

Ulibra wi
Naşibaŧi

New Testament and Shorter Old Testament in Mankanya

Ulibra wi Naşibaŋi New Testament and Shorter Old Testament in Mankanya

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mankanya

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mankanya

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 30 Dec 2021

a40dd8c3-0687-5ed7-bd1a-ef16ae8e3b9c

Contents

MACI	1
MARKUF	59
LUK	94
YOWAN	155
ULEMP	197
ROM	255
1 KORINT	281
2 KORINT	306
GALATIYA	322
EFET	332
FILIP	341
KOLOF	348
1 TETALONIK	354
2 TETALONIK	360
1 TIMOTE	364
2 TIMOTE	372
TIT	377
FILEMON	381
HEBĒRĒ	383
YAKOB	403
1 PIYEER	410
2 PIYEER	418
1 YOWAN	423
2 YOWAN	430
3 YOWAN	432
YUDA	434
Uko wi bayuu- jun Yowan	437

Uṭup Ulil Unuura wi Maci apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo Uṭup Ulil Unuura wi Maci apiitun. Maci awoon nakobraar daaṣa i Yetu abiiṅ adu adola kē akak naṭaṣarul. Maci awo alon ṭi banjañan biki Yetu ajakuṅ aji baya bado kaṭup Uṭup Ulil Unuura babot baṭooran pntuk pi banfiyaaruṅ du dko di bakyahan. Maci aṭup ṭi ulibra wi jibi Yetu abukiin, na uko wi adolon ṭi umundu wi na uko wi ajukanun bañaan, na pkeṭ pi nul na pnaṭa ṭi pkeṭ pi nul. Yetu aṭup na bañaan na mntēṅ, ajeban bamaakal, adook ṅntaayi, ado iko itum maakan iñoṅarēnaan ṭi kadun ki bañaan. Maci aṭup Uṭup Ulil Unuura wi pa bayiṭul bayuday kadiimanaan baka kē na manjoonan Yetu awoon nabuuran bañaan i baṭupar Naṣibaṭi baṭaruṅ aṭiiniyaan ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi, kē iko yi baṭupun ṭi a bti ji abi ado kabi, idolanaa. Ul awoon naṣih ambiin awo i kabi. Uko mēnt ukaan kē bañaan babi bawut katimul adola « Abuk Dayiṭ », ṭiki Dayiṭ abiiṅ awo naṣih naweek i bañaan biki Iṭrayel, banwoon bañaan biki Naṣibaṭi. Kē wi Yetu adoon adiiman bañaan biki Iṭrayel uko wi Pṣih pi Naṣibaṭi, baweek biki baka

badoon apok pok Yetu. Wi Yetu akeṭun, badook baṭaṣarul aneean baka bakak baneej du dko dñehanaani di baka. Bukal kē baṣē wayṣēr ṭi umundu aṭup bañaan bti Uṭup Ulil Unuura.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pntaali pi Yetu na kabuka ki nul (1.1–2.23)
2. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (3.1–12)
3. Batitmu bi Yetu na jibi Fatana akdoon na pguura ajuban (3.13–4.11)
4. Yetu aṭup uko unklun kabi, ajeban bamaakal, ado mlagre du Galilay (4.12–18.35)
5. Yetu apēna Galilay pya Yerutalem (19.1–20.34)
6. Kanēm kabaanṣaani ki Yetu ṭi umundu wi, pwayēṣ pi bawayṣulun na pkeṭul (21.1–27.66)
7. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (28.1–20)

Pntaali pi Yetu

1 Pntaali pi Yetu Krittu, anwoon abab *Dayiṭ naṣih abot awo abab *Abraham pii pi : 2 Abraham abuk Iṭaak, Iṭaak abuk Yakob, Yakob abuk Yuda na babak aṣin*. 3 Yud abuk Peret na Fera. Tamar[☆] awoon anin baka, Peret abukun Hetron, Hetron abuk Ram. 4 Ram abuk Aminadab, Aminadab abuk Naaton, Naaton abuk Falmon. 5 Falmon abuk Boot. Anin Boot awo Rahab[☆]. Boot abuk Obed. Anin Obed awo Rut[☆].

* 1:2 Yuda na babak aṣin : Biinṅ iñeen na batēb biki bawo baweek biki knaali ki Iṭrayel. ☆ 1:3 Natenan ṭi Ujuni 38.27–30. ☆ 1:5 Natenan ṭi Yotuwa 2. ☆ 1:5 Natenan ṭi Rut.

Obed abuk Yete ; ⁶ Yete abuk Dayiṭ naṣih.

Dayiṭ abuk Falomon, anin Falomon abiiṅ awo ahar Uriye*. ⁷ Falomon abuk Roboham, Roboham abuk Abiya, Abiya abuk Ataf. ⁸ Ataf abuk Yotafat, Yotafat abuk Yoram†, Yoram abuk Oṭiyat ; ⁹ Oṭiyat abuk Yohatam, Yohatam abuk Akat, Akat abuk Hetekiyat ; ¹⁰ Hetekiyat abuk Manate, Manate abuk Amon, Amon abuk Yotiyat ; ¹¹ Yotiyat abuk Yekoniya na babak aṣin ṭi wal wi bamobuṅ bañaan biki *Itrayel aṅooṭ utaak wi Babilon.

¹² Wi bamobuṅ bañaan biki Itrayel ayaanaan Babilon, Yekoniya abuk Talatiyel, Talatiyel abuk Torobabel. ¹³ Torobabel abuk Abiyud, Abiyud abuk Eliyakim, Eliyakim abuk Ator. ¹⁴ Ator abuk Fadok, Fadok abuk Akim. Akim abuk Eliyud, ¹⁵ Eliyud abuk Eleyatar, Eleyatar abuk Mathan, Mathan abuk Yakob‡. ¹⁶ Yakob abuk Yotef, ayin *Mariya, ambukuṅ Yetu i bajaan badu Krittu.

¹⁷ Iwuun injunuṅ du Abraham te Dayiṭ iwo iṅeen na ibaakër ; injunuṅ du Dayiṭ te wal wi bamobuṅ bayuday ayaanaan Babilon, iwo iwuun iṅeen na ibaakër, injunuṅ du wi bamobnuṅ baka ayaanaan Babilon te ubuka Krittu, iwo iwuun iṅeen na ibaakër.

Kabuka ki Yetu (Luk 2.1-7)

¹⁸ Yetu abuka hënk : Mariya anin ajokar na Yotef. Kë, wi bawoon baandobi niimar, kë Uhaaş wi Naṣibaṭi uṣë do kë Mariya awo na kayiṅ. ¹⁹ Yotef anjokuluṅ, anwoon ñiintṅ natool abot awo aanṅal ppeeta ṭi kadun ki bañaan, aji ṭi uṣalul agar baniw na a bë aankṭup bañaan. ²⁰ Jibi awoon na uṣal waṅ, kë uwanjut wi Ajugun uloṅ uṣë pën awinana ṭi ṅṭaafi aji na a : « Yotef, abuk Dayiṭ, kkali pyeenk Mariya du katohu, awo aharu. Uhaaş wi Naṣibaṭi ukaan kë awo na kayiṅ. ²¹ Aluṅ kabuk napoṭ ñiintṅ, i iktuun katim ki Yetu§, ṭiki ul akluṅ kabuuran pntaali pi nul ṭi ipekadu yi pa. »

²² Iko mënṭ bti iyuuj kë uko wi Ajugun abiiṅ aṭup aṭëpna ṭi *naṭuparul idolanaa, aji : ²³ « *Ñaaṭ anwoon aamme ñiintṅ aluṅ kawo na kayiṅ, kabuk napoṭ ñiintṅ, baluṅ kaṭu'a katim ki Emanuwel* »* uwoon : « Naṣibaṭi awo ṭi ptoofun. »

²⁴ Wi Yotef atenuṅ, ado jibi uwanjut ujakuluṅ : ajej Mariya kë awo aharul ²⁵ aṣë wo aanwinar na a kë adoo buk napoṭ ñiintṅ i aṭuun katim ki Yetu.

2

Bayaanṭ banwoonuṅ umayar unuur babi pwin Yetu

* 1:6 Natenan ṭi 2 Famiyel 12. † 1:8 Yotafat abuk Yoram : Na manjoonan Yotafat awo ateem aṣin Yoram. ‡ 1:15 Kajunna ṭi Torobabel te Yakob, Maci alut iwuun

itum. § 1:21 Yetu : dawoon : « Ajugun abuuran. » * 1:23 Itayi 7.14.

¹ Yetu abuka du ubeeka wi *Betleyem du utaaak wi *Yuda, ti wal wi *Herod awoon naŝih. Ti wal mēnt wun, kē biint bame njah baŝē pēnna umayar unuur aban ti Yerutalem, ² aŝē hepar aji : « Tuŋ di di Naŝih i bayuday ambukiin awoon ba? Nwin ujah wi nul du utaaak wi nun, aŝē bi pdēmana. »

³ Wi Herod naŝih atiinkun uko waŋ, ayewlaa ukaan kē baŋaan biki Yerutalem bti bakak ayewla. ⁴ Ado *baŋenan baweek na *bajukan Bgah bti kē bayiti, aŝē hepar baka dko di *Krittu awoon i kabuknaana. ⁵ Kē bateema aji : « Du Betleyem du utaaak wi Yuda, waŋ wi wi *Naŝupar Naŝibaŝi apiitun :

⁶ *“Iwi Betleyem, mboŝ mi utaaak wi Yuda mēnt iwoon ufēt umpotētaanun ti Yuda ; ti iwi di naŝih akpēnnun ul akwoon nayafan i Itrayel, pntaali pi naan.”* [☆] »

⁷ Wal mēnt kē Herod aŝē bop adu biint bame njah, ado kē baŝupa bnuura wal wi ujah ujaan upēn. ⁸ Wi wi aŝaan ado baka kē baya du Betleyem, aji na baka : « Nayaan nahepar bnuura ti uko wi napot mēnt, woli naya wina, nabi kaŝupēn, nhilna kak nya ndēmana. » ⁹ Wi naŝih ajakun haŋ, kē baŝē ya ; wi wi ujah wi babin awin uŝaan apēn, awo ti kadun ki baka, te adoo ya ataŋ na dko di napot awoon

aŝē naŝ. ¹⁰ Wi bawinun ujah aŝē lilan maakan. ¹¹ Banej ti katoh, awin napot na Mariya anin, aŝē nup adēmana. Bahaabēŝ wal mēnt nmañ ni baka apēnan da uwuuru, na mnkulan*, na ukēra ujun ulil ptekeñ, aŝena. ¹² Kē Naŝibaŝi aŝē diiman baka ti ntaafi kē baanwo i kakak du Herod, wi wi baŝaan aŝēpna bgah blon akak utaaak wi baka.

Yotef na aharul baŝi na abuk baka aya Ejiptu

¹³ Wi biint bame njah bayaan, kē uwanjut wi Ajugun uŝē pēn awinana ti ntaafi ti kadun ki Yotef aji na a : « Naŝiin, ijej napot na anin, naŝi naya Ejiptu, iŝo da te wal wi nji kabin kaŝupu, ŝiki Herod abi kado karab napot pa pfiŋa. » ¹⁴ Kē Yotef anaŝa na utejan, ajej napot na anin kē baya Ejiptu. ¹⁵ Baya to da te wal wi *Herod akeŝun. Uko mēnt uyuuj kē uko wi Ajugun abiin aŝup aŝēpna ti *naŝuparul udolana : « *Du Ejiptu di di nduunun abuk naan* » [☆]

¹⁶ Wi Herod ammeen kē bame njah baguura, adeebaŝ maakan. Ayil wal mēnt du Betleyem na ti nfēt nanaogun da bti aji bafin bapot biint bti banwoon baampel nŝubal ntēb, ŝiki bame njah baŝupa wal wi napot abukiin. ¹⁷ Hēnk di di uko wi Yereimiya Naŝupar Naŝibaŝi abiin aŝup udolaniin : ¹⁸ « *Pdiim pi nnaŝ alon patiinkana du ubeeka wi Rama,*

[☆] 2:6 Mike 5.2. * 2:11 Mnkulan : Manwo pnaak pi mnko, pi bajaan bakayan. Udu wi pa ulil ptekeñ. Pnaak mēnt patam maakan. [☆] 2:15 Hotey 11.1.

*ηwooni na mn̄t̄eg mweek :
Rakel akwooniirun babukul ;
aşē nooran pyompan,
ṭiki bakeṭi. »**

*Yotef awoona Ejiptu abi
afēt̄ ṭi Nataret*

19 Wi *Herod akeṭun, kē uwanjut wi Ajugun uşē pēn awinana ṭi kadun ki Yotef ṭi ṇṭaafi du Ejiptu. 20 Uji na a : « Naṭiin, ijej napoṭ na anin, nakak uṭaak wi *Itrayel : banjalun pfiṇ napoṭ bakeṭi. » 21 Kē Yotef anaṭa ajej napoṭ na anin, akak Itrayel. 22 Kē wi ameen kē *Arkelayut ahiiṇun uṭaak wi *Yuda wi Herod aṣin akeṭun, kē aşē ṭi pya da. Naṣibaṭi ayuuja ṭi ṇṭaafi kē awo i kaya uṭaak wi *Galilay†. 23 Aya afēt̄ du ubeeka ulon wi bajaṇ badu *Nataret, hēnk uko wi *baṭupar Naṣibaṭi bajakun udolanaa : « *Alun kadu'ana ṇiinṭ i Nataret.* »

3

*Yowan Nabattaar aji na
bañaanṭ bawut pjuban baṭēlēş
ṇbida*

*(Markut 1.1-8; Luk 3.1-18;
Yowan 1.19-28)*

1 Wi ṇṣubal ṇṭum ṇaṭēpun, kē *Yowan Nabattaar aşē pēn awinana, aṭup du *pndiiş pi *Yuda 2 aji na bañaanṭ : « Nawutan pjuban, naṭēlēş ṇbida, ṭiki *Pṣih pi Baṭi paṇogi. » 3 Uko wi nul wi wi *Itayi *Naṭupar Naṣibaṭi aṭiiniyaanun aji :

*« Pdiim ploṇ pahuuran du
pndiiş aji :*

*“Nabomaan bgah bi Ajugun
akluṇ kaṭēpna,
nadolana ilēl itool.” »**

4 Yowan awohara kamişa ki babomanun na pfaal pi untaam wi pnkunkaali aşē tan katēl ṭi blank ; aji de ṇguul na mnob. 5 Wal mēnt̄ kē bañaanṭ biki ubeeka wi Yerutalem na uṭaak wi Yuda bti, na uṭaak wi bdēk bi Yordan bti başē ya du a. 6 Baji babi kaṭup ipekadu yi baka kaşē do *babattaar baka ṭi bdēk bi Yordan.

7 Wi Yowan awinun kē *bafaritay na *bataduk batum kē bakbi pyeenk batitmu ṭi a, kē aşē ji na baka : « An, nawo pntuni pi ṇṇfunan! In ahoopaṭanaṇ aji naṭi udeeb wi Naṣibaṭi unkmbiinṭ ba? 8 Nadoon kado keeri iko inkyuujun kē nawut pjuban abot aṭēlēş ṇbida. 9 Nawutan kaşal kaji : “Ṇwo biki pṣini pi Abraham!” Dṭupan, Naṣibaṭi ahilan kakakan mnlaak mi babuk Abraham. 10 Ptibi padobi bēkan bēkan ṭi mnko uṭeeh, bko banwoonṭ baankbuk mnko mnuura bafal kafēl du bdoo.

11 « Nji, dji kabattaaran na meel kadiimanaan kē nawut pjuban aṭēlēş ṇbida ; kē anşaanṭ abi ṭi kafēṭ naan aşē dēm apelēn maakan, mēndoo ṇoom ṇoom kamēbana işapaat ; ul alunṭ kabattaaran na Uhaaş wi Naṣibaṭi na bdoo. 12 Awo na kajeṭ ṭi iṇen, aweey kapaṭēş ptiiṇ na plēfar. Aya katoor ptiiṇ ṭi pnkuti kaşē

* 2:18 Yeremiya 31.15. † 2:22 Uṭaak wi Galilay : Dul di di aṭa Arkelayut awoonṭ naṣih. ☆ 3:3 Itayi 40.3.

kafël plëfar du bdoo banwoon
baankjëmşa. »

Batitmu bi Yetu
(Markut 1.9-11; Luk 3.21-
22)

¹³ Wal mënṭ kē Yetu ašë
pënna utaak wi *Galilay, abi
bdëk bi Yordan, *Yowan
ahilna abattaara. ¹⁴ Kē Yowan
ašë pok, aji na a : « Nji
dwoon kayeenkna batitmu
ṭi iwi, kē išë bi ṭi nji! »
¹⁵ Kē Yetu ašë teema aji : «
Duni idinan uko mënṭ. Aa,
hënk di di ṛwoon i kado uko
bṭi wi Našibaṭi aṇaluṇ. »
Kē Yowan adinani. ¹⁶ Wi
Yetu ayeenkaṇ yeenk batitmu
apën ṭi meel, kē baṭi bašë
haabëša ṭi dko mënṭ. Awin
*Uhaaş wi Našibaṭi kē uwala
ṭi a ji ubalab ufaatal. ¹⁷ Kē
pdiim ploṇ pašë pënna baṭi
aji : « Iwi iwoon abuk naan,
dṇalu maakan, dmaganu. »

4

Untaayi Uweek ula pguur
Yetu du pndiış
(Markut 1.12-13; Luk 4.1-
13)

¹ Wi Yetu apënaṇ pën du
meel kē Uhaaş wi Našibaṭi ušë
ñooṭa du *pndiış, kē *Untaayi
Uweek ukdo na pguura ado
buṭaan. ² Aṭo ṛnuur na ṛtejan
iñeen ṛbaakër bē aandee, wi
ṛaṭëpuṇ, kē ubon ušë de'a.
³ *Naguuru kē ašë ñoga aji
: « Woli iwo Abuk Našibaṭi,
jakan na mnlaak mi mankak
ipoom. » ⁴ Kē ateema aji : «
Upiitana aji :

“Mënṭ uko ude ṭaṇ umëbanuṇ
ubida wi ñaaṇ
ṛṭup bṭi ṛankpënuṇ ṭi mn-
tum mi Našibaṭi ṛa.”* »

⁵ Kē Untaayi Uweek ukak
añooṭa du Yerutalem ubeeka
uyimanaan, apayana du bṭuk
bi *Katoḥ Kaweek ki Našibaṭi
duuṭ ⁶ ašë ji na a : « Woli iwo
Abuk Našibaṭi, klut kajot. Kē
hënk di di upiitun ṭi Ulibra wi
Našibaṭi aji :

“Kē Našibaṭi aluṇ kaji na
ṛwanjuṭ ṛi nul
ṛajeju ṭi iñen

kaṭi ihubta ṭi plaak ploṇ.”* »

⁷ Kē Yetu aji na wa : « Ukak
apiitana aji :

“Iinwo kado katen me Ajugun
Našibaṭi i nu ahinan pḍo
uko wi ajakuṇ.”* »

⁸ Untaayi ukak apayana du
pnkuṇ ploṇ pweek maakan
ašë diimana ṛṭaak bṭi ṛi
umundu na mndëm mi ṛa,
⁹ ašë ji na a : « Dwulu iko yi bṭi
woli inṇup adëmanaan. » ¹⁰ Wal
mënṭ kē Yetu ašë ji na wa :
« *Fatana, ṭëpan iya! Upiitana
aji :

“Ajugun, Našibaṭi i nu ṭaṇ i i
iwoon kadëman,
kē ul ṭaṇ i i iwoon kado
kalempar.”* »

¹¹ Wi wi untaayi ušaṇ aya
aduka. Kē ṛwanjuṭ ṛašë bi
añoga, alempara.

Yetu awuḡša akak Galilay
(Markut 1.14-15; Luk 4.14-
15)

¹² Baṭup Yetu aji bawat
*Yowan nabattaar ukalabuṇ.
Wi atiinkuṇ uko waṇ, awuḡša

* 4:4 Plešan 8.3. * 4:6 Kañaaam 91.11-12. * 4:7 Plešan 6.16. * 4:10 Plešan 6.13.

wal mēnt akak du utaak wi *Galilay. ¹³ Apēn du ubeeka wi *Nataret aya afēt du wi Kapernawum. Uwo du kabaŋ ki bdēk, kañog ŋtaak ŋi Tabulon na Neftaliya. ¹⁴ Uko mēnt uyuuj kē uko wi *Itayi *Naṭupar Naṣibaṭi abiin aṭup udolanaa :

¹⁵ « An, ŋtaak ŋi Tabulon na Neftaliya,

*naññogung bdēk bi Galilay
du plut pi Yordan,
nanwoon du Galilay
di banwoon baanwo
bayuday bafētun!*

¹⁶ Pntaali panwoon ŋi bdēm pawin bjeehi bweek, bjeehi bweek bapēn

*ajeehan bañaan banwoon
du dko di bdēm bi pkeṭ.*

»[☆]

¹⁷ Wal mēntan waŋ kē Yetu aṣē jun pjukan aji : « Nawutan pjuban, naṭelēṣ ŋbida, ŋiki *Pṣih pi Naṣibaṭi pañog pii pi. »

*Yetu adu baṭaṣarul
babaakēr bateek*

(Markut 1.16-20; Luk 5.1-11)

¹⁸ Unuur ulon, Yetu apoṣ ŋi kabaŋ ki *bdēk bi Galilay, aṣē win biinṭ batēb bañtaaruŋ, Fimoŋ andu'aniin Piyeer, na Andre, kē bakfēl bridiya du bdēk, bawo batuh. ¹⁹ Aji na baka : « Naṭaṣaan, dkakanan batuh bañaan. » ²⁰ ŋi dko mēnt kē babi duk duk iridiya, aṭaṣa.

²¹ Aya alow btiiṣu akak awin batēb bañtaaruŋ, *Yakob na *Yowan babuk ñiinṭ alon anwoon katim ki

Febede. Bawo ŋi bṭeem na aṣin baka, awo ŋi pboman iridiya, kē aṣē du baka. ²² ŋi dko mēnt, kē baduk aṣin baka na bṭeem, aṭaṣa.

*Yetu ajukan akuṭ ajeban
bañaan*

(Markut 1.39; Luk 4.44; 6.17-18)

²³ Yetu aji ñaay na utaak wi *Galilay bti kajukan ŋi itoh iñehanaani, kabot kaṭup *Uṭup Ulil Unuura wi *Pṣih pi Baṭi, kajeban mmaak bti na pṭakēm bti ŋi bañaan.

²⁴ Katimul kapēnala ŋi utaak wi Firi bti, kē baṣē ji baṭija bamaakal bti na biki iko ilon iknooranuŋ: banwoon na ŋntaayi, bankjotuŋ kako, na banyojuŋ iñeen na ihoṭ kē aji jeban baka. ²⁵ Bañaan batum maakan baji babi kaṭaṣa, kawoona Galilay, utaak wi ŋbeeka Iñeen, ubeeka wi Yerutalem na utaak wi *Yuda bti na utaak unwoon du plut pi Yordan.

5

Pjukan du Pnkuŋ

(Luk 6.20-23)

¹ Wi Yetu awinuŋ bañaan batum aṣē paya du pnkuŋ, aṭo. Baṭaṣarul babi añaoga, ² kē aṣē jun pjukan baka aji :

³ « Bañaan bannumiin Naṣibaṭi ŋi ŋhaaṣ ŋi baka banuurandēni ŋiki *Pṣih pi Baṭi pawo pi baka.

⁴ Bañaan banwoon ŋi ŋwooni banuurandēni ŋiki Naṣibaṭi aluŋ kay-ompan baka!

- 5 Bañaan banjoobuŋ bkw
banuurandëni
ṭiki umundu bti uluŋ
kawo wi baka.
- 6 Bañaan banklaan pdo iko
yi Naşibaṭi ajakuŋ na
ŋhaaş ŋi baka bti, banu-
urandëni
ṭiki Naşibaṭi aluŋ kawul
baka kakëşan uko wi
baklaan.
- 7 Bañaan bankŋagiin banuu-
randëni,
ṭiki Naşibaṭi aluŋ kaŋaga
baka.
- 8 Bañaan banwoon na ŋhaaş
ŋjint, banuurandëni
ṭiki baluŋ kawin Naşibaṭi.
- 9 Bañaan bankṭijuŋ btiinkar
banuurandëni
ṭiki Naşibaṭi aluŋ kaji
bawo babukul.
- 10 Bañaan biki bakhajanuŋ aji
bataş Naşibaṭi, banuu-
randëni,
ṭiki Pşih pi Baṭi pawo pi
baka.

11 « Nanuurandëni
woli babejan, ahajanan,
aṭilandëran ṭiki naji nataşën.
12 Nalilaan, nawo ṭi mntan,
ṭiki baluk bweek bayoonkan
du baṭi. Naleşan kë hënk
di bahajanuŋ kak *baṭupar
Naşibaṭi biki ṭfa.

*Pnam na bjeehi bi umundu
(Markut 9.50; Luk 14.34-
35)*

13 Yetu akak aji : « Nawo
pnam pi umundu. Kë
pnam paşë doona we woli
payaşi ba? Nahilan kakakan
kataabare ki pa i? Pawaan
udooni, paji pafël du bdig,
bañaan kapoş pa.

14 « Nawo bjeehi bi
umundu ji ubeeka unwoon
du pnkuŋ duuṭ wi bañaan
bti bajaan bawin. 15 Ŋnaan
aanji tehan unkaniya kaşë
fët wa na kakana! Ŋnaan aji
ṭëp ṭëp kaṭu wa du bko duuṭ
ujeehan bañaan bti banwoon
ṭi katoh. 16 Hënk, nawo
kawut udo wi nan unuura
udo kajeehan ji unkaniya pa
bañaan bti bawin, andoluŋ
ahilna adëman Naşibaṭi Aşinan
anwoon du baṭi. »

*Pjukan ṭi uko wi Bgah bi
Moyit*

17 Yetu akak aji na baka :
« Nawutan kaşal kaji dbi bi
pba na *Bgah bi Moyit, na uko
wi *baṭupar Naşibaṭi bajakuŋ.
Mëmbi bi ppënan wa, dbi bi
uko mënṭ uhilna udolana.
18 Dṭupan, manjoonan ma :
Ji mboş na baṭi ŋado kaba,
nin uko umpoṭëṭaanuŋ ṭi Bgah
uunkpën bë iko yi bajakuŋ
bti iindolanaa. 19 Hënk di
uwoon, ŋnaan anwoon aanktaş
uko umpoṭëṭaanuŋ ṭi iko yi
Bgah bajakuŋ, aşë jukan
bañaan bado ji a, uŋ mënṭan
akwoonuŋ ampoṭëṭaanuŋ du
*Pşih pi Baṭi. Kë anşaan ado
iko yi Bgah bajakuŋ akuṭ
ajukan ya bañaan, uŋ mënṭan
aluŋ kawo naweek du Pşih pi
Baṭi. 20 Dṭupan, woli naantaş
uko wi Naşibaṭi apel *bajukan
Bgah na *bafaritay, naankhil
pneej du Pşih pi Baṭi. »

*Pjukan ṭi uko wi udeeb
(Markut 11.25; Luk 12.57-
59)*

21 Yetu akak aṭiini aji : « Natiink uko wi bajakuṅ na bateeman ṭfa : “*Iinkfiṅ ṅaaṅ*”[✧]; ṅaaṅ ankfiṅuṅ atēntul aya kahepna du uruha. 22 Kē nji nṣē ṭupan : ṅaaṅ andeebaṭeruṅ atēntul aluṅ kateem ṭi uko waṅ du nawayēs. ṅaaṅ anjakuṅ na atēntul awo nayila aluṅ kahepna ṭi uko waṅ du *uruha uweek. ṅaaṅ anjakuṅ na atēntul awo nawaṅ udooni awo i kafēlana du bdoo bi infernu. 23 Keeri woli iya pdo bṭeṅan du *bliit bi mngur pa Naṣibaṭi, aṣē leṣ kē atēntu adeebaṭeru, 24 dukan iko yi ibiinaanuṅ ṭi kadun ki bliit bi mngur idun iya ikak ṭi ploolan na atēntu, iṣē iwugṣa ikak ibi iwul Naṣibaṭi bṭeṅan bi nu.

25 « Woli itool pya uruha na ṅaaṅ i nakaanṅ uhok, ṭaraan ikak ṭi ploolan na a, wi nahojuṅ ṭi bgah, ji abi aṅooṭu du nawayēs, nawayēs aji na nalemparul awatu ukalabuṣ. 26 Dṭupu, manjoonan ma : Iinkpēn da bē iinluk uko wi iṭeṭuṅ te du pataka pbaaṅṣaani. »

Pjukan ṭi uko pjuban pi piintṅ

(Maci 18.8-9; Markut 9.43,47-48)

27 Yetu akak aji : « Natiink uko wi bajakuṅ na bateeman ṭfa : “*Iinkpiintṅ na ahar ṅaaṅ*.”[✧]

28 Nji kē nṣē ṭupan : ṅaaṅ antenuṅ ahar ṅaaṅ na uṣal wi ppiintṅ na a, adobi piintṅ piintṅ na a ṭi uṣalul. 29 Woli pkēs

pi nu pdeenu paṭu'u ijuban, lookṣēn pa ifēl du kalowan : uhokan iwaṅ dko dloolan di uleefu kē di ifēlana du infernu na uleefu bti. 30 Kē woli kaṅen kadeenu ki nu kaṭu'u pjuban, falan ka ifēl du kalowan : uhokan iwaṅ dko dloolan di uleefu kē di ifēlana du infernu na uleefu bti.

31 « Ulibra wi Naṣibaṭi ukak aji : “*ṅaaṅ ankdookuṅ aharul awo kawula kakaarta kankyuujuṅ kē bniim babaa*.”[✧]

32 Kē nji nṣē ṭupan : ṅaaṅ andookuṅ aharul anwoon aampiintṅ na nin ṅaaṅ aloṅ nampaṭi aṭu aharul mēntṅ pjuban pi piintṅ woli aniimar na ṅiintṅ aloṅ ; kē ṅaaṅ anniimuṅ ṅaaṭ i badookuṅ ṭi bniim, ajuban pjuban pi piintṅ. »

Pjukan ṭi uko wi pmehna

33 Yetu akak ajukan aji : « Nakak atiink kak uko wi bajakuṅ na bateemun : Iinkgar pmehna pi nu, iwo kado uko wi ihoṅuṅ ṭi kadun ki Ajugun[✧]. 34 Kē nji nṣē jakan nawutan kamehna nin : nawutan kamehna ṭi baṭi, ṭiki dul di di Naṣibaṭi ajaṅ aṭo kaṣihna ; 35 nawutan kamehna ṭi mboṣ ṭiki manwoon dko dpafni ihoṭ di nul ; nakmehna ṭi Yerutalem, ṭiki dawoon ubeeka wi *Andēmuṅ Maakan. 36 Kmehna kak ṭi bkowu, ṭiki iinhina kakakan kawel kaloolan ki ba kakak kafaat kēme kajēn. 37 Pdinan pi nan pawoon pdinan na manjoonan, kē ppok pi nan

✧ 5:27 Ppēn 20.14. ✧ 5:31 Pleṣan 24.1. 23.22-24.

✧ 5:33 Bgah 19.12; Mnfēn 30.3; Pleṣan

pawoon ppok na manjoonan. Uko umpafun ʒi nʒup mēnt uwoona du *Untaayi Uweek.*^{*}

Pjukan ʒi uko wi plukan

³⁸ Yetu akak aji na baka : « Natiink uko wi bajakun ʒfa : “Woli ñaaŋ alookʒu pkēʒ ; lookʒana pi nul, woli akitu pñiinj, kitana pi nul.”[☆] ³⁹ Kē nji nʒē jakan, nawutan kaneenan uleefan ñaaŋ anʒaluŋ pdolan buʒaan. Naʒepēn ʒēp nadoki woli ñaaŋ akobu kañen ʒi kajeem kadeenu, kdeka kundu. ⁴⁰ Woli aŋal pñooʒu uruha kayeenknu kamiʒa, doon iwula kak bayeti bi nu. ⁴¹ Woli ñaaŋ aʒu'u ppoʒ dko danlowun, poʒan na a dko dampeluŋ dko mēnt ʒyaaʒ nʒēb. ⁴² Woli ñaaŋ añehanu, ʒenana ; woli ñaaŋ aŋal pʒeeʒu, wutan kadeka feʒ. »

*Naʒalan baʒooradan
(Luk 6.27-28,32-36)*

⁴³ Yetu akak ajukan aji : « Natiink uko wi bajakun ʒfa : “Nalan atēntu[☆] ipok naʒooradu.” ⁴⁴ Kē nji nʒē jakan : Naʒalan baʒooradan nakuʒ nañehandēr bankfēpanaŋ Naʒibaʒi awul baka bnuura, nado kado bampokanaŋ bnuura. Nakaan nado kañehan Naʒibaʒi pa bankʒupun uko wi nan buʒaan, pa bankhajananaŋ. ⁴⁵ Nadiiman hēnk, kē nawo babak Naʒibaʒi Aʒinan anwoon du baʒi. Ul andoon bnuur kē baktēr pa bado buʒaan na bado

bnuura, abot ado uʒubal kē ukjot ʒi batool na ʒi banwoon baanwo batool. ⁴⁶ Woli naŋal banʒalanaŋ ʒañ, ubeeb uhoŋ wi wi nakaan ba? Bakobraar daaʒa badoo ji bado haŋ. ⁴⁷ Woli bayiʒan ʒañ biki na-jaan nawul mboʒ, nado uko ulon undēmun i? Banwoon baanfiyaar Naʒibaʒi badoo ji bado haŋ. ⁴⁸ Nawoon bajinj batool jibi Aʒinan anwoon du baʒi awoon najinj naʒool ʒi iko bti. »

6

Pjukan ʒi uko wi pʒēnk ban-waaŋun

¹ Yetu akak aji na baka : « Naʒaafaraan kayuuj ʒi kadun ki bañaaŋ kē naʒaʒ uko wi Naʒibaʒi ajakun kahilna ʒañ kawinana ʒi baka. Woli nado haŋ naankluŋ kayeenk baluk bi Aʒinan anwoon baʒi. ² Woli iʒēnk keeri ñaaŋ anwaaŋun, wutan kado kapiitar. Hēnk di balagare bajaan bado du *itoh iñehanaani na du igah, bañaaŋ bahilna bado kadēman baka. Na manjoonan, dʒupan, badobi yeenk yeenk baluk bi baka. ³ Kē iwi, woli iʒēnk ñaaŋ anwaaŋun, kañenu kamayu kaanwo kame uko wi kadeenu kawulun, ⁴ uʒen wi nu uhilna uwo uunkmeetaana. Woli ido haŋ, Naʒibaʒi ʒaaʒ anjaan awin iko yi bañaaŋ bawoon baanji bawin, alun kaluku. »

*Pjukan ʒi uko wi pñehan
Naʒibaʒi
(Luk 11.2-4)*

* 5:37 Untaayi Uweek kēme : “buʒaan”.
19.21. ☆ 5:43 Bgah 19.18.

☆ 5:38 Ppēn 21.24; Bgah 24.20; Pleʒan

⁵ Yetu akak ajukan aji : « Kë woli nañehan Naşibaţi, nawutan kado ji balagare : woli bañehan Naşibaţi, baji bañal kanaţ du *itoh iñehanaani na du npaţ bgah bañaan bahilna bawin baka. Dţupan, na manjoonan, badobi yeenk yeenk baluk bi baka. ⁶ Kë iwi, woli iñehan Naşibaţi, neejan du meeţ di nu, idët bgah, iñehan Naşibaţi Şaaş, awo da na iwi tañ. Şaaş anjaan awin iko yi bañaan bawoon baanji bawin, aluñ kaluku.

⁷ « Woli nañehan Naşibaţi, nawutan kado kaţup iko itum kakalëş ji banwoon baanfiyaar Naşibaţi : başal aji woli baţum bţup, Naşibaţi katiink baka. ⁸ Nawutan kado ji baka, Aşinan ame bnuura uko wi nanumiin ji nabi nado kahepara wa.

⁹ « An, keeri, woli nañehan Naşibaţi najaan naji :

Aşinun inwoon du baţi, bañaan bti badinan kë iya-

¹⁰ pşihu pabi,

uko wi iñaluñ udolana
ţi mboş ji du baţi.

¹¹ Ţenun nţa uko ude wi
nnumiin.

¹² Miirun pjuban pi nun
jibi un nkaan aji nmiir
banjubanuñ un.

¹³ Kwutun nđo buţaan woli
bagaurun

işë ibuuranun ţi *Untaayi
Uweek.*

[Iwoon ajug pşih, mnhina, na
*mndëm te mnto. Uwo
han.]

¹⁴ « Ęnhën, woli namiir
bañaan banjubananañ,
Aşinan anwoon baţi akak
kamiiran ; ¹⁵ kë woli naanji
namiir banjubananañ,
Aşinan kak aankmiir pjuban
pi nan. »

Pjukan ţi uko wi pyiman

¹⁶ Yetu akak aji na baka
: « Woli nayimani, nawu-
tan kajooţan jibi balagare ba-
jaan bado : baji baţoñaran
kaara, bañaan bahilna bawin
kë bayimani. Na manjoonan,
dţupan, badobi yeenk yeenk
baluk bi baka. ¹⁷ Kë iwi,
woli iyiman, këran uleef na
ukëra ulil pţekëñ ibot iñow
këş, ¹⁸ bañaan bawutna kame
kë iyimani, Naşibaţi Şaaş tañ
anwoon da aji win iko im-
meniin, amee. Şaaş anjaan
awin iko yi bañaan bawoon
baanji bawin aluñ kaluku. »

Pyok pi baţi

(Luk 12.33-34)

¹⁹ Yetu akak aţiini aji : «
Nawutan kado kala pyok ţi
umundu wi, wi njob na njob
najaan natak iko, wi bakiiñ ba-
jaan bajip. ²⁰ Naţëpën ţep
nado kala pyok pi baţi, ban-
woon baanwo na njob na njob
nanktoki bka bi nan, bawoon
baanwo na bakiiñ bankjipi.
²¹ Dko di bka bi nu bawoon,
dul di di kaţëb ki nu kakwoon.
»

Pkëş pawoon bjeehi bi uleef (Luk 11.34-36)

²² Yetu akak aji : « Këş
kawoon unkaniya wi uleef ;
woli këşu kawo kjeb, uleefu

* **6:13** Untaayi Uweek këme : "buţaan".

bti uwo ti bjeehi. ²³ Kë woli këşu kafëli, uleefu bti uwo ti bdëm. Woli bjeehi banwoon ti iwi bawo bdëm, ikeer awo ti bdëm bweek! »

Naşibaţi na itaka
(Luk 16.13)

²⁴ Kë Yetu akak aji : « Nin ñaanj aanhil kalempar başih batëb : apok alonj kañal undu, këme amëban alonj, kaşë beeh undu. Naanhinan kalempar Naşibaţi kabot kalempar itaka. »

Nahaţan Naşibaţi
(Luk 12.22-31)

²⁵ Yetu akak ajukan aji : « Uko wañ ukaañ kë njakan, nawut kaţaaŋ uko ude [na udaan] wi nanumiin pa ubida, këme iko iwohara yi nanumiin pa uleef wi nan. Ubida uumpel uko ude i? Kë uleef, uumpel imişa i? ²⁶ Natenan ñkat: ñaanji ñatepi, ñaanji ñakit, ñaanji ñahank ti inkuti, kë Aşinan anwoon baţi aşë ji wul ña uko ude! Mënt an napelun ña i? ²⁷ Ahonj ti an ahilanunj ti manţaaŋ kahoţalëş unuur uloolan ţań ti ubida wi nul? ²⁸ Kë we uwoon pţaaŋ uko uwohara? Natenan iţeeñ yi ugof wi uţeeh jibi ijaañ idëm : iinji ilemp, iinji işiir. ²⁹ Kë nşë jakan, Falomonj naşih, ti pdëm pi nul bti, aambaan kañëgi¹aara ji kalonj ti ya. ³⁰ Ujaagal uwo nţa du uţeeh, faan balunj bafël wa du bdoo, kë Naşibaţi aşë ji woharana woharan wa iko inuura. An, nanwoon naanfiyaar akëşan, nameen na manjoonan kë alun

kawoharënan kak kapelan. ³¹ An kak, nakhaajala, nakbi kaduka duka ti pla uko ude këme uko udaan, këme uko uwohara. ³² Iko yañ yi yi banwoonj baanfiyaar Naşibaţi bajaanj babi wo wo ti bla, kë an, Aşinan anwoonj du baţi ame kë nanuma iko mënt bti. ³³ Nawo i kaţëp ţëp duna kala pneej du Pşih pi nul na pdo uko wi ajakunj uwo uţool, kaşë kayeenk kak iko mënt bti. ³⁴ Nawutan keeri kaţaaŋ uko wi faan : faan dawo di Naşibaţi. Unuur unjinţi na unoor wi wa. »

7

Nawutan kado katen buţaan di batënţan

¹ Yetu akak aji na baka : « Nawutan kabi kaduka duka ti pten buţaan bi batënţan, Naşibaţi awutna katen bi nan. ² Jibi naktenuj batënţan, hënk di di Naşibaţi aklunj katenan ; kë kaniibi ki nakniibnunj, kul ki ki baklunj kaniibnan. ³ Ibaa tenar we katëmal kanwoonj ti pkëş pi atëntu, aşë duk pmul panwoonj ti pi nu? We ukaañ ba? ⁴ Hum di di ihinanunj kaji na atëntu, “ayit naan, biin mpënanu katëmal ti pkëş” aşë duk pmul panwoonj ti pi nu? ⁵ Iwi nataaki, duni ipënan pmul panwoonj ti pkëş pi nu! Woli ipënan pa kbaa hil kawin bnuura, kapënan katëmal kanwoonj ti pkëş pi atëntu!

⁶ « Nakwul ñbuş uko unyi-manunj, kaţi ñakakaran ñadum ; nakfël wuuru wi nan ti ihoţ

yi nkuma kaŋi ŋabi ŋapoŋ poŋan wa. »

*Nañehaan Naŋibaŋi Aŋinan
(Luk 11.9-13)*

⁷ Yetu akak ajukan aji : « Nañehaan, nalun kayeenk, nalaan, nalun kawin, nakob kobaan, balun kahaabëŋan. ⁸ Hënk di uwoon, ñaan aññehanun aka, anklaan awin ; kë ankob kobanun, bahaabëŋa.

⁹ « Ahon ŋi an i i abukul akñehanun kapoom aŋë wula plaak? ¹⁰ Këme aññehana uŋëb aŋë wula upula ba? ¹¹ Woli an nandoon awo bado buŋaan name pwul babukan iko inuura, naŋalanun nyaaŋ hum ŋi ŋi Aŋinan i baŋi ahilanun kaŋen bankñehanulun iko inuura?

¹² Kë hënk di di nawoon kado bañaan uko bti wi naŋalun badolan. Uko wan wi wi *Bgah bi Moyit na *baŋupar Naŋibaŋi bajukanun. »

*Plëman pamminun
(Luk 13.24)*

¹³ Yetu aŋiini na baka aji : « Natamaan naneejna plëman pamminun. Plëman na bgah injaan inooŋ ñaan du dko di akyaan katoknaana ihaani, kë batum baji baŋëpna ya. ¹⁴ Kë plëman na bgah inŋaan aji inooŋ ñaan du dko di akkaani ubida iŋë min, kë bañaan bantiinku bajaan bawin ya kaŋëpna ya.

¹⁵ « Nalipariin bandaarun aji bawo *baŋupar Naŋibaŋi. Baji babi ŋi an kawo ji nkaneel aŋë wo du ŋhaaŋ ŋi baka ŋñiin ŋanjoonun. ¹⁶ Nalun

kayikrënaan baka ŋi mnwo mi baka. Ñaan aanhilar kamar mbut ŋi byuw, këme mnjaak ŋi bŋëmpël. ¹⁷ Bko bjob baji bawul mbuk mnuura, kë bko bmaakal baji bawul mbuk mnwuŋaan. ¹⁸ Bko bjob baanhil pwul mbuk mwuŋaan, kë bko bmaakal baanhil pwul mbuk mnuura. ¹⁹ Bko banwoon baanji bawul mbuk mnuura baji bafal kafël du bdo. ²⁰ Kë hënk di di naklun kayikrënaan bañaan mënŋ ŋi mnwo mi baka.

²¹ Mënŋ bañaan bti bank-jaknun “Ajugun, Ajugun” bakneejun du *Pŋih pi Baŋi, ankdolun ŋañ uko wi Paapa i baŋi analun akneejun da. ²² Unuur mënŋ batum balun kajakën : “Ajugun, Ajugun, jëm ŋi katim ki nu ki ki ŋŋupnun Uŋup wi Naŋibaŋi i, adook ŋntaayi abot ado mlagre mnŋum i?” ²³ Wal mënŋ, dji na baka : “Mëmbaan kame'aaran ; nalowaan, an nanwoon naanji naŋaŋ Bgah bi Naŋibaŋi.” »

*Itoh itëb
(Luk 6.47-49)*

²⁴ Yetu akak aji : « Hënk, woli ñaan atiink ŋŋup ŋi naan ŋi, abot aŋaŋ ŋa, awo wo ji ñaan natit anniwun katohul, apaf ka ŋi mnlaak. ²⁵ Uŋubal ubii, kë meel mampaari, uyook kë unaŋa akëk ; kë kaanjoti, ŋiki kajip adiilën, apaf ŋi mnlaak. ²⁶ Kë anŋaan atiink ŋŋup ŋi naan ŋi aŋë wo aanktaŋ ŋa awo ji ñaan anwoon aantiti, anniwun katoh ŋi pyiw. ²⁷ Uŋubal ubii,

kë meel mampaari, kë uyook unata akëk, kë kajot atoka bti. »

²⁸ Wi Yetu aþiiniin hañ aba, bañaan bañoñar pjukan pi nul, ²⁹ ðiki aanji jukan ji *bajukan Bgah biki baka, aji jukan na pdiim pi nañih.

8

*Yetu ajeban ñiinþ am-
maakuñ bdoo*

(Markut 1.40-44; Luk 5.12-14)

¹ Yetu awala du pnkuñ, kë bañaan batum başë wo ði ptaşa. ² Ñiinþ alon ammaakuñ bdoo abi, añaoga, aşë jot ði ihoþul, afëþ kaara ði mboş aji na a : « Naweeek, woli injali, ihinan kajebanaan, nkak njinþ. » ³ Yetu atar kañen abana, aşë ji : « Aa, dñali, kakan ijint. » Þi dko mënþ kë pmaak pi bdoo pabi pën pën ði a. ⁴ Kë aşë ji na a : « Wutan kaþup nin alon uko unþëpuñ, duni iya iwinana du *naþenjan Naşibaþi ibot ido bþenjan bi Moyit ajakuñ pa bañoow bi nu kadiimanaan bañaan bti kë ijebi. »

⁵ Yetu aneej ubeeka wi Kapernawum, kë naweeek i bangoli iñeen-week alon aşë bi añaoga akooþa ⁶ aji : « Naweeek, nalempar naan amaa apiinþ du katoh, ayoj iñeen na ihoþ, ahaj maakan. » ⁷ Yetu ateema aji : « Nya, dya kajebana. » ⁸ Naweeek i bangoli kë aşë ji na a : « Naweeek, dpoþ pa ibi ineej ði katoh naan, bë işale þup uþup uloolan þañ, nalempar

naan kabi jeb jeb. ⁹ Nji kak dka anşihnuñ, abot awo na bangoli biki nşihnuñ, woli dji na alon ði baka : “Yaani” aya, aji na undu “Biini” abi. Woli dkak aji na nalempar naan : “Dolan uko wi!” Ado wa. »

¹⁰ Wi Yetu atiinkuñ uko wañ aşë maþ naweeek i bangoli maakan, aji na banktaşuluñ: « Dþupan na manjoonan, ði Itrayel bti, mëmbaan kawina ñaan alon anfiyaari ji i. »

¹¹ Dþupan, batum baluñ ka-woona nþaak bti ñi umundu, kaþo kade du Pşih pi Baþi na *Abraham, *Itaak, na *Yakob bateemun. ¹² Kë bañaan bambiin aka na pneej du Pşih pi Baþi, başë fëlana bdig, du dko di bdëm, dul di bakluñ ka-wooni, kadeebaþ kadohrën.

¹³ Kë Yetu aşë ji na naweeek i bangoli : « Þiişan! Naşibaþi ajeban namaakal i nu, ðiki ifiyaar aji ado hañ. » Kë nalempar ajeb ði dko mënþ.

*Yetu ajeban bamaakal
batum*

(Markut 1.29-34; Luk 4.38-41)

¹⁴ Yetu aya du uko Timon Piyeer, aşë þenk kë anin aharul apiinþi, kë uleef uyik na a. ¹⁵ Abana ði kañen, kë pmaak papën ði a, kë anaþa awul baka pde.

¹⁶ Wi utaakal ubanuñ, baþija bañaan batum biki nþtaayi nkyewlënuñ, kë ado pdiim ploolan adook nþtaayi abot ajeban bamaakal bti, ¹⁷ Hënk di uko wi *Itayi

* 8:17 Natenan ði Itayi 53.4; na ði 1 Piyeer 2.21-24.

*Naṭupar Naşibaṭi ajakuṅ udolaniinḡ:

“Ajej pṭakēm pi nun abot akunḡa mmaak mi nun.✧”

Naṭaşar Yetu awo kawul uleeful bti

(Luk 9.57-62)

18 Wi Yetu awinuṅ kē bañaanḡ batumi kē aşē ji na baṭaşarul baya bdēk umbanḡ wundu. 19 Wal mēntḡ, kē *najukan Bgah alonḡ aşē ji na a : « Najukan, dko di ikyahanḡ, dṭaşu da. » 20 Kē Yetu aşē teema aji : « Nḡnfēş ḡaka ihēr, kē ḡkat ḡaka intanḡ, kē *Abuk Nḡiintḡ aşē wo aanka dko dpafni bkow. »

21 Alonḡ kak ṭi baṭaşarul aji na a : « Naweeek, duni ṭenēn te umoyēn Paapa. » 22 Kē Yetu aji na a : « Ṭaşaan, iwut bakaṭ baya bamoy bakaṭ biki baka. »

Yetu aṭaňan ukēk

(Markut 4.35-41; Luk 8.22-25)

23 Yetu apaya wal mēntḡ ṭi bṭeem, kē baṭaşarul bakak apaya na a ṭi ba aya. 24 Ukēk uweek umara mara anaṭa, kē ḡmaaronḡ ḡnado wun bṭeem. Yetu kē aşē ḡoyēntḡ. 25 Baṭaşarul baňoga ahuma aşē huuran aji : « Ajugun, buuranun, ḡkeṭ! » 26 Kē Yetu aşē ji na baka : « we ukaanḡ kē naklēnk ba, an nanwoonḡ naanfiyaar akēşan? » Anaṭa wal mēntḡ, anoman na uyook na meel mi bdēk kē dko dayompandēri. 27 Baňonḡar maakan aşē ji : « Nḡaanḡ i awo ahonḡ, kē uyook na meel ḡnado ji ḡaṭiinka? »

Yetu ajeban biintḡ batēb biki ḡntaayi ḡaneejuṅ

(Markut 5.1-20; Luk 8.26-39)

28 Wi Yetu abanuṅ du plut, du utaak wi Bagenaterēnḡ, kē biintḡ batēb banwoonḡ na ḡntaayi başē pēnna du pḡnguran abi ayit na a. Bajooṭ maakan kē nin ḡnaanḡ alonḡ aando ḡnoom ḡnoom pṭēpna bgah mēntḡ. 29 Biintḡ mēntḡ bawo ṭi phuuran aji : « In-umi'un we ba, abuk Naşibaṭi? Ibi bi pyewlēnun ji unuur wi pwayēş ubi udo kaban i? »

30 Batani bweek bi ḡnkuma blonḡ bawo ṭi kaňog dko mēntḡ, aşuuñ. 31 Wi wi ḡntaayi ḡaşaanḡ akooṭ Yetu aji na a : « Woli inḡal pdookun, kdolun ḡneej ṭi batani bi ḡnkuma ḡi. »

32 Kē aji na ḡa ḡaya, kē ḡapēn aya neej du ḡkuma. Ṭi dko mēntḡ, kē batani bti başē wor woran du pḡkunḡ aneej du meel ayoora. 33 Bayafan bajug batani bajinḡ na pṭi aşē ya kakalēş ubeeka uko unṭepunḡ bti na uko undolonḡ biintḡ biki ḡntaayi ḡabiinḡ aneej. 34 Kē bañaanḡ bti banfēṭunḡ ṭi ubeeka başē tool pya du Yetu. Wi bawinaarulunḡ win aşē kooṭa apēn ṭi utaak wi baka.

9

Yetu ajeban ḡiintḡ anyojunḡ ihoṭ

(Markut 2.1-12; Luk 5.17-26)

1 Yetu apaya ṭi bṭeem, amuur bdēk aşē ya du ubeeka wi nul. 2 Kē bañaanḡ balonḡ başē ṭija ḡiintḡ alonḡ anyojunḡ ihoṭ, ampiintunḡ ṭi kajiinḡ. Wi

Yetu awinun pfiyaar pi baka, ašë ji na ñiint naŋakmaan : « Ñiintu, haŋan, ipekadu yi nu ipënanaa. »

³ Kë *bajukan Bgah balon bašë hoopaŋter aji : « Ñiint i akar Našibaŋi! » ⁴ Kë Yetu, ammeen nšal ŋi baka ašë ji na baka : « we ukaan kë nawo na nšal nwuŋaan nŋan ba? ⁵ We uyojnuŋ ba : pji na ñiint i : “Ipekadu yi nu ipënanaa” këme “Naŋiin ipoš”? ⁶ Natenan, nabaan ame kë Abuk Ñiint aka mnhina mi ppënan ipekadu ŋi mboš. » Wi wi ašaan aji na ñiint naŋakmaan : « Naŋiin, ijej kajiin ki nu, itiiš katohul! » ⁷ Ñiint anaŋa ŋi dko mënŋ, aŋiiš katohul. ⁸ Wi pntuk pi baŋaan pawinuŋ uko mënŋ, palënk maakan, ašë wo ŋi pbeeb Našibaŋi ŋi uko wi awuluŋ baŋaan mnhina mntënt mi.

Yetu adu Maci

(Markut 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Wi Yetu apënuŋ, awin ñiint alon anwoon katim ki Maci kë aŋo du dko di aklempnuŋ, aji kobraar daaša. Kë ašë ji na a : « Ťašaan! » kë Maci anaŋa aŋaša. ¹⁰ Yetu aya ŋo ade du katoh ki Maci, kë bakobraar daaša baŋum na baŋaan balon baŋum biki bajaan badu bado buŋaan bašë wo da, bawo ŋi pde na a, ul na baŋašarul. ¹¹ *Bafaritay bawin uko mënŋ ašë ji na baŋašar Yetu : « we ukaan kë najukan i nan akde na bakobraar daaša na bado buŋaan ba? » ¹² Kë

Yetu antiinkun baka ašë ji : « Mënŋ baŋaan banwoon bajeb banumiin nakuraar, bamaakal banumi'uluŋ. ¹³ Nayaan najuk uko wi uŋup wi ujakun: “Mñaga mi mi nnumiin, mënŋ pñaaak pi nntaam pi pi nnumiin.”* Yetu akak aji na baka : Mëmbi bi pdu baŋaan baŋaluŋ aji bawo batool, dbi bi pdu bandinanun aji bawo bado buŋaan. »

Yetu aŋiiniyaan pyiman

¹⁴ Baŋašar Yowan baŋog Yetu ašë ji na a : « we ukaan kë un na bafaritay ŋi nyiman kë baŋašaru bašë wo baanji bado haŋ? » ¹⁵ Kë Yetu ašë teem baka aji : « Ťi unuur wi bniim, ñaan ahilan kado baŋaan bambiin bniim bajooŋan ji bawo na puum i wal wi naniim ahumuŋ da? Kë wal ušë bi wi naniim akjejaniin. Bayiman ŋi nnuur mënŋ. ¹⁶ Ñaan aanji jej kalëmënt kahalul kabamna kamiša kaŋaf, woli ñaan ado haŋ kalëmënt kahalul kaji kapul ital yi ubamna, dko dantowiin dabaa haan haan maakan!

¹⁷ « Nin ñaan alon kak aanji ŋu poot phalu ŋi nbuuli nŋaf, ado le haŋ poot phalu puŋ pafom nbuuli, poot katula ŋi mboš, nbuuli katoka. Kë ñaan ašë wo kaŋu poot phalu ŋi nbuuli nhalu, poot na nbuuli nŋašë wo njeb. »

Yetu ajeban ñaaŋ alon akuŋ anaŋan poonu abuk Jayirut ŋi

pkeṭ

(Markut 5.21-43; Luk 8.40-56)

18 Yetu ahum kaṭiini, kē naweek alon i *katoḥ kañehanaani ki bayuday aṣē bi añoga aṅup ṭi kadunul aṣē ji : « Abuk naan abaa keṭ keṭ hēnkuṅ. Biin ipafa kañen ajebna. » 19 Kē Yetu anaṭa na baṭaṣarul aṭaṣa.

20 Wal mēnt̄ kē ñaaṭ alon anwoon na pmaak pi ptula pñaaḥ ṅṣubal iñeen na ṅṭēb aṣē ñog Yetu ṭi kafēṭ, aban kambinti ki kamiṣa ki nul, 21 aṣē ji ṭi uṣalul : « Woli dhinan ṭañ aban kamiṣa ki nul kajeb. »

22 Yetu akok awina aṣē ji : « Haṭan ñaaṭu, pfiyaar pi nu pajebanu. » Ṭi dko mēnt̄ kē ñaaṭ abi jeb jeb.

23 Wi babanuṅ du uko naweek i katoḥ kañehanaani kē Yetu aṣē win bateen puum* na bañaaṅ banyewliiṅ aṣē ji : 24 « Napēnan : Poonu aankeṭi, aṅoyēnt̄ ṅoyēnt̄. » Kē bañaaṅ baṣē beṅa. 25 Wi wi adolonṅ bañaaṅ kē bapēni, aṣē mēban poonu ṭi kañen kē anaṭa. 26 Uko mēnt̄ upēnala ṭi utaak mēnt̄ bti.

Yetu ajeban bakuul batēb

27 Yetu aṭool pya, kē bakuul batēb baṣē wo ṭi pṭaṣa aṣē huuran aji : « Abuk Dayiṭ ṅagi'un! »

28 Wi abanuṅ du katoḥ, kē bakuul bukuṅ baṣē bi añoga, kē aṣē ji na baka : « Naṣal aji dhil pdo uko wi nakheparaanuṅ i? » Kē bateema aji

: « Naweek, ihili. » 29 Kē aṣē ban baka kēṣ wal mēnt̄ aji : « Uwoon jibi nafiyaaruṅ. » 30 Kēṣ ki baka kē kaṣē haabṣa. Yetu abēg baka wal mēnt̄ aji : « Naṭaafaraan kaṭup ṅaaṅ! » 31 Kē bukal, wi bapēnuṅ, aṣē ṭup bañaaṅ bti ṭi utaak.

Yetu ajeban ñiint̄ ambiiṣuṅ bṭup

(Luk 11.14-15)

32 Wi Yetu na baṭaṣarul bakpēnuṅ, kē baṣē ṭija ñiint̄ alon ambiiṣuṅ bṭup ṭiki untaayi ulon uneej ṭi a. 33 Yetu adook untaayi, kē ñiint̄ aṣē bi jun jun bṭup. Bañaaṅ bañooṅar aṣē ji : « Nin ṅēmbaanṅ kawinara uko utēnt̄ wi ṭi *Iṭrayel! » 34 Kē *bafaritay baṣē ji : « Uweek wi ṅntaayi uwululuṅ mnhina mi pdook ṅntaayi. »

Yetu añaga pntuk pi bañaaṅ

35 Yetu aji ṭēp ṭi ṅbeeka na ṅfēṭ bti, kajukan du itoh iñehanaani, kaṭup Uṭup Ulil Unuura wi Pṣih pi Baṭi kabot kajeban mmaak bti na pṭakēm bti mi bawoonaanuṅ. 36 Wi Yetu awinuṅ pntuk pi bañaaṅ aṣē ṅaga pa, ṭiki banoor baamme uko wi bakdolonṅ awo ji ṅkaneel ṅanwoon ṅaanka nayafan. 37 Wal mēnt̄ kē aṣē ji na baṭaṣarul : « Kakit kadēmi, kē balemp baṣē tiinkēṭ; 38 nakooṭan ajug kakit ado balemp babi kakit. »

* 9:23 Bateen puum : Bayuday woli ṅaaṅ akeṭa keṭ baji babi kateen teen.

10

Banjañan iñeen na batëb biki Yetu
(Markut 3.13-19; Luk 6.12-16)

¹ Yetu adu bařaşarul iñeen na batëb aře wul baka mnhina mi pdook nřntaayi, na mi pjeban mmaak bti na přakëm bti. ² Itim yi banjañan iñeen na batëb mënř yii yi : Fimoř i bajaan badu Piyeer na Andre ařa'ul ; Yakob na Yowan babuk Febede ; ³ Filip na Bartelemi ; Tooma na Maci nakobraar daařa ; Tade na Yakob abuk Alfe ; ⁴ Fimoř i bajaan badu nagutar utaak na Yuda Itkariyot, ambiin adek Yetu kafetř.

⁵ Banjañan iñeen na batëb mënř, Yetu ayil baka aji na baka : « Nawutan kaya du banwoon baanwo bayuday na du nbeeka ři utaak wi *Tamariya. ⁶ Nayaan du bañaan biki Itrayel, banwoon ři řkaneel řanneemuř. ⁷ Nayaan nařup baka kë Přih pi Baři pañogi. ⁸ Najebaan bamaakal, nanařaan banketřuř, najinřaan bammaakuř bdoo, nadookan nřntaayi. Nayeenk bë naanluk nin ukoolan, nawulan nawut kado kařal baluk. ⁹ Naktřij nin uwuuru, nin unřaam, nin pataka ři řmboořu ři nan pa pnugna uko uloř. ¹⁰ Naktřij nin umañ pa bayaař, nawutan kaya na kamiřa kalon na iřapaat ilon na panduk. Nalemp aka na pluka ujęnk wi nul. »

¹¹ Yetu akak aji na baka : « Ubeeka këme ufetř wi nakbanaan, nadolan bayuujan řiaan anwoon nanuura, naya naheta da te wal wi nakyaan. ¹² Woli naneej ři katoř, nawulan baka mboř naji : “Bnuura bawo ři an.” ¹³ Woli bañaan biki katoř mënř bawo banuura, bnuura bi nañehanuř baya ři baka ; woli baanwo banuura, bnuura bi nan kakak du an. ¹⁴ Kë woli baanyeenkan abot awo baantiinkan, napënan ři katoř mënř këme ři ubeeka mënř nabot nadan danan pdëpalën ři ihoř yi nan nadi-imanaan kë bado buřaan. ¹⁵ Na manjoonan dřupan, ři unuur wi pwayeř uko wi Nařibaři akluř kado ubeeka mënř utam kapel wi biki nřtaak ři Fodom na Gomora. ¹⁶ Natenan, dyilan ři řkaneel ři ptoof pi nřniin ; nadoon kalipara keeri ři řpula nabot najinř nřhaař ři řbalab nřfaatal. »

Mnhaj mankmbiin
(Markut 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁷ Yetu akak aji na *banjañan : « Nalipariin bañaan; baluř kařijan du nřruha kabot kakoban du *itoh iñehanaani ; ¹⁸ baluř kañoořan du kadun ki bantura na ki bařih řiki nafiyaarën. Wal mënř, nahilna nařup ři kadun ki baka na ki nřtaak bti uko wi nameeř ři nji. ¹⁹ Kë woli bařijan uruha, nakhaajala kado kala uko wi nakyaan kařup këme jibi nakyaan

kaṭup : uko wi nakyaan kaṭup ubi ṭi bkowan wal mēnt. ²⁰ Mēnt an nakyaan kaṭiini, *Uhaaş wi Naşibaṭi Aşinan ukluṅ kaṭēpna ṭi an kaṭiini.

²¹ « Ŋaaṅ aluṅ kakeeşaar abuk aşin kado bafiņa. Aşin napoṭ aluṅ kakeeşaar abukul kado bafiņa ; bapoṭ banaṭara bajug baka kado bafiṅ baka. ²² Bañaan bti başooran ṭiki nafiyaarēn ; kē anşaan amēban kaliintan te kaban, abuur. ²³ Woli badookan du ubeeka uloṅ, nanaṭiin naya du uloṅ umpaṭi. Na manjoonan, dṭupan, naankba ṅbeeka ṅi Itrayel bti bē *Abuk Ŋiint aambi.

²⁴ Yetu akak aji : « Baan-hil kamēban bnuura najuk kapelan najukan, kēme nalemp kapelan i aklem-paruṅ. ²⁵ Başale mēban najuk aliṅan na najukan, uko mēnt kakēş, kē uwoha haṅ pa nalemp na ajugul. Wi bajakuṅ ajug katoḥ awo *Beltebul, we wi bawooṅ baankṭup ṭi biki katoḥ ba? »

In i i ṅaaṅ awooṅ kado kaṭi (Luk 12.2-7)

²⁶ Yetu aji na baka : « Nakdo kaṭi nin ṅaaṅ. Uko bti unhankuṅ uluṅ kapēn kaw-inana, kē uko bti ummeniin uluṅ kameeṭana. ²⁷ Uko wi ṅji kaṭupanaṅ du bdēm, naṭupan wa na pnak ; uko wi ṅji ka-hoopataṅanaṅ, naṭupan wa du itoḥ duuṭ.

²⁸ « Nakdo kaṭi banhilanuṅ pfiṅ uleef aşē wo baanhilan pfiṅ uhaaş ; naṭēpan ṭēp nado kaṭi Naşibaṭi ankaan mnhina

mi ptoḥ uleef na uhaaş bti du infernu. ²⁹ Baanji bawaa-par ṅṭiiru ṅtēb ktaka kntiinku i? Kē nin uloṅ ṭi ṅa uşē wo uunji ujot bē Naşibaṭi Aşinan aammee! ³⁰ Kē an, uwel wi bkow bi nan bti udoḥ fēnana. ³¹ Naklēnk keeri nin ukoolan, nadēm apel pntuni pi ṅṭiiru. »

Pdinan kēme ppok Yetu (Luk 12.8-9)

³² Yetu aji na baka : « Ŋaaṅ ankdinanuṅ ṭi kadun ki bañaan kē awo naṭaşaraan, dluṅ kadinan ṭi kadun ki Paapa anwooṅ du baṭi kaji awo naṭaşaraan. ³³ Kē ṅaaṅ anşaan apokēn ṭi kadun ki bañaan, dluṅ kapoka ṭi kadun ki Paapa anwooṅ du baṭi. »

Pfiyaar Yetu pagar bañaan (Luk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Yetu akak aji : « Nawutan kaşal kaji dbi bi pṭij btiinkar ṭi umundu ; dbi bi pṭij ugut. ³⁵ Dbi pnaakrēn ṅaaṅ na aşin, ṅaaṭ na anin, ṅaaṭ na anin ay-inul. ³⁶ Bañaan biki katoḥ ki ṅaaṅ bakwooṅ başooradul.

³⁷ « Ŋaaṅ anṅaluṅ aşin na anin apelanaan, aantaaṅ na pwo na ṅji. Anṅaluṅ abukul apelanaan aantaaṅ na pwo na ṅji. ³⁸ Ŋaaṅ anwooṅ aankuṅa krut ki nul kadinan phaj ji ṅji, kapoş ṭi kafēṭ ki naan udole wo pkeṭ, aantaaṅ na pwo na ṅji. ³⁹ Ŋaaṅ anklaan pbuuran ubida wi nul aluṅ kawaan wa, kē anwaanuṅ ubida wi nul pa ṅji aluṅ kayeenk wa. »

*Anyeenkuŋ naṭaṣar Yetu,
Yetu i i ayeenkuŋ*

*(Markut 9.37,41; Luk 9.48;
10.16; Natenan ʒi Yowan
13.20)*

⁴⁰ Yetu akak aṭiini aji : «
Ñaan anyeenkanan nji i i
ayeenkuŋ, kë anyeenknun,
anyilnun i i ayeenkuŋ.

⁴¹ Ñaan anyeenkuŋ *Naṭupar
Naṣibaṭi ʒiki awo Naṭupar
Naṣibaṭi, ayeenk baluk ban-
linun na bi Naṭupar Naṣibaṭi
; kë anyeenkuŋ ñaan natool
ʒiki awo natool, ayeenk baluk
banlinun na bi ñaan natool.

⁴² Ñaan ankṭenuŋ alon ʒi
bampotṭeṭaanun ʒi baṭaṣar
naan biki adaan, udole
wo kakoopa kaloolan ki
meel mnjoob ka, ʒiki awo
naṭaṣaraan, dṭupan na manjoo-
nan, aankwaan baluk bi nul.
»

11

¹ Wi Yetu aṭupun baṭaṣarul
iñeen na batēb uko wi ba-
woon i pdo aba aṣe tool aya
pjukan na pṭup Uṭup Ulil Un-
uura du nbeeka nji dko mēnt.

*Yetu ateem bayili biki
Yowan Nabattaar
(Luk 7.18-35)*

² Wi *Yowan Nabattaar
awoon ukalabuṣ atiink kë
bakṭiiniyaan iko yi *Krittu
adolun. Ayil wal mēnt
baṭaṣarul kë bahepar Yetu aji :
³ « Iwoon anwoon i pbi, kēme
nwo biki kayoonk alon kak? »

⁴ Yetu kë aṣe teem baka aji :
« Nayaan nakakalēṣ Yowan
uko wi nakwinun akut

atiink hēnk : ⁵ Bakuul bakak
awin, banṭakmun bapoṣ,
bammaakuŋ bdoo bajebi
kë bandēnēmun baktiink,
bankeṭun banaṭa ʒi pkeṭ,
Uṭup Ulil Unuura utiinkana ʒi
bawaan. ⁶ Anwoon aampok
pfiyaarēn anuurandēni. »

⁷ Wi baṭaṣar Yowan
batoolun pya kë Yetu aṣe ʒiini
na pntuk pi bañaan ʒi uko wi
Yowan aji : « we wi wi nayaan
pten du *pndiiṣ ba? Bmaaj
bi uyook ukṣintun ba i? ⁸ Kë
we wi wi naṣaan aya pten ba?
Ñiint anñēgiin a i? Bankaan
iko inuura bawo du itoh yi
baṣih i? ⁹ Kë we wi wi nayaan
pten ba? *Naṭupar Naṣibaṭi a
i? Aa dṭupan, nawin ampelun
Naṭupar Naṣibaṭi. ¹⁰ Ul i i
upiṭun ʒi a aji :

“*Tenan, nayili naan awun ʒi
kadunu
abomanu bgah.*”[☆]

¹¹ « Na manjooan, dṭupan,
ʒi bañaan bambukiin ʒi kayin
ki baat, nin alon aampel pel
Yowan ; kë ñaan anwoonun
nampoṭi du *Pṣih pi Baṭi aṣe
pela. ¹² Du wal wi Yowan
Nabattaar te hēnkun, bañaan
baji bagutar Pṣih pi Baṭi, kë
bantamanun bajaan baneej
ʒi pa*. ¹³ Baṭupar Naṣibaṭi bti
na Bgah bi Moyit abi ban
te du Yowan baṭup ubi wi
Pṣih pi Baṭi. ¹⁴ Yowan awoon
ñaan i Naṭupar Naṣibaṭi abiin
aṭiiniyaan wi ajakuŋ *Eli alun
kabi kak. Nafiyaar uko mēnt
i? ¹⁵ Ankaan ibaṭ itiinki,
atiinkan! »

☆ **11:10** Malaki 3.1. * **11:12** Bañaan baji bagutar Pṣih pi Baṭi, kë bantamanun
bajaan baneej ʒi pa kēme : bañaan banaṭara Pṣih pi Baṭi, kë bañaan banjooṭun bakdo
na pyeenk pa.

16 Yetu akak aji : « Kë bahon biki mbaan anaamntën na bañaan biki kawuun ki? Bawo ji bapoŋ banŋoon du ufeeru ašë țelșër na batënt baka 17 aji : “Nteeni kë naankii! Nyeeh iyeeh yi pjootan kë naanwoonii!”

18 Yowan Nabattaar abii, aandee, aandaan poot, kë baji : “Awo na untaayi!”

19 *Abuk Niiint kë abii, ade abot adaan poot, kë baji : “Awo nafeer, nakuj, awo nanoh bakobraar daaša na bado buŋaan!” Kë bašë ji bayikrën kë ñaan awo na ušal untuŋa wi Našibaŋi ți iko yi ajaan ado. »

Nbeeka ñanwoon ñaandi pfiyaar

(Luk 10.12-15)

20 Wal mënt kë Yetu ašë wo ți pñoman na biki nbeeka ți adoluŋ mlagre mntum țiiki baantëlëš ñbida ți baka awut pjuban. 21 Aji na baka : « Nawuŋani, an biki ubeeka wi Koratim, nawuŋani an biki ubeeka wi Bettayida. Woli mlagre mandolaniin du an mandolaniin lah du nbeeka ți Tir na Fidoŋ*, banfëtun da badobi wohara undiimaan nšaaku kadiimaan kë banal pțëlëš ñbida ți baka. 22 Ukaan kë nji kaŋupan, ți unuur wi pwayëš, uko wi Našibaŋi akdolanan uluŋ katam kapel wi biki Tir na Fidoŋ. 23 Kë an biki Kapernawum, nanuŋ aji nalun kadeenana te du baŋi i? Nabaa țep țep kawalana te du

infernu. Woli mlagre mandolaniin ți an mandolana lah du ubeeka wi Fodom* uwoha da te hënkuŋ. 24 Ukaan kë nji kaŋupan, ți unuur wi pwayëš, uko wi Našibaŋi akdolanan uluŋ katam kapel wi biki Fodom. »

Pnoorfën pi bannooronj
(Luk 10.21-22)

25 Wal mënt Yetu akak aŋup na baka aji : « Paap, Ajug baŋi na mboš, dbeebu wi imenuŋ iko yi bantohi na bammeen, ašë diiman ya bapoŋ bampoŋi. 26 Yoow Paap, waŋ uwoon uko wi inaluŋ. 27 Paapa awulun ıko bti. Nin ñaan aamme nji Abukul uko wi nwoon bë mënt Paapa a ; kë nin ñaan aamme uko wi Paapa awoon bë mënt nji Abukul a, na biki ndatuŋ adiiman baka a.

28 « Nabiin ți nji an bti nankhajun abot anoor pkuŋ, nji dhetanan.

29 « Nadoon uko wi ntu'anan, nado kajuk ți nji, nhaaš ți nan ñaluŋ kanoorfën țiiki djoob bkow akuŋ awalan bkow naan. 30 Ulemp wi nji kaŋu'anan uuntami, kë pkuŋ pi nji kaŋu'anan pakak awo paandiŋi. »

12

Yetu na unuur wi pnoorfën
(Markut 2.23-28; Luk 6.1-5)

1 Ți wal mënt, Yetu awo ți pmuur nteeh ți ndeey ți *unuur ulon wi pnoorfën wi bayuday, kë baŋašarul banwoon na ubon bašë wuur ña

adoh ² Bafaritay balon bawin baka aşë ji na a : « Tenan, başaşaru bado uko wi Bgah baneenanuñ pdo ti unuur wi pnoorfën. » ³ Kë Yetu aşë teem baka aji : « Naanleyiir uko wi *Dayiñ abiiñ ado i, wi ubon ukde'uluñ ul na batëntul? ⁴ Aya aneej du katoh ki Naşibañi, ajeñ ipoom yi badoluñ pa *bteñan bi Naşibañi ade. Ipoom yi ul na batëntul bawoon baanwo i kade, bañeñan tañ bakañ na pde ya. ⁵ Naankak aleyiir ti ulibra wi *Bgah bi Moyit kë ti unuur wi pnoorfën bañeñan du *Katoh Kaweek ki Naşibañi baanji banoorfën jibi Bgah bajakuñ, kë uunji uwo pjuban pa baka. ⁶ Kë nşë şupan, alon* awo ti ampeli Katoh Kaweek ki Naşibañi. ⁷ Naşibañi aşup ti ulibra wi nul aji : “*Mñaga mi mi nnumiñ, mēñt uñaakan wa*”^{*} woli nate lah uko wi mēñt naanktapar bañañ biki bşup, banwoon baanjubani. ⁸ *Abuk Ñiint awoon Ajug unuur wi pnoorfën. »

Ñiint anşakmuñ kañen
(Markut 3.1-6; Luk 6.6-11)

⁹ Yetu awoona da, aşë ya du *katoh kañehanaani. ¹⁰ Kë ñiint alon anşakmuñ ti kañen aşë wo da. Bafaritay balon bañal katapar Yetu bşup aşë hepara aji : « Bgah bi nun badinan ñaañ ajeñan ti unuur wi pnoorfën i? » ¹¹ Kë Yetu aşë teem baka aji : « Ahoñ ti an i i unkaneel wi

nul ukjotuñ ti bhër ti unuur wi pnoorfën bē aankyaar wa kapēnan? ¹² Kē ñaañ aşë pel unkaneel maakan! Hēnk, ñaañ ahil kado bnuura ti unuur wi pnoorfën. »

¹³ Wi wi añañ aji na ñiint; « Taran kañen. » Kë atar ka kë kajebi, akak ji kandukiñ. ¹⁴ Wi bafaritay bapēnuñ aşë laşar jibi bakdoli kadoo kafin Yetu.

Yetu awo Nalempar Naşibañi

¹⁵ Yetu ame uko mēñt aşë pēn da. Bañañ batum başaşa, kë ajeñan baka bti, ¹⁶ aşë lēbar na baka aji bawut kaşup ñaañ i awo i. ¹⁷ Uko mēñt uyuuj kë uko wi *Itayi *Naşupar Naşibañi abiiñ aşup udolanaa, hēnk, uko mēñt wii wi :

¹⁸ « *I awoon nalempar naan i nji ndatuñ,*

i nşaluñ maakan, i mma-ganuñ,

dluñ kaşu Uhaaş wi naan ti a aşë şup bañañ biki umundu kë Naşibañi akakan baka başool.

¹⁹ *Aankjom na nin ñaañ aankdo kañaat baankdo katiink pdiimul ti igah*

²⁰ *Jibi awoon aankluñ kakit bmaaj bandoon abi naay naay*

kēme kajēmşēn pmul pankduhuñ, hēnk kak di di akluñ kañaga bañañ bannooruñ

te wal wi akluñ kakakan iko bti iwo itool ti kēs ki Naşibañi :

* **12:6** Alon awo ti ampeli Katoh Kaweek ki Naşibañi këme : Uko ulon uwo ti umpeli Katoh Kaweek ki Naşibañi. ☆ **12:7** Hotey 6.6.

²¹ *Hënk n̄taak b̄ti n̄jalun̄ kaṭu
m̄nhaṭ mi n̄ja ṭi a.* »

*Yetu na Beltebul
(Markut 3.22-30; Luk
11.14-23)*

²² Unuur ulon̄ baṭij Yetu
ñiint̄ alon̄ i untaayi uneejuṅ.
Awo nakuul abot biiṣ b̄ṭup ;
ajebana, k̄e akak aṭiini akuṭ
awin. ²³ Bañaan̄ bañoṅar fuṭ
aṣ̄e ji : « I awoon̄ *abuk Dayiṭ
i? » ²⁴ Wi bafaritay batiinkun̄
uko m̄ent̄, aṣ̄e ji : « *Beltebul
uweek wi n̄ntaayi uwululun̄
m̄nhina mi pdook n̄ntaayi. »

²⁵ Yetu ame n̄ṣal n̄i baka
aṣ̄e ji : « Woli bañaan̄ biki
uṭaak uloolan̄ bagut, batok
uṭaak di ; k̄e woli biki ubeeka
uloolan̄, k̄eme katoḥ kaloolan̄
bagut, ubeeka m̄ent̄ k̄eme
katoḥ m̄ent̄ kaankhil kanaṭ.
²⁶ K̄e woli *Fatana adook
Fatana, agut na uleeful :
uwole haṅ hum di di p̄ṣihul
paknaṭun̄ ba? ²⁷ Naṣalanun̄
kak i! Woli n̄ji ddookna lah
n̄ntaayi ṭi katim ki Beltebul,
bankṭaṣanan̄ badookna n̄ja ṭi
katim ki in ba? Ukaan̄ k̄e
bukal ṭi n̄leef n̄i baka bakluṅ
kadiiman̄ k̄e naanfaṅi. ²⁸ B̄e
woli Uhaaṣ wi Naṣibaṭi wi wi
n̄ji kadooknuṅ n̄ntaayi, *P̄ṣih
pi Naṣibaṭi padobi ban ban ṭi
an keeri.

²⁹ « Hum di di ñaan̄ ahi-
lanun̄ kaneej du katoḥ ki ñiint̄
amm̄eḡaṭun̄ kajej bka bi nul
b̄e aandun̄ atana? Wal m̄ent̄
wi wi akhilun̄ kajej bka bi
nul.

³⁰ « Anwoon̄ aanwo na n̄ji
aṣoor̄en, anwoon̄ aankṭonkr̄en
na n̄ji agar. ³¹ Ukaan̄ k̄e
n̄jakan, Naṣibaṭi alun̄ kamiir

bañaan̄ pekadu na buṭaan
bi baktupun̄ ṭi a ; k̄e ñaan̄
ankkarun̄ Uhaaṣ wi Naṣibaṭi,
aankmiira. ³² K̄e woli ñaan̄
aṭup buṭaan ṭi *Abuk Ñiint̄,
Naṣibaṭi alun̄ kamiira wa,
b̄e woli aṭup buṭaan ṭi Uhaaṣ
wi Naṣibaṭi, aankluṅ kamiira
wa ṭi umundu wi na du
unkmbiin̄. »

*Bko na mbuk mi ba
(Maci 7.16-17; Luk 6.43-
45)*

³³ Yetu akak aji : « Bko
bjeb baji babuk mnko
mnuura, k̄e bko bmaakal baji
babuk mnko mnwuṭaan. Iji
kyikr̄enaan̄ bko ṭi mbuk mi
ba. ³⁴ An, pntuni pi n̄funan̄,
hum di di nahilanun̄ kaṭup
uṭup unuura te nawo bado
buṭaan? Uko unṭumun̄ ṭi
kaṭ̄eb ki ñaan̄ ujaan̄ up̄en̄ ṭi
mntumul. ³⁵ Ñaan̄ nanuura
aji p̄enanaan̄ bnuura bi nul
ṭi kaṭ̄eb ki nul ; k̄e ñaan̄
nawuṭaan̄ aji p̄enanaan̄ buṭaan
bi nul ṭi kaṭ̄eb ki nul. ³⁶ K̄e n̄ṣ̄e
ṭupan̄ : Ṭi unuur wi pwaȳeṣ,
bañaan̄ balun̄ kahepna ṭi
n̄ṭup n̄wuṭaan̄ b̄ti n̄i baṭupun̄.
³⁷ Ṭi n̄ṭup n̄i nu n̄i n̄i bakluṅ
kawaȳeṣaanu katen me iwo
natool k̄eme iduknaanaa. »

*Baji na Yetu adiiman̄ k̄e
awoona du Naṣibaṭi
(Markut 8.11-12; Luk
11.29-32)*

³⁸ Wal m̄ent̄ k̄e *bajukan
Bgah balon̄ na bafaritay
balon̄ baṣ̄e ji na Yetu :
« Najukan, n̄ṅal ido uko
ulon̄ unkdiiimanun̄ k̄e iwo i
Naṣibaṭi. » ³⁹ K̄e atem baka
aji : « An kawuun̄ kawuṭaan

ki, kandekun Naşibaţi kafet, nawo  i phepar uko unkdimanun k  dwo i Naşibaţi, naankwin nin uko ulon umpaţi na wi Yonat*Naţupar Naşibaţi adiimanun. ⁴⁰ Jibi Yonat awoon  nuur  wajanţ na  tejan  wajanţ  i kayin ki uţ b uweek, h nk di di *Abuk  niint aklun kado  nuur  wajanţ na  tejan  wajanţ  i bh r du mboş. ⁴¹  i unuur wi pway ş ba aan biki Niniwe balun kanaţa na ba aan biki kawuun ki, kadiiman baka k  baduknaana,  iki bawut pjuban wi batiinkun u up wi Yonat! K  alon a   wo  i ampelun Yonat! ⁴²  i unuur wi pway ş, naşih  aaţ i u aak wi Faba alun kanaţa na ba aan biki kawuun ki kayuuj k  baduknaanaa,  iki awoona du kaban ki umundu pbi katiink u up untu a wi *Falomon naşih, k  alon a   wo  i ampelun Falomon! »

Untaayi ukak du katoh ki wa
(Luk 11.24-26)

⁴³ Yetu akak aji : « Untaayi up nle  i  naan i ubiin awo, uji u aaay du *pndiiş kala dko dneej. Woli uunwini, ⁴⁴ u   ji : “Dkak du katoh ki naan, ki mp nnun.” Wi ukakun, uunji u  nk da nin uko ulon, kaji kawetana kajint, kaboman bnuura. ⁴⁵ Wal m nt uji uyaar  ntaayi paaj na ulon  nanwu un apel wa ;  abi kaf t da.  naan m nt kaş  kak wal m nt kawu  n kapel kateeku.

K  h nk di di ukwoon pa kawuun kawu aan ki. »

Bayiţ Yetu biki mnfaţan
(Markut 3.31-35; Luk 8.19-21)

⁴⁶ Jibi Yetu ahumuun ka iini na ba aan, k  anin na baţa'ul ba   bi du bdig an al p iini na a. ⁴⁷ K   naan alon a   bi aji na Yetu : « Naan na baţa'u buk bukun du bdig, ban al p iini na iwi. » ⁴⁸ K  Yetu a   teema aji : « In awoon ni? Bahon bawoon baţa naan? » ⁴⁹ Wi wi a aan atar ka en adiiman ba aşarul a   ji : « Natenan, ni na baţa naan biki biki. ⁵⁰  naan ankdolun uko wi Naşibaţi Paapa anwoon du baţi an alun, un m ntan awoon aţa naan k me ni. »

13

Uho  wi nagur  deey
(Markut 4.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Unuur m nt Yetu ap n  i katoh a    o du kaban ki bd k. ² Ba aan batum babi wal m nt a oga, k  adoo paya  i b eem blon a o ; k  ba aan bti baduka du pkay, atiinka. ³ K  a     pna  i uho  a up baka   up  tum. Aji na baka : « Najaar ap n pgur  deey. ⁴ Wi akgurun,  deey  lon k   aya ajot  i bgah ; k   kat  abi ade  a bti. ⁵  lon k   ajot  i dko di mnlaak, danwoon daanwo na mboş, anaţa  i dko m nt  iki mboş maantumi. ⁶ K  wi bnuur banaţi'aan naţa a   t r  a, k  jibi  awoon  aanka intaan abi kay kay. ⁷  lon  ajot  i dko di iyiw, k  iyiw

* 12:39 Natenan  i Yonat.

idēm afiiklën ɲa. ⁸ Nloŋ kē ɲajot ɥi mboş mnuura, awul ɲdeey. Bloŋ baji bawul mbuk iñeen-week, bloŋ iñeen paaj, bloŋ kak mbuk iñeen ɲwajanɥ. ⁹ Ankaan ibaɥ itiinki, atiinkan! »

We ukaan kē Yetu aji hoñ?

(Markut 4.10-12; Luk 8.9-10)

¹⁰ Baɥaşar Yetu babi añoga aşē hepara aji : « we ukaan kē iji khoñ na bañaan ba? » ¹¹ Kē aşē ji na baka : « An, baɥenan kē name iko injoonanunɥ yi *Pşih pi Baɥi inwoon iimmeetanaa, kē bandukiin, baanɥen baka wa. ¹² Ńaan ankaan, balun kaɥena ado pelan, kē anwoon aanka, badoo yeenka uko wi akaan ¹³ Uko mēnt ukaan kē nji kahoñ na baka : ɥiki baji baten, baanji bawin, baji batiink, baanji bate, baanji bame uko wi bajakunɥ. ¹⁴ Hēnk uko wi *Itayi *Naɥupar Naşibaɥi abiinɥ aɥup udolana pa baka, aji :

*“Woli natiink, naankteha te,
woli naten, naankwina
win.*

¹⁵ *Bañaan biki pntaali pi
badēnēt ɲhaaş
batuh ibaɥ yi baka, adēt
kēş,*

*kaɥi kēş ki baka kawin
ibaɥ yi baka ikuɥ itiink
uşal wi baka ute*

*bakakna bafiyaar
nşē njeban baka.”*

¹⁶ Kē an naşē nuurandēn, kēş ki nan kawin, kē ibaɥ yi nan iktiink. ¹⁷ Dɥupan, na manjoonan, baɥupar Naşibaɥi batum na batool batum babi

ɲal pwin uko wi nakwinun bē baanwin wa, akuɥ aŋal ptiink uko wi naktiinkun bē baantiink wa! »

Yetu apiban uhoñ wi nagur ɲdeey

(Markut 4.13-20; Luk 8.11-15)

¹⁸ Yetu akak aji : « Natiinkan, uko wi uhoñ ujakun wii wi : ¹⁹ Ńaan antiinkun Uɥup wi Pşih pi Baɥi, aşē wo aamme uko wi ujakun Tatana aji bi kapēnan Uɥup wi batepiinɥ ɥi kaɥēb ki nul. Awo ji bgah bi uɥup ujutun. ²⁰ Kē alon awo dko di mnlak di ɲdeey ɲajotun, ayeenk ɥi dko mēnt uɥup na mnlilan, ²¹ aşē wo aanka intaañ, aanji ɥijan kaliintan. Wi Uɥup ukɥu'anɥ ɥu bajun pnoorana kēme phajana aji bi wutan wutan. ²² Anwoon dko di iyiw, ajaan atiink Uɥup, kē manɥaaf, pyok panjaan pafooyan bkow, na pñeebar iko itum ɲaşē fiiklën Uɥup aneenan wa pbuk. ²³ Anwoon mboş mnuura, ajaan atiink Uɥup, kate wa, kaşē buk ɲdeey. Alon aji buk ɲdeey iñeen week, alon ɲdeey iñeen paaj, alon iñeen ɲwajanɥ. »

Uhoñ wi umbiilu

²⁴ Yetu akak ahoñ na baka aji : « Natenan uko wi *Pşih pi Baɥi panaamun: Pawo ji ñiinɥ antepiinɥ ɲdeey ɲnuura du uɥeehul. ²⁵ Wi bañaan bti bakɲoyēntun, kē naşooradul aşē bi, agur umbiilu ɥi ptoof pi ɲdeey aşē ya na bgahul. ²⁶ Wi ɲdeey ɲanaɥiin, alumēn kē ugoŋ ukak apēn.

²⁷ Balemparul babi aji na a : “Naweeek, mēnt̄ ḡdeey ḡnuura ḡi ḡi itepiḡ du uṡeeh i? Kē hum di di ujaagal uwoon̄ da ba?” ²⁸ Kē ateem baka aji : “Naṡooradaan adolon̄ uko mēnt̄.”

Kē balemparul baṡē hep-ara aji : “Injal ḡya ḡpēnan wa i”? ²⁹ Kē ateem baka aji : “A-a, nahilan woli nalēb ujaagal kapēnan ḡdeey. ³⁰ Nawutan ḡnanaṡa ḡul bti te wal wi kakit ; ṡi wal mēnt̄ dlun̄ kaji na bakit : Naduniin̄ napēnan ujaagal natan nado idaaḡ natēr wa ; naṡē najej ḡdeey nahank du pnkuti.” »

Uhoñ wi pbuk pmpoṡi na wi uko utaajanaan pṡon
(Markut 4.30-32; Luk 13.18-21)

³¹ Yetu akak ahoñ na baka aji : «*Pṡih pi Baṡi panaam na pbuk pmpoṡi pi ḡnaḡ ajejuḡ atepi du uṡeehul. ³² Pawoonun̄ pmpoṡi ṡi mbuk, paṡale naṡa, pajaḡ pakak bgof bandēmnuḡ ṡi ugof untepiḡ ṡi unkintaar, ḡkat ḡadoo ḡi ḡabi kado intaḡ ṡi inah yi ba. »

³³ Yetu akak aṡup na baka ṡi uhoñ aji : « Pṡih pi Baṡi panaam na bko bntiinku bi ḡnaaṡ ajejuḡ anaakrēn na pṡon ptum, kē pataaj bti. »

Uko unkayi kē Yetu aji hoñ
(Markut 4.33-34)

³⁴ Yetu aṡup iko yun̄ bti pntuk pi baṡaan̄ na uhoñ, aanḡi ṡiini na baka bē aanhoñi. ³⁵ Hēnk, ayuuḡ kē uko wi Naṡupar Naṡibaṡi ajaḡun̄ udolanaa, aji :

« *Dlun̄ kahaabēs mntum ka-
hoñ
dlun̄ kaṡup iko immeeniḡ
undiimaan wi umundu
upaṡaniḡ.* »

*Yetu apiban uhoñ wi umbi-
ilu*

³⁶ Wal mēnt̄ Yetu aduk baṡaan̄ aṡē kak katoḡ ; kē baṡaṡarul baṡē bi aji na a : « Pibaan un uhoñ wi umbiilu du uṡeeh. » ³⁷ Kē ateem baka aji : « Antepiḡ ḡdeey ḡnuura awoon̄ *Abuk ḡniint̄ ; ³⁸ uṡeeh uwoon̄ umundu ; ḡdeey ḡnuura ḡawoon̄ baṡaan̄ biki Pṡih pi Baṡi ; umbiilu uwoon̄ banjaḡ baṡaṡ Nagu-uru. ³⁹ Naṡoorad anjaḡ atepi umbiilu, awoon̄ Untaayi Uweek, kakit kawoon̄ uba umundu kē bakit baṡē wo ḡwanḡut. ⁴⁰ Kē jibi bajaḡ bajeḡ umbiilu kaya tēr, hēnk di uba umundu ukwohaḡ ; ⁴¹ *Abuk ḡniint̄ alun̄ kayil ḡwanḡut ḡi nul, ḡaluḡ kadook baṡaan̄ bti bankdolun̄ balon̄ bapēn ṡi bgah na baṡaan̄ bti bankdolun̄ buṡaan̄ ṡi Pṡih pi nul. ⁴² ḡwanḡut ḡafēl baka du bdoo banyikuḡ maakan : dko mēnt̄ dawo na ḡwooni na udeeb wi pdohrēn iñiḡ. ⁴³ Wal mēnt̄, banwoon̄ batool ṡi kēs ki Naṡibaṡi balun̄ kajeeh ḡi bnuur du Pṡih pi Naṡibaṡi Aṡin baka. Ankaḡ ibaṡ itiḡnki atiḡnkan! »

*Uhoñ wi uwuuru wi ba-
menun̄ na wi mnlaak manta-
mun̄ preṡ*

⁴⁴ Yetu akak aji : «*Pṡih pi Baṡi pawo ḡi uwuuru wi ḡniint̄ alon̄ awinun̄ kē bamen du uṡeeh. Akak amen wa aṡē ya

na mnlilan awaap bka bi nul bti, aya nug uŕeeh mēnt̄.

⁴⁵ « P̄sih pi Baŕi pakak anaam na nawaap anklaaŋ mlaak mantamuŋ preeŝ. ⁴⁶ Wi awinuŋ ploŋ pnuura, aya awaap bka bi nul bti aya anug pa. »

Uhoñ wi bridiya

⁴⁷ Yetu aji na baka : « *P̄sih pi Baŕi pakak anaam na bridiya bi bafēluŋ du bdēk kē baŕij ŋŕēb ŋtum. ⁴⁸ Wi batumuŋ, batuh kē bapul ba du pkay aŝē ʔo ajej ŋannuuriin̄ aŕu ʔi icah aŝē fēl ŋanwoon̄ ŋaanuura. ⁴⁹ Kē hēnk di di ukwoon̄ ʔi uba umundu : ŋwanjuŕ ŋaluŋ kabi kapaŕēŝ bawuŕaan na banwoon̄ baŕool, ⁵⁰ kafēl bawuŕaan du bdoo banyikuŋ maakan : dko mēnt̄ dawo na ŋwooni na udeeb wi pdohrēn iñiin̄. »

⁵¹ Yetu ahepar baŕaŝarul aji : « Nateha iko yi nŕupanaŋ bti i? » Kē bateem aji : « Aa, ŋtee. » ⁵² Kē aŝē ji na baka : « Kē hēnk *najukan Bgah anjukuŋ uko wi P̄sih pi Baŕi abot aŕaŝ uko wi ujakuŋ anaam na ajug katoh anjaan̄ ajejna ʔi bka bi nul uko uhalu na ujon. »

Bañaaŋ biki Nataret baanfiyaar Yetu

(Markut 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵³ Wi Yetu ahoñuŋ na baka haŋ aŝē tool aya. ⁵⁴ Aya du dko di akuŝnaaniin̄ aŝē jukan bañaaŋ du *katoh kañehanaani ki baka, kē badoo ñoŋar aji : « ʔuŋ di di akaanuŋ uŝal unŕuŋa wi? Hum di di ahiluŋ ado mlagre

mi bti ba? ⁵⁵ I mēnt̄an, aanwo abuk naŕukan i? Mēnt̄ Mariya awoon̄ anin i, kē bi Yakob, Yotef, Fimoŋ na Yuda bawo baŕa'ul? ⁵⁶ Kē baat̄ baŕa'ul, baanwo bti ʔi na un i? Kē ʔuŋ di ameenuŋ keeri iko yi bti? » ⁵⁷ Kē uko waŋ uneenan baka pfiyaara. Kē aŝē ji na baka : « *Naŕupar Naŝibaŕi ʔi utaakul, na ʔi katohul meeŕ ʔaŋ di di bañaaŋ bawoon̄ baanji bamēbana bnuura. » ⁵⁸ Yetu aando da mlagre mntum ʔiki baanfiyaari.

14

Pkeŕ pi Yowan Nabattaar

(Markut 6.14-29; Luk 9.7-9)

¹ Wal mēnt̄, *Herod nantuŋa i *Galilay atiink kē baktiiniyaan uko wi Yetu. ² Aji na balemparul : « Yowan Nabattaar a! Anaŕa ʔi pkeŕ! Ukaan̄ kē aka mnhina mi pdo mlagre! »

³⁻⁴ Herod aŝal haŋ ʔiki abi jeŋ Herodiyana, ahar Filip abuk aŝin anhumuŋ najeb aniiim. Kē Yowan aŝē ji na a aanka na pjeŋ Herodiyana kaniim. Herod kē aŝē do kē bamoba, atan na mnkorentu afēl du ukalabuŝ. ⁵ Abi ŋal pfiŋa, aŝē ʔi bañaaŋ ʔiki baŝal aji awo *Naŕupar Naŝibaŕi.

⁶ Kē unuur uloŋ wi Herod akdoon̄ ufettu unkleŝanuŋ unuur wi abukiin̄, poonu abuk Herodiyana kē aŝē ki ʔi kadun ki bañaaŋ kē ulil Herod, ⁷ kē adoo mehna aji awula uko wi akheparuluŋ. ⁸ Anin awuuka, kē aji na Herod : « Wulaan bkow bi

Yowan Nabattaar ti praata. »⁹ Naših ajooṭani, pmehna pi nul ti kadun ki bañaan biki aduun ufettu paṭu kë ado kë aji baṭija ba. ¹⁰ Ayil wal mënṭ baya bafaal Yowan du ukalabuṣ. ¹¹ Baṭij bkow ti praata awul poonu, kë aṅooṭ ba anin. ¹² Baṭaṣar Yowan babi ajej puum amoy ; aṣe ya aṭup Yetu.

Yetu ade de'an pntuk pi bañaan

(Markut 6.30-44; Luk 9.10-17; Natenan ti Yowan 6.1-14)

¹³ Wi Yetu ameenj uko unṭepun, ajej bṭeem aya du dko dangagun ; bañaan wi bamehanj me aṣe ṭaṣa, apenna ṅbeeka apoṣ aya du a. ¹⁴ Wi awaliinj ti bṭeem aṣe win bañaan batum aṅaga baka akuṭ ajeban bammaakunj.

¹⁵ Wi utaakal ubanun, baṭaṣarul babi aṅoga aṣe ji na a : « Unuur udobi yob yob, kë dko di ṅwoon di daṣe gaag, dolan bañaan baya du ṅfēt bahilna banug uko ude. »

¹⁶ Kë Yetu aṣe teem baka aji : « Bayaar we ba? Nawulan baka an bdidi'an bade. » ¹⁷ Kë baṣe ji na a : « Nkaha ipoom kañeen na ṅṭëb ṅṭëb. » ¹⁸ Kë aji na baka baṭija ya. ¹⁹ Wi wi aṣaanj aji na bañaan baṭo ti ujaagal, aṣe jej ipoom kañeen yun na ṅṭëb ṅṭëb, akat keṣ du baṭi, abeeb Naṣibaṭi aṣe kitëṣ ipoom, awul baṭaṣarul kë bawul bañaan.

²⁰ Bañaan bti bade ayok, kë bajejëntj iko indukiinj. Iko mënṭ itum kkaar iñeen na ktëb. ²¹ Ti bandeenj bukuṅ,

biinṭ bawo iñeen-week ṅyaaṣ iñeen kañeen (5000) aṭu na baat na bapoṭ.

Yetu apoṣ ti bdëk duuṭ
(Markut 6.45-52; Yowan 6.15-21)

²² Wi bañaan babahanj ba pde, Yetu ado kë baṭaṣarul bapaya ti bṭeem ajota kadun, pya umban wundu, ul kë aṣe duka aṭiṣan bañaan. ²³ Wi adolunj kë bañaan baṭiṣi, apaya du pnkun duuṭ agaag aṅehan Naṣibaṭi. Wi utejan ubanun, kë awoha da ul aloolan. ²⁴ Wal mënṭ bṭeem badobi low low pkay, kë ṅmaaronj ṅakṣinṭ ṣinṭan ba ṭiki uyook uunkyook aṭaanj na umban wi bakyaan.

²⁵ Kaya uhaan nguk, kë aṣe bi ti baka apoṣ poṣ ti bdëk. ²⁶ Wi baṭaṣarul bawinulunj kë akpoṣ ti bdëk, baṅonjar fuṭ aṣe ji : « Ujurte wa » aṣe jun pnjar ṭiki balënki. ²⁷ Ti dko mënṭ, kë Yetu aṣe ṭiini na baka aji : « Nawutan kahaajala, nji a, nawutan kalënki. »

²⁸ Piyeer kë aṣe ji na a wal mënṭ : « Ajugun, woli iwi a na manjoonan, jakaan mpoṣ ti meel mbi du iwi. » ²⁹ Kë Yetu aji na a : « Biini. » Kë Piyeer awala ti bṭeem, apoṣ ti meel atool pya du Yetu. ³⁰ Kë, wi atiinkunj uyook aṣe lënk, ajun pneej ti meel aṣe huuran aji : « Ajugun, buuranaan! »

³¹ Ti dko mënṭ, kë Yetu aṣe tar kañen amëbana aṣe ji na a : « Iwi inwoonj iinfiyaar akëṣan, we ukaanj kë iwo na ṅṣal ṅṭëb ba? » ³² Wi bapayinj ti bṭeem kë uyook uṣe ṭañan.

33 Banwoonj ʔi bʔeem banjup adëman Yetu ašë ji : « Na man-joonan, iwo Abuk Našibaʔi. »

Yetu ajeban bamaakal du utaak wi bagenaterenj
(Markut 6.53-56)

34 Wi Yetu na baʔašarul bamuurunj, ašë ban du pkay du utaak wi bagenaterenj.

35 Bañaanj biki dko mënʔ bayikreña ašë yil kē baʔup ʔi utaak bti aji abii, kē bašë ʔija bañaanj bti bammaakunj.

36 Baji bakooʔa kaji na a awut baka baban ʔaň kambiint ki bayeti bi nul, kē bambanunj ka bti bajebi.

15

Pjukan pi bantohi bayuday
(Markut 7.1-13)

1 ʔi ŋnuur mënʔ, *bafaritay na *bajukan Bgah balonj bapëna Yerutalem abi aňog Yetu ašë hepara aji : 2 « we ukaanj kē baʔašaru baanji baʔaš udolade wi bajon, babaa ji bade bē baanji baňow iňen*? »

3 Kē Yetu ateem baka aji : « Kē an, we ukaanj kē naanji naʔaš uko wi Našibaʔi ajakunj, kašë kaʔaš udolade wi nan ba? 4 Našibaʔi aji : “Mēbaan šaaš na naan bnuura” kē “Ñaanj ankkarunj ašin kēme anin, pkeʔ pakwoonj baluk bi nul.” ☆ 5 Kē an, našë ji woli ñaanj aji na ašin kēme anin : “uko wi nhilanunj lah kaʔenkn uwo wi Našibaʔi”

6 ahilan keeri kawut pmēban ašin na anin. Hēnk di udolade

wi nakjukanunj uʔuunj kē nagar Uʔup wi Našibaʔi. 7 An balagare, *Itayi *Naʔupar Našibaʔi afaň wi aʔupunj ʔi an aji :

8 “Pntaali pi paji padëmanaan na mntum ʔaň

kē uhaaš wi pa ušë lowën.

9 Bʔeňan bi baka baanjakēn nin uko ulonj

iko yi bakjukanunj iwo udolade wi bañaanj ʔaň.”

»

Iko injaanj iʔu ñaanj aʔop ʔi kēš ki Našibaʔi

(Markut 7.14-23)

10 Wi wi Yetu akaanj adu pntuk pi bañaanj aji na baka :

« Natiinkan nabot name!

11 Mënʔ uko unjaanj uneejna ʔi mntum ujaanj uʔopan ñaanj ʔi kēš ki Našibaʔi, uko unkpënnunj ʔi mntum mi nul wa. »

12 Baʔašarul baňoga wal mënʔ ašë ji na a : « Imeha kē *bafaritay badeebaʔ jibi iktiiiniň hēnk i? » 13 Kē ašë teem baka aji : « Bko bi Paapa anwoonj du baʔi awoonj aantepii balunj kalëbana.

14 Nawutan baka : bawo bakuul banknʔonunj bakuul. Nakuul aʔonjle atenʔul nakuul, bukal batëb bti baya jot du bhër. »

15 Piyeer ayeenk bʔup ašë ji na a : « Pibanun uko wi iʔupunj hēnk. » 16 Kē aji na baka : « An kak, hēnk di nawaanunj ŋšal te hēnkunj? 17 Naamme kē uko bti unneejuň ʔi mntum mi ñaanj uji uʔëp du kayiň, kapën du bnʔeeh, 18 bē uko

* 15:2 Bē baaňnow iňen : Bafaritay baji baňow iňen kaʔašna udolade wi baka.

☆ 15:4 Ppën 21.27; 20.12.

umpënuŋ ƚi mntum uwoona du uhaaş meeƚ. Wuŋ mënƚan ujaan uƚopan ñaan ƚi kęş ki Naşibaƚi. ¹⁹ Du uhaaş meeƚ di di iko itënƚ yi ijaan iwoona : nşal nƚwuƚaan, bfiŋar, ppiinƚ na ahar ñaan keme ayin ñaan, pjuban pi piinƚ, kakiiŋ, nşilan na pƚup buƚaan ƚi bañaan, bku-utar. ²⁰ Iko mënƚ ijaan iƚopan ñaan, kę pde bę iinnow iñen paanji paƚopan ñaan†. »

*Pfiyaar pi ñaaƚ anwoon
aanwo nayuday*

(Markut 7.24-30)

²¹ Wi Yetu apënuŋ da aşę ya du nƚaak nji Tir na Fidoŋ ²² Kę ñaaƚ aloŋ i uƚaak wi Kanaan anwoon du uƚaak mënƚ aşę pën ahuuran aji : « Naweeƚ, *abuk Dayiƚ, ñagi'aan! Untaayi unooran poonu abuk naan maakan. » ²³ Yetu aanteema nin uko uloŋ. Baƚaşarul kę başę ñoga akooƚa aji na a : « Dookana, anooranun na phu-uran pi nul. »

²⁴ Kę Yetu ateem aji : « Naşibaƚi ayilën ƚaŋ pa nƚkaneel nji *Itrayel njanneemuŋ. » ²⁵ Kę ñaaƚ aşę baan aŋup ƚi kadun ki Yetu aji na a : « Naweeƚ, biin itënkën! »

²⁶ Kę aji na a : « Unuura bajej pde pi bapoƚ bawul nƚbuş nƚmpoƚi‡. »

²⁷ Kę ateem aji : « Naweeƚ, ifaŋi, kę nƚbuş nƚmpoƚi nşaşę doo ji nade ituk inkjotnuŋ du umeeşa wi bajug ŋa. »

²⁸ Wi wi Yetu aşaaŋ aji na a : « Ñaaƚu, pfiyaar pi nu padëmi!

Uwoon jibi inaluŋ! » Wal mënƚ kę abukul aşę bi jeb jeb.

*Yetu ajeban bamaakal
batum*

²⁹ Yetu apën da aşę ya umban wi *bdëƚ bi Galilay. Apaya du pnkuŋ aƚo. ³⁰ Bañaan batum babi ƚi a, aŋij bankjiinkuŋ, bakuul, banƚakmuŋ, babiiş bƚup, na bamaakal batum kak, abëƚan ƚi ihoƚ yi Yetu ; kę ajeban baka. ³¹ Bañaan bañoŋar wi bawinuŋ banwoon baanhil bƚup kę baktup, banƚakmuŋ kę bajebi, kę bankjiinkuŋ kę bakpoş bnuura, kę bakuul bakwin. Badëman wal mënƚ Naşibaƚi i *Itrayel.

*Yetu akak ade de'an bañaan
batum*

(Markut 8.1-10)

³² Yetu adu baƚaşarul wal mënƚ aşę ji na baka : « Dñaŋa bañaan biki, nnuur nƚwajanƚ nji nji, nji bawo i na nji kę baanka uko ude. Mënŋal baƚiiş na ubon : bahilan kaya kajot ƚi bgah. » ³³ Kę baƚaşarul başę ji na a : « ƚi dko dangaguŋ di, ƚuŋ di nƚkkaanuŋ uko de unkhilanuŋ kayokan bañaan batum biki? »

³⁴ Kę aji na baka : « Nawo na ipoom hum? »

Kę bateem aji « Ipoom paaj na kaloŋ na nşëb nloŋ nƚmpoƚi. » ³⁵ Kę Yetu aşę ji na bañaan baƚo ƚi mboş ; ³⁶ aşę jej ipoom paaj na kaloŋ yuŋ na nşëb nuŋ, abeeb Naşibaƚi, akitëş ya aşę wul baƚaşarul, kę bafaş

† 15:20 Paƚopan : Yetu aankƚiiniyaan ƚi dko di uko wi pjint, bafaritay baji bañow iñen kaƚaşna udolade wi baka. ‡ 15:26 Nƚbuş nƚmpoƚi : Wal mënƚ bayuday baji baji banwoon baanwo bayuday bawo nƚbuş.

bañaan).³⁷ Bade bti adoo yok. Baṭaṣar Yetu kē batuman kkaar paaj na ploŋ na iko indukšiiŋ.³⁸ Bañaan bandeen bawo biinṭ iñeen-week ŋbaakēr nyaas iñeen (4000), aṭu na baṭ na bapoṭ.³⁹ Wi Yetu adoluŋ bañaan kē baṭiṣi, wi wi aṣaan apaya ṭi bṭeem aya utaak wi Magadan.

16

Bafaritay bahepar Yetu uko unkdiiimanuŋ kē awo i Naṣibaṭi (Markut 8.11-13; Luk 12.54-56)

¹ *Bafaritay na *bataduk babi ṭi Yetu wal mēnṭ, ala pṭaawana aṣē hepara uko unkdiiimanuŋ kē awo ñaan i Naṣibaṭi. ² Kē Yetu aṣē teem baka aji : « Woli unuur uya pjot kē baṭi bajeenki naji naji : “Dko daluŋ kajeeh faan.” ³ Kē na nfa kub, baṭi bajēnle naji : “Uṣubal uṣub nṭa.” Naji name uko wi iko yi baṭi ijakuŋ, aṣē wo naanhil pyikrēn uko wi Naṣibaṭi akdoluŋ nṭa di. ⁴ An bañaan bawuṭaan biki, nandekuŋ Naṣibaṭi kafet, nahepar uko unkyuujun kē dwo i Naṣibaṭi. Naankwin uko ulon umpaṭi na wi Yonat* *Naṭupar Naṣibaṭi adiiimanuŋ. » Wi wi Yetu aṣaan aduk baka da, aya na bgahul.

Uko utaajanaani pṣon wi bafaritay na bataduk

⁵ Yetu na baṭaṣarul baya bdēk umban wundu. Kē baṭaṣarul baṣē ṭilma pṭij ipoom. ⁶ Kē Yetu aṣē ji na baka : « Natenan

bnuura, nalipariin uko utaa-janaani pṣon wi *bafaritay na *bataduk. ⁷ Baṭaṣarul kē baṣē ṭiini bukal bukal aji : « Aṭiini haŋ ṭiki nṭēnṭij ipoom. »

⁸ Kē Yetu ammeen uko wi baktiiniyaanuŋ aji na baka : « An, nanwoon naanfiyaar akēṣan, we ukaan kē naktiiniyaan pwo naanṭij ipoom ba? ⁹ Naandobi yikrēna te hēnkuŋ iko yi nawinuŋ i? Naanleṣ wi nkitṣuŋ ipoom kañeen pa biinṭ iñeen-week-kañeen nyaas iñeen (5000) i? Kē kkaar hum kantumuŋ ipoom ki ki nayaanaanuŋ ba? ¹⁰ Kē wi nkitṣuŋ ipoom paaj-na-kalon pa biinṭ iñeen-week-ŋbaakēr nyaas iñeen (4000)? Kē kkaar hum kantumuŋ ipoom ki ki nayaanaanuŋ? ¹¹ Kē hum di di nawoon naamme kē mēnṭiiniyaan ipoom? Dji nalipara uko utaajanaani pṣon wi bafaritay na bataduk. »

¹² Baṭaṣar Yetu bayikrēn wal mēnṭ kē aji na baka balipara pjukan pi bafaritay na bataduk, mēnṭ uko utaa-janaani pṣon wi bajaan badolna ipoom wa.

Piyeer aji Yetu awoon Krittu (Markut 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ Yetu aya na baṭaṣarul du utaak uñnoguŋ ubeeka wi Tetare-Filip aṣē hepar baka aji : « Bañaan baṣal aji *Abuk Ñiint awo in ba? » ¹⁴ Kē bateem aji : « Balon baji iwo *Yowan Nabattaar ; kē

☆ 16:4 Natenan ṭi Yonat.

balon baji iwo *Eli Naṣupar Naṣibaṭi kē balon kak baji iwo Yeremiya kēme alon ṭi *baṣupar Naṣibaṭi bandukiin. »

15 Kē aṣē ji na baka : « Kē ṭi an, nji dwo in ba? »

16 Timon Piyeer kē ateema aji : « Iwo *Krittu, Abuk Naṣibaṭi ajug ubida. »

17 Kē Yetu aṣē ji na a : « Inuurandēni iwi Timon abuk Yonat. Mēntṭ ṅaan najēn aṭupiin manjooan man, Paapa anwoon du baṭi a. 18 Kē nṣē jaku : Iwo Piyeer*, pnduba panjaan pamēban katoḥ, ilun kamēban bankfiyaarnun. Pkeṭ paankhilan kanaṭ ṭi kadun ki baka.

19 Dluṅ kawulu iniigṣaani yi Baṭi : uko wi ikpokun ṭi mboṣ ulun kapokana du baṭi, kē uko wi ikdinanun ṭi mboṣ, ulun kadinana du baṭi. »

20 Wi wi aṣookun baṣaṣarul aji na baka bawut kaṣup nin ṅaan kē ul awoon Krittu.

Yetu aṣup aji alun kakeṭ kabot kanaṭa ṭi pa

(Markut 8.31-33; Luk 9.22-27)

21 Unuur mēntṭ wi wi Yetu ajunun pdiiman baṣaṣarul kē awo i pya Yerutalem, kahaj da maakan ṭi iṅen yi bantohi, *baṣenjan baweeḥ na *bajukan Bgah. Balun kado bafiṅa, unuur uwajanṭēn aṣē naṭa ṭi pkeṭ. 22 Piyeer apula kē bagaagi aṣē jun pṅoman na a aji : « Ajugun, dṅehan Naṣibaṭi abuuranu uko waṅ! Nin ukoolan uunkdolu! »

23 Kē Yetu aṣē wugṣa aji na Piyeer : « Lowaan, iwi Fatana! Inaṭ ṭi bgah aneenanaan pṭep. Iinji kla uko wi Naṣibaṭi aṅalun, iji kla uko wi baṅaan baṅalun. »

24 Kē wi wi Yetu ajakun na baṣaṣarul bti : « Woli ṅaan aṅal kaṭaṣēn, awo kaṭilma uleeful kakunṅa krut ki nul kadinan phaj ji nji kaṣē kaṭaṣēn woli ado akeṭ. 25 ṅaan anṅṣalun pbuuran ubida wi nul alun kawaan wa ; kē anklun kawaan ubida wi nul pa nji alun kabuuran wa. 26 We uwoon ṅaan aka pyok pi umundu bti, woli aneemandēn uhaaṣ wi nul? We wi ṅaan ahilanun kawul kabuuranaan uhaaṣ wi nul.

27 *Abuk ṅiintṭ aban ṭi pbi na mndēm mi Aṣin na ṅwanjut ṅi nul. Wal mēntṭ awayēṣ ṅaan andoli ṭi mnwo mi nul. 28 Dṭupan na manjooan : balon ṭi banwoon nṭa ṭi baankkeṭ bē baanwin Abuk ṅiintṭ kē abi ji naṣih. »

17

Uleef wi Yetu bti uṭēṣaa
(Markut 9.2-13; Luk 9.28-36)

1 Wi ṅnuur paaj ṅaṭepun kē Yetu aṣē jej bi Piyeer na Yakob na Yowan aṭa Yakob aya na baka du pnkun pweek kē bagaagi. 2 Uleef wi nul kē uṣē ṭēṣa ṭi kadun ki baka : kaara di nul dajeeh ji unuur, kē imiṣa yi nul ikak afaaṭ feh.

3 Ṭi dko mēntṭ, kē baṣaṣar Yetu

* 16:18 Piyeer : Dawoon pnduba kēme plaak.

başë win *Moyit na *Eli kë baktiini na a.

4 Wal mënŋ kë Piyeer ašë ji na Yetu : « Ajugun, unuura ŋwo ti dko di. Injal le katar iloona iwajanŋ: kalonj kawo ki nu, kalonj ki Moyit, kandukiinj kawo ki Eli. »

5 Ahum kaŋiini, kë kanfëluŋ kalonj kanknuuruŋ kašë mara mara abi awun baka, kë pdiim ploŋ pašë pënna ti ka aji : « Iwi iwoonj abuk naan, dŋalu maakan, dmaganu! Nadoon katiinka! »

6 Wi baŋašar Yetu batiinkuŋ pdiim mënŋ ašë lënk maakan ajot afëŋ kës ti mboš. 7 Kë Yetu ašë ñog aban baka ašë ji : « Nanaŋiin, nawutan kalënk. » 8 Wi bakatuŋ kës, baankak awin nin alonj, kë Yetu ŋaŋ awohanj da.

9 Wi bakwaliinj pnkuŋ, kë Yetu ašë ji na baka : « Naktup nin ŋaanj alonj uko wi naw-inuŋ, te wal wi *Abuk Ŋiinj aklunj kanaŋa ti pkeŋ. »

10 Baŋašar Yetu bahepara aji : « we ukaanj kë *bajukan Bgah bajji Eli awo i kaduna kabi ji *Krittu ado kabi. »

11 Kë ateam baka aji : « Na manjoonan Eli awo i kabi, kakakan iko bti ti bgah. 12 Kë nšë ŋupan, Eli adobi bi, kë baanyikrëna, bahajana, adola jibi baŋaluŋ. Hënk kak di di Abuk Ŋiinj aklunj kahaj ti iŋen yi baka. » 13 Wal mënŋ, kë baŋašarul başë yikrën kë awo ti pŋiiniyaan *Yowan Nabattaar.

Yetu ajeban napoŋ i untaayi ukywëlënuŋ

(Markut 9.14-29; Luk 9.37-43a)

14 Wi Yetu na bi Piyeer, Yakob na Yowan bakakuŋ du dko di pntuk pi baŋaanj pa-woonj, kë ŋiinj alonj ašë bi ti Yetu aŋup ti kadunul aji na a : 15 « Naweeek, ŋagiin abuk naan. Aji jot kako, ahaj maakan : nyaaş ŋtüm aji jot ti bdoo, ulonj kak aji jot ti meel. 16 Dŋija baŋašaru kë baanhilan ajebana. »

17 Kë ašë teem aji : « Nawo baŋaanj bawuŋaan, banwoonj baanfiyaari! Dwo kaŋo na an te lum ba? Dwo kado kamiiran te lum ba? Naŋijaan napoŋ ti. » 18 Kë Yetu ašë lëbar na untaayi kë upën ti napoŋ, kë ajeb ti dko mënŋ.

19 Baŋašar Yetu bagaag na a ašë hepara aji : « we ukaanj kë un, ŋënhilan adook untaayi mënŋ? »

20 Kë ateam baka aji : « Naanfiyaar akëšan. Dŋupan na manjoonan, woli naka lah pfiyaar panliŋuŋ na pbuk pi maaj, najile na pnkuŋ pi : Pënan ti, papën da. Uunkka nin uko ulonj wi nawoonj naankhinan pdo. 21 [Kë untaayi utëŋŋ wuŋ, pŋehan Naŋibaŋi na pyiman ŋaŋ pahilanuŋ pdook wa.]

Yetu aŋup pkeŋ pi nul uyaaş utëbantën

(Markut 9.30-32; Luk 9.43b-45)

22 Yetu na baŋašarul bawo bti du *Galilay, kë ašë ji na baka : « *Abuk Ŋiinj abi kawulana

du bañaan, ²³ baluŋ kafiŋa, unuur uwajanŋen ašë naŋa ŋi pkeŋ. » Kë bašë jooŋan maakan.

Yetu na Piyeer baluk daaša di Katoh Kaweek ki Našibaŋi

²⁴ Yetu na baŋašarul baban ubeeka wi Kapernawum. Kë bakobraar daaša di *Katoh Kaweek ki Našibaŋi bašë bi ŋi Fimoŋ Piyeer ahepara aji : « Jëm najukan i nan aji luk daaša di Katoh Kaweek ki Našibaŋi i? »

²⁵ Kë ateem baka aji : « Aa. Aji luk da. »

Wi aneejan neeŋ ŋi katoh kë Yetu ašë ji na a : « Fimoŋ, we wi iŋaluŋ ŋi uko wi ba? In awoon kaluk baših biki umundu wi daaša ba? Babuk baka këme baloŋ bampaŋi. »

²⁶ Kë ateem aji : « Bañaan bampaŋi baka. »

Kë Yetu ašë ji na a : « Babuk baših keeri baanwo i kaluk. ²⁷ Kë un nšë wo nŋnŋal pŋij bŋup. Yaan du bdëk, ifël kabuuŋi, uŋëb uteek wi ikpënanuŋ, haabëšan wa mntum : iŋenk pataka da pankkëšuŋ pluk daaša di naan na di nu. Jejan pa iya iluk daaša di nja batëb. »

18

In adëmnuŋ ŋi an?

(Markut 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Baŋašar Yetu babi ŋi a wal mënŋ ašë hepara aji : « In adëmnuŋ du *Pših pi Baŋi ba? ² Kë ašë du napoŋ aloŋ aŋu'a ŋi ptoof pi baka, ³ ašë

ji : « Na manjoonan dŋupan, woli naankak anaam ji bapoŋ, nin naankneeŋ du Pših pi Baŋi. ⁴ Ukaan kë ankwoon naweek du Pših pi Baŋi awoon ankwalanuŋ uleeful kakak ji napoŋ i. ⁵ Kë ñaan anyeenkuŋ napoŋ ji i ŋi katim naan, nji ŋi uleef naan i i ayeenkuŋ. »

*Naŋaafaraan kawuuk
bañaan bajuban
(Markut 9.42-48; Luk 17.1-2)*

⁶ Yetu akak aji : « Ñaan ankdoluŋ aloŋ ŋi bapoŋ biki*, banfiyaarnuŋ ajot ŋi pjuban, uhokan pa a batana plaak pweek bayoorana du bdëk. ⁷ Bañaan banwoon ŋi umundu bawuŋani ŋiki iko inhinanuŋ kado baka bajuban itumi. Iko mënŋ iinhinan kawaana, kë ñaan anšaana aŋij ya ašë wuŋan!

⁸ « Woli kañen ki nu, këme kahoŋ ki nu iŋu kë ikjuban, falan ya ifël du kalowan. Uhokan iya baŋi na kañen këme kahoŋ kammukšiiŋ, kë di iya infernu du bdoo bawoon baankjëmša na iŋen itëb na ihoŋ itëb. ⁹ Kë woli pkëš pi nu paŋu'u kë ikjuban, lookšan pa ifël du kalowan. Uhokan iya baŋi na pkëš ploolan, kë di bafëlu du bdoo bi infernu na këš ktëb.

¹⁰ « Naŋaafaraan kabeeh aloŋ ŋi bapoŋ biki. Na manjoonan, nwanjut nji baka naji njanat wal undoli du kadun ki Paapa anwoon du baŋi. ¹¹ [*Abuk Ñiintŋ abi bi pbuuran bambiiŋ aneem.] »

* 18:6 Bapoŋ biki : Yetu aŋiiniyaan ŋi banfiyaaruŋ, bukal bakakuŋ ji bapoŋ.

Uhoñ wi unkaneel unneemuñ
(Luk 15.3-7)

12 Yetu ahoñ aji : « we wi naşaluñ ƚi uko wi ba? Woli ñaañ alon aka ñkaneel iñeen-week kë ulon uşë neem, aankduk ñkaneel ñandukiin du pnkuñ kaya pla uloolan unneemuñ i? 13 Dƚupan, woli awin wa, aji lilandër unkaneel uloolan wuñ kapel ñandukiin ñanwoon ñaanneemi. 14 Kë hënk kak di di Aşinan anwoon baƚi awoon aanƚal alon ƚi bampoƚi biki aneem. »

Pmiir atëñful

15 Yetu aji kak : « Woli atëñtu anfiyaaruñ ajubanu, yaan iwina, iƚiini na a, an batëb ƚañ. Woli atiinku, këme kë ika'a. 16 Kë woli aandi ptiinku, duun ñaañ alon këme batëb, nahilna nado jibi *Ulibra wi Naşibaƚi ujakuñ: *naboman uko bti ƚi kadun ki bamaan batëb këme bawajanƚ.* 17 Akak le wo aandi ptiink baka, kƚup pntuk pi banfiyaaruñ ; woli apok ptiink baka, jejana ji ñaañ anwoon aanfiyaar Naşibaƚi këme ji nakobraar daaşa†. 18 Dƚupan, na manjoonan : iko bti yi nakpokun ƚi mboş ilun kapokana du baƚi, kë iko bti yi nakdinarun ƚi mboş ilun kadinana du baƚi.

19 « Na manjoonan dkak aƚupan, woli bañaañ batëb ƚi an ƚi mboş batiinkar añehan uko ulon wi banaluñ, Paapa anwoon du baƚi ado wa pa

baka. 20 Aa, dko di bañaañ batëb këme bawajanƚ bayitun ƚi katim naan, dji kawo ƚi ptoof pi baka. »

Nadoon kamiir batëñtan

21 Fimoñ Piyeer aňog Yetu wal mënƚ aşë hepara aji : « Ajugun, ñyaaş hum ñi ñi nwoon kamiir atëñ naan woli ajubanaan? Dwo kamiir te ñyaaş paaj na ulon i? »

22 Kë Yetu ateema aji : « A-a, mënjkaku ñyaaş paaj na ulon ƚañ, ñyaaş ñi iwoon i kamiira ñawo kaban iñeen-paaj-na-ulon (70) ñyaaş paaj-na-ulon.

23 « Hënk di *Pşih pi Baƚi pawoon: pawo ji uko wi naşih anƚaluñ pten jibi balemparul badolon na itaka yi nul. 24 Ajun pten, kë başë ƚija alon anƚeeƚulun itaka intumuñ pƚum pañ. 25 Ñiint mënƚ aanka uko uluki itaka mënƚ ; kë naşih aşë ji bawaapa ul na aharul, na babukul na iko bti yi akaan, bahilna bakakan uko wi aƚeeƚun. 26 Nalemparul un kë aşë ñup ƚi kadun ki naşih aji na a : “Miiraan, dlun kaluku ya bti!” 27 Naşih aňagi'a aşë wutara itaka yi aƚeeƚulun awuta kë ayaa.

28 « Nalemp mënƚ apën aşë yit na atëñful alon i bawoon ƚi ulemp anƚeeƚulun ktaka kntiinku. Atiika adoo kak i pfiiklëna aşë jaka : “Lukaan uko wi iƚeeƚnuñ!” 29 Atëñful kë anup akooƚa aji na a : “Miiraan, dlun kaluku!” 30 Kë undu aşë

☆ 18:16 Pleşan 19.15. † 18:17 Bakobraar daaşa : Bayuday bajej baka ji bado buƚaan banwoon baanwo biki pntaali pi Naşibaƚi.

pok, ado kë bawata ukalabuş ayoonkna aluŋ aluk uko wi aŋeetuŋ. ³¹ Wi balemp bandukiinŋ bawinuŋ uko unŋeputuŋ, bajooŋan maakan aŋe ya akakalëş wa bti naşih.

³² « Kë naşih ado kë baŋija nalemp mënŋ aŋe ji na a : “Iwi nalemp nawuŋan i! Dwutaru itaka bti yi iŋeetuŋuŋ ŋiki ikooŋen aji ndo haŋ ; ³³ iwo i lah kak kaŋaga atëntu jibi nji ŋagi'iinŋ.” ³⁴ Adeebaŋ maakan aŋe wula banjaanŋ bahajan baŋaanŋ te wi akluŋ kaluk uko bti wi aŋeetuŋ. »

³⁵ Kë Yetu aŋe kak aji : « Hënk di di Paapa anwoonŋ du baŋi akluŋ kado andoli ŋi an, woli naammiiir batëntan na manjoonan ŋi iŋeş yi nan. »

19

Yetu aŋiiniyaan uko wi bniim (Markut 10.1-12)

¹ Wi Yetu aŋupuŋ iko yaŋ aba, aŋe pën ŋi uŋaak wi *Galilay aya umbanŋ wi *Yuda unwoonŋ du plut pi *Yordan. ² Baŋaanŋ baŋum baŋaşa da kë abot ajeban bamaakal.

³ *Bafaritay baloŋ baŋal pŋaawana, aŋe ŋoga ahepara aji : « Bgah bi nun badinan ŋaanŋ abubara adook aharul ŋi bniim i? »

⁴ Kë Yetu ateem baka aji : « Naanleyiir uko wi Ulibra wi Naşibaŋi ujakuŋ i kë du ujuni Naşibaŋi apaş baŋaanŋ kë bawo ŋiinŋ na ŋaaŋ^{*} » ⁵ aŋe ji : « “*Wanŋ ukaanŋ kë ŋiinŋ akluŋ kaduk aşin na anin kawo na aharul, bakak ŋaanŋ aloolan.*”^{*} ⁶ Hënk,

baankak awo baŋaanŋ batëb, bawo ŋaanŋ aloolan. ŋaanŋ awutan keeri kagar uko wi Naşibaŋi anaakrënuŋ. »

⁷ Bafaritay bahepara aji : « Keeri we ukaanŋ kë *Moyit aji ŋaanŋ awo i kapiit ŋaaŋ kakaarta kankyuujuŋ kë bniim babaa, kabaa kadooka? »

⁸ Kë ateem aji : « Mndënëm mi ŋhaaş ŋi nan manŋuunŋ kë Moyit adinanan uko mënŋ. Kë uşe wo uunwo haŋ du ujuni.

⁹ Dŋupan, woli ŋaanŋ adook aharul anwoonŋ aampiinŋ na ŋaanŋ aloŋ nampaŋi, aŋe niim aloŋ, ajuban pjuban pi piinŋ. »

¹⁰ Baŋaşarul bajaka aji : « Woli hënk di uwoonŋ kawo pa ŋiinŋ na aharul, uhokan pwut bniim. »

¹¹ Kë Yetu ateem baka aji : « Mënŋ baŋaanŋ bti bahilanuŋ kadinan pjukan pi mënŋ, biki Naşibaŋi aŋenuŋ kë bahilani ŋaŋ bahilanuŋ. ¹² Iko itum ihinan kaneenan biinŋ baniim : baloŋ baanhilan bniim ŋiki babuka buka haŋ, baloŋ ŋiki bakaş baka, baloŋ kak pşih pi Baŋi paji paŋu baanji baniim. ŋaanŋ anhinanuŋ pte uko wi, ateen wa! »

Yetu ayeenk bapoŋ bnuura (Markut 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Baŋaanŋ baŋij Yetu bapoŋ pa apaf baka iŋen, abot aŋehandër baka, kë baŋaşarul başe ŋoman na baka. ¹⁴ Kë Yetu aŋe ji : « Nawutan bapoŋ babi ŋi nji, nakneenan baka, ŋiki *Pşih pi Baŋi pawo pi

* 19:4 Ujuni 1.27. * 19:5 Ujuni 2.24.

banwoon ji baka. » ¹⁵ Wi wi aŝaan apaf baka iñen aŝe ya na bgahul.

Yetu na ñiint̃ nayok

(Markut 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Ñiint̃ aloñ abi aňog Yetu aŝe hepara aji : « Najukan, we wi nwooñ kado unuura kakaana ubida wi mn̄to? »

¹⁷ Kẽ ateema aji : « we ukaañ kẽ ikheparaan uko unuura wi ñaañ awooñ i kado? Aloom̃añ tañ̃ annuuriiñ, Naŝibaŋi a. Woli in̄al kayeenk ubida wi mn̄to kdo kado uko wi Bgah bajakuñ. »

¹⁸ Kẽ akak ahepara aji : « Iko ihon̄? »

Kẽ ateema aji : « Iinkfiñ ñaañ, iinkpiint̃ na ahar ñaañ kẽme ayiñ ñaañ, iinkkiij, wutan katapar ñaañ uko wi awooñ aando, ¹⁹ mẽbaañ ŝaaŝ na naañ bnuura, n̄alan atẽnt̃u jibi in̄alun̄ uleefu. »

²⁰ Kẽ naŝaŝa un̄ ateema aji : « Iko mẽnt̃ bti ddo ya. We wi nkaañ aduka pdo? »

²¹ Kẽ Yetu aji na a : « Woli in̄al kawo ñaañ anjaañ ado uko bti unlilun̄ Naŝibaŋi, kya, kawaap iko yi ikaañ bti kaŝe jej itaka mẽnt̃ kaŝeñ bajuuk, kka pyok du baŋi. Wal mẽnt̃ kŝe bi kaŝaŝeñ. » ²² Wi naŝaŝa un̄ atiinkun̄ uko mẽnt̃, aŝe ya na pjoon̄añ, ŋiki ayok maakan.

²³ Wi wi Yetu aŝaañ aji na baŝaŝarul : « Dŋupan na manjoonañ pneej du *Pŝih pi Baŋi patam nayok maakan. ²⁴ Aa, dŋupan kak uko wi : Uyoj apel

pa untaam wi pnkunkaali uneej ŋi bhẽr bi kaguja kẽ di nayok aneej du Pŝih pi Baŋi. »

²⁵ Wi baŝaŝarul batiinkun̄ uko wañ̃ bañon̄ar fuŋ aŝe ji : « Kẽ in̄ ahilanun̄ keeri kabuur? »

²⁶ Kẽ Yetu aŝe jaban baka kẽŝ aŝe ji : « Bañaañ bajẽñ baanhilañ pbuurañ n̄leef̃ n̄i baka, kẽ Naŝibaŋi aŝe wo aam-biiŝna biiŝna nin̄ uko ulon̄. »

²⁷ Piyeer aji na a wal mẽnt̃ : « Tenañ, n̄duk iko bti aŝaŝu. We wi n̄klun̄ kayeenk ba? »

²⁸ Kẽ Yetu aji na baka : « Dŋupan na manjoonañ : woli umundu uhalu ubii, kẽ *Abuk Ñiint̃ aneejañ pŝih na mndẽm, an̄ baŝaŝaraañ iñeen na batẽb nanŝaŝnun̄ nakak aŋo na n̄i kaŝih, kawayẽŝ kntaali iñeen na ktẽb ki Itrayel. ²⁹ Kẽ biki katim naañ kaŝun̄ kẽ baduk itoh yi baka, kẽme babak baŝiñ baka, baŝiñ baka, baniñ baka, babak baka, n̄ŝeeh̃ n̄i baka, balun̄ kayeenk uko wi badukun̄ n̄yaaŝ iñeen-week kaŝe kayeenk ubida wi mn̄to. ³⁰ Kẽ batum banwoon̄ hẽnkun̄ bateek balun̄ kawo babaañŝaani, batum banwoon̄ babaañŝaani balun̄ kawo bateek. »

20

Uhoñ wi bajaar biki baduun̄ ulemp

¹ Yetu akak aji ŋi uko wañ̃ : «*Pŝih pi Naŝibaŋi pawo wo ji uko wi ajug uŝeeh̃ ampẽnun̄ na nfa kub ala balemp pa uŝeeh̃ wi nul. ² Atiinkar na balemp aji aluk baka itaka inlin̄un̄ na baluk bi unuur

aşë do baka kë baya uṭeeh.
³ Aṭo ado uko ji ṅwoori ṅwajanṭ
 apën awin balemp balonj kë
 bawo du bayiti baanka uko
 udo, ⁴ kë aşë ji na baka : “An
 kak, nayaan uṭeeh ; dlukan
 bnuura.” ⁵ Kë bayaa.

« Ajug uṭeeh apën na mnde
 ilant, akak apën na pnak
 awin balonj, akak ado jibi
 adolonj na bukundi. ⁶ Wi
 unuur uṭeehiin, akak apën
 awin balemp balonj kë banaṭ
 da aşë hepar baka aji : “we
 ukaanj kë nawo ṭi, unuur bti
 bë naankdo uko ulonj”? ⁷ Kë
 bateem aji nin alonj aanjej jej
 baka ulemp.

« Kë aji na baka : “An kak,
 nayaan uṭeeh.”

⁸ « Wi utaakal ubanun, ajug
 uṭeeh kë aşë ji na namali i
 nul : “Duun balemp iwul an-
 doli baluk bi nul, ijunna bam-
 baañsaanun pbi işë ido kaya te
 du bateek.”

⁹ « Biki bajejun ṭi uṭeeha
 unuur kë babii, ayeenk
 andoli baluk bi unuur upëb.
¹⁰ Bateek babi kak aşë şal aji
 bayeenk baluk bampelonj bi
 bambaañsaanun pbi, kë başë
 wula baka andoli baluk bi
 unuur. ¹¹ Wi bakyeenkun
 itaka aşë ṅoman ṭi uko wi ajug
 uṭeeh adolonj ¹² aji : “Bam-
 baañsaanun pbi balempa
 uwoori uloolan, kë işë luk
 baka aliñan na un, ṅlempun
 unuur bti ṭi bnuur.”

¹³ « Kë Ajug uṭeeh aşë teem
 alonj ṭi baka aji : “Nanoh,
 mëndolu nin buṭaan blonj:
 Mënt itaka yi, yi ṅtiinkaruñ
 i? ¹⁴ Jejan uko wi ṅtiinkaruñ,
 iya na bgahu. Ulilën lil

kë nwul ambaañsaanun pbi
 uko unliñun na wi nwuliin.
¹⁵ Mënka na pdo uko unlilun
 na bka bi naan i? Këme iwo i
 kadeebaṭ ṭiki djoob bkow?” »

¹⁶ Yetu akak aji : « Kë hënk
 di di banwoonj babaañsaani
 bakluñ kawo bateek, bateek
 başë bawo bambaañsaani. »

*Uyaaş uwajanṭën wi Yetu
 akṭupun pkeṭul na pnaṭa pi nul
 ṭi pkeṭ*

(Markut 10.32-34; Luk
 18.31-34)

¹⁷ Yetu aya Yerutalem aşë
 du baṭaşarul iñeen na batëb
 kë bagaagi, aşë ṭiini na baka
 wi bawoonj ṭi bgah aji :
¹⁸ « Natenan, nya Yerutalem,
 kë başë luñ kawul *Abuk
 Ńiint *baṭejan baweek na
 *bajukan Bgah. Balunj kaji
 aduknaanaa, pduknaana pi
 pkeṭ. ¹⁹ Bawula banwoonj
 baanwo bayuday bahilna
 babeña, bakoba na itintël,
 bapaña ṭi krut. Unuur
 uwajanṭën aşë naṭa ṭi pkeṭ. »

²⁰ Wal mënt kë anin babak
 Tebede aşë bi aṅoga, ul na
 babakul, anup ṭi kadunul pa
 phepara uko ulonj. ²¹ Kë Yetu
 aşë ji na a : « we wi inṭalun ba?
 »

Kë aji na a : « Dolan babak
 naan batëb biki balunj baṭo
 alonj ṭi kadeenu ki nu, alonj ṭi
 kamayu, woli ilunj aṭo aşih. »

²² Yetu ateema aji : «
 Naamme uko wi nakñehanaanun.
 Nahinan kadaan ṭi pnkalame
 pi nji kayaan kadaan, kahaj ji
 nji i?

Kë bateema aji : « ṅhinani. »

²³ Kë Yetu aşë ji na baka
 : « Aa, nalunj kadaan ṭi

pnkalame pi naan ; kë uko unwoon wi pto ti kañen naan kadeenu na kamayu, mēnt nji dwoon kadat banwoon biki pto da, biki Paapa ajakuñ aji bawo biki kaço da, bukal bakluñ kaço da. »

²⁴ Wi bařaşarul iñeen bandukiin batiinkuñ uko wañ, aře deebařer batēb bukundi.

²⁵ Wi wi Yetu ařaan ařiini na baka bukal bti aji : « Nawin jibi bařih biki nřaak bajaan bayuu mndēm mi baka, baweek biki nřaak kařoonkna bařaan. ²⁶ Uunwo kawo hañ pa an. Anřaluñ pwo naweek ti an awo i kawo nalempar batēntul. ²⁷ Kē woli ñaan ařal pwo nateek ti an, awalaan bkowul ado kalempar batēntul. ²⁸ Kē hēnk, *Abuk Ñiint aambi bi pa bado kalempara, abi pdo kalempar bařaan kabot kawul ubida wi nul, uwo baluk bankbuuranuñ bařaan batum maakan.

Bakuul batēb biki Yetu ajebanuñ

(Markut 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Yetu na bařaşarul bapēn ti ubeeka wi Yeriko, kë bařaan batum baře řařa. ³⁰ Bakuul batēb bařo wal mēnt ti kabañ ki bgah, kë wi batiinkuñ kë Yetu aktēpuñ aře huuran aji : « Naweek, *Abuk Dayiř, ñagi'un! »

³¹ Kē bařaan batum banwoon da bawo ti pñoman na baka aji bayomp, kë baře

huuranaara huuran maakan aji : « Naweek, Abuk Dayiř, ñagi'un! »

³² Yetu anař adu baka aře ji : « We wi nañaluñ ndolan ba? »

³³ Kē bateema aji : « Naweek, dolan nřdo kawin! »

³⁴ Añaga baka aře ban baka kēř kë bakak awin ti dko mēnt, aře řařa na bgah.

21

Uneej Yetu ti Yerutalem

(Markut 11.1-11; Luk 19.28-40; natenan ti Yowan 12.12-19)

¹ Yetu na bařaşarul bařog Yerutalem aten ubeeka wi Betfage du umbañ wi Pnkuñ pi Mnoliwera*. Kē aře yil bařaşarul batēb, ² aji na baka : « Nayaan du ufēř unwoon ti kadunan ; uneejaran neej nawin batan ubuuru na ubuk wa ; nafēřan řa nařijēn. ³ Woli baheparan uko unkayi, nateem kaji Ajugun anuma řa. Ti dko mēnt bawutan naya na řa.

⁴ Uko mēnt uwoo, uko wi Nařupar Nařibaři abiin ařup uhilna udolana :

⁵ "Najakan na ubeeka wi *Fiyon

Nařih i nu abi ti iwi ; awalan bkowul, adapa ubuuru, na ubuuru umpoři, ubuk untaam ulempni"[☆]

⁶ Bařaşar Yetu baya, ado jibi ajakuñ na baka, ⁷ ařij ubuuru na ubuk wa. Wi wi bařaan ajeji imiřa yi baka agur ti řa kë Yetu aře paya. ⁸ Bařaan

* 21:1 Pnkuñ pi Mnoliwera : "Mont des Oliviers, Monti de Oliveira, Mount of Olives." ☆ 21:5 Fakariya 9.9.

batum maakan bawo ʔi bgah wal mēnt, ajei iyeti yi baka aʂeef ʔi bgah ; kē balon batib inah yi mnko aʂeef. ⁹ Bañaan batum bankpoʂun ʔi kadunul na banktaʂulun bahuuran aji :

« *Hotana*,[†] iwi *Abuk Dayiʔ
*Bnuura nuura ʔi ankmbiiŋ ʔi
 katim ki Ajugun*
*Hotana! Naʂibaʔi adēm du baʔi
 duu!* »[☆]

¹⁰ Wi Yetu aneejun ʔi Yerutalem, bañaan biki ubeeka bti bañoŋar fuʔ aʂe hepar aji : « I abaa wo wo ahon ba? »

¹¹ Kē bañaan baʂe teem aji : « Yetu Naʂupar Naʂibaʔi a, awo i Nataret du Galilay. »

*Yetu na bawaap du Katoh
 Kaweek ki Naʂibaʔi*
*(Markut 11.15-19; Luk
 19.45-48; natenan ʔi Yowan
 2.13-22)*

¹² Yetu aya neej du *Katoh Kaweek ki Naʂibaʔi aʂe jun pdook bawaap na banknugun bti banwoon da. Awat ŋmeeʂa ŋi baʔelēʂ itaka, na iʔij yi bawaap ŋbalab. ¹³ Wi wi aʂaan aji na baka : « Naʂibaʔi aʔup ʔi Ulibra wi nul aji : “*Katoh naan kalun kadu'ana *katoh kañehanaani*”[☆] kē an, naʂe kakan ka dko dmennaani di bakij!”[☆] »

¹⁴ Bakuul balon na banknjiinkun babi aňoga da, kē ajeban baka. ¹⁵ *Baʔenjan baweek na *bajukan Bgah bawin iko iňonjarēnaan yi

adolun abot atiink bapoʔ kē bakhuuran du Katoh Kaweek ki Naʂibaʔi aji : « *Hotana*, iwi *Abuk Dayiʔ » aʂe deebaʔ. ¹⁶ Bajaka wal mēnt: « Itiink uko wi bapoʔ biki bakjakun i? »

Kē Yetu aji na baka : « Dtiink bnuura di ; naambaan kaleyi-ira ʔi Ulibra wi Naʂibaʔi dko danjakun:

“*Ido kē bapoʔ bampoʔi
 na bambaan abuka buka
 kē bakdēmanu.*” »[☆]

¹⁷ Yetu aduk baka ʔun, apēn ʔi ubeeka, aya Betani di ayaan afērna.

Bko bi Yetu afēpun
(Markut 11.12-14,20-24)

¹⁸ Na nfa, wi Yetu akkakun ubeeka wi Yerutalem, kē ubon uʂe de a. ¹⁹ Awin bko blon bi bajaan bado bfig ʔi kaban ʔi bgah, abi aňog ba, aʂe ʔenka itoh toh. Aji wal mēnt na bko buŋ: « Nin iinkak abuk! » ʔi dko mēnt, kē bko babi kay kay. ²⁰ Baʔaʂarul bawin uko mēnt aʂe ŋonjar maakan. Bahepar Yetu aji : « hum di di bko bi bahilun akay hēnk ʔi dko mēnt? »

²¹ Kē Yetu ateem baka aji : « Dʔupan, manjoonan ma, woli nahaʔ Naʂibaʔi abot awo naanka ŋʂal ŋtēb, mēnjakan nahil pdo bfig bi bakay, nadoo hilan kaji na pnkun pi : “Pēnan ʔi, iya ijot du bdēk,” uko mēnt udolana. ²² Woli nahaʔi, uko bti wi nañehanun Naʂibaʔi, adolan wa. »

[†] 21:9 Hotana ʔi uehēre dawo « Buuran » aʂe bi kak uʔup unjaan udēmanaan Naʂibaʔi. [☆] 21:9 Kañaam 118.26. [☆] 21:13 Itayi 56.7. [☆] 21:13 Yeremiya 7.11. [☆] 21:16 Kañaam 8.2.

In aṭuun Yetu pdo iko yi ak-dolun

(Markut 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Yetu aneej du *Katoh Kaweek ki Naşibaṭi aşē jun pjukan. Wal mēnt̄ kē *baṭeṇan baweek na *ban-tohi bayuday başē bi aṅoga ahepara aji : « Mnhina mnhon̄ mi mi ikdolnun̄ iko yi ba? In ajakiin̄ kē ihilan kado ya? »

²⁴ Kē Yetu aşē teem baka aji : « Nji kak, dñal kaheparan uko uloolan ṭañ ; woli nateemēn, kaşē ṭupan wal mēnt̄ mnhina mi nji kadolni iko yi. ²⁵ In ayilun̄ *Yowan pbattaar ba? Naşibaṭi a, kēme bañaan̄ baka? »

Kē başē wo ṭi plaṭar ṭi ptoof pi baka aji : « Woli ṅteem aji Naşibaṭi ayilulun̄, aheparun uko unkaan̄ kē ṅēnfiyaara?

²⁶ Kē woli ṅteema aji bañaan̄ bayilulun̄, ṅwo i kaṭi bañaan̄ bti babi banaṭara'un, ṭiki bafiyaar kē Yowan awo Naṭupar Naşibaṭi. »

²⁷ Bateem Yetu wal mēnt̄ aji baamme anyilulun̄. Kē aşē ji na baka : « Nji kak mēnkṭupan mnhina mi nji kadolnun̄ iko yi. »

Uhoñ wi ajug katoh na babukul batēb

²⁸ Yetu akak aji na baka : « Kē we wi naşalun̄ ṭi uko wi? Ṇiint̄ alon̄ abi ka bapoṭ batēb. Aṭiini na nateek aji na a : “Abuk naan, yaan ilemp nṭa du uṭeeh.” ²⁹ Kē abukul un̄ ateema aji : “A-a, mēnkya ;” aṭo aban ṭun̄ aşal, anaṭa aya uṭeeh. ³⁰ Aşin baka akak

aṭiini na natēbant̄en. Kē ateem aji : “Aa, Paap dya” aşē bi wo aanya. ³¹ Ahoṅ ṭi batēb bukun̄ adolun̄ uko wi aşin baka aṅalun̄? »

Kē bateem aji : « Nateek. »

Kē Yetu aşē ji na baka wal mēnt̄: « Dṭupan, man-joonan ma, bakobraar daaşa na baaṭ baṭuunk babanan uteek du *Pşih pi Naşibaṭi. ³² Hēnk di uwoon̄, *Yowan Nabattaar abi ṭi adiimanan bgah btool kē naanfiyaara ; kē bakobraar daaşa na baaṭ baṭuunk kē başē fiyaara. Kē wi nadoon̄ awin uko mēnt̄ naant̄ēlşa ṭlēs ṅhaaş ṅi nan afiyaara. »

Uhoñ wi balemp biki uwoorta

(Markut 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³ Yetu akak ahoñ aji : « Nakaan natiink uhoñ wi : Ṇiint̄ alon̄ abi tepi uwoorta wi mnko manjaan̄ mandolna ubiñu, aşē biig wa afooyan. Ajip bhēr ado dko dpooñni, abot akiin̄ bliit bi mnlak bkuunṭaan pa bayen̄, aşē dukar wa bañaan̄ balon̄ pa badoki bapooñle bawula kafah ki nul, aşē ya bayaaş. ³⁴ Wal wi upooñ ubanun̄, kē aşē yil balemparul du bañaan̄ banwoon̄ du uwoorta pa py-eenk kafah ki nul. ³⁵ Bañaan̄ mēnt̄ bamob balemparul, akob alon̄, aṭiñ natēbant̄en, akak atap nawajant̄en mn-laak aṭiña. ³⁶ Ajug uwoorta akak ayil balemparul balon̄, bantumun̄ apel bateek, kē bañaan̄ banwoon̄ du uwoorta badola baka ji bateek. ³⁷ Kē

22

abaañsaan ayil abukul, ašal aji : “Baya kakali abuk naan.”
 38 Kë wi biki adukaruŋ uwoorta bawinuŋ abukul, ašë laŋar aji : “I, akdukiin na iko yi ašin. Najoh ŋfiŋa, ŋšë ŋduka na ya!” 39 Bamoba, apënan ŋi uwoorta afiŋ. »

40 Kë Yetu ašë hepar baka aji : « Kë we wi ajuŋ uwoorta akeeri bi kado bañaan mënŋ wi akbiin? »

41 Kë bateema aji : « Pfiŋ pi akfiŋuŋ bañaan bawuŋaan biki uwoorta mënŋ pawuŋ. Ajej uwoorta kawul baloŋ, bankwululuŋ kafah ki nul upooñ ubanle. »

42 Yetu aji na baka wal mënŋ: « Naambaan kaleyiira uko umpiituŋ ŋi Ulibra wi Našibaŋi? »

*“Pnduba pi baniw bapokuŋ
 pakakuŋ amëban katoh*

*uko mënŋ uwo udo wi Ajugun
 unuura abot awo
 uñonjarënaan ŋi kës ki
 nun.”* »*

43 Yetu akak aji na baka : « Ukaan kë nji kaŋupan : Našibaŋi aluŋ kajej *Pših pi nul kawul pa bañaan baloŋ bankdoluŋ uko unnuuriin ŋi kës ki Našibaŋi. 44 Ñaan ankjotuŋ ŋi pnduba mënŋ, akita, kë ñaan i pakjotnuŋ, panantëla. »

45 *Baŋejan baweek na bafaritay bayikrën kë bukal bakaan kë Yetu akhoñ haŋ. 46 Bado na pmoba wal mënŋ ašë ŋi bañaan baŋaluŋ aji Yetu awo *Naŋupar Našibaŋi.

*Uhoñ wi bampokuŋ pbi py-
 oban
 (Luk 14.15-24)*

1 Yetu akak ahoñ na baka aji : « 2 *Pših pi Baŋi panaam ji uko wi naših anduun bañaan pyoban ŋi bniim bi abukul. 3 Ayil balemparul pa baya badu biki aduun pyoban kë bašë wo baanjal pbi. 4 Kë akak ayil baloŋ aji na baka : “Najakan na biki nduun pyoban kë djuŋ pde, afiŋ ŋgit ŋkaš ŋi naan na ŋntaam ŋannurnaaniin ŋi ŋi naan, iko bti ibëkani, babi ŋi dko di bniim.”

5 « Kë biki baduun bašë wo baando ƚo ƚo aten uko mënŋ, andoli atool kaya pdo kanuma ki nul : baloŋ baya ŋŋeeh, baloŋ pjula. 6 Kë bandukiin bamob balempar naših, ahajan baka afiŋ. 7 Naših adeebaŋi, ašë do bangoli biki nul kë bafiŋ balat mënŋ abot atër ubeeka wi baka. 8 Wi wi ašan aji na balemparul : “Pde pabaa kë biki mbiin adu pyoban bašë wo baantaan na pde pa. 9 Nayaan du npaŋ bgah nadu bañaan bti biki nakwinuŋ.” 10 Kë balemparul baya ŋi igah, adu biki bawinuŋ bti, bawuŋaan na banuura, kë dko di bniim datumi.

11 « Naših aneej wal mënŋ pten bambiin pyoban ašë win da ñiinŋ aloŋ anwoon aanwoh imiŋa yi ufettu. 12 Kë ašë ji na a : “Nanoh, hum di di idoluŋ adoo neej ŋi, bë iinwoh imiŋa yi ufettu ba”? Kë uŋ

mënt ayompi. ¹³ Naših kë aşë ji na balemparul : “Natanana ihoţ na iŋen nafëla bdig du bdëm, dul di akyaan kawooni kabot kadeebaţ kadohrën.”
» ¹⁴ Kë Yetu aşë akak aji : « Baŋaan batum badu'anaa kë bantiinku bakdataniin. »

Pluk Fetar daaşa

(Markut 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵ Wi uko mënt uţëpuŋ, *bafaritay baya ayitiir wal mënt katen jibi bakdoli pa ptaawan Yetu  i b up. ¹⁶ Wi wi bayiluŋ ba aşar baka baloŋ na baloŋ biki *Herod kë baji na a : « Najukan,  me kë iwo  aan i manjoonan, abot aji kjukan bgah bi Na iba i na manjoonan. Iinji k i nin  aan  iki iinji kten uko wi  aan awoon. ¹⁷  upun keeri, we wi i aluŋ? N wo i kaluk *Fetar na ih daa a k me  enwo i kaluka da? »

¹⁸ K  Yetu ammeen   al  wu aan  i baka a e teem baka aji : « An balagare! We ukaan k  nakdo na ptaawanaan ba? ¹⁹ Nadiimanaan pataka pi najaan nalukna daa a. »

K  badiimana pa, ²⁰ k  a e ji na baka : « Kaara di in dawoon  i pa? K  katim ki in kawoon  i pa? »

K  bateem ²¹ aji : « Fetar a. »

Wi wi a aan aji na baka : « Nakeerin nakakan Fetar uko unwoon wi Fetar, na e nakakan Na iba i uko unwoon wi Na iba i. » ²² Wi ajakuŋ haŋ k  ba e  oŋar fu  aduka, aya.

Pna a  i pke 

(Markut 12.18-27; Luk 20.27-40)

²³ Unuur m nt, *bataduk baloŋ babi a og Yetu – bukal bajaan baji pna a  i pke  paanwoo – ²⁴ a e ji na a : « Najukan, *Moyit apiit pa un aji : “Woli  aan ake  b  aanka napo , abuk a in awo kayeenk aharul, kahilna kabukara bapo .” ²⁵ K  u e bi ka  i un biint paaj na aloŋ ba aarun. Nateek anim  aa  a e waan a b  aambuki, adukar abuk a in aharul. ²⁶ K  nat bant n akak ake  aduk  aa  b  aambuki, k  uwoha haŋ pa nawajant n kak, awoha haŋ pa bukal paaj na aloŋ bti. ²⁷ Wi bukal bti baka un, k   aa  akak ake . ²⁸ K  h nkuŋ woli ba aan baluŋ ana a  i pke , in akwoon ayin  aa  m nt, wi bukal paaj na aloŋ bti baniimuluŋ? »

²⁹ K  Yetu a e teem baka aji : « Naneemi, naamme Ulibra wi Na iba i abot awo naamme m hina mi nul. ³⁰ H nk di uwoon, woli ba aan baluŋ ana a  i pke , biint baankniim, k  ba  baankniima, baluŋ kawo ji  wanjut du ba i. ³¹ K   i uko wi pna a  i pke , naambaan kaleyiira uko wi Na iba i ajakuŋ i? Aji : ³² “Dwo Na iba i i Abraham, i Itaak, na i Yakob.” »*

Yetu akak aji na baka : « Na iba i awo i ba aan ba eb, aanwo i banke un. »

33 Bañaan banktiinkulun bti bañojar ti pjukan pi nul.

Uko undëmnun ti iko yi bgah bajakun

(Markut 12.28-34; Luk 10.25-28)

34 *Bafaritay batiink kë Yetu ateem *bataduk kë bawaan uṭup aṣë yitiir. 35 Kë alon ti baka, anwoon *najukan Bgah aṣë ṅal pṭaawan Yetu aṣë hepara aji : 36 « Najukan, ti iko yi bgah bajakun, uhoṅ udëmnun dëm ba? »

37 Kë aṣë teema aji : « Nalan Ajugun Naṣibaṭi i nu na kaṭëbu bti, na uhaaṣu bti, na uṣalu bti. 38 Uko wan udëmnun ti iko yi bgah bajakun. 39 Kë uko unyeenkun ti wa abot adëm kak wii wi : Nalan atëntu jibi inalan uleefu. 40 Iko itëb yun iṭonkrën *Bgah bi Moyit bti na pjukan pi *baṭupar Naṣibaṭi. »

Krittu na Dayit

(Markut 12.35-37; Luk 20.41-44)

41 Jibi *bafaritay bayitiirun, kë Yetu aṣë hepar baka aji : « 42 we wi naṣalun ti *Krittu ba? Awo abuk in ba? »

Kë bateema aji : « Awo *abuk Dayit. »

43 Kë Yetu aṣë ji na baka : « Kë hum di di *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭuun Dayit kë aji du'a Ajugun ba? Ul, anṭiiniin aji :

44 “Naṣibaṭi Ajugun aji na Ajugun :

Ṭoon ti kañen naan kadeenu

te ndoo ndo baṣooradu

ido kapafna baka ihoṭ.”[☆] »

45 Yetu akak aji : « Keeri, woli Dayit aji du Krittu Ajugun, hum di di ahilanun kawo kak Abuk Dayit? »

46 Nin alon ti baka aanhinan ateema. Kapëna unuur mënṭ nin alon aankak aṅoom phepara uko ulon.

23

Pṭaafara bajukan Bgah na bafaritay

(Markut 12.37-40; Luk 11.39-52; 20.45-47)

1 Kë Yetu aṣë ṭiini na pntuk pi bañaan na baṭaṣarul aji na baka : 2 « *Bajukan Bgah na *bafaritay baṭo ti pṭij pi *Moyit. 3 Nadoon kado nabot nado kaṭaṣ iko bti yi baktupanan, naṣë nawut pdo kado uko wi bajaan bado : ṭiki baji baṭup kaṣë wo baanji bado uko wi baṭupun. 4 Baji batan idaaṅ idit kaṭu bañaan pkuṅa ya, bukal ti ṅleef ṅi baka baṣë pok pdeen pkoñ ploolan ṭañ pṭenk baka. 5 Ṭi iko bti yi bakdolun baji bala pwinana ti bañaan ukaan kë kako ki bajaan baṭu Uṭup wi Naṣibaṭi katan ti bkow na iñen yi baka kaji kadëm. Iñen yi imiṣa yi baka ikak aji ihaan maakan*. 6 Baji baṅal pṭo ti itij innuurnaaniin woli bawo du dko di ufettu kabot kaṅal pṭo kadun du *itoh iñehanaani. 7 Baji baṅal bañaan banohntën baka ti dko di bañaan kabot kaṅal

☆ 22:44 Kañaam 110.1. * 23:5 Bayuday baji bado iko ilon yi bapiitun Uṭup wi Naṣibaṭi kaleṣna wa. Ital iniilu inwoon ti iñen yi imiṣa yi baka ikak aji ileṣan baka Uṭup wi Naṣibaṭi.

bañaan bado kadu baka
“Najukan”.

8 « Kë an, nawutan kado
bañaan bado kadu'an “Na-
jukan”; an bti nañaari abot
akaha najukan aloolan ãañ.
9 Nawutan kado kado ñaan
alon kaji Aşinan ãi mboş
; nakaha Aşinan aloolan,
anwoon du bați. 10 Nawutan
kado badoo badu'an
“Nayafan”; nakaha nayafan
aloolan, anwoon *Krittu.
11 Anwoonun naweek ãi
an aklun kawo nalempar
batëntul. 12 Ñaan ankdëmanun
bkowul balun kawalana, kë
ñaan ankwalanun bkowul
balun kadëmana. »

Pwuțan pi bafaritay

13 Yetu akak aji : « Nawuțani
an *bajukan Bgah na an *ba-
faritay an nanwoon balagare,
nanjaan naneenan bañaan
pneej du *Pşih pi Bați. Naanji
naneej da an ãi ñleefan kë
naanji nawut banjalun pneej
baneej! 14 [Nawuțani an
bajukan Bgah na an bafaritay
balagare, naji nade bka bti
bi baat bayot kabot kajon ãi
pñehan Naşibați pa pwinana.
Ukaan kë Naşibați aklun
kakoban kakob kandëmnun
maakan.]

15 « Nawuțani an bajukan
Bgah na an bafaritay, an
nanwoon balagare, an biki
pkakan ñaan aloolan ãi
udolade wi nan pajaan pațu
namuur idëk na ntaak. Woli
naka'a, naji nadola ataaj
na pneej infernu njaaş nteb
kapelan.

16 « Nawuțani, an bayuuj
bgah banwoon bakuul, nan-
jaan naji : “Woli ñaan ajej
*Katoh Kaweek ki Naşibați
amehnaana, uunwo ukoolan
; bë woli ñaan amehna ãi uwu-
uru wi katoh ki Naşibați, awo
i kado uko wi ajakun.”

17 « An bawaan nşal, an
bakuul! we udëmnun: uwu-
uru wa këme katoh ki Naşibați
kandolun kë uwuuru mënt
uyimani? 18 Nakak aji naji :
“Woli ñaan amehna ãi *bliit
bi mngur, uunwo ukoolan,
bë woli ñaan amehna ãi iko
ințenanun ãi ba, awo i kado
uko wi ajakun.” 19 An bakuul,
we udëmnun: iko ințenanun
ãi bliit bi mngur këme bliit bi
mngur bankakanun iko mënt
kë iyimani? 20 Pmehna ãi
bliit bi mngur pawo pmehna
ãi ba na ãi iko bti inwoon ãi
ba. 21 Kë pjej Katoh Kaweek
ki Naşibați kamehnaana
pawo pmehna ãi ka na ãi
anfëțun ka. 22 Pmehna ãi bați
pawo pmehna ãi pțij pşihni pi
Naşibați na ãi anțoon ãi pa.

23 « Nawuțani an bajukan
Bgah na an bafaritay, an
nanwoon balagare, nanjaan
nawul kafah ki Naşibați ãi
iko bti yi nakjaarun kadoo
wul impoțëtaanun maakan
aşë wo naanji nado uko
unkaanun udooni ãi iko yi
bgah bajakun: pwo natool,
pñaga, na pfiyaar Naşibați.
Yan yi yi nawoon i kado lah
kaşë kawut kațilma indukiin
24 An bayuuj bgah banwoon
bakuul, nanjaan natëntan
poot pi nan pa ppënan

uwu kaşë yoor untaam wi pnkunkaali.

25 « Nawuṭani an bajukan Bgah na bafaritay an nanwoon balagare, naji nawent ikoopa yi nan na iraata yi nan bnuura ṭi bdig, meeṭ daşë tum na iko yi kakiiṭ na kafeer. 26 Iwi nafaritay nakuul, duniin iwent kakoopa na praata meeṭ, bdig bahilna bajinṭ.

27 « Nawuṭani an bajukan Bgah na an bafaritay an nanwoon balagare nanjaan nawo ji ihër yi babomanuṭ: iji inuura ṭi bdig, meeṭ kaşë tum na imoh na iko impuṭuṭ. 28 Kë hënk di di nawoon, naji nawo wo ji bañaan baṭool ṭi kadun ki bañaan, aşë tum na kalagare na buṭaan ṭi nḥaaşan meeṭ.

29 « Nawuṭani an bajukan Bgah na an bafaritay an nanwoon balagare, nanjaan naniw ihër yi *baṭupar Naşibaṭi kabot kaboman ihër yi baṭool, 30 kaşë kaji ṭi uşal : “Woli nḥwo laalan da ṭi wal wi başinun, nḥenknaakiir na baka katul pñaak pi baṭupar Naşibaṭi.” 31 Hënk naji nadinan kë nawo bubuk bambiin afin baṭupar Naşibaṭi. 32 Nabaañeş uko wi başinan babinṭ ajun.

33 « An nḥpula, pntuni pi nḥnfunan! Hum di di nakhinanuṭ kabuur kakob, kawo naankneej infernu? 34 Waṭ ukaan kë nji kayil baṭupar Naşibaṭi, bañaan banwoon na uşal unṭuṭa, na bajukan : nalun kafin balon, kapaṭ

ṭi kruṭ, nalun kafud balon itintël du *itoh iñehanaani yi nan, kabot kadookar na baka na nḥbeeka. 35 Hënk, pñaak bti pi bañaan baṭool pi natulun ṭi mboş pahilna pakak ṭi an, du pkeṭ pi Abel natoool te du pi Fakariya, abuk Baraki, i bafinuṭ ṭi dko danwoon ṭi ptoof pi umeeşa wi bṭeṭan na *dko dyimanaan di Katoh Kaweek ki Naşibaṭi. 36 Dṭupan na manjoonan, kawuun ki kayeenk kakob ki iko mënṭ bti iktijun. »

Yetu aṭëgara Yerutalem

(Luk 13.34-35)

37 Yetu akak aji : « Yerutalem, Yerutalem, iwi injaan kfin *baṭupar Naşibaṭi kabot katap biki ayilun ṭi iwi mnlaak, nḥyaaş nṭum ddo na pṭonkrën babuku jibi uguk ujaan uboof nḥbuk wa, kë ipoki. 38 Hënkun, Naşibaṭi aşaan adukaran katohan. 39 Dṭupan, naankak awinën te unuur wi nakluṭ kaji : “Ñaan ankmbiin ṭi katim ki Ajugun anuurandëni !” »

24

Utoka Katoh Kaweek ki Naşibaṭi

(Markut 13.1-4; Luk 21.5-7)

1 Yetu apën ṭi *Katoh Kaweek ki Naşibaṭi, kë baṭaşarul başë ñoga pa pdi-imana jibi kadëmi akuṭ anuura. 2 Kë aşë teem baka aji : « Jëm nawin iko yi bti i? Na manjoonan dṭupan, nin plaak paankduka kapaf ṭi ptënt pa ṭi bë paankfoma kajot ṭi mboş. »

Nyuur ŋi mnhaj
(Markut 13.5-13; Luk 21.8-19)

³ Yetu aṭo du pnkuṅ pi mno-liwera, kē baṭaṣarul baṣē bi agaag na a, ahepara aji : « Ṭupun, lum di di uko waṅ uk-woon, na uko unkyuujun un ubi'u na uba umundu? »

⁴ Kē atees aji : « Naṭaafaraan baguuran, ⁵ ṭiki bañaan baṭum baluṅ kabi na katim ki naan, kaji bukai bawoon *Krittu, kaguur bañaan baṭum. ⁶ Woli naluṅ atiink ṅgut, abot atiink kē baktiiniyaan ṅgut, nawutan kalēnk : iko mēnt iwo i kawo. Kē naṣē wo i kame kē uundobi wo uba umundu. ⁷ Utaak unaṭa ugut na utaak uloṅ, pṣih pagut na ploṅ. Ubon uluṅ kawo ṭi ṅtaak ṅloṅ, mboṣ mando kaṣinṭar. ⁸ Iko mēnt bti ikwoon ujuni wi mnhaj mnweek, ji mnhaj mi ṅaaṭ ankyaan kabuk.

⁹ « Wal mēnt baluṅ kamoban kawul bahajanan bafin ; katim ki naan kaluṅ kaṭu ṅtaak bti ṅaṣooran. ¹⁰ Bañaan baṭum baankak afiyaarēn, bado kawaapar kabot kaṣoorad. ¹¹ Baṭum baluṅ kaṭilan kaji bawo *baṭupar Naṣibaṭi kaguur bañaan baṭum. ¹² Buṭaan dadēm maakan bañaan badoo bakak baankak aṅalad. ¹³ Kē ṅaan anṣaan amēban ṭi nji aliint ṅnuur bti, uṅ mēntan aluṅ kabuur. ¹⁴ Baluṅ kaṭup *Uṭup Ulil Unuura wi *Pṣih pi Baṭi wi ṭi umundu bti, bañaan bti bahilna baṭiink wa. Wal mēntan wi wi uba umundu ukbiin. »

Unoor uweek
(Markut 13.14-23; Luk 21.20-24)

¹⁵ Yetu akak aji : « Woli nawin uko uwuṭaan maakan unjaan uṭopan, wi *Daniyel *Naṭupar Naṣibaṭi aṭiiniyaanun kē uwo ṭi *dko dyimanaan du Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi – ankleyiirun awo i kayikrēn – ¹⁶ bañaan bankwoon du utaak wi *Yuda bakeeriin baṭi baya du inkuṅ iweek. ¹⁷ Anṭoon du uṣaala awutan kaneejar uko uloṅ. ¹⁸ Anwoon du uṭeēh, awutan kakakar bayeti bi nul! ¹⁹ ṅnuur mēnt, baaṭ bankwoon na iyiṅ, na bankbootanun bawuṭan. ²⁰ Nañheaan pṭi mēnt pawut kawo ṭi wal wi uṣubal na mpoj kēme ṭi *unuur wi pnoorfēn. ²¹ ṅnuur mēnt ṅawo ṅnuur ŋi mnhaj mnweek. Mnhaj manwoon maambaan kawohara wi umundu uwoonun ; kē mnhaj mntēnt ma maankak aluṅ kawo nin uyaaṣ uloṅ kak. ²² Kē woli Naṣibaṭi aantiinkṭēn lah ṅnuur mēnt, nin ṅaan aankduka duka kado kahefēnt ; kē bañaan biki adatuṅ baṣē ṭu kē atiinkṭēn ṅa.

²³ « Wal mēnt, woli ṅaan ajakan : “*Krittu awi !” kēme : “Awi moṅ !” Nin nakfiyaara. ²⁴ Bañaan baluṅ kanaṭa kaṭilan kaji bawoon Krittu na *baṭupar Naṣibaṭi. Bado mlagre na iko iṅonjarēnaan pa woli bahilani bado ṅaabar du baka biki Naṣibaṭi ajokuṅ. ²⁵ Aa, dṭupan nawo bame ji uko mēnt ubi udo kaban.

26 « Woli bajakan keeri : “Krittu awi du *pndiış” nawutan kaya da ; kême woli bajakan : “Awi amena moŋ” nakfiyaar uko mēnt̄ nin. 27 Jibi kaliik liik kajaan kawoona kabaŋ kalon̄ ki baŋi, kajeehan baŋi bti, hēnk di di ubi wi *Abuk Ńiint̄ ukluŋ kawo. 28 Dko di untaam ukeŋnuŋ dul di njuŋude ŋajaan ŋayit. »

Ubi wi Abuk Ńiint̄

(Markut 13.24-27; Luk 21.25-28)

29 Yetu akak aji : « Woli ŋnuur ŋi unoor ŋuŋ ŋaŋepa ŋep, “Unuur uunkak ado katēr, pli paankak ado katēr, ŋjah ŋajot,

mnhina mi baŋi manŋint̄ar✱.

30 Wal mēnt̄, iko inkyuujun̄ kē *Abuk Ńiint̄ abi, iwinana du baŋi, kn̄taali ki umundu bti kaluŋ kayewla ; kawin Abuk Ńiint̄ abi ŋi infelun̄ yi baŋi na mn̄hina na mndēm mweek. 31 Aluŋ kayil ŋwanjut̄ ŋi nul ŋabi na plul pweek, ŋayitrēn baŋaŋ biki adatuŋ banwoonuŋ ŋtaak bti kapēna du kabaŋ kalon̄ ki umundu te kalon̄.

Uhoñ wi mnko

(Markut 13.28-32; Luk 21.29-33)

32 Yetu akak aŋiini na baka aji : « Natenan ŋi mnko. Wi inah ijunaŋ jun pluuman, kē itoh ipēni, naji name kē pti pañogi. 33 Kē hēnk, woli naluŋ awin iko mēnt̄ bti, nameen kē ubi wi *Abuk Ńiint̄ uñogi, awuŋ ŋuŋ plēman. 34 Na

manjoonan, dŋupan kawuun̄ ki kaankŋep̄ bē iko mēnt̄ bti iinwinanaa. 35 Baŋi na mboŋ ŋaba, kē ŋŋup ŋi naan ŋaŋšē wo ŋaankba. »

Nawoon bten

36 Yetu akak aji : « Kē ŋi uko wi unuur mēnt̄ na woori mēnt̄, nin alon̄ aam mee, nin ŋwanjut̄ du baŋi, nin ŋji Abuk Naŋibaŋi ; Paapa ŋaŋ ameeŋ. 37 Jibi ubiij̄ awo ŋi wal wi *Nowe, hēnk di ukluŋ kawo kak ŋi wal wi *Abuk Ńiint̄ akbiij̄. 38 Hēnk di uwoon̄ ŋfa ji meel mambi mando kapar awun umundu bti, baŋaŋ bade, adaan, aniim, aniimandēn babak baka te unuur wi Nowe aneejuŋ ŋi upuur, 39 kē baŋaŋ baanŋal aji uko ulon̄ ubi, te kē meel mando par aba baka bti. Hēnk di ukwoon̄ ŋi ubi wi Abuk Ńiint̄. 40 Biint̄ batēb bawo du uŋeeh, alon̄ ajejana, alon̄ aduka. 41 Baaŋ batēb bawo ŋi pŋon, alon̄ ajejana, alon̄ aduka.

42 « Nawoon bten, naamme unuur wi Ajugun akbiij̄. 43 Nameen bnuura uko wi : woli ajug katoh ame wal wi nakiiij̄ akbiij̄ na utejan, awo bten aankdinan baluŋan uniw wi katohul. 44 Ukaan̄ kē an kak, nawo kawo bten, ŋiki Abuk Ńiint̄ abi ŋi wal wi nawoon̄ naankyoonka. »

Nalemp natool na nalemp anwoon̄ aanwo natool
(Luk 12.42-46)

✱ 24:29 Itayi 13.10; 34.4.

⁴⁵ Yetu akak aji : « In awoon nalemp natool natit i ajug katoh aktuun ti kadun ki balemp biki nul, ado kawul baka kafah ki ndeey ki baka uwoori ubanle? ⁴⁶ Nalemp i ajug katoh aktenkun ti ulemp wi atu'u lun wal wi akkakun, un menŋ anuurandeni. ⁴⁷ Dŋupan na manjoonan, ajug katoh ahankana bka bi nul bti. ⁴⁸ Bè woli nalemp awo nawuŋaan, aji ti uŋalul kè ajugul ajon ubi, ⁴⁹ aŋe naŋa akob balemp batentul, ade adaan na bakuj, ⁵⁰ ajug nalemp menŋ alun kabi ti unuur wi awoon aankyoonka, na wal wi awoon aamnee. ⁵¹ Ahajana bnuura kabot kadola jibi bajaan bado balagare : dul di baklun kawooni, kadeebaŋ kadohren.

25

Uhoñ wi beegani iñeen

¹ Yetu akak aji na bankntiinkulun: « Kè hènk, *Pŋih pi Baŋi palun kawo ji uko wi beegani iñeen banwoon na nkaniya pya kakit naniim. ² Kañeen ti baka baanklipara, kè kañeen bandukiin baklipara. ³ Banwoon baanklipara bukun bajej nkaniya ni baka aŋe wo baantij ungaant ulon kak ; ⁴ kè banklipariin baŋe ti ungaant ti nmpoban na nkaniya. ⁵ Jibi naniim ajonun ubi, kè baŋe noyent bukai bti.

⁶ « Na utejan mnjel, kè pdiim plon paŋe liir aji : “Naniim abi! Napenan nakita.” ⁷ Kè beegani bti

baŋe naŋa aboman nkaniya ni baka. ⁸ Kè beegani banwoon baanklipara bukun baŋe ji na banklipariin: “Naŋenun ti ungaant wi nan, nkaniya ni nun njaemŋaa.”

⁹ « Kè baŋe teem baka aji : “Nin, wi uundo keŋ keŋ nfaaŋer. Nayaan du bajula nanug wi nan.” ¹⁰ Batool pya pnug ungaant, kè naniim aŋe bi. Bambomanderun aba kè baneej na a du dko di bniim, kè bgah badeti.

¹¹ « Banwoon baanklipara wi badukiin abi, aŋe ji : “Naweek, naweek, haabesun bgah!”

¹² « Kè aŋe teem baka aji : “Na manjoonan, dŋupan, mèmme an !” »

¹³ Kè Yetu aŋe ji : « Nawoon bten keeri, naamme unuur kème uwoori wi *Abuk Nñint akbiin. »

Uhoñ wi balemp biki bawulun itaka

(Luk 19.12-27)

¹⁴ Yetu akak ahoñ na baka aji : «*Pŋih pi Baŋi palun kawo ji uko wi niint ankyaan bayaaŋ, aŋe du balemparul adukar baka bka bi nul. ¹⁵ Awul baka itaka, andoli inliun na ulemp wi ahinanun kado na ya. Awul alon inliun na baluk bi nŋsubal kañeen, awul alon inliun na baluk bi nŋsubal ntèb, awul nawajantèn bi uŋsubal uloolan, aŋe tool ti dko menŋ aya pyaant.

¹⁶ « Nalemp i bawulun baluk bi nŋsubal kañeen abi jun jun plem na itaka ti

dko mēnt̄ aka itaka impelun uko wi bawululun̄ nyaaş̄ nt̄ēb. ¹⁷ Kē i bawulun̄ bi nş̄ubal nt̄ēb akak ado ji nateek, aka uko wi bawululun̄ nyaaş̄ nt̄ēb. ¹⁸ Kē i bawulun̄ baluk bi uş̄ubal uloolan aş̄ē jip bhēr amen ktaka ki ajugul awululun̄.

¹⁹ « Wi ajug balemp ayaan̄ ajon, aş̄ē ūiş̄, adu balemparul̄ babi baţ̄upa jibi baduki ado na itaka. ²⁰ Nalemp i bawulun̄ baluk bi nş̄ubal kañeen abi aţ̄ij itaka aji na a : “Naweek, iwulēn itaka inliņun̄ na baluk bi nş̄ubal kañeen aji nlemp, kē nduk aka uko wi iwulnun̄ nyaaş̄ nt̄ēb, yii yi.”

²¹ « Naweek kē aji na a : “Ido bnuura, iwi nanuura natam ulemp. Ilemp bnuura na uko umpoţ̄i wi nwuliin̄. Dwulu umpelun̄ wa maakan. Biin iwo ūi mnlilan na nji.”

²² « Kē natēbant̄ēn i bawulun̄ itaka inliņun̄ na baluk bi nş̄ubal nt̄ēb abi aji na a : “Naweek, iwulēn itaka inliņun̄ na baluk bi nş̄ubal nt̄ēb, kē nduk aka uko wi iwulnun̄ nyaaş̄ nt̄ēb, yii yi.”

²³ « Kē naweek aji na a : “Ido bnuura, iwi nanuura natam ulemp. Ilemp bnuura na uko umpoţ̄i wi nwuliin̄, dwulu umpelun̄ wa maakan, biin iwo ūi mnlilan na nji.”

²⁴ « Kē nawajant̄ēn i bawulun̄ itaka inliņun̄ na baluk bi uş̄ubal uloolan aş̄ē bi, aji : “Naweek, dme kē iwo ñaan̄ anjooţ̄un̄ anjaan̄ akit du dko di awoon̄ aantepii kabot kakaaw dko di awoon̄ aanjaari. ²⁵ Dţ̄i'u ūi, ukaan̄ kē

njip amoy ya ; itaka yi nu yii yi.”

²⁶ « Kē ajugul ateema aji : “Iwi nalemp nawuţ̄aan, nanş̄abēr! Ime kē dwo ñaan̄ anjaan̄ akit du dko di awoon̄ aantepii kabot kakaaw dko di awoon̄ aanjaari ; ²⁷ kē we ukaan̄ keeri kē iinjej itaka yi nwuliin̄ ahankan du naţ̄eeţ̄an ba? Inş̄aan̄ kabuk uko ulon̄ woli dyaar ya. ²⁸ Najejan itaka mēnt̄ nawul ankaan̄ baluk bi nş̄ubal iñeen.” ²⁹ Bawul ankaan̄, aş̄ē tumandēn, kē anwoon̄ aankaa badoo yeenk yeenk uko wi adukanaaniin̄. ³⁰ Hēnkuņ, nafēlan nalemp nawaan̄ udooni i du bdēm, dul di bakluņ kawooni, kadeebaţ̄ kadohrēn. »

Unuur wi pwayēş̄

³¹ Yetu akak aji : « Woli *Abuk Ņiint̄ aluņ abi na mndēm mi nul agakandēr na űwanjut̄ bti, aţ̄o ūi pţ̄ij pi pş̄ih na mndēm. ³² Bañaan̄ biki űtaak bti űi mboş̄ bayit ūi kadunul, aş̄ē paţ̄ēş̄ baka jibi nayafan ajaan̄ apaţ̄ēş̄ űkaneel na űpi. ³³ Aţ̄u űkaneel ūi kañen kadeenu, kaş̄ē kaţ̄u űpi ūi kamayu. ³⁴ Wal mēnt̄ wi wi naş̄ih aş̄aan̄ aji na banwoon̄ ūi kañenul kadeenu : “Nabiini, an biki Paapa awulun̄ bnuura bi nul, naneejan ūi Pş̄ih pi Baţ̄i pi Naş̄ibaţ̄i abomananan̄ wi umundu upaş̄nuņ. ³⁵ Ubon ubi de'ēn kē naţ̄enēn kē ndee, kē udaan̄ ut̄ijēn kē naţ̄enēn kē ndaani, dbi wo nayaan̄, kē nayeenkēn, ³⁶ awo mēnwo

na imiſa, k  nawohar n n, amaak k  nabi pwin n, awo ukalabuſ k  nabi pwin n.”

37 « Ba tool banwoon  i kadeenu bahepara wal m nt   kaji : “Ajugun, lum di di  winiin k  iwo na ubon k   wulu uko ude, anjal udaan k   wulu k  idaani, 38 awo nayaant   k  nyeenku, awo iinwo na imiſa, k   wohar nu, 39 amaak k me awo ukalabuſ k   bi pwinu?”

40 « Naſih ateem baka wal m nt   kaji : “Na manjoonan, d upan, uko wi nadolu   pa alon ampo  taanu   bayit naan biki, nji i i nadolu   wa.”

41 « Wi wi aſaan  ji na banwoon  i kamayu : “Nalowaan, an nanf paniin naya du bdoo banwoon baankj mſa bi babomanu   pa Untaayi Uweek na n aſar wa. 42 Ubon ubi de’ n, k  napok p nen nde, k  udaan u ij n b  naan nen ndaan, 43 dbi wo nayaant k  naanyeenk n, awo m nwo na imiſa k  naanwohar n n, amaak abot awo du ukalabuſ k  naambi pwin n.”

44 « Buku   m ntan bakak ahepara wal m nt   kaji : “Ajugun, lum di di  winiin k  iwo na ubon, anjal udaan, awo nayaant, awo iinwoh imiſa amaak k me awo ukalabuſ k   nt nku?”

45 « Ateem baka wal m nt   kaji : “Na manjoonan, d upan, uko wi nawoon naando pa alon  i bampo  taanu biki, nji i i nawoon naando wa.”

46 « K  h nk di di baklu   kaya, balon du mnhaj mi mndani, banwoon batool baka ubida wi mn o. »

26

Uko wi batiinkaru  ji bado Yetu

(Marku 14.1-2; Luk 22.1-2; natanan  i Yowan 11.47-53)

1 Wi Yetu a upu   uko wan bti aſ  ji na ba aſarul : 2 « Name k  *Ufettu wi Mbuur uduka  nuur  t b, k  baklu   kawul *Abuk N int bahilna bapa  a. »

3 *Ba enjan baweek na bantohi k  baſ  yit wal m nt du uko *naſih i ba enjan i katim kawoon Kayif. 4 Batiinkar  ji bado mntit kamob Yetu kabot kafina, 5 aſ  wo baanjal pdo uko m nt  i wal wi ufettu  iki ba i ubeeka ubi uſin ar.

Naat alon ajees Yetu uk ra uju   ulil p k n

6 Yetu awo du uko Timon i bajaan badu namaak bdoo du ubeeka wi Betani. 7 Wi awoon  i pde, k  n aat alon aſ  bi a oga, awo na p kar pmpo i pi banugnu   itaka itum. Pawo na uk ra uju   ulil p k n untamu   maakan. Ajees uk ra m nt  i bkow bi Yetu. 8 Wi ba aſarul bawinu   uko wi n aat adolu   badeeba    ji : « we uwoon kalat ki? 9 Uk ra wi uhilan lah kawaapana itaka itum, kajej ya ka en bajuuk. »

10 K  Yetu ammeen uko wi bajaku   aſ  ji : « we ukaan k  naknooran n aat i ba? Uko unuura wi wi adolu   h nk pa

nji. ¹¹ Na manjoonan, bajuuk bawo na an ŋnuur bti, kē nji, mēnkwo na an ŋnuur bti. ¹² Ajeēşēn jeeş ukēra ujuŋ ulil p̄tēkēñ wi ʔi uleef pa umoy wi naan. ¹³ Na manjoonan d̄ʔupan, dko di bak̄ʔupnuŋ *Uʔup Ulil Unuura wi, bakak aʔup uko wi ñaaʔ i adoluŋ, kaleşna'a.

Yudat anwaapuŋ Yetu

¹⁴ Wal mēnt, aloŋ ʔi baʔaşar Yetu iñeen na batēb anwoon̄ Yudat Itkariyot, aya du baʔejan baweek, ¹⁵ aji na baka : « we wi nakwulnuŋ nşē wulan Yetu ba? » Kē bukuŋ bawula ktaka iñeen ŋwajanʔ ki baʔakuŋ na untaam. ¹⁶ Wi wi ajunuŋ pla jibi akdoli kadoo kawula baka.

Pde pbaañsaani

¹⁷ Baʔaşar Yetu babi aňoga ʔi unuur uteek wi *ufettu wi ipoom indaʔ aşē hepara aji : « ʦuŋ di di iŋaluŋ ŋya ŋjuŋna pde pi *Ufettu wi Mbuur ba? »

¹⁸ Kē ateem baka aji : « Nayaan ubeeka du uko aşē najaka : “Najukan aji : Wal wi naan ubani, du katohu di di nji kadolnuŋ ufettu na baʔaşar naan.” » ¹⁹ Kē baʔaşarul bado jibi Yetu ajakuŋ na baka, aboman pde pi ufettu.

²⁰ Wi utaakal ubanuŋ, kē Yetu aşē ʔo na baʔaşarul iñeen na batēb pa pde. ²¹ Bawo ʔi pde, kē aşē ji : « D̄ʔupan, na manjoonan, aloŋ ʔi an aluŋ kawaapēn. »

²² Bajooʦan maakan andoli kahepara kaji : « Ajugun, woon nji a i? »

²³ Kē ateem aji : « Ank̄ʦuun̄ kañen na nji ʔi praata, uŋ mēntan akwulnuŋ! ²⁴ Aa, *Abuk Ñiint̄ awo i kakeʔ jibi upiitaniin̄ ʔi a ʔi Ulibra wi Naşibaʔi, kē anşaan̄ awula aşē wuʦan! Uhokan lah awo aankbuka. »

²⁵ Kē Yudat, anwaapulun̄ aşē hepara aji : « Najukan, woon nji a i? »

Kē Yetu ateema aji : « Ijakuŋ haŋ. »

²⁶ Wi bawoon̄ ʔi pde, kē Yetu aşē jej kapoom, abeeb Naşibaʔi, akitēş ka awul baʔaşarul aşē ji : « Nayeankan nade, uleef naan wii wi. »

²⁷ Akak ajej pnkalame pi poot, abeeb Naşibaʔi, awul baka aşē ji : « Nadaanan ʔi pa an bti, ²⁸ pñaaak naan pii pi, pakntējanuŋ bhon̄ar, pul paktuliin̄ Naşibaʔi ahilna amiir bañaan̄ baʔum pjuban pi baka. ²⁹ Kē nşē ʦupan, mēnkak adaan poot pi te unuur wi nji kaluŋ kadaan pa phalu na an, du Pşih pi Paapa. » ³⁰ Bayeeh añaamarēn Naşibaʔi, aşē pēn atool pya du Pnkuŋ pi Mnoliwera*.

Yetu aʔup kē Piyeer aluŋ kapok kaji aamme'a

(Markut 14.26-31; Luk 22.31-34; natenan ʔi Yowan 13.37-38)

³¹ Yetu aji na baka : « Uko wi bakluŋ kadolēn ʔi utejan wi n̄ta wi uʦu an bti nadukēn.

* 26:30 Pnkuŋ pi mnoliwera : “Mont des Oliviers, Monti di Oliveira, Mount of Olives.”

Kë hënk di di upiitun ʔi Uli-bra wi Naşibaʔi aji : “*Dkob nayafan kafin, ɲkaneel ɲi batani ɲaşë ɲawayşër.*”³² Woli dlun anaʔa ʔi pkeʔ, kajotan kadun du Galilay. »

³³ Piyeer aʔiini na a wal mënʔ aji : « Woli uko wi bakdoliin uʔu kë bañaan ʔi badi, ɲi mënkdoku. »

³⁴ Kë Yetu aşë teema aji : « Na manjoonan dʔupu, ʔi uguk udo kahaan nʔa di, ipok pme'en ɲyaaş ɲwajanʔ. »

³⁵ Piyeer kë aşë ʔi na a : « Udole wo pkeʔ keʔ na iwi, mënkpok kaji mëmme'u. » Kë baʔaşarul ʔi bakak aji han.

Pñehan pi Yetu du Gettemaniya
(*Markut 14.32-42; Luk 22.40-46*)

³⁶ Wal mënʔ kë Yetu aşë ban na baʔaşarul du dko dlon di bajaan bado Gettemaniya aşë ʔi na baka : « Naʔoon ʔi, dya du kadun kañehan Naşibaʔi. »

³⁷ Aje ʔi na a Piyeer, na babak Tebede batëb, aşë jun ptiink pjoʔan na mnhaj ʔi uhaaş wi nul. ³⁸ Aji na baka wal mënʔ : « Uhaaş wi naan ujoʔani, pjoʔan mënʔ padiʔ maakan kë ndoo kita. Nadukiin ʔi nawo bten. »

³⁹ Kë wi ajohariin aya low btiışu aşë jot afëʔ kaara ʔi mboş añehan Naşibaʔi aji : « Paap, woli uhinan kawo, lowaan pnkalame pi mnhaj mi ʔi ɲi, uşë uwut kawo jibi nʔalun, uwoon jibi inʔalun. » ⁴⁰ Akak aşë ʔenk baʔaşarul kë bakɲoyënʔ, kë aşë ʔi na

Piyeer : « Naandoo hilan awo bten na ɲi uwoori uloolan ʔañ! ⁴¹ Nawoon bten nado kañehan nawutna kajot ʔi kaguuru. Nhaaş ɲi nan nʔan maakan pdo bnuura, kë ɲleefan ɲaşë biişna. »

⁴² Akak aya uyaaş utëbantën alow baka añehan Naşibaʔi aji : « Paap, woli pnkalame pi mnhaj pi paanhilan pʔep bë mënksaan pa, uko wi inʔalun ukeeriin udolana! » ⁴³ Akak kak, aʔenk baʔaşarul kë bakɲoyënʔ, ʔiki këş ki baka kadiʔ bɲoy.

⁴⁴ Akak aduk baka aya uyaaş uwajanʔen pñehan Naşibaʔi, akakalëş uko wi ajakun. ⁴⁵ Akak wal mënʔ du baʔaşarul aşë ʔi na baka : « Nahuma kanoyënʔ abot anoorfën? Wal wi *Abuk Niiinʔ akwulaniin ʔi inʔen yi bado buʔaan uñogi. ⁴⁶ Nanaʔiin ɲya! Natenan, ankwulun ʔi awii wi. »

Yetu amobanaa
(*Markut 14.43-50; Luk 22.47-53; natenan ʔi Yowan 18.2-11*)

⁴⁷ Yetu ahum kaʔiini, kë Yudaʔ, anwoon alon ʔi banjañan inʔeen na batëb, aşë wuj na pntuk pi bañaan banwoon na ikej na induk. *Baʔenjan baweek na bantohi bayilun baka. ⁴⁸ Yudaʔ anwaapulun aji na baka hënk di di bak-meenu ʔi nʔan mënʔ : « I ɲi kamookun, ul a, namobana. » ⁴⁹ Wi abanaan ban añog Yetu, aşë ʔi na a : « Dwulu mboş, najukan » aşë mooka.

50 Kë Yetu aşë ji na a : « Nanoh, doon uko wi ibiin pdo†. » Kë bukundu başë dëpa ti a amoba. 51 Alon ti bangakandëruñ na Yetu atoot kakej abi fal fal kabañ ki nalempar *nañih i bañenan. 52 Kë Yetu aşë ji na a : « Kakaan kakej ki nu ; bañaan bti bankjejuñ ikej baluñ kakeña kakej. 53 Işal aji mënihil kadu Paapa i, awulën ti dko mënñ uko umpelun ñwanjut iñeen-week-iñeen ñyaaş iñeen-ñtëb? 54 Woli ddo han, hum di di uko wi bapiitun ti Ulibra wi Naşibañi uhilanun kadolana keeri? Wul ujakun aji uko mënñ uwo kadolana. »

55 Wi wi Yetu aşaan aji na pntuk pi bañaan pun; « Dwo nado buñaan i, kë nado bi pmobën na ikej na induk? Nnuur bti dji kaço du *katoh ki Naşibañi kajukan, kë naammobën. 56 Kë iko bti inkdolaniin hënk iwo iko yi *bañupar Naşibañi bajakun ti Ulibra wi nul. » Bañaşarul bti bañi aduka.

*Yetu du uruha wi bayuday
(Markut 14.53-65; Luk
22.54-55,63-71; natenan ti
Yowan 18.12-24)*

57 Bammobun Yetu bañooña du uko Kayif *nañih i bañenan di *bajukan Bgah na bantohi bayitun. 58 Kë Piyeer aşë wo du kalowan añaşa te da ; aneej ti blay aşë ço na balemp aten jibi uko ukbiin kabañaan.

59 *Bañenan baweeek na biki *uruha bti bala uko ulon utapar Yetu kadolna akeñ. 60 Bañaan batum badoo bi at-apara iko ilon kë iinkëşa kës. Kë batëb balon babañaşaanun pbi, 61 aşë ji : « Ñiinñ i aji ahilan kafom *Katoh Kaweeek ki Naşibañi kabot kaniw ka ti ñnuur ñwanjant. »

62 Kë nañih i bañenan aşë naña aji na a : « Iinkteem i? Iintiink uko wi bañaan biki baktupun ti iwi i? » 63 Kë Yetu ayompa yomp.

Kë akak aji na a : « Dñehanu, ti katim ki Naşibañi ajug ubida, ñupun me iwoon *Krittu Abuk Naşibañi. »

64 Kë ateema aji : « Iji han. Dñupan kak, hënkun, nawin *Abuk Ñiinñ aço du kañen kadeenu ki Naşibañi an-hiniin iko bti ; nawina kak abi na infëluñ yi bañi. »

65 Wal mënñ, kë nañih i bañenan aşë tow imişa y i nul‡ aşë ji : « Akar Naşibañi! Nkak anuma uko ulon i? Natiinka hënkun kë akar Naşibañi. 66 We wi naşaluñ ti uko wan ba? »

Kë bateem aji : « Aduk-naanaa, awo i kakeñ. » 67 Wi wi başaan atëfjëra ti kaara, aşuuka abot akoba iñen ti ijeem 68 aşë ji na a : « Iinji iwo Krittu Nañupar Naşibañi i? Ñupan ñaan ankobiin keeri. »

*Piyeer apok aji aamme
Yetu
(Markut 14.66-72; Luk
22.56-62; natenan ti Yowan*

† 26:50 Doon ulemp wi nu : Npiit ñlon ñaji : we ukaan kë ibii? ‡ 26:65 Ptoiw imişa : Ado do han ayuuña kë ti ul uko wi Yetu ajakun uwo buñaan bweek maakan.

18.15-18,25-27)

⁶⁹ Piyeer aṭo wal mēnt̄ ṭi blay du bdig, kē nalemp ṅaaṭ alon aṅoga aṣē ji : « Iwi kak ibi wo na Yetu i utaak wi *Galilay. »

⁷⁰ Kē Piyeer aṣē pok ṭi kadun ki baṅaaṅ bti aji aamme uko wi ṅaaṭ aḱṭupun hēnk. ⁷¹ Akak apēn aya umban wi plēman kē ṅaaṭ nalemp alon akak awina aṣē ji na baṅaaṅ banwoon da : « Abi wo na Yetu i ubeeka wi Naṭaret. »

⁷² Kē akak apok, ado mehna. Aji na baka : « Mēndo me me ṅiint̄ i. »

⁷³ Bakak aṭo ntiinku, kē balon ṭi banwoon da baṣē bi aṅoga aṣē ji : « Iwo na baka na manjoonan, idoo ṭup ṭup ji biki Galilay. »

⁷⁴ Kē aṣē mehna aji na Naṣibaṭi afēpa woli aankṭup manjoonan, awo ṭi pji « Mēmmē ṅiint̄ i. » ṭi dko mēnt̄, kē uguk uṣē haan. ⁷⁵ Kē Piyeer aṣē leṣ uko wi Yetu abiin ajaka : « Ji uguk udo kahaan, ipok ṅyaaṣ ṅwajanṭ kaji iimme ēn. » Apēn bdig aṣē wooni maakan.

27

Pkeṭ pi Yudat

(Markut 15.1-2; Luk 22.66; natanan ṭi Yowan 18.28)

¹ Na nfa kub, *baṭeṅan baweek na bantohi bayuday bti bayiti, atiinkar aji bafin Yetu. ² Wi wi baṣaaṅ atana, aṣē ṅooṭa awul *Pilāt nantuṅa i utaak mēnt̄.

³ Yudat anwaapun Yetu awin wal mēnt̄ kē baya kafina, aṣē ṭēga akakan *baṭeṅan baweek na bantohi ktaka iṅeen ṅwajanṭ ki baṭaknuṅ untaam. ⁴ Aji na baka : « Djubani, wi nwulanaṅ ṅaaṅ anwoon aando nin ukoolan. »

Kē baṣē teema aji : « Njēmmē, utenu. » ⁵ Afēl wal mēnt̄ itaka ṭi *Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi aṣē pēn aya ayuuladiir.

⁶ Baṭeṅan baweek bajej itaka yun aṣē ji : « Bgah bi nun baneenan ṅṭu itaka yi du dko dhankni itaka di Katoh ki Naṣibaṭi ṭiki iwo yi pṅaaḱ. » ⁷ Baṭiini atiinkar aṣē nug na itaka mēnt̄ « uṭeēh wi naniw idunk » ado dko dmoyni bayaant̄. ⁸ Ukaan kē te hēnkuṅ baji badu uṭeēh mēnt̄ « uṭeēh wi pṅaaḱ. » ⁹ Wal mēnt̄ wi wi uko wi Yereṃiya *Naṭupar Naṣibaṭi abiin aṭup udolaniin: « Baṅaaṅ biki *Iṭrayel baji ktaka iṅeen ṅwajanṭ ki baṭaknuṅ untaam ki ki baknugnulun. ¹⁰ Bajej ya anugna uṭeēh wi naniw idunk jibi Ajugun ajaknuṅ. »*

Yetu du kadun ki Pilat

(Markut 15.2-5; Luk 23.3-5; natanan ṭi Yowan 18.33-38)

¹¹ Yetu anaṭ du kadun ki *Pilāt nantuṅa, kē aṣē hepara : « Iwi, iwoon naṣih i *bayu-dayi? »

Kē ateema aji : « Ijakun han. »

¹² *Baṭeṅan baweek na bantohi bawo ṭi pṭapara iko itum, kē aanteem baka.

* 27:10 Takariya 11.12-13; Yereṃiya 32.6-9.

13 Kë Pilat aşë ji na a : « İntiink iko yi baktapariin bti i? »

14 Kë aanteema teem, kë Pilat adoo ñonjar maakan.

15 *Ufettu wi mnjeeh undoli, nantunja aji wutan nakalabuş, i bañaan banjalun awutan. 16 Kë uşë ka wal mënş nakalabuş i katim kapënaliin i bajaan bado Barabaat. 17 Wi wi Pilat aşaan aji na pntuk panyitun da :

« Ahoñ şi baka i i nanjalun nwutanan ba, Barabaat këme Yetu i bajaan bado *Krittu? » 18 Ame bnuura kë banwulun Yetu bakuja kuj ukaan kë başija a.

19 Kë wal wi aţoon du *uruha awayeş, kë aharul aşë yil kë baji na a, awut kaneej şi bşup bi ñiint naţool un, şiki aţu nşa kë anoor maakan şi nşaaş.

20 Başenjan baweeek na bantohi bawuuk pntuk paji bawutan Barabaat başë bado bafin Yetu. 21 Kë nantunja akak ayeenk bşup ahepar baka aji :

« Ahoñ şi baka i i nanjalun nwutanan? »

Kë bateem aji : « Barabaat.

» 22 Akak ahepar baka aji : « Kë we wi mbaan ado keeri na Yetu i bajaan bado Krittu ba? »

Kë baji bukal bti : « Paşana.

» 23 Kë akak ahepar baka : « Buşaan bhon bi bi adolon ba? » Kë bakhuuranaara huuran maakan aji : « Paşana! »

24 Wi Pilat awinun kë aankak ahil pdo uko ulon, kë bañaan babot ahuuranaara

huuran maakan, kë aşë jej meel aňow iňen şi kadun ki bañaan bukun aşë ji : « Dpenan bkow naan şi pñaak pi ñiint i. An nakmeen. »

25 Kë bañaan bti bateem aji : « Pñaak pi nul pakakan şi un, na şi babukun. » 26 Wal mënş, awutan baka Barabaat aşë do kë bakob Yetu na itintel abaa wula baya bapaņa şi krut.

Bangoli babeñ Yetu

(Markut 15.16-20; natenan şi Yowan 19.2-3)

27 Bangoli biki *Pilat nantunja baňooş wal mënş Yetu du blay bi katoh ki nantunja aşë du batent baka bti kë babi afooya.

28 Bawohëşa imişa aşë şu'a bayeti bjeenk. 29 Wi wi başaan aşir ukel wi iyiw afuutana, abot ajej pmul plon aţu'a şi kañen kadeenu*.

Banup wal mënş şi kadunul aşë beņa aji na a : « Nwulu mboş, iwi naşih i *bayuday!

» 30 Batëşjera akuş ajej pmul puñ akoba şi bkow. 31 Wi babeñulun akëşan, bawohëşa bayeti akakana imişa yi nul aşë ñooşa pya kapañ du krut.

Yetu du krut

(Markut 15.21-32; Luk 23.26-43; natenan şi Yowan 19.16-24)

32 Wi bakpenun, bayit na ñiint alon i ubeeka wi Firen anwoon katim ki Fimon, aşë şu'a pkuņa krut di Yetu.

33 Baban dko di bajaan bado Golgota uwoon « dko di kaheem ki bkow. » 34 Bawul Yetu poot pannaakrenun na

* 27:29 Şi utaak mënş başih baji bafuuta kabot kamëban pmul şi kañen.

bko btaaktaan, kē añem pa aşë pok pdaan. ³⁵ Bapaña ti krut abot ado kanuñ na mnlaak ahilna afaaşir imişa yi nul. ³⁶ Wi wi başaan aţo ayeña. ³⁷ Bapiit ti bkowul duuţ uko unkaañ kē baţu'a pkeţ aji : « I, awoon Yetu naşih i *bayuday. » ³⁸ Bakak apañ balat batëb, alon ti kadeenu ki nul, undu du kamayu.

³⁹ Banktëpun bawo ti pkara abot abët bëţan ikow aji : ⁴⁰ « Iwi inhinanuñ katok *Katoh Kaweek ki Naşibaţi kaşë kaniw ka ti ŋnuur ŋwajanţ, buuraan uleefu. Woli iwo Abuk Naşibaţi heliin ti krut! »

⁴¹ *Baţeñan baweek na *bajukan Bgah na bantohi bakak abeña aji : ⁴² « Abuuran balon aşë wo aanhinan pbuuran uleeful! Aji awoon naşih i *Itrayel, aheliin keeri ti krut, ŋşë ŋfiyaara! ⁴³ Aanhaţ Naşibaţi i? Akeeri buurana, woli añala. Mënt ul ajakuñ aji awo Abuk Naşibaţi i? » ⁴⁴ Balat biki bapañuñ na a bado kak akara hañ.

Pkeţ pi Yetu

(Markut 15.33-39; Luk 23.44-48; natenan ti Yowan 19.28-30)

⁴⁵ Ti udiin unuur, unuur umara mara awunana, kē bdëm bawala ti umundu bti, ado ŋwoori ŋwajanţ. ⁴⁶ Wi udoon uko ji ŋwoori ŋwajanţ, Yetu kē aşë do pdiim aji : « Eloy, Eloy, lama tabaktani† » uwoon: « Naşibaţi, Naşibaţi, we ukaañ kē iwutën? »

⁴⁷ Balon ti banwoon da wi batiinkuluñ aşë ji « Awo ti pdu *Eli *Naţupar Naşibaţi. »

⁴⁸ Ti dko mënt, kē alon ti baka aşë ti ajej kalëmënt atoop ti poot ptaaktaan atan ka ti pmul awula adaan. ⁴⁹ Bandukiin kē başë ji na a : « Wutan! Nten me Eli abi kabuurana! » ⁵⁰ Wi wi Yetu akaañ ado pdiim pweek aşë jëmşa. ⁵¹ Wal mënt, blaañ bkëm maakan banjaañ baneenan bañaañ pneej du *dko dyimanaan maakan di Katoh Kaweek ki Naşibaţi batowa ti ptoof. Kē mboş mankuţ aşinţar, mnlaak mnweek mantowaa, ⁵² kē ihër ihaabşaa, banfiyaaruñ Naşibaţi batum banketuñ kē banaşaa. ⁵³ Bapën ti ihër yi baka, kē wi Yetu anañiñ ti pkeţ kē başë neej ti Yerutalem ubeeka uyimanaan, di bañaañ batum bawinuñ baka.

⁵⁴ Wi naweek i bangoli iñeen-week baromen na bangoli bankyenñ Yetu bawinuñ kē mboş mankşinţar abot awin uko unktëpun, balënk maakan aşë ji : « Na manjoonan, i awo Abuk Naşibaţi. »

⁵⁵ Baaţ batum bantaşnuñ Yetu du *Galilay aţënka banaţ alow aten. ⁵⁶ Bi Mariya i utaak wi Magdala, na Mariya anin bi Yakob na Yotef, na anin babak Tebede bawo ti baaţ mënt.

Umoy wi Yetu

(Markut 15.42-47; Luk 23.50-56; natenan ti Yowan

† 27:46 Eloy, Eloy, lama tabaktani Kañaam 22.

19.38-42)

⁵⁷ Wi utaakal ubanuḡ, kē ñiintḡ alonḡ nayok i ubeeka wi Arimati aḡḡ bi. Katimul kawo Yotef, awo kak naḡḡḡar Yetu. ⁵⁸ Aya awin *Pilat, aḡḡ hep-ara puum pi Yetu. Kē Pilat ado kē bawula pa. ⁵⁹ Yotef ajeḡ puum, abooḡan ḡi blaañ bfaatal feh ⁶⁰ aḡḡ ḡu pa ḡi bhēr bi nul bi abaanḡ ado do kē bajipa ḡi kabanḡ ki plaak. Wi wi aḡaanḡ ado kē bakēl plaak pweek atuhna ba aḡḡ tool. ⁶¹ Mariya i ubeeka wi Magdala na Mariya natēbantēn bawo da wal mēntḡ, aḡo ataanḡ na bhēr.

Bañaanḡ bankyeḡḡḡ bhēr

⁶² Unuur ujintḡi, unuur mēntḡ uwoonḡ unḡaanuḡ wi pbomander pa *unuur wi pnoorfēn, *baḡḡḡan baweek na *bafaritay bayitiir aya du *Pilat, ⁶³ aji na a : « Naweek, ḡleḡ kē naḡilan i aḡup wi ahumuḡ najeb aji ḡi ḡnuur ḡwajantḡ anaḡa ḡi pkeḡ kakak najeb! ⁶⁴ Doon bado kayeḡ bhēr bnuura te unuur uwajantēn, kaḡi baḡḡḡarul babi bakiiḡ puum baḡḡe baji na bañaanḡ anaḡa ḡi pkeḡ. Nḡilan mēntḡ ḡadēm kapel ḡteek. »

⁶⁵ Pilat kē ateeḡ baka aji : « Naka bangoli. Naḡuun baka bayeḡ jibi naḡaluḡ. » ⁶⁶ Kē baya do kē bakyeḡ bhēr : baniw plaak pantuhnḡḡ bhēr aḡḡ do bayeḡ kē banaḡi.

28*Pnaḡa ḡi pkeḡ pi Yetu*

(Markuḡ 16.1-10; Luk 24.1-12; natananḡ ḡi Yowan 20.1-10)

¹ Wi unuur wi pnoorfēn unḡḡḡḡ, ḡi unuur uteek wi kanēm na nfa kub, bi Mariya i ubeeka wi Magdala na Mariya natēbantēn kē baḡḡe ya pten bhēr. ² ḡi dko mēntḡ, kē mboḡ manḡḡe ḡinḡar maakan, kē uwanjuḡ ulonḡ wi Ajugun uḡḡ walnaana baḡi abi akēl plaak aḡḡ ḡo ḡi pa. ³ Ujeeh ji kaliik liik kē imiḡa yi wa ibot awo ifaatal feh. ⁴ Bayeḡ balēnk maakan akat kat. Bawo ji bankeḡḡḡ.

⁵ Kē uwanjuḡ uḡḡe ji na baatḡ bukuḡḡ : « An, nawutan kalēnk : dme kē nala Yetu i bapanḡḡ. ⁶ Aanwo ḡi, anaḡa ḡi pkeḡ jibi abiiḡ aḡup. Nabiin naten dko di abiiḡ apiintḡna. ⁷ Nataraan naya naḡup baḡḡḡarul kē anaḡa ḡi pkeḡ, ajotan kadun aya *Galilay ; dul di nakyaan kawinna. Waḡ wi wi nwoonḡ i kaḡupan. »

⁸ Baḡaran pduk dko di bhēr, balēnk abot awo na mnlilan mweek, aḡi pya kaḡup baḡḡḡar Yetu uko unḡḡḡḡḡ. ⁹ Kē ḡi dko mēntḡ, kē Yetu aḡḡ pēn awinana ḡi kadun ki baka aji : « Dwulan mboḡ. » Kē baatḡ baḡḡe ḡiḡa ajot ḡi ihoḡul, adēmana. ¹⁰ Kē aḡḡe ji na baka : « Nawutan kalēnk. Nayaan naji na bayiḡ naan baya Galilay, dul di di bakyaanḡ kawinnēn. »

Nḡilan ḡi baweek biki bayu-day

¹¹ Wi baatḡ bakyaanḡ na bgah, kē balonḡ ḡi bayeḡ baḡḡe neeḡ ḡi ubeeka akakalēḡ *baḡḡḡan baweek uko bti unḡḡḡḡḡ. ¹² Kē bukuḡḡ baḡḡe yit na bantohi atiinkar awul

bangoli itaka itum, ¹³ ašë ji na baka baji : « Baṭaṣarul babi na utejan akiij puum wi ŋwoon ṭi bṅoy. » ¹⁴ Bakak aji na baka woli nantunja amee, bukal kaṭiini na a awut kanooran baka. ¹⁵ Bangoli bayeenk itaka yuṅ abot ado uko wi bajakuṅ na baka, kē hēnk di bakṭiiniyaanuṅ uko mēntṭ te hēnkunṭ ṭi *bayuday.

*Yetu ṭi kadun ki baṭaṣarul
(Markut 16.14-18; Luk
24.36-49; natenan ṭi Yowan
20.19-23; Ulemp wi Banjañan
1.6-8)*

¹⁶ Baṭaṣar Yetu iñeen na alon baya *Galilay, du pnkuṅ pi Yetu ajakuṅ na baka baya kayit. ¹⁷ Kē wi bawinuluṅ, ašë ṅup adēmana ; kē balon bašë wohā na ṅṣal ṅtēb. ¹⁸ Yetu añog, ašë ji na baka : « Naṣibaṭi awulēn mnhina bti du baṭi na mboṣ. ¹⁹ Nayaan keeri, nado bañaanṅ biki umundu bti bado kaṭaṣēn, nabattaarēn baka ṭi katim ki Aṣin naan, ki Abukul na ki *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, ²⁰ najukan baka pdo kaṭaṣ iko bti yi njakananṅ nado kado. Natenan : dwo na an na ṅnuur bti te uba umundu. »

Uṭup Ulil Unuura wi Markut apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo Uṭup Ulil Unuura wi Markut apiitun. Markut aambi wo naṭaṣar Yetu, aṣe bi gakandër na Pawulu, abi lemp kak na Piyeer. Aka ptiinkna iko yi apiitun ṭi Piyeer anjaan abi kaṭup bañaan iko yi Yetu adolon ṭi mboṣ. Apiit wa pa banwoon baanwo bayuday, kadiimanaan baka kë na manjoonan Yetu awoon Abuk Naṣibaṭi. Markut aṭup ṭi ulibra wi iko yi Yetu adolon na yi ajukanun bañaan, akak aṭiiniyaan pkeṭul na pnaṭa ṭi pkeṭ pi nul. Yetu ajukan bañaan na mnhina, ajeban bamaakal, adook nṭaayi akuṭ ado iko iñonarënaan. Yetu aambi bi pwin biki bakjuukntënenun ṭi ulemp, abi bi pjuukët, kawul kaṭuṭul kalukna, bañaan batum bahilna babuur. Baweek biki bayuday bapoka adoo do kë bafiña. Ñaan andoli ankṭaṣun Yetu awo kabomandër mnhaj, ṭi ubaañsaani alun kawo ṭi mnlilan. »

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (1.1-8)
2. Batitmu bi Yetu na jibi Fatana akdoon na pguura ajuban (1.9-13)

3. Ulemp wi Yetu du Galilay (1.14-9.50)
4. Yetu apëna Galilay pya Yerutalem (10.1-52)
5. Kanëm kabaañsaani ki Yetu ṭi umundu wi, pwayeṣ pi bawayṣulun na pkeṭul (11.1-15.47)
6. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (16.1-8)
7. Yetu apën awinana ṭi kadun ki baṭaṣarul (16.9-20)

Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi

(Maci 3.1; Luk 3.1-6,15-18)

¹ Ujuni wi Uṭup Ulil Unuura unṭiiniyaanun uko wi Yetu Krittu Abuk Naṣibaṭi* wii wi.

² Jibi Naṣibaṭi aṭupun ṭi ulibra wi Itayi naṭuparul apiitun:

« *Tenan, dluṭ kayil nalempar naan ṭi kadunu, abomanu bgah.*»^{*}

³ *Pdiim ploṭ pahuuran du *pndiiṣ aji:*

«*Nabomaan bgah bi Ajugun aklun kaṭëpna, nadolana ilël itool.*»[✱] »

⁴ Hënk di di Yowan nabattaar apënenun awinana du pndiiṣ aji : « Nawutan pjuban, naṭëlëṣ nḃida, nado batitmu, Naṣibaṭi aṣë pënanan ipekadu. »⁵ Bañaan bti biki ubeeka wi Yerutalem na utaak wi Yuda bti baya du a, aṭup ipekadu yi baka, ado kë babattaar baka ṭi bdëk bi Yordan.

⁶ Yowan awohara kamiṣa ki babomanun na pfaal pi unṭaam wi pnkunkaali aṣë tan katël ṭi blank ; aji de nḡuul na mnob. ⁷ Aji ṭup kaji : « Ñaan

* 1:1 Abuk Naṣibaṭi : Npiit nḡi nḡaanwo ṭi nḡibra nḡlon. ✱ 1:2 Malaki 3.1. ✱ 1:3 Itayi 40.3.

ankmbiin̄ ṭi kafet̄ naan adēm apelēn maakan, kē mēndoo ñoom ñoom kaṅup p̄fēnēša iṣapaat. ⁸ Nji dbattaaran na meel, kē ul aṣē luṅ kabattaaran na Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. »

Batitmu bi Yetu
(Maci 3.13-17; Luk 3.21-22)

⁹ Wal mēnṭan waṅ, Yetu apēnna ubeeka wi Nataret du Galilay abi yeenk batitmu ṭi kañen ki Yowan du bdēk bi Yordan. ¹⁰ Wal wi akpēnuṅ ṭi meel aṣē win baṭi kē bahaabṣaa, kē Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣē wala ṭi a awo ji ubalab ufaatal. ¹¹ Kē pdiim plon paṣē pēnna baṭi aji : « Iwi, iwoon Abuk naan, dṅalu maakan, dmaganu. »

Fatana ala pguur Yetu du pndiiṣ

(Maci 4.1-11; Luk 4.1-13)

¹² Wi uko waṅ uṭēpaṅ ṭēp, kē Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣē ya na Yetu du *pndiiṣ. ¹³ Awo da ṅnuur iñeen ṅbaakēr kē Fatana akdo na pguura ado buṭaan. Yetu awo da ṭañ na ṅko ṅi uṭeēh, kē ṅwanjut ṅaktēnka.

Yetu ajun pjukan

¹⁴ Wi uko waṅ uṭēpuṅ, bamob Yowan, kē Yetu aṣē ya Galilay aṭiiniyaan Uṭup Ulil Unuura wi Naṣibaṭi. ¹⁵ Aṭiini aji : « Unuur ubani, Pṣih pi Naṣibaṭi pañogi, nawutan pjuban, naṭēlēṣ ṅbida, nakak nafiyaar Uṭup Ulil Unuura. »

Yetu adu batuh babaakēr

¹⁶ Unuur ulon wi Yetu akpoṣuṅ ṭi kabaṅ ki bdēk bi Galilay, aṣē win Fimoṅ

na Andre aṭa'ul kē bakfēl bridiya du bdēk : bawo batuh. ¹⁷ Kē Yetu aṣē ji na baka : « Naṭaṣaan, dkakanan batuh bañaaṅ. » ¹⁸ Ṭi dko mēnṭ, kē babi duk duk iridiya yi baka aṭaṣa.

¹⁹ Wi ayaan alow btiṣu, awin Yakob na Yowan babak ṅiint̄ alon̄ i katim ki Tebede, kē bawo ṭi bṭeem aboman iridiya yi baka. ²⁰ Adu baka ṭi dko mēnṭ, kē baduk Tebede aṣin baka ṭi bṭeem na balemparul, aṭaṣa.

Yetu ajukan du Kapernawum abot ajeban ṅiint̄ i untaayi uneejuṅ

(Luk 4.31-37)

²¹ Yetu na baṭaṣarul baya du ubeeka wi Kapernawum. Ṭi *unuur wi pnoorfēn wi bayuday kē aṣē ya aneej du *katoḥ kañehanaani ajukan. ²² Bañaaṅ banktiinkuluṅ bañon̄ar ṭi pjukan pi nul, ajukan na pdiim pi naṣih, aankdo ji *bajukan bgah bi *Moyit.

²³ Wal mēnṭ, ṭi dko di bawoon̄ ṅiint̄ alon̄ i untaayi uneejuṅ awo da ; ahuuran aji : ²⁴ « Ay, iwi Yetu i Nataret we wi ṅkaarun̄ ba? Ibi bi p̄tokun i? Dme ṅaaṅ i iwoon̄: iwo ṅaaṅ nayimanaan i Naṣibaṭi ayiluṅ. » ²⁵ Kē Yetu aṣē lēbar na wa aji : « Yompaan mntum, pēnan ṭi ṅiint̄ i. » ²⁶ Kē untaayi uṣē ṣēṅ ṣēṅan maakan ṅiint̄ i uneejuṅ, aṣē wuuk pdiim pweek apēn ṭi a. ²⁷ Bammaaruṅ bti bañon̄ar fuṭ aṣē ṭiini na batēnṭ baka aji : « We wi? Pjukan phalu pii pi,

panwoon ji pi naşih! Aji tiini na nntaayi natiinka! »²⁸ Ti dko mēnt, kē katim ki Yetu kaşē pēnala aniink Galilay.

Yetu ajeban anin ahar Fimoŋ

²⁹ Wi bapēnaŋ pēn ti *katoh kañehanaani ki bayuday kē Yetu aşē gakandēr na Yakob na Yowan aya uko bi Fimoŋ na Andre. ³⁰ Ńaaŋ anin ahar Fimoŋ apiinŋi, kē uleef uyik na a maakan. Wi Yetu abanaŋ ban kē başē ŋupa. ³¹ Yetu abi aňoga, amēbana ti kañen, anaŋana, kē uleef ubi joobēt joobēt na a, kē anaŋa awul baka iko ide. ³² Na utaakal, wi unuur ujoŋ, kē başē tiŋ Yetu bamaakal bti na biki nntaayi nanejuŋ. ³³ Ubeeka bti uyitiir ti plēman pi katoh. ³⁴ Ajeban bamaakal bti, bantumi abot apaŋ mmaak. Adook kak nntaayi nŋum, aşē wo aandinan ŋa nŋaŋ, ŋiki aañŋal nŋayuj uko wi awoon.

Yetu amena apēn ti Kaper-nawum aşē ŋaay na Galilay ajukan

³⁵ Na nfa kub, wi bdēm bahumuŋ nwoo, kē Yetu aşē naŋa apēn. Aya du dko dangaaguŋ aňehan Naşibaŋi. ³⁶ Fimoŋ na biki bagakandēruŋ kē başē pēn pla'a. ³⁷ Wi bawinuluŋ aşē ji na a : « Baňaaŋ bti bala'u. » ³⁸ Kē aşē ji na baka : « Nabiin ŋya du nntanka nmpaŋi nŋaňnoguŋ dko di, dwo i kaŋij baka kak Uŋup Ulil Unuura : Pŋup Uŋup Ulil Unuura pakaan

kē mbii. » ³⁹ Kē aşē ŋēp ti Galilay bti aŋup Uŋup Ulil Unuura ti itoh iñehanaani abot adook nntaayi.

Yetu ajeban namaak bdoo (Maci 8.1-4; Luk 5.12-16)

⁴⁰ Unuur uloŋ, namaak bdoo aloŋ abi ti Yetu akooŋa, aŋup aji na a : « Woli iŋali, ihinan kakakanaan njiŋŋ†. » ⁴¹ Yetu kē aşē ŋaŋi'a, atar kañen abana aşē ji : « Aa, dŋali, kakan ijiŋŋ. » ⁴² Ti dko mēnt kē pmaak pi bdoo papēn ti a kē akak ajiŋŋ. ⁴³ Yetu aji na a aŋiŋŋ aşē lēbar na a aji : ⁴⁴ « Wutan kaŋup nin ŋaaŋ uko unŋēpuŋ, taraan iya iwinana du naŋenŋan Naşibaŋi ibot ido bŋenŋan bi Moyit ajakuŋ pa baňow bi nu, kadiimanaan baňaaŋ bti kē ijebi. » ⁴⁵ Kē ul, wi apēnaŋ pēn aşē jun pŋup baňaaŋ bti uko undoluluŋ, aniinkan uko unŋēpuŋ dko bti, kē Yetu aando hil ppēn kawinana ti ŋbeeka. Aji pēn kaya du dko dangaaguŋ, baňaaŋ başē kapēnna dko bti kabi ti a.

2

Yetu ajeban ŋiint naŋakmaan apēnana ipekadu (Maci 9.1-8; Luk 5.17-26)

¹ Wi nnuur ŋloŋ nŋaŋēpuŋ kē Yetu aşē kak du ubeeka wi Kaper-nawum. Kē baňaaŋ başē tiink kē abii, awo du katoh. ² Pntuk pi baňaaŋ payitiir da aŋum kē dko dnaŋ daando wo ti plēman. Kē Yetu aşē ŋup baka Uŋup wi Naşibaŋi.

† 1:40 Ti bŋah bi bayuday, namaak bdoo aŋop ti kadun ki Naşibaŋi.

³ Baŕija ñiintŕ naŕakmaan i biintŕ babaakŕ bamŕbanuŕ. ⁴ Kŕ baŕŕ wo baanhil pŕija te du Yetu ŕiki baŕaanŕ baŕumi, aŕŕ paya du uŕaŕ aboolŕŕ dko dantaanŕuŕ na di Yetu awoonŕ, aŕŕ walan kajiiŕ ki ñiintŕ naŕakmaan apiintŕuŕ. ⁵ Wi Yetu awinuŕ pfiyaar pi baŕaanŕ bukuŕ bafiyaarulunŕ, aŕŕ ji na naŕakmaan : « Ñiintŕu, ipekadu yi nu ipŕni. »

⁶ Kŕ *bajukan Bgah balonŕ baŕŕ ŕo du dko mŕntŕ aŕŕ ŕal aji : ⁷ « Hum di di ñiintŕ i aŕnoomuŕ aŕiini hŕnk? Akar Naŕibaŕi! In ahilanuŕ kamiir ñaanŕ ipekadu bŕ mŕntŕ Naŕibaŕi a ŕaŕŕ? »

⁸ ŕi dko mŕntŕ, kŕ Yetu ammeenŕ ŕŕal ŕi baka aŕŕ ji na baka : « we ukaanŕ kŕ nakŕal hŕnk ba? ⁹ We uyojnuŕ ba, pji na naŕakmaan "Ipekadu yi nu ipŕni" kŕme "Naŕiin ijeŕ kajiiŕ ki nu ipoŕ"? ¹⁰ Natenan, nabaanŕ ame kŕ *Abuk Ñiintŕ aka mnhina mi ppŕnan ipekadu ŕi mboŕ. » Wal mŕntŕ kŕ Yetu aŕŕ ji na ñiintŕ antŕakmuŕ: ¹¹ « Dji inaŕa, ijeŕ kajiiŕ ki nu, iŕiiŕ katoŕu. » ¹² ŕi dko mŕntŕ kŕ ñiintŕ anaŕa ajeŕ kajiiŕ ki nul aŕŕ pŕn ŕi kadun ki baŕaanŕ bti. Baŕaanŕ bti baŕonŕari aŕŕ dŕman Naŕibaŕi aji : « Nŕmbaanŕ kawinara iko itŕntŕ yi. »

Yetu adu Lewi

(Maci 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³ Uyaasŕ ulonŕ kak Yetu aya du umbanŕ wi bdŕk. Kŕ baŕaanŕ baŕum baŕŕ ji baya du a, ajukan baka. ¹⁴ Wi akŕŕpuŕ, awin Lewi abuk Alfe

kŕ aŕo du dko dlukni daasŕa di aklempnuŕ, aŕŕ ji na a : « ŕaŕaan » kŕ Lewi anaŕa aŕaŕa.

¹⁵ Yetu awo ŕi pde du uko Lewi, kŕ bakobraar daasŕa baŕum na baŕaanŕ balonŕ baŕum biki bajaanŕ badu bado buŕaanŕ baŕŕ wo da ade na a, ul na baŕaŕarul ; hŕnk di bajaanŕ baŕum kaŕaŕa. ¹⁶ *Bajukan Bgah banwoonŕ ŕi pntuk pi bafaritay wi bawinuŕ kŕ Yetu akde na bakobraar daasŕa na biki bajaanŕ bado bawuŕaanŕ aŕŕ ji na baŕaŕarul : « we ukaanŕ kŕ akde na bakobraar daasŕa na bado buŕaanŕ? »

¹⁷ Yetu kŕ aŕŕ tiink uŕup wi baka aŕŕ ji : « Mŕntŕ baŕaanŕ banwoonŕ bajeb banumiinŕ nakuraar, bamaakal banumi'uluŕ. Mŕmbi bi pdu banŕaluŕ aji bawo baŕool, dbi pdu bado buŕaan. »

Yetu aŕiiniyaan pyiman

(Maci 9.14-17; Luk 5.33-38)

¹⁸ Baŕaŕar Yowan na biki bafaritay bawo ŕi pyiman, kŕ baŕaanŕ balonŕ baŕŕ bi aji na Yetu : « Baŕaŕar Yowan na biki bafaritay baji bayiman, kŕ we ukaanŕ kŕ biki nu baŕŕ wo baanji bayiman ba? »

¹⁹ Kŕ Yetu aŕŕ teem baka aji : « Banoh naniim baanhil kayiman wi naniim ahumuŕ na baka di? Nnuur bti ŕi naniim akwoonŕ na baka, baankhil pyiman. ²⁰ Nnuur ŕaluŕ kaban, wi naniim akjejaniinŕ, ŕnuur mŕntŕ bayiman. ²¹ Nin ñaanŕ aanji bam kamiŕa kaŕaf na kalŕmŕntŕ kahalul, woli ado haŕ kalŕmŕntŕ kahalul katow

kaṭaf, dko dantowiin dabaa haan haan maakan. ²² Kē nin ñaan aanji ɥu poot phalu ɥi ŋbuuli ŋṭaf, woli ñaan ado haŋ poot kafom ŋbuuli, poot na ŋbuuli ŋatoka. Ñaan aji wo kaɥu poot phalu ɥi ŋbuuli ŋhalu! »

Yetu awoon Ajug unuur wi pnoorfēn

(Maci 12.1-8; Luk 6.1-5)

²³ Unuur ulon wi pnoorfēn Yetu amuur ŋṭeeh ŋi ŋdeey, kē baṭaṣarul baṣē wuur ŋa kadoh. ²⁴ Kē bafaritay balon baṣē ji na a : « Tenan, we ukaan kē baji bado uko wi bgah baneenanuŋ pdo ɥi unuur wi pnoorfēn ba? »

²⁵ Yetu atees baka aji : « Naambaan kaleyiira uko wi Dayiɥ adolon wi ul na batēntul bawoon ɥi kanuma kē ubon ubot ade baka i? ²⁶ Jibi aneejuŋ du katoh ki Naṣibaɥi* ɥi wal wi Abiyatar awoon naṣih i baṭeŋan, ajeji ipoom ade abot awul banwoon na a kē badee. Ipoom mēntɥ yi badolon pa bṭeŋan bi Naṣibaɥi, yi baṭeŋan ɥaŋ bakaan na pde. » ²⁷ Kē Yetu aṣē kak aji na baka : « Unuur wi pnoorfēn udolana pa ñaan, mēntɥ ñaan adolaniin pa unuur wi pnoorfēn. ²⁸ Hēnk, *Abuk Ñiintɥ awo Ajug unuur wi pnoorfēn. »

3

Yetu ajeban ñiintɥ anṭakmuŋ kañen

* 2:26 ɥi wal wi Dayiɥ, kaloona kajaan kadiiman kē Naṣibaɥi awo da. Kul ki ki bajaan bado katoh ki Naṣibaɥi.

¹ Yetu akak aneej du *katoh kañehanaani, kē ñiintɥ alon anṭakmi kañen aṣē wo da. ² Bañaan baten Yetu bnuura me ajeban ɥi unuur wi pnoorfēn, baṣē baka wal mēntɥ uko utapara. ³ Yetu kē aṣē ji na ñiintɥ anṭakmuŋ kañen : « Naṣiin inaɥ ɥi ptoof. »

⁴ Ahepar baka aji : « We wi bgah bajakuŋ ñaan ado ɥi unuur wi pnoorfēn ba? Bnuura kēme buṭaan? Pbuuran ñaan kēme pfiŋa? » Kē baṣē yomp.

⁵ Yetu aten baka ayitan aṣē deebaɥ abot ajooṭan ɥiki baanji bañaga. Wi wi aṣaan aji na ñiintɥ : « Taran kañen » kē atar ka, kañen kē kajeb na a. ⁶ Wi bafaritay bapēnaŋ pēn aṣē yitiir na baṭaṣar Herod balon alaṭar jibi bakdoli kadoo kafin Yetu.

Yetu adat banjañan iñeen na batēb

⁷ Yetu apēn aya agaag na baṭaṣarul du umban wi bdēk. Pntuk pweek paṭaṣa : Bapēnna utaak wi Galilay, na wi Yuda, ⁸ ubeeka wi Yerutalem, utaak wi Idume, ŋtaak ŋi umban wundu wi bdēk bi Yordan na ŋntanka ŋi ŋmban ŋi ŋbeeka ŋi Tir na Fidon. Babi bti ɥi a ɥiki batiink uko wi adolon.

⁹⁻¹⁰ Jibi Yetu akjebanuŋ bañaan batum, bamaakal bti kē baṣē wuukar ala pbana, kē aṣē ji na baṭaṣarul babomana bṭeem, bañaan bawutna kapēm pēmana. ¹¹ Bañaan biki ŋntaayi ŋaneejuŋ baji wonṭi bawina, baṣē jot kaŋup ɥi

kadunul kahuuran kaji : « Iwo Abuk Naşibaţi! »¹² Kë aşë ji lëbar na ɲa kaneenan ɲa pɕup ɲaaŋ i awoon.

¹³ Yetu apaya du pnkuŋ aşë du biki adatuŋ, kë babi ɕi a. ¹⁴ Ți baka adat bañaan iñeen na batëb pa bawo na a, abot aluŋ ayil baka pɕup Uɕup wi Naşibaţi. ¹⁵ Akak awul baka phina pi pdook ɲntaayi. ¹⁶ Bañaan iñeen na batëb biki Yetu adatuŋ biki biki : Timonɲ i aɕuuŋ katim ki Piyeer, ¹⁷ Yakob na Yowan babuk Tebede biki awuluŋ katim ki Bowarneget uwoon babuk komparantant ; ¹⁸ Andre, Filip, Bartolomi, Maci, Tooma, Yakob abuk Alfe, Fade, Timonɲ i bajaan badu nagutar uɕaak, ¹⁹ na Yuda Itkariyot ambiin adek Yetu kafet.

Yetu ateem banklaɕuluŋ

²⁰ Yetu akak du katoh kë bañaan batum kak babi ayit, ul na baɕaşarul baando hilan pde. ²¹ Wi bayiɕul batiinkuŋ uko mënɕan waŋ, aşë biirada, ɕiki baji ayilaa.

²² Kë *bajukan Bgah bampënnuŋ Yeruɕalem bakji : « Beltebul aneej ɕi a, mnhina mi uweek wi ɲntaayi mi mi ajaan adookna ɲntaayi. »

²³ Kë Yetu aşë du baka ahoñ na baka aji : « Hum di di Fatana ahiluŋ kadook uleeful? ²⁴ Woli bañaan biki pşih baŋom apulad, pşih mënɕ paanhilan kanaɕ. ²⁵ Woli bañaan biki katoh kaloolan baŋom apulad, katoh mënɕ kaankhil kanaɕ. ²⁶ Kë woli

Fatana agut lah na bkowul, apulad, aanhil kanaɕ, wi nul ubaa. ²⁷ Kë nin ɲaaŋ aşë wo aanhil pnëej du katoh ki ɲiintɕ ammëgaɕuŋ, kajej bka bi nul kë aandun atana. Woli ado haŋ aşë jej bka bi katohul. ²⁸ Na manjoonan, dɕupan, Naşibaţi ahilan kamiir bañaan ipekadu na ɲɕup ɲwuɕaan ɲi bakɕupuŋ ɕi a, woli ɲadoo tum. ²⁹ Kë ɲaaŋ aşale ɕup buɕaan ɕi Uhaaş wi Naşibaţi nin Naşibaţi aankmiira : ajuban pjuban panwoon paankba. »³⁰ Aji na baka haŋ ɕiki baji untaayi uwo ɕi a.

Bayiɕ Yetu biki mɲfaɕan

(Markuɕ 3.31-33; Maci 12.46-50; Luk 8.19-21)

³¹ Anin na baɕa Yetu banaɕ du bdig aşë do kë badu'a. ³² Bañaan batum baɕo afooya, kë başë ji na a : « Tenan, naan na baɕa'u bawo bdig, bala'u. »

³³ Kë aşë teem baka aji : « In awoon ni na baɕa naan ba? »³⁴ Aten bañaan banɕoon ayitan, aşë ji : « An nawoon ni na baɕa naan. ³⁵ ɲaaŋ ankdoluŋ uko wi Naşibaţi aŋaluŋ awoon abuk paapa na ni. »

4

Uhoñ wi nagur ɲdeey

(Maci 13.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Byaaş bloŋ kak Yetu awo ɕi pjukan du kakab bdëk. Bañaan batum kë başë yit aŋoga, batum pɕum paŋ kë adoo paya aɕo ɕi bɕeem banwoon ɕi bdëk. Bañaan bti bawo du pkay. ² Kë aşë ɕëpna ɕi uhoñ aɕup baka iko itum. Ți pjukan pi nul aji na baka : ³ «

Natiinkan. Najaar apën pgur ndeey. ⁴ Wi akgurun ndeey kë nlon nşşë jot ti bgah ; kë nkat nabi ade na bti. ⁵ Kë nlon najot du dko di mnlak di mboş manwoon maantumi. Kë nanaşa ti dko mënş tiki mboş maankëş da. ⁶ Wi bnuur banaşiiş atër na, jibi nawoon nğanwo na intaañ, kë nlewı. ⁷ Nlon najot ti dko di iyiw, kë iyiw idëm afiiklën na kë nambuki. ⁸ Nlon kë najot ti mboş mnuura, anaşa adëm, awul ndeey. Blon baji bawul mbuk iñeen nşwajantş, blon kawul mbuk iñeen paaj, blon kak mbuk iñeen week. »
⁹ Yetu akak aji : « Ankaaş ibaş itiinki, atiinkan! »

We ukaaş kë Yetu aji hoñ?

¹⁰ Wi Yetu apënuş agaag, banfooyulun na banşañan iñeen na batëb bawo ti phepara ti uhoñ wi ajaaş ahoñ. ¹¹ Kë aşë ji na baka : « An, başenan kë name uko ummeniish wi Pşih pi Naşibaşi. Kë pa biki bdig ti uhoñ wi wi nji kaşupun na baka. ¹² Hënk, *woli badoo ten baankwin, woli badoo tiink, baankte hënk baankşëlëş nşbida, Naşibaşi aşë wo aankmiir baka ipekadu.* »*

¹³ Yetu aji na baka : Naamme uko wi uhoñ wi ukaaş? Kë hum di di nakmeen uhoñ bti wi nji kaluş kahoñ ba? ¹⁴ Nagur ndeey, Uşup wi Naşibaşi wi wi aktepiish. ¹⁵ Başaaş balon bawo ji bgah bi Uşup ujotuş, wi bantiinkanş tiink

Uşup, kë Tatana aşë ban apënan uşup wi batepiish ti baka. ¹⁶ Kë balon bawo ji dko di mnlak di ndeey najotuş, bayeenk ti dko mënş Uşup na mnlilan, ¹⁷ aşë wo banka intaañ, baanji başijan kaliintan. Wi Uşup ukşu'aş şu bajun pnooran baka këme phajan baka baji babi wutan wutan. ¹⁸ Banwoon dko di iyiw, bajaaş batiink Uşup, ¹⁹ kë manşaaş, pyok panşaaş pafooşan bkow, na pñeebar iko itum nşşë fiiklën Uşup kaneenan wa pbuk. ²⁰ Banwoon mboş mnuura, bajaaş batiink uşup, kadinan wa, kaşë buk ndeey. Alon aji buk ndeey iñeen nşwajantş, alon ndeey iñeen paaj, alon iñeen week.

*Uhoñ wi unkaniya
(Luk 8.16-18)*

²¹ Yetu akak aji na baka : « Baji batehan unkaniya kaşë fëş wa na kakana këme kaşu wa ti kalişa uşeeh i? Mënş ti bko duuş di di bajaaş başu wa i? ²² Uunka nin uko ulon ummeniish unwoon unkmeeşana, unhankaniish unwoon uunkpën bdig kameşana. ²³ Ankaaş ibaş itiinki atiinkan! »

²⁴ Akak aji na baka « Nadoon kaşalntën bnuura uko wi naktiinkuş, baluş kaniiban na kaniibi ki najaaş naniibna kadoo kapelan. ²⁵ Bawul ankaaş, kë anwoon aankaaş, bateh uko wi adoaş aka. »

*Uhoñ wi ndeey njanjaan
nanaŋa bdi di ŋa*

²⁶ Yetu akak aji : « Hënk di Pših pi Našibaŋi pawoon: woli ŋaan agur ndeey, ²⁷ aŋoyëntle na utejan këme anaŋa na nfa, ndeey ŋaji ŋakub kadëm bë aanji me jibi ŋadoli do. ²⁸ Mboş ŋi uleef wi ma manji manjun kabuk ujaagal, kabaa wul ibëb, ndeey ŋaşë pën ŋi ya. ²⁹ Wi ndeey ŋakayan kay başë jun pkaaw ŋa, ŋiki kakit kabani. »

Uhoñ wi pbuk pmpoŋi

(Maci 13.31-32; Luk 13.18-19)

³⁰ Yetu akak aji na baka : « We wi ŋëknaamntënuŋ na Pših pi Našibaŋi këme na uhoñ uhoŋ wi ŋkyuujnuŋ pa? ³¹ Panaam ji pbuk pampoŋëtaanuŋ ŋi mbuk mi mboş bti. ³² Woli batepi pa, paji panaŋa, kawo bgof bandëmnunŋ ŋi ugoŋ untepiinŋ ŋi unkintaar, inah yi ba iji idëm, kë ŋkat ŋado ji ŋahil pdo intan yi ŋa ŋi blifi. »

³³ Yetu aji ŋup iko itum itënt yunŋ ŋi uhoñ, kaŋupna na baŋaan bahilna bawat ibaŋ ŋi uko wi akjakunŋ. ³⁴ Aji ŋiini na baka ŋi uhoñ ŋaŋ ašale gaag na baŋaşarul aji piban baka wa bti.

Yetu aŋaŋan ukëk

(Maci 8.18,23-27; Luk 8.22-25)

³⁵ Utaakal wi unuur mënt Yetu aji na baŋaşarul : « Najoh ŋya bdëk umban wundu. » ³⁶ Baŋaşarul baya na a ŋi bŋeem bi awoon aduk pntuk pi baŋaan. Iŋeem ilonŋ ikak

awo na baka. ³⁷ Kë ukëk uweek uşë naŋa kë ŋmaaronŋ ŋafël meel du bŋeem, kë bado jun ptum. ³⁸ Kë Yetu aşë ŋoyënt wal mëntŋ ŋi kafetŋ ki bŋeem apaf bkw ŋi pbulja. Kë başë huma aji : « Ajugun, iindo haajala, ŋkeŋ? » ³⁹ Kë aşë ten, alëbar na uyook akuŋ aji na bdëk : « Yompan, tiiman. » Uyook kë unaŋi, kë dko dayompandëri. ⁴⁰ Yetu kë aşë ji na baka : « we ukaan kë nalënk hënk ba? We ukaan kë naanfiyaari ba? » ⁴¹ Kë başë lënk maakan aşë ŋupar aji : « In awi ba, kë uyook na meel ŋadoo ji ŋatiinka? »

5

*Yetu ajeban ñiintŋ i ŋntaayi
ŋanejuŋ*

(Maci 8.28-34; Luk 8.26-39)

¹ Baban bdëk umban wundu, du utaak wi Genateret. ² Wi Yetu awaliyan wala ŋi bŋeem, kë ñiintŋ alon ampënnunŋ du pnguran i untaayi uneejunŋ aşë bi ŋi kadunul. ³ Pnguran pawoon katohul, kë nin alon aanhil ptana udole wo na mnkorentu ma. ⁴ Nyaaş ŋtum aji wo na ifeeru ŋi ihoŋ babot katana na mnkorentu, kë aşë ji marana maran ma kabot kakit ya, kë nin alon aanhil pkakana adoom. ⁵ Aji bi duka duka du pnguran na inkunŋ, kawuuhar, kapiharën uleef na mmlaak.

⁶ Wi awinunŋ Yetu du kalowan, aşë ŋi, abi aŋup ŋi kadunul ⁷ aşë huuran na pdiim pweek aji : « We

wi nkaarun ba, Yetu Abuk Naşibaţi *Andëmun Maakan? Dkooţu kooţ tenan ti Naşibaţi, khajanaan. » ⁸ Aji haŋ ŋiki Yetu aji na untaayi upën ti ŋiint.

⁹ Yetu akak ahepara aji : « Katimu kawo hum? » Kë ateem aji : « Pntuni pawoon katim naan, ŋtumi. » ¹⁰ Kë ŋaşë kooţa maakan awut kadook ŋa ŋalow utaak.

¹¹ Kë uşë ka ti pnkun batani bweek bi ŋnkuma ŋankşuŋun. ¹² Kë ŋntaayi ŋaşë kooţ Yetu aji : « Wutun ŋya ŋneej ti ŋkuma ŋun. » ¹³ Kë adinan ŋa. Kë ŋapën, aneej ti ŋkuma. Batani kë başë pënna du pnkun ajot du bdëk. Ŋkuma ŋawo iñeen-week ŋyaaş iñeen ŋtëb (2000). Ŋayoora bti.

¹⁴ Bayeŋ ŋkuma kë başë ti aniinkan uko wi bawinun du ubeeka na ŋntanka. Bañaan kë baya pten uko unţëpun. ¹⁵ Babi ti Yetu aşë win ŋiint i pntuni pi ŋntaayi paneejun kë aţo awohara, akak ŋaan, kë başë lënk. ¹⁶ Banwinun uko unţëpun bakakalëş uko undolun ŋiint mënt na uko wi ŋkuma. ¹⁷ Wal mënt kë başë kooţ Yetu apën ti utaak wi baka.

¹⁸ Jibi Yetu akpayiin ti bteem, ambiin aneeja kë aşë kooţa pa pduka na a. ¹⁹ Yetu aandinana wa aşë ji na a : « Kakan katohu, yaan du bayitu itup baka uko bti wi Ajugun adoon pa iwi, jibi añaŋi'iin. » ²⁰ Kë aya niinkan uko wi Yetu adolun pa a ti Utaak wi Ŋbeeka Iñeen. Kë bañaan bti başë ŋonar.

Yetu anaţan abuk Jayirut ti pkeţ abot ajeban ŋaaţ alon

(Maci 9.18-26; Luk 8.40-56)

²¹ Yetu akak umban wundu na bteem. Kë bañaan batum bakak ayit aŋoga ti kakab bdëk. ²² Hënk, kë naweek alon ti biki *katoh kañehanaani ki bayuday i katim kawoon Jayirut aşë bi. Wi awinun Yetu, abi ajot ti ihoţ yi nul, ²³ akooţa maakan aji : « Abuk naan ŋaaţ amaak adoo ŋogan pkeţ, biin ipafa iñen ahilna ajeb awut kakeţ. » ²⁴ Yetu agakandër na a, pntuk pweek kë paşë ţaşa, apëm pëmana.

²⁵ Kë ŋaaţ alon anwoon na pmaak pi ptula pñaak ŋşubal iñeen na ŋtëb aşë wo na baka.

²⁶ Ahaj maakan ti iñen yi bakuraar batum, atok bka bi nul bti bë aanwin nin uko ulon, kë pmaak pabaa dem dem pya. ²⁷ Wi atiinkun kë baktiiniyaan uko wi Yetu, kë aşë bi neej ti pntuk, abi ti kafet ki Yetu aban kambiint ki kamişa ki nul. ²⁸ Aji ti uşalul woli adoo hil aban kamişa ki nul, abi jeb jeb. ²⁹ Wi abanun kamişa ki Yetu, kë pñaak pabi ţaŋ ŋaŋ, kë atiink ti uleeful kë ajebi.

³⁰ Wal mënt kak kë Yetu aşë tiink phina plon kë papën ti a. Awuğşa ti pntuk aşë ji : « In abannun imişa? »

³¹ Baţaşarul baji na a : « Iwin kë pntuk pakpëm pëmanu, kë ibaa hepar ŋaan ambaniin? »

³² Ul, kë aşë ten ayitan, ala ŋaan ambanulun. ³³ Naaş alënk akat kat, ŋiki ame uko

untëpuŋ. Abi ajot ʒi kadun ki Yetu aʒup manjooŋan bti. ³⁴ Kë Yetu aʒë ʒi na a : « Ñaaʒu, pfiyaar pi nu pajebanu. Yaan bnuura, pmaak paʒë pawutanu. » ³⁵ Ahum kaʒiini kë bañaan baloŋ baʒë pënna du uko naweek i katoŋ kañehanaani aʒë ʒi na Jayirut: « Abuku aneemi, wutan kanooran kak najukan. »

³⁶ Yetu kë aʒë pok ptiink bʒup bi bañaan bukuŋ, aji na naweek i katoŋ kañehanaani : « Klënk, fiyaaran ʒaň. » ³⁷ Piyeer, Yakob na Yowan aʒa Yakob ʒaň baʒaʒuluŋ aanwut nin bañaan baloŋ kak kë baʒaʒa. ³⁸ Wi babanuŋ du uko naweek i katoŋ kañehanaani, Yetu kaʒë win dko kë dayewla maakan, bañaan bawooni abot awuuhar. ³⁹ Aneej aʒë ʒi na baka : « we ukaan kë nakʒaat awooni ba? Napoʒ aanketŋ, aŋoyëntŋ ɳoyëntŋ. »

⁴⁰ Bañaan bawo wal mënʒ ʒi pben Yetu. Kë aʒë do kë bañaan bti bapëni, ajeja aʒin na anin napoʒ na biki agakandëraanuŋ, aneej du dko di napoʒ awoon. ⁴¹ Ajej kañen ki napoʒ aʒë ʒi na a : « *Talita kum* » uwoon: « Poon, djaku inaʒa! » ⁴² ʒi dko mënʒ kë anaʒa, apoʒ, kë bañaan baʒë ñoŋar maakan. Napoʒ aka wal mënʒ ɳʒubal iñeen na ɳtëb. ⁴³ Yetu kë aʒë ʒook baka aji bawut kado aloŋ ame, aʒë do kë bawul napoʒ kë adee.

Yetu aya Nataret

(*Maci 13.53-58; Luk 4.16,22,24*)

¹ Yetu apënna da, aya ubeeka wi akuʒnaaniin, kë baʒaʒarul bagakandër na a. ² ʒi unuur wi pnoorfën, awo ʒi pjukan du *katoŋ kañehanaani. Bañaan batum banktiinkuluŋ bañoŋari, aʒë ʒi : « ʒuŋ di di i mënʒ ameenuŋ iko yi? In awululuŋ uʒal untuŋa wi, kë adoo ʒi do mlagre mntëntŋ mi na iñen yi nul? ³ Mënʒ naʒukan abuk Mariya a i? Mënʒ abuk anin bi Yakob, Yotet, Yuda na Fimon a i? Kë baʒa'ul baaʒ, baanwo ʒi na un i? » Kë uko wan uneenan baka pfiyaara.

⁴ Yetu aji na baka : « Naʒupar Naʒibaʒi, ʒi ubeeka wi nul, ʒi ptoof pi bayitul na ʒi katoŋul meet ʒaň di di bañaan bawoon baanji bamëbana bnuura. » ⁵ Mlagre mi adoluŋ ʒaň manwoha pjeban bamaakal baloŋ wi apafuŋ baka iñen. ⁶ Añoŋar ʒi uko wi bawoon baanfiyaari.

Yetu ayil banjañan iñeen na batëb

(*Maci 9.35; 10.1,5-14; Luk 9.1-6*)

Yetu aya du ɳntanka ɳaňñoguŋ da aʒup Uʒup Ulil Unuura wi Pʒih pi Naʒibaʒi. ⁷ Ado kë banjañan iñeen na batëb babii. Kë aʒë yilna baka batëb batëb, awul baka mnhina mi pdook ɳntaayi. ⁸ Aji na baka baji ñaan kaʒij pjuuti ʒaň, baʒë bawut kaʒij uko ude, umañ, itaka. ⁹ Aji na baka bawoha na iʒapaat na imiʒa yi baʒuun. ¹⁰ Yetu

aji na baka : « Woli naban ti dko, naŋoon ti katoŋ ki bakyeenkanan te unuur wi nakpēnuŋ ti dko mēnt. ¹¹ Woli naban ti dko dloŋ kē baanyeenkan abot awo baantiinkan, woli napēn, nadan danaan pdēpalēn ti ihoŋ yi nan : hēnk nayuuŋ baka kē bado buŋaan. »

¹² Wi banjaŋan bayaan, baŋup baŋaan kē bawo i kawut pjuban kabot kaŋelēŋ ŋbida. ¹³ Badooŋ ŋntaayi ŋtūm abot akēr bamaakal baŋum ukēra ti bkow ajeban baka.

*Herod na Yetu
(Maci 14.1-2; Luk 9.7-9)*

¹⁴ Herod naŋiŋ atiink kē baŋaan baktiiniyaan uko wi Yetu ŋiki katimul kapēnalaa. Baji : « Yowan Nabattaar anaŋiŋ ti pkeŋ ukaan kē awo na mnhina mi pdo mlagre. »

¹⁵ Balon kē bakji *Eli a, balon kak baji Naŋupar Naŋibaŋi a, annaamun na baŋupar Naŋibaŋi bajon. ¹⁶ Wi Herod atiinkun ŋŋup ŋun aŋē ji : « Yowan i ndoon kē bafaali anaŋiŋ ti pkeŋ! »

*Pkeŋ pi Yowan Nabattaar
(Maci 14.3-12; Luk 3.19-20)*

¹⁷⁻¹⁸ Herod naŋiŋ abi jej Herodiyana, ahar Filip abuk aŋin aniiim, kē Yowan Nabattaar aŋē ji na a : « Bgah bi nja baneenan ŋaan ajej ahar abuk aŋin aniiim. » Uko waŋ uŋuun kē Herod ado kē bamoba awat ukalabuŋ abot atana na mnkorentu. ¹⁹ Herodiyana aŋoor Yowan abot aŋal pdo bafiŋa, aŋē wo

aanhilani, ²⁰ ŋiki Herod aŋi Yowan wi ameen kē awo ŋaan naŋool abot ayiman, aji yeŋana. Herod aji ŋal pdo katiinka, aŋē ji woli atiinka aanji me uko uŋal. ²¹ Unuur ulon kē Herodiyana aŋē ka uko udooni bafiŋ Yowan. Unuur mēnt Herod ado ufettu unkleŋanun unuur wi abukiin, adu baweek biki dko, baweek biki bangoli, na baŋaan bantiinkaniin ti Galilay. ²² Poonu abuk Herodiyana mēnt aneej uki, Herod na biki aduun ti ufettu bti kē baŋē lilandēra. Kē Herod naŋiŋ aŋē ji na poonu un : « Heparaan uko wi iŋaluŋ, dwulu wa. » ²³ Abot amehna aji : « Uko bti wi ikheparaanun dwulu wa, woli idoo ŋal kakib utaak wi naan ti ptoof kawulu umban ulon. »

²⁴ Napoŋ kē aŋē pēn ahepar anin aji : « we wi mbaan ahepara ba? » Kē ateema aji : « Bkow bi Yowan Nabattaar. » ²⁵ Poonu ataran akak du naŋiŋ aŋē ji na a : « Dŋal iwulēn hēnkun ti praata, bkow bi Yowan Nabattaar. »

²⁶ Naŋiŋ ajoŋani, kē pmehna pi nul na baŋaan biki aduun ufettu baŋē ŋu kē aanhil ppok. ²⁷ Aji na nayeŋ ti dko mēnt aya aŋiŋ bkow bi Yowan. Nayeŋ kē aya faala du ukalabuŋ, ²⁸ aŋiŋ bkow ti praata awul napoŋ ŋaaŋ, kē aya awul anin. ²⁹ Wi baŋaŋar Yowan batiinkun uko unŋēpun, babi ajej puum pi nul aya moy.

Yetu ade de'an pntuk pi bañaan

(Maci 14.13-21; Luk 9.10-17; natenan ti Yowan 6.5-13)

³⁰ Banjañan bakak ašë bi ayit ti Yetu, ațupa uko bti wi badolun na wi bajukanun. ³¹ Kë ašë ji na baka : « Nabiin na nji du dko dangagun nanoorfën ntiinku. » Ațiini hañ țiki bañaan bațum baya abi, kë baando hilan ade.

³² Kë bașë ya na bțeem du dko dangagun. ³³ Wi bañaan bawinun baka kë bakya, bațum bame uko wi bakdolun. Wal mënț wi wi bapënnun nbeeka bti ați aya du dko mënț aban baka da uteek.

³⁴ Wi Yetu akwaliin ti bțeem awin pntuk pweek pi bañaan, ašë ñaga baka, bawo wo ji nkaneel njanwoon njanca nayafan. Wi wi așaan awo ti pjukan baka iko itum. ³⁵ Jibi unuur ukyaan pjot, kë bațaşarul bașë bi aňoga, aji na a : « Dko di dagaagi kë unuur ubot alow ; ³⁶ dolan baka baya du nřët na nřtanka njaňnogun dko di, bahilna baka uko ude. »

³⁷ Kë Yetu ašë teem baka aji : « An, Nawulan baka bade bdi di'an. » Kë baji na a : « Njejna țun itaka* iliina yañ kahilna kanug uko ude pa bañaan biki bti? » ³⁸ Yetu aji na baka : « Nawo na ipoom hum ba? Nayaan naten. »

Kë baya aten, abi aji na a : « Nkaha ipoom kañeen na nřëb

nřëb. »

³⁹ Wi wi așaan aji na baka bado bañaan bațo ti ujaagal bado kntuk. ⁴⁰ Bațoona kntuk ki bañaan iñeen-week, na ki iñeen kañeen. ⁴¹ Yetu ajej wal mënț ipoom kañeen yun na nřëb nřëb, akat kës du bați ašë beeb Nașibați ti iko ide yun, akitës ipoom awul bațaşarul bawul bañaan. Akak ado kë bafaș baka bti nřëb nun. ⁴² Bañaan bti bade ayok, ⁴³ kë bațij kkaar iñeen na ktëb ki ipoom na nřëb nandukiin. ⁴⁴ Ti bandeen bukun, biinț bawo iñeen-week nyaaș iñeen kañeen (5000).

Yetu apoș ti bdëk duuț

(Maci 14.22-32; natenan ti Yowan 6.15-21)

⁴⁵ Wi bañaan baba'an ba pde, Yetu ado kë bațaşarul bapaya ti bțeem ajota kadun, baya umban wi Bettayida du bdëk umban wun, ul kë ašë duka ațiișan bañaan. ⁴⁶ Wi adolun bañaan bti kë bațiiși, ašë paya du pnkun aňehan Nașibați. ⁴⁷ Wi unuur uyobun, bțeem bawo ti ptoof pi bdëk, ul kë ašë wo aloolan du pkay. ⁴⁸ Awin baka kë banoor na ppaat wi uyook uwoon uunkyook ataañ na umban wi bakyaan. Kaya utejan mnjel, kë ašë poș ti bdëk duuț abi adoo la pțëp baka.† ⁴⁹ Wi bațaşarul bawinulun kë akpoș ti bdëk duuț, banun aji ujurte wa, ašë fuut idiiim, ⁵⁰ bawina bukal bti ašë lënk. Ul, kë ašë țiini na baka ti dko mënț aji

* 6:37 Itaka : Itaka mënț iwo baluk bi nnuur iñeen-week nyaaș nřëb. † 6:48 Adoo la pțëp baka këme aya du baka.

: « Nawutan kahaajala, nji a, nawutan kalënk. »⁵¹ Wi wi ašaan apaya du baka ti bteem, uyook kë ušë ŧaňan. Baňonar maakan,⁵² na manjoonan, baamme jibi Yetu adooň mla-gre mi ipoom, kë iŧëb yi baka ikak awo ŧi bdëm.

Yetu ajeban bamaakal du utaak wi Genateret
(Maci 14.34-36; natenan ŧi Yowan 6.22-25)

⁵³ Wi bamuuruň, aban du pkay du utaak wi bage-nateren, bakaban bteem ŧi kabaň.⁵⁴ Wi baheli'aň hela kë baňaan bašë yikrën Yetu.⁵⁵ Baya ŧi utaak bti aŧij bamaakal ŧi ijiiň du dko di batiinkuň aji awoo.⁵⁶ Dko bti di aneejuň, du ŋntanka, ŋbeeka, ŋfët, baji baŧij bamaakal du bayiti, kakooŧa awut babana woli udoo wo kambiiint ki ulankon wi nul ; kë bambanuň ka bti bajebi.

7

Udolade wi bajon
(Maci 15.1-20)

¹ *Bafaritay na *bajukan Bgah balon bampënnuň Yerutalem babi ayit aňog Yetu.
² Bawin kë baŧašar Yetu balon kë bakde bë baaňňow iňen jibi udolade uja kuň. ³ Hënk di uwoon, bafaritay ji bayuday bti baanji bade kë baaňňow iňen yi baka bnuura. Baji bado haň pa pmëban udolade wi bajon. ⁴ Babot awo baanji bade woli bapëna bayiti bë baantul tulana nleef ŋi baka na meel. Bakak amëban idolade

itum yi bajon, ji pňow ikoopa, idunk, na irataa. ⁵ Ukaaň kë bafaritay na bajukan bgah bahepar Yetu aji : « we ukaaň kë baŧašaru baanji baŧaš udolade wi bajon, babaa ji bade de bë baaňňow iňen? »

⁶ Ateem baka aji : « Itayi afaň wi aŧiiniyaanuň uko wi nan, an balagare, Našibaŧi aji ŧi ulibra wi Itayi :

*“Pntaali pi paji padëmanaan na mntum ŧaň,
kë uhaaş wi pa ušë lowën.*

⁷ Pňehan na bteňan bi baka iin-jakën nin uko ulon
iko yi bakjukanuň iwo udolade wi baňaan bajën ŧaň.”[☆]

⁸ Naji naduk uko wi Našibaŧi ajakuň kašë mëban udolade wi baňaan bajën. »

⁹ Akak aji na baka : « Naji napok bnuura uko wi Našibaŧi ajakuň kašë kaŧaš udolade wi nan. ¹⁰ Moyit aji : “Mëbaan šaaš na naan bnuura[☆] akak aji : “Ankkaruň ašin këme anin, pkeŧ pakwoon baluk bi nul.”[☆]

¹¹ An, našë ji : Woli ŧiaan aji na ašin këme anin : “uko wi nhilanuň lah kaŧënknu uwo ‘korban’ (uwoon: uwo wi Našibaŧi.)” ¹² Naji nadinana keeri awut kado nin uko ulon kak pa ašin këme anin. ¹³ Hënk di nagaruň uŧup wi Našibaŧi na udolade wi nakjukanuň. Nabot aji nado iko itum itëň yuň kak. »

¹⁴ Wi wi Yetu akaaň adu pntuk pi baňaan aji na baka : « Natiinkan an bti nabot name.

☆ 7:7 Itayi 29.13. ☆ 7:10 Ppën 20.12.

☆ 7:10 Ppën 21.17.

15 Nin uko ulonj unwoonuj bdig uunhılan kaṭopan ñaanj ti kēs ki Naşibaṭi, wal wi ukneejuj ti a. Uko unjaanj upenna ti a ujaanj uṭopana ti kēs ki Naşibaṭi. [16 Ankaanj ibaṭ itiinki atiinkan !] »

17 Wi Yetu aneejuj du katoḥ alow pntuk, baṭaşarul bahepara uko wi uhoñ ukjukanuj. 18 Kē aji na baka : « An kak hēnk di di nawaanj nşal i? Naamme me kē nin uko ulonj wi bdig unkneejuj ti ñaanj uunhılan kaṭopana ti kēs ki Naşibaṭi i? 19 Uunji uneej ti uhaaş wi nul, ti kayiñul di di ujaanj uneej, aya kapēnan wa du bnṭeeh. » Hēnk ti nşup nuj, Yetu adiiman kē iko ide bti inuura.

20 Aji kak : « Uko unjaanj upen ti ñaanj ujaanj ukakana aṭop ti kadun ki Naşibaṭi. 21 Hēnk di uwoonj, du nṭhaaş meetj ni bañaanj di di nşal nṭwuṭaan nṭajaan nṭapēnna, nşal nṭanjaanj nṭaṭij pṭuban pi piintj, kakijj, pfiñ, 22 ppiintj na ahar ñaanj kēme ayin ñaanj, pñeebar iko, mnṭot, kaguuru, pṭuunk, pṭjal uko wi atēñṭu, bkuutar, bbeehar, bpēn. 23 Iko iwuṭaan yuj bti iji ipēnna ti ñaanj meetj yul ijaanj iṭu ñaanj kaṭop ti kēs ki Naşibaṭi. »

Pfiyaar pi ñaaṭ anwoonj aanwo nayuday
(Maci 15.21-28)

24 Yetu apen da, aṣē ya umbanj wi ubeeka wi Tir. Aneej du katoḥ kalonj aṣē wo aanṭjal bame, kē bañaanj baṣē

mehaara me. 25 Uunjoni, kē ñaaṭ alonj i unṭaayi uneejuj ti abukul ñaaṭ aṣē tiink kē baṭiiniyaan uko wi nul aṣē bi ajot ti ihoṭ yi nul. 26 Ñaaṭ mēñṭ aanwo nayuday, awo nafiniteñj i uṭaak wi Tiri. Akooṭ Yetu aji na a adook unṭaayi, upen ti abukul.

27 Yetu kē aji na a : « Wu-tan duna bapoṭ bade bayok, uunnuura bajej pde pi bapoṭ bawul nṭbuş nṭmpoṭi* . » 28 Ñaaṭ ateema aji : « Ajugun, ifañj, kē nṭbuş nṭmpoṭi nṭaṣē ji nṭade ituk yi bapoṭ bawatuj ti umeeṣa uṭeeh. » 29 Wi wi Yetu aṣaanj aji na a : « Uṭup wi, uṭu kē unṭaayi upen ti abuku, yaani. »

30 Ñaaṭ mēñṭ akak katoḥul aṭenk kē napoṭ apiintj ti kaliṣa, kē unṭaayi upen ti a.

Yetu ajeban nadēnēmaan
(Maci 15.29-31)

31 Yetu apen du umbanj wi ubeeka wi Tir aṭēpna wi Tidonj amuur uṭaak wi Nṭbeeka Iñeen aṣē ya umbanj wi bdēk bi Galilay. 32 Baṭija nadēnēmaan ankaanj aji noor na bṭup, aṣē kooṭa apafa iñen.

33 Yetu ajeja kē balow bañaanj, aya agaag. Aṭu'a ikoñ ti ibaṭ, atēfēj, abana pndemēnt, 34 aṣē kat kēs du baṭi, awuuk uhefēñṭ aṣē ji na ñiintj: « Efaṭa » uwoonj « haabşiin. » 35 Ṭi dko mēñṭ, ibaṭ ihaabşaa, kē pndemēnt pabot afēnēṣa, kē akṭiini bnuura.

36 Kē Yetu aṣē ji na bañaanj bawut kaṭup nin ñaanj uko

* 7:27 Nṭbuş nṭmpoṭi : Wal mēñṭ bayuday baji baji banwoonj baanwo bayuday bawo nṭbuş.

unṭepuṅ. Jibi akneenanuṅ baka, kē babaa ṭiiniyaan ṭiiniyaan maakan uko wi adoluṅ. ³⁷ Bañoṅar pñoṅar pweek maakan aṣē ji : « Ado iko bti bnuura, adoo do kē bandēnēmuṅ baktiink, kē babiṣ bṭup baktiini. »

8

Yetu ade de'an bañaan iñeen-week ṅbaakēr ṅyaaṣ iñeen
(*Maci 15.32-39; Markut 6.30-44*)

¹ Ṭi ṅnuur mēntṅ bañaan baṭuma tum aṣē wo baanka uko ude, ukaan kē Yetu adu baṭaṣarul aji na baka : ² « Dñaḡa bañaan biki, ṅnuur ṅwajanṭ ṅji ṅi, ṅi bawoon na ṅji abot awo baanka uko ude. ³ Woli dji na baka baṭiṣ, kē baya na ubon, baya jot du bgah te baloṅ ṭi baka bapēnna dko dlow. »

⁴ Baṭaṣarul bahepara aji : « Ṭuṅ di di ṅkkaanuṅ ipoom iwul baka bade badoo bayok? Dko di ṅwoon di dagaagi. »

⁵ Ahepar baka aji : « Nawo na ipoom hum ba? » Kē bateema aji : « Paaj na kalon. »

⁶ Ado bañaan kē baṭo ṭi mboṣ, aṣē jej ipoom paaj na kalon yuṅ, abeeb Naṣibaṭi, akitēṣ aṣē wul baṭaṣarul bawul bañaan. Kē bawul ya baka. ⁷ Bakak awo na ṅṭēb ṅlon ṅmpoṭi. Yetu akak abeeb Naṣibaṭi ṭi ṅṭēb ṅuṅ, aṣē wul ṅa baṭaṣarul kē bawul bañaan. ⁸ Bañaan bade ayok, kē indukiṅ itum kkaar paaj na ploṅ. ⁹ Bañaan banwoon da bawo uko ji iñeen-week

ṅbaakēr ṅyaaṣ iñeen (4000), kē Yetu aṣē do baka kē baṭiṣi. ¹⁰ Ṭi dko mēntṅ kē aṣē paya ṭi bṭeem na baṭaṣarul aya utaak wi Dalmanuta.

Bafaritay bahepar Yetu uko unkndiimanuṅ kē awo i Naṣibaṭi

(*Maci 6.14; 12.38-39; Luk 11.16,29*)

¹¹ Bafaritay babi, awo ṭi pṭiini na Yetu, bala pṭaawana, aṣē hepara uko uloṅ unkndiimanuṅ kē awo ṅnaan i Naṣibaṭi. ¹² Yetu awuuk uhēfēntṅ aṣē ji : « we ukaan kē kawuun ki kakhepar uko unkndiimanuṅ kē dwo ṅnaan i Naṣibaṭi ba? Dṭupan, na manjoonan, nin mēnkdiiman kawuun ki uko uloṅ. »

¹³ Aduk baka aya apaya kak du bṭeem aṣē ya umban wundu.

¹⁴ Baṭaṣar Yetu baṭilma pṭij ipoom aṣē wohara na kaloolan ṭaṅ. ¹⁵ Yetu aji na baka : « Naṭafaraan, nalipariin uko utaajanaani pṣon wi bafaritay na wi Herod. » ¹⁶ Bawo ṭi pṭiiniyaan uko wi bawaanuṅ ipoom.

¹⁷ Yetu ammeenṅ uko wi baktiiniyaanuṅ aji na baka : « we ukaan kē nakṭiiniyaan uko wi nawaanuṅ ipoom ba? Naanji nawin kabot kayikrēn i? ¹⁸ Iṭēb yi nan idēnēṭi i? Nawo na kēṣ aṣē wo naanji nawin, nawo na ibaṭ aṣē wo naanji nate. Naanleṣ ¹⁹ wi nkitṣuṅ ipoom kañeen pa biintṅ iñeen-week kañeen ṅyaaṣ iñeen (5000) i? Kē kkaar hum kantumuṅ na ipoom ki ki

nayaanaanuŋ ba? » Bateem aji : « Iñeen na ktëb. »

²⁰ « Kë wi nkitşun ipoom paaj na kalon pa bañaan iñeen-week ŋbaakër nyaaş iñeen (4000), kkaar hum kantumuŋ na ipoom ki ki nayaanaanuŋ? » Kë baji : « Paaj na plon. » ²¹ Kë aşë ji na baka : « Naandobi yikrënaara ha? »

Yetu ajeban nakuul

²² Yetu na başaşarul baban ufët wi Bettayida, kë başë tija nakuul alon, akooşa abana. ²³ Amëbana ti kañen, apën na a ti ufët. Aţu'a işuuŋ ti kës, apafa iñen aşë hepara aji : « Iwin uko ulon i? »

²⁴ Wi akompëşun aşë ji : « Dwin bañaan, bawo ji mnko mankoşun. »

²⁵ Yetu kë akak aţu'a iñen ti kës, kë wi atenuŋ, aşë jeb ahil ayikrën iko bti apaşëş ya. ²⁶ Yetu kë aşë ji na a aţiş aşë wut kaneeŋ ti ufët.

Piyeer aji Yetu awoon
Krittü

(Maci 16.13-16; Luk 9.18-22)

²⁷ Yetu aya na başaşarul du ŋntanka ŋaññogun du ubeeka wi Tetare-Filip. Wi bawoon ti bgah kë aşë hepar baka aji : « Bañaan başal aji dwo in ba? » ²⁸ Bateema aji : « Balon baji iwo Yowan Nabattaar, kë balon baji iwo Eli, kë balon kak baji iwo alon ti başupar Naşibaţi. »

²⁹ Yetu kë aşë hepar baka aji : « Kë ti an, nji dwo in ba? » Kë Piyeer aşë teema aji : « Iwo Krittü. » ³⁰ Kë aşë şook baka

aji na baka bawut kaşup nin ñaan uko wi nul.

³¹ Yetu ajun pşup baka kë *Abuk Ńiint awo i kahaj maakan, kabot kapokana ti bantohi, ti başenjan baweek na ti *bajukan Bgah. Balun kado bafiņa, unuur uwa-jantën aşë naşa ti pkeş. ³² Wi aktupun uko waŋ aankhoñ, aţiini ajinşan. Kë Piyeer aşë pula kë bagaagi aşë jun pŋoman na a ti uko wi ajakuŋ. ³³ Yetu awugşa aten başaşarul aşë ŋoman na Piyeer aji : « Lowaan, iwi Fatana, ŋiki iinji kla uko wi Naşibaţi anjalun, iji kla wi bañaan banjalun. »

Hum di di ñaan awoon
kaşaş Yetu?

(Maci 16.24-28; Luk 9.23-27)

³⁴ Yetu ado pntuk pi bañaan na başaşarul kë babii, aşë ji na baka : « Woli ñaan anjal kaşaşën, awo kaşilma uleeful, kakuŋa krut ki nul kadinan phaj ji nji kabot kaşaşën, udole wo ti pkeş. ³⁵ Hënk di uwoon, anjalun pbuuran ubida wi nul alun kawaan wa. Kë ñaan i nji Yetu na Uşup Ulil Unuura ŋkşuun awaan ubida wi nul alun kabuuran wa. ³⁶ We uwoon ñaan aka pyok pi umundu bti woli aneemandën ubida unkm-biin. ³⁷ We wi ñaan ahilanun pwul unklinun na uhaaş wi nul. ³⁸ Woli ñaan akowara nji na ŋşup ŋi naan ti kadun ki bañaan biki umundu wi, bandekuŋ Naşibaţi kafët abot awo bajuban, nji *Abuk Ńiint kalun kakowara baka woli

dbi na nwanjut nyimanaan na mndëm mi Paapa. »

9

¹ Yetu akak aji na baka : « Dɔpan na manjoonan, balon ɔi baɲaaj banwoon nɔa ɔi baankket bē baanwin Pɔih pi Naɔibaɔi pabi na mnhina. »

Eli na Moyit bapēn aɔiini na Yetu

(Maci 17.1-9; Luk 9.28-36)

² Wi nnuur paaj nɔaɔpuɔ, Yetu ajej Piyeer, Yakob na Yowan kē baya agaag du pnkuɔ pweek. Kē uleeful uɔē ɔēlɔa ɔi kadun ki baka, kē awo ji ɲaaj nampaɔi. ³ Imiɔa yi nul ikak ji unuur abot afaat pfaat pi imeej nin nanaj alon ɔi umundu aanhil pwul imiɔa pfaat pteɔɔ puɔ. ⁴ Eli na Moyit kē baɔē winana ɔi kadun ki baka, awo ɔi pɔiini na Yetu.

⁵ Piyeer aji na Yetu : « Najukan, uwo bnuura, jibi nja nwoon ɔi : nɔan iloona iwajant, kalon kawo ki nu, kalon kawo ki *Moyit, kandukiin ki *Eli. » ⁶ Baɔaɔar Yetu balēnk palēnk paɔ kē Piyeer aando me uko wi aɔɔpuɔ.

⁷ Kanfēluɔ kabi awun baka, kē pdiim plon paɔē pēnna ɔi ka aji : « I, awoon Abuk naan, dɔala maakan, natiinkana. »

⁸ ɔi dko mēɔɔ, baɔaɔarul baten dko di bawoon afooyan aɔē wo baanwin nin alon, Yetu ɔaɲ awoon na baka. ⁹ Wi bapēnuɔ ɔi pnkuɔ ahela, Yetu kē aɔē ji na baka bawut kaɔup nin ɲaaj uko wi bawinuɔ te wi *Abuk ɲiint aknaɔiin ɔi pket. ¹⁰ Bamēban uko wi

ajakun na baka, aɔē ɔiini jibi bawoon, ala pme uko wi aɔaluɔ pji wi ajakuɔ : « Pnaɔa ɔi pket. » ¹¹ Baɔaɔarul bahepara aji : « we ukaaj kē *bajukan Bgah baji Eli awo i kaduna kabi ji Krittu ado kabi? »

¹² Yetu ateem baka aji : « Na manjoonan, Eli awo i kadun kabi kakakan iko bti ɔi bgah. Naɔal aji babubara apiit aji Abuk ɲiint awo i kahaj maakan, kapokana i? ¹³ Kē nɔē ɔupan, Eli adobi bi kē badola uko bti wi banaluɔ, jibi bapiituɔ ɔi a. »

Yetu ajeban napoɔ anneejiin

(Maci 17.14-18; Luk 9.37-43)

¹⁴ Wi Yetu, Piyeer Yakob na Yowan babanuɔ du baɔaɔar Yetu bandukiin, aɔē win pntuk pweek pi baɲaaj na *bajukan Bgah kē bakɔiini na baka. ¹⁵ Wi baɲaaj bawinaɔ win Yetu, aɔē lēnkara bti, aɔiira pwula mboɔ. ¹⁶ Ahepar baka uko wi bakɔiiniyaanuɔ. ¹⁷ ɲiint alon kē aɔē teemna du pntuk aji : « Naweeek, dɔiju abuk naan, awo na untaayi umbiiɔanuluɔ bɔup. ¹⁸ Dko di uyaaj amobna, uji uwata ɔi mboɔ, napoɔ kayiit, katibrēn iɲiit, uleeful uji ukak kataaɔ. Dkoɔ baɔaɔaru badook wa kē baanhilani. »

¹⁹ Yetu aji na baka : « Nawo baɲaaj bawuɔaan, banwoon baanfiyaari! Dwo kaɔo na an te lum ba? Dwo kado kamiiran te lum ba? Naɔijaan napoɔ. » ²⁰ Kē baɔija'a. Wi untaayi uwinaaruɔ win Yetu,

aşë jun pşëj şënan napoţ kē ajoj tī mboş, akēlēnk, ayiih.

²¹ Yetu ahepar aşin napoţ aji : « Lum di di ujunuŋ pwata hēnk ba? » Kē ateem aji : « Wi awoon napoţ nampoţī te hēnkun. ²² Nyaaş ŋtūm uji uwata du bdoo na du meel kado na pfiŋa. Kē işale hil pdo uko ulon, ktēnkun, ŋagi'un. »

²³ Yetu ateem aji : « Iji nşale hil... Ńaan anfiyaaruŋ, Naşibaţi ahil pdo iko bti pa a. » ²⁴ Tī dko mēnt ajug napoţ kē aşë ŋajar aji : « Dfiyaari, biin itēnkēn, nhilna nkak nfiyaar maakan. »

²⁵ Wi Yetu awinuŋ kē baŋaaŋ batum baktī abi ayit kē aşë lēbar na untaayi aji : « Iwi untaayi, injaan kdēnēman kabot kabiisan btup, dji ipēn tī napoţ i, işë iwut kaluŋ kakak tī a. »

²⁶ Wi untaayi ukpēnuŋ, kē napoţ aşë ŋajar alētar maakan. Napoţ awo ji ŋaan ankeţuŋ, kē baŋaaŋ bti bado ji akeţi. ²⁷ Yetu kē aşë mēbana tī kaŋen anaţana kē anaţi. ²⁸ Wi Yetu aţiişuŋ katoh, agaag na baţaşarul, kē başë hepara aji : « we ukaaŋ kē un, ŋēnhil lah adook untaayi ba? » ²⁹ Kē aşë teem baka aji : « Untaayi utēnt wuŋ, pŋehan Naşibaţi ţaŋ pahilanuŋ pdook wa. »

Uyaaş utēbantēn wi Yetu akţupuŋ pkeţ na pnaţa tī pkeţ pi nul

(Luk 9.44-45)

³⁰ Wi bapēnuŋ tī dko duŋ, aşë muur utaak wi Galilay. Kē Yetu aşë ŋal baŋaaŋ bawut kame. ³¹ Awo tī pjukan

baţaşarul aji : «*Abuk Ńiint awulana du baŋaaŋ, bafiŋa, unuur uwajanţēn aşë naţa tī pkeţ. » ³² Kē baţaşarul başë wo baamme uko wi akţupuŋ abot aţi phepar apiban baka wa.

Ahoŋ awoonuŋ naweek?

(Maci 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³ Yetu na baţaşarul batool aya Kapernawum. Wi babanuŋ du katoh kē Yetu aşë hepar baka aji : « We wi naktiiniyaanuŋ lah du bgah ba? » ³⁴ Kē başë yomp, ţiki du bgah bawo tī plaţar ala andēmnuŋ tī baka.

³⁵ Yetu aţo aşë du baţaşarul iŋeen na btēb, aji na baka : « Woli alon aŋal pwo nateek, akakan awo kafet ki batēntul, awo nalempar baka. »

³⁶ Ajej napoţ alon aţu'a tī ptoof pi baka, amooka, aşë ji : ³⁷ « Ńaan anyeenkuŋ napoţ atēnt i tī katim ki naan, nji tī uleef naan i i ŋaan mēnt ayeenkuŋ, kē anyeenknuŋ, mēnt nji i ayeenkuŋ, anyilnuŋ a. »

Anwoon aampokun, awo na un

(Luk 9.49-50)

³⁸ Yowan aji na Yetu : « Naweek, ŋwin alon kē akdook ŋntaayi tī katimu, kē ŋneenana, ţiki aanji ţaşun. »

³⁹ Yetu ateema aji : « Nawutan kaneenana : Nin ŋaan aanhilan kado mlagre tī katim ki naan kabot kaţup uko uwuţaan tī nji tī dko mēnt. ⁴⁰ Anwoon aampok nja, awo na nja. ⁴¹ Kē ankwulanaŋ kakoopa ki meel nadaan ţiki

nawo i Krittü, aluñ kayeenk baluk bi awoon j kayeenk. »

Nalipariin

(Maci 18.6-11; Luk 17.1-2)

⁴² Yetu akak aji : « Ankdolun alon ti bapoť biki* ajot ti pjuban, uhokan batana ti kaťuť plaak pweek baťe bafela du bdök. ⁴³ Woli kañen ki nu kaťu ke ikjuban, falan ka, uhokan iya baťi na kañen kammukšiiñ ke di pya du infernu na iñeen iteb du bdoo banwoon baankjemsä ⁴⁴ [di ubob uwoon uunji ukeť, ke bdoo baanji bajemsä]. ⁴⁵ Woli kahoť ki nu kaťu'u ke ikjuban, falan ka, uhokan iya baťi na kahoť kammukšiiñ, ke di pya na ihoť iteb du infernu ⁴⁶ [di ubob uwoon uunji ukeť, ke bdoo baanji bajemsä]. ⁴⁷ Woli pkesh pi nu paťu'u ke ikjuban, lookšan pa. Uhokan ineej du Pših pi Našibaťi na pkesh ploolan ke di bafelu du infernu na kes ktëb, ⁴⁸ di ubob uwoon uunji ukeť, ke bdoo baanji bajemsä. ⁴⁹ Balun kaťu bañaan bti bdoo jibi bajaan baťu pnam ti mnde. ⁵⁰ Pnam pawo uko unuura. Pašale yať, nakakanaan we kataabare ki pa? Nawoon na pnam ti uleef wi nan nabot natiinkar na batentan.

10

Yetu aťiiniyaan uko wi bniim
(Maci 19.1-9; Luk 16.18)

¹ Wal menť ke Yetu aťe naťa ti dko duñ, aya umbañ wi Yuda, amuur bdök bi Yordan. Bañaan batum bakak ayit

añoa, ke awo ti pjukan baka jibi ajonun kado. ² Bafaritay babi añoa, banjal pťaawana aťe hepara me bgah bi Moyit badinan ñaan adook aharul ti bniim.

³ Ke aťe teem baka aji :
⁴ « We wi Moyit ajakun ti uko menť? » Ke baji : « Moyit adinan ñiinť apiit ñaaf kakaarta kankyuunun ke bniim babaa, kabaa dooka. » ⁵ Yetu ke aťe ji na baka : « Mndenem mi nħaať nħi nan manťuun ke Moyit aťup uko menť. ⁶ Ti ujuni, wi Našibaťi aťakun umundu, ado baka ke bawo ñiinť na ñaaf. ⁷ Ukaan ke ñiinť aklun kaduk ašin na anin, ⁸ kaya kawo na aharul, bukal batëb bti baťe bakak ñaan aloolan. Hënk, baankwo bañaan batëb, bawo aloolan. ⁹ Ñaan awutan keeri kagar uko wi Našibaťi anaakrenun. »

¹⁰ Wi bakakun katoħ, ke baťaťarul baťe kak ahepara ti uko wi ajakun. ¹¹ Ke Yetu aji na baka : « Woli ñaan adook aharul aťe niim alon, ajuban pjuban pi piinť. ¹² Ke ñaaf akale duk ayinul aťe niimar na ñiinť alon, ajuban pjuban pi piinť.

Yetu na bapoť

(Maci 19.13-15; Luk 18.15-17)

¹³ Bañaan baťij Yetu bapoť pa aban baka, ke baťaťarul baťe noman na baka. ¹⁴ Wi Yetu awinun uko menť aťe deebať, aji na baka : « Nawutan bapoť babi ti nħi,

* 9:42 Bapoť biki Yetu aťiiniyaan ti banfiyaarun, bukal bakakun ji bapoť.

nakneenan baka ŋiki Pŋih pi Naŋibaŋi pawo pi banwoon ji baka. ¹⁵ Na manjoonan, dŋupan, anŋalun pneej ŋi Pŋih pi Naŋibaŋi awo kanaam na napoŋ. » ¹⁶ Yetu ajej baka, amook abot apaf baka iŋen, aŋehandër baka Naŋibaŋi.

Yetu na ŋiintŋ nayok

(Maci 19.16-30; Luk 18.18-30)

¹⁷ Wi akpënuŋ pya, kè ŋiintŋ alon aŋë ŋi, abi ajot ŋi ihoŋ yi nul aŋë hepara aji : « Najukan nanuura, we wi nwoon kado kayeenkna ubida wi mŋto ba? » ¹⁸ Yetu kè aŋë teema aji : « Imeha kè Naŋibaŋi ŋaŋ anuuriinŋ, ukaan kè ikdu'ën nanuura i? » ¹⁹ Ime uko wi bgah bi Moyit bajakuŋ: Iinkfiŋ ŋaanŋ, iinkpiintŋ na ayin ŋaanŋ kème ahar ŋaanŋ, iinkkiij, wutan katapar ŋaanŋ uko wi awoon aando, kjej nin uko wi ŋaanŋ ŋi kaguuru, mëbaan ŋaaŋ na naan bnuura. »

²⁰ ŋiintŋ kè aŋë teema aji : « Najukan, iko mëntŋ djun pŋaŋ ya wi nhumunŋ hum te hënkunŋ. » ²¹ Yetu atena aŋë magana, aji na a : « Uko uloolan uduki'iinŋ: Yaan iwaap iko yi ikaanŋ bti, iwul itaka bawaanŋ, wal mëntŋ ika pyok du baŋi, iŋë ibi iŋaŋën. »

²² Kè ul, wi atiinkunŋ uko wanŋ, aŋë ya na pjootan ŋiki ayok maakan. ²³ Yetu aten baŋaanŋ ayitan aŋë ji na baŋaŋarul : « Ulunŋ katam maakan pa bayok baneej du Pŋih pi Naŋibaŋi. » ²⁴ Baŋaŋarul

baŋonŋar maakan ŋi nŋup ŋi nul. Kè Yetu akak aji na baka : « An bayitŋ naan, utam maakan ŋaanŋ aneej du Pŋih pi Naŋibaŋi! » ²⁵ Uyoj apel pa untaam wi pnkunkaali uneej ŋi bhër bi kaguja kè di nayok aneej du Pŋih pi Naŋibaŋi. »

²⁶ Baŋaŋarul babaa ŋonŋar ŋonŋar maakan aŋë ji : « Kè in ahilanunŋ keeri kabuur? » ²⁷ Kè Yetu aŋë jaban baka kèŋ aŋë ji : « Baŋaanŋ bajën baanhilan pbuuran ŋleef ŋi baka, kè Naŋibaŋi aŋë hil pbuuran baka, ŋiki aambiiŋna biiŋna nin uko ulonŋ. » ²⁸ Piyeer kè aŋë ji na a wal mëntŋ: « Un, ŋduk iko bti aŋaŋu. » ²⁹ Yetu ateema aji : « Na manjoonan, dŋupan, nin ŋaanŋ aankduk katohul, babak aŋin, anin, aŋin, bapoŋ, kème ŋteehul pa ŋji na Uŋup Ulil Unuura, ³⁰ bë aankyeenk ŋi ŋwal ŋi ŋwoonŋ ŋi ŋyaaŋ iŋeenweek itoh, babak aŋin, banin, bapoŋ na ŋteeh. Iko mëntŋ bti igakandër na mnhaj. Kè du umundu unkmbiinŋ, aka ubida wi mŋto. ³¹ Baŋum ŋi banwoonŋ bateek hënkunŋ balunŋ kawo babaaŋŋaani kè banwoonŋ babaaŋŋaani balunŋ kawo bateek.

Uyaaŋ uwajantŋen wi Yetu akŋupunŋ pkeŋ na pnaŋa ŋi pkeŋ pi nul
(Maci 20.17-19; Luk 18.35-43)

³² Yetu na baŋaŋarul bawo ŋi bgah aya ubeeka wi Yerutalem, kè Yetu ajotonŋ kadun. Baŋaŋarul bahaajala

* **10:18** Kème : We ukaan kè ikdu'ën nanuura ba? Naŋibaŋi ŋaŋ anuuriinŋ nin alon kak annuura nuura.

maakan, kē banktaşuŋ baka babot awo na palēnk. Yetu kē ašē jej kak na a bataşarul iñeen na batēb, awo ʔi pʔup baka uko unkmbiŋ kadola. ³³ Aji : « Natenan, un biki biki aya Yerutalem kē bašē luŋ kawul *Abuk Ņiintʔ baʔeŋan baweek na *bajukan Bgah, baluŋ kaji aduknaanaa, pduknaana pi pkeʔ kašē kawula banwoon baanwo bayuday. ³⁴ Babeŋa, katēfjēra, kakoba na itintēl, kafinŋa. Unuur uwajanʔēn ašē naʔa ʔi pkeʔ. »

*Nawoon balempar
batēnʔan*
(Maci 20.20-28)

³⁵ Yakob na Yowan babuk Tebede baya ñog Yetu ašē ji na a : « Najukan, ŋŋal idolun uko wi ŋkhepariŋ. » ³⁶ Kē Yetu ahepar baka uko wi banʔaluŋ ado pa baka. ³⁷ Kē bašē ji : « ʔenun ŋluŋ ŋʔo alon ʔi kadeenu ki nu, undu ʔi kamayu ki nu wal wi ikyeenkuŋ pših. »

³⁸ Yetu aji na baka : « Naamme uko wi nakñehanuŋ. Nahilan kahaj† ji nji i, kēme kayeenk batitmu bi nji kayeenkuŋ i? » ³⁹ Bateem aji : « Ņhili. »

Yetu kē ašē ji na baka : « Pnkalame pi nji kadaannuŋ, nadaanna pa, batitmu bi nji kayeenkuŋ, nayeenk ba. ⁴⁰ Kē uko wi pʔo ʔi kadeenu kēme ʔi kamayu ki naan mēntʔ nji dwoon kadat bañaan banwoon pʔo da, bankaŋ na pʔo da baluŋ kaʔo da.

⁴¹ Wi banjañan iñeen bandukiŋ batiinkuŋ uko wi Yakob na Yowan bajakuŋ, ašē deebaʔer baka. ⁴² Yetu adu baka ašē ji na baka : « Nawini, banjakuŋ aji bawo baših biki ŋʔaak baji baših na mnʔot, baweek biki ŋʔaak kaŋoonkna bañaan. ⁴³ Uunwo kawo haŋ pa an. Anŋaluŋ pwo naweek ʔi an awo kaʔep ʔep kawo nalempar batēnʔul. ⁴⁴ Kē woli ñaan aŋal pwo nateek ʔi an, awalaan bkowul ado kalempar batēnʔul. ⁴⁵ *Abuk Ņiintʔ ʔi uleeful aambi bi pa bado kalempara, abi pdo kalempar bañaan kabot kawul ubida wi nul, uwo baluk bankbuuranuŋ bañaan batum maakan.

*Yetu ajeban nakuul du
ubeeka wi Yeriko*
(Maci 20.29; Luk 18.35-43)

⁴⁶ Yetu na bataşarul baban ubeeka wi Yeriko, kē wi bakpēnuŋ da na pntuk pweek pi bañaan, Bartime nakuul abuk Time aʔo ʔi kaban bgah awo ʔi bñehan. ⁴⁷ Wi atiinkuŋ kē Yetu i Nataret aktēpuŋ ašē jun phuuran aji : « Yetu abuk Dayiʔ, ñagi'aan » ⁴⁸ Kē wi bañaan batum bawoon ʔi pŋoman na a ayomp, kē abaa huuran huuran maakan aji : « Abuk Dayiʔ ñagi'aan » ⁴⁹ Yetu kē ašē naʔ aji : « Nadu'ana. » Badu nakuul aji na a : « Wutan kalēnk, naʔiin, adu'u. » ⁵⁰ Kē ašē fēl umanta, alut anaʔa aya du umban wi Yetu. ⁵¹ Yetu aji na a : « we wi inʔaluŋ

† 10:38 Nahilan kadaan ʔi pnkalame pi nji kadaannuŋ.

ndolu ba? » Nakuul kë aji : « Najukan i naan, dolaan nkak ndo kawin. » ⁵² Yetu kë ašë ji na a : « Yaani, pfiyaar pi nu pabuuranu. » Ƨi dko mënƧ kë ašë kak awin ; ašë Ƨaš Yetu na bgah.

11

Yetu aneej Ƨi Yerutalem ji naših

(Maci 21.1-9; Luk 19.29-34)

¹ Yetu na baƧašarul baňog Yerutalem kakab ŋbeeka ŋi Betfage na Betani du umbaŋ wi Pnkuŋ pi Mnoliwera* kë Yetu ašë yil batëb Ƨi baƧašarul. ² Aji na baka : « Nayaan du untanka unwoon Ƨi kadunan : uneejan, nawin batan ubuuru umpoƧi wi nin ñaaŋ awoon aambaan kadapi'aara. Nafënëšan wa naƧij. ³ Woli baheparan uko unkayi kë nakfënëš ubuuru, nateem kaji Ajugun anuma wa, woli abaa, ado wa ukak. »

⁴ BaƧašar Yetu baya aƧënk kë batan ubuuru umpoƧi Ƨi plëman ploŋ kakab bgah, ašë fënëš wa. ⁵ Balon Ƨi banwoon da bahepar baƧašar Yetu uko unkaan kë bafënëš wa. ⁶ Kë bateem baka jibi Yetu ajakuŋ na baka. Kë bawut baka kë bayaa. ⁷ BaƧij ubuuru du Yetu, apënan iyeti yi baka, agur Ƨi wa, kë Yetu ašë paya Ƨi wa. ⁸ Bañaan batum bašeeƧ iyeti Ƨi bgah, balon kë bašeeƧ ikën yi

mnjaak yi batibnuŋ du uƧeeh. ⁹ Bankpošun Ƨi kadun ki nul na bankƧašulun bahuuran aji :

« *Hotana, †bnuura nuura Ƨi Ankmbiiŋ Ƨi katim ki NašibaƧi Ajugun!* * »

¹⁰ *Bnuura nuura Ƨi pših pankmbiiŋ hënk, pših pi DayiƧ ateemun!*

Hotana, NašibaƧi adëm du baƧi duuƧ. »

¹¹ Yetu aneej du Yerutalem aya du *Katoh Kaweek ki NašibaƧi meeƧ. Wi atenuŋ dko bti ayitën, ašë pën pya Betani, ul na baƧašarul iñeen na batëb Ƨiki utaakal ubani.

Yetu afëp bko bi bajaan badu bfig

(Maci 21.18-19)

¹² Unuur utëbantën, wi bakpënnuŋ Betani kë ubon ušë de Yetu. ¹³ Awin bko bi bajaan bado bfig du kalowan, ašë ya pten me aƧënk da mnko mnlon kade. Wi ašaan aňog ašë Ƨënka itoh Ƨaň, Ƨiki wal wi kabuk ki ba uundobi ban. ¹⁴ Wi wi ašaan aƧiini na bko aji : « Nin ñaaŋ aankak ade mnko mi nu. » BaƧašarul kë batiinka.

Yetu adook bawaap du katoh ki NašibaƧi

(Maci 21.12-17; Luk 19.45-47; natanan Ƨi Yowan 2.13-22)

¹⁵ Yetu na baƧašarul baban Yerutalem, kë wi baneeruŋ Ƨi Katoh Kaweek ki NašibaƧi, kë Yetu ašë jun pdook bankwaa-pun na banknuŋun da. Awat

* **11:1** Pnkuŋ pi mnoliwera : Dawoon katim ki pnkuŋ pi bajaan bado na umbaabu "Mont des Oliviers, Monti di Olivera, Mount of Olives." † **11:9** Hotana : Ƨi uhebërë dawoon « Buuran » ašë bi kak uƧun unjaan udëmanaan NašibaƧi. * **11:9** Kañaam 118.25,26.

ηmeeşa ηi batorkaar itaka‡, na itij yi bawaap ηbalab. 16 Abot aneenan bañaan bankuñiij bado kaṭēpna ti Katoh ki Naşibaṭi meet. 17 Ajukan baka aji : « Mēnt uko wi upiitaniij ti Ulibra wi Naşibaṭi i : *katoḥ ki naan kadu'ana *katoḥ kañehanaani pa ηtaak bti**? An kē naşē do ka *dko dmennaani di bakiiij.* » 18 Baṭejan baweek na *bajukan Bgah batiink uko wi Yetu adoluñ, aşē la jibi bakdolun kadoo kafina ; baṭi'a, ṭiki pntuk bti pamaṭ pjukan pi nul maakan. 19 Utaakal ubanle, Yetu na baṭaşarul baji bapēn ṭi ubeeka kaṭiis.

Bko bi bajaan bado bfig bankayi
(Maci 21.20-22)

20 Wi Yetu na baṭaşarul baktēpuñ na nfa, bawin bko bi bajaan bado bfig kē bakay te du intaan. 21 Piyeer aleş uko unṭepuñ, aşē ji na Yetu : « Najukan, tenan, bko bi ifēpuñ bakay şaṭ. » 22 Kē Yetu aşē teem aji : « Nafiyaaran Naşibaṭi. 23 Na manjoonan, dṭupan, woli ṇaan aji na pnkuñ pi pēnan ṭi iya ijot du bdēk, woli aanwo na ṇşal ṇtēb, aşē fiyaar kē uko wi ajakuñ udolana, Naşibaṭi kado uko mēnt pa a. 24 Ukaan kē nji kajakan, uko bti wi nakheparuñ woli nañehan Naşibaṭi, nafiyaaran kē nadobi yeenk yeenk wa. Hēnk Naşibaṭi ado uko mēnt

pa an. 25 Woli nañehan, aşē kaar uko uloñ na ṇaan, namiirana, Aşinan anwoon baṭi ahilna amiiran kak ipekadu yi nan. 26 [Kē woli naankmiir, Aşinan anwoon baṭi aankmiiran kak ipekadu yi nan.] »

Bahepar Yetu ṇaan anṭu'uluñ pdo iko yi akdolun
(Maci 21.23-27; Luk 20.1-8)

27 Yetu na baṭaşarul bakak Yerutalem, kē wi Yetu awoon du Katoh Kaweek ki Naşibaṭi apoş, baṭejan baweek, *bajukan Bgah na bantohi kē başē bi aṇoga. 28 Bahepara aji : « Mhina mhoñ mi mi ikdolnuñ iko yi ba? In ajakiij kē ihilan kado ya? » 29 Yetu kē aşē teem baka aji : « Nji, dheparan uko uloolan ṭañ, nateemaan, nşē nṭupan mn-hina mi nji kadolnuñ iko yi. 30 In ayiluñ Yowan pbattaar ba? Naşibaṭi a kēme bañaan baka? Nateemaan. » 31 Kē başē wo ṭi plaṭar jibi bawoon, aji : « Woli ṇteem aji Naşibaṭi ayiluluñ, aheparun kaji, we ukaan kē ṇēnfiyaara. 32 Kē woli ṇji bañaan bayiluluñ... hee! » Baṭi bañaan ṭiki bañaan bti bafiyaar kē Yowan awo na manjoonan Naṭupar Naşibaṭi. 33 Kē başē teem Yetu aji baamme anyiluluñ. » Kē Yetu aşē ji na baka : « Nji kak, mēnkṭupan mn-hina mi nji kadolnuñ iko yi. »

‡ 11:15 Batorkaar itaka baji batorkaar bayuday banwoonuñ ṇtaak ṇloñ itaka yi baka bahilna banug iko idolni bṭejan babot baluk Katoh Kaweek ki Naşibaṭi daaşa.

* 11:17 Itayi 56.7.

12

Uhoñ wi balemp biki uwoorta

(Maci 21.33-46; Luk 20.9-19)

1 Yetu abot awo ti phoñ na bañaan banwoon ti Katoh Kaweek ki Naşibaţi aji : « Ñiint alon abi tepi uwoorta wi mnko manjaan mandolna ubiñu, aşe biig wa afooyan. Ajip bhër ado dko dpooñni, abot akiin bliit bi mnlaak bkuunţaan pa bayen, aşe dukar wa bañaan balon pa badoki bapooñle bawula kafah ki nul, aşe ya bayaaş.

2 Wi wal wi upooñ ubanun, ke aşe yil nalemparul alon du bañaan banwoon du uwoorta pa pyeenk kafah ki nul. 3 Bañaan bukun mēnt bamob nayili akob, adooka ke akak iñeen ijinţ. 4 Ke ñiint ajug uwoorta ke akak ayil du baka nalemparul alon kak. Bakoba ti bkow, abot akowandēna. 5 Ayil nawajantēn ke bafiņa. Ayil kak balemparul batum balon ke bakob balon, afinţ balon.

6 Ke abukul i amaganun ţañ aduki'aarun, ul i ayilun uyaaş ubaañşaan du baka aşe ji : « Baya kakali abuk naan. »

7 Ke wi bañaan biki adukarun uwoorta bawinun abuk ajug uwoorta aşe laţar aji : « I, akdukiin na iko yi aşin, najoh ņfiņa, ņşē ņduka na ya. »

8 Bamoba, afiņa, ajej puum apēnan ti uwoorta afēl. 9 Ke we wi ajug uwoorta akdoon ba? Abi, kafin balemp biki

aţunţ ti uwoorta, kajej wa, kawul balon. 10 Naanleyiir uko umpiitun ti Ulibra wi Naşibaţi i?

“Pnduba pi baniw bapokun pakakun amēban katoh ;

11 *Uko mēnt uwo udo wi Aju-gun*

unuura abot awo uñonarēnaan ti kēş ki nun.”[✱]

12 Baţenjan baweek, *ba-jukan Bgah na bantohi bayikrēn ke bukal bakaan ke Yetu akhoñ hañ. Bado na pmoba wal mēnt aşe ti pntuk. Baduka, aya.

Uko wi pluk Fetar daaşa

(Maci 22.15-22; Luk 20.20-26)

13 Wi uko mēnt uţepun, bayil du Yetu balon ti bafaritay na baţaş Herod balon pa pţup ţupana katenna me bahil kaţaawana. 14 Babi aji na a : « Najukan, ņme ke iwo ņaan i manjoonan anwoon aanji ti nin ņaan abot awo iinji kten uko wi ņaan awoon. Iji kjukan Bgah bi Naşibaţi jibi bawoon na manjoonan. Ţupun, bgah bi nun badinan ņluk Fetar naşih najeenkal daaşa i? ņwo kaluka da kēme ņenwo i kaluka da? » 15 Yetu, ame ņşal ņi kalagare ņi baka, aşe ji na baka : « we ukaan ke nakdo na pţaawanaan ba? Naţijaan pataka nten pa. » 16 Ke baţij pataka plon. Ke aşe ji na baka : « Kaara di in, na katim ki in iwoon da? » Ke bateem aji : « Fetar. » 17 Ke aşe ji na baka : « Nakeerin nakakan

Fetar uko unwoon wi Fetar, naşë nakakan Naşibaţi uko unwoon wi Naşibaţi. » Kë başë ñonjar bti ți uko wi Yetu ajakuñ.

Pnaţa ți pkeţ

(Maci 22.23-33; Luk 20.22-39)

¹⁸ Unuur mēñţ, *Bataduk baloñ babi ți Yetu, bukal bajaan baji pnaţa ți pkeţ paanwoo. Baji na a : ¹⁹ « Najukan, Moyit apiit pa un aji : Woli ñaañ aka abuk aşin kë akeţi, aşë duk ñaaţ anwoon aambuki, ayeenkan ahar abuk aşin mēñţ ahilna abukara bapoţ. ²⁰ Kë uşë bi ka biint ıpaj na alon banţaarun. Nateek aniim ñaaţ aşë keţ bē aambuki. ²¹ Natēbantēn kë aniim ñaaţ mēñţ akak akeţ kë aambuki. Kë uwo hañ pa nawajanţēn. ²² Kë nin alon ți biint ıpaj na alon banţaarun bukuñ aanduk napoţ. Wi bakeţun bti, ñaaţ kë akak akeţ. ²³ Kë hēnkuñ, woli bañaañ baluñ anaţa ți pkeţ, awo ahar in ți baka, wi bukal ıpaj na alon bti baniimuluñ? »

²⁴ Yetu ateem baka aji : « Mēñţ ppaam nţup ñi Ulibra wi Naşibaţi na mnhina mi nul pakaan kë nakneem i? ²⁵ Hēnk di uwoon, woli bañaañ baluñ anaţa ți pkeţ, biint baankdo kajej baaţ, kë baaţ baankniima : bawo wal mēñţ ji nwanjut ñi baţi. ²⁶ Kë ți uko wi pnaţa ți pkeţ, naanleyiir Ulibra wi Moyit ți dko dankţiiniyaanun uko wi bgof bankyikuñ, jibi Naşibaţi

ajakuñ na Moyit aji : “Dwo Naşibaţi i Abraham, i Itaak, na i Yakob”? »* ²⁷ Yetu akak aji : « Naşibaţi aanwo keeri i bankeţun, awo i bajeb. Naneem bnuura. »

Uko undēmnun ți iko yi bgah bajakuñ

(Maci 22.24-40; natenan ți Luk 10.25-28)

²⁸ Alon ți *bajukan Bgah antiinkun baka awin kë Yetu ateem bnuura, abi aņog ahepara aji : « Ți iko yi bgah bajakuñ, uhoñ udēmnun dēm ba? » ²⁹ Yetu ateem aji : « Undēmnun dēm wii wi “Fiinkan, iwi Itrayel : Ajugun Naşibaţi i nun awoha aloolan țañ. ³⁰ Iwo kañal Ajugun, Naşibaţi i nu, na kaţēbu bti, na uhaaşu bti, na uşalu bti, na uforta wi nu bti.»* ³¹ Uko unyeenkuñ ți wa wii wi : “Iwo kañal atenţu jibi iñaluñ uleefu.»* Nin uko ulon ți bgah uumpel pel iko yi. »

³² Najukan Bgah aji na a : « Uwo bnuura Najukan, iţup manjoonan : Naşibaţi awoha aloolan țañ, uunkak aka alon kak. ³³ Kë pñala na kaţēb bti na uşalu bti, na uforta wi nu bti, na pñal atēñţu jibi iñaluñ uleefu upel iţeñan bti yi baţeñanun na yi bafinjarun Naşibaţi.

³⁴ Yetu awin kë aţiini na mn-tit aşë ji na a : « Inlow Pşih pi Naşibaţi. » Nin alon aankak aņoom phepara uko ulon.

* 12:26 Ppēn 3.6. * 12:30 Pleşan 6.4-5. * 12:31 Bgah 19.18.

Hum di di Krittu ahinanun kawo abuk Dayiṭ

(Maci 22.41–23.7; Luk 20.41-47)

³⁵ Yetu ajej bṭup awo ṭi pjukan du Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi aji : « Hum di di *bajukan Bgah bahilanun kaji Krittu awo abuk Dayiṭ ba? ³⁶ Dayiṭ ul, Uhaaṣ wi Naṣibaṭi udola kē aṭup ṭi uko wi Krittu aji :

Naṣibaṭi Ajugun aji na Ajugun

Ṭoon ṭi kañen naan kadeenu

te ndoo ndo baṣooradu

ido kapafna baka ihoṭ.

³⁷ Dayiṭ ul, ṭi uleeful, aji du Krittu kaji Ajugun, hum di di ahinanun keeri kawo Abuk Dayiṭ? » Pntuk pweek pawo ṭi ptiinka aṣē lilan maakan.

Nadoon kalipara bajukan Bgah

(Maci 23.1-36; Luk 20.45-47)

³⁸ Yetu aji na baka ṭi pjukan pi nul aji : « Nalipariin *bajukan Bgah, bukāl banjaan baṅal pñaaṣ na imiṣa iyul, kaṅal banohntēn baka ṭi dko di bañaaṅ batum, ³⁹ kaṅal pṭo ṭi kadun ṭi itoh iñehanaani na ṭi iṭij inuura ṭi ṇfettu. ⁴⁰ Baji bade bka bti bi baaṭ bayoṭ, kabot kadaar kajon ṭi pñehan Naṣibaṭi pa pwinana. Naṣibaṭi alun kakob baka kakob kandēmnun maakan. »

Uṭen wi ñaaṭ nayoṭ najuuk (Luk 21.1-4)

⁴¹ Yetu aṭo aṭaaṅ na dko di bajaan bawatna itaka pa Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi. Aten

jibi bañaaṅ bakwatun itaka da. Bayok batum bawat itaka itum. ⁴² Ñaaṭ alon nayoṭ najuuk kē aṣē bi awata ktaktēb ṭaṅ.

⁴³ Kē Yetu aṣē du baṭaṣarul aji na baka : « Dṭupan na manjoonan, ñaaṭ nayoṭ najuuk i awul apelan bañaaṅ bti banwulun itaka. ⁴⁴ Banwulun bukun bti bawul itaka yi bawoon baanumaa, kē ul ṭi bwaan bi nul aṣē wul itaka bti yi anumiin pa pde. »

13

Yetu aṭup pjot pi katoh ki Naṣibaṭi

(Maci 24.1-3; Luk 21.5-7)

¹ Wi Yetu akpēnun ṭi Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi, kē alon ṭi baṭaṣarul aṣē ji na a : « Najukan, tenan knduba kweek na ṇniw ṇnuura ṇi babo-manaanun Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi. » ² Yetu ateema aji : « Iwin ṇniw ṇweek ṇi? Nin plaak paankduka kapaf ṭi pṭēnṭ pa, mangarandēr bti. »

³ Yetu na baṭaṣarul baban du *pnkun pi mnoliwera, kē Yetu aṣē ṭo aṭaaṅ na Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi. Wi bi Piyeer, Yakob, Yowan na Andre bagaagun na a, aṣē hepara aji : ⁴ « Ṭupun, lum di di uko wan ukwoon, kē we ukyuujun kē iko mēnṭ bti iñogan ṭi pban. »

Wal wi mnhaj mnweek manjunun

(Maci 24.4-14; Luk 21.8-19)

⁵ Yetu awo ṭi pji na baṭaṣarul : « Naṭafaraan alon aguuran.

⁶ Batum balun kabi na katim

ki naan kaji bawoon Krittü, kaguur bañaan batum. ⁷ Woli nalun atiink ngut, abot atiink kë baktiiniyaan uko wi ngut na pgarandër, nawutan kalënk : iko mënt iwo i kawo. Nameen kë uundobi wo uba umundu. ⁸ Utaak unafa ugut na utaak ulon, pshih pagut na plon. Du nmban ntum, mboş manlun kaşınfar, ubon uweek ubot uwo. Iko mënt bti ikwoon ujuni wi mnhaj mnweek, ji mnhaj mi ñaaf ankyaan kabuk.

⁹ Naşafaraan an ti ñleefan ; bañootan du nruha, kakoban na itintël du itoh iñehanaani, kañootan du kadun ki bantuna na ki başih, şiki nafiyaarën. Wal mënt naşup baka uko wi nameen şi nji. ¹⁰ Uşup Ulil Unuura uwo i duna kaşupana şi nşaaak bti. ¹¹ Woli bamoban ańooş du uruha, nakdo kaşaaş uko wi nakyaan kaşup, uko unkyaan kabi şi bkowan wal mënt naşupan wa, şiki mënt an nakdoon kaşini, Uhaaş wi Naşibaşi wa. ¹² Ńaan alun kakeşaar abuk aşin kado bafina. Aşin napoş alun kakeşaar abukul kado bafina, bapoş banaşara bajug baka kado bafin baka. ¹³ Katim ki naan kaşu bañaan bti başooran. Kë anşaan amëban kaliint te kaban, abuur. »

¹⁴ Yetu akak aji : « Woli nawin uko uwuşaan maakan unjaan uşopan* kë uwo şi dko di uwoon uunwo kawo – Iwi inkleyiirun yikrënën. Bañaan bankwoon du utaak wi Yuda bakeeriin başi baya du inkun iweek. ¹⁵ Anşoon du uşala awutan kaneejar uko ulon. ¹⁶ Anwoon du nşeeh awutan kakakar bayeti bi nul du katoh. ¹⁷ Nnuur mënt, baş bankwoon na iyin, na bankbootanun bawušan. ¹⁸ Nañehaan uko mënt uwut kaban şi wal wi uşubal na mpoj. ¹⁹ Nnuur mënt şawo şnuur şi mnhaj. Mnhaj manwoon maambaan kawohara wi Naşibaşi aşakun umundu ; kë mnhaj mnşentş mun maankak alun kawo nin uyaaş ulon kak. ²⁰ Kë woli Ajugun aantinkşten lah şnuur mënt, nin ñaan aankduka duka kado kahefëntş ; kë bañaan biki adatuş başë şu kë atiinkşten şa. ²¹ Woli alon ajakan : “Natenan, Krittü awo du dko dan” këme : “Awo du dko dimonş” nakfiyaara. ²² Bañaan balun kanaş kaşilan kaji bawoon Krittü na başupar Naşibaşi. Bado mlagre na iko iñonarënaan pa woli bahilani baguur biki Naşibaşi adatuş. ²³ Naşafaraan keeri, ddoobi şupan iko bti inklun kabi. »

Mnhaj mnweek

(Maci 24.15-22; Luk 21.20-24)

Ubi wi Abuk Ńiintş

(Maci 24.29-31; Luk 21.25-28)

* **13:14** Başiniyaan şi uko wi kadun ki unon wi bagrek wi başun du Katoh Kaweek ki Naşibaşi ; natenan şi Daniyel 9.27; 11.31; 12.11.

²⁴ « Ƨi ŋnuur mēnt, wi mnhaj manktēpuŋ, unuur ujēmša, pli paankak anuur, ²⁵ ŋjah ŋajotna baƧi. Iko bti yi baƧi iŋinƧar. ²⁶ Wal mēnt, bašē bawin *Abuk Ŋiint Ƨado kabi Ƨi infelun, awo na mnhina mnweek maakan na mndēm. ²⁷ Ayil wal mēnt ŋwanjuƧ ŋaya dko bti Ƨi umundu, ŋaya du kabaŋ ki baƧi na ki umundu ŋaƧonkrēn biki adatuŋ.

Pjukan pi mnko

(Maci 24.32-35; Luk 21.29-33)

²⁸ « Natenan Ƨi mnko : Wi inah ijunan jun pluuman kē itoh ikpēn naji nayikrēn kē pti paŋogani. ²⁹ Hēnk di ukwohan pa an kak : woli nalun awin iko yan kē ibani, nameen kē Abuk Ŋiint aŋogi, awo Ƨi plēman. ³⁰ Na manjoonan, dƧupan, kawuunƧ ki kaanktēp bē iko yi bti iinwinanaa. ³¹ BaƧi na mboš ŋaba, kē ŋƧup ŋi naan ŋašē wo ŋaankba. ³² Kē unuur wi iko mēnt bti ikbiin, kēme woori mēnt, nin ŋaan alon aamme me wa, mēnt ŋwanjuƧ ŋi baƧi, mēnt ŋji Abukul a, NašibaƧi Paapa Ƨaŋ ameen wa.

Nawoon bten

(Maci 24.36-51; Luk 21.34-36)

³³ « NaƧafaraan, nawoon bten, naamme wal wi uko mēnt ukbanun. ³⁴ Uwo ji ŋiint ankyaan bayaas ašē dukar balemp katoh, andoli na ulemp wi nul, aji na nayan bgaŋ awo

bten. ³⁵ Nawoon keeri bten, naamme woori wi ajug katoh akbiin, naamme me abi na utaakal kēme na utejan mnjel, kēme uhaan ŋguk kēme na nfa. ³⁶ Nalipariin akur kur aban ašē Ƨēnkan nawo Ƨi bŋoy. ³⁷ Uko wi ŋji kaƧupanaŋ, dƧup wa baŋaan bti, nawoon bten. »

14

Bala pfiŋ Yetu

(Maci 26.2-5; Luk 22.1-2)

¹ Ufettu wi ipoom indaƧ na *Ufettu wi Mbuur ŋaduka ŋnuur ŋtēb, kē baƧeŋan baweeƧ na *bajukan Bgaŋ bašē la jibi bakdoli mntit kadoo kamob Yetu kafiŋa. ² Baji : « Ŋwut kado nin uko ulon Ƨi ufettu, ji baŋaan babi baŋinƧar. »

ŊaaƧ alon ajees Yetu ukēra ujuŋ ulil pƧēkēŋ Ƨi bkow

(Maci 26.6-13)

³ Yetu awo du ubeeka wi Betani du katoh ki Fimon Ƨi bajaan badu namaak bdoo. Wi bawoon Ƨi pde, ŋaaƧ alon kē ašē bi na ukēra ujuŋ ulil pƧēkēŋ Ƨi pƧukar pmpoƧi pi banugnun itaka itum. Ukēra mēnt ubomanaan bko bi bajaan bado nardu abot atam maakan. Afom pa ašē jeeš ukēra Ƨi bkow bi Yetu.

⁴ Kē baŋaan balon bašē wo baanlilani, baŋur ŋuran aji : « We ubaan awo pƧok ukēra pi ba? ⁵ Woli bawaap lah wa baka uko umpelun baluk bi ušubal*, kajej itaka mēnt

† 13:30 Kēme Umundu wi ŋwoon wi. iŋeen-week ŋyaas ŋwajanƧ.

* 14:5 Uko umpelun baluk bi ŋnuur

kawul bajuuk. » Badeebațer
ñaat.

⁶ Kë Yetu așë ji na baka :
« Nawutana, we ukaan kë
naknoorana ba? Ado uko
unuura pa nji. ⁷ Bajuuk,
nawo na baka ŋnuur bti,
nahilan kado baka bnuura,
wal wi naknumiin, kë nșë
wo mënkwō na an ŋnuur bti.
⁸ Ado uko wi ahilanuŋ pdo,
adobi țu țu ukëra ujuŋ ulil
pțëkëñ țu uleef naan pa umoy.
⁹ Na manjoonan, dțupan, dko
bti di baktupuŋ Uțup Ulil
Unuura, bațup kak uko wi
ñaat i adoluŋ, kaleșna'a.

*Yuda Itkariyot ațu na pwaap
Yetu*
(Maci 26.14-16; Luk 22.3-6)

¹⁰ Yuda Itkariyot, alon țu
banjañan iñeen na batëb aya
du bațeñan baweek pwul
baka Yetu. ¹¹ Wi batiinkuluŋ,
balilani așë hoña itaka. Kë
așë wo țu pla jibi akdoluŋ
kadoo kawul baka Yetu.

*Bațașar Yetu babomandër
ufettu wi mnjeeh*

(Maci 26.17-25; Luk 22.7-13; Yowan 13.21-30)

¹² Ți unuur uteek wi
ufettu wi ipoom indaț, wi
bañaan bajaan bafin ŋkaneel
pțeñanaan ufettu wi mnjeeh,
bațașar Yetu baji na a : «
Țuŋ di inaluŋ ŋya ŋbomandër
ideena kañah ki ufettu. »
¹³ Ayil wal mënț bațașarul
batëb, aji na baka : « Nayaan
du ubeeka, naya kayit na
ñiinț alon ankuñiŋ pdunk pi
meel : națașana. ¹⁴ Katoh ki
akneejuŋ, najakan na ajug
katoh mënț: "Najukan aji

: țuŋ di meet di akdeenun
pde pi ufettu na bațașarul
dawoonț?" ¹⁵ Ayuujan meet
dhaan du bko duuț danwoon
na iko yi naknumiin bti, dul
di nakyaan kabomandërun
ŋhilna ŋde pde pi ufettu. »
¹⁶ Bațașarul baya, aban du
ubeeka, ațenk kë iko iwo
bti jibi ajakuŋ na baka kë
baboman pde pi ufettu.

*Yetu ațup kë alon țu bațașarul
aluŋ kawaapa*

(Maci 26.20-25; Luk 22.14;
natenan țu Yowan 13.21-30)

¹⁷ Wi utaakal ubanuŋ, Yetu
aban na bațașarul iñeen na
batëb. ¹⁸ Wi bațoon awo țu
pde, Yetu aji : « Dțupan, na
manjoonan, alon țu an, ankn-
deen na nji aluŋ kawaapën. »
¹⁹ Bajooțani, kë andoli așë wo
țu phepara aji : « Woon nji a i?
» ²⁰ Kë așë ji na baka : « Alon
țu an bațașar naan iñeen na
batëb, anktuun kañen na nji
țu praata. ²¹ Aa, *Abuk Ñiinț
awo kakeț jibi upiitaniŋ țu a țu
Ulibra wi Nașibați, kë anșaan
awula așë wuțan. Uhokan lah
awo aankbuka. »

*Yetu ațup aji Piyeer aluŋ
kapok pme'a*

(Maci 26.26-29; Luk 22.17-20,31-34)

²² Wi bakdeen, Yetu ajej
kapoom, abeeb Nașibați,
akitëș ka, awul baka așë ji
: « Najejan, uleef naan wii
wi. » ²³ Abot ajej pnkalame
pi poot, wi abeebuŋ Nașibați
aba, așë wul baka badaan,
kë badaan bukal bti. ²⁴ Aji
na baka : « Pñaak pi
naan pii pi, pankntuluŋ pa

pntuk pweek maakan, pi Naşibaţi aţejanaanuŋ bhoŋar.
²⁵ Dţupan, na manjoonan, nin mēnkak adaan poot te unuur wi iko bti ikkakunŋ ihalu du Pşih pi Naşibaţi. »

²⁶ Bayeeh añaamarēn aba, aşē pēn pya du *Pnkuŋ pi Mnoliwera. ²⁷ Yetu aji na baka : « An bti nadukēn, jibi upiitunŋ ŋi Ulibra wi Naşibaţi : «*Dkob nayafan kafin,*

ŋkaneel ŋaşē ŋawayşēr»[✠]

²⁸ Kē wi ŋji kanaŋiinŋ ŋi pkeţ, djot kadun kayoonkan du Galilay. »

²⁹ Piyeer aji na a : « Woli bañaanŋ bti baya aduku, ŋji mēnkduku! » ³⁰ Yetu ateema aji : « Na manjoonan dţupu, na utejan wi, ji uguk udo kahaan uyaaş utēbantēn, iwi, ipok ŋyaaş ŋwajanŋ kaji iimme'ēn. » ³¹ Kē Piyeer aşē taman maakan aji : « Woli ddoo wo i pkeţ na iwi, nin, mēnkpok kaji mēmmē'u. » Kē bukal bti bakak aji haŋ.

Du Gettemaniya

(*Maci 26.36-46; Luk 22.40-46*)

³² Baban du dko di bajaanŋ bado Gettemaniya kē Yetu aşē ji na baţaşarul : « Naţoon ŋi, dya pñehan Naşibaţi. » ³³ Ajeŋ na a Piyeer, Yakob, na Yowan aşē jun phaajala na ptiink mn-haj ŋi uhaaş wi nul. ³⁴ Aji na baka : « Uhaaş wi naan ujooţani, pjooţan pdiţ maakan kē ndo kita ; nadukiinŋ ŋi nawo bten. »

³⁵ Kē wi ajohariinŋ aya low ntişu, aşē jot ŋi mboş añehan

Naşibaţi, aji woli uhilan lah kawo, mnhaj mankmbiinŋ mi manlowa. ³⁶ Aji : « Abba†, Paap, iwi inhiniinŋ iko bti, lowaan mnhaj mi ŋi ŋji ; uşē uwut kawo uko wi nŋaluŋ, wi iŋaluŋ ukdolaniinŋ.

³⁷ Yetu akak aşē ŋēnk baţaşarul kē bakŋoyēntŋ, kē aşē ji na Piyeer : « Fimonŋ, inŋoyēntŋ? Iinhilan awo bten uwoori uloolan ŋañ. ³⁸ Nawoon bten nado kañehan nawutna kajot ŋi kaguuru. Uhaaş wi nan unjal pdo bnuura kē ŋleefan ŋaşē waŋ uforta. »

³⁹ Akak aya alow baka añehan Naşibaţi awo ŋi pkakalēş uţup wi aţupunŋ ŋi kateeku. ⁴⁰ Awugşa akak, aţēnk baţaşarul kē bakŋoyēntŋ, kēş ki baka kadiţ bŋoy, baamme uko wi bakteemuluŋ.

⁴¹ Yetu akak uyaaş uwanjanŋen du baţaşarul aţēnk kē bakŋoyēntŋ aşē ji na baka : « Nanŋoyēntēn, nanoorfēnan. Uko mēntŋ ubaa. Wal wi *Abuk Ńiintŋ awoonŋ i kawulana ŋi iñen yi bado buţaan ubani. ⁴² Nanaŋiinŋ ŋya! Nate-nan, ankwaapnuŋ añogi, awii wi. »

Bamob Yetu

(*Maci 26.47-56; Luk 22.47-53*)

⁴³ ŋi dko mēntŋ, wi Yetu ahumuŋ kaŋiini, kē Yudat, anwoonŋ alonŋ ŋi banjañan iñeen na batēb, aşē wuj na pntuk pi bañaanŋ banwoonŋ na ikej na induk. Baţejan baweek na *bajukan Bgah na bantohi bayiluŋ baka.

✠ 14:27 Takariya 13.7. † 14:36 Abba : ŋi uţup uaramayik dawoonŋ Paap.

44 Yuda, anwaapuluj aji na baka, hënk di di nakmeenuj ñaan mënṭ, aji : « I nji kamookuj, ula namobana, nawutan kado abuur. » 45 Wi abanaan ban aňog Yetu ašë ji na a : « Najukan » ašë mooka. 46 Bukundu kē bašë dēpa ṭi a amoba. 47 Alon ṭi banwoon da apēnan kej atib nalempar naših i baṭejan, abi fala fal kabaṭ.

48 Yetu kē ašë ṭiini na baka aji : « Dwo nado buṭaan i, kē nado bi pmobēn na ikej na induk? » 49 Nnuur bti dji kawo na an du Katoh Kaweek ki Našibaṭi kajukan, kē naammobēn. Kē uko wi Ulibra wi Našibaṭi ujakuṭ uwoon kadolana. » 50 Kē wal mēnt, baṭašarul bti bašë ṭi aduka.

51 Naṭaša alon anguradiiṭ blaañ ṭañ akṭašuluṭ. Bamoba, 52 kē ašë wutan blaañ aṭi byiṣu.

Bañooṭ Yetu du uruha wi bayuday

(Maci 26.57-68; Luk 22.54-55,63-71; natenan ṭi Yowan 18.13-15)

53 Bañooṭ Yetu du uko naših i baṭejan. Baṭejan baweek, bantohi na *bajukan Bgah bayit da bti. 54 Piyeer kē ašë low du kafet aṭaša te du blay meetṭ bi katoh kaweek ki naših i baṭejan. Aṭo na balemp atēma. 55 Baṭejan baweek na bawayeš bṭup bti bandukiṭ bala uko utapar Yetu kahilna kado bafiṇa ašë wo baanwini. 56 Baṭum baji

batapara kē nṭup ṇi baka našë wo ṇaanji ṇayeekiir. 57 Balon baji banaṭa katapara kaji : 58 « Nṭiinka kē aji afom Katoh Kaweek ki Našibaṭi, ki iñen yi bañaan ibomanuj, kašë kaniw ṭi ṇnuur ṇwajanṭ, kalon ki iñen yi bañaan iwoon iinkboman. » 59 Baando tiinkar tiinkar ṭi uṭup wunṭ.

60 Naših i baṭejan anaṭa wal mēntṭ anaṭ ṭi ptoof pi baka ašë hepar Yetu aji : « Iinkhepna ṭi uko wi bañaan biki baktupunṭ ṭi iwi i? » 61 Kē ul ašë yompa yomp, aanji nin uko ulon. Naših i baṭejan akak ahepara aji : « Našibaṭi i ṇjaan ṇdēman, iwi iwoon Kriṭtu Abukul i? » 62 Yetu ateema aji : « Nji a. Kē našë luṭ kawinēn nji *Abuk Nṭiintṭ ṇṭo ṭi kadeenu ki *Andēmun Maakan. Naluṭ kawina kak ado kabi na infēluṭ yi baṭi. »

63 Kē naših i baṭejan ašë tow imiṣa yi nulṭ aji : « Ndoona we kak bamaar ba? » 64 Natiink bti kē akar Našibaṭi. We wi našaluṭ ṭi uko wi ba? » Kē bukal bti bašë ji aduknaanaa, awo i pkeṭ. 65 Balon bawo ṭi ptēfjēra, awuna kaara akoba ašë ji na a : « Iwi, Naṭupar Našibaṭi, ṭupan ñaan ankobiṭ. » Kē balemp bašë wo ṭi pkoba.

Piyeer apok aji aamme Yetu

(Maci 26.69-75; Luk 22.56-62; natenan ṭi Yowan 18.15-18,25-27)

66 Wi Piyeer awoon ṭi uṭeṭ, du blay, kē ñaaṭ alon

ṭ 14:63 Atow imiṣa yi nul pyuujna kē adeebaṭi.

ti balemp biki naših i baŕejan ašë ban. ⁶⁷ Wi awinuŕ Piyeer kē aktēma, ašalana ašë ji na a : « Iwi kak ibi wo na Yetu i Nataret. » ⁶⁸ Kē ašë pok aji : « Iji we? Mēndo me me uko wi iŕaluŕ pŕup. » Atool ppēn du blay bi bdig [kē uguk ušë haan].

⁶⁹ Ņaaŕ nalemp awina ašë wo kak ti pji na banwoon da : « Awo ti baka. » ⁷⁰ Kē Piyeer akak apok. Uunjoni kē banwoon da bašë wo ti pji na a : « Iwi, na manjooan, iwo alon ti baka, idoo wo i utaak wi Galilay. » ⁷¹ Kē ašë mehna aji na Našibaŕi afēpa woli aankŕup manjooan, awo ti pji : « Mēmme űiintŕ i najakuŕ hēnk. »

⁷² Ti dko mēntŕ kē uguk ušë haan uyaaš utēbantēn. Kē Piyeer ašë leš uŕup wi Yetu abiŕ aji na a : « Ji uguk udo kahaan uyaaš utēbantēn ipok ŕyaaš ŕwajanŕ kaji iimme'ēn. » Aŕi wal mēntŕ, apēn bdig awooni.

15

Bañooŕ Yetu du kadun ki Pilat

(Luk 23.1-5,13-25; Maci 27.1-2,11-14; natenan ti Yowan 18.28-38)

¹ Wi nfa mambanaŕ ban kē baŕejan baweek bašë ŕo ayit na bantohi, na *bajukan Bgah na baŕejan bti biki uruha wi bayuday. Bado kē batan Yetu ašë űooŕa aya wul Pilat. ² Kē Pilat ašë hepar Yetu aji : « Iwi, iwoonŕ naših i bayuday i? » Kē atēem aji : « Iwi, ijakuŕ haŕ. » ³ Baŕejan

baweek batapara iko itum. ⁴ Pilat kē akak hepara : « Iinka uko ulonŕ uŕup i? Iinwin iko yi baktapariŕ bti? » ⁵ Kē Yetu aanteema teem nin uko ulonŕ, kē Pilat adoo űoŕar.

⁶ Ufettu undoli Pilat aji wutan pa baŕejan biki ašihunŕ nakalabuš i baheparunŕ. ⁷ Kē űiintŕ alonŕ i bajaanŕ bado Barabaat ašë wo ukalabuš, ul na baŕejanŕ balonŕ banŕiŕunŕ űaanŕ wi bakyewlanunŕ ubeeka.

⁸ Pntuk pabi ašë wo ti phepar Pilat uko wi ajonunŕ kado baka. ⁹ Pilat aji na baka : « Naŕal nwutanan naših i bayuday i? » ¹⁰ Ame kē baŕejan baweek bakuj Yetu, ukaanŕ kē baŕija'a. ¹¹ Kē baŕejan baweek bašë wuuk pntuk paŕēp ŕēp paji awutan baka Barabaat. ¹² Pilat akak ajeŕ bŕup ašë ji : « We wi nji kadoonŕ keeri na i najaanŕ nado naših i bayuday? » ¹³ Kē bakak ahuuran aji : « Paŕana! » ¹⁴ Pilat aji na baka : « Buŕaan bhoŕ bi bi adoonŕ ba? » Kē babaaŕ huurana huuran maakan aji : « Paŕana! » ¹⁵ Jibi Pilat aŕaluŕ pdo uko unlilunŕ pntuk, awutan baka Barabaat, ašë do kē bakob Yetu na itintēl, ašë wul baka a bapaŕ.

Bangoli babeŕ Yetu

(Maci 27.27-31; natenan ti Yowan 19.2-3)

¹⁶ Bangoli bañooŕ Yetu du blay bi katoh ki Pilat nantuŕa, ašë du batēntŕ baka bti. ¹⁷ Bawoharēna bayeti bjeenkal jud, abot ašiiŕ iyiw

ado ukël ațu'a ți bkow*.
 18 Bawo ți pnohnțena aji :
 « Nwulu mboș, iwi nașih i
 bayuday. » 19 Bakoba ți
 bkow na pmul, atëfjera abot
 aņup ți kadunul, kawo ji
 badëmana. 20 Wi babenuluj
 aba, bapënan bayeti bjeenk
 akakana imișa yi nul, așë pën
 na a pya kapan ți krut.

Bapaņ Yetu

(Maci 27.32-44; Luk 23.26-43; Yowan 19.17-27)

21 Bațu ființ alon i katim
 ki Timoņ, i ubeeka wi Kiren
 ampënnuņ uțeeh pkuņa krut
 ki Yetu, awo așin bi Alektandër
 na Rufut. 22 Baņooț Yetu du
 dko di bajaaj bado Golgota
 uwoon « Kaheem ki Bkow.
 » 23 Bawula poot pi ba-
 naakrënuņ na bko bi bajaaj
 bado miir kē apok pdaan.
 24 Bapaņa afaașir imișa yi
 nul, wi badoluj kanuņ na
 mmlaak, katenna uko wi an-
 doli akytanaanuņ.

25 Wi ņwoori kañeen kalon
 ņabanuņ wi wi bapaņuluņ.
 26 Bapiit ți bkowul duuț ți
 krut uko unțuun kē bapaņa,
 uwo « Nașih i bayuday. »
 27 Bapaņa na balat batëb,
 alon ți kadeenu ki nul, alon ți
 kamayu. [28 Kē hënk di di uko
 upiituj ți Ulibra wi Nașibați
 udolaniin, uji : « *Banaakrëna
 na bado buțaan.* »]

29 Bankțepuņ bakar karena
 așë bët bëtan ikow aji : «
 Mbeeh, mënț iwi ijakuņ
 aji iwat Katoh Kaweek ki
 Nașibați kașë kaniw ka ți

ņnuur ņwajant i? 30 Heliin
 ți krut, ibuuran uleefu. »
 31 Bațeņan baweek kak na
 *bajukan Bgah banaakiir
 abeņa aji : « Abuuran balon
 așë wo aanhil pbuuran
 uleeful! 32 Aanwo Kritt
 nașih i Itrayel i? Aheliin
 keeri hënkuj ți krut ņwin,
 ņșë ņfiyaar. » Biki bapaņuj
 na a bado kara kak.

Pkeț pi Yetu

(Maci 27.45-56; Luk 23.44-49; natenan ți Yowan 19.28-30)

33 Ți udiin unuur, unuur
 umara mara awunana, kē
 bdëm bașë wala ți umundu
 bti, ado ņwoori ņwajant.
 34 Ți ņwoori ņwajant ņi pnak,
 Yetu kē așë do pdiim aji : «
 Eloy, lama tabaktani »
 uwoon: « *Nașibați i naan,
 Nașibați i naan, we ukaaj
 kē iwutën?** » 35 Balon
 banwoon da, wi batiinkuluņ,
 baji : « Natiinkan, adu
 *Eli. » 36 Alon aț, atoop
 kalëmënt kantanuņ ți pmul
 ți poot ptaaktaan, awula
 adaan, așë ji : « Nayoonkan,
 ņten me Eli abi kawalana.
 » 37 Kē Yetu așë do pdiim
 pweek așë jëmșa. 38 Blaañ
 bkëm maakan banjaaj ba-
 neenan bañaaj pneej du dko
 dyimanaan maakan di Katoh
 Kaweek ki Nașibați batowa
 ți ptoof. 39 Naweek i ban-
 goli iñeen-week alon anaț wal
 mënț ataaj na Yetu. Wi aw-
 inuņ jibi ajëmșiin, așë huuran
 aji : « *Ñiint i awo na manjoon-
 nan Abuk Nașibați.* »

* 15:17 Bado hënk anaaman na uko wi Fetar nașih najeenk
 al ajaaj ațu ți bkow.

☆ 15:34 Kañaam 22.2.

40 Uka kak baat balon bannaŋun alow ašë ten, bi Mariya i utaak wi Magdala, Falome, Mariya anin Yakob nampoŋi na Yotef, bawo ŋi bakan mënŋan. 41 Baat mënŋan bajaan babi kaŋaš Yetu kabot kaŋenka wi awoon du Galilay. Baat batum kak bampayiin na a du ubeeka wi Yerutalem bawo da.

Umoy wi Yetu

(Maci 27.57-61; Luk 23.50-56; natenan ŋi Yowan 19.38-42)

42-43 Utaakal ukeŋ udo bi ban, kë ñiinŋ alon i katim kawoon Yotef, anwoon i ubeeka wi Arimati ašë bi. Awo ñaan antiinkaniin ŋi uruha wi bayuday, awo ŋi pyoonk ubi wi Pših pi Našibaŋi. Aya na mntëŋ ahepar Pilat puum pi Yetu wal mënŋ ŋiki unuur mënŋ uwo wi pbomandër pa unuur wi pnoorfën. 44 Pilat aňoŋar kë Yetu adobi keŋ, wi wi ašaan adu naweek i bangoli iñeenweek, ahepara me ujoni, wi akeŋnuŋ. 45 Wi atemuluŋ, kë ašë dinan Yotef ajej puum. 46 Yotef anug blaañ bi ifaal, awalan puum pi Yetu ŋi kruŋ ašë bootan pa na ba, aya bëkan pa ŋi bhër bi bajipun ŋi kaban ki plaak. Ado kë bakël plaak pweek ŋi plëman pi bhër. 47 Mariya i utaak wi Magdala na Mariya anin Yotef baten dko di babëkanuluŋ bnuura.

16

Baat baŋenk bhër kë bawo bjint

(Maci 28.1-10; Luk 24.1-10; natenan ŋi Yowan 20.1-10)

1 Wi *unuur wi pnoorfën wi bayuday uŋepun, Mariya i utaak wi Magdala, Falome na Mariya anin Yakob banug ukëra ujuŋ ulil pŋëkën katul tulan ŋi puum pi Yetu. 2 ŋi unuur unŋaŋun unuur wi pnoorfën, na nfa kub wi unuur upënuŋ, kë bašë ya du bhër bi Yetu. 3 Balaŋar aji : « In abaan aya kakëlun plaak panwoon ŋi plëman pi bhër ba? »

4 Kë wi bašaan akat këš ašë win plaak pandëmuŋ maakan kë pakëlanaa. 5 Baneej du bhër ašë win ŋi kadeenu ki baka naŋaša alon anwohariin kamiša kafaatal kë aŋoo, kë bašë lënk maakan.

6 Aji na baka : « Naklënk, nala Yetu i Nataret, i bapanun: anaŋa ŋi pkeŋ, aanwo ŋi. Natenan dko di bapiinŋanuluŋ. 7 Nayaan naji na Piyeer na baŋaŋarul bandukiin: “ajotan kadun du Galilay, dul di nakwinnuluŋ jibi abiin aŋupan.” »

8 Bapën du bhër ašë ŋi, ñleef ŋaki na baka, kë babot aňoŋar maakan, palënk pi balënkun paŋu kë baanŋup nin ñaan uko ulon te ado ban katoh.

Yetu apën awinana wi anaŋiin ŋi pkeŋ

[9 Yetu anaŋa ŋi pkeŋ na nfa mi unuur unŋaanun unuur wi pnoorfën. Apën awinana duna ŋi Mariya i utaak wi Magdala, i abiin apënan ŋnŋaayi paaj na ulon. 10 Aya aŋup uko mënŋ bambiin awo na Yetu banwoon wal mënŋ ŋi puum awooni. 11 Wi

batiinkuŋ kē anaŋa ʔi pkeʔ, kē ul abot awina, baanfiyaara.

¹² Wi uko waŋ uʔepuŋ, Yetu apēn awinana awo ji ñaan nampaʔi ʔi baʔaʂarul batēb bankyaanʔuŋ aya du ufēʔ unwoon du uʔeeh. ¹³ Bukuŋ mēnʔan bakak aʔup bandukiin uko wi bawinuŋ, kē baanfiyaar baka kak.

¹⁴ Yetu abaañʂaan apēn awinana ʔi banjañan iñeen na aloolan wi baʔoon ʔi umeeʂa pa pde, aŋoman na baka ʔi uko wi bawoon baanfiyaari na ʔi pdēnēm pi ŋhaaʂ ŋi baka ʔiki wi anaʔiin ʔi pkeʔ aʂē pēn awinana, baanfiyaar banwinuluŋ. ¹⁵ Akak aji na baka : « Nayaan ʔi umundu bʔi naʔup Uʔup Ulil Unuura bañaan bʔi biki umundu. ¹⁶ Ankfiyaaruŋ kabot kayeenk batitmu abuur, kē anwoon aankdi pfiyaarēn aduknaana. ¹⁷ Iko yi ikyuujun kē bafiyaari : Balun kado kadook ŋntaayi ʔi katim ki naan. Balun kaʔiini ŋʔup ŋyaanʔ. ¹⁸ Bajej ŋpula ʔi iñen yi baka. Woli badoo daan bnunk bankfiŋaruŋ, nin uko ulon uunkdo baka. Bapaf bamaakal iñen kajeban baka.

» ¹⁹ Wi Yetu Ajugun aʔiiniin aba, aʂē deenana baʔi, aʔo ʔi kañen kadeenu ki Naʂibaʔi. ²⁰ Kē baʔaʂarul baʂē ya du dko bʔi aʔup Uʔup Ulil Unuura. Ajugun alemp na baka abot ayuuj kē uko wi baktupuŋ uwo manjoonan na iko iñonarēnaan yi bakdolun.]

Uṭup Ulil Unuura wi Luk apiitun

Uṭup ujuni

Luk apiit nlibra ntëb. Uṭup Ulil Unuura wi Luk apiitun na Ulemp wi Banjañan. Luk ate ugrek bnuura. Awo naku-raar. Wi Pawulu ayaan pṭup bañaan banwoon baamme Naṣibaṭi Uṭup Ulil Unuura, bukal bagakanderun. Wal mënṭ Luk aandobi me Naṣibaṭi. Abaa bi kak kak naritton. Apiit ulibra wi bë aanwin Yetu. Aya ala bañaan bammeen Yetu ahepar baka bnuura jibi iko itëpari. Ajej Uṭup Ulil Unuura wi Markut apiitun aṣë piit, jibi Maci adolon. Maci kak ajej ulibra wi Markut. Ṭi ulibra wi nul, Luk ajuk iko yi bayuday akuṭ ajuk iko yi banwoon baanfiyaar Naṣibaṭi bawoon baammee. Apiit pa bañaan banteen ugrek banwoon baanfët ṭi Palettina. Aṭiiniyaan pntaali pi Yetu ajunna du Adam kadiimanaan kë Yetu awoon nabuuran bañaan bti. Woli ñaan aleyiir ulibra wi Luk aji win ujal wi Naṣibaṭi adiimanun bañaan biki umundu upokun: bajuuk, bamaakal. Luk aṭiiniyaan kak Uhaaṣ wi Naṣibaṭi na pñehan Naṣibaṭi.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Uko unkayi kë Luk apiit ulibra wi (1.1-4)

2. Hum di di Yowan Nabattaar na Yetu babukiin (1.5-2.52)
3. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (3.1-20)
4. Batitmu bi Yetu na jibi Tatana akdoon na pguura ajuban (3.21-4.13)
5. Yetu aya aṭo du Galilay (4.14-9.50)
6. Yetu apenna Galilay atool pya Yerutalem (9.51-19.27)
7. Kanëm kabaañsaani ki Yetu ṭi mboṣ: pwayeṣ pi bawayṣulun na pkeṭul (19.28-23.56)
8. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (24.1-12)
9. Yetu apen awinana ṭi kadun ki baṭaṣarul aṣë deenana du baṭi duuṭ (24.13-53).

Ujuni

¹ Bañaan batum, badoon-aan na ppiit, kaṭup iko bti inṭepun ṭi ptoofun. ² Bakakalëṣun ya, jibi bam-maarun abot awin na kēṣ ki baka du ujuni, baṭupun baka ya. Bukal biki baṭupun pṭup *Uṭup Ulil Unuura. ³ Ukaan kë nṣë ṣal aji, wi nheparun bnuura, aten iko bti jibi iyeenkiiri du ujuni, uyuk maakan nji kak npiitu, nṣupu bnuura jibi iko itëpari, iwi Teofil i mmaganun maakan, ⁴ ihilna ime kë iko yi bajiukaniin iwo manjoonan.

Uwanjut uṭup Fakariya kë Yowan Nabattaar alun kabuka

⁵ Wal wi *Herod awoon naṣih i utaak wi Yuda, naṭenjan i Naṣibaṭi alon awo da i

bajaan bado Fakariya. Awo i pntuk pi batenan biki pşini pi Abiya. Aharul awo i pşini pi *Aaron naţen, katimul kawo Elitabet. ⁶ Bawo bukal batëb bti bańaan batool ti kadun ki Naşibaţi, banjayi bataş uţup na bgah bi Ajugun bti bnuura. ⁷ Kë başë wo baambuki, ţiki Elitabet aanhılan pbuk, kë bakak awo bukal batëb bti bańaan bandoon abi ţaf ţaf.

⁸ Unuur ulon, Fakariya awo ti pdo bţenan ti kadun ki Naşibaţi, ţiki pntukul pakaan na pdo ba. ⁹ Baţenan baji bado kambiilun katen űaan i Naşibaţi adatuń, kë ul, Fakariya adataniin ti batenan bti, pneej du *dko dyimanaan di Katoh Kaweek ki Naşibaţi, katër mnkulan*. ¹⁰ Pntuk pi bańaan batum kë paşë wo ti pńehan Naşibaţi du bdig, wal wi aktërun mnkulan.

¹¹ Ti dko mënţ kë aşë win *uwanjut ulon wi Ajugun, kë unaţ ti umban udeenu wi umeeşa utëri mnkulan. ¹² Fakariya alënk adiwşa, wi awinun wa, ¹³ kë uwanjut uşë jaka : « Fakariya, wutan kalënk! Uko wi ińehanun, utiinkana du Naşibaţi : Elitabet aharu, alun kabukaru napoţ űiinţ, lunj iţu'a katim ki *Yowan. ¹⁴ Alun kaţiju mnlilan na mntan ; bańaan batum balun kalilandër kabuka ki nul. ¹⁵ Alun kawo űaan naweek ti kadun ki Ajugun. Aanwo kalun kadaan

nin poot. *Uhaaş wi Naşibaţi ujunna pwo ti a du kayin ki anin. ¹⁶ Alun kakakan babak *Itrayel du Ajugun, Naşibaţi i baka. ¹⁷ Alun kado kapoş ti kadun ki Naşibaţi, na uhaaş na mnhina mi *Eli *Naţupar Naşibaţi, bapoţ bakakna batiinkar na başin baka, banwoon baanktaş Naşibaţi, bakak bawo na űşal űnuura ji bańaan banwoon batool. Alun kado pntuk pi bańaan, pabomandër bnuura pa Ajugun. »

¹⁸ Kë Fakariya aşë ji na Uwanjut: « Hum di di nji kadolun, kadoo kame kë uko wan uwo manjoonan? Dţafi, kë ahar naan akak awo naweek. » ¹⁹ Uwanjut uteema aji : « Nji dwoon *Gabriyel! Dji kanaţ ti kadun ki Naşibaţi, kalempara. Ul ayilnun, mbi nţiini na iwi, nţupu uţup ulil wi. ²⁰ Iinfiyaar uko wi nţupiin, kë uşë lun kadolana ti wal wi Naşibaţi adatuń, ikak keeri namum, kabiiş bţup, te unuur wi iko mënţ yun iklunin kadolana. »

²¹ Wal mënţ, kë bańaan başë naţ ayoonk Fakariya aşë la uko unkaan kë ajon maakan hënk du *dko dyimanaan. ²² Kë wi apënuń, aankak ahil pţiini na baka. Hënk di bańaan bameen kë aya ka mnwin du dko dyimanaan meet, Fakariya aţiniyaan na baka na ińen ţań, kë pdiim paankpën.

²³ Wi abaan ulemp wi awoon i pdo du *Katoh

* **1:9** Mnkulan : Manjaan mantër du dko dyimanaan kadëmanaan Naşibaţi. Mnkulan, manwo pńaak pi bbeekar pankayun.

Kaweek ki Naşibaţi, aşë kak katohul. ²⁴ Uunjoni, kë Elitabet aharul aşë mobana kayiņ. Amen kayiņ mënţ te kli kañeen, aşë ji  i uşal : ²⁵ « Kë h nk di di Ajugun alempuņ na nji,  i wal wi adatuņ, abuuranaan mnkow  i k ş ki bañaan! »

Uwanjut u up Mariya kabuka ki Yetu

²⁶ Wi kayiņ ki Elitabet kadoluņ kli paaj, kë Naşibaţi aşë yil *Gabriyel *Uwanjut du ubeeka wi *Nataret du utaak wi *Galilay ²⁷ du neegani anwoon aamme  iint, i  iint alon anwoon Yotef, i pşini pi *Dayiţ naşih, ajokuņ. Katim ki neegani aņ kawo *Mariya. ²⁸ Uwanjut uneej du katohul aşë ji na a : « Dwulu mboş, iwi i Naşibaţi awuluņ bnuura bi nul atuman. Ajugun awo na iwi. » ²⁹ Wi Mariya atiinkuņ u up waņ aşë  oņar maakan, awo  i pşal, aji : « Pwul mboş pi pawo phon ba? » ³⁰ Uwanjut kë uşë ji na a : « Mariya, wutan kal nk ; Naşibaţi awulu bnuura bi nul. ³¹ H nk, iluņ kawo na kayiņ, kabuk napoţ  iint ; luņi i u'a katim ki Yetu. ³² Aluņ kawo naweek. Baluņ kado kadu'a Abuk Naşibaţi *And muņ Maakan. Naşibaţi Ajugun, aluņ ka oorana  i pşih pi *Dayiţ ateem. ³³ Ul akluņ ka ijan pşini pi *Yakob bti, te mndani. Pşih pi nul paankluņ kaba. » ³⁴ K  Mariya aşë ji na uwanjut: « Hum di di uko

m nt wuņ ukhilanuņ kaluņ kadolana, wi nwoon m ndobi me biint? » ³⁵ Uwanjut uteema aji : « *Uhaaş wi Naşibaţi uluņ kahela  i iwi, Naşibaţi And muņ Maakan aşë guru na mnhina mnweek mi nul ji blifi. Ukaan kë napoţ nayimanaan ankluņ kabuka akdu'ana Abuk Naşibaţi! ³⁶ Tenan, Elitabet, i nayi uņ, andoon awo na af awo kak na kayiņ ki napoţ  iint. Ul i bajakuņ aanhil pbuk† awo  i kli paaj, ³⁷  iki Naşibaţi aambi şna bi şna nin ukoolan. » ³⁸  i dko m nt, kë Mariya aşë teem aji : « Nji, dwo nalempar Ajugun, uko m nt uwoon jibi ijakuņ! » Wi wi uwanjut wuņ uyaan, aduka.

Mariya aya pwin Elitabet ayi ul

³⁹  i  nuur m nt  uņ, kë *Mariya aşë bomand r ataran pya du ubeeka uluņ unwoon du inkuņ du Yuda. ⁴⁰ Aya aban, aneej du uko Takariya, aşë wul Elitabet mboş. ⁴¹  i dko m nt, wi Elitabet atiinkuņ pwul mboş pi Mariya, kë napoţ aşë şin ar du kayiņul meet, kë *Uhaaş wi Naşibaţi uşë  um  i Elitabet, ⁴² wi wi a aan ado pdiim pweek, aji : « Naşibaţi awulu bnuura apelan baat bti, abot awul napoţ i iwoonaanuņ  i kayiņ bnuura bweek! ⁴³ Nji dbaa wo wo in ba, kë anin Ajugun adoo poş aban du nji? ⁴⁴ Wi ntiinkaan  iink pwul mboş pi nu, kë napoţ aşë lilan, a in ar  i kayiņ naan meet,

† 1:36 Awo nar k m.

45 Ñaaŋ anfiyaaruŋ aji uko wi
Ajugun aṭupun ulun kadolana
anuurandëni! »

*Mariya ayeeh mnlilan mi
nul*

46 Kë *Mariya ašë teema aji :
« Uhaaş wi naan udëman Aju-
gun,

47 kë uşal wi naan uwo
ṭi mnlilan wi Naşibaṭi
abuurananaanun,

48 ṭiki aṭo aten nji
nalemparul nan-
dayanaan.

Hënkun iwuuŋ yi ŋwal bti ido
kadu'ën ñaaṭ nanuu-
randënaan,

49 ṭiki Naşibaṭi anhiniin
iko bti, ado pa nji iko
inuura iweek maakan
:

katim ki nul kayimani!

50 Mñaga mi nul manwo ṭi
bañaan biki iwuuŋ bti
bankdëmanulun.

51 Atar kañen adiiman mn-
hina mi nul
agar bandëmanun ikow
yi baka.

52 Awalana başih ṭi pşih pi
baka,
aşë deen banwalanun
ikow yi baka.

53 Awul banwoon ṭi kanuma
iko inuura, atuman
aşë dook bayok, kë bakak
iñen ijinṭ.

54-55 Aṭenk bañaan biki *Itrayel
balemparul,
ji kahon ki abiin ado
başinun,

aleş ṭi mñaga mi nul,
*Abraham na pntaali pi
nul, te mnṭo. »

56 Mariya aṭo na Elitabet
uko ji kli kwajanṭ, abaa
wugşa, aṭiiş katohul.

*Kabuka ki Yowan
nabattaar*

57 Wi unuur wi Elitabet
awoon i kabuk ubanuŋ, aṭij
napoṭ ñiint. 58 Bakiñul na
bayiñul, batiink kë Naşibaṭi
ayuuja mnñaga, aşë wo ṭi
mnlilan na a. 59 Unuur uṭenk
bakren, babi pwalan napoṭ

*katëmp, kaşë kaṭu'a katim ki
aşin : Fakariya. 60 Kë anin aşë
pok, aji : « Naṭu'ana katim ki

*Yowan » 61 Kë başë teema aji
: « Nin alon ṭi bayiṭu aanwo

wo katim ki Yowan. » 62 Kë
başë du aşin, ahepara na
iñen katim ki aṇaluŋ baṭu
abukul. 63 Fakariya ado kë
batemana iko ipiiti, aşë piit

aji : « Awo katim ki Yowan.

» Bañaan kë başë ñonjar
bti. 64 ṭi dko mënṭ mntum

manhaabşa na a, pndemënt
kë pafënşaa, kë aşë jun pñiini,

abeeb Naşibaṭi. 65 Bakiñul bti
balenk, abot añaonjar. Kë iko

inṭepun yun imeeṭana, aniink
utaak unwoon du inkun du

*Yuda bti. 66 Bañaan bti
bahank iko yi batiinkun du

ñhaaş, aşë ji : « we wi napoṭ
i aklun kawo? » Mnhina

mi Ajugun manwo na a na
manjoonan.

*Fakariya ayeeh mnlilan mi
nul*

67 Kë *Uhaaş wi Naşibaṭi
uşë bi, aneej atum ṭi Fakariya
aşin napoṭ, kë awo ṭi pṭup ji
*baṭupar Naşibaṭi aji :

68 « Najoh ndëman Ajugun,
Naşibaṭi i *Itrayel

- tiki abi ti nja, pbuuran
 bañaan biki nul.
 69 Anañan pa un, ti biki pşini pi
 *Dayiñ nalemparul
 Nabuuran i phina
 pweek,
 70 Jibi abiiñ aţup ti mntum mi
 baţuparul bayimanaan
 bajon.
 71 Aji ankmbiiñ, aluñ kabuu-
 ranun ti başooradun,
 aluñ kapënanun ti iñen yi
 bampokuñ un bti.
 72 Hënk, Naşibaţi adiiman
 mnñaga mi nul ti
 bateemun
 aşe leş kahoñ kayi-
 manaan ki adoluñ.
 73 Abi hoñ *Abraham aşinun
 amehna,
 74 aji, atehun, kapënan ti iñen
 yi başooradun,
 abot ado kë ñhil adëmana
 na mntëñ,
 75 ñhilna ñwo bajinţ na batool
 ti këş ki Naşibaţi,
 ñnuur bti ñi ubida wi nun.
 76 Kë, iwi, napoţ i naan,
 iluñ kadu'ana naţupar
 *Andëmuñ Maakan,
 Naşibaţi
 iluñ kado kapoş ti kadun
 ki Ajugun, kabomana
 bgah,
 77 kaţupna pntaali pi nul, kë
 aluñ kabuuran baka,
 wi akbiiñ kapënan baka ti
 ipekadu yi baka.
 78 Naşibaţi atum na mnñaga,
 ukaañ kë
 akluñ kado kafiiţun na
 bjeehi banwoonuñ
 baţi,
 bannaamuñ na bi unuur
 unkmayun,

- 79 kajeehanaan banwoon ti
 bdëm
 na ti ulimënt wi pkeţ,
 kaţijun ti bgah bi mnjeeh. »
 80 Kë napoţ, ul, aşe dëma
 dëm na uleef na uhaaş. Awo
 du dko di *pndiiş te unuur wi
 aluñiiñ anaţa, abi awinana ti
 bañaan biki Itrayel.

2

Kabuka ki Yetu

- 1 Naşih najeenkal anwoon
 *Tetar Aguttu ado wal mënţan
 aji bapiitan bañaan bti.
 2 Ppiitan itim pañ, panwoon
 pteek, padolana ti wal wi
 Kiriniyut awoon nantuşa i
 utaak wi Firi.
 3 Bañaan bti baya ppiitan,
 andoli du ubeeka wi bateem.
 4 Kë *Yotef ul kak anañaana
 ubeeka wi *Nataret ti utaak
 wi *Galilay pya utaak wi
 Yuda, du Betleyem, ubeeka
 wi *Dayiñ, tiki awo i pşini pi
 nul. 5 Aya pa ppiitan da, ul
 na *Mariya, poonu i ajokuñ,
 anwoyi na kayiñ.
 6 Wi bawoon ti Betleyem,
 kë wal wi Mariya awoon i
 kabuk, kë uşë ban. 7 Kë
 abuk napoţ ñiint, bajeenul.
 Abootana na ilaañ, apiintana
 ti kambëñan, tiki baantënkber
 aka dko dpiint du meet di
 bayaanţ.
*Uwanjut upën awinana ti
 kadun ki bayafan
 (Maci 2.1-15)*
 8 Ti utaak mënt wuñ,
 bayafan baloñ baji bafër
 du nteeh kayeñ itani yi
 baka. 9 *Uwanjut uloñ wi
 Ajugun upën awinana ti
 kadun ki baka, kë mndëm

mi Naşibaŋi manşë jeehan baka, kē balēnk maakan. ¹⁰ Kē uwanjut uşë ji na baka : « Nawutan kalēnk, dbi pŋupan uŋup unklun kaŋij mnlilan mweek ŋi baŋaaŋ bti : ¹¹ *Nabuuran Baŋaaŋ abuka ŋi utejan wi nŋa wi pa an, du ubeeka wi *Dayiŋ naşih : ul awoon *Krittu Ajugun. ¹² Kē hēnk di di nakyaan kayikrēnaan napoŋ mēnt; naŋēnk babooŋana na ilaaŋ, bapiiŋŋana ŋi kambējan. »

¹³ ŋi dko mēnt, kē pntuk pweek pi ŋwanjut ŋi baŋi paşë wuj, anaakiir na uteek, aşë beeb Naşibaŋi aji :

¹⁴ « Naşibaŋi adēm du baŋi duuŋ,
mnjeeh mi nul manwala
ŋi mboş
pa baŋaaŋ biki aŋaluŋ! »

Bayafan baya Betleyem

¹⁵ Wi ŋwanjut ŋakakuŋ baŋi, aduk baka, kē bayafan başë ŋelşër aji : « Nawulēn ŋya te Betleyem, ŋya ŋwin uko unwoon, wi Ajugun adoluŋ kē ŋmee. »

¹⁶ Hēnk di di bataranuŋ aya, baŋēnk Mariya, na Yotef, na napoŋ aambaan abuka buka, kē apiiŋŋ ŋi kambējan. ¹⁷ Wi bawinuluŋ, aşë kakalēş uko wi *uwanjut uŋupuŋ baka ŋi napoŋ mēnt. ¹⁸ Baŋaaŋ bti bantiinkuŋ bayafan, baŋoŋar ŋi uko wi baŋupuŋ. ¹⁹ Kē Mariya, anin Yetu, ahank bnuura iko inŋēpuŋ bti ŋi kaŋēbul, aşë şalŋŋēn ya. ²⁰ Bayafan bawuŋşa wal mēnt

akak, aşë dēman Naşibaŋi, abot abeeba ŋi iko bti yi batiinkuŋ akuŋ awin. Iko mēnt yuŋ iŋŋē jibi uwanjut ujakuŋ na baka.

Bawalan Yetu katēmp

²¹ ŋi unuur uŋēnk bakreŋ, wal wi pwala *katēmp pi napoŋ ubani. Kē baŋu'a katim ki Yetu, jibi *uwanjut uŋupuŋ Mariya, wi awoon aandobi wo na kayiŋ.

Baŋij Yetu aya adiiman du Katoh Kaweek ki Naşibaŋi

²² ŋnuur ŋabani ŋi *Yotef na *Mariya bawoon biki kabaaŋēş baŋow jibi *Bgah bi Moyit bajakuŋ. Baŋij Yetu du ubeeka wi Yerutalem, kaya kadiimana Ajugun. ²³ Bado haŋ ŋiki upiit ŋi ulibra wi Bgah bi Ajugun, aji : « *Bajeen ŋiiniŋ awo kafah ki Ajugun.* »^{*} ²⁴ Bawo i kado kak bafiŋar Ajugun ŋrikaŋe ŋtēb, ukaş na waaŋ kēme ŋbalab ŋtēb ŋanhojuŋ, jibi Bgah bi Ajugun bajakuŋ^{*}.

Fimeyoŋ abeeb Naşibaŋi wi awinunŋ Yetu

²⁵ Kē ŋiiniŋ alon aşe wo wal mēnt du Yerutalem, anwoon katim ki Fimeyoŋ. Awo ŋaaŋ anwoon natool ŋi kēş ki Naşibaŋi abot adēmana bnuura. « Awo wo ŋi pyoonk wal wi Naşibaŋi akwentuŋ mnkuul mi *Itrayel. » Kē *Uhaaş wi Naşibaŋi uşë wo ŋi a. ²⁶ Uhaaş wi Naşibaŋi ubi ŋupa kē aankkeŋ, bē aanwin Krittu, i Ajugun ayiluŋ. ²⁷ Uhaaş wi Naşibaŋi uŋija te du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi. Kē wi

^{*} 2:23 Ppēn 13.2,12,15. ^{*} 2:24 Bgah 12.8.

bajug Yetu batijulun da, pya kado uko wi *Bgah bi Moyit bajakun, ²⁸ Timeyon ayeenka ti iñen, abeeb Naşibaţi, aşe ji :

²⁹ « Ajugun, kahon ki nu kadolanaa,

hênkun ihilan kawutan nalemparu,

aya na mnjeeh,

³⁰ tiki dwin na kês ki naan mbuur manwoonun du iwi,

³¹ mi ibomanun ti kês ki umundu bti.

³² Dwin bjeehi bankdoliin imeetana

ti banwoon baanwo *bayuday

kabot kawo pdem pi Itrayel pntaali pi nu. »

Timeyon aţup uko unklun kabi

³³ Aşin Yetu na anin bañoari jibi batiinkun Timeyon kë aktiiniyaan uko wi nul. ³⁴ Kë Timeyon aşe ñehan Naşibaţi bnuura pa baka, abaa ji na *Mariya anin Yetu :

« Tenan, Naşibaţi adaturun napoţi, ul aktijun pjot na pnaţa pi bañaan batum ti *Itrayel. Alun kado kadi-

iman mnhina mi Naşibaţi, bañaan balun kado kalaţa. ³⁵ Hênk, nşal nammeniin ti nhaaş ni bañaan batum, nalu kameetana. Kë iwi Mariya, pjootan palun kalunanu kaţeb ji kakej. »

Aana aţup uko unkmbiin

³⁶ Uka ñaat alon *Naţupar Naşibaţi i katim ki Aana, awo abuk Fanuwel, i pşini pi Ater. Adobi wo wo ñaat naweek, aniima nşubal paaj na ulon

³⁷ aşe duka nayoţ. Aana mênţ aka nşubal iñeen bakren na nbaakër. Aanji low *Katoh Kaweek ki Naşibaţi, kaşe bi duka duka ti plempara, ti pyiman na pñehan. ³⁸ Aban da wal mênţ aşe wo ti pbeeb Naşibaţi abot aţiiniyaan uko wi napoţ, bañaan bti bankyoonkun mbuur mi Yerutalem.

Pkak Nataret du utaak wi Galilay

³⁹ Wi *Yotef na *Mariya babaan pdo iko bti jibi Bgah bi Ajugun bajakun, bawugşa akak utaak wi *Galilay, du Nataret, ubeeka wi baka. ⁴⁰ Napoţ adem na uforta, na uşal untuņa, kë bnuura bi Naşibaţi babot awo na a.

Yetu aţo na bajukan Bgah du Katoh Kaweek ki Naşibaţi

⁴¹ Na nşubal, bajug Yetu baji baya *Ufettu wi Mnjeeh du Yerutalem. ⁴² Kë wal wi Yetu adolon nşubal iñeen na nţeb, kë başe tija, ji udolade wi baka. ⁴³ Wi ufettu uţepun, bawugşa akak, kë Yetu napoţ aşe duka Yerutalem, kë bajugul baamme. ⁴⁴ Banuur aji Yetu awo ti pntuk pi bañaan bankyaanţun na baka, bapoş ado unuur upëb abaa naţa pla'a, ahepar na bayiţ baka, na biki bameerun. ⁴⁵ Wi bawoon baanwina, aşe wugşa pla'a te Yerutalem. ⁴⁶ Ti unuur uwajanţen, batënka du

*Katoh Kaweek ki Naşibaţi, kë aţo ti ptoof pi *bajukan Bgah bi Moyit, atiink baka, abot ahepar baka iko ilon. ⁴⁷ Bañaan bti banktiinkulun bañoar ti mntit mi nul,

na jibi akteemuŋ bajukan baweek. ⁴⁸ Wi bajugul bawinuluŋ, bakak aňoŋar maakan. Kē anin ašē ji na a : « Abuk naan, ibaa dolun do we hēnk ba? Tenan! Nji na šaaš ŋhaajala maakan awo ŋi pla'u. »

⁴⁹ Kē Yetu ašē teem aji : « We ukaaŋ kē nakla'ēn ba? Naamme kē dwo i kawo ŋi ka-toh ki Paapa i? »

⁵⁰ Kē bajugul bašē paam uŋup mēnt.

Yetu atiink bajugul

⁵¹ Wi wi Yetu ašaaŋ awuŋša akak *Nataret na bajugul, aji tiink baka. Kē anin ahank ŋi kaŋēb ki nul iko bti yi atiinkuŋ abot awin. ⁵² Yetu kē ašē dēm, na ušal, na uleef. Kē Našibaŋi na baňaaŋ bti babot alilandēra.

3

Našibaŋi ayil Yowan Nabattaar
(Maci 3.1-6; Markut 1.2-6; natanan ŋi Yowan 1.19-23)

¹ Uwo ŋi wal wi Tiber *Fetar awoon ŋi ušubal uŋēnk ŋšubal iñeen na kañeen wi awoon naših najeenkal*, kē Pont-*Pilata awo nantuŋa i utaak wi Yuda, kē *Herod awo nantuŋa i utaak wi *Galilay, Filip naweek Herod kē awo nantuŋa i ŋtaak ŋi Iture na Trakonitid, kē Liŋaniyat awo nantuŋa i utaak wi Abilen, ² ŋi wal wi Anaŋ na Kayif bawoon *baŋeŋan baweek biki Našibaŋi. ŋi ušubal mēnt

*Yowan abuk Fakariya awo du *pndiiš, kē Našibaŋi ašē ŋiini na a, awula uŋup wi nul. ³ Wi wi ašaaŋ ajun pňaaŋ ŋi utaak bti unňoŋuŋ bdēk bi Yordan, aji na baňaaŋ: « Nawutan pjuban, naŋēlēš ŋbida, nado *batitmu, Našibaŋi ašē pēnanan ipekadu. » ⁴ Kē hēnk di uko wi *Itayi *Naŋupar Našibaŋi apiitun ŋi Ulibra wi Našibaŋi udolaniin, apiit aji :

« *Pdiim ploŋ pahuuran du pndiiš aji:*

“*Nabomaan bgah bi Ajugun akluŋ kaŋēpna, nadolana ilēl itool!*

⁵ *Injiir iluŋ kafukana, inkuŋ iweek na impoŋi ifom kaliŋran na igah.*

Igah inŋotun ikak itool.

Igah inšēkrētiin ikak idaan.

⁶ *Hēnk, baňaaŋ bti baluŋ kawin jibi Našibaŋi abuuranun un.”* »^{*}

Uko wi pdo, kawutna pjuban
(Maci 3.7-10)

⁷ *Yowan aji ji na pntuk pweek pi baňaaŋ panjaan pabi ŋi a pyeenk *batitmu : « An, nawo pntuni pi ŋnfunan! In ahoopaŋanaŋ aji naŋi udeeb wi Našibaŋi unkmbiin ba? ⁸ Nadolan keeri iko inkyuun ŋi kē nawut pjuban abot aŋēlēš ŋbida ; nawutan kaŋal kaji : “Nwo biki pšini pi Abraham!” Dŋupan : Našibaŋi ahilan kakakan mnlak mi bubuk *Abraham. ⁹ Ptibi padobi

* **3:1** Naših najeenkal awo naših i Rom na i ŋtaak ŋi baromeŋ batehuŋ. Aji ŋu nantuŋa ŋi utaak undoli wi batehuŋ. ^{*} **3:6** Itayi 40.3-5.

bëkan bëkan ti mnko uʔeeh, bko banwoon baankbuk mnko mnuura bafal kafël du bdoo. »

¹⁰ Pntuk pi bañaan pahepara aji : « Kë nbaa do do hum ba? » ¹¹ Kë aʔeem baka aji : « Ankaan imiŝa itëb, apënan kalon kaʔen anwaanun. Ankaan uko ude, afaaŝiir na anwaanun ! »

¹² *Bakobraar daaŝa balon babi kak pdolan batitmu, aŝë hepara aji : « Najukan, we wi nwoon kado? » ¹³ Kë aji na baka : « Nakhepar kapelan wi baʔu'anaŝ pyeenk. » ¹⁴ Bangoli bahepara kak, aji : « Kë un, we wi nwoon kado? » Kë aʔeem baka aji : « Nawutan kateh nin ñaan alon itaka na uyoh, këme ti nʔilan, naliŝan ti baluk bi nan. »

Yowan aʔiiniyaan ñaan anklun kabi

(Maci 3.11-12; Maci 1.7-8; natenan ti Yowan 1.24-28)

¹⁵ Jibi bañaan bti bakyoonkun uko unwoon wi pbi aŝë ŝal aji : « Wom *Yowan awoon *Krittu? » ¹⁶ Kë Yowan aŝë tiini na baka bti aji : « Nji, dji kabattaaran na meel. Kë, anŝaan alun kabi aŝë dëm apëlën maakan, mëndoo ñoom ñoom kaŝup pñëñŝa iŝapaat. Ul aklun kabattaaran na *Uhaaŝ wi Naŝibaʔi na bdoo. ¹⁷ Awo na kajeʔ ti iñen, aweey kapaʔeŝ ptiiŝ na plëfar. Aya katoor ptiiŝ ti pnkuti, kaŝë kafël plëfar du bdoo banwoon baankjëmŝa. » ¹⁸ Yowan akak ajukan pntuk pi bañaan iko itum, ameeʔanaan baka *Uʔup Ulil Unuura.

Bawat Yowan Nabattaar ukalabuŝ

¹⁹ *Herod nantuŝa ajeŝ Herodiyana ñaaʔ i naweekul akak ado iko iwuʔaan itum ilon kak, ukaan kë *Yowan aŝoman na a. ²⁰ Kë Herod, abaa beeh beeh ado kak buʔaan blon: Awat Yowan ukalabuŝ!

Batitmu bi Yetu
(Maci 3.13-17; Markut 1.9-11)

²¹ Wi bañaan bti bakdolanun *batitmu, Yetu kak ado batitmu. Wi awoon ti pñehan Naŝibaʔi, kë baʔi baŝë haabëŝa. ²² Wi wi *Uhaaŝ wi Naŝibaʔi uŝaan awala ti a, awo wo ji ubalab ufaatal. Kë pdiim plon paŝë pënna baʔi, aji : « Iwi, iwoon Abuk naan, dŝalu maakan, dmaganu. »

Pŝini pi Yetu
(Maci 1.1-17)

²³ Yetu aka uko ji nŝubal iñeen nwananʔ wi ajunun pjukan bañaan. Ti uŝal wi bañaan bti, Yetu awo abuk Yotef, i Heli, ²⁴ i Mattat, i Lewi, i Melki, i Yanayi, i Yotef, ²⁵ i Matatiya, i Amot, i Nahum, i Hetli, i Nagayi, ²⁶ i Maat, i Matatiya, i Femeyin, i Yotek, i Yoda, ²⁷ i Yowanan, i Reta, i Ferubabel, i Falatiyel, i Neri, ²⁸ i Melki, i Adi, i Kotam, i Elmadam, i Er, ²⁹ i Yetu, i Eliyeter, i Yorim, i Mattat, i Lewi, ³⁰ i Fimeyon, i Yuda, i Yotef, i Yonam, i Eliyakim, ³¹ i Meleya, i Mena, i Matata, i Natan, i Dayiʔ, ³² i Yete, i Yobed, i Boot, i Fala, i Naaton, ³³ i Aminadab, i Admin, i Arni, i Hetrom, i Peret, i Yuda,

³⁴ i Yakob, i Itaak, i Abraham, i Terah, i Nahor, ³⁵ i Ferug, i Ragawu, i Falek, i Eber, i Fala, ³⁶ i Kayinam, i Arfaktad, i Fem, i Nowe, i Lamek, ³⁷ i Metutela, i Henok, i Yaret, i Malalalel, i Kayinam, ³⁸ i Enot, i Fet, i Adam, i Naşibaţi.

4

Untaayi Uweek udo na pguur Yetu du pndiiş

(Maci 4.1-11; Markut 1.12-13)

¹ Wi Yetu antumuŋ na *Uhaaş wi Naşibaţi awoonuŋ bdék bi Yordan, kē Uhaaş wi Naşibaţi uşē űnoŋta du *pndiiş. ² Ţi űnuur iűeen űbaakēr űi adoluŋ da, Untaayi Uweek udo na pguura ado buŋaan. űnuur mēntş bti aandee, ukaaŋ kē ubon ukde'a wi űaŋŋepuŋ. ³ Kē Untaayi Uweek uşē ji na a : « Woli iwo Abuk Naşibaţi, kji na plaak pi pakak kapoom. »

⁴ Kē Yetu aşē teem wa aji : « Upiitana aji : “Mēntş uko ude ŧaű umēbanuŋ ubida wi űnaaŋ.” »

⁵ Untaayi kē ukak apayana bko duuŧ aşē diimana byaaş blookan űtaak bti űi umundu, ⁶ aşē jaka : « Dwulu pşih na pyok pi űtaak űi bti, ŧiki bawulēn waŋ mēntşan, kē nhinan kaŧen ya űnaaŋ i nűaluŋ. ⁷ Woli iűup ŧi kadun naan, adēmanaan, kka iko mēntş yi bti. » ⁸ Kē Yetu akak ateema aji : « Upiitana aji : “*Ajugun, Naşibaţi i nu ŧaű i i iwoon*

kadēman, kē ul ŧaű i i iwoon kado kalempar.” »

⁹ Kē Untaayi Uweek ukak aűnoŋta Yerutalem, apayana ŧi bŧuk bi *Katoh Kaweek ki Naşibaţi duuŧ, aşē ji na a : « Woli iwo Abuk Naşibaţi, klut kajot. ¹⁰ Kē hēnk di di upiitun ŧi Ulibra wi Naşibaţi aji : “*Aluŋ kado űwanjuŧ űi nul űado kayeru.*” ¹¹ Ukak apiitana aji : “*Naluŋ kajeju jej, kaŧi ihubta ŧi plaak ploŋ.*” »

¹² Kē Yetu aşē teem wa aji : « Upiitana aji : “*Iinwo kado katen me Ajugun, Naşibaţi i nu ahinan pdo uko wi ajakuŋ.*” »

¹³ Wi Untaayi Uweek udoluŋ iko bti pa pguur Yetu ado buŋaan, ulowa, adun awuta.

Yetu akak du utaak wi Galilay

(Maci 4.12-17; Markut 1.14-15; natenan ŧi Yowan 4.1-3,43-46)

¹⁴ Mnhina mi *Uhaaş wi Naşibaţi manŋon Yetu, akakana *Galilay. Katim ki nul kameeŧana ŧi utaak bti. ¹⁵ Aji jukan ŧi *itoh iűehanaani yi baka, kē baűaaŋ bti bamagana.

¹⁶ Yetu aya *Naŧaret di akuşnaaniű, aya aneej du *katoh kaűehanaani ki bayuday ŧi *unuur wi pnoorfēn, jibi ajonuŋ kado. Anaŧa aya pleyiir Ulibra wi Uŧup wi Naşibaţi, ¹⁷ kē başē leyiir kafah ki *Itayi *Naŧupar Naşibaţi apiitun. Wi ahaabşuŋ wa, aşē win dko di bapiitun aji :

☆ 4:4 Pleşan 8.3. ☆ 4:8 Pleşan 6.13. ☆ 4:11 Kaűaam 91.11-12. ☆ 4:12 Pleşan 6.16.

18 « *Uhaaş wi Ajugun uwo ʒi nji
adat n aji nʒup bajuuk
Uʒup Ulil Unuura.

*Ayil n nji na bakalabuş baluŋ
kawutan baka
nji na bakuul baluŋ
kawin,
mbuuran bambiinkniinŋ biki
baknooranuŋ.*

19 *Ayil n kak nʒup uşubal wi
Ajugun akdiimanuŋ
bnuura bi nul.* »*

20 Yetu ad t ulibra wal m nt, awul wa nalemp i katoh ka nehanaani, a   ʒo. Ba naanŋ bti ʒi katoh ka nehanaani k  ba   jabana k ş. 21 K  a   ʒiini na baka aji : « N ta di, uʒup wi ukak manjoonan ʒi an nanktiinknuŋ. »

22 Banktiinkuluŋ bti bama ta, abot a on ar ʒi nʒup  nuura  i akʒupuŋ baka. Wi wi ba saanŋ aji : « I m ntan, aanwo abuk *Yotef i? »

23 K  Yetu a   teem aji : « Dme bnuura k  naleşanaan uho n unjakuŋ aji : “Iwi naku-raar, duni ijeban uleefu” kaku  kajak n : “Ba upun uko wi idoluŋ du ubeeka wi Kapernawum. Kaki ido haŋ ʒi ubeeka wi nu !” »

24 Yetu abot aji na baka : « D upan na manjoonan : Nin alonŋ ʒi ba upar Naşiba i aambaanŋ katiinkana bnuura du mboş mi kabuka ki tul.

25 Manjoonan mii mi, d upan wa : Ba t bayo  batum babi wo du *Itrayel ʒi wal wi *Eli, wi uşubal udoon  şubal  wajan  na kli paaj wi uwoon uunşubi, k  ubon uweek ukak awo ʒi u ak bti. 26 K  Naşiba i

a   wo aanyil Eli du  na t alonŋ ʒi baka, abaa  p  p ayila du  na t nayo  alonŋ anf tuŋ du ubeeka wi Farepta du u ak wi Fidoŋ.* 27 Bamaak bdoobakak a um ʒi Itrayel ʒi wal wi Elite Na upar Naşiba i. K  a   wo aanjeban nin alonŋ ʒi baka. Naaman i u ak wi Firi i i a  puŋ  p ajeban.* »

28 Wi ba naanŋ banwoonŋ ʒi katoh ka nehanaani ki bayuday batiinkuŋ uko wi a upuŋ a   deeba  bti. 29 Bana ta apul pulan Yetu, ap nan bdig bi ubeeka, a oo ta te du pnkuŋ duu , pi baniwuŋ ubeeka wi baka, kahilna kawuuka du u eeh. 30 K  a    p ʒi ptoof pi baka, aya na bgahul.

Yetu ajeban  iin  i untaayi uneejuŋ

(Markut 1.21-28)

31 Yetu aya wal m nt Kapernawum, ubeeka ulonŋ wi u ak wi *Galilay, ʒi *unuur wi pnoorf n wi bayuday, awo ʒi pjukan ba naanŋ. 32 Banktiinkuluŋ ba on ar maakan ʒi pjukan pi nul, ʒiki nʒup  i nul  awo na mnhina.

33 K   iin  alonŋ i untaayi uneejuŋ, a   wo ʒi *katoh ka nehanaani ki bayuday. Awo ʒi phuuran aji : 34 « Ay, iwi Yetu i *Nataret we wi  kaarunŋ ba? Ibi bi p okun i? Dme  naanŋ i iwoonŋ: Iwo  naanŋ nayimanaan i Naşiba i ayiluŋ. »

35 K  Yetu a   l bar na wa, aji : « Yompaan mntum, p nan ʒi  naanŋ! » K  untaayi u   wat  iin  ʒi kadun ki ba naanŋ

bti, ašë pën ti a, uundola nin buṭaan blonj. ³⁶ Wal mēnt bañaanj kē bašë ñonjar fuṭ, aṭupar aji : « Uṭup wi uwo uhonj? Aji ṭiimi na nṅtaayi kado pdiim na mnhina ji naših, kē ṅaji ṅapēn! »

³⁷ Kē uko wi Yetu ušë meetana meetana pya ṭi ṅfēt ṅanṅogun da bti.

Yetu ajeban bamaakal batum
(Maci 8.14-17; Markut 1.29-34)

³⁸ Wi Yetu apēnuṅ du *katoḥ kañehanaani ki bayuday, aya aneej du uko Timonj. Anin ahar Timonj amaak wal mēnt, kē uleef uyik na a maakan, kē bašë ñehan Yetu ado uko ulonj pa a. ³⁹ Kē ašë juṭ ṭi ñaaṭ unj, alēbar na pmaak, kē papēn ṭi a. ṭi dko mēnt kē ayootan Timonj abi naṭa naṭa ajun pwul baka iko ide.

⁴⁰ Wi utaakal ubanuṅ, bañaanj bti bankaanj bamaakal banwoonj na mmaak mntum kē baṭij baka du Yetu. Aji paf kañen ṭi andoli, abi jeb jeb. ⁴¹ Nṅtaayi kē ṅakak apēn ṭi bañaanj batum, ašë huuran aji : « Iwo Abuk Našibaṭi! » Kē Yetu ašë bēg ṅa, aandinan ṅa ṅaṭup, ṭiki ṅame kē ul awoonj *Krittu.

Yetu aya pṭup Uṭup Ulil Unuura du utaak wi Yuda
(Maci 4.23; Markut 1.35-39)

⁴² Wi unuur ujintanjinj, kē Yetu ašë pën, aya du dko dangagunj. Bañaanj batum kē bašë wo ṭi praba. Wi bawinulunj, baṅal pmēbana, awut kaya kaduk baka.

⁴³ Kē ašë ji na baka : « Dkak awo i kaṭup *Uṭup Ulil Unuura ṭi uko wi *Pših pi Našibaṭi du ṅbeeka ṅundu, wanj ukaanj kē Našibaṭi ayilēn. »

⁴⁴ Hēnk di ašaanj aji ṭup Uṭup Ulil Unuura ṭi *itoh iñehanaani ṭi utaak wi Yuda.

5

Baṭaš Yetu bateek
(Maci 4.18-22; Markut 1.16-20; natenan ṭi Yowan 1.35-51; 21.1-11)

¹ Unuur ulonj wi Yetu anaṭunj ṭi kabanj ki *bdëk bi Genetaret, kē bañaanj bašë fooya atum, ptiinkna Uṭup wi Našibaṭi. ² Wi wi ašaanj awin iṭeem itēb ṭi kabanj ki bdëk. Batuh bawala ṭi ya, awo ṭi pwent iridiya yi baka. ³ Blonj ṭi iṭeem mēnt bawo bi ñiint alonj i bajaanj bado Timonj. Yetu apaya ṭi ba, ašë ji na a aṭu kalow pkay, ašë ṭo ṭi bṭeem ajun pjukan pntuk pi bañaanj.

⁴ Wi aṭiiniinj aba, ašë ji na Timonj: « Johariin du dko di bdëk badiilnuṅ, našë nafel iridiya natuh. »

⁵ Kē Timonj ašë teema aji : « Nawweek, ṅtuh utejan bti, ṅēm̄mob mob nin uṭēb, kē wi išanj ajakēn ndo wa, dfel iridiya. »

⁶ Bafel iridiya, amob ṅṭēb ṅantumuṅ ptum paṅ, kē iridiya idoo kak i kamar. ⁷ Wi wi baduunj batuh batēnt baka banwoonj ṭi bṭeem btēbantēn na iñen, babi pṭēnk baka. Bukunj babi aṭēnk baka, kē batuman iṭeem itēb kē ido kak yi kajiiir. ⁸ Wi Timonj

anduniin Piyeer awinun uko mēnt, ajot ti ihoṭ yi Yetu aji na a : « Ajugun, lowaan ṭiki dwo ṅaaṅ nado buṭaan. »

9 Aṭiini haṅ ṭiki alēnk adiwṣa ul na batēntul, ṭi btuh bi batuhun bi. 10 *Yakob na *Yowan babuk Febede banjaṅ balemp na Fimoṅ bakak alēnk maakan kak. Kē Yetu aṣē ji na Fimoṅ: « Wutan kalēnk, hēnkun baṅaaṅ biki ikkakun katuh. »

11 Wi bakakanaaruṅ kakan iṭeem du pkay, aṣē bi duk duk iko mēnt bti, aṭaṣ Yetu.

Yetu ajeban namaak bdoo
(Maci 8.1-4; Markuṭ 1.40-45)

12 Unuur ulon wi Yetu awoon ṭi ubeeka ulon, kē ṅiinṭ alon ammaakun bdoo aṣē wo da. Wi awinun Yetu, aṣē jot ṭi ihoṭul afēt kaara ṭi mboṣ aṅehana aji : « Ajugun, woli iṅali, ihinan kakakanaan njint* . »

13 Yetu atar kaṅen abana, aṣē ji : « Aa, dṅali, kakan ijint, »

Ṭi dko mēnt, kē pmaak pi bdoo pabi pēn pēn ṭi a. 14 Kē aṣē ji na a awut kaṭup nin alon uko unṭepun. Aṣē jaka aji : « Duni iya iwinana du naṭeṅan Naṣibaṭi ibot ifiṅar Ajugun uko wi *Moyit aṭuun pdo pa baṅow bi nu kadi-imanaan baṅaaṅ bti kē ijebi. »

15 Kē katim ki Yetu kaṣē meetṅana meetṅana pya. Baṅaaṅ baṭum kē bakbi ptiinka kakut kajeb ṭi mmaak mi baka.

16 Kē ul, aṣē ji ya du dko dgaag kaṅehan Naṣibaṭi.

Yetu ajeban ṅiinṭ anṭakmun
(Maci 9.1-8; Markuṭ 2.1-12)

17 Yetu awo unuur ulon ṭi pjukan, kē *bafaritay balon na *bajukan Bgah baṣē wo ṭi bankntiinkulun. Bawoona ṅfēt bti ṅi *Galilay na Yuda, na Yerutalem. Kē mnhina mi Ajugun manṣē winana ṭi pjeban pi akjebanun baṅaaṅ.

18 Wi wi biint balon bantiji ṅiinṭ alon anṭakmun ṭi kajiiṅ bawujun. Bado na pneejana kabēkan ṭi kadun ki Yetu, 19 aṣē wo baanhilani ṭiki baṅaaṅ baṭumi. Wi wi baṣaaṅ apaya du bṭuk bi katoh ado bhēr ṭi uṣaṅ ahilna awalan ṅiinṭ anṭakmun na kajiiṅ ṭi ptoof pi baṅaaṅ, ṭi kadun ki Yetu. 20 Wi Yetu awinun pfiyaar pi biint bukun bafiyaaruli, aṣē ji : « ṅiinṭu, ipekadu yi nu ipēni. »

21 Kē Bajukan Bgah balon na bafaritay baṣē ṣal aji : « ṅiinṭ ankkaruṅ Naṣibaṭi i awo ahon ba? In ahilanun kapēnan ṅaaṅ ipekadu bē mēnt Naṣibaṭi a ṭaṅ? »

22 Kē Yetu ammeen ṅṣal ṅi baka, aṣē ji na baka : « we ukaṅ kē ṅṣal ṅaṅ ṅawo ṭi an ba? 23 We uyojnuṅ ba : pji na ṅaaṅ: “Ipekadu yi nu ipēni” kēme “Naṭiin ipoṣ”? »

24 Natenan, nabaṅ ame kē *Abuk ṅiinṭ aka mnhina mi ppēnan ipekadu ṭi mboṣ. »

* 5:12 Ṭi bgah bi bayuday, namaak bdoo aṭop ṭi kadun ki Naṣibaṭi.

Wi wi ašaan aji na ñiint naŋakmaan : « Djaku : Naŋiin, ijej kajiiñ ki nu, iŋiiš katohu! »

²⁵ Ƨi dko mēnt, kē ñiint anaŋa Ƨi kadun ki bañaan, ajej kajiiñ ki apiintnuŋ aŋiiš katohul ašē beeb Našibaŋi.

²⁶ Bammaaruŋ iko mēnt bañoŋar fuŋ. Bawo Ƨi pbeeb Našibaŋi akuŋ awo na palēnk ašē ji : « Nŋwin nŋa iko iñoŋarēnaan. »

Yetu adu Lewi pa awo naŋašarul

(*Maci 9.9-13; Markut 2.13-17*)

²⁷ Wi uko waŋ uŋepuŋ, kē Yetu apēn, ašē win ñiint alon *nakobraar daaša. Katim ki ñiint mēnt kawo Lewi. Aŋo du dko di aklempnuŋ, kē Yetu ašē ji na a : « Ƨašaan! » ²⁸ kē ñiint anaŋa aduk iko bti, aŋaš Yetu.

²⁹ Wi wi ašaan adu Yetu pyoban du katohul ašē do ufettu uweek pa a. Bañaan batum bawo Ƨi pde na baka : bakobraar daaša, na bañaan balon kak. ³⁰ *Bafaritay na *bajukan Bgah biki baka kē bašē noman uko mēntan, aji na baŋašar Yetu : « Naji nade kabot kadaan na bakobraar daaša na bado buŋaan. We ukaŋ ba? »

³¹ Kē Yetu ašē teem baka aji : « Mēnt bañaan banwoŋ bajeb banumiŋ nakuraar, bamaakal banumi'uluŋ.

³² Mēmbi bi pdu bañaan baŋaluŋ aji bawo batool, dbi bi pdu bandinanuŋ aji bawo

bado buŋaan, bahilna bawut pjuban, baŋelēš nŋbida. »

Yetu aŋiiniyaan pyiman

(*Maci 9.14-17; Maci 2.18-22*)

³³ *Bafaritay kē bašē ji na Yetu : « Baŋašar *Yowan Nabattaar baji bayiman kabot kañehan Našibaŋi, kē biki nun baji bado haŋ. Biki nu kē bašē ji bawo Ƨi kande, na udaan! » ³⁴ Kē Yetu ašē teem baka aji : « Ƨi unuur wi bniim, ñaan ahilan kado bayaant bambiiŋ bniim bayiman wal wi naniim ahumuŋ da i? » ³⁵ Kē wal ušē bi, wi naniim akjejaniŋ. Baluŋ kayiman Ƨi nŋnuur mēnt. »

³⁶ Yetu akak ahoñ na baka aji : « Ñaan aanji kib kamiša kahalulu kabamna kamiša kaŋaf, woli ñaan ado haŋ kamiša kahalulu kaji katoka, kē dko dambamnuŋ daanji daya na kaŋaf! » ³⁷ Nin ñaan alon aanji Ƨu poot phalu Ƨi nŋbuuli nŋaf. Poot phalu puŋ pafom nŋbuuli, poot patula Ƨi mboš, nŋbuuli nŋatoka. ³⁸ Kē ñaan ašē wo kaŋu poot phalu Ƨi nŋbuuli nŋhalu. ³⁹ Nin ñaan alon andaanuŋ poot pŋaf aanji nŋal phalu. Baji baji : “Pŋaf paliluŋ apel.”† »

6

Yetu na unuur wi pnoorfēn

(*Maci 12.1-8; Markut 2.23-28*)

¹ Ƨi unuur ulon wi pnoorfēn wi bayuday, Yetu awo Ƨi pmuur nŋteeh nŋi nŋdeey, kē baŋašarul bašē wuur

† 5:39 Poot pi baktiiniyaanuŋ Ƨi paji woli paŋafi paba lil lil maakan.

ņa afoñel ti iñen, adoh.
 2 *Bafaritay balonj kē bašē
 ji na baka : « we ukaan
 kē nakdo uko wi Bgah ba-
 neenanunj pdo ti *unuur wi
 pnoorfēn ba? » 3 Kē Yetu ašē
 teem baka aji : « Naanleyiir
 uko wi *Dayiṭ abiiñj ado
 i, wi ubon ukde'ulunj ul
 na batēntul? 4 Aya aneej
 du katoḥ ki Našibaṭi* ajej
 ipoom yi badolonj pa bṭejan
 bi Našibaṭi ade akuṭ awul
 batēntul kē badee. Iboom yi
 baṭejan ṭañ bakaanj na pde.
 » 5 Wi wi Yetu ašaanj aji na
 baka : « *Abuk Ńiintj awoonj
 Ajug unuur wi pnoorfēn. »

(Maci 12.9-14; Markut 3.1-6)

6 Ti unuur ulonj kak wi
 pnoorfēn wi bayuday, kē Yetu
 ašē ya du *katoḥ kañehanaani
 ajukan. Kē ñiintj alonj ašē
 wo da anṭakmi ti kañen
 kadeenu. 7 *Bajukan Bgah
 na *bafaritay balonj kē bašē
 la uko utapar Yetu, ašē tena
 bnuura, kame me ajeban ti
 *unuur wi pnoorfēn. 8 Kē
 Yetu ašē me ṅṣal ṅi baka. Aji
 na ñiintj anṭakmunj : « Naṭiin ibi
 ti kadun ki bañaanj. » Kē ñiintj
 anaṭa abi anaṭa da.

9 Kē Yetu ašē ji na baka : «
 Dheparan, we wi Bgah badi-
 nanunj ñaanj ado ti unuur wi
 pnoorfēn ba? Bnuura kēme
 buṭaan? Pbuuran ñaanj kēme
 pṭoka? » 10 Wi wi ašaanj
 aten baka bti afooyan ašē ji
 na ñiintj : « Taran kañen. »
 Kē ado hañ, kē kañen kabi

jeb jeb. 11 Kē bašē deebaṭ
 maakan alaṭar katen uko wi
 bahiini kado Yetu.

*Yetu adat banjañan iñeen na
 batēb*

(Maci 5.1; 10.1-4; Markut
 2.23-28)

12 Yetu aya ti ṅnuur mēntan
 pñehan Našibaṭi du pnkunj,
 afēr ti pñehan.

13 Wi unuur ujintunj, kē
 ašē du baṭašarul. Adat ti
 baka bañaanj iñeen na batēb,
 aṭu katim ki *banjañan.
 14 Bawoonj: Timonj i aṭuunj
 katim ki Piyeer, Andre aṭa
 Timonj, *Yakob, *Yowan, Filip,
 Bartelemi, 15 Maci, Tooma,
 Yakob abuk Alfe, Timonj
 andu'aniinj Nagutar utaak,
 16 *Yudat i Yakob, na Yudat
 Itkariyot ambiinj adek Yetu
 kafēṭ.

Pntuk pi bañaanj pabi ti Yetu
 (Maci 4.24-25; Markut 3.7-
 11)

17 Wi wi Yetu ašaanj awala
 na baka, ašē naṭ ti dko dbad.
 Baṭašarul batum, aṭu na pntuk
 pi bañaanj banwoonunj ṅfēt
 bti ṅi *Yuda, na Yerutalem,
 na ṅbeeka ṅi Tir na Fidonj
 ṅanwoonj ti kabanj ki bdēk.
 18 Babi ptiinka kabot kajeb
 mmaak mi baka. Biki ṅntaayi
 ṅakyewlēnunj kak bajebi.
 19 Kē bañaanj bti bašē do
 na pban Yetu, ṭiki mnhina
 mlonj mampēnna ti a, ajeban
 bañaanj bti.

*Bannuurandēnunj na ban-
 wuṭanunj*

(Maci 5.1-12)

* 6:4 Ti wal wi Dayiṭ, kaloona kajaanj kadiiman kē Našibaṭi awo da. Kul ki ki
 bajaanj bado katoḥ ki Našibaṭi.

20 Kë Yetu aşë kat kës aten
başaşarul aşë ji :

« Nanuurandëni an nan-
waanjuŋ,
tiki *Pşih pi Naşibaţi pawo
pi nan.

21 Nanuurandëni an nan-
woon na ubon hënkunŋ,
nalun kade kayok.

Nanuurandëni, an nanwoon
ti ŋwooni hënkunŋ,
nalun kado kaji.

22 Nanuurandëni, woli
bañaan başooran,
adookan, akaran,
atok katim ki nan aji
nafëpaa tiki nafiyaar
*Abuk Ńiintŋ.

23 Nalilaan unuur mënŋ,
nawo ti mntanŋ, baluk
bi nan balun kadëm
du baţi. Kë hënk
di di bateem baka
babiinŋ ado na *başupar
Naşibaţi.

24 Kë an bayok naşë wuţan,
nadobi yeenk baluk bi
nan!

25 Nawuţani, an nanyokunŋ
hënkunŋ,
nalun kawo na ubon.

Nawuţani, an nankjiinŋ
hënkunŋ,
nalun kawo na puum
kabot kawooni.

26 Nawuţani, woli bañaan bti
başup bnuura ti an!

Kë hënk di di bateem
baka babiinŋ ado na
bataaki banjakunŋ aji
bawo başupar Naşibaţi.
»

*Pŋal başooradul
(Maci 5.39-47)*

27 « Kë nşë ţupan, an
nankntinknunŋ: Naşalan
başooradan, nado kado

bampokanan bnuura.

28 Nañehandëran bankfëpananŋ
Naşibaţi awul baka bnuura,
nañehaan Naşibaţi pa
bankţupunŋ buţaan ti an.

29 Woli ñaan akobu ti kajeem
kalonŋ, kdek kak kundu. Woli
ñaan atehu bayeti, wutana
ajej kak kamişa. 30 Woli ñaan
añehanu, ţenana, woli ajej uko
wi nu, wutan kahepara wa.

31 Uko wi naşalunŋ bañaanŋ
badolan, nadoon wa kak pa
baka.

32 « Woli naşal banşalananŋ
ţañ, ubeeb uhoŋ wi wi
nakaanŋ ba? Bado buţaan
badoo ji banşal banşalunŋ
baka. 33 Woli nado bnuura
bankdolananŋ bnuura ţañ,
ubeeb uhoŋ wi wi nakaanŋ
ba? Bado buţaan badoo ji
bado haŋ. 34 Woli naşeeţan
banhilanunŋ kalukan, ubeeb
uhoŋ wi wi nakyoonkunŋ
ba? Bado buţaan badoo ji
başeeţan kak batënŋ baka,
kayoonk baluk banliunŋ
na wi başeeţanunŋ. 35 Kë
naşë wo i kaţëp ţëp kaşal
başooradan, nadoon kado
bnuura, kaşeeţan, kawut ka-
haţ balukan. Nalun kayeenk
baluk bweek, kaşë kawo
babuk Naşibaţi *Andëmunŋ
Maakan. Ul, annuuriinŋ na
banwoonŋ baanji babeeba, na
banşotunŋ. »

34 Woli naşeeţan
banhilanunŋ kalukan, ubeeb
uhoŋ wi wi nakyoonkunŋ
ba? Bado buţaan badoo ji
başeeţan kak batënŋ baka,
kayoonk baluk banliunŋ
na wi başeeţanunŋ. 35 Kë
naşë wo i kaţëp ţëp kaşal
başooradan, nadoon kado
bnuura, kaşeeţan, kawut ka-
haţ balukan. Nalun kayeenk
baluk bweek, kaşë kawo
babuk Naşibaţi *Andëmunŋ
Maakan. Ul, annuuriinŋ na
banwoonŋ baanji babeeba, na
banşotunŋ. »

35 Kë
naşë wo i kaţëp ţëp kaşal
başooradan, nadoon kado
bnuura, kaşeeţan, kawut ka-
haţ balukan. Nalun kayeenk
baluk bweek, kaşë kawo
babuk Naşibaţi *Andëmunŋ
Maakan. Ul, annuuriinŋ na
banwoonŋ baanji babeeba, na
banşotunŋ. »

36 « Nadoon kañaga
maakan, jibi Aşinan ajaan
ñagi'an maakan. 37 Nawutan
katen buţaan bi batënŋan,
başë balunŋ bawut pten bi

37 Nawutan
katen buţaan bi batënŋan,
başë balunŋ bawut pten bi

*Nadoon kaşen batënŋan
(Maci 7.1-5)*

36 « Nadoon kañaga
maakan, jibi Aşinan ajaan
ñagi'an maakan. 37 Nawutan
katen buţaan bi batënŋan,
başë balunŋ bawut pten bi

nan. Nawutan kaji atēntan aduknaanaa, bašē bawo baankluḡ kaji naduknaanaa. Namiiran batēntan, bašē baluḡ bamiiran. ³⁸ Naṡenan, bašē baluḡ baṡenan. Baluḡ kawulan untumuḡ adoo apel umboḡtu wi nan, ḡdeey ḡaluḡ kaṡum kadoo katula, baluḡ kaniiban na kaniibi ki najaḡ naniibna! »

³⁹ Yetu akak ahoñ na baka aji : « Hum di di nakuul ahinanuḡ kaṡoḡ nakuul atēntul ba? A-a, baya kajot bukal batēb bti ṡi bhēr. ⁴⁰ Nin najuk aloḡ aanhinan kapel najukan i nul, kē najuk anjukuḡ ame, aṡē luḡ kawo ji najukan i nul.

⁴¹ « Iba ya we ppēnan katēmal kanwoon ṡi pkēṡ pi atēntu, aṡē duk pmul panwoon ṡi pi nu? We ukaḡ ba? ⁴² Hum di di ihinanuḡ kaji na atēntu, “ayiṡ naan, biin mpēnanu katēmal ṡi pkēṡ,” aṡē wo iinwin pmul panwoon ṡi pi nu? Iwi nataaki, duni ipēnan pmul panwoon ṡi pkēṡ pi nu! Woli ipēnan pa kbaa hil kawin bnuura, kapēnan katēmal kanwoon ṡi pkēṡ pi atēntu! »

*Bko na mbuk mi ba
(Maci 7.16-20)*

⁴³ « Bko bjeb baanhil kabuk mnko mnwuṡaan, kē bko bmaakal baanhil pbuk mnko mnuura. ⁴⁴ Baji bayikrēnaan bko ṡi mnko mi ba. ṡNaḡ aanhinan kamar pjaak ṡi byuw, kē ṡnaḡ aanhil kak kamar mbut ṡi bṡēmpēl. »
⁴⁵ ṡNaḡ anwoon nanuura, aji jejna bnuura mēnt du

kaṡēbul, kantumi na iko inuura, anwuṡuḡ aji jejna buṡaan bi nul du kaṡēbul, kantumi na iko iwuṡaan. Aa, uko untumuḡ ṡi kaṡēb ki ṡnaḡ, ujaḡ upēna ṡuḡ mntumul.

*Itoh itēb
(Maci 7.24-27)*

⁴⁶ « Naji nadu'ēn kaji “Aju-gun, Ajugun,” kaṡē wo naanji nado uko wi njakuḡ. We ukaḡ ba? ⁴⁷ Woli ṡnaḡ abi ṡi ṡji, atiink uṡup wi naan, aṡaṡ wa, ddiimanan jibi anaamuḡ: ⁴⁸ Anaam ji ṡnaḡ anniwuḡ katoh. Ajip adiilēn, aṡē paf katoh ṡi mnlaak. Woli uṡubal uweek ubii, kē meel mampaari, maanji mahilan ka pṡint, ṡiki, katoh kaniw bnuura aliint. ⁴⁹ Kē anṡaḡ atiink uṡup wi naan aṡē wo aandi pdo uko wi njakuḡ, anaam na ṡnaḡ anniwuḡ katoh ṡi mboṡ aṡē wo aanjip adiilan. Woli meel mampaari, katoh kajot ṡi dko mēnt, katoka bti. »

7

*Pfiyaar pi naweek i bangoli iñeen week
(Maci 8.5-13; natenan ṡi Yowan 4.46-54)*

¹ Wi Yetu aṡiiniḡ na baṡaḡ banktiinkuluḡ aba, aṡē neej ṡi ubeeka wi Kapernawum.
² Naweek aloḡ i bangoli iñeen-week awo da, aka nalemparul aloḡ, i aḡaluḡ maakan kē amaaki adoo ṡnogān pkeṡ. ³ Wi atiinkuḡ kē bakṡiiniyaan uko wi Yetu, kē aṡē yil bantohi *bayuday baloḡ du a, bakooṡa abi ajeban nalemparul. ⁴ Wi

babiin̄ ṭi Yetu, ašë kooṭa bnuura aji na a : « Ñiint̄ i awo i iṭënka, ⁵ ṭiki aṅal pntaali pi nun. Ul aniwuṅ un *katoḥ kañehanaani. »

⁶ Kë Yetu agakandër na baka, wi bakyaan̄ pñog katoḥ kë naweek i bangoli ašë yil banohul baloṅ baya baji na a : « Ajugun, kṭo kanooran uleefu, dpoṭ ibi ineej ṭi katoḥ naan. ⁷ Uko waṅ ukaan̄ kë mēññoom abi te du iwi ; iṣale ṭup uṭup uloolan ṭañ nalempar naan abi jeb jeb. ⁸ Nji kak dka anṣihnuṅ abot awo na bangoli biki nṣihuṅ, woli dji na aloṅ ṭi baka : “Yaani,” aya, undu “Biini,” abi, nalempar naan “Dolan uko wi,” Ado wa. » ⁹ Wi Yetu atiinkuṅ uṭup waṅ ašë maṭ naweek i bangoli maakan, awugṣa wal mēnt̄ aten bañaan̄ baṭum bankṭaṣuluṅ ašë ji na baka : « Dṭupan, ṭi *Itrayel bti, mēmbaan̄ kawina pfiyaar panliṅi na pi. »

¹⁰ Wi bayili bakakuṅ katoḥ, baṭënk nalempar nangoli naweek kë ajebi.

Yetu anaṭan nduba aloṅ ṭi pkeṭ du ubeeka wi Nayin

¹¹ Wi uko waṅ uṭëpuṅ, kë Yetu ašë tool pya ubeeka uloṅ wi bajaan̄ bado Nayin, baṭaṣarul na bañaan̄ baṭum kë bakyaan̄ na a. ¹² Wi Yetu akneejanuṅ ubeeka, ayit na umoy wi nduba aloṅ i ñaaṭ nayoṭ aloṅ akahan̄ ṭañ. Pntuk pweek pi bañaan̄ pañooṭana. ¹³ Wi Yetu Ajugun awinuṅ ñaaṭ uṅ ašë ñagi'a aji na a : « Yompan. » ¹⁴ Aya aban

kajiiñ ki bapafuṅ puum, bamëbanuṅ ka kë banaṭi ; kë ašë ji : « Ndub, iwi i nji kaṭiiniyaanuṅ, naṭiin! » ¹⁵ Nduba ankeṭuṅ kë ahet aṭo ašë jun pṭup na bañaan̄. Kë Yetu akakana anin. ¹⁶ Bañaan̄ bti balënk adiwṣa, abot adëman Naṣibaṭi aji : «*Naṭupar Naṣibaṭi naweek apën ṭi ptoofun kë Naṣibaṭi abot awuli pntaali pi nul. » ¹⁷ Uko wi Yetu waṅ umeëṭana ṭi *Yuda bti na ṅtaak ṅanfooyuṅ wa.

Yetu ateem bayili biki Yowan Nabattaar (Maci 11.2-19)

¹⁸ Baṭaṣar *Yowan Nabattaar baya akakalëṣa iko mēnt̄ bti, kë ašë du baṭaṣarul batëb ¹⁹ ayil baka du Ajugun baya bahepara : « Iwoon̄ anwoon̄ i pbi, këme ṅwo biki kayoonk aloṅ kak? » ²⁰ Wi biint̄ mēnt̄an babanuṅ ṭi Yetu ašë ji na a : « Yowan Nabattaar ayilun ṭi iwi, ṅheparu me iwoon̄ anwoon̄ i pbi, këme ṅwo biki kayoonk aloṅ kak? »

²¹ Wal mēnt̄ Yetu ajeban bañaan̄ baṭum bammaakuṅ, apënan bañaan̄ baṭum ṅntaayi abot ado bakuul kë bakwin. ²² Kë Yetu ašë teem bayili aji : « Nayaan nakakalëṣ Yowan uko wi nakwinuṅ akuṭ atiink hënk : bakuul bakak awin, banṭakmuṅ bapoṣ, bammaakuṅ bdoo bajebi kë bandënëmuṅ baktiink, bankeṭuṅ banaṭa ṭi pkeṭ, *Uṭup Ulil Unuura utiinkana ṭi bawaan̄. ²³ Anwoon̄ aampok pfiyaarën anuurandëni. »

24 Wi bañaan biki Yowan ayiluḡ bayaan, kē Yetu ašē wo ṭi ptiiniyaan uko wi Yowan na bañaan batum bukuḡ aji : « we wi wi nayaan pten du *pndiiš ba? Bmaaj bi uyook ukšintuḡ ba i? A-a. 25 Kē we wi wi našaan aya pten ba? Niiṅ aññēgiin a i? Bankaan iko inuura abot ade umundu bawo du itoh yi baših. 26 Kē we wi nayaan pten ba? *Naṭupar Našibaṭi a i? Nafaṅi, kē nšē ṭupan, nawin ampeluḡ Naṭupar Našibaṭi. 27 Ul i i upiitun aji :

“Našibaṭi aji : Tenan, dyil nalempar naan ṭi kadunu, abomanu bgah.” »*

28 « Dṭupan : Ṭi bañaan bambukiin ṭi kayin ki baat, nin alon aampel pel Yowan ; kē ṅaan anwoonun nam-poṭi du *Pših pi Našibaṭi ašē pela. » 29 Bañaan bti adoo ṭu na *bakobraar daaša banktiinkuluḡ badinan kē Našibaṭi awo natool wi badoluḡ *batitmu bi Yowan. 30 *Bafaritay na *bajukan Bgah kē bašē pok uko wi Našibaṭi aḡaluḡ pa baka, bapok Yowan *abattaar baka.

31 Yetu akak aji na baka : « We wi wi mbaan anaamntēn na bañaan biki kawuun ki nṭa ki? Banaam na we? 32 Bawo ji bapoṭ banṭoon du ufeeru, ašē ṭēšēr aji :

“Nṭeeni,
kē naankii!
Nyeeh iyeeh yi pjooṭan
kē naanwoonii!”

33 « Aa, Yowan Nabattaar abi, aankde pde, aankdaan poot, kē naji : “Awo na untaayi!” 34 *Abuk Niiṅ kē abii, ade abot adaan poot, kē naji : “Awo nafeer, nakuj, awo nanoh bakobraar daaša na bado buṭaan!” 35 Kē bankṭašun uṭup unṭuḡa wi Našibaṭi bašē yikrēn kē uwo utool. »

Yetu apēnan ipekadu yi ṅaaṭ nado buṭaan

(Maci 26.6-13; Markut 14.3-9; natenan ṭi Yowan 12.1-8)

36 Unuur ulon, *nafaritay alon adu Yetu pyoban ; kē aya aneej du katoh ki nul aṭo ṭi umeeša. 37 Naaṭ alon kē ašē wo ṭi ubeeka mēnt, anwoon nado buṭaan. Wi ameeḡ kē Yetu abi pyoban du uko nafaritay ašē ṭij ukēra ujuḡ ulil pṭēkēñ ṭi pṭukar pm-poṭi pi babomanun na ufuuš ufaatal. 38 Abi aṭo ṭi kafet ki Yetu, ṭi ihoṭul*, awooni, aṅowana ihoṭ na mnkuul abot awent ya na uwel wi nul, about ihoṭ yi Yetu ašē kēr ukēra ujuḡ ulil pṭēkēñ ṭi ya. 39 Wi nafaritay anduun Yetu pyoban awinuḡ uko waḡ ašē ji ṭi ušal : « Woli ṅiint i awo lah *Naṭupar Našibaṭi na man-joonan, ame in awoon ṅaaṭ ankbanuluḡ hēnk, na uko wi awoon: naṭuunk! » 40 Kē Yetu ašē ṭiini wal mēnt na nafaritay aji na a : « Fimon, dka uko ulon wi nḡaluḡ kaṭupu » kē ateema aji na a : « Naweeḡ ṭupan. »

* 7:27 Malaki 3.1. * 7:38 Bayuday baji bapiiṅ woli bade.

41 Kë Yetu aşë ji : « Biint batëb balon babi tteet itaka du najula, alon kë aţeet baluk bi nnuur iñeen week nyaaş kañeen, undu kë ayeenk bi nnuur iñeen-kañeen 42 Jibi bawoon baanhilan pluk, kë najula awutar baka bukal batëb bti itaka yi baţeetun. In akñalnulun maakan ti batëb bukun ba? » 43 Kë Fimon aţeem aji : « Dşal aji i awutarun itaka itum a. » Kë Yetu ajaka : « Ifañi. »

44 Wi wi aşaan awugşa aţaan na ñaaţ aşë ji na Fimon: « Iwin ñaaţ i? Dneej ti katohu, kë iinñowën ihoţ ; ul kë aşë ñowën ihoţ na mnkuul mi nul abot awent ya na uwel wi nul. 45 Iimmookën wi mbiin, kë ul aşë bi kabootën boot ihoţ wi mbiinun. 46 Iintu'en ukëra ti bkow ; ul, kë aşë kërën ihoţ na ukëra ujun ulil pţëkëñ. 47 Ukaan kë njaku, ipekadu yi nul intumun ipën ti a, ţiki adiiman unjal uweek. Kë ñaan i bamiirun uko umpoţi aji ka unjal umpoţi pa ammiirulun. » 48 Wi wi Yetu aşaan aji na ñaaţ: « Ipekadu yi nu ipëni. » 49 Kë banwoon na a ti umeeşa başë şal aji : « Ñiint i awo ahon ba, adoo aji pënan ipekadu? » 50 Kë Yetu aşë ji na ñaaţ un: « Pfiyaar pi nu pabuuranu ; yaan bnuura. »

8

Baaţ bangakandërun na Yetu

1 Wi uko wan uţëpun, kë Yetu aşë wo ti pñaaş na

nbeeka na nntanka, ajukan abot aţup *Uţup Ulil Unuura wi *Pşih pi Naşibaţi. Baţaşarul iñeen na batëb kë bawo na a, 2 aţu na baaţ balon biki bapënanun nntaayi na mmaak : *Mariya i bajaan badu Mariya i ubeeka wi Magdala, i bapënanun nntaayi paaj na ulon, 3 Yowana ahar Huta namali i *Herod, Tutana, na balon batum kak. Baaţ mënţ bajaan baţënk Yetu na baţaşarul na bka bi baka.

Uhoñ wi nagur ndeey

(Maci 13.1-9; Markut 4.1-9)

4 Jibi pntuk pi bañaan payitun, kë bañaan bakwoona nbeeka bti abi ti Yetu, kë aşë hoñ na baka aji : 5 « Najaar apën pgur ndeey. Wi akgurun, ndeey nlon kë naya ajot du bgah ; apoşana, kë nkat nde nja bti. 6 Nlon kë najot ti mmlaak, wi nanaţiin, awaan meel akay. 7 Nlon kë najot ti ptoof pi iyiw, kë wi nanaţiin na iyiw, kë ifi-iklën nja. 8 Nlon kë naya ajot ti mboş mnuura, anaţa, awul ndeey ntum maakan. » Wi ajakun han aşë huuran aji : « Ankaan ibaţ itiinki, atiinkan! »

Uko unkayi kë Yetu aji hoñ

(Maci 13.10-17; Markut 4.10-12)

9 Baţaşar Yetu bahepara uko wi uhoñ wan ujaki. 10 Kë aţeem baka aji : « An, baţenan kë name iko injoonanun yi *Pşih pi Naşibaţi, inwoon iim-meeşanaa, kë bandukiin, ti uhoñ wi wi nji kaţupun na baka, hënk :

“woli badoo ten baankwin
woli badoo tiink baankte.”
»☆

11 « Uko wi uhoñ ujakun wii wi : Ndeey n̄awoon Uṭup wi Naṣibaṭi. 12 Bañaan balon bawo ji bgah, bi Uṭup ujutun, wi bantiinkun wa, kē Untaayi Uweek uṣē bi, apēnan wa ṭi n̄haaṣ n̄i baka aṭi bafiyaar bakuṭ babuur. 13 Balon bawo ji dko di m̄nlaak di Uṭup ujutun, baji bayeenk wa na m̄nlilan woli batiink wa ; kē baṣē wo baanka intaañ, baji bafiyaar btiisu, woli ujeenk baji bawutan. 14 Kē balon bawo ji dko di iyiw, bawoon bantiinkun Uṭup aṣē ya, kē manṭaaf, pyok panjaan pafooyan bkow na kalilare ki umundu kē ifikl̄en baka kē baandēmi. 15 Kē banwoon mboṣ m̄nuura bajaan batiink Uṭup wi Naṣibaṭi na uhaaṣ unuura utool kamēban wa kabot kabuk n̄deey ṭi kamiir ki baka.

Uhoñ wi unkaniya
(Markut 4.21-25)

16 « Nin alon aanji tehan unkaniya kaṣē fēt wa na kakana, kēme kaṭu wa du kaliṣa uṭeeh, aji ṭu wa du bko duuṭ, bankmbiin bahilna bawin bjeehi bi wa. 17 Uko ummeniin n̄ṭa ulun kameeṭana, kē uko unhankaniin ulun kapēn ṭi bdig. 18 Naṭaafaraan keeri ṭi utiink wi nan, ankaan balun kawula kak kapelan ; kē anwaanun, badoo yeenk yeenk uko wi aṣalun aji akaa. »

Bayiṭ Yetu biki m̄nfaṭan
(Maci 12.46-50; Markut 3.31-35)

19 Anin Yetu na baṭa'ul babi du dko di awoon aṣē wo baanhinan aṅoga ṭiki bañaan batumi. 20 Kē baṣē do kē baṭupa aji : « Naan na baṭa'u buk bukun du bdig, baṅal pwinu. » 21 Kē Yetu aṣē teem aji : « Banktiinkun Uṭup wi Naṣibaṭi akuṭ ado uko wi uheparun bawoon ni na baṭa naan. »

Yetu aṭaṅan ukēk
(Maci 8.23-27; Markut 4.35-41)

22 Yetu apaya unuur ulon ṭi bṭeem na baṭaṣarul aṣē ji na baka : « Nawulēn n̄ya bdēk umban wundu. » Kē baya alow. 23 Wi bakmuurun, kē Yetu aṣē n̄oyēnt. Kē ukēk uṣē mara mara anaṭa ṭi bdēk. Meel manneej ṭi bṭeem kē badoo kak i pjiir. 24 Wi wi baṭaṣar Yetu baṣaan aṅoga, ahuma, ahuran aji : « Naweeek, Naweeek, n̄keṭi, wi nun ubaa. » Yetu aten wal mēnt aṣē n̄oman na uyook na meel manṣinṭarun. Kē iṭaṅani, dko kē dayompandēri. 25 Wi wi aṣaan aji na baka : « Pfiyaar pi nan pawo ṭun ba? » Balēnk akuṭ aṅon̄ar aṣē ṭupar aji : « N̄aan i, awo ahon̄ andoon aṣook uyook na meel kē n̄ado ji n̄atiinka? »

Yetu ajeban n̄iinṭ i untaayi uneejun
(Maci 8.28-34; Markut 5.1-20)

26 Baya aṅog utaak wi Bagenateren untaanun na wi

*Galilay. ²⁷ Wi Yetu atapan tap kahoŋ ʔi mboŋ, kē ʔiintʔ alon i ubeeka mēntʔ i ʔntaayi ʔaneejuŋ aŋe bi ayit na a. Ujon wi awoon aankak awoh imiŋa, kē aankak afēr ʔi itoh, aji bi wo wo du pŋuran. ²⁸ Wi awinunʔ Yetu aŋe fut idiim ajot ʔi ihoŋ yi nul ahuuran maakan aji : « Inumiyaan we ba Yetu, Abuk Naŋibaŋi *Andēmunʔ Maakan? Dkooŋtu kooŋ, khajanaan! » ²⁹ Yetu alēbar wal mēntʔ na untaayi upēn ʔi ʔiintʔ un. Nyaaŋ ʔtūm, untaayi uji ʔaneej ʔi a, baji batana tan na mnkorentu kēme bakiina kiin, kē aŋe ji marana maran iko yi batannulunʔ, untaayi uŋe ya na a du *pndiiŋ. ³⁰ Kē Yetu aŋe hepara aji : « Katimu kawo hum? » Kē aji : « Pntuni » ʔiki ʔntaayi ʔtūm ʔaneej ʔi a. ³¹ Kē ʔaŋe kooŋa awut kawat ʔa du infernu. ³² Kē batani bweek bi ʔnkuma baŋe wo ʔi pŋuñ du pnkunʔ duuŋ. Wi wi ʔntaayi ʔakooŋunʔ Yetu adinan ʔa ʔaneej ʔi ʔnkuma. Kē adinani. ³³ Kē ʔntaayi ʔapēn ʔi ʔiintʔ, aneej ʔi ʔnkuma, batani buŋ kē bawura wura ajot du bdēk ayoora. ³⁴ Wi bayafan bajug batani bawinunʔ uko unŋepunʔ aŋe jiŋ na pti, wi bayaanʔ aŋe kakalēs uko mēntʔ ʔi ubeeka na ʔfēt. ³⁵ Wi wi bañaanʔ baŋaanʔ abi pten uko unŋepunʔ, abi aŋog ʔi Yetu aŋe win ʔiintʔ i ʔntaayi ʔapēnunʔ ʔi uleef kē aŋo ʔi ihoŋ yi Yetu. Awohara hēnkunʔ akak ʔnaaŋ, kē bañaanʔ baŋe lēnk. ³⁶ Banwinunʔ

uko unŋepunʔ bti bakakalēs bandukiinʔ jibi ʔiintʔ aneejiinʔ ʔntaayi ajebi. ³⁷ Bañaanʔ bti du utaak wi Bagenaterenʔ balēnk adiwŋa wal mēntʔ, ukaanʔ kē baji na Yetu « Yaani, lowun! » kē Yetu aŋe paya ʔi bŋeem kaya na bgahul.

³⁸ Wi wi ʔiintʔ i ʔntaayi ʔadukunʔ aŋaanʔ aji na a : « Dkooŋtu kooŋ wutaan mbi na iwi. » Kē Yetu aŋe dooka aji na a : ³⁹ « Kakan katohu! Iya ikakalēs uko wi Naŋibaŋi adolonʔ bti pa iwi. » Kē ʔiintʔ ayaa, aŋe ʔup ʔi ubeeka bti uko wi Yetu adolonʔ pa a.

Yetu ajeban ʔnaaŋ alon akuŋ anaŋan poonu abuk Jayirut ʔi pkeŋ

(Maci 9.18-26; Markut 5.21-43)

⁴⁰ Pntuk pi bañaanʔ pawo ʔi pyoonk Yetu du bdēk umbanʔ wunʔ. Wi abanunʔ, kē baŋe bi bti pkita. ⁴¹ Kē ʔiintʔ alon anwoonʔ katim ki Jayirut aŋe bi da. Awo naweek i *katoh kañehanaani ki bayuday. Abi ajot ʔi ihoŋ yi Yetu aŋe kooŋa aji abi du katohul. ⁴² Abukul ʔnaaŋ aloolan ʔaŋ i akaanʔ i ʔŋsubal iñeen na ʔtēb amaak aŋogan pkeŋ.

Wi Yetu akyaanʔ ʔi bgah, bañaanʔ batum adoo wuuk wuukana. ⁴³ Kē ʔnaaŋ alon aŋe wo da, awo na pmaak pi ptula pñaak ʔŋsubal iñeen na ʔtēb hēnkunʔ [atok bka bi nul bti ʔi pñaay na bapiinŋan] kē nin ʔnaaŋ aanhinan ajebana. ⁴⁴ ʔnaaŋ mēntʔ abi aŋog ʔi kafet ki Yetu aŋe ban kambiint ki kamiŋa ki nul, ʔi dko mēntʔ kē

pñaak pabi tañan tañan ptula.
 45 Kë Yetu aşë ji : « Ñaañ alon abanën, in ula? » Wi bañaan bti bapokunj kë Timonj Piyeer aşë ji na a : « Naweeek, bañaan bafooyu, awuuk wuukanu di. » 46 Kë Yetu aşë ji na a : « Ñaañ alon abanën, dtiink mnhina mlonj kë mampën ti nji. »

47 Wi ñaañ awinunj kë amobanaa aşë bi ajot ti ihoṭ yi Yetu, alënk akat kat. Akakalëş Yetu ti kadun ki bañaan bti uko unkayi kë abana, abot aṭup jibi ajebi ti dko mënṭ.
 48 Kë Yetu aşë jaka : « Ñaañu, pfiyaar pi nu pajebanu. Yaan na bnuura. »

49 Ahum kaṭiini, kë alon aşë woona uko naweeek i katoh kañehanaani aji na a : « Kṭo kanooran Najukan, abuku aneem hënkunj. » 50 Kë Yetu atiinka, aşë teem aji : « Klënk nin, fiyaarën tañ, anaṭa. » 51 Wi babanunj du uko naweeek i katoh kañehanaani, aandinan nin alonj aneej na a bë mënṭ Timonj Piyeer, *Yowan na *Yakob, aṭu na aşin na anin poonu. 52 Bañaan bti bawooni abot aṭëga. Kë Yetu aşë ji : « Nayompan, aanketṭi aṇoyëṇṭ ṇoyëṇṭ. » 53 Kë bañaan başë ṇuubana, ṭiki bame kë akeṭi. 54 Kë Yetu aşë mëban poonu ti kañen aji na a : « Poon, naṭiin » 55 kë uhaaş uşë kak ti napoṭ, kë anaṭa ti dko mënṭ. Wi wi Yetu aşaanj aji na baka bawula pde ade. 56 Bajug poonu bañoṇar bnuura, kë aşë ji na baka bawut kaṭup nin alonj uko

unṭëpunj.

9

Yetu ayil banjañan iñeen na batëb

(Maci 10.1-9,11-14; Markuṭ 6.7-13)

1 Yetu adu *banjañan iñeen na batëb aşë wul baka uforta na mnhina mi bahilni kadook ṇtaayi bti, kabot kajeban mmaak. 2 Wi wi aşaanj ayil baka baya baṭup uko wi *Pşih pi Naşibaṭi na pjeban bamaakal. 3 Aji na baka : « Naktij nin ukoolan pa bayaaş, nin panduk, nin umañ, nin uko ude, nin untaam, nabot nawut kaya na imişa itëb. 4 Katoh kaji kayeenkanle, naneej da, kaṭo, te wi nakluṇ kapën da kaya. 5 Dko di bayaanj awo baanyeenkan, nadan danaan pdëpalën ti ihoṭ yi nan woli napën ti ubeeka mënṭ, nayuujna baka kë bado buṭaan. » 6 Wi wi banjañan başaanj aya na ṇfëṭ aṭup *Uṭup Ulil Unuura abot ajeban bamaakal na dko bti.

Herod Antipa aṇal kame ñaañ anwoonj Yetu

(Maci 14.1-2; Markuṭ 6.14-16)

7 Wi *Herod nanṭuṇa i *Galilay atiinkunj uko unṭëpunj aşë ṭu kapaam ; balonj baji baji « *Yowan anatiin ṭi pkeṭ » 8 balonj kaji « *Eli akaanj abi* » balonj kak kaji « Alonj ṭi *baṭupar Naşibaṭi bajon anaṭiin ṭi pkeṭ. »

9 Kë Herod aşë ji wal mënṭ; « Yowan, nji ṭi uleef naan ddo

kë bafala bkow. Kë in ašaan awo ñiinŋ i ntiinkuŋ kë baji ado iko yan? » Kë wi wi Herod ašaan aduka wal mēnt ala pwin Yetu.

Yetu awul pntuk pi bañaan pde

(Maci 14.13-21; Markut 8.27-31)

¹⁰ *Banjañan bawoona bayaas wal mēnt ašë kakalēs Yetu iko yi badoluŋ bti. Yetu kë ašë duk pntuk pi bañaan aya agaag na baka du umbaŋ wi ubeeka wi bajaan bado Bettayida. ¹¹ Kë wi bañaan bamehaŋ me haŋ ašë ɥaša. Yetu ayeenk baka bnuura, aɥiini na baka uko wi *Pših pi Našibaɥi abot ajeban bannumiin pjeb.

¹² Unuur ujun pyob kë banjañan iñeen na batēb bašë ñoga ajaka : « Jakan na bañaan baya du ŋntanka na ŋfēt ŋanñoguŋ ɥi bahilna baka uko ude, na dko dpiinŋ, dko di ŋwoon di daanfēti. »

¹³ Kë Yetu ašë ji na baka : « nawulan baka bade bdiidi'an! »

Kë bašë teema aji : « Nkaha ipoom kañeen na ŋtēb ŋtēb. Kēme ŋwo i kaya kanugar bañaan biki bti uko ude. »

¹⁴ Biinŋ banwoon da bawo uko ji iñeen week nyaaš iñeen kañeen (5000).

Yetu kë ašë ji na baɥašarul : « Nadolan baka bado kaɥoona uko ji bañaan iñeen kañeen (50). »

¹⁵ Kë bado haŋ, bañaan bti kë baɥo bnuura. ¹⁶ Wi wi Yetu ašaan ajej ipoom kañeen yuŋ na ŋtēb ŋtēb ŋuŋ, akat

kēs aten baɥi, abeeb Našibaɥi ɥi iko ide yuŋ, akitēs ya ašë wul baɥašarul aji bafah pntuk pi bañaan. ¹⁷ Bañaan bti kë bade ayok, kë baɥonkrēn iko ide indukiinŋ kë itum kkaar iñeen na ktēb.

Fimoŋ Piyeer aɥup aji Yetu awoon Krittū

¹⁸ Yetu agaag unuur uloŋ na baɥašarul awo ɥi pñehan Našibaɥi ašë hepar baka aji : « Bañaan bašal aji dwo in ba? » ¹⁹ Kë bašë teema aji : « Baloŋ baji iwo *Yowan Nabattaar, kë baloŋ baji iwo *Eli, kë baloŋ kak baji iwo aloŋ ɥi *baɥupar Našibaɥi bajon annaɥiinŋ ɥi pkeɥ. »

²⁰ Kë Yetu ašë hepar baka aji : « Kë ɥi an, nji dwo in ba? »

Timonŋ Piyeer ayeenk wal mēnt bɥup ašë ji na a : « Iwo *Krittū i Našibaɥi ayiluŋ. »

²¹ Wi wi Yetu ašaan ašook baka aji bawut kaɥup wa nin ñaan.

²² Akak aji na baka : « *Abuk Ñiinŋ awo kahaj maakan, kapokana ɥi bantohi, ɥi *baɥeŋan baweek na ɥi *ba-jukan Bgah. Baluŋ kado bafiña, unuur uwajantēn ašë naɥa ɥi pkeɥ. »

Hum di di ñaan awoon kaɥaš Yetu

(Maci 16.24-28; Markut 8.34-9.1)

²³ Yetu aɥiini wal mēnt na bañaan bti, aji na baka : « Woli ñaan aŋal kaɥašēn, awo i kaɥilma uleeful kakuŋa krut ki nul, kadinan phaj ji nji unuur unjinŋi, kabot kaɥašēn

udole wo ti pkeṭ. ²⁴ Ŋaaṅ anksaluṅ pbuuran ubida wi nul aluṅ kawaan wa ; kē ankluṅ kawaan ubida wi nul pa nji aluṅ kabuuran wa. ²⁵ Ŋaaṅ ahilanle aka umundu bti, adolna wa we ba woli aneemandēn ubida wi tul? ²⁶ Woli Ŋaaṅ aluṅ akowari'aan, nji na ṅṭup ṅi naan, nji *Abuk Ŋiint, dluṅ kakowari'a woli dbi na mndēm mweek mi Paapa na mi ṅwanjuṭ ṅyimanaan. ²⁷ Dṭupan na manjoonan, baloṅ ti banwoon ṅṭa ti baankluṅ kakeṭ bē baanwin *Pṣih pi Naṣibaṭi. »

Ubi wi Pṣih pi Naṣibaṭi

(Maci 17.1-8; Markut 9.2-8)

²⁸ ṅnuur bakreṅ ṅaya pṭep wi Yetu aṭupnuṅ uko wan, kē aṣē jej bi Fimoṅ Piyeer na *Yowan na *Yakob aya na baka du pnkuṅ pweek pa baya bañehan Naṣibaṭi.

²⁹ Wi Yetu awoon ṭi pñehan Naṣibaṭi, kē baṣē win kaara di nul kē daṭēṣaa, imiṣa yi nul kē ikak afaat feh. ³⁰ Biint batēb kē banaṭ aṭiini na a : *Moyit na *Eli ³¹ banknuurun maakan. Bawo ṭi pṭiiniyaan jibi Yetu akbaañēṣi ulempul, wi akluṅ kakeṭ du Yerutalem.

³² Fimoṅ Piyeer na batēntul batēb bukuṅ baṅoyēnt aront, kē wal wi batenuṅ, aṣē win mndēm mi Yetu abot awin bañaaṅ batēb banwoon na a.

³³ Kē wi biint bakan mēntan bakyaan pduk Yetu, Fimoṅ Piyeer kē aṣē ji na a : « Najukan, unuura ṅwo ṭi dko

di! ṅtan iloona iwajaṅ, kalon kawo ki nu, kalon ki Moyit, kandukiin kawo ki *Eli. » Aankak ame uko wi akṭupun.

³⁴ Ahum kaṭiini, kē kanfēluṅ kalon kaṣē mara mara abi, awun baka, baṭaṣar Yetu kē balēnk maakan wi kanfēluṅ kawunuṅ baka. ³⁵ Kē pdiim plon paṣē pēnna ṭi ka aji : « I, awoon Abuk naan, i nji ndatuṅ. Nadoon kaṭiinka. »

³⁶ Wi pdiim paṅ patiinkaniin kē baṣē wina Yetu ṭañ. ṭuṅ ṅnuur mēntan baṭaṣar Yetu bayompi, baantup nin Ŋaaṅ uko wi bawunuṅ.

Yetu ajeban napoṭ i untaayi ukywēlenuṅ

(Maci 17.14-18; Markut 9.14-27)

³⁷ Wi unuur ujintuṅ kē Yetu na baṭaṣarul bakwala pnkuṅ, kē pntuk pweek pi bañaaṅ paṣē bi pyit na Yetu. ³⁸ Kē Ŋiint aluṅ aṣē huuranaan du pntuk meṭ aji : « Naweeek, dkooṭu kooṭ ; tenan abuk naan! Ul aloolan ṭañ i i nji nkaan. ³⁹ Untaayi uji uneeṭ ṭi a, kadola amara mara kaṅajar, kalētar, kabot kayiit. Ukak aji ujon uwutana, kaduka anoor maakan wal wi ubi'i wutana. ⁴⁰ Dkooṭ baṭaṣaru badook wa, kē baanhinani. »

⁴¹ Wi wi Yetu aṣaaṅ ateema aji : « Nawo bañaaṅ bawuṭaan, banwoon baanfiyaari! Dwo kaṭo na an te lum ba? Dwo kado kamiiran te lum ba? » Wi aṭiiniin han aba aṣē ji na Ŋiint: « ṭijan abuku! »

⁴² Wi napoṭ akṅogun Yetu kē untaayi uṣē wata ṭi mboṣ

adola kë aklëtar. Kë Yetu aşë bëg wa, ajobana, akakana aşin. ⁴³ Bañaan bti kë başë ñonjar ti mndëm mi Naşibaşi.

Yetu aţup pkeţ pi nul uyaaş utëbantën

(*Maci 17.22-23; Markut 9.30-32*)

Bañaan bti bahum ñonjar iko bti yi Yetu akdolun, kë aşë ji na başaşarul :

⁴⁴ « Namëbaan uko wi nji kaţupanaş hënkuş bnuura : *Abuk Ńiinş abi kawulana du bañaan. »

⁴⁵ Kë başaşar Yetu başë wo baante uţup mënş. Uhoñ mënş upel kame ki baka, bahilna bawo baankte wa. Kë bakak aşi phepar Yetu apiban baka wa.

In adëmnunş ti an?

(*Maci 18.1-5; Markut 9.33-37*)

⁴⁶ Wi wi blaşar başaşan apën ti başaşar Yetu, kë banjal kame andëmnunş ti baka. ⁴⁷ Kë Yetu ammeenş nşal ni baka, aşë tiş napoş alonş, adola kë aţo añoga ⁴⁸ aşë ji na baka : « Ńaanş anyeenkuş napoş i ti katim ki naan, ayeenkën nji ti uleef naan, kë ñaanş anyeenknunş, akak ayeenk anyilnunş. Anwoonunş nampoşi ti an, unş mënşan adëmnunş. »

Anwoonş aampokan, awo na an

(*Markut 9.38-40*)

⁴⁹ *Yowan ajej bţup wal mënş aji : « Naweeek, nşwin ñaanş alonş anjaanş adook nşntaayi ti katim ki nu, kë nşneenana, tişki aanji gakandër na un kaşaşu. »

⁵⁰ Yetu kë aşë teem aji : « Nakneenana : anwoonş aampokan, awo na an. »

Yetu atool pya Yerutalem

⁵¹ Wi wal wi Yetu awoonş i pdeenşana başi uñoğunş, kë aşë bi tu tu ti pya Yerutalem.

⁵² Adun ayil bañaanş balonş kë bajota kadun. Wi bakyaanş na bgah, aşë neej du ufëş ulonş du *Famariya kabomana dko dfër. ⁵³ Bañaanş biki ufëş mënş kë başë pok pyeenk Yetu tişki atool tool pya Yerutalem. ⁵⁴ Wi *Yowan na *Yakob bawinunş uko waş aşë ji : « Ajugun, inşal nşdo bdoo bawoona başi babi batër bañaanş biki, bakakan baka ufob i? »

⁵⁵ Kë Yetu aşë kok anşoman na baka [aji : « Naamme uhaaş unwoonş kaşonş ubida wi nan. *Abuk Ńiinş aambi bi ptok nşbida ni bañaanş, abi bi pbuuran baka. »] ⁵⁶ Kë başë tool wal mënş aya unş tanka umpaşi.

Naşaşar Yetu awo kawul uleeful bti

(*Maci 8.19-22*)

⁵⁷ Wi bakyaanş na bgah kë ñaanş alonş aşë ji na Yetu : « Dko di ikyaşanş, dşaşu da. »

⁵⁸ Kë Yetu aşë ji na a : « Nşnfëşş nşaka ihër, kë nşkat ni başi nşaka inşanş, *Abuk Ńiinş ul, aanka dko dpafni bkow. »

⁵⁹ Akak aji na alonş : « Ťaşaanş. » Kë anş mënşanş ateema aji : « Naweeek, duni şenën te umoyën Paapa. » ⁶⁰ Kë Yetu aji na a : « Wutanş bakeşş baya bamoyş bankeşşunş biki baka ;

iwi yaan ido kaṭiiniyaan *Pṣih pi Naṣibaṭi. »

⁶¹ Alon akak aji na a : « Ajugun, dlun kaṭaṣu, ma duni iyoonkēn dya kaṭup bayiṭ naan. » ⁶² Kē Yetu aṣē teema aji : « Ŋnaan anjunuṅ kajaar aṣē kok kafet aanhil plem du Pṣih pi Naṣibaṭi. »

10

Yetu ayil baṭaṣarul iñeen-paaj-na-alon na batēb (72)

(Maci 9.37-38)

¹ Wi uko waṅ uṭepun, kē Yetu Ajugun aṣē dat bañaan iñeen paaj na alon na batēb* (72) kak ṭi baṭaṣarul, ayil baka kē bakyaana batēb batēb, ajota kadun ṭi ṅbeeka bti na dko bti di aklun kaṭēpna. ² Aji na baka : « Kakit kadēmi, kē balemp baṣē tiinkēt ; nakooṭan Ajug kakit ado balemp babi kakit ki nul. ³ Nayaani, dyilan ji ṅkaneel ṅmpoṭi du ptoof pi ṅñiin. ⁴ Naktij nin umboṭu, nin umañ, nin kaṣapaat, naknaṭ pwul nin ṅnaan alon mboṣ ṭi bgah.

⁵ « Woli naneej ṭi ka-toh kalon, naduniin naji : “Bnuura bawo ṭi katoh ki.” ⁶ Woli ṅnaan i bnuura awoon ṭi katoh mēnt, bnuura bi nañehanun buṅ baduka ṭi a ; bē woli aanwo ṅnaan i bnuura, aankyeenk bnuura bi nañehanun. ⁷ ṭi katoh ki bakyeenkanan, naṭoon da, nadaan nabot nade uko wi bakwulanan, ṭiki nalemp aka

na ptuumara. Nakdo kañaa na itoh.

⁸ « Woli naneej ṭi ubeeka ulon kē bayeenkan, nadeen uko wi bakwulanan. ⁹ Najebaan bamaakal biki ubeeka mēnt nabot naji na banfētun da : “*Pṣih pi Naṣibaṭi pañogan.” ¹⁰ Bē woli naneej ṭi ubeeka ulon kē baanyeenkan, napēn du igah kaji : ¹¹ “ṅdoo dan danan pdēpalēn pi ubeeka wi nan pankabun ṭi ihoṭ yi nun kadukaran pa. Kē naṣē wo kame kakṣa uko wi : Pṣih pi Naṣibaṭi pañogan.” ¹² Dṭupan, ṭi unuur wi pwayēṣ, uko wi Naṣibaṭi aklun kado ubeeka mēnt utam kapel wi badolun Todom*.

¹³ « Nawuṭani, an biki ubeeka wi Koratim, nawuṭani an biki ubeeka wi Bettayida, woli mlagre mandolaniin du an mandolaniin lah du ṅbeeka ṅi Tir na Fidon, banfētun da badobi wohara undiimaan ṅṣaaku kabot kaṭo ṭi ufob kadiimaan kē banjal pṭelēṣ ṅbida ṅi baka. ¹⁴ Ukaan kē ṭi unuur wi pwayēṣ uko wi Naṣibaṭi akdolanun ulun katam kapel wi biki Tir na Fidon. ¹⁵ Kē an biki Kapernawum, nanun aji nalun kadeenana te du baṭi i? Nabaa ṭēp ṭēp kawalana te du infernu. »

¹⁶ Yetu akak aji na baṭaṣarul : « ṅnaan antiinkanun, atiinkēn ; ampokanan apokēn, kē ampoknun apok anyilnun. »

* **10:1** ṅpiit ṅlon ṅi unjon ṅaji : bañaan iñeen paaj na alon. ☆ **10:12** Ujuni 19.24-28.

Baṭaşar Yetu bakak na mnlilan du a

(Maci 13.16-17)

17 Baṭaşar Yetu iñeen paaj na alon na batëb bakak na mnlilan aşë ji na a : « Ajugun, nntaayi nḡadoo ji nḡado uko wi njakuṅ ṭi katim ki nu. » 18 Kë Yetu aşë teem baka aji : « Dwin *Fatana kë awoona baṭi ajot ji kaliik liik. 19 Natenan! Dwulan mnhina mi ppoş nḡpula na nṭifar na pi ppoş phina bti pi naşooradun, bë nin uko ulon uunkdolana do. 20 Kë naşë wo kalilan ṭi uko wi itiman ipiitaniinḡ du baṭi kapel uko wi nṭaayi njaktiinkanaṅ. »

Naşibaṭi ayuuj bampoṭi Uṭup Ulil Unuura

(Maci 11.25-27)

21 Wal mënṭ, *Uhaaş wi Naşibaṭi uṭu mnlilan mnweek ṭi Yetu kë aşë ji : « Dbeebu Paap, Ajug baṭi na mboş, wi imenuṅ iko yi bantohi na bammeenḡ, aşë diiman ya bapoṭ bampoṭi. Yoow Paap, ṭiki waṅ uwoonḡ uko wi inalaṅ.

22 « Paapa awulnuṅ iko bti. Nin ñaanḡ aamme nji Abukul uko wi nwoonḡ bë mënṭ Paapa a, kë nin ñaanḡ aamme uko wi Paapa awoonḡ bë mënṭ nji Abukul a, na biki ndatuṅ adiman baka a. »

23 Wi wi Yetu aşaanḡ awuḡşa ṭi baṭaşarul aşë ji na baka : « Këş kankwinuṅ uko wi nakwinuṅ kanuurandëni.

24 Dṭupan, *baṭupar Naşibaṭi baṭum, na başih baṭum babi nḡal pwin uko wi nakwinuṅ bë baanwin wa, abot aṅal katiink

wi naktiinkuṅ bë baantiink wa. »

Uhoñ wi ñiinṭ najoob bkw i utaak wi Famariya

(Maci 22.34-40; Markut 12.28-31)

25 Kë *najukan Bgah alon anḡali pṭaawan Yetu aşë naṭa aji na a : « Najukan, we wi nhinanuṅ kado, kayeenkna ubida wi mnṭo? »

26 Yetu kë aşë teema aji : « We wi bapiituṅ ṭi ulibra wi Bgah ba? We wi iwinuṅ ba? »

27 Kë najukan Bgah ateem aji : « “Nalan Ajugun Naşibaṭi i nu na kaṭëbu bti, na uhaaşu bti na uforta wi nu bti, na uşalu bti, ibot inḡal atëṅṭu jibi inḡaluṅ uleefu.” »* 28 Wi wi Yetu aşaanḡ aji na a : « Iteem bnuura. Dolan haṅ iluṅ kayeenk ubida. »

29 Kë najukan Bgah aşë nḡalaara pdiiman kë awo ṭi kafanḡ aşë ji na a : « Kë in abaanḡ awo atëṅṭ naan ba? »

30 Yetu kë aşë ji na a :

« Ñiinṭ alonḡ abi walnaana Yerutalem atool pya ubeeka wi Yeriko aşë yit na bakit bgah kë bawohëşa bti abot akoba bnuura, aşë duka ṭuṅ kë aṅogan pkeṭ, kë baṭool aya na bgah bi baka. 31 Naṭeṅṅan alonḡ amara mara aṭëpna bgah mënṭ, awina, aṅawşa'a. 32 Kë ñiinṭ alonḡ anklempnuṅ du *Katoh Kaweek ki Naşibaṭi† akak aṭëpna bgah mënṭ, awina, akak aṅawşa'a. 33 Kë ñiinṭ alonḡ i utaak wi *Famariya ankyaanḡ bayaaş aşë bi aṅog,

* 10:27 Pleşan 6.5; Bgah 19.18.

† 10:32 Ñiinṭ alonḡ anklempnuṅ du Katoh Kaweek ki Naşibaṭi : awo i pşini pi Lewi.

awina, ašë ñagi'a. ³⁴ Añoga, akuraara ijën, na ukëra na poot, ašë tan ya. Wi wi ašaan apayana ti ubuuru wi nul aŕija du katoh ki bayaanŕ, atena. ³⁵ Wi unuur ujintuŕ, ñiint i utaak wi Tamariya apënan itaka[‡] awul ajug katoh ki bayaanŕ, abot aji na a : “Doon katena bnuura, woli iduk apënan itaka ilonŕ, kënwoona bayaaš, kakakanu ya.” » ³⁶ Yetu ahepar najukan Bgah aji : « Ti ušalu, ti bañaan bawajanŕ bukuŕ in awoonuŕ atënt ñiint anjotunŕ ti ptoof pi bakit bgah? »

³⁷ Kë ateem aji : « Aññagi'ulunŕ a. »

Kë Yetu ašë ji na a : « Yaan ido kado haŕ. »

Maarta na Mariya

³⁸ Wi Yetu na baŕašarul bakyaanŕ na bgah, kën ašë neeŕ ti ufët ulonŕ, kën ñaaŕ alonŕ anwoonŕ katim ki Maarta adu'a pyoban du katohul. ³⁹ Maarta mëntŕ aka aŕa'ul alonŕ anwoonŕ katim ki Mariya, ambiinŕ aŕo ti ihoŕ yi Ajugun atiink uŕup wi nul. ⁴⁰ Kë Maarta ul ašë lanta na ulemp wi katoh. Wi wi ašaanŕ abi ti Yetu ašë ji : « Ajugun, uundolu ukoolan i, wi aŕa naan awutnuŕ nji aloolan na ulemp? Jakana abi aŕënkën. » ⁴¹ Ajugun kën ašë teema aji na a : « Maarta, Maarta, iba yewla we anoran bkowu, ala iko itum ba? ⁴² Uko uwo umpoot, udoo wo wo uloolan, *Mariya

adatuŕŕ kafah kannuur-naaniinŕ, baankluŕŕ kateha ka. »

11

Yetu ajukan baŕašarul pñehan Našibaŕi (Maci 6.9-13)

¹ Yetu awo unuur ulonŕ ti pñehan Našibaŕi du dko dlonŕ, wi abaanŕ kën alonŕ ti baŕašarul ašë ji na a : « Ajugun, jukanun pñehan Našibaŕi jibi *Yowan ajukanunŕ baŕašarul. » ² Kë Yetu ašë ji na baka : « Woli nañehan Našibaŕi najaan naji : Paap, katimu kayiman, pšihu pabi.

³ Ŧenun unuur unwoonŕ uko ude wi ŕnumiinŕ,

⁴ miirun ipekadu yi nun, jibi un ŕkmiirunŕ bañaanŕ bti banjubanuŕŕ un, išë iwut kawutun ŕjot ti kaguru. »

⁵ Yetu akak aji na baka : « Woli alonŕ ti an aka nanoh, aya du a na utejan mnjel, ajaka : “Nanoh, ŕŕanaan ipoom iwajanŕ ŕunŕ. ⁶ Nanoh naan alonŕ abaanŕ aban ban awoona bayaaš, bë mënka uko uwula ade.” ⁷ Našal aji undu ateemna du meeŕ kaji : “Kdo kanooranan, ddët bgah abot apiintŕ na bapot, mënhinan pnaŕa kawulu ipoom.” ⁸ Dŕupan, woli aando naŕa awula ipoom ŕiki awo nanohul, abi naŕi'aara naŕa kawula uko wi anumiinŕ ŕiki ayewlëna*.

⁹ « Djakan : Nañehaan, nalunŕŕ kayeenk, nalaan,

[‡] **10:35** Itaka yi awulunŕ iwo baluk bi ŕnuur ŕtëb bi nalemp.

* **11:8** Këme Ŧiki

nalun kawin, nakob kobaan, balun kahaabëšan. ¹⁰ Hënk di uwoon, ñaan aññehanun aka, anklaan awin ; kë ankob kobanun, bahaabëša.

¹¹ « Ahoñ ti an i i abukul akñehanun uṭëb ašë wula upula ba? ¹² Këme kak añehana pneem, ašë wula utifar? ¹³ Woli an nandoon awo bado buṭaan name pwul babukan iko inuura, naşalanun nyaaş hum ni ni Aşinan i baṭi ahilanun kaṭen bankñehanulun Uhaaş wi nul? »

Yetu na Beltebul

¹⁴ Unuur ulon, Yetu adook untaayi unneejuñ ti ñiint alon ambiişun bṭup. Wi untaayi upënuñ kë ñiint mënt ašë kak aṭiini, pntuk pi bañaan kë paşë ñoñar maakan. ¹⁵ Balon ti baka kë başë ji : « *Beltebul†, uweek wi ntaayi, uwululun mnhina mi pdook ntaayi. » ¹⁶ Balon kë banjal pten Yetu, aji na a ado mlagre adiimanaan kë awoona du Naşibaṭi.

¹⁷ Kë Yetu, ammeen nşal ni baka ašë ji na baka : « Woli bañaan biki uṭaak uloolan bagut, batok uṭaak di, itoh ido kajotna kaloolan kaloolan. ¹⁸ Woli *Fatana agut na uleeful hum di di pşihul paknaṭun ba? Naji dji kadookna ntaayi ti katim ki nul. ¹⁹ Woli dji kadook ntaayi ti katim ki Beltebul, bankṭaşanañ badook na na ti katim ki in? Ukaan kë bukal ti nleef ni baka bakluñ kadiiman kë naanfañi. ²⁰ Bë

woli pkoñ pi Naşibaṭi, pi pi nji kadooknuñ ntaayi, *Pşih pi Naşibaṭi paban ti an keeri.

²¹ « Woli ñaan ankaan uforta abot awo na iñaanan anaṭ ayeñ katohul, bka bi nul baankbanana. ²² Ašë wo woli alon ampelanulun uforta abii, awata, ayeenk iñaanan bti yi ahaṭun, ajeñ bka bti bi ayeenkun ti a kafaaş bañaan.

²³ « Anwoon aanwo na nji aşoorën. Anwoon aantënkën pyitrën batani agar ba. »

Untaayi ukak du katoh ki wa
(Maci 12.43-45)

²⁴ Yetu akak aji : « Untaayi upënle ti ñaan i ubiinj awo. Uji uñaay du *pndiiş, kala dko dfëṭ, kaya kabi. Wi uyaan awo uunwini, uji uji : “Dkak du katoh ki naan, ki mpënnun.” ²⁵ Wi ukakun, uji uṭënk ka kawetana ajinj, aboman bnuura. ²⁶ Wal mënt, uji uyaar ntaayi paaj na ulon njanwuṭun apel wa, nabi kafëṭ da. Ñaan mënt kaşë kak wal mënt kawuṭën kapel kateku. »

²⁷ Wi aṭiiniñ han, kë ñaaṭ alon ašë huuranaan du pntuk meeṭ aji : « Ñaaṭ ambukiinj, abootan, anuurandëni. »

²⁸ Kë Yetu ašë teema aji : « Iwo kaji, banktiinkun Uṭup wi Naşibaṭi abot aṭaş wa banuurandëni! »

Baji na Yetu adiiman kë awoona du Naşibaṭi
(Maci 12.38-42)

† 11:15 Beltebul dawo Katim kalon ki Fatana, uweek wi ntaayi.

29 Bañaan batuma tum abi, kë Yetu aşë ji na baka : « kawuun ki kawo kawuṭaan, kawo ṭi phepar mlagre mankdiiimanuṅ kë dwoona du Naşibaṭi. Baankwin nin uko ulon umpaṭi na wi Yonat *Naṭupar Naşibaṭi adiimanuṅ. 30 Jibi Yonat* adiimanuṅ biki ubeeka wi Niniwe kë awoona du Naşibaṭi, hënk di *Abuk Niiṅṅ akluṅ kadiiman biki kawuun ki kë awoona du Naşibaṭi. 31 Ṭi unuur wi pwayëş Naşih ṅaaṭ i utaak wi Faba aluṅ kanaṭa na bañaan biki kawuun ki, kayuuj kë baduknaanaa, ṭiki awoona du kaban ki umundu pbi katiink uṭup unṭuṅa wi *Falomon naşih*, kë alon aşë wo ṭi ampeluṅ Falomon naşih. 32 Ṭi unuur wi pwayëş, bañaan biki Niniwe baluṅ kanaṭa na biki kawuun ki kayuuj kë baduknaana, ṭiki bukal biki Niniwe, babi wut pjuban wi batiinki uṭup wi Yonat, alon kë aşë wo ṭi, ampeli Yonat. »

Uhoñ wi unkaniya

33 Nin ṅaan aanji tehan unkaniya kaşë ṭu wa du bñot, këme kafëṭ wa na kakana, baji baṭu wa du bko duuṭ bankmbiin bahilna bawin bjeehi. 34 Këş kawoon unkaniya wi uleef wi nu. Woli këş ki nu kawo kjeb, uleefu bti kak uwo ṭi bjeehi ; bë woli kamaaki, uleefu bti kak uwo ṭi bdëm. 35 Ṭaafaraan

bjeehi banwoon ṭi iwi bawo bdëm! 36 Woli uleefu bti uwo ṭi bjeehi, bë nin bdëm baanwo ṭi wa, ujeeh wul bti ji woli unkaniya ujeehan ṅaan.

Yetu aşook bafaritay na bafaritan Bgah

(Maci 23.4-36)

37 Wi Yetu akṭiiniin haṅ, kë *nafaritay alon aşë du'a pyoban du katohul, kë aya aneej aṭo pde. 38 Wi nafaritay awinuṅ kë Yetu aaññow duna iñen aba jun pde ji udolade wi *bayuday, aşë ṅoṅar.

39 Kë Ajugun aşë ji na a : « An buk bukuṅ an bafaritay, naji nawent ikoopa na iraata yi nan bnuura ṭi bdig, kaşë wut uleefan meet utum na uşal wi kakiiṅ na mñot. 40 An bawaan ṅşal biki! Mëṅ andoluṅ bdig adolan meet i? 41 Naṭëpan ṭëp naṭen bajuuk uko unwoon du iraata yi nan meet, wal mëṅ iko bti işë iwo ijinṭ ṭi an.

42 « Nawuṭani, an bafaritay, nanjaan nawul kafah ki Naşibaṭiṯ ṭi iko bti yi nakjaaruṅ, kado wul bduugëş na bnkaafu, na iko impoṭi yi natepiin, kaşë ṭilma pwo batool na pñal Naşibaṭi. Uko wan wi wi nawoon i lah kado, kaşë kawut kaṭilma undukiin.

43 « An bafaritay Nawuṭani, an nanjalun pṭo kadun du *itoh iñehanaani Naşibaṭi, abot aji nañal banohñṭënan ṭi dko di bañaan. 44 Nawuṭani, an nanwoon ji ihër yi pnguran

* 11:30 Yonat 3.3-5. * 11:31 1 Başih 10.1-10. † 11:42 Kakit kaji kado ifah

iñeen, kalon kaji kawo ki Naşibaṭi. § 11:44 Ṭi bayuday, woli ṅaan apoş bhër bi pnguran iṭopi, iinji khil pneej katoh kañehanaani Naşibaṭi bë iindo bañow ajinṭ.

inwoonj iinka umarkaani, yi ñaanj ajaan apoş bë aanji meŞ.
»

45 Wal mënŋt kë *najukan Bgah alonj aşë jaka : « Najukan, wali ikŋiiniin hañ, ikarun kak di! » 46 Kë Yetu aşë teema aji : « An bajukan Bgah kak, Nawuŋani, an nanjaan naŋu bañaan pkuña bdaaj bdiŋ kaşë wo naando ji nadeen pkoñ ploodan pban ba! 47 Nawuŋani, naji naniw ihër yi *baŋupar Naşibaŋi te başinan bafiñuñ baka. 48 Hënŋ nadiiman kë nawo ŋi udolade uloolan na başinan. Bukal bafiñuñ kë naşë niw ihër! 49 Ukaanj kë uşal untuña wi Naşibaŋi uŋup aji : “Dluñ kayil baŋupar naan na *banjañan du baka ; baluñ kafin balonj ŋi baka, kahajan balonj.” 50 Kawuunj ki keeri kaŋop na pñaak pi baŋupar Naşibaŋi bti pi batuluñ du wi umundu uwoonuñ. 51 Baluñ kahepna ŋi pkeŋ pi Abel te kaban du pkeŋ pi Fakariya i bafiñuñ ŋi dko danwoonj ŋi ptoof pi umeeşa wi bŋeñan na *dko dyimanaan di Katoh Kaweek ki Naşibaŋi.* Aa, dŋupan, kawuunj ki kaluñ kahepna ŋi uko wañ.

52 « Nawuŋani an bajukan Bgah namëbanuñ kaniigşaani ki ume, awo naanneej an ŋi ñleefan, abot aneenan banjalun pneej baneej. »

53 Wi Yetu apënuñ da, kë bajukan Bgah na bafaritay başë deebaŋëra maakan awo ŋi phepara iko itum, 54 ado

na pŋaawana kahilna katapara bŋup.

12

Yetu aşook bañaan ŋi kala-gare

1 Wal mënŋan, bañaan batum maakan adoo poşar. Kë Yetu aşë ji na baŋaşarul duna : « Nalipariin uko utajanaan pşon wi *bafaritay : kalagare. 2 Nin uko ulonj unhankuñ uunkluñ kawo uunkpën kawinana, kë nin uko ulonj ummeniin uunkluñ kawo uunkmeetaña.

3 « Ukaanj kë uko wi naŋupuñ du bdëm uluñ kaŋiinkana na pnak, uko wi nahoopaŋuñ du meet dandëtuñ uluñ kahuurana du itoh duuŋ. »

*In i i ñaanj awoonj kado kaŋi?
(Maci 10.28-31)*

4 Yetu akak aji : « Dŋupan, an banoh naan : nakdo kaŋi banhilanuñ pfinj uleef aşë wo baanhilan pdo uko umpelun wañ. 5 Ddiimanan i nawoonj biki kado kaŋi : nadoon kaŋi Naşibaŋi ankaan mnhina mi pŋëlan du infernu, wi nakeŋuñ. Aa, dŋupan, ul i i nawoonj kado kaŋi.

6 « Baanji bawaapar nŋiiru kañeen nŋduş nŋtëb i? Kë Naşibaŋi aşë wo aanji ŋilma nin uloolan ŋi ña. 7 Uwel wi bkow bi nan bti udoo fënaana. Naklënŋ keeri nin ukoolan, ŋiki nadëm apel pn-tuni pi nŋiiru. »

* 11:51 Ujuni 4.8; 2 Nnuur nuur 24.20-22.

Pdinan kēme ppok Krittu
(Maci 10.32-33; 12.32;
10.19-20)

⁸ Yetu akak aṭiini na baka aji : « Dṭupan na manjoonan, ṅnaan ankḍinanuṅ ṭi kadun ki baṅnaan kē awo naṭaṣaraan, *Abuk ṅniint aluṅ kadinan ṭi kadun ki ṅwanjut ṅi Naṣibaṭi kaji awo naṭaṣarul ⁹ Kē ṅnaan ankpoknuṅ ṭi kadun ki baṅnaan, dluṅ kapoka ṭi kadun ki ṅwanjut ṅi Naṣibaṭi. ¹⁰ ṅNaan anktupun buṭaan ṭi Abuk ṅniint bahilan kaluṅ kamiira wa, kē woli ṅnaan akar *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi baankluṅ kamiira wa. ¹¹ Woli baṅooṭan pya kawayēṣ du itoh iṅhenaani, kēme ṭi kadun ki baṣih kēme bantunṅa, nawutan kahaajala pme jibi nakyaan kayeṅan ṅleefan kēme uko wi nakyaan kaṭup, ¹² ṭiki Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujukanan wal mēnt uko wi nakṭupun. »

Uhoñ wi ṅniint nayok nawaan uṣal

¹³ Kē ṅniint aluṅ anwoon ṭi pntuk aṣē ji na Yetu : « Najukan, jakan na abuk paapa abi ṅfaaṣiir iko yi aṣinun adukaruṅ un. » ¹⁴ Kē Yetu aṣē teema aji : « ṅNiintu, in abaan aṭu'ēn pwo nawayēṣ kēme nafaas bka bi nan ba? » ¹⁵ Wi wi Yetu aṣaan aji na baṅnaan bti banwoon da : « Naṭaafaraan kaṅal bka, ubida wi ṅnaan uunwoona ṭi bka, ahille adoo yok maakan. »

¹⁶ Wal mēnt, kē aṣē hoñ na baka aji : « ṅNiint aluṅ nayok abi ka ṅteeh, kē ṅawul ṅdeey ṅtum, ¹⁷ kē aṣē wo ṭi phepar

ṭi uṣalul aji : “Dbaa do do hum ba? Mēnka dko dhankni ṅdeey ṅi naan bti.”

¹⁸ « Wi wi aṣaan aji : “Hēnk di di ṅji kadoluṅ; dfom inkuti yi naan, kaṣiir indēmuṅ apel yi, kahank da ṅdeey ṅi naan bti na bka bi naan. ¹⁹ Wal mēnt kaṣē ji na bkow naan : ‘Aṣe wo, ihank iko itum pa ṅṣubal ṅtum ; noorfēnan, ide, idaan, ido kanoha.’ ”

²⁰ « Kē Naṣibaṭi aṣē ji na a : “Iwi nanaaf, iṭaṅan phefēnt na utejan wi ṅṭa wi. Hēnkunṅ, in akjejuṅ uko wi ihankaruṅ bkowu ba?”

²¹ « Hēnk di uwoon ṭi ṅnaan anjaan ahanka hank iko pa bkowul, anwoon aanji la pyok pi Naṣibaṭi. »

Nahaṭan Naṣibaṭi
(Maci 6.25-34)

²² Wi wi Yetu aṣaan aji na baṭaṣarul : « Uko wan ukaan kē ṅjakan, nawut kaṭaaf uko ude wi nanumiinṅ pa ubida, kēme iko iwohara yi nanumiinṅ pa uleef wi nan. ²³ Ubida upel pde, kē uleef upel imiṣa. ²⁴ Natenan ṅntomaali ; ṅnaanji ṅtepi, ṅnaanji ṅakit, ṅaanka nin inkuti ihankni ṅdeey, kē Naṣibaṭi aṣē ji wul ṅa uko ude. An napel ṅkat di! ²⁵ Ahoṅ ṭi an ahilanuṅ ṭi manṭaaf kahoṭalēṣ unuur uloolan ṭaṅ ṭi ubida wi nul? ²⁶ Woli naandoo hilan pdo uko wi, unwoonuṅ umpoṭi, we uwoon ṭṭaaf iko indukiinṅ?

²⁷ « Natenan iṭeeñ inuura yi ugoṅ wi uṭeeh jibi ijaan idēm, iinji ilemp, iinji iṣiir. Kē ṅṣē jakan, *Falomonṅ naṣih

ti pdēm pi nul bti, aambaan kañēgi'aara ji kalonj ti ya. ²⁸ Ujaagal uwo nṭa du uṭeeh, faan baluṅ bafēl wa du bdoo, kē Naṣibaṭi aṣē ji woharana woharan wa iko inuura. An nanwoonj naanfiyaar akēṣan, nameen na manjoonan kē Naṣibaṭi aluṅ kawoharēnan kak.

²⁹ « An kak, nakdo kala uko ude kēme uko udaan, nawutan kahaajala. ³⁰ Iko yaṅ yi yi banwoonj baanfiyaar Naṣibaṭi bajaanj babi wo wo ti pla, kē an, Aṣinan ame kē nanuma iko mēntj. ³¹ Nawo i kaṭēp ṭēp kala Pṣih pi nul, naṣē nayeenk kak iko mēntj. »

Nalaan pyok pi baṭi

(Maci 6.19-21)

³² Yetu akak aji na baka : « An nanwoonj batani bmoṭi, naklēnk, ulil Aṣinan kē awulan Pṣihul. ³³ Nawaapan bka bi nan nabot naṭen itaka bajuuk. Nawoon na ṅmbooṭu ṅanwoonj ṅaanji ṅatowa. Naṭuun bka bi nan du Naṣibaṭi. Baankya katoka da. Bakiiṅ baanhilan kaban ba, kēme ṅbob ṅatok ba. ³⁴ Na manjoonan, dko di bka bi nan bawoonj dul di kaṭēb ki nan kakwoonj. »

Balemp banwoonj bten ayoonk ubi Abuk Ñiintj

³⁵ « Nabomandēran, nawohara iko yi ulemp, nawutan ṅkaniya ṅi nan ṅado kayak. ³⁶ Nawoon ji balemp bankyoonkuṅ ajug baka awoona bniim, bahaabēṣa plēman wal wi akbihaṅ bi kakob ti pa. ³⁷ Balemp biki

aktēnkuṅ bawo bten wal wi akbanuṅ banuurandēni! Dṭupan na manjoonan, ajug baka awohara iko yi ulemp, kado baka baṭo kaṣē kayiṣ baka. ³⁸ Woli ajug baka abi na mnjel, kēme aṭēp mnjel, woli aṭēnk balemparul kē bawo bten, banuurandēn keeri!

³⁹ « Nameen bnuura uko wi : woli ajug katoh ame lah wal wi nakiiṅ awoonj i kabi, aankwuta aneej du katohul. ⁴⁰ An kak nabomandēran, ṭiki *Abuk Ñiintj aluṅ kabi ti wal wi nawoonj naanhaṭi. »

Baṭaṣar Yetu bawo kado bnuura ulemp wi aṭuunj baka pdo

(Maci 24.45-51)

⁴¹ Kē Fimonj Piyeer aṣē ji na Yetu : « Ajugun, un baṭaṣaru ṅkaaṅ kē ikhoñ haṅ, kēme bañaan bti baka? » ⁴² Kē Ajugun aṣē teem aji : « In awoonj nalemp naṭool natit i ajug katoh akṭuunj ti kadun ki bañaan biki nul, ado kawul baka kafah ki ṅdeey ki baka uwoori ubanle. ⁴³ Nalemp i ajug katoh aktēnkuṅ ti ulemp wi aṭu'u luṅ wal wi akkakuṅ, uṅ mēntj anuurandēni. ⁴⁴ Dṭupan na manjoonan, ajug katoh ahankana bka bi nul bti. ⁴⁵ Bē woli nalemp aji ti uṣalul kē ajugul ajon ubi, aṣē naṭa akob balemp biintj na baaṭ, ade adaan akuj, ⁴⁶ ajug nalemp mēntj aluṅ kabi, ti unuur wi awoonj aankyoonka, na wal wi awoonj aamnee, kaṣē kahajana bnuura kabot kadola jibi bajaanj bado na

bañaan banwoon baanfiyaar Naşibaŋi.

⁴⁷ « Nalemp ammeen uko wi ajug katoŋ aŋaluŋ, aŋe wo aamboman nin ukoolan keme ado wi aŋaluŋ ul ŋi uleeful, aluŋ kakoba maakan. ⁴⁸ Kē anŋaan ado uko unkēŋuŋ bakoba bē aamme, akoba btiŋu. Ŋaan i bawuluŋ uko utum, baluŋ kahepara uko utum, kē i bahankanuŋ iko utum, baluŋ kahepara kak iko intumuŋ apel. »

Yetu aambi bi pŋij mnjeeh, bpaŋŋer bi bi aŋijuŋ

⁴⁹ Yetu akak aji : « Dbi ŋi umundu pŋij bdoo, aŋe ŋal bado bi bateh teh! ⁵⁰ Dwo i kaneej ŋi mnhaj* jibi ŋaan ajaan aneej ŋi meel woli ayeenk *batitmu, kē uŋal wi naan uŋe ŋela ŋela maakan ji mbi ndo kaneej ŋi ma.

(Maci 10.34-36)

⁵¹ « Naŋal aji dbi bi pŋijan btiinkar i? A-a, dŋupan, dbi bi pŋij bwaysēr. ⁵² Kajunna ŋa, woli bañaan bawo kaŋeen ŋi katoŋ, baanktiinkar, bawajanŋ banaŋara batēb, batēb banaŋara bawajanŋ. ⁵³ Ajug katoŋ aluŋ kanaŋara abukul ŋiint, abuk katoŋ ŋiint akuŋ anaŋara aŋin. Ŋaaŋ anaŋara abukul ŋaaŋ, abuk katoŋ ŋaaŋ, anaŋara anin, ŋaaŋ nayotan anaŋara ahar abukul, ababul akuŋ anaŋara anin ayinul. »

Pten kame iko inkŋepuŋ

(Maci 16.2-3)

⁵⁴ Kē Yetu aŋe ji na pntuk : « Woli nawin infeluŋ kē

ijēn du kayoba, ŋi dko mēnt naji naji uŋubal ubi, kē uji ubiha. ⁵⁵ Kē woli uyook ufuuŋna btammaŋu, naji naji dko dayik ŋa, kē daji dayika. ⁵⁶ An balagare, nahil pme uko wi iko yi baŋi na yi mboŋ ijakuŋ, aŋe wo naanhil pyikrēn uko wi Naşibaŋi akdolūŋ ŋa di. »

(Maci 5.25-26)

⁵⁷ « Kē we ukaan kē naanji nayikrēn an ŋi ŋleefan uko unwoon unuura ŋi kēŋ ki Naşibaŋi? ⁵⁸ Woli iya na ŋaan aloŋ i nakaan bŋup du *uruha, doon kala pba pŋom na a ŋi bgah, kaŋi aŋooŋu du kadun ki nawayēs, uŋ mēntan awulu nalemparul awatu ukalabuŋ. ⁵⁹ Dŋupu, iinkpēn du ukalabuŋ bē iinluka te pataka pbaaŋŋaani. »

13

Nawutan pjuban naŋelēs ŋbida

¹ ŋi ŋwal mēnt, kē bañaan baloŋ baŋe bi, akakalēs Yetu uko wi bagalilay, biki *Pilata doon kē bafinji kē pŋaak pi baka panaakiir na pi ŋntaam ŋi baŋijuŋ aŋiŋar Naşibaŋi. ² Kē aŋe teem baka aji : « Naŋal aji bagalilay mēnt bawo bajuban apel bagalilay bandukiin bti ukaan kē bahaj haŋ i? ³ Dŋupan mēnt hēnk da, nawutan pjuban, naŋelēs ŋbida kēme nakeŋ an bti ji baka.

⁴ « Kē bañaan iŋeen na bakreŋ biki pmoŋ pweek pi uniw wi Filowe pajotnuŋ

* 12:50 Bapiit ŋi ugrek aji : Dwo i kayeenk batitmu.

afin, nanjur kë bajuban apel bañaan biki Yerutalem bandukiin bti i? ⁵ Dɔpan, mēnt hēnk da, woli naanwut pjuban, aṭēlēš ɳbida nakeṭ an bti ji baka. »

*Uhoñ wi bko banwoon
baanji babuk*

⁶ Kë Yetu aṣē kakalēs bañaan uhoñ wi : « Ñiinṭ alon abi tepi blemani* du uṭeeh wi nul. Abi pmar mnlemani aṣē wo aanṭēnk nin ploolan ṭi ba. ⁷ Wi wi aṣaan aji na nalemparal : “Ddo ɳṣubal ɳwajanṭ ɳi njaki kabi pmar mnlemani bē mēnji kaṭēnk ba babuk. Tiban ba. Babaa wo i kado kanooran mboṣ we ba?” ⁸ Kë undu aṣē teema aji : “Ajugun, wutan ba kak piikal, nwuñēš mboṣ ṭi pṭeef pi ba, mmēñan ba. ⁹ Ulome baluṅ babak. Woli baambuki, kbaa tib ba.” »

*Yetu ajeban ṭi unuur wi
pnoorfēn wi bayuday ñaaṭ
anṭakmuṅ*

¹⁰ Yetu awo ṭi pjukan du *katoh kañehanaani ki bayuday kalon ṭi *unuur wi pnoorfēn. ¹¹ Kë ñaaṭ alon aṣē wo da i unṭaayi udolon kë aṭakēm ado ɳṣubal iñeen na bakreṅ ; anjuuk aankak ahil nin phetan uleef. ¹² Wi Yetu awinulon aṣē du'a aji na a : « Ñaaṭu, pmaak papēn ṭi iwi. » ¹³ Wi wi aṣaan apafa iñeen, ṭi dko mēnt kë aheti, aṣē jun pbeeb Naṣibaṭi.

¹⁴ Kë naweek i katoh kañehanaani aṣē deebaṭ uko

wi Yetu ajebanun ṭi unuur wi pnoorfēn. Aṭiini wal mēnt na pntuk pi bañaan aji na baka : « Naka ɳnuur paaj ɳi ñaan ajaan awo kalemp. Nawo i kabi ṭun ɳnuur mēnt pdo bajebanan, mēnt ṭi unuur wi pnoorfēn wa. » ¹⁵ Ajugun kë aṣē teema aji : « An balagare! ṭi unuur wi pnoorfēn, jēm andoli ṭi an aji fēnēš uwit wi nul këme ubuuru wi nul du kampen kañooṭ wa uya udaan i? ¹⁶ Kë ñaaṭ i, anwoon i pntaali pi *Abraham, i *Fatana atanun ɳṣubal iñeen na bakreṅ, aanwo i kafēnēša ṭi unuur wi pnoorfēn i? » ¹⁷ Wi ajakuṅ haṅ, kë banklaṭulon bti baṣē kowa fuṭ, bañaan kë baṣē lilan ṭi iko inuura iweek bti yi akdolun.

*Uhoñ wi pbuk pmpoṭi pan-
jaan pabuk bko*

(Maci 13.31-32; Markut 4.30-32)

¹⁸ Wal mēntan kë aṣē ji : « Na we wi *Pṣih pi Naṣibaṭi panaamuṅ ba? Kë na we wi nhilanun pnaamntēn pa ba? ¹⁹ Pawo ji pbuk pmpoṭi pi ñaan ajejun atepi du uṭeehul. Kë panaṭaa, akak bgof, kë ɳkat ɳadoo bi ado intan ṭi inah yi ba. »

*Uhoñ wi uko utajanaan
pṣon*

(Maci 13.33)

²⁰ Yetu akak aji : « Na we wi nhilanun kanaamntēn *Pṣih pi Naṣibaṭi ba? ²¹ Panaam ji bko btiiṣu bi ñaaṭ ajaan aṭu ṭi pṣon pṭum te pado taaj bti. »

* 13:6 Bapiit aji bko mēnt bawo Figuier ṭi umbaabu.

Plëman pamminuḡ

²² Wi Yetu akyaanṡuḡ pban Yerutalem, aṡëpna ṡi ḡbeeka na ḡfëṡ ajukan aṡë ya. ²³ Kë alon aṡë ji na a : « Ajugun, bañaanḡ bantiinku bakluḡ kabuur i? » Kë aṡë ji na baka : ²⁴ « Natamaan naneejna plëman pamminuḡ, ṡiki dṡupan, baṡum baluḡ kado na pneej bë baankhilan.

²⁵ Woli ajug katoh anaṡa adoo tuh plëman, kë naṡë hoj du bdig, nakob plëman kabot kakooṡ bahaabëṡan kaji “Ajugun, haabëṡun plëman.” Aṡë teeman kaji : “Mëmmë di nawoonuḡ.” ²⁶ An naṡë ji na a : “ḡde akuṡ adaan na iwi, kë ikuṡ ajukan ṡi igah yi nun.” ²⁷ Ul kaṡë teem kaji : “Mëmmë di nawoonuḡ, an bṡi bado buṡaan, nalowaan.”

²⁸ « Naluḡ kawooni, kadeebaṡ, katibrën iñiiḡ wal wi nakluḡ kawin *Abraham na *Iṡaak na *Yakob na *baṡupar Naṡibaṡi bṡi du Pṡih pi Naṡibaṡi, an ṡi ḡleefan baṡë bafëlan bdig. ²⁹ Wal mëṡṡ, bañaanḡ baṡë bapëmma umayar unuur, kayoba, btamṡanka na btammaḡu kabi pmaar ufettu uweek du Pṡih pi Naṡibaṡi. ³⁰ Kë hënk di di balon ṡi bambaañṡaanuḡ bakluḡ kawo bateek, kë balon ṡi bateek baluḡ kawo babaañṡaani. »

*Yetu aṡëgara Yerutalem
(Maci 23.37-39)*

³¹ ṡi wal mëṡṡan kë *bafaritay balon baṡë bi ṡi Yetu aji na a : « Pënan ṡi dko di iya dmpaṡi, *Herod aḡal kafinu. » ³² Kë aṡë teem aji

na baka : « Nayaan naji na unfëṡ waḡ: “dpënan ḡntaayi ṡi bañaanḡ kabot kajeban bañaanḡ ḡṡa na faan, unuur uwajanṡën, nṡë mba ulemp wi naan.” ³³ Kë nṡë wo i kaya na bgah naan ḡṡa na faan na kankoṡan. Hënk di uwoonḡ, na manjoonan nin *Naṡupar Naṡibaṡi alon aanhil kakeṡna du dko dlonḡ dampaṡi na Yerutalem.

³⁴ « Yerutalem, Yerutalem, iwi injaanḡ kfiḡ baṡupar Naṡibaṡi, katap biki ayiliḡ mnlaak, ḡyaaṡ ḡṡum ddo na pṡonkrën babuku jibi uguk ujaanḡ uboof ḡbuk wa, kë ipoki. ³⁵ Ènhën, Naṡibaṡi aluḡ kadukaran katohan. Kë nṡë ṡupan, naankak awinën te wal wi nakluḡ kado kaji : “Bnuura bi Naṡibaṡi ṡi ankmbiiḡ ṡi katim ki Ajugun !” »

14

Yetu ajeban ñiiṡṡ anwoonḡ na ḡṡṡëḡ

¹ ṡi *unuur wi pnoorfën ulonḡ Yetu aya pyoban du uko naweek alon i *bafaritay, kë bañaanḡ baṡë wo ṡi ptena bnuura. ² Kë ñiiṡṡ alon anwoonḡ na ḡṡṡëḡ aṡë wo ṡi kadunul. ³ Wi wi Yetu aṡaanḡ ahepar *bajukan Bgah na bafaritay aji : « Bgah bi nun badinan ñaanḡ ajeban namaakal ṡi *unuur wi pnoorfën këme baandinani? » ⁴ Kë baṡë yomp. Yetu kë aṡë ban namaakal ajebana aṡë dola kë ayaa. ⁵ Wi wi aṡaanḡ aji na baka : « Ahoḡ ṡi an awoonḡ aankpënan ṡi dko mëṡṡ

abukul këme uwitul unjoti ti pliik ti unuur wi pnoorfën ba? » ⁶ Kë baanhinan ateema.

Pdat dko dto

⁷ Yetu awin kë bambiin pyoban baji badat dko dto di kadun, ukaañ kë ahoñ na baka, aji : ⁸ « Woli badu'u ufettu wi bniim, wutan kaya kaço du kadun. Iwo kaçi nayoban ampeliin abi aban, ⁹ andu'anañ pyoban iwi na a aşe bi, aji na iwi ißen ñiinñ mënñ aço. Wal mënñ inaça kawo na mnkow kaya kaço du kafet. ¹⁰ Kë woli badu'u ufettu, yaan iço du kafet, andu'iin pyoban abile, aşe ji na iwi : “Nanoh ñogan moñ kadun.” Wal mënñ, idëm ti kadun ki bañaan bti bançoon na iwi ti umeeşa. ¹¹ Hënk di uwoon, ñaan ankdëmanuñ bkowul, baluñ kawalana, kë ankwalanuñ bkowul, baluñ kadëmana. »

Naduun bajuuk pyoban

¹² Yetu akak aji na andu'uluñ pyoban : « Woli idu bañaan pyoban këme pde kañah, wutan kadu banohu, babak şaaş, bayiçu këme bakinçu bayok, çiki bukal baluñ kadu'u kak pyoban këme pde kañah, uwo baluk bi nu. ¹³ Kë woli ido ufettu, çëpan çëp idu bajuuk, bançakmuñ, bankjiinkuñ, na bakuul, ¹⁴ işë inuurandën, çiki baankhilan pluku. Na manjoonan, iluñ kaluka ti wal wi bañaan batool baknañin ti pket. »

*Bampokuñ pbi pyoban
(Maci 22.1-10)*

¹⁵ Wi alon ti biki baduun pyoban atiinkuñ uko wañ aşe ji na Yetu : « Ankuñ kaço kade du *Pşih pi Naşibaçi anuurandën! » ¹⁶ Kë Yetu aşe ji na a : « Ñiinñ alon abi wo i pdo ufettu uweek aşe du bañaan batum. ¹⁷ Wi wal wi pde kañah ubanuñ kë aşe yil nalemparul aya aji na biki aduun: “Nabiini, kañah kabaa.”

¹⁸ « Kë başe junna aloolan aloolan bukal bti pji amiir baka. Nateek aji na a : “Dba nug nug uçeeh, dwo i kaya pten wa, dkooçu kooç miiraan.” ¹⁹ Kë alon aji na a : “Dba nug nug nngit iñeen njaari dya hënk pten jibi nçaklempi, dkooçu kooç miiraan.” ²⁰ Alon kë aji na a : “Dba niim niim hënkun, ukaañ kë mënñhilan pbi.”

²¹ « Kë nalemparul aya akakalëş ajugul uko wi bateemuluñ. Ajug katoñ adeebaç wal mënñ aşe ji na nalemparul : “Faraan iya du iyiti na igah yi ubeeka iñjën ti, bajuuk, bançakmuñ, bakuul na bankjiinkuñ.” ²² Kë nalemparul aya akak aji na a : “Naweeek, ddo uko wi ijakuñ kë dko daantumatum.” ²³ Kë ajug katoñ aşe ji na a wal mënñ: “Yaan na igah yi nçeeh ido kaçaş ibiig, idabër bañaan, katoñ naan kahilna katum.” ²⁴ Dçupan, nin alon ti bateek biki nduun aankñem kañah naan. »

*Pduk iko bti kaçaş Yetu
(Maci 10.37-38)*

25 Bañaan batum bawo ti ppoş na Yetu ; kē aşē kok aji na baka : 26 « Woli űaañ abi ti nji bē aanñalēn maakan apelan aşin, anin, aharul, babukul, baṭa'ul na baweekul na uleeful kak, aanhil pwo naṭaşaraan. 27 Anwoon aankuņa krut ki nul kadinan phaj ji nji udole wo ti pkeṭ, kapoş ti kafet ki naan, aanhil pwo naṭaşaraan. »

28 « Ahoñ ti an ajaan añał pniw katoh kaweeb bē aanji dun kaṭo kaşal bnuura katen itaka yi anumiin, kame me ahilan pniw ka kaba? 29 Woli aando hañ, ajun pniw bē aambi hilan pbaañēş, bankwinuñ ka babeña 30 kaji : “Ñaañ i ajunuñ pniw bē aanhilan pbaañēş!”

31 « Kē naşih ahoñ ajaan wonṭi aya pgut na naşih aloñ aanji dun kaşal katen me ahilan na bangoli iñeen-week nyaaş iñeen week (10.000) pgut na anwoon na bangoli iñeen-week nyaaş iñeen-week űtēb ba (20.000)? 32 Woli aanhilani, ayil du naşih undu wi ahumuñ nlowi, kakooṭa batiinkar. 33 Kē hēnk di uwoon, woli aloñ ti an aanduk bka bi nul bti aanhil pwo naṭaşaraan. »

Pnam panyaşuñ
(Maci 5.13; Markut 9.50)

34 Yetu akak aji na baka : « Pnam pawo uko unuura, paşale kak ayaş, bakakanaan kataabare ki pa na we ba? 35 Nin paankak anuura pa

mboş, kēme pa umēñan ; paji pafēl.

« Ankaan ibaṭ itiinani, atiinkan. »

15

Uhoñ wi unkaneel umpoṭi unneemuñ akuṭ awinana
(Maci 18.12-14)

1 *Bakobraar daaşa na bado buṭaan bti baji bañog Yetu, katiinka. 2 *Bafaritay na *bajukan Bgah başē kahoopaṭēr kaji : « űiint i aji naakiir na bado buṭaan, kabot kade na baka. »

3 Kē Yetu aşē hoñ na baka aji : 4 « Ahoñ ti an ajaan aka nṭe űkaneel iñeen-week aşē neemandēn uloolan, aanji duk űundu du pşaar, kaya pla unneemuñ, te wi awinañ wa? 5 Wal wi awinuñ wa, aji lilan maakan, kalap wa, 6 kaya katoh, kadu banohul na bakinṭul, kaji na baka : “Nalilaan na nji, dwin unkaneel wi naan unneemuñ.” 7 Kē hēnk di uwohañ, mnlilan mnweek manwo du baṭi pa nado buṭaan aloolan anṭēlşuñ ubida kapel bañaan batum* banwoon baṭool, banwoon baannuma pṭēlēs űbida. »

Uhoñ wi baluk banneemuñ akuṭ awinana

8 « Kē űaaṭ ahoñ ajaan wonṭi aka baluk bi űnuur iñeen, aşē neemandēn baluk bi unuur uloolan, aanji tehan unkaniya, kawet dko bnuura, te wi awinuñ baluk mēnt i? 9 Wal wi awinuñ ba, aji du

* 15:7 Bapiit ti ulibra aji bañaan iñeen kañeen kalon na kañeen kalon (99).

banohul na bakintul kaji na baka : “Nalilaan na nji, dwin baluk bi mbiin aneemanden.”
 10 Hënk di mnlilan manjaan manwo ti nwanjut ni Naşibaţi pa nado buţaan aloolan anţelşun ubida. »

Uhoñ wi napoţ anneemuñ akuţ awinana

11 Yetu akak aji na baka : « Niint alon abi ka bapoţ batëb.
 12 Anwoon nabaasha kë aşë ji na aşin : “Paap, wulaan kafah ki naan ti bka bi nu.” Kë aşin afaaş baka bka bi nul.
 13 Wi nabaasha adolon nnuur nntiisu aşë tonkrën bka bi nul bti, atool aya du utaak ulon unlowun atok token bka bi nul ti unoh.

14 « Wi atokun bka bi nul bti, kë ubon wi katër ilëmënt uşë mara mara ajot ti utaak mënt, kë ajun pwo ti kanuma.
 15 Wi wi ayaan aneej ulemp du niint alon i utaak mënt, kë un mënt aţu'a pyen nknkuma.
 16 Ado ji nal pde ilëfa yi nknkuma katumanaan kayin bë nin alon aanji ţena ya.
 17 Wal mënt kë aşë şalntën aji : “Balemp hum bawoon du uko paapa, aji bade kayok kado dukşën, kë nji nşë wo ti akeţ ubon! 18 Dkak du paapa kaji na a : ‘Paap djuban ti kadun ki Baţi abot ajuban ti kadunu ; 19 mënkak ataanj na pdu'ana abuku, jejaan ji alon ti balemp biki nu.’ 20 Kë hënk di atoolun pkak du aşin.

« Ahum nlowi, kë aşin aşë wina, abot aňagi'a ; aţiira, ajotna, amooka bnuura. 21 Kë abukul aşë ji na a : “Paap,

djuban ti kadun ki Baţi abot ajuban ti kadun ki nu, mënkak ataanj na pdu'ana abuku.”
 22 Kë aşin aşë ji na balemp biki nul : “Naţaraan, naţijan kamişa kannuurnaaniin, nawoharëna, naţu'ana paneel ti pkoñ, nabot naţu'a işapaat ti ihoţ. 23 Nayaaran uwit ummagnun ti batani nafin, nde, nnoha, 24 abuk naan annaţun i abi keţ aşë kak ti umundu, abi neem, aşë winana!” Kë başë wo ti unoh.

25 « Bajeen niint awo wal mëntan du uţeeh. Wi akbiin, aňog katoş aşë tiink kë bakkob abot aki. 26 Adu wal mënt nalemp i aşin alon ahepara uko umba'i duk awo wo. 27 Kë un ateema aji : “Aţa'u abiin, kë şaaş afin uwit ummagnun ţiki akak najoob.”
 28 Kë bajeen aşë deebaţ, apok pneej katoş. Kë aşin aşë pën akooţa. 29 Kë aşë teema aji : “Ddo nşubal ntum, alemparu, mëmbaan kapoka nin pdo uko wi ijakun, kë iimbaan kaţenarën upi umpoţi nnohnaana na batënt naan ; 30 kë abuku i aşaan akak, ul anyaan ade bka bi nu na baat bawuţaan aba, kë işë do kë bafin uwit ummagnun!”

31 « Kë aşin aşë ji na a : “Abuk naan, iwi, iji kwo na nji na nnuur nuur, uko wi nkaan bti uwo wi tu. 32 Kë nşë wo i kanoha kabot kawo ti mnlilan, ţiki aţa'u i abi keţ, aşë kak ti umundu ; abi neem aşë winana !” »

Namali natit

¹ Yetu abot aji na baṭaṣarul : « Ŋiint̄ alon̄ nayok abi ka namali, kē baṣē keeṣaara du a aji atoka bka. ² Kē ado kē badu namali aṣē ji na a : “We wi mbaan̄ atiink kē bakt̄up̄ ṭi iwi ba? Yuujaan̄ jibi idolon̄ na bka bi naan, hēnkun̄ mēnkak aṅal iwo namali i naan.” ³ Kē namali aṣē ṣal aji : “Dbaa do we, wi ajug katoḥ apēnanaanun̄ ṭi ulemp? Pya kajaar? Mēnhinan ka. Bñehan? Dkowa ba. ⁴ Yoow! Dme uko wi nji kadolon̄ wi bakpēnanaanun̄ ṭi ulemp, pa bañaan̄ bahilna bayeenkēn du itoh yi baka.”

⁵ « Kē hēnk di di adoon̄ kē badu banṭeṭun̄ ajug katoḥ kē bakbiina aloolan aloolan, aji na nateek : “Hum di di iṭeṭun̄ ajug katoḥ ba?” ⁶ Kē ŋiint̄ ajaka : “Iniibi* iñeen-week yi ukēra” kē aji na a : “Nje kakaarta ki nu, ṭoon itaran ipiit̄ iniibi iñeen-kañeen.” ⁷ Akak aji na alon̄ : “Kē iwi, hum di di iṭeṭun̄ ajug katoḥ ba?” Kē ateema aji : “Iniibi iweek iñeen-week yi maaj” kē aji na a : “Nje kakaarta ki nu, ipiit̄ iniibi iweek iñeen bakreñ.” ⁸ Kē ajug katoḥ aṣē maṭ namali naguuru un̄ jibi adolon̄ mntit hēnk. Hēnk di uwoon̄, bañaan̄ banṅalon̄ umundu wi batit̄ ṭi mnwo mi baka na batēnt̄ baka apel biki bjeehi bi Naṣibaṭi. »

Pṭijan itaka bnuura

⁹ Yetu akak aji : « Dṭupan : nalaan banoh na itaka

yi umundu wi buṭaan wi, nahilna unuur wi iko yi umundu wi ikbaan̄, bayeenkan du itoh yi baṭi inwoon̄ yi mnṭo. ¹⁰ Anwoon̄ natool ṭi uko umpoṭi wi bawululun̄ aji wo natool ṭi utum, kē anwoon̄ aanwo natool ṭi umpoṭi aanji wo natool ṭi utum. ¹¹ Woli naanwo batool ṭi pyok pi umundu wi buṭaan wi, in akun̄ kawulan pyok pi manjoonan? ¹² Kē woli naanwo batool na bka bi ñaan̄ nampaṭi, naṣal aji Naṣibaṭi alon̄ kawulan banwoon̄ bi nan i?

¹³ « Nin ñaan̄ aanhil kalem-par baṣih batēb : apok alon̄ kaṅal undu, kēme amēban alon̄, kaṣē beeh undu. Naanhilan kalem-par Naṣibaṭi kabot kalem-par itaka. »

Nṭup̄ ṅlon̄ kak ṅi Yetu

(Maci 11.12-13; 5.31-32; Markut 10.11-12)

¹⁴ *Bafaritay banjaan̄ baṅal itaka batiink iko mēnt̄ bti aṣē beñ Yetu. ¹⁵ Kē aṣē ji na baka : « An nawo bañaan̄ banjaan̄ badaar kawo batool ṭi kadun ki bañaan̄ kē Naṣibaṭi aṣē me ṅṣal ṅi nan. Uko wi bañaan̄ badēmanun̄ uji uwo unwuṭun̄ maakan ṭi kadun ki Naṣibaṭi.

¹⁶ « Ji *Yowan Nabattaar abi ado kabi, *Bgah bi Moyit na *baṭupar Naṣibaṭi bawoon̄ ; du wal wi abiinun̄ kē baṣē ṭupan *Uṭup̄ Ulil Unuura wi Pṣih pi Naṣibaṭi, kē bañaan̄ bti bataman ado na pneej ṭi pa. ¹⁷ Baṭi na mboṣ manyojnun̄ pṭok apel uko uloolan

* 16:6 Kaniibi kandoli kawo ṅlitru iñeen ṅwajanṭ na paaj na ulon̄.

umpoŕętaanuŕ ęi *Bgah bi Moyit.

18 « Ńaaŕ andookuŕ aharul akuę aniim alon ajuban pjuban pi piintę, kę anniimuŕ ņaaę i ayinul adookuŕ ajuban pjuban pi piintę. »

Ńiintę nayok na Lataar najuuk

19 Yetu akak aji : « Ubi ka ņiintę alon nayok, anjaki ņęga kabot kade bnuura, kawo ęi unoh na ŕnuur. 20 Kę baęę fęl ęi plęman pi katohul ņiintę alon najuuk i bajaan bado Lataar† i uleef unniinkuŕ ŕjad. 21 Ado ji ŕal ŕal pjejęntę ituk injotnuŕ ęi umeęa wi nayok. Ńbuę ŕjadooŕ aji ŕalaj ŕjad ŕi nul. 22 Kę najuuk uŕ abi keę, kę ŕwanjuę ŕjaya na a kę aęo akab du *Abraham. Kę nayok abi keę kak, kę bamoya.

23 « Wi nayok awoon du mnkeę, ahaj maakan, aęę kat kęę awin Abraham du kalowan, kę Lataar aęo aŕoga. 24 Wi wi ahuuranuŕ adu'a aji : “Abraham Paapa, ņagi'aan, iyil Lataar atoop pkoŕ ęi meel abi ņowanaan pndemęnt, dhaj maakan ęi bdoo bi.” 25 Kę Abraham aęę teema aji : “Abuk naan, leęan kę iwin bnuura wal wi iwoon du mboę, kę Lataar ul, aęę wo ęi mnhaj. Hęnkuŕ awo ęi atuumara, iwi kę ięę haj. 26 Tenan kak : bwal bweek bakak apaęęsun na an, banęaluŕ pęęp bahilna bawo baankęęp, ņaaŕ aanhil pmuur bwal bi kabi du un.”

27 « Kę nayok aęę ji na a wal męntę : “Keeri Paap, dkooęu kooę, yilan Lataar du katoh ki paapa, 28 dka babak paapa kaŕeen ; aya aęup baka uko wi awinuŕ, bawutna kabi kak ęi dko di mnhaj di.” 29 Kę Abraham aęę ji na a : “Bawo na ŕlibra ŕi *Moyit na ŕi *baęupar Naęibaęi, batiinkan uko wi baęupuŕ ęi ŕa.” 30 Kę ņiintę nayok uŕ aji na a : “Uunkkęša kęę baka, bę woli ņaaŕ anwoonuŕ du mnkeę aya ęup baka, bawut pjuban, kaęęlęę ŕbida.” 31 Kę Abraham aęę ji na a : “Wi bawoon baanji batiink *Moyit na baęupar Naęibaęi, woli ņaaŕ adoo naęa ęi pkeę abi aęup baka, baankteha te.” »

17

Pjuban na pmiirad

1 Kę Yetu aęę ji na baęaęarul : « iko inhinanuŕ kado baŕaaŕ bado buęaan iinhinan kawaaŕjana, kę ņaaŕ anęaaŕ ęij ya aęę wuęan! 2 Uhokan pa a batana plaak pweek bawata du bdęk, kę di pwuta ado alon ęi bapoę biki* Naęibaęi ajot ęi pjuban. 3 Naęafaraan!

« Woli atęntę ajubanu, ęiiniin na a, woli awut pjuban, kmiira. 4 Kę woli ajubanu ŕyaaę paaj na ulon ęi unuur, akuę abi ŕyaaę paaj na ulon aji na iwi : “Miiraan” kmiira. »

Pfiyaar pi nalempar Naęibaęi (Maci 17.19-20)

† 16:20 Lataar dawoon Naęibaęi aji ęęnk. banfiyaaruŕ, bukal bakakuŕ ji bapoę.

* 17:2 Bapoę biki : Yetu aęiiniyaan ęi

⁵ *Banjañan baji na Ajugun : « Hoŋalëŋan pfiyaar panwoon ɥi un. » ⁶ Kë aji na baka : « Woli naka lah pfiyaar panliɲun na pbuk pi maaj, najile na pnŋeen pi : “Dëtadiiran iya ijab du bdëk,” patiinkan! »

Plempar Naŋibaɣi na byompan

⁷ « Ahoŋ ɥi an ajaan aji na nalemparul najaar këme nayafan woli awoona uŋteeh : “Faraan, biin iŋo ide”? ⁸ Aambaa ɥëp ɥëp kaji na a : “Juŋaan kañah, ibot iŋëlëŋ iko ibi iyisën, te ndo nde mbot ndaan, ibale kbaa de kabot kadaan.” ⁹ Aanka na pwula nin uko ulon, ɥiki ado uko wi ajakulun. ¹⁰ Kë hënk di uwoon pa an : wal wi nadoli uko bti wi Naŋibaɣi ajakanan nado, najakan : “Nwo balemp ɥañ, ɲdo uko wi ɲwoon biki kado.” »

Biinɥ iñeen bamaak bdo

¹¹ Wi Yetu atoolun pya Yerutalem, aŋë ɥëpna ɲmban ɲi ɲtaak ɲi *Famariya na *Galilay. ¹² Wi akneejuŋ ɥi untanka ulon, kë biinɥ iñeen bammaakuŋ bdo baŋë bi pyit na a, aŋë naŋ alow, ¹³ ahuuran aji : « Yetu, najukan, ñagi'un. »

¹⁴ Wi Yetu awinuŋ baka aŋë ji : « Nayaan nawinana du baŋenjan biki Naŋibaɣi. » Wi bakyaan na bgah, aŋë mara mara ajeb. ¹⁵ Kë alon ɥi baka, wi awinuŋ kë ajebi, aŋë wugŋa, awo ɥi phuuran, adëman Naŋibaɣi. ¹⁶ Abi, ajot ɥi ihoŋ yi Yetu aŋë beeba. Niinɥ mënt, awo i utaak wi

Famariya. ¹⁷ Kë Yetu aŋë hepar aji : « Biinɥ iñeen bti baanjebi i? Kë biki kañeen kalon bandukiin bawo ɥun ba? ¹⁸ Alon ɥi baka aankak ado bi kabi kadëman Naŋibaɣi, ñiinɥ i anwoon aanwo *nayuday akakuŋ ɥañ abi adëmana! » ¹⁹ Wi wi Yetu aŋaan aji na a : « Naŋiin iya, pfiyaar pi nu pabuuranu. »

*Ubi wi Pŋih pi Naŋibaɣi
(Maci 24.23-28,36-41)*

²⁰ *Bafaritay bahepar unuur ulon Yetu lum di *Pŋih pi Naŋibaɣi pakbiin, kë atem baka aji : « Ubi wi Pŋih pi Naŋibaɣi uunkwinana, ²¹ kë ñaan aankdo kaji : “Tenan : pawo ɥi! Këme : pawo moŋ.” Pŋih pi Naŋibaɣi pawo ɥi ptoofan. » ²² Yetu akak aji na baŋaŋarul : « Nnuur ɲlon ɲabi, ɲi nakluŋ kaŋal pwin *Abuk Ñiinɥ unuur uloolan ɥañ, bë naankwina. ²³ Balun kajakan : “Awi moŋ!” “Awii wi!” Nakya da, naktiir da. ²⁴ Jibi kaliik liik kajaan kawoona kaban kalon ki baɣi, kajeehan baɣi bti, hënk di di Abuk Ñiinɥ aklun kawo ɥi unuur wi nul. ²⁵ Kë aŋë wo i kahaj maakan duna, kawuun ki kabot kapoka.

²⁶ « Uko umbiin awo ɥi wal wi Nowe ukaan awo ɥi ɲwal ɲi Abuk Ñiinɥ. ²⁷ Bañaan bawo wal mënt ɥi kande na udaan, aniim, awul bubuk baka iniim, te unuur wi Nowe aneejuŋ ɥi upuur wi meel uweek, kë uŋbal uweek uŋë

jot, atuman idëk, kē bayoora bukal bti.*

²⁸ « Kē hēnk di uwohan ꞥi wal wi Lot : bañaan bawo ꞥi kande na udaan, anug, awaap, atepi, aniw ; ²⁹ Kē unuur wi Lot apēnuꞥ ꞥi Todom, Naşibaꞥi kē aşē do uşubal wi bdoo, na pdēpalēn panktēraduꞥ kē papēnna baꞥi, afiꞥ baka bukal bti.* ³⁰ Kē hēnk di di ukluꞥ kawo, ꞥi unuur wi Abuk Ńiintꞥ akluꞥ kawinana.

³¹ « ꞥi unuur mēntꞥ, Ńaan anwoon ꞥi uşaala, awutan kaneejar iko yi nul. Kē hēnk di ukwohan pa Ńaan anyaan uꞥeeh, awutan kawuꞥşa pꞥiis. ³² Naleşan uko undoluꞥ ahar Lot*! ³³ Ankdoon na pbuuran ubida wi nul aluꞥ kawaan wa, kē anwaanꞥuꞥ ubida wi nul aluꞥ kabuuran wa. ³⁴ Dꞥupan : na utejan mēntꞥ, bañaan batēb bapiintꞥ ꞥi kalişa kaloolan : alon ajejana, alon aduka. ³⁵ Baaꞥ batēb bawo ꞥi pşon : alon ajejana, alon aduka. [³⁶ Biintꞥ batēb bawo du uꞥeeh : alon ajejana, alon aduka.] » ³⁷ Kē baꞥaş Yetu başē hepara aji : « Ajugun, ꞥuꞥ di di iko mēntꞥ ikluꞥ kaꞥēpna? » Kē atēem baka aji : « Dko di untaam ukeꞥnuꞥ, dul di di nꞥjugude nꞥakluꞥ kayitiir. »

18

Uhoñ wi nawayēş na Ńaaꞥ nayoꞥ

¹ Yetu akak ahoñ na baꞥaşarul adiimanaan baka kē bawo biki kado kañehan

Naşibaꞥi nꞥwal bti, kawut kawutandēr. ² Aji na baka : « Ubi ka ꞥi ubeeka ulon, nawayēş bꞥup aññoomuꞥ Naşibaꞥi abot awo aanji tiink nin Ńaan. ³ ꞥi ubeeka mēntꞥ kak, Ńaaꞥ nayoꞥ alon awo da anꞥaali pbi du a bawayēşa. Aji ji na a : “Wayēşaan na naşoorad naan.”

⁴ « Nawayēş ajon kapok aşē bi ban ꞥuꞥ aji : “Na manjoonan, mēnji kaꞥi Naşibaꞥi abot awo mēnji katiink nin Ńaan ; ⁵ kē jibi Ńaaꞥ i aknooranaanuꞥ, dwayēşa. Woli abi'a bi ꞥi, abi baañşaan pdo kayewlēnēn.” » ⁶ Ajugun kē aşē kak aji na baka : « Natiinkan uko wi nawayēş nawuꞥaan i ajakuꞥ! ⁷ Kē Naşibaꞥi, aankbi kaꞥēnk biki nul, kawayēş baka i, wi bakhuuranuluꞥ añehan nꞥwal bti? Ajon uꞥēnk baka i? ⁸ Dꞥupan na manjoonan, awayēş baka kataran taran. Kē *Abuk Ńiintꞥ, aluꞥle bi, aꞥēnkaara ꞥi umundu bañaan banfiyaaruꞥ i? »

Uhoñ wi Nafaritay na nakobraar daaşa

⁹ Yetu akak ahoñ pa bañaan banşaluꞥ aji bawo batool aşē beeh bandukiin, aji : ¹⁰ « Biintꞥ batēb babi ya pñehan Naşibaꞥi du Katohul Kaweek ; alon awo *nafaritay kē alon awo *nakobraar daaşa. ¹¹ Nafaritay anaꞥ aşē ñehan Naşibaꞥi ꞥi uşalul aji : “Iwi Naşibaꞥi, dbeebu ꞥi uko wi mpaꞥuꞥ na bañaan

* 17:27 Ujuni 6.9; 7.24. * 17:29 Ujuni 18.20; 19.25. * 17:32 Ujuni 19.26.

bandukiin, bakii, bado buṭaan, bajuban pjuban pi piint; dbeebu kak wi nwoon mēnaam na nakobraar daaṣa i. ¹² Dji kayiman ḡnuur ḡtēb ṭi kanēm kabot kafaas uko wi nyeenkuṅ bti kado ifah iñeen, kajej kalon kawulu.” ¹³ Nakobraar daaṣa ul kē aṣē naṭ alow, aandoo ḡoom pkat kēṣ katen baṭi, aṣē kuṅa iñen*, aji : “Iwi Naṣibaṭi, ḡagi'aan, nji nwoon nado buṭaan.” »

¹⁴ Yetu aji na baka : « Dṭupan : Uṅ mēṭan wi aṭiiṣuṅ, Naṣibaṭi adinan kē awo natool ṭi kadun ki nul, kē uṣē wo uunwo haṅ pa nafaritay. Hēnk di uwoon, ankdēmanuṅ bkowul, baluṅ kawalana, kē anwalanuṅ bkowul, baluṅ kadeeṅa. »

Yetu awul bapoṭ bampoṭi bnuura bi Naṣibaṭi
(Maci 19.13-15; Markut 10.13-16)

¹⁵ Baḡaaṅ balon baṭij Yetu bapoṭ bampoṭi pa aban baka, kē baṭaṣarul bawin uko mēṭ aṣē ḡoman na baka. ¹⁶ Kē Yetu aṣē do kē baḡogan bapoṭ aṣē ji : « Nawutan bapoṭ babi ṭi nji! Nakneenan baka, ṭiki *Pṣih pi Naṣibaṭi pawo pi banwoon ji baka. ¹⁷ Dṭupan na manjoo-nan : anṅaluṅ pneej ṭi Pṣih pi Naṣibaṭi awo kanaam na napoṭ. »

ḡiintṅ nayok
(Maci 19.16-30; Markut 10.17-31)

¹⁸ Kē ḡiintṅ alon antiinkaniin aṣē hepar Yetu aji : «

Najukan nanuura, we wi nwoon kado kayeenkna ubida wi mṅto ba? » ¹⁹ Yetu kē aṣē ji na a : « Imeha kē Naṣibaṭi ṭaḡ anuuriin, ukaṅ kē ikdu'ēn nanuura i? ²⁰ Ime uko wi *Bgah bi Moyit bajakuṅ : “Iinkpiintṅ na ahar ḡaaṅ kēme ayin ḡaaṅ, iinkfiṅ ḡaaṅ, iinkkiij, wutan katapar ḡaaṅ uko wi awoon aandoo, mēbaan ṣaaṣ na naan bnuura.” » ²¹ Kē ḡiintṅ ateema aji : « ddo iko mēṭ bti wi nwoon napoṭ te hēnkuṅ. »

²² Wi Yetu atiinkuṅ uko waṅ aṣē ji na a : « Iduka uko ulon kak : waapan iko yi ikaṅ bti, ijej itaka iṭen bajuuk, woli ido haṅ kṣē ka pyok du baṭi. Wal mēṭ, kṣē bi, kaṭaṣēn. »

²³ Wi ḡiintṅ atiinkuṅ uko waṅ, aṣē jooṭan, ṭiki ayok maakan. ²⁴ Yetu awin kē ajoṭṭanii aṣē ji : « Utam maakan pa nayok aneej du *Pṣih pi Naṣibaṭi! ²⁵ Aa, uyoj apel pa untaam uweek wi pnkunkaali uneej ṭi bhēr bi kaguja kē di nayok aneej du Pṣih pi Naṣibaṭi. »

²⁶ Banktiinkuluṅ kē baṣē ji : « Kē in ahilanuṅ keeri kabuur? » ²⁷ Yetu kē ateem baka aji : « Baḡaaṅ bajēn baanhilan pbuuran ḡleef ḡi baka, kē Naṣibaṭi aṣē hil pbu-uran baka. » ²⁸ Fimonṅ Piyeer kē aṣē ji na a wal mēṭ : « Tenan, ḡduk iko yi ḡkaṅ bti pa pṭaṣu. » ²⁹ Yetu kē aṣē ji na baka : « Dṭupan, manjoo-nan ma : ḡaaṅ ankdokuṅ ka-tohul, aharul, babuk aṣin, na bajugul na babukul pa Pṣih

* **18:13** ṭi ugrek bapiit aji : Akob iñen ṭi bjēnt, hēnk di bayuday bajaṅ bado woli bawo ṭi pwuṭan.

pi Naşibaŋi, ³⁰ ayeenk kapelan maakan ŋi umundu wi uko wi abiiŋ aka, kabot kayeenk ŋi umundu unkmbiin ubida wi mŋto. »

Yetu akak aŋup kē aluŋ kakeŋ kabot kanaŋa ŋi pa

(Maci 20.17-19; Markut 10.32-34)

³¹ Yetu adu *banjañan iñeen na batēb mpaŋ ašē ji na baka : « Hēnkuŋ, ŋtool ppaya du Yerutalem. Iko bti yi *baŋupar Naşibaŋi bapiituŋ ŋi *Abuk Ńiintŋ idolana. ³² Abuk Ńiintŋ aluŋ kawulana du banwoon baanwo *bayuday, baluŋ kabeŋa, kakara, katēfjēra ; ³³ kakoba na itintēl kašē kafina, unuur uwajanŋen ašē naŋa ŋi pkeŋ. » ³⁴ Kē banjañan iñeen na batēb bašē tiink ašē wo baante uko wi ajakuŋ. Uŋup mēnŋan uŋēp baka kē baamme uko wi Yetu aŋaluŋ pji na baka.

Yetu ajeban nakuul alon du ŋmbaŋ ŋi Yeriko

(Maci 20.29-34; Markut 10.46-52)

³⁵ Kē wi Yetu akñogun ubeeka wi Yeriko, nakuul alon aŋo bñehan ŋi kabaŋ ki bgah. ³⁶ Wi atiinkuŋ bañaan batum kē baktēp, kē ašē hepar uko unwoon, ³⁷ kē baŋupa aji : « Yetu i *Nataret aktēpuŋ. » ³⁸ Wi wi aŋaan ahuuran aji : « Yetu *Abuk Dayiŋ, ŋagi'aan! » ³⁹ Banwoon ŋi kadun bañoman na a ayomp, kē abaa huuranaara huuran maakan aji : « Abuk Dayiŋ, ŋagi'aan! » ⁴⁰ Kē Yetu ašē naŋ ado kē baŋija a. Wi nakuul

añogun kē ašē hepara : ⁴¹ « we wi iŋaluŋ ndolu ba? » Kē ateam aji : « Ajugun, dolaan ndo kawin kak! » ⁴² Yetu kē aji na a : « Doon kawin, pfiyaar pi nu pajebanu. » ⁴³ ŋi dko mēntŋ kē akak awin abot aŋaŋ Yetu, ašē dēman Naşibaŋi. Kē bañaan bti bakak ayeek mndēm mi Naşibaŋi wi bawinuŋ uko unŋēpuŋ.

19

Fake

¹ Yetu aneej ŋi Yeriko awo ŋi pmuur ubeeka, ² kē ŋiintŋ alon anwoon katim ki Fake ašē wo da, awo naweek i *bakobraar daaŋa abot ayok maakan. ³ Ado na pwin ŋaan anwoon Yetu ašē wo aanhinani ŋiki bañaan batumi, kē abot awo ŋaan naŋamñaan. ⁴ Aŋi wal mēntŋ ajot kadun ašē paya ŋi bko blon kahilna kawin Yetu, anktēpnun da.

⁵ Wi Yetu abanuŋ du dko di apayiŋ ašē kat kēŋ aji na a : « Fake, taraan iwala, dwo i kawala du katohu ŋa. »

⁶ Kē ataran awala ayeenka na mnlilan. ⁷ Wi bañaan bti bawinuŋ uko waŋ, ašē ŋur ŋuran aji : « Aya awala du uko ŋiintŋ nado buŋaan! » ⁸ Kē Fake ašē naŋa anaŋ, aji na Ajugun : « Ajugun, tenan, dfaaŋ bka bi naan ŋi ptoof kaŋen bajuuk, akak awo woli dguur ŋaan bka bi nul kakakana ŋyaŋ ŋbaakēr uko wi nyeenkuluŋ. » ⁹ Yetu kē ašē ji na a : « Naşibaŋi abuuran ŋa bañaan biki katoh ki, iwi kak iwo abuk *Abraham. ¹⁰ Hēnk di uwoon, *Abuk Ńiintŋ abi bi pla

kabot kabuuran banneemuḡ.
»

*Uhoñ wi itaka
(Maci 25.14-30)*

¹¹ Wi bañaanḡ bawoonḡ ḡi ḡiink Yetu, kē ašē hoñ na baka ḡiki aňog Yerutalem, kē bašē šal aji *Pših pi Našibaḡi pawinana wal mēnt. ¹² Aji na baka : « Ñiintḡ alonḡ i kabuka kaweeḡ abi ya du utaak unlowunḡ pya kayeenḡ pših pi utaak wi nul, kašē kawuḡša. ¹³ Adu balemparul iñeen, awul baka andoli baluk bi kli kwajanḡ ašē ḡi na baka : “Nalempan na itaka ḡi te ubi'ēn.”

¹⁴ « Bañaanḡ biki utaakul kē bašē šoora, ayil bañaanḡ balonḡ kē baya du naših najeenkal aji na a : “Ñēnḡal ñaanḡ i ašihun.”

¹⁵ « Wi bayaanḡ aḡoorana du pših, kē ašē wuḡša. Wi abanuḡ, ašē do kē badu balemparul biki abiiḡ awul itaka, katenḡ jibi andoli ḡi baka aduki alemp. ¹⁶ Nateek abi ajaka : “Naših, itaka ḡi iwulnuḡ yii yi, dduk aka uko wi iwulnuḡ ḡyaaš iñeen.” ¹⁷ Kē aji na a : “Ido bnuura, iwo nalemp nanuura ; jibi iwoonḡ nanuura ḡi uko umpoḡi wi nwuliinḡ, iwo nantuḡa i ḡbeeka iñeen.”

¹⁸ « Natēbantēn kē abii, aji na a : “Naših, itaka ḡi iwulnuḡ yii yi, dduk aka uko wi iwulnuḡ ḡyaaš kañeen.” ¹⁹ Kē akak aji na unḡ mēntan : “Iwo nantuḡa i ḡbeeka kañeen.”

²⁰ « Undu kak kē abii aji : “Naših, itaka ḡi nu yii yi, dtan ya ḡi blaañ ahank. ²¹ Dḡi'u, iwi inwoonḡ ñiintḡ najooḡ, anjaanḡ ayeenk uko wi awoonḡ aanhankani, kabot kakit uko wi awoonḡ aantepi.” ²² Kē naših unḡ ašē ḡi na a : “Iwi nalemp nawuḡtaan, dwayēšu na ḡḡup ḡi iḡupunḡ iwi ḡi uleefu. Ime aji dwo ñaanḡ najooḡ anjaanḡ ayeenk uko wi awoonḡ aanhankani, kabot kakit wi awoonḡ aantepi. ²³ Kē we ukaanḡ keeri kē iinḡej itaka ḡi nwuliinḡ ahankan du naḡeḡtan ba? Išaanḡ kabuk uko ulonḡ, woli dyaarad ya.”

²⁴ « Wi wi ašaanḡ aji na bañaanḡ banḡoonḡ da : “Nayeenkana itaka ḡi nul, nabot nawul ya andukiinḡ aka ḡyaaš iñeen uko wi nwululunḡ.” ²⁵ Kē bateema aji : “Adobi ka ka itaka itum!” ²⁶ Kē akak aji na baka : “Dḡupan, ñaanḡ ankaanḡ, balunḡ kaḡena kak, bē anwoonḡ aankaa, bado yeenka wi akaanḡ. ²⁷ Kē bašoorad naan, banwoonḡ baambi ḡal nših baka, naḡijanḡ baka ḡi, nafaal ḡi kadun naan.” »

Yetu aneeḡ ḡi Yerutalem ḡi naših

(Maci 21.1-9; Markut 11.1-10; natenan ḡi Yowan 12.12-16)

²⁸ Wi Yetu aḡiiniinḡ hanḡ aba, ašē tool pya Yerutalem, apoš ḡi kadun ki pntuk. ²⁹ Wi aňogunḡ ḡḡfēḡ ḡi Betfage na Betani, kaňog pnkunḡ pi bajaanḡ bado « Pnkunḡ pi Mnoliwera* »

* 19:29 Pnkunḡ pi Mnoliwera : Dawoonḡ katim ki pnkunḡ pi bajaanḡ bado na umbaabu “Mont des Oliviers, Monti di Olivera, Mount of Olives.”

aşë yil baťaşarul batëb aji na baka : ³⁰ « Nayaan du ufët unwoonj ti kadunan wun, woli naneej da, naţënk ubuuru umpoţi untanuj, wi nin ñaañ awoonj aambaan kadapi'aara ; nafënëşan wa naţij. ³¹ Woli aloñ ahepar uko unkaañ kē nakfënëş wa, najaka Ajugun anumiin wa. »

³² Wi bayili bayaan, baya ţënk kē uko uwo jibi Yetu ajakun na baka. ³³ Wi bawoonj ti pfënëş ubuuru umpoţi wun, bajug wa kē başë ji : « we ukaañ kē nakfënëş ubuuru ba? » ³⁴ Kē başë teem aji : « Ajugun anuma wa. »

³⁵ Wi wi bajejun wa aţij Yetu, aşë pënan iyeti yi baka agur wa, aşë dola kē apayaa. ³⁶ Wi akyaañ, kē bañaañ başë pënan iyeti yi baka aşëef ti bgah. ³⁷ Wi Yetu abanuj du bgah bankwalnaaniin Pnkuñ pi Mnoliwera atool pya Yerutalem, kē pntuk pi baťaşarul bti paşë lilan maakan, ahuuran maakan awo ti pdëman Naşibaţi pa mlagre mi bawinuj bti. ³⁸ Baji : « *Bnuura nuura ti naşih ankmbiinj ti katimull!* » Mnjeeh du baţi na mndëm du baţi duuţ ! » ³⁹ *Bafaritay balonj banwoonj ti pntuk kē başë aji na Yetu : « Najukan, ñomaan na baťaşaru baťañan. » ⁴⁰ Kē aşë teem baka aji : « Dţupan, woli bayompi, mnlaak mi manhuuran. »

Yetu akak aţëgara Yerutalem

⁴¹ Wi Yetu aňogun, awin ubeeka wi Yerutalem, aşë ţëgara wa, ⁴² aji : « Dñal lah iwi kak iyikrën iko inkţijiiñ nţa di mnjeeh, kē iko mënţ işë mena, kēş ki nu kaanhilan pwin ya. ⁴³ Nnuur ñlonj ñabi ñi başooradu bakdolun uniw wi mboş kakoolnţënu, kagut na iwi. ⁴⁴ Balunj katoku, iwi na babuku. Baankwut nin katoh kalonj kanaţ, ţiki iinyikrën wal wi Naşibaţi abiiñ pbuuranu. »

Yetu adook bawaap du Katoh Kaweek ki Naşibaţi

(Maci 21.12-17; Markut 11.15-19; natenan ti Yowan 2.13-22)

⁴⁵ Yetu aneej wal mënţ du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi aşë jun pdook bawaap, ⁴⁶ aji na baka : « Naşibaţi aţup ti Ulibra wi Uţup wi nul aji : “*Katoh naan kawo kañehanaani.*”^{*} Kē an naşë kakan *ka dko dmen-naani di bakiiñ!* »

Yetu ajukan du Katoh Kaweek ki Naşibaţi

⁴⁷ Unuur unjinti, Yetu aji jukan du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi. Kē *baţëñan baweek na *bajukan Bgah na baweek biki *bayuday başë la pfiña, ⁴⁸ aşë wo baamme jibi bakdoli, ţiki bañaañ bti bawat ibaţ atiinka bnuura.

20

Bayuday bahepar Yetu ñaañ anţu'ulunj pdo iko yi akdolunj

(Maci 21.23-27; Markut 11.27-33)

1 Yetu awo unuur ulonj ti pjukan du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi abot aţup *Uţup Ulil Unuura, k  *baţenjan baweek na *bajukan Bgah baş  wuj na bantohi 2 ahepara aji : «  upun, mnhina mnhoj mi mi ikdolnuj iko yi ba? In ajakiinj k  ihilan kado ya? » 3 K  a   teem baka aji : « Nji kak dnal kaheparan uko ulonj. Na upaan, 4 in ayilunj *Yowan pbattaar ba? Naşibaţi a k me ba naan baka? » 5 K  baş  wo ti pla ar ti ptoof pi baka aji : « Woli n teem aji Naşibaţi ayilulunj, aheparun kaji, we ukaanj k  n nfiyaara? 6 K  woli nji ba naan bayilulunj, ba naan bti batapun mnlaak,  iki bafiyaar aji awo *Na upar Naşibaţi. »

7 Bateem aji baamme anyilulunj. 8 Yetu k  a   ji na baka : « Nji kak, m nk upan na mnhina mnhoj mi nji kadolnuj iko yi. »

Uho  wi balemp biki Uwoorta
(Maci 21.33-46; Markut 12.1-12)

9 Wi wi Yetu a aanj aho  na ba naan aji : «  iin  alonj abi tepi uwoorta wi mnko manjaanj mandolna ubi u, a   wul wa ba naan balonj pa badoki bapoo le bawula kafah ki nul, a   ya bayaas bi awo i kaya kajon. 10 Wal wi umar ubanunj, k  a   yil nalemparul alonj du baka pa bawula kafah ki nul ; k  baş  koba, adook k  akak i en ijinj. 11 K   iin  ajug u eek

akak ayil nalemparul alonj ; k  bakak akob unj m n an, akowand na, a   dooka k  akak i en ijinj. 12 K  akak ayil nawajant n ; k  bakoba a naakan af la bdig.

13 « K  ajug u eek a   ji wal m n : “Dbaa do do hum ba? Dyil da abuk naan i n alunj maakan, ulome ul, baya kakali'a.” 14 Wi ba naan biki awulunj uwoorta bawinunj abuk  iin  unj a    al aji : “I akdukiinj na iko yi a in ; nawulan n finja, n eenkna phiij.” 15 K  h nk di bamobulunj apul pulan ap nan du uwoorta a   finja. We wi ajug u eek akeeri bi kado ba naan m n ? 16 Alunj kabi kafinj baka kawul uwoorta ba naan balonj. »

Wi ba naan batiinkunj uko wanj a   ji : « Naşibaţi aankdinan nin uko wanj uwo! » 17 Wi wi Yetu a aanj ajaban baka k   a   ji na baka : « Natenan uko wi bapiitunj  i Ulibra wi Naşibaţi :

“Pnduba pi baniw bapokunj, pakakunj am ban katoh.”✧

We wi uko umpiitunj wi ukdiimanunj: 18  naan ankjotunj  i pnduba m n  akita, k   naan i pakjotnuj, panant la. »

19 *Bajukan Bgah na *baţenjan baweek bayikr n wal m n , na manjoonan k  bukal bakaanj k  aho  hanj. Bala wal m n  pmoba, a    i ba naan.

Pluk Fetar daa a
(Maci 22.15-22; Markut 12.13-17)

20 *Bajukan Bgah na *baŋejan baweek bamena wal mēntaşē yil bañaan balon bandaaruŋ aji bawo batool bado katen me Yetu ajub ŋi uŋup ulon, kahilna kamoba, kaŋooŋ du pŋih pi nantunja naromeŋ. 21 Wi wi baŋaan aji na a : « Najukan, ŋme kē iji kŋup kabot kajukan bnuura, abot awo iinji kpaŋŋer, na manjoonan, bgah bi Naŋibaŋi bi bi ijaan kjukan. 22 Nwo i kaluk Fetar* naŋih najeenkal daaŋa, kēme ŋenwo kaluka da? » 23 Kē Yetu ammeen ŋŋal ŋi kalagare ŋi baka aŋē ji : 24 « Nadiimanaan pataka. Kaara di in na katim ki in iwoon ŋi pa? » Kē bateem aji : «*Fetar a. » 25 Kē aŋē ji na baka wal mēnt: « Nakeerin nakakan Fetar uko unwoon wi Fetar, naŋē nakakan Naŋibaŋi uko unwoon wi Naŋibaŋi. »

26 Kē baanhinan amob Yetu ŋi ŋŋup ŋi aŋupun ŋi kadun ki bañaan, baŋonjar jibi ateemuŋ, aŋē yomp.

Pnaŋa ŋi pkeŋ

(Maci 22.23-33; Markut 12.18-27)

27 *Bataduk balon babi aŋog ŋi Yetu, bukal bajaan baji pnaŋa ŋi pkeŋ paanwoo, bahepara aji : 28 « Najukan, *Moyit apiit pa un aji : “Woli ŋaan aka abuk aŋin anniimuŋ aŋē keŋ bē aanduk napoŋ, ayeenkan ahar abuk aŋin mēnt ahilna abukara bapoŋ.” 29 Ubi ka biint paaj na alon banŋaarun. Nateek aniim ŋaaŋ aŋē waanja bē

aambuki. 30 Natēbantēn kē ayeenk ŋaaŋ akeŋ kak bē aambuki, 31 nawajanŋen kak kē ayeenk ŋaaŋ akak akeŋ bē aambuki. Kē biint paaj na alon bukuŋ bti bado haŋ, akeŋ bē baanduk napoŋ. 32 Kē ŋaaŋ akak abaaŋŋaan aneem. 33 Kē hēnkun woli bañaan balun anaŋa ŋi pkeŋ, in akwoon ayin ŋaaŋ mēnt, wi bukal paaj na alon bti baniimuluŋ? »

34 Kē Yetu aŋē ji na baka : « Biint na baat biki umundu wi baji baniimar ; 35 kē biki Naŋibaŋi akluŋ kaji kē bataan na pnaŋa ŋi pkeŋ kabot kawo ŋi ubida unkmbiin, baankak alun kado kaniimar wal mēnt. 36 Hēnk di di bawoon kak baankak akeŋ, banaam na ŋwanjut abot awo babak Naŋibaŋi, wi banaŋiin ŋi pkeŋ. 37 Kē Moyit aŋup bnuura aji bañaan balun kanaŋa ŋi pkeŋ. ŋi dko di Ulibra wi Naŋibaŋi dankŋiiniyaanuŋ uko wi bgof bankyikuŋ, adu Ajugun aji, “Naŋibaŋi i *Abraham, i *Itaak, na i Yakob.” » 38 Yetu akak aji « Naŋibaŋi awo i bañaan bajeb, aanwo i bankeŋun, ŋiki biint bawajanŋ bukuŋ bti bawo bajeb pa ul. »

39 *Bajukan Bgah balon ba-
jeŋ bŋup wal mēntaşē ji na a : « Najukan, iŋiini bnuura. » 40 Kē baankak aŋoom phepara uko ulon.

Krittu awo Abuk Dayiŋ abot awo Ajug Dayiŋ

(Maci 22.41-46; Markut 12.35-37)

* 20:22 Fetar awoon naŋih najeenkal.

41 Yetu aji kak na baka :
« Hum di di ñaaj ahilanuñ
kaji *Krittu awo *Abuk Dayiṭ?
42 Dayiṭ ṭi uleeful aṭup ṭi
uko wi Krittu ṭi Ulibra wi
pñaamarën aji :

“Naṣibaṭi Ajugun aji na Ajugun

Ṭoon ṭi kañen naan
kadeenu

43 te ndoo ndo baṣooradu,
ido kapafna baka ihoṭ.”*

44 Dayiṭ aji du'a kaji “Ajugun”
hum di di Krittu ahinanuñ
keeri kawo abuk Dayiṭ? »

Nalipariin bajukan Bgah
(Maci 23.1,5-7,14; Markut
12.37-40)

45 Jibi bañaaj bawoon ṭi
ptiinka, kë Yetu aṣë ji na
baṭaṣarul : 46 « Nalipariin
*bajukan Bgah banjaaj
bañal pñaay na imiṣa iyul,
kañal banohntën baka ṭi
dko di bañaaj, kañal pṭo
kadun ṭi itoh iñehanaani,
na ṭi iṭij inuura ṭi ṛfettu.
47 Baji bade bka bti bi baat
bayoṭ, kadaar kajon ṭi pñehan
Naṣibaṭi pa pwinana. Naṣibaṭi
aluñ kakob baka kakob
kandëmnun maakan! »

21

Uṭen wi ñaaj nayoṭ najuuk
(Markut 12.41-44)

1 Yetu akat kēṣ aṣë win
bayok kë bakwat itaka du
dko di bajaaj bawatna itaka
ṭi *Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi.
2 Abot awin ñaaj nayoṭ alon
najuuk kë aṭu da ktaka ktëb
ṭañ. 3 Kë aṣë ji : « Na
manjoonan, dṭupan, ñaaj
nayoṭ najuuk i awul apelan

bañaaj bti. 4 Banwulun
bukuñ bti bawul itaka yi
bawoon baannuma, kë ul ṭi
bwaan bi nul aṣë wul itaka
bti yi anumiin pa pde. »

Iko inkyuujun kë uba
umundu uñogi

(Maci 24.1-2; Markut 13.1-
2)

5 Jibi bañaaj balon bawoon
ṭi pmaṭ *Katoḥ Kaweek ki
Naṣibaṭi aji kanuura, kul na
induba inuura inniwnuñ ka,
na iko inuura yi bajaaj baṭen
pa pñëgna ka, kë aṣë ji : 6 « Iko
yi naktenuñ yuñ, ṛnuur ṛaluñ
kabi, kë nin plaak paankduka
kapaf ṭi pṭentṭ pa : iko mëntṭ bti
ijot. » 7 Kë baṣë hepara aji :
« Najukan, lum di di uko wañ
ukwoon, kë we ukyuujun un
kë uko wañ uban ṭi pbi? »

8 Yetu kë ateem baka aji : «
Nawutan kadinan baguuran,
bañaaj baṭum baluñ kabi na
katim ki naan, kaji bawoon
*Krittu kabot kaji unuur wi
nul uñogi! Nawutan kaṭaṣ
baka. 9 Woli naluñ atiink
ṛgut na pgarandër, nawutan
kalënk. Iko mëntṭ iwo yi kawo
ji umundu ubi udo kaba. Kë
umundu uṣë wo uunwo kaba
wal mëntṭ. »

10 Aji na baka wal mëntṭ:
« Uṭaak unaṭa ugut na uṭaak
ulon, pṣih pagut na plon.

11 Mboṣ manṣinṭar maakan,
mmaak mwuṭaan na ubon
ṛawo ṭi ṛmbaṅ ṛlon, iko iy-
ibanaan iwo, iko inkwoonun
baṭi iwinana.

12 « Kë ji iko yañ bti ibi
ido kadolana, bamoban

kahajanan, kañootan *uruha du itoh iñehanaani, kawatan ukalabuş, kañootan uruha du kadun ki başih na bantuña țiki nafiyaarën. ¹³ Iko yaŋ bti ikdolun naşup baka uko wi nameen ți nji. ¹⁴ Nameen kë naannuma pla uko wi nakyaan kaşup kayeñanaan ñleefan : ¹⁵ dlun kawulan uşup untuña wi başooradan bakwoon baankhil ppok këme kalaş. ¹⁶ Başinan na baninan, babuk başinan, bayiñan na banohan, badoo lun kakeeşaran, bafin batum ți an. ¹⁷ Bañaan bti başooran țiki nafiyaarën. ¹⁸ Kë bkow nin baanklun kade'u. ¹⁹ Natamaan maakan, hënk di naklun kakaana ubida wi manjoonan.

Utoka Yerutalem

(Maci 24.15-22; Markut 13.14-20)

²⁰ « Woli nalun awin kë bangoli bafooy Yerutalem, nameen kë daban ți ptokana. ²¹ Banwoon ți utaak wi *Yuda wal mënş başin bamena du inkun iweek, banwoon ți Yerutalem meet başin bapën, banwoon du ñteeh wal mënş bawutan kaneej ubeeka, ²² țiki ñnuur mënş ñawo ñi Naşibați akkobun bañaan biki nul banjubanulun, ñnuur ñi iko impiitaniin bti ikdolaniin. ²³ Nnuur mënş, baat bankwoon na iyin, na bankbootanun bawuñan! Pjuuk pweek pawo ți utaak wi, udeeb wi Naşibați ubot uwala ți bañaan. ²⁴ Bafin baka na ikej, kamob baka

kaya katuh du ñtaak bti, banwoon baamme Naşibați balun kapoş Yerutalem katok token da te wi ñwal ñi baka ñakbaan.

Yetu aşup jibi Abuk Niiñ ak-lun kabi ți umundu

(Maci 24.29-31; Markut 13.24-27)

²⁵ « Iko inkyuujun kë *Abuk Niiñ abi iwinana ți unuur, ți pli, na ți njah. Kë ți mboş, bañaan balun kahaajala, kayewla phomp pi bdëk na pi ñmaaron. ²⁶ Bañaan balun kakeş palënk, wi bakşalun iko inklun kajotna umundu wi bañaan bafëşun, iko yi başilun kaşinşar. ²⁷ Wal mënş wi wi bakwinun Abuk Niiñ awuj na mnhina na mndëm mnweek ți kanfëşun. ²⁸ Woli iko mënş ijun pwinana, nahet kakat këş, țiki mbuur mi nan maññogi. »

Uhoñ wi bjaak

(Maci 24.32-35; Markut 13.28-32)

²⁹ Yetu akak ahoñ na baka aji : « Natenan bjaak na mnko bti. ³⁰ Woli manjuna jun pteeh, naji wonş naten ma nabi me me kë pti pañogi. ³¹ Kë hënk woli nalun awin iko yaŋ kë ibani, nameen kë *Pşih pi Naşibați paban ți pbi. ³² Na manjoonan, dşupan, kawuun ki kaankşep bë iko mënş bti iinwinanaa. ³³ Baş na mboş ñaba, kë ñşup ñi naan ñaşë wo ñaankba. »

Nawoon bten

(Maci 24.36-51; Markut 13.33-37)

³⁴ Yetu akak aji : « Nali-pariin, nakwut n̄haaş n̄i nan n̄aduka t̄i unoh uweek, na ukuj, na man̄taaf mi umundu, nado kaṭi unuur m̄enṭ ukur kur ujutni'an ³⁵ ji bridiya, ṭiki unuur m̄enṭ uban t̄i bañaan b̄ti biki umundu. ³⁶ Nawoon bten keeri, nado kañehan Naşibaṭi wal undoli, nahilna nabuur t̄i iko inwoon yi pbi b̄ti, nabot nahilna nanaṭ t̄i kadun ki *Abuk N̄iinṭ. »

Nnuur n̄baañşaani n̄i Yetu

³⁷ Na pnak, Yetu aji wo du *Katoh Kaweek ki Naşibaṭi kajukan, na utejan aṣe ya kaf̄er du pnkuṅ pi bajaan bado « Pnkuṅ pi Mnoliwera. » ³⁸ Wal wi nfa mambanan ban, bañaan b̄ti kaṣe bi du Katoh Kaweek ki Naşibaṭi pa p̄tiinka.

22

Baṭejan baweek na bajukan Bgah batiinkar pa p̄fiṅ Yetu

(Maci 26.1-5,14-16; Markut 14.1-2,10-11)

¹ Ufettu wi ipoom indaṭ wi bajaan bado *Ufettu wi Mbuur uñog wal m̄enṭ. ² *Baṭejan baweek na *bajukan Bgah baṅal p̄fiṅ Yetu, aṣe t̄i uko wi bañaan bakbiin kado, ukaan ke bakla jibi bakdoli kadoo kaf̄iṅa.

³ Ke uşal wi *Fatana uşeej t̄i Yudaṭ, i bajaan bado Itkariyot, anwoon alon t̄i *banjañan iñeen na bat̄eb. ⁴ Aya du baṭejan baweek na baweek biki bangoli bayeṅ *Katoh Kaweek ki Naşibaṭi,

atiinkar na baka jibi akwuli baka Yetu. ⁵ Balilan fuṭ aṣe dinan pwula itaka. ⁶ Ke ul, aṣe la wal wi akwulun baka'a, be p̄ntuk pi bañaan paankmaar.

Yetu abomand̄er na banjañan pa ufettu wi Mnjeeh

(Maci 26.17-25; Markut 14.12-21; natenan t̄i Yowan 13.21-30)

⁷ T̄i wal wi *ufettu wi ipoom indaṭ, unuur wi bajaan bafin n̄kaneel p̄teñanaan *ufettu wi mnjeeh ubani. ⁸ Ke Yetu aṣe yil Fimon Piyeer na *Yowan aji na baka : « Nayaan najun un kañah ki ufettu. »

⁹ Ke baṣe hepar a aji : « Ṭun di di iṅalun n̄juṅnu ka? »

¹⁰ Ke aṣe teem baka aji : « Natenan, woli naneej t̄i ubeeka, nayit na n̄iinṭ alon ankuñiṅ pdunk pi meel. Naṭaşana, du katoh ki akyaan kaneej, ¹¹ naji na ajug katoh : “Najukan aji : Ṭun di meet̄ di akdeenun pde pi ufettu na baṭaşarul dawoon?” ¹² Ayuujan du bko duuṭ, meet̄ dhaan danwoon na iko yi naknumiin b̄ti. Dul di di nakyaan kabomanun n̄hilna n̄de pde pi ufettu. »

¹³ Ke bayaa, aya awin iko b̄ti jibi Yetu ajakuṅ na baka, aṣe juṅ pde.

Kañah kabaañşaani

(Maci 26.20,26-29; Markut 14.17,22-25; 1 Korint 11.23-26)

¹⁴ Wi wal wi pde ubanun, ke Yetu aṣe ṭo t̄i umeeşa na *banjañanul. ¹⁵ Wi wi aṣaan aji na baka : « Djal

maakan kade pde pi ufettu* wi na an ji ndo kaneej ti mnhaj. ¹⁶ Dɔupan, mēnkak ade pa te wal wi uko wi pde pi pakɛnanuŋ ukdolaniin du *Pɛsih pi Naɛibaɛi. »
¹⁷ Ajeɛ pnkalame plon, abeeb Naɛibaɛi aɛɛ ji : « Nayeekan pa, nafaasiir ; ¹⁸ dɔupan, mēnkak adaan poot te wal wi *Pɛsih pi Naɛibaɛi pakbiin. »

¹⁹ Wi abaan, aɛɛ jej kapoom, abeeb Naɛibaɛi, akitɛɛ ka awul baka aɛɛ ji : « Uleef naan wii wi, unwulaniin pa an. Naluŋiin nado kado hēnk, uwo mnleɛan mi naan. » ²⁰ Wi babaan pde, akak ado haŋ na pnkalame aji : « Poot pi pawoon pɛnaak pi naan pantulun pa an, pi Naɛibaɛi aɛɛnanaanuŋ bhonɛar bhalu. »

Yetu aɛɛp aji alon ti banjaɛnanul akwaapulun

(Maci 26.21-25; Markut 14.18-21)

²¹ « Natenan, ñaan anwoon i kawaapēn aɛɛ na nji ti umeeɛa wi. ²² Na manjoonan, *Abuk Ñiint awo kakeɛ jibi Naɛibaɛi ajakuŋ, kē ñaan anɛaan awaapa aɛɛ wuɛan! » ²³ Wal mēnt, kē *banjaɛnan baɛɛ wo ti pla ñaan ahon ti baka akdolun uko waŋ.

In awoonun naweek?

(Maci 20.24-28; 19.28; Markut 10.41-45)

²⁴ Blaɛar bapēn ti *banjaɛnan kē baɛal kame i bahilanun kaji awoonun naweek ti baka. ²⁵ Kē Yetu aɛɛ ji na

baka : « Baɛih biki nɛaak baji baɛotna biki baɛihun, kē baɛihun bado kē baji badu baka "bado bnuura" ²⁶ Kē uɛɛ paɛ pa an, anwoonun naweek ti an awo kaɛɛp tɛp kawo ji anwoonun nampoɛi, kē ankwulun uworda awo kaɛɛp tɛp kawo ji ankdolon uko wi uworda ujakun. ²⁷ In adēmnuŋ ba? Anɛoon ti umeeɛa kēme ankyiɛulun pde? Mēnt anɛoon ti umeeɛa a i? Nji kē nɛɛ wo ti ptoofan, ji anklemparuŋ baɛnaan! »

Uko wi Yetu ahonun banjaɛnan

(Maci 19.28)

²⁸ « An nawo na nji wal wi nwoon ti mnhaj bti, ²⁹ kē jibi Paapa awulun pɛsih, hēnk di di nkaan awulan pa. ³⁰ Naluŋ kade kabot kadaan na nji du pɛsih pi naan, kabot kaɛɛo ti itij yi pɛsih, kawayɛɛ kntaali iñeen na ktɛb ki *Itrayel. »

Yetu aɛɛp aji Fimon Piyeer alun kapok pme'a

(Maci 26.31-35; Markut 14.27-31; natenan ti Yowan 13.36-38)

³¹ Kē Yetu akak aji : « Fimon, Fimon, *Fatana aɛɛhan pa phil kaɛint ɛintanan ji nɛdeɛ ti kajeɛ. ³² Kē nji, nɛɛ ñehan Naɛibaɛi pa iwi, ihilna inaɛ iliint ti pfiyaar. Woli ilun akak ti nji, ktɛntɛn batɛntu. » ³³ Kē Fimon Piyeer aɛɛ ji na a : « Ajugun, woli uwo pya ukalabuɛ kēme woli udoo wo pkeɛ na iwi, nji wi. » ³⁴ Kē Yetu aji na a : « Fimon Piyeer, dɛupu, ji

* 22:15 Pde mēnt paji paleɛan wal wi Naɛibaɛi abuuranuŋ bayuday pjuuk du Ejiptu.

uguk udo kahaan n̄ta di, ipok pme'ēn n̄yaaş n̄wajan̄t. »

Umbootu, umañ na kej

35 Kē Yetu aşē hepar *banjañan aji : « Wi mbiin̄ ayilan bē naan̄t̄ij nin umbootu, nin umañ, nin işapaat, nawaan̄ uko ulon̄ i? » Kē bateem aji : « Nin ukoolan. » 36 Wi wi aşaan̄ aji na baka : « Kē hēnkun̄, ankaan̄ umbootu awo kajej wa, na ankaan̄ umañ, kē anwoon̄ aanka kej, awo kawaap umanta wi nul, kanug ka. 37 D̄tupan, uko wi Ulibra wi Naşibaṭi uṭupun̄ uwo kadolana ṭi n̄ji : “Baṭu'a na bado buṭaan.” » 38 Baṭaşarul bajaka wal mēnt̄ : « Ajugun, ikej itēb yii yi. » Kē ateem baka aji : « Ukēşi. »

Yetu añehan Naşibaṭi du pnkun̄ pi mnoliwera
(Maci 26.36-46; Markut 14.32-42)

39 Yetu apēn aya du Pnkun̄ pi Mnoliwera jibi ajonun̄ kado. Baṭaşarul kē baya na a. 40 Wi abanun̄ du dko mēnt̄ aşē ji na baka : « Nadoon kañehan Naşibaṭi nawutna kajot ṭi kaguuru. » 41 Wi wi aşaan̄ aduk baka btiışu aşē ṇup añehan Naşibaṭi 42 aji : « Paap, woli in̄jali, klowanaan mn̄haj mi. Kē mēnt̄ un̄jal wi naan̄ uşaan̄ awo kadolana, wi nu wa. » 43 [Wal mēnt̄, kē *uwanjut wi Naşibaṭi ulon̄ uşē pēn ṭi kadunul pa ptēnt̄ēna. 44 Yetu ahaajala maakan, aşē ñehan Naşibaṭi maakan. Uyikaj wi nul udoo kak ji pñaaak ajat.]

45 Wi Yetu añehanun̄ Naşibaṭi aba, aşē naṭa, akak du baṭaşarul, aṭēnk baka kē bakṇoyēnt̄, banoor maakan ṭiki bajooṭani. 46 Kē aşē ji na baka : « we ukaan̄ kē nakṇoyēnt̄ ba? Nanaṭiin̄ nañehan Naşibaṭi, nawutna kajot ṭi kaguuru. »

Bamob Yetu
(Maci 26.47-56; Markut 14.43-49; natenan ṭi Yowan 18.3-11)

47 Yetu ahum kaṭiini, kē pntuk pi bañaan̄ paşē wuj. Yudat, alon̄ ṭi *banjañan iñeen na batēb kē awo ṭi kadun ki baka. Abi añog Yetu pa pmooka. 48 Kē Yetu aşē ji na a : « Yudat, imook mook *Abuk Ñiint̄ kawulna'a! » 49 Wi banwoon̄ na Yetu bawinun̄ uko unkbomanderun̄ aşē ji na a : « Ajugun, ṇtib baka na ikej? » 50 Kē alon̄ ṭi baka apēnan kej atib afal kabaṭ kadeenu ki nalempar *naşih i baṭeñan. 51 Kē Yetu aşē ṭiini na baka aji : « Naṭañaan. » Wi wi aşaan̄ aban kabaṭ ki ñiint̄ un̄ ajeban ka.

52 Yetu aṭiini wal mēnt̄ na *baṭeñan baweek, na baweek biki bayeñ *Katoh Kaweek ki Naşibaṭi na bantohi bambiin̄ pmoba aji : « Dwo nado buṭaan i, kē nado bi pmobēn na ikej na induk? 53 Dji kawo na an ṇnuur bti du Katoh ki Naşibaṭi, kē naando na pmobēn. Kē wal wi uşē wo wi nan, wi bañaan̄ biki utejan bajaan̄ banaṭa. »

Fimoŋ Piyeer apok aji aamme Yetu

(*Maci 26.57-58,69-75; Markut 14.53-54,66-72; natenan ūi Yowan 18.12-18,25-27*)

⁵⁴ Bamob Yetu wal mēnt̄ ašē ñooŋa aneejan du katoh ki *naših i baŋenan. Fimoŋ Piyeer kē ašē low du kafet̄ aŋaša. ⁵⁵ Batehan bdoō ūi ptoof pi blay kē bañaan̄ baŋo afooy ba atēma, kē Fimoŋ Piyeer akak aŋo da. ⁵⁶ Ñaaŋ nalemp alon̄ awina kē aŋo aňog bdoō ; kē ašē tena bnuura ašē ji : « Ñiint̄ i kak awo na a! »

⁵⁷ Kē Fimoŋ Piyeer ašē laŋa aji : « Ñaaŋu, mēmme'a » ⁵⁸ Baŋo btišu, kē ñiint̄ alon̄ akak awina, aji : « Iwi kak iwo alon̄ ūi baka! »

Kē Fimoŋ Piyeer ateema aji : « A-a, mēnwō na baka. » ⁵⁹ Baŋo uko ji uwoori, kē alon̄ akak aŋup aji : « Natenan, manjoonan ma, ñiint̄ i awo na a, adoo wo i *Galilay. »

⁶⁰ Kē Fimoŋ Piyeer ateem aji : « Iwi, mēmme uko wi ikjakun̄. » ūi dko mēnt̄, wi akŋiiniin̄, kē uguk ušē haan. ⁶¹ Kē Ajugun ašē kok aten Fimoŋ Piyeer. Wi wi aŋaan̄ aleš uŋup wi Ajugun abiin̄ aŋupa : « Fimoŋ Piyeer, dŋupu, ji uguk udo kahaan̄ nŋa di, ipok pme'ēn̄ nŋaaš̄ nŋwajanŋ. » ⁶² Wi wi Fimoŋ Piyeer aŋaan̄ apēn̄ bdig, awooni maakan.

Bakob Yetu abot akara
(*Maci 26.67-68; Markut 14.65*)

⁶³ Bankyenun̄ Yetu bawo ūi pbeŋa, abot akoba. ⁶⁴ Baji bawuna kēš̄ kašē hepara kaji : « In akobiin̄? Iwi *Naŋupar

Našibaŋi, ŋupan̄ ñaan̄ ankobiin̄! » ⁶⁵ Bakak akara, ikar itum̄ ilon̄ kak.

Baňooŋ Yetu uruha wi bayuday

⁶⁶ Wi unuur ujintun̄, bantohi *bayuday, *baŋenan̄ baweek na *bajukan̄ Bgah kē bašē yitiir. Bado kē baŋij̄ Yetu ūi kadun ki baka, ⁶⁷ ašē ji na a : « Woli iwo Krittu, kŋupun. »

Kē ateem baka aji : « Woli dŋupan, naankfiyaar, ⁶⁸ kē woli dheparan̄ uko ulon̄, naankteemēn. ⁶⁹ Kē hēnkun̄ *Abuk Ñiint̄ ašē ŋo du kañen̄ kadeenu ki Našibaŋi anhiniin̄ iko bti! »

⁷⁰ Wal mēnt̄, kē bukāl bti bašē ji : « Iwoon̄ Abuk Našibaŋi keeri? »

Kē ateem baka aji : « Naŋupi, dwo a. »

⁷¹ Kē bašē ji : « Nkak anuma alon̄ aŋupun̄ i? Un ūi ibaŋun̄ nŋtiinkna wa ūi mntumul! »

23

Baňooŋ Yetu du Pilat
(*Maci 27.1-2,11-14; Markut 15.1-5; natenan ūi Yowan 18.28-38*)

¹ Wi wi bañaan̄ bti banŋoon̄ *uruha wi *bayuday baŋaan̄ anaŋa, aňooŋ Yetu du kadun ki *Pilat. ² Bajun̄ pŋapara aji : « Nŋŋenk̄ ñiint̄ i kē awo ūi pyewlēn̄ bañaan̄ biki utaak ; aji ji na baka bawut pluk *Tetar̄ naših̄ najeenkal̄ daaša, abot aji ul̄ ūi uleeful̄ awoon̄ *Krittu, naših. » ³ Kē Pilat ašē hepar̄ Yetu aji : « Iwi, iwoon̄ naših̄ i bayuday i? » Kē Yetu ateema aji : « Iwi, Ijakun̄ han̄. » ⁴ Kē Pilat

aşê ji na *baţenjan baweek, na pntuk pi bañaan: « Mênwin uko ulonj unkaan nji ñiintj i aduknaanaa. »

⁵ Kê başê taman maakan aji na a : Awuuk bañaan bapataţa na pjukan pi nul, ajunna du *Galilay, aţepna Yuda, aşê bi hênkuş te  i. ⁶ Wi Pilat atiinkuş uko waş aşê hepar aji : «  iintj i awo i Galilay i? » ⁷ Kê wi ameen k  awo i u aak wi *Herod a ihun, k  aşê do k  ba no ta Herod anwoon  i Yerutalem  un  nuur m ntjan  un.

Ba no  Yetu du kadun ki Herod

⁸ Wi *Herod awinun Yetu aşê lilan maakan, a al undi-imaan pwin Yetu,  iki atiink k  bak iiniyaan iko yi adolun, abot a al kawina ado mlagre mlon. ⁹ Herod awo  i phepar Yetu iko itum, k  apok pteema. ¹⁰ Wal m ntj k  *baţenjan baweek na *bajukan Bgah baş  huuran iko yi bakta-parulun. ¹¹ Wi wi Herod na bangoli biki nul bajunun pben Yetu akowand na, aş  wohar na kami a ki na ih. Bakakana du Pilat. ¹² Herod na *Pilat bambiin a oorad, k  bakak unuur m ntj banoh.

Ba naan baji na Pilat awutan Barabaat

¹³ *Pilat ado k  badu *baţenjan baweek, baweek biki *bayuday na bañaan bti, ¹⁴ aş  ji na baka : « Na ij n  iintj i, aji awo  i pyewl n u aak, k  nhepara  i kadunan, awo m nwin nin uko ulonj  i iko yi nataparulun. ¹⁵ *Herod

kak aanwin nin uko ulonj wi adoon, wi akakanun nja a. Nawini,  iintj i aando do nin uko ulonj unk  unj ake . ¹⁶ Ddo bakoba baş  bawutana. » ¹⁷ [Ufettu undoli *Pilat aji wo i pwutan pa baka nakalabuş alon.]

¹⁸ K  baş  huuran bukal bti aji afin Yetu aş  wutan Barabaat! ¹⁹ Barabaat awo wal m ntj ukalabuş  iki ayewl n ubeeka abot afin  iaan.

²⁰ K  Pilat an alun pwutan Yetu akak a iini na baka. ²¹ K  bakhuuranaara huuran aji : « Pa ana! Pa ana! » ²² K  akak a iini na baka uyaaş uwajan ten aji : « we wi  iintj i adolun uwu aan ba? M nwin nin uko ulonj unk  unj bafin, ddo bakoba kaş  kawutana. » ²³ K  bukal baş  huuranaara huuran maakan ahepar bapa a, k  p aat pakd ma d m ²⁴ te k  Pilat adoo dinan baka uko wi baheparun. ²⁵ Awutan  iintj i bakheparulun, i bawatun ukalabuş  iki ayewl n u aak abot afin  iaan. Wi wi a aan awutar baka Yetu badola uko wi banalun.

Yetu awo  i bgah bi mnhaj

²⁶ Wi bakyaan na Yetu, bamob  iintj alonj i katim ki Fimon, i ubeeka wi Kuren anwooni u eeh, a u'a pku a krut  i kaf  ki Yetu. ²⁷ Pntuk pweek pa a a, na baat balonj bankunjin i en abot a  ga. ²⁸ K  Yetu aş  kok aji na baka : « An baat biki Yerutalem, nawutan kawooni pa nji! Nadoon kawooni pa  leefan

na babukan! ²⁹ Nnuur nabi ni bakluŋ kado kaji : “Banu-urandëni, baat̄ banwoon baanhil pbuk, na iyiŋ inwoon iimbuki, na mnwil manwoon maambootani!” ³⁰ Wal mënŋ bañaan bado kaji na inkun iweek ijotna baka, kaji na inkun impoŋi imoy baka!*

³¹ Woli bado bmul bñow hënk, hum di di bakluŋ kado na bkay*? » ³² Batij kak bado buŋaan batëb pa pya kafin na Yetu.

Yetu apananaa

³³ Wi babanuŋ du dko di bajaan bado « Kaheem ki bkow » ašë paŋ Yetu da, ul na bado buŋaan batëb bukun, alon ŋi kañenul kadeenu, alon ŋi kamayu. ³⁴ [Kë Yetu ašë ji : « Paap, miirën baka : baamme uko wi bakdolun. » Bangoli bafaasiir imiŋa yi nul wi badolun kanun na mnlaak katenna uko wi andoli akyi-tanaanun.]

Babeŋ Yetu abot akara wi awoon ŋi krut

³⁵ Bañaan babi anaŋ bten. Kë baweek biki baka, bašë beŋa aji : « Abuuran balon, abuuraan uleeful, woli awo *Krittu i Našibaŋi adatuŋ! » ³⁶ Bangoli kak babeŋa : baji bañoga kawula poot ptaaktaan, ³⁷ kašë ji na a : « Woli iwo naših i *bayuday, buuraan uleefu! » ³⁸ Bapiit ŋi bkowul duuŋ ŋi krut aji : « I, AWOON NAŠIH I BAYUDAY. »

³⁹ Alon ŋi bado buŋaan i bapaŋun ŋi krut awo ŋi pkar Yetu

aji na a : « Iinwo Krittu i? Buuraan uleefu ikuŋ ibuura-nun. » ⁴⁰ Kë natëbantën ašë noman na atëntul un aji na a : « Iindo ji kŋi Našibaŋi, te bawo ŋi pdolu uko unnaamuŋ na wi bakdolulun! » ⁴¹ Uliŋ liŋ pa un, nwo ŋi pluk buŋaan bi ndolun ; kë ul ašë wo aando nin buŋaan blon. » ⁴² Wi wi ašaŋ aji : « Yetu, luŋi ilešën, woli ilun abi na pših pi nu. » ⁴³ Kë Yetu ašë teema aji : « Na manjoonan, dŋupu, nŋa di, iwo na nji du baŋi. »

Pkeŋ pi Yetu

(Maci 27.45-56; Markut 15.33-41; natenan ŋi Yowan 19.28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ ŋi udiin unuur, unuur umara mara awunana, kë bdëm bawala ŋi umundu bti, ado nwoori nŋwajanŋ. Wi wi blaañ bkëm maakan banjaan baneenan bañaan pneej du *dko dyimanaan maakan di Katoh Kaweek ki Našibaŋi batowiin ŋi ptoof. ⁴⁶ Kë Yetu ašë do pdiim pweek aji : « Paap, dkakan uhaaŋ wi naan ŋi iñen yi nu. » Wi ajakuŋ haŋ, ašë jëmša. ⁴⁷ Naših i bangoli iñeen-week baromen awin uko unŋëpuŋ ašë dëman Našibaŋi aji : « Na manjoonan, ñiinŋ i awo naŋool! » ⁴⁸ Wi Bañaan batum bambiin pten bawinuŋ uko unŋëpuŋ, baŋiiŋ, ašë kuŋa iñen. ⁴⁹ Banoh Yetu bti na baat̄ bangakandëranun na a du *Galilay banaŋ alow aten.

* 23:30 Hotey 10.8. * 23:31 Baŋal aji Yetu awoon bmul bñow, kë banwoon ŋi pjuban bawoon bmul bkay.

Umoy wi Yetu

(*Maci 27.57-61; Markut 15.42-47; natenan ti Yowan 19.38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹ Ñiinṭ aloṅ i katim kawoonṅ *Yotef, anwoonṅ i ubeeka wi *bayuday wi bajaanṅ bado Arimati, awo da wal mēntṅ, awo ñaanṅ najoob bkow, natool. Awo ṭi pyoonk ubi wi Pṣih pi Naṣibaṭi. Awo ṭi bañaanṅ banaanṅ baṭo kawayēṣ du *uruha wi bayuday aṣe wo aandinanṅ ṭi uko wi bawayēṣ bandukiinṅ badinanuṅ abot ado. ⁵² Yotef aya du Pilat, ahepara puum pi Yetu. ⁵³ Awalān puum ṭi kruṭ, abooṭan pa na blaañ bi ifaal aṣe neejan pa ṭi bhēr bloṅ bi bajipuṅ ṭi kabaṅ ki plaak, bhēr bi bawoonṅ baambaanṅ kamoya nin ñaanṅ. ⁵⁴ Unuur wi pbomandēr wa, ṭiki *unuur wi pnoorfēn wi bayuday uñogi. ⁵⁵ Kē baatṅ banwoonṅ *Galilay na Yetu baṣe ṭaṣ Yotef, baya, aten bhēr, awin jibi babēkani puum. ⁵⁶ Wi wi bakakuṅ ubeeka pboman ukēra na ukēra ujuṅ ulil pṭēkēñ wi bayuday bajaanṅ bakēr ṭi puum. ṭi *unuur wi pnoorfēn wi bayuday, kē banoorfēni, ṭiki hēnk di bgah bajakuṅ.

24

Yetu anaṭa ṭi pkeṭ

(*Maci 28.1-10; Markut 16.1-8; natenan ti Yowan 20.1-10*)

¹ Na nfa kub, ṭi unuur unṭaṣuṅ *unuur wi pnoorfēn, baatṅ baya du bhēr, aṭij ukēra wi babomanuṅ na ukēra ujuṅ

ulil pṭēkēñ. ² Baṭēnk kē plaak pweek maakan pandētṅnuṅ plēman pi bhēr kē pakēlānaa, awo ṭi kabaṅ. ³ Baneej, aṣe wo baantēnk puum pi Yetu Ajugun da. ⁴ Bañoṅar, baamme uko wi bakdolunṅ, kē biinṭ batēb banwohariinṅ imiṣa inknuuruṅ baṣe pēn awinana ṭi kadun ki baka. ⁵ Balēnk maakan, aṣe juṭ, kē biinṭ bukuṅ baṣe ji na baka : « Nabaa la we ñaanṅ najeb ṭi banketuṅ ba? ⁶ [Aanwo ṭi, Naṣibaṭi anaṭana ṭi pkeṭ.] Naleṣan uko wi abiinṅ ajakan wi ahumuṅ du *Galilay. ⁷ Aṭiini na an aji *Abuk Ñiinṭ awo i kawulana du bado buṭaan, kapaṅana ṭi kruṭ, kaṣe kanaṭa ṭi pkeṭ unuur uwajantēn. » ⁸ Kē baṣe leṣ ṅṭup ṅi Yetu.

Banjañan bapok pfiyaar uko wi baatṅ baṭupuṅ baka

⁹ Wi baatṅ bawoonuṅ bhēr, bakakalēṣ iko mēntṅ bti *banjañan iñeen na aloṅ na bandukiinṅ bti. ¹⁰ Baatṅ mēntṅ bawoonṅ *Mariya i ubeeka wi Magdala, Yowana, na Mariya anin Yakob. Baatṅ bangakandēruṅ na baka bakak aṭup wa banjañan ; ¹¹ kē bukal baṣe nuṅ kē babura ṭupa ṭup, baanfiyaar baka.

¹² [Kē Fimonṅ Piyeer aṣe naṭa wal mēntṅ aṭi te du bhēr. Ajinṅ aten, aṣe winaara ilaañ ṭañ, wi wi akakuṅ katohul añoṅar ṭi uko unṭepuṅ.]

Baṭaṣar Yetu batēb bankyaanṅ untanka wi Emayut (Markut 16.12-13)

13 Ƨi unuur mēntan, baṭaṣar Yetu batēb batool pya untanka wi Emayut unlowiirun na Yerutalem uko ji ṅwoori ṅtēb ṅi poṣ. 14 Bawo Ƨi pṭiiniyaan iko inṭepun. 15 Wi baktiiniin, alaṭar, kē Yetu Ƨi uleeful aṣē ṅog baka agakandēr na baka, 16 kē uko ulon uṣē neenan baka pyikrēna. 17 Yetu kē aṣē ji na baka : « we wi nabaan aṭiiniyaan hēnk wi nakpoṣun ba? »

Kē banaṭ, ajoṭan. 18 Alon Ƨi baka anwoon katim ki Kleyofat kē aṣē Ƨiini na a aji : « Un-aam iwoha aloolan, anwoon Ƨi Yerutalem anwoon aamme uko unṭepun Ƨi ṅnuur ṅi! » 19 Kē aṭeem baka aji : « We ula ba? » Kē baji na a : « Uko wi Yetu i ubeeka wi *Nataret! Abi wo *Naṭupar Naṣibaṭi anhiniin, Ƨi udo na uṭup Ƨi kadun ki Naṣibaṭi na ki baṅaan bti. 20 *Baṭeṅan baweek biki nun, na baweek biki nun bawula kē baṭu'a pkeṭ, apana Ƨi krut. 21 ṅbi haṭ aji ul awoon i kabuuran *Itrayel, kē iko yan bti iṣē do hēnkun ṅnuur ṅwajanṅ ṅi iṭēpi. 22 Baat balon banwoon na un, kē baṣē ṅonjarēnun maakan na manjoonan. Baya na nfa kub du bhēr, 23 kē wi bawoon baanwin puum pi nul, aṣē wuṣṣa. Bajakun aji ṅwanjut ṅado pēn awinana Ƨi kadun ki baka aji awo najeb. 24 Balon Ƨi un baya du bhēr, aṭēnk kē bawo jibi baat baṭupun baka ; kē ul, baṣē wo baanwina! »

25 Wal mēnt kē Yetu aṣē ji na baka : « An bawaan ṅṣal, naji nanoom Ƨi pfiyaar

iko bti yi baṭupar Naṣibaṭi ba-jakun! 26 *Krittu aanwo i lah kahaj hēnk i, ji abi ado kaneej du mndēm? » 27 Wi wi aṣaan ajunna Ƨi uko wi *Moyit apiitun, aṭiiniyaan uko wi Baṭupar Naṣibaṭi bti, aṭēpna Ƨi Ulibra wi Naṣibaṭi apiban baka uko wi baṭupun Ƨi a.

28 Wi baṅogun ufēṭ wi bawoon i pya, kē Yetu aṣē awo ji ṅaan ankyaan na bgahul. 29 Kē baṣē dabēra aji na a : « Ƨoon na un, unuur uyobi, utejan udobi ban ban. » Kē aneej aṭo na baka. 30 Wi wi aṣaan aṭo Ƨi umeeṣa na baka, ajej kapoom, abeeb Naṣibaṭi, aṣē kitēṣ ka awul baka. 31 Wal mēnt kē kēṣ kaṣē haabṣa na baka kē bayikrēna, wi wi aṣaan ayon Ƨi kadun ki baka. 32 Kē baṣē Ƨiini bukal bukal aji : « ṅṅentiink lah mnlilan Ƨi iṭēbun i, wi akṭiiniin na un du bgah abot apibanun Ulibra wi Naṣibaṭi? »

33 Banaṭa Ƨi dko mēnt akak Yerutalem. Baya ṭēnk da *banjaṅan iṅeen na alon banwoyi da na batēnt baka, 34 kē baktiini aji : « Ajugun anaṭa Ƨi pkeṭ na manjoonan, apēn awinana Ƨi kadun ki Fimon! » 35 Kē bukal baṣē kakalēṣ uko unṭepun Ƨi bgah na jibi bayikrēnun Yetu wal wi akitēṣun kapoom.

Yetu apēn awinana Ƨi kadun ki banjaṅan

(Maci 28.16-20; Markut 16.14-18; natenan Ƨi Yowan 20.19-23; Ulemp wi Banjaṅan 1.6-8)

36 Bahum kaŕiini, kē Yetu ŕi uleeful aŕē pēn ŕi ptoof pi baka aji : « Bnuura bawo na an. » 37 Balēnk maakan, ŕiki baŕal aji bawin ujurte. 38 Kē Yetu aŕē ji na baka : « we ukaan kē nayewlaa ba? We ukaan kē nawo na nŕsal nŕtēb ŕi iŕtēb yi nan ba? » 39 Natenan iŕnen na ihoŕ yi naan : Nji a na man-joonan! Nabanaan, naten, ujurte uunji uka uleef utēntŕ wi, upaŕ na nji, jibi nahilanuŕ kawin. » 40 [Aŕiini haŕ aŕē diiman baka iŕnen na ihoŕ yi nul.] 41 Kē jibi bawoon ŕi mnlilan abot aŕnoŕar, ukaan kē baanhilan aŕiyaar, kē aŕē hepar baka aji : « Nawo na uko ude ŕi i? » 42 Kē bawula uŕtēb wi baŕoowuŕ. 43 Ajej wa, ade ŕi kadun ki baka.

44 Wi wi aŕaan aji na baka : « Wi nhumuŕ na an, nŕŕup ŕi, ŕi ŕi nŕupanaŕ: Uko wi Ulibra wi Naŕibaŕi ujakuŕ ŕi nji ŕi dko di *Moyit apiitūŕ, na di *baŕupar Naŕibaŕi bapiitūŕ, na ŕi Iyeeh yi pŕnaamarēn Naŕibaŕi, iko mēntŕ bti iwo yi kadolana. »

45 Wal mēntŕ kē aŕē haabēŕ baka nŕsal bahilna bayikrēn uŕup wi Ulibra wi Naŕibaŕi. 46 Aji na baka : « Uko wi bapiitūŕ wii wi : *Krittu awo i kahaj, kabot kanaŕa ŕi pkeŕ unuur uwajantŕn. » 47 Baŕnaan bawo kaŕup ŕi katim ki nul ŕi baŕnaan biki nŕtaak bti, kajunna ŕi Yerutalem, kaji na baka bawut pjuban, baŕtēlēŕ nŕbida, Naŕibaŕi ahilna amiir baka ipekadu. 48 Nawo bamaar biki iko mēntŕ bti. 49 Kē nji ŕi uleef naan, nŕŕē

luŕ kawulan uko wi Paapa ahoŕuŕ. An, nadukiin ŕi ubeeka te wal wi naktumuŕ na phina panwoonuŕ baŕi. »

Yetu apaya baŕi

(Markut 16.19-20; natenan ŕi Ulemp wi Banjaŕan 1.9-11)

50 Wi wi Yetu aŕaan aya na baŕaŕarul te ufēŕ wi Betani, aŕē tar iŕnen, aŕnehan Naŕibaŕi awul baka bnuura bi nul. 51 Wi akdolouŕ haŕ, aŕē duk baka, adeenana du baŕi. 52 Bukal, kē baŕē dēmana, aŕē kak Yerutalem, atum na mnlilan. 53 Baji babi duka duka kadēman Naŕibaŕi du katoh kaweeek ki nul.

Uṭup Ulil Unuura wi Yowan apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo Uṭup Ulil Unuura wi Yowan apiitun. Aṭup ṭi ulibra wi uko wi Yetu adolon ṭi mboṣ na uko wi ajukanun bañaan, na pkeṭul na pnaṭa ṭi pkeṭ pi nul. Yetu aṭup bañaan na mnhina, ajeban bamaakal, adook ṣntaayi akuṭ ado iko itum maakan iñonjarënaan ṭi kadun ki bañaan. Ulibra wi Yowan apiitun uunaam maakan na ṣi bi Maci, Markuṭ na Luk. Yowan aṣal kë bañaan biki apiitun ulibra wi bame ṣlibra mënṭ na iko yi Yetu aṭupun da na iko yi adolon. Uko mënṭ ukaan kë aampiit iko yi bi Maci, Markuṭ na Luk bapiitun.

Yowan aṭup ṭi ujuni wi ulibra wi nul ñaan i Yetu awoon. Aṭup aji Uṭup wi Naṣibaṭi ubiin ṭi umundu wi akak ñaan najën. Yetu ado iko iñonjarënaan itum bañaan bahilna bayikrën kë ul awoon Naṣih i Naṣibaṭi atarun adat aji ul akbuuranun bañaan. Uko unkaan kë Uṭup Ulil Unuura wi Yowan upaṭ na ṣi bandukiin wii wi : « Yowan akakalëṣ iko ilon yi Yetu aṭupun inkdiimanun kë awo i Naṣibaṭi : Yetu aṭup aji ul awoon bjeehi bi umundu, pde panjaan

pawul ubida, meel manjaan manwul ubida, plëman pi ṣkaneel ṣmpoṭi ṣaktëpnuṣ, nayafan nanuura, bko bdolni ubiñu. Aji kak ul awoon bgah, manjoonan na ubida, kë aji naṣan bañaan ṭi pkeṭ kawul baka ubida.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pdëman Uṭup (1.1-18)
2. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (1.19-34)
3. Yetu adat baṭaṣarul bateek (1.35-51)
4. Yetu ado nyaaṣ paaj na ulon iko iñonjarënun bañaan (2.1-12.50)
5. Kanëm kabaañṣaani ki Yetu ṭi mboṣ: pwayëṣ pi bawayëṣulun na pkeṭul (12.1-19.42)
6. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (20.1-10)
7. Yetu apën awinana ṭi kadun ki baṭaṣarul (20.11-21.25)

¹ Du ujuni anwoon Uṭup ado bi wo'a wo, awo du Naṣibaṭi abot awo Naṣibaṭi.

² Anwoon Uṭup awo na Naṣibaṭi du ujuni.

³ Naṣibaṭi aṭëpna ṭi a aṭak iko bti ; ṭi iko bti inṭakaniin nin kalon kaanṭakana bë kaanṭëpna ṭi a. ⁴ ṭi ul di di ubida upënnun, kë ubida mënṭ uwo bjeehi pa bañaan. ⁵ Bjeehi bajeehan du bdëm, kë bdëm baanwun* ba.

⁶ Ubi ka ñiinṭ alon i Naṣibaṭi ayilun ; katimul kawo

* 1:5 Kë bdëm baanwun ba : Balon baṣal aji kë dko di daji : kë bdëm baandi ba, këme kë bdëm baanyikrën ba. † 1:6 Yowan : Baṭiiniyaan ṭi Yowan Nabattaar.

Yowan†. ⁷ Abi kaṭup uko wi ameenṅ bti ṅi bjeehi, bañaanṅ bti baṭepna ṅi a bafiyaar. ⁸ Mēntṅ Yowan ṅi uleeful awoonṅ bjeehi ; abi bi ṅaṅ kaṭup uko wi ameenṅ ṅi bjeehi. ⁹ Bjeehi mēntṅ bawoonṅ na manjoonanṅ bjeehi bambiinṅ ṅi mboṣ kajeehanṅ bañaanṅ bti.

¹⁰ Anwoonṅ Uṭup adobi wo'a wo ṅi mboṣ, kē Naṣibaṭi abot aṭepna ṅi a aṭak ma, kē bañaanṅ biki mboṣ baṣe wo'a wo baamme'a. ¹¹ Abi ṅi katoh ki nul, kē bañaanṅ biki nul baṣe wo baandi'a. ¹² Kē bañaanṅ bti baṅsaanṅ adi'a, afiyaara, aṭen baka kē bahinanṅ pwo babuk Naṣibaṭi. ¹³ Mēntṅ ṅi pñaak kēme ṅi ṅiinṅ na ṅaṅ kēme ṅi uko wi ṅiinṅ anjalunṅ wi wi bawoonunṅ babuk Naṣibaṭi. Naṣibaṭi ul ṅi uleeful adolonṅ kē bawo babukul.

¹⁴ Anwoonṅ Uṭup akak ṅaṅ najenṅ abi afetṅ na nja, kē ṅṣe winṅ mndēm mi nul, atum na bnuura abot atum manjoonanṅ. Aṣin awululunṅ mndēm mēntṅ ul anwohanṅ aloolanṅ i abukunṅ ṅaṅ. ¹⁵ Yowan aṭiiniyaanṅ uko wi nul aji : « Ul i i ṅi njakunṅ aji : “Ankmbiinṅ ṅi kafetṅ naan, ajotēnṅ kadunṅ ṅiki, ji mbi ndo kawo, ado bi wo'a wo.” » ¹⁶ Na manjoonanṅ nja bti ṅi ṅyeenka yeenkṅ ṅi bnuura bṭum banwoonṅ ṅi a. ¹⁷ Nyeenknaṅ bgah ṅi *Moyit, kē bnuura na manjoonanṅ manṣe biina ṅi Yetuṅ Krittu. ¹⁸ Ninṅ ṅaṅ aambaanṅ kawina Naṣibaṭi. Abukulṅ i akaanṅ anwoonṅ Naṣibaṭi, ankabunṅ ṅi

Aṣin, ameeṭanulunṅ.

Uko wi Yowan nabattaar aṭupunṅ ṅi bkwul
(Maci 3.1-12; Markut 1.1-8; Luk 3.1-18)

¹⁹ Uko wi Yowan ajakunṅ wii wi, wi baweek biki bayuday banwoonṅ Yeruṭalem bayilunṅ baṭenṅ Naṣibaṭi na bañaanṅ balonṅ banjaanṅ balemp du *Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi kē baya hepara ṅaṅ i awo i. ²⁰ Aampokṅ pteem baka, abi ṅup ṅup baka ajinṅanṅ aji : « Mēntṅ ṅi dwoonṅ Krittu. »

²¹ Kē bateema aji : « Iwo in keeri? Iwo *Eli i? »

Kē aji na baka : « Mēnwo Eli. »

Kē bakak ajaka : « Iwoonṅ *Naṭupar Naṣibaṭi i? »

Kē aji : « A-a. »

²² Kē baṣe ji na a : « ṅupun keeri ṅaṅ i iwoonṅ ṅhilna ṅya ṅṅup banyilunṅ un. We wi wi iṅṅupunṅ ṅi iwi? »

²³ Kē ateem na ṅṅup ṅi *Itayi Naṭupar Naṣibaṭi aji : « Nji, dwoonṅ:

*pdiim pankhuuranunṅ du *pndiṣ aji :*

*“Nadolanṅ bgah bi Ajugunṅ bawo bṭool.” »**

²⁴ Bayiliṅ bukunṅ bawo *bafaritay. ²⁵ Bakak ahepar Yowan kak aji : « Kē we ukaanṅ kē ikbattaar wi iwoonṅ iinwo Krittu, iinwo Eli, iinkak awo Naṭupar Naṣibaṭi? »

²⁶ Kē ateem baka aji : « Nji dbattaar na meel, kē alonṅ aṣe wo ṅi ptoofanṅ i nawoonṅ naamme, ²⁷ ankmbiinṅ ṅi kafetṅ naan, i ṅi ndoonṅ

☆ 1:23 Itayi 40.3.

awo mēññoom kanjup pfēnşa işapaat. »

²⁸ Uko mēnt̄ uṭēpna du Betani du plut pi bdēk bi Yordan, dul di Yowan akbattaaranuṅ.

Uko wi Yowan Nabattaar aṭupun̄ ṭi Yetu

(Maci 3.13-17; Markut 1.9-11; Luk 3.21-22)

²⁹ Wi unuur ujintun̄, Yowan awin Yetu kē akbi, kē aṣē ji : « Anwoon̄ unkaneel wi bṭejan̄ wi Naṣibaṭi unkmpeṇanuṅ pekadu di umundu awi. ³⁰ Uko wi nul wi wi nji kaṭiiniyaanuṅ wi njakuṅ: “Ñiint̄ ankmbiinj̄ ṭi kafet̄ naan ajotēn̄ kadun, ṭiki, ji mbi ndo kawo, adobi woha wo.” ³¹ Nji ṭi uleef naan, mēmbi me'a, kē pdola ameeṭana ṭi bañaan̄ biki Itrayel, pakaan̄ kē mbi abattar na meel. »

³² Yowan aṭup̄ ji ñaan̄ na-maar aji : « Dwin̄ *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi kē uwala ṭi a awo ji ubalab ufaaṭal abi aṭo ṭi a. ³³ Mēmbi me'a, kē anṣaan̄ ay-ilēn̄ aji mbattaar na meel aṣē jakēn̄ aji : “Ñaan̄ i ikwinun̄ Uhaaṣ wi naan uwala ṭi a ubot uṭo ṭi a, un̄ mēnt̄an̄ akbattaaran̄ na Uhaaṣ wi naan.” ³⁴ Kē nji nṣē win abot aṭup̄ kē i mēnt̄ awo Abuk Naṣibaṭi. »

Baṭaṣar Yetu bateek

³⁵ Wi unuur ujintun̄, Yowan akak awo da na batēb̄ ṭi baṭaṣarul. ³⁶ Awin kē Yetu akṭēp̄ kē aṣē ji : « Anwoon̄ unkaneel wi bṭejan̄ wi Naṣibaṭi i i. » ³⁷ Baṭaṣarul batēb̄ bukuṅ

batiink uko wi ajakuṅ aṣē ṭaṣ Yetu. ³⁸ Yetu akok awin kē bakt̄aṣa aṣē ji na baka : « We wi naklaan̄ ba? »

Kē bateem aji : « Rabi, ṭun̄ di di iwoon̄ ba? » Rabi dawoon̄ najukan.

³⁹ Kē aji na baka : « Nabiin̄ naṣē nawin. » Kē baya ame dko di awoon̄, aṭo na a unuur mēnt̄. Nwoori n̄baakē n̄i utaakal n̄akyaan̄ pban wal mēnt̄.

⁴⁰ Andre aṭa Fimoṅ Piyeer awo alon̄ ṭi batēb̄ bantiinkun̄ uko wi Yowan ajakuṅ aṣē ṭaṣ Yetu. ⁴¹ Adun̄ awin Fimoṅ naweekul aji na a : « N̄win Meṣuwa. » Meṣuwa dawoon̄ Krittu. ⁴² Añooṭa du Yetu. Yetu ajabana kēṣ aṣē ji : « Iwoon̄ Fimoṅ abuk Yowan, hēnkuṅ ido kadu'ana Kefat. » Kefat dawoon̄ Piyeer‡.

⁴³ Wi unuur ujintun̄, Yetu aṭu na pya utaak wi *Galilay. Aya awin da Filip aji na a : « Ṭaṣaan! » ⁴⁴ Filip awo i Bettayida, ubeeka wi bi Andre na Piyeer. ⁴⁵ Kē Filip aya awin Natanayel aji na a : « N̄win ñaan̄ i Moyit̄ aṭiiniyaanuṅ ṭi Ulibra wi Bgah, i baṭupar Naṣibaṭi bandukiinj̄ bakaan̄ aṭiiniyaan! Yetu i Nataret a, abuk Yotef. »

⁴⁶ Kē Natanayel aṣē hepara aji : « Uko ulon̄ unuura uhil kapēnna du Nataret i? »

Kē Filip ateema aji : « Biini, iwin. »

⁴⁷ Yetu awin kē Natanayel akbi ṭi a, aṣē ji : « Abuk Itrayel

‡ 1:42 Kefat, Piyeer : Ṭi uṭup̄ wi baramayen̄ Kefat dawoon̄ plaak ; ṭi uṭup̄ wi bagrek Piyeer dawoon̄ kak plaak.

na manjoonan akbiin hënk, aamme kalagare. »

⁴⁸ Natanayel kē ašë hepara aji : « Ƨun di imeennun ba? »

Kē Yetu ateema aji : « Ji Filip abi ado kadu'u, wi iwoon du bfig uŧeeh, dwinu. »

⁴⁹ Kē Natanayel ašë ji na a : « Rabi, iwo Abuk Našibaŧi, iwo naših i *Itrayel. »

⁵⁰ Kē Yetu ateema aji : « Ifiyaar ŧiki djaku dwinu wi iwoon du bko uŧeeh. Iluŧ kawin iko indëmun apel yi iwinun nŧa. »

⁵¹ Wi wi ašaan aji : « Na manjoonan, dŧupan, nalun kawin baŧi bahaabëša, nwanjut nŧobot nŧado kapaya, kawala ŧi *Abuk Niiint. »

2

Bniim du Kana

¹ Unuur uwajanŧën bniim bloŧ bawo du ubeeka wi Kana du *Galilay, kē anin Yetu awo da. ² Yetu kak awo ŧi biki baduun babi bniim, ul na baŧašarul. ³ Poot pabaa, kē anin Yetu ašë bi aji na a : « Baankak aka poot. »

⁴ Kē ašë ji na a : « Abuk nŧaat, we ukaan kē iktupën uko wan? Unuur wi naan uundobi ban. »

⁵ Kē anin ašë ji na balemp : « Uko wi akjakaranan, nadolan wa. »

⁶ Kdunk paaj ki mnlaak kawo da ki bayuday bajaan baŧuuna meel mi bajaan badolna bañow. Pdunk paji pado uko ji nŧlitru iñeen-week.

⁷ Kē Yetu aji na balemp : « Natumaan idunk yi na meel. » Kē batuman ya.

⁸ Wi babaan kē ašë ji na baka : « Naliikan hënkun nañooŧ najañan iko. » Kē baliik añooŧ.

⁹ Ankjañanun añemi, kē ušë wo ubiñu. Aamme dko di uwoonun, kē balemp bašë me, bukal banliikuŧ meel. Adu naniim, ¹⁰ aji na a : « Nŧaan aji dun kawul poot panlilnun, wal wi bañaan bakujuŧ, kē baa pënan panwoon paanlil maakan. Iwi, kē išë hank plil te hënkun! »

¹¹ Uko wan uwoon ujuni wi iko iñonjarënaan yi Yetu ajaan ado bañaan bahilna bame uko wi awoon. Ado wa du Kana di Galilay, adiiman mndëm mi nul kē baŧašarul bafiyaara.

¹² Wi abaan, ašë ya ubeeka wi Kapernawum, ul, na anin na babak ašin na baŧašarul, ado da nŧnuur nŧntiinku.

Yetu na bawaap du Katoh Kaweek ki Našibaŧi

(Maci 21.12-13; Markut 11.15-17; Luk 19.45-46)

¹³ *Ufettu wi Mbuur wi bayuday uñogi, kē Yetu ašë ya Yerutalem. ¹⁴ Aŧënk du *Katoh Kaweek ki Našibaŧi bawaap nŧgit na nŧkaneel na nŧbalab ; batorkaar itaka bakak aŧoo da. ¹⁵ Ajej wal mënŧ ital aboman btintël ašë dook baka bŧi ŧi Katoh ki Našibaŧi bukal na nŧkaneel na nŧgit ; afël itaka yi batorkaar abot awat nŧmeeša nŧi baka. ¹⁶ Aji na bawaap nŧbalab : « Napënaan nŧko nŧi ŧi. Nawutan kakakan katoh ki Paapa dko dwaapi. » ¹⁷ Baŧašarul balesŧ wal mënŧ

uko umpiitaniin ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi : *Uṅal uweek wi nkaan pa Katohu ukfiṅnuṅ.*[☆]

18 Wal mēnt, kē baweek biki bayuday baṣē ji na a : « Dolan uko ulon unkyuujun kē ihilan kado kado uko wi ikdolun hēnk. »

19 Kē Yetu ateem baka aji : « Nafomle Katoh ki Naṣibaṭi ki, kanaṭan ka ṭi ṅnuur ṅwajanṭ. »

20 Kē baṣē ji na a : « Bado ṅṣubal iṅeen ṅbaakēr na ṅṣubal paaj pa pniw katoh ki mēnt, kē iwi iṣē ji iniw ka ṭi ṅnuur ṅwajanṭ? »²¹ Kē Yetu wal mēnt aṣē ṭiiniyaan ṭiiniyaan uleeful.²² Kē hēnk, wi abiiṅ anaṭa ṭi pkeṭ, baṭaṣarul baleṣ kē abi ji haṅ, aṣē fiyaar uko umpiitun ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi na uṭup wi Yetu abiiṅ aṭup.

23 Jibi Yetu awoon du Yerutalem ṭi wal wi Ufettu wi Mbuur, baṅaan baṭum bafiyaara wi bawinun iko iṅonārēnaan yi akdolun.²⁴ Kē ul aṣē wo aanfiyaar baka, ṭiki ame baṅaan bti,²⁵ abot awo aannuma ṅaan aṭupa jibi ṅaan awoori ṭiki ul ṭi bkowul ame uko unwoon ṭi uhaaṣ wi ṅaan.

3

Yetu na Nikodem

1 Uka ṭfa ṭi *bafariṭay ṅiint alon i katim kawoon Nikodem. Awo ṭi baweek biki bayuday.² Aya du Yetu na utejan aji na a : « Najukan, ṅme kē iwo najukan i Naṣibaṭi

ayilun, ṭiki nin ṅaan alon aanhil pdo iko iṅonārēnaan yi ikdolun woli Naṣibaṭi aanwo na a. »

3 Kē Yetu aṣē teema aji : « Na manjoonan dṭupu, nin ṅaan aanhilan kawin *Pṣih pi Naṣibaṭi bē aankak abuka buka* . »

4 Kē aṣē ji na a : « Hum di di ṅaan ahiniin kabuka kak wi adoṅ abi ṭaf? Ahinan kakak du kayin ki anin kabuka kak i? »

5 Kē ateema aji : « Na manjoonan dṭupu, ṅaan anwoon aankak abuka ṭi meel na Uhaaṣ wi Naṣibaṭi aanhil kaneej du Pṣih pi Naṣibaṭi. ⁶ Uleef uji ubuk uleef, kē uhaaṣ uji ubuk uhaaṣ. ⁷ Wutan kaṅonjar woli djaku, nawo kabuka kak. ⁸ Uyook uji ufuuṭ dko di uṅali. Iji ktiink wa ufuuṭ bē iinji kēme dko di uwoonun kēme dko di ukyaan. Kē hēnk di uwoon kak pa baṅaan bambukiin ṭi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. »

9 Kē Nikodem aṣē ji na a : « Hum di di uko mēnt uhilun kadolana? »

10 Kē ateema aji : « Hum di ihilun kawo najukan ṭi Itrayel aṣē wo iimme iko yan? ¹¹ Dṭupu na manjoonan, ṅji ṅṭiiniyaan uko wi ṅmeen kabot kaṭup wi ṅwinun, kē an naṣē wo naanji nadinan pfiyaar uko wi ṅjakun. ¹² Woli naanfiyaar wi ṅji kaṭiiniyaanun iko yi mboṣ, hum di di naklun kafiyaar woli dlun aṭiiniyaan iko yi

☆ 2:17 Kaṅaam 69.10.

* 3:3 Bē aankak abuka buka : Baṭiiniyaan ṭi kak

pbuknaana baṭi.

baṭi ba? ¹³ Nin ñaaŋ alon aampaya baṭi *Abuk Ñiintṭaṅ [anwoon du baṭi] awaliin. ¹⁴ Kē jibi *Moyit adeenun upula unṭak du *pndiiṣ*, hēnk di Abuk Ñiintṭaṅ akdeenaniin, ¹⁵ ñaaŋ anfiyaarulun ahilna aka ubida wi mnṭo.

¹⁶ « Naṣibaṭi aŋal bañaan maakan adoo wul Abukul alookan ṭaṅ i akaan, ñaaŋ anfiyaarulun awutna kakeṭ, aṣe ka ubida wi mnṭo. ¹⁷ Naṣibaṭi aanyil yil Abukul abi aji na bañaan kē baduknaana awo i pkeṭ, ayila yil bañaan baṭepna ṭi a babuur. ¹⁸ Ñaaŋ anfiyaarulun aankduknaana, anwoon aanfiyaara ado bi duknaana duknaana, ṭiki aanfiyaar ṭi Abuk Naṣibaṭi alookan ṭaṅ i akaan. ¹⁹ Kē uko wi, ukṭuun baji baduknaana : bjeehi babi ṭi umundu kē bañaan baṣe magan bdēm apel bjeehi ṭiki iko yi bañaan bakdolun iwuṭ maakan. ²⁰ Ñaaŋ ankdolun buṭaan apok bjeehi ; un mēnṭan aankya du bjeehi, kaṭi iko iwuṭaan yi adolon iwinana. ²¹ Kē ñaaŋ anjaan aṭaṣ manjoonan aji ya du bjeehi, kahilna kadiiman kē iko yi akdolun iwoona du Naṣibaṭi. »

Yetu na Yowan Nabattaar

²² Wi iko yan iṭepun, Yetu aya na baṭaṣarul du uṭaak wi Yuda, aṭo da na baka abattaar. ²³ Yowan kak awo ṭi pbattaar du Aenon kaṅog Falim ṭiki meel mantum da, kē bañaan babot abi'abi ṭi a pyeenk batitmu. ²⁴ Baandobi wata

wal mēnṭ ukalabuṣ. ²⁵ Unuur ulon kē bṭup baṣe pēn ṭi baṭaṣar Yowan na nayuday alon ṭi uko wi bañow. ²⁶ Babi ṭi Yowan aji na a : « Najukan, ñaaŋ ambiin awo na iwi du plut pi Yordan, i ibiin aṭiiniyaan uko wi nul awun du abattaar kē bañaan bti bakya du a. »

²⁷ Kē Yowan ateem baka aji : « Nin ñaaŋ aanhil kayeenk uko ulon bē uunwoona du baṭi. ²⁸ An ṭi uleefan namaar kē nṭiini aji : “Mēnwo Krittū kē baṣe yilēn ṭi kadunul.” ²⁹ Naniim akaan naniima, kē nanoh naniim anwoon da aji lilan woli atiink pdiim pi naniim. Mnlilan mi, manwoon mi taan mandēm maakan keeri. ³⁰ Ul awo kado kadēm, nji nṣe ndo kawala.

³¹ « Anwoonun baṭi apel bañaan bti ; anwoon i mboṣ, awo i mboṣ abot aji ṭup iko yi mboṣ. Anwoonun baṭi [apel bañaan bti] ³² aji ṭup uko wi awinun akuṭ atiink kē nin alon aṣe wo aanji di ptiink uṭup wi nul. ³³ Anfiyaarulun uṭup wi nul adiiman kē adinan kē uko wi Naṣibaṭi ajakun uwo manjoonan ; ³⁴ Naṣibaṭi aji wul ñaaŋ i ayilun Uhaaṣul kakēṣan aṣe kaṭup uṭup wi Naṣibaṭi. ³⁵ Naṣibaṭi Aṣin aŋal Abukul, akuṭ awula iko bti. ³⁶ Anfiyaarulun Abukul aka ubida wi mnṭo ; anwoon aandi ptiinka aankka ubida mēnṭ ; udeeb wi Naṣibaṭi uji uwo ṭi a. »

4

*Yetu na ñaaŋ i utaak wi
Famariya*

¹ Bafaritay batiink kē baji baŋaŋar Yetu batum adoo pel biki Yowan kē abot aji battaar bañaan bampeluŋ biki Yowan akbattaaruŋ. ² Yetu ul ƚi uleeful aanji battaar, baŋaŋarul bajaan babattaar. ³ Wi atiinkuŋ uko mēnt, apēn du Yuda akak Galilay. ⁴ Awo i kamuur utaak wi *Famariya.

⁵ Kē hēnk di ayaan aban du ubeeka ulon wi Famariya wi bajaan badu Fikar kaŋog uŋteeh wi *Yakob abiin aŋen *Yotef abukul. ⁶ ƚi dko mēnt di di pliik pi Yakob pawoon. Yetu apoŋ anoor aŋē ya aŋo du kaŋog pliik mēnt. Unuur udiin wal mēnt.

⁷ Kē ñaaŋ alon i Famariya aŋē bi pliik. Kē Yetu aŋē ji na a : « ƚenaan meel ddaan. » ⁸ Baŋaŋarul baya wal mēnt ubeeka pla uko ude.

⁹ Kē ñaaŋ aji na a : « Hum di iwi, inwoon nayuday ihiluŋ kañehanaan meel, nji nwoon i Famariya? » (Bayuday baanji banaakiir na bañaan biki Famariya.)

¹⁰ Kē ateema aji : « Woli ime lah uko wi Naŋibaŋi ajaan aŋen abot ame ñaan anjakiin iŋena adaan, iwi ƚi uleefu ikñehanuluŋ aŋē ƚenu meel manjaan manwul bañaan ubida. »

¹¹ Kē aŋē ji na a : « Naweeek, iinwo na nin ukoolan uliikni kē pliik pabaa diil maakan. ƚun di di ibaan aliikna meel

manjaan manwul bañaan ubida ba? ¹² Idēm apel Yakob ateem nja anwuluŋ nja pliik pi i? Ul andaanuŋ ƚi pa abot awul babukul na nŋtaam nji nul kē nŋadaani? »

¹³ Kē Yetu aŋē teema aji : « Ñaan andaanuŋ meel mi, udaan ukak aŋija ; ¹⁴ kē ñaan anŋaan adaan meel mi nji kaluŋ kawula nin udaan uunkak aŋija, meel mi nji kawululuŋ mankak ukumpēŋ unkwuluŋ ubida wi mnŋo. »

¹⁵ Kē ñaaŋ aŋē ji na a : « Naweeek, ƚenaan meel mēnt, udaan uwutna kakak kaŋijēn ndoo nwo i pbi pliik ƚi. »

¹⁶ Kē aji na a : « Yaan idu ayinu iŋē ikak na a ƚi. »

¹⁷ Kē ateema aji : « Mēniimaa. »

Kē Yetu aŋē ji na a : « Iŋup manjoonan wi ijakuŋ iinni- imaa, ¹⁸ ƚiki ibi niima nŋaaŋ kañeen, kē i iwoonaanuŋ hēnkuŋ aanwo ayinu. Ifaŋ ƚi waŋ. »

¹⁹ Kē ñaaŋ kē aŋē ji na a : « Naweeek, dwin kē iwo *Naŋupar Naŋibaŋi na manjoonan. ²⁰ Bateemun badēman Naŋibaŋi ƚi pnkuŋ pi, kē an bayuday naŋē ji du Yerutalem di di bañaan bawoon i kado kadēmana. »

²¹ Kē aŋē ji na a : « Abuk ñaaŋ, fiyaarēn, wal ulon ubi wi mēnt ƚi pnkuŋ pi kēme du Yerutalem ƚaŋ di bakdoon kadēmanaan Naŋibaŋi Aŋin nja. ²² An, naji nadēman uko wi nawoon naamme. Un nji nŋdēman uko wi nŋmeen ƚiki ƚi bayuday di di Naŋibaŋi

aṭepnuṅ abuuran bañaan.
 23 Kē wal uşē bi, wii wi,
 udo bi ban ban, wi banjaan
 badēman Naşibaṭi Aşin nja
 bakme'uluṅ na manjoonan
 kado kadēmana na uhaaş
 ; bukal bawoonṅ banjaan
 badēman Naşibaṭi Aşin nja,
 bukal biki aklaan. 24 Naşibaṭi
 awo uhaaş kē banjaan
 badēmana bawo i kame'a
 na manjoonan kadēmana na
 uhaaş. »

25 Kē űaaṭ aşē ji na a : « Dme
 kē űaan i Naşibaṭi adatuṅ, i
 bajaan bado *Kriṭtu abi. Woli
 aluṅ abi, aṭup nja iko bti jibi
 iwoori. »

26 Kē Yetu aji na a : « Nji
 nkaṭiiniṅ na iwi, dwoonṅ aṅ
 mēnt. »

27 Wal wi aṭiiniṅ haṅ kē
 baṭaşarul başē wuj, aşē űoṅar
 wi bawinuluṅ kē akṭiini na
 űaaṭ. Kē nin alonṅ ṭi baka aşē
 wo aanhepara uko wi aklaan
 kēme uko wi akṭiiniṅ na űaaṭ.

28 Wal mēntṅ űaaṭ aduk
 pdunk pi nul, aya du ubeeka
 aji na bañaan: 29 « Nabiin
 nawin űiintṅ alonṅ anṭupnuṅ iko
 yi ndoluṅ bti. Woon Kriṭtu a
 i? » 30 Bapēn ṭi ubeeka aya du
 a.

31 Wal mēntṅ baṭaşarul bawo
 ṭi pkooṭa aji na a : « Najukan,
 deeni. »

32 Kē aşē teem baka aji : «
 Dka pde pi nawoonṅ naam-
 mee. »

33 Baṭaşarul bawo ṭi pşal
 aji me alonṅ aṭija ṭij uko ude.
 34 Kē Yetu aşē ji na baka :
 « Pde pi naan pawoonṅ pdo
 uko wi anyilnuṅ ajaknuṅ ndo
 na pbaañēş ulempul. 35 Jēm

naji naji : “uduka kli kbaakēr
 kakit kaşē kabi” i? Dṭupan,
 nakatan kēş naten ṅṭeeh, ṅado
 bi kay kay pa kakit. 36 Kē
 nakit ado bi jun jun pyeenk
 baluk bi nul abot akit ṅdeey
 pa ubida wi mnṭo, najaar na
 nakit bahilna balilaṅ bukal
 batēb bti. 37 ṭi uko mēntṅ, uko
 wi bajakuṅ uwo manjoonan
 : Alonṅ aji jaar, alonṅ kakit.
 38 Nji dyilan naya nakit uko
 wi nawoonṅ naanjaari. Balonṅ
 bado ulemp untamnuṅ, kē an
 naşē yeenk ulemp wi ujēnk
 wi baka. »

39 ṭi ubeeka wi mēntṅ
 bañaan biki Tamariya batum
 bafiyaar Yetu wi batiinkuṅ
 uko wi űaaṭ aṭupuṅ ṭi a aji
 : « Aṭupēn iko yi ndoluṅ
 bti. » 40 Hēnk, wi bañaanṅ
 babiinṅ du a, bakooṭa aji aṭo
 na baka ; kē aṭo da ṅnuur ṅṭēb.
 41 Nṭup ṅi nul ṅado kē bañaanṅ
 batum maakan kak bafiyaara
 ; 42 baji na űaaṭ: « Mēntṅ uko wi
 iṭupuṅ ṭaṅ ukaanṅ kē ṅfiyaara ;
 un ṭi ṅleefun ṅṭiinka abot ame
 kē ul na manjoonan awoonṅ
 Nabuuran bañaanṅ bti. »

43 Wi Yetu aṭoonṅ ṅnuur
 ṅṭēb du Tamariya, aşē pēn da
 aya *Galilay. 44 Abi ṭup aji
 kē *Naṭupar Naşibaṭi aanji
 tiinkana du uṭaak wi nul. 45 Kē
 wi aşaanṅ aban du Galilay,
 bañaanṅ bamēbana bnuura ṭiki
 wi bayaanṅ *Ufettu wi Mbuur
 du Yeruṭalem bawin iko bti yi
 adoluṅ da.

*Pjeban pi abuk nalempar
 naşih*

46 Yetu akak ubeeka wi
 Kana du *Galilay di abiinṅ
 akakanaan meel ubiñu. Kē

wal mēnt alon ʔi balempar naʃih baweek alon i abukul amaakuŋ aʃē wo du Kaper-nawum. ⁴⁷ Wi atiinkuŋ kē Yetu awoona Yuda aban ʔi Galilay, aya du a, akooʔa aya ajeban abukul ʔiki amaak aňogan pkeʔ. ⁴⁸ Kē Yetu aʃē ji na a : « Woli naanwin mlagre na iko iňonjarēnaan naanji nafiyaarēn. »

⁴⁹ Kē nalempar naʃih aʃē ji na a : « Naweek, biin ji abuk naan abi akeʔ. »

⁵⁰ Kē aji na a : « Yaani, abuku awo najeb. »

Kē ŋiint afiyaar uko wi Yetu ajakuluŋ, atool pya katohul. ⁵¹ Ahum nwo ʔi bgah, kē balemparul baʃē bi ayit na a aji na a abukul ajebi. ⁵² Ahepar baka wal wi amatrēnuŋ. Kē baji na a : « Takal da, uko ji uwoori uloolan wi pnak wi wi uleef ukakuŋ ajoobēʔ na a. » ⁵³ Aʃin napoʔ aleʃ kē wal mēnt wi wi Yetu ajakuluŋ : « Abuku awo najeb. » Wi wi aʃaar afiyaar Yetu ul na biki katohul bti.

⁵⁴ Uko waŋ uwoon uko uňonjarēnaan utēbantēn wi Yetu adoluŋ ʔi Galilay. Ado wa wi apēnnuŋ Yuda.

5

Pjeb pi naʔakmaan du Bettata

¹ Wi iko yaŋ iʔēpuŋ, ufettu ulon wi bayuday uwoo, kē Yetu aʃē ya Yerutalem.

² Kē du Yerutalem ʔi kaňog « plēman pi ŋkaneel » uʃē ka, dko dlon dňownaani

danwoon na irakan kañeen di bajaan bado ʔi uʔup uhebēre Bettata*. ³ ʔuŋ irakan mēnt, bamaakal baʔum maakan : bakuul, banknjiinkuŋ, na bambiinkniin, baji bapiint da kayoonk meel maŋʃintar ; ⁴ uwanjuʔ ulon wi Ajugun uji ubanle ʔuŋ ubi kawala da, meel maŋʃē kaʃintar ; anneejuŋ uteek wi meel maŋʃintaruŋ pmaak pi akahaŋ paji pabi jeb jeb. ⁵ Uka da wal mēnt ŋiint alon andoli ŋʃubal iñeen-ŋwajant na bakreŋ ŋi aʔakmi. ⁶ Yetu awina kē apiint da abot ame kē ujon wi aʔakmi aanhinan poʃ aʃē ji na a : « Injal kajeb i? »

⁷ Kē ŋiint naʔakmaan ateema aji : « Naweek, mēnka nin alon anhiluŋ kaʔēnkēn nwala du dko dňownaani woli meel maŋʃintar, kē ji mbi ndo kaban, alon aji do bi banēn da uteek. »

⁸ Kē aʃē ji na a : « Naʔiin, jejan iko yi ipiintnuŋ ipoʃ. » ⁹ ʔi dko mēnt, kē ŋiint abi jeb jeb ajei iko yi apiintnuŋ apoʃ.

Kē unuur mēnt uʃē wo *unuur wi pnoorfēn wi bayuday. ¹⁰ Baweek biki bayuday baji na ŋiint i babaan ajeban jeban : « Unuur wi pnoorfēn uwo nʔa, bgah bi nja baneenan ikuŋa. »

¹¹ Kē ateem baka aji : « Anjebanaanuŋ ajakēn : “Jeban iko yi ipiintnuŋ ipoʃ.” »

¹² Kē baʃē hepar aji : « Ŋaaŋ ahon ajakiin jejan iko yi ipiintnuŋ ipoʃ ba? » ¹³ Kē i bajejanuŋ aʃē wo aamme ŋaaŋ

* 5:2 Bettata : Balon bapiit Betetda.

mēnṭan, kē Yetu abot aneem ṭi pntuk.

¹⁴ Wi uko waṅ uṭēpuṅ, Yetu ayit na ṅiint i ajebanuṅ du *Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi aṣē ji na a : « Hēnkuṅ ijebi, ṭaṅaanuṅ pjuban ji uko untamuṅ apel umbiin adolu umobu. » ¹⁵ ṅiint aya wal mēnṭ aṭup baweek biki bayuday aji Yetu ajebanuluṅ. ¹⁶ Kē baweek biki bayuday baṣē jun phajan Yetu, ṭiki aji do iko mēnṭ ṭi unuur wi pnoorfēn. ¹⁷ Kē aṣē ji na baka : « Paapa aji lempa lemp ṅnuur bti, kē nji kak mbot alemp. » ¹⁸ Uko waṅ ukaaṅ kē baweek biki bayuday batamanaara taman ala pfiṅa ; baji baji mēnṭ uko wi bgah baneenanuṅ ṭi unuur wi pnoorfēn ṭaṅ wi wi ajaaṅ ado, abot aji ji Naṣibaṭi awoon aṣin kaliṅan uleeful na Naṣibaṭi.

Mnhina mi Abuk Naṣibaṭi

¹⁹ Yetu akak ayeenk bṭup aji na baka : « Na manjoonan dṭupan, Abuk Naṣibaṭi aanhil pdo nin uko uloṅ bdidi'ul bē aanwin Aṣin kē ado wa. Uko wi Aṣin adoluṅ, Abukul akak aji do wa. ²⁰ Naṣibaṭi aṅal Abukul abot aji diimana iko yi ajaaṅ ado ; aluṅ kadiimana iko indēmuṅ apel yi, inkṭuṅ naṅoṅar. ²¹ Kē jibi Naṣibaṭi ajaaṅ anaṭan baṅaaṅ ṭi pkeṭ kabot kawul baka ubida, hēnk kak di di Abukul ajaaṅ awul ṅaaṅ i adatuṅ ubida. ²² Hēnk kak, Naṣibaṭi aankwayēṣ nin ṅaaṅ aloṅ, awutar uko mēnṭ bti Abukul, ²³ baṅaaṅ bti bahilna

badēman Abukul jibi bajaan badēmana. ṅaaṅ anwoon aanji dēman Abukul, aanji dēman Naṣibaṭi anyiluluṅ. ²⁴ Na manjoonan dṭupan, ṅaaṅ anktiinkuṅ ṅṭup ṅi naan abot aṅiyaar Naṣibaṭi anyilnuṅ, aka ubida wi mṅṭo. ṅaaṅ mēnṭ aankduknaana, apēnna du pkeṭ abi ṭi ubida.

²⁵ « Na manjoonan dṭupan, wal ubi, hēnkuṅ da, wi banwoon du pkeṭ baktiinkuṅ pdiim pi Abuk Naṣibaṭi, bankntiinkuṅ pa abi du a, baka ubida. ²⁶ Jibi Naṣibaṭi awoon anjaaṅ awul ubida, hēnk kak di di aṭenuṅ Abukul ado kawul ubida. ²⁷ Akak awula mnhina mi pwayēṣ ṭiki awo *Abuk ṅiint, ²⁸ Nawutan kaṅoṅar ṭi uko mēnṭ ṭiki wal ubi wi banwoon du ihēr meet baktiinkuṅ pdiimul. ²⁹ Bandoluṅ bnuura bapēn kayeenk ubida, bandoluṅ buṭaan baṣē bapēn pa Naṣibaṭi aji baduknaana awo i pkeṭ. ³⁰ Nji ṭi uleef naan, mēnhil pdo nin uko uloṅ, pwayēṣ pi naan paji pawo pṭool, ṭiki ṭi uleef naan, mēnji kado uko wi nji nṅaluṅ, dji kawayēṣ jibi anyilnuṅ ajaknuṅ. »

Uko wi baṭupun ṭi Yetu

³¹ Yetu akak aji : « Woli nji ṭaṅ kaṭuparuṅ bkow naan uhi-nan kawo uunkwo manjoonan ṭi an. ³² Kē aloṅ aṣē aṭup ṭi uko wi naan, dme kē uko wi aṭupun ṭi nji uwo manjoonan. ³³ Nayil baṅaaṅ du *Yowan, kē aṭupan uko unwoon manjoonan ṭi uko wi naan. ³⁴ Kē nṣē wo mēnuma

ñaan aɕuparaan, dɕup ɕup han nahilna nabuur.

³⁵ « Yowan abi wo un-kaniya unktërun ajeehan dko, kë nadat ɲwal ɲlon pwo ɕi bjeehi na mnlilan wi naktiinkun uko wi aɕupanaɲ. ³⁶ Nji, dka uko unkyuujun uko wi nwoon apel wi Yowan aɕupanaɲ: iko yi Paapa aɕu'ënuɲ pdo, yi nji kadolun, idiiman kë Paapa ayilnuɲ. ³⁷ Kë Paapa anyilnuɲ ul ɕi uleeful aɕup ɕi uko wi naan. Naambaan katiinka pdiimul, këme kame jibi anaami. ³⁸ Kë jibi nawoon naanfiyaar i ayilun, nadiiman kë naam-baan kamëbanaara uɕup wi nul. ³⁹ Naji najuk Ulibra wi Naɕibaɕi bnuura, ɕiki naɕal kë ɕi wa di di nakkaanun ubida wi mnɕo. Kë Ulibra wi Naɕibaɕi mëntɕ uɕupun uko wi taan. ⁴⁰ Kë an naɕë wo naanɲal pbi ɕi nji kakaana ubida.

⁴¹ « Mënkyeenkna mndëm ɕi bañaan. ⁴² Dme an, naanɲal Naɕibaɕi na manjoonan. ⁴³ Dbi ɕi katim ki Paapa, kë naanyeenkën ; alon abile bddidi'ul, nayeenka. ⁴⁴ Hum di di nahilun kafiyaarën, an nanjaan nadëman ɲleefan kaɕë wo naanji nala mndëm mi Naɕibaɕi anwoon aloolan? ⁴⁵ Nawutan kaɕal kaji dlun kakeeɕaaran du Paapa. Moyit i nahaɕun akkeeɕaaranan. ⁴⁶ Woli nafiyaar lah *Moyit, nakak kafiyaarën, ɕiki apiit piit uko wi naan. ⁴⁷ Bë woli naanfiyaar uko wi apiitun,

hum di di nakfiyaarun uko wi nji kaɕupun? »

6

Pntuk pweek pi Yetu ade de'anun

(Maci 14.13-21; Markut 6.30-44; Luk 9.10-17)

¹ Wi iko yan iɕëpun, Yetu amuur *bdëk bi Galilay (bul bi bajaan bado kak bdëk bi Tiberiyad). ² Bañaan batum bawo ɕi pɕaɕa wi bawinun iko iñoɲarënaan yi akdolun ɕi bamaakal. ³ Aya apaya du pnkun aɕo da na baɕaɕarul. ⁴ Ufettu wi bayuday wi bajaan bado *Ufettu wi Mbuur uñoɲ wal mëntɕ.

⁵ Yetu akat këɕ, awin bañaan batum kë bakbi du a, aɕë ji na Filip : « ɕun di di ɲkyaan kanugna ipoom kawul bañaan biki bti bade? » ⁶ Aɕup han katenna Filip, ɕiki ul ɕi uleeful ame uko wi akdolun. ⁷ Filip ateema aji : « Baluk bi kli bakreɲ baandoo këɕ pa ñaan andoli ayeenk bndun. »

⁸ Andre, naɕaɕarul alon anwoon abuk aɕin Timon Piyeer aji na a : ⁹ « Napoɕ alon awo ɕi na ipoom* kañeen na ɲɕëb ɲɕëb ; iko mëntɕ ikëɕ uko ulon pa bañaan biki bti i? »

¹⁰ Kë Yetu aɕë ji na baka : « Nadolan bañaan baɕo bnuura. » Pjaagal patum ɕi dko mëntɕ, kë bañaan baɕoo. Biinɕ bawo uko ji iñeen-week ɲyaaɕ iñeen-kañeen (5000). ¹¹ Yetu ajeɲ ipoom, abeeb Naɕibaɕi aɕë

* 6:9 Ipoom mëntɕ bado ya na uko unnaamun na maaj ; yul iyoɲnun preeɕ ɕi ipoom bti.

faaş ya bañaan abot ado haŋ kak na n̄tëb. Ñaan andoli aji yeenk uko wi akdeen.

12 Wi badeen bti ayok, kē ašë ji na baťaşarul : « Naŋonkaan iko indukiin, nin uko ulon uwut katoka. »

13 Baŋonkan iko bti indukiin, kē itum kkaar iñeen na ktëb. Iko mēnt bti ipēnna ŋi ipoom kañeen yuŋ.

14 Wi bañaan bawinuŋ uko uñonarēnaan wi adoluŋ, ašë ji : « Na manjoonan i awoon *Naŋupar Naşıbaŋi anwoon ŋi pbi ŋi mboş. » 15 Wal mēnt kē Yetu ašë yikrēn kē baŋal kamoba kadola awo naşıh, ašë ŋi aya agaag du pnkuŋ.

Yetu apoş ŋi bdëk

(*Maci 14.13; Markut 6.45-52*)

16 Wi utaakal ubanuŋ, baťaşar Yetu baya bdëk, 17 bapaya ŋi bŋeem, atool pya du plut du Kapernawum.

Unuur udo bi yob yob, kē Yetu akak awo aando bi du baka.

18 Baya aban ŋuŋ kē ukëk uşë unaŋa, kē bdëk baŋuunki. 19 Wi bapaatuŋ uko ji ŋkilometër kañeen kēme paaj, ašë win Yetu kē akpoş ŋi meel duuŋ abi du bŋeem bi bawoon, balënk wal mēnt.

20 Kē ašë ji na baka : « Nji a, nawutan kalënk. »

21 Baŋal pdo apaya ŋi bŋeem, ašë kur aban du pkay.

Yetu, pde panjaan pawul ubida

(*Natenan ŋi Maci 14.34-36; Markut 6.53-56*)

22 Na nfa, pntuk pi bañaan panwoon du bdëk umban

wundu paleş kē bŋeem bloolan bawohaŋ da takal abot ame kē Yetu aampaya ŋi bŋeem na baťaşarul, bukal ŋaŋ bayaan. 23 Kē wal mēnt kak, iŋeem ilon kē işë bi du dko di bañaan babiin adeena ipoom wi Yetu Ajugun abeebuŋ Naşıbaŋi. 24 Wi bañaan bawinuŋ kē Yetu aanwo da, baťaşarul kak kē baanwo da, bapaya ŋi iŋeem aya praba du Kapernawum.

25 Wi bayaan awina du plut ašë ji na a : « Najukan, lum di di ibanun ŋi ba? »

26 Kē Yetu ateem baka aji : « Na manjoonan dŋupan, mēnt pdo na pyikrēn iko iñonarēnaan yi nawinuŋ pakaan kē nakla'ën, nala'ën la ŋiki nade ipoom ayok.

27 Nawutan kado kalemp pa pde pankmbaan, nadoon kalemp pa pde panjaan pawul ubida wi mnto, pi *Abuk Ñiint aklun kawulan. Naşıbaŋi Aşin adiimanan bnuura kē ul awoona du a. »

28 Wal mēnt kē başë hep-ara aji : « we wi ŋwoon kado kado, kahilna kawo ŋi uko wi Naşıbaŋi aŋaluŋ? »

29 Kē Yetu ateem baka aji : « Pdo uko wi Naşıbaŋi aŋaluŋ pawo pfiyaar ñaan i ayiluŋ. »

30 Wi wi başaan aji na a : « Dolan uko unkyuun kē ŋwo i kafiyaaru. We wi ibaan ado? 31 Bateem nja bade uko wi bajaan bado "Mana" du *pndiış, jibi upiitaniin ŋi Uli-bra wi Naşıbaŋi aji : "Awul

baka kë bade pde panwoonun baṭi."* »

³² Kë Yetu ašë teem baka aji : « Na manjoonan dṭupan, *Moyit aanwulan pde panwoonun baṭi, Paapa akwulanaṅ pde panwoonun baṭi na manjoonan. ³³ Pde pi Našibaṭi pawo anwalnaaniinṅ baṭi abot awul umundu ubida. »

³⁴ Kë bašë ji na a : « Naweek, wulun pde mēntṅ unuur unwoon. »

³⁵ Kë aji na baka : « Nji, dwoonṅ pde panjaanṅ pawul ubida. Ñaanṅ ankmbiinṅ ṭi nji, nin ubon uunkak ade'a, kë ñaanṅ anfiyaarnunṅ, nin udaan uunkak aṭija. ³⁶ Kë nšë ṭupan, nawinēn ašë wo naanfiyaarēn. ³⁷ Kë bañaanṅ bti biki Paapa akwulunṅ balunṅ kabi ṭi nji, kë ñaanṅ ankmbiinṅ ṭi nji, nin mēnkdooka. ³⁸ Mēnwalnaana du baṭi pa pdo uko unlilnunṅ, dbi bi pdo uko wi anyilnunṅ aṅaluṅ ndo. ³⁹ Kë uko wi anyilnunṅ aṅaluṅ, uwo nwut kaneemandēn nin alonṅ ṭi biki awulunṅ, nšë naṭan baka ṭi pkeṭṅ ṭi unuur ubaañšaani. ⁴⁰ Uko wi Paapa aṅaluṅ wii wi : ñaanṅ andekunṅ kēš ṭi nji Abukul abot afiyaaraan aka ubida wi mnṭo, nšë naṭana ṭi unuur ubaañšaani. »

⁴¹ Wi ajakunṅ haṅ, kë bayuday balonṅ banwoonṅ da bašë ṅur ṅuran ṭiki aji ul awoonṅ pde panwoonunṅ baṭi. ⁴² Bawo ṭi pṭiini aji : « I mēntṅ, aanwo Yetu abuk Yotefi? Nṅme ašin na anin bnuura. Hum di ahiniinṅ

hēnkunṅ kaji awoona baṭi ba? »

⁴³ Kë Yetu ašë teem baka aji : « Naṭañaan pdo kaṅur ṅuran. ⁴⁴ Nin alonṅ aanhilan pbi ṭi nji bē mēntṅ Paapa anyilnunṅ aṭijulunṅ, kë nji nšë lunṅ kanaṭana ṭi unuur ubaañšaani. ⁴⁵ *Naṭupar Našibaṭi apiit aji : "Našibaṭi alunṅ kajukan baka bukal bti."* Ñaanṅ anktiinkunṅ Paapa abot amēbanṅ pjukanṅ pi nul, abi du nji. ⁴⁶ Nin ñaanṅ aambaanṅ kawinṅ Našibaṭi Paapa bē mēntṅ anwoonunṅ du a ; ul ṭañ awinunṅ Ašin. ⁴⁷ Dṭupan na manjoonan, ñaanṅ anfiyaarnunṅ aka ubida wi mnṭo. ⁴⁸ Nji dwoonṅ pde panjaanṅ pawul ubida. ⁴⁹ Bašinan bade pde pi bajaanṅ bado Mana du pndiiš abaa keṭa keṭ. ⁵⁰ Kë pde panwoonunṅ baṭi, pi ñaanṅ akdeenṅ kašë kawo aankkeṭ pašë wo pii pi. ⁵¹ Nji dwoonṅ pde panwoonṅ na ubida, panwalnaaniinṅ baṭi. Woli ñaanṅ ade pde mēntṅ, aka ubida wi mnṭo. Pde mēntṅ pawoonṅ uleef naan wi nji kalunṅ kawul, umundu ukaana ubida. »

⁵² Bayuday balonṅ bawo wal mēntṅ ṭi plaṭar aji : « Hum di di ahilunṅ kawulunṅ uleeful ṅde? »

⁵³ Kë Yetu ašë ji na baka : « Na manjoonan dṭupan, woli naande uleef wi *Abuk Ñiintṅ akuṭ awo naandaan pñaaakul, naankwo na ubida. ⁵⁴ Ñaanṅ ankdeenṅ uleef naan kakunṅ kadaan pñaaak pi naan aka ubida wi mnṭo, nšë naṭana ṭi pkeṭṅ ṭi unuur ubaañšaani.

55 Uleef naan uwo pde na manjoonan, kē pñaak pi naan pawo poot na manjoonan. 56 Ñaañ ankeedeñ uleef naan kakuñ kadaan pñaak pi naan amēbandēr na nji mbot nwo na a. 57 Paapa anwoon ukumpēs wi ubida ayilnuñ kē mbot akaana ubida ti a. Hēnk di di ñaañ anke'ēnuñ akṭēpnun ti nji kaka ubida. 58 Pde panwoonun baṭi pii pi; paanwo ji pi baṣinan babiin ade abaa keṭa keṭ. Ñaañ ankeedeñ pde pi alun kaka ubida wi mnṭo. »

59 Yetu aṭup uko wañ wi akjukanun du *katoh kañehanaani du Kaper-nawum.

60 Baṭaṣar Yetu baṭum, wi batiinkun uṭup wañ, aṣē ji : « Uṭup wi udiṭi! Ñaañ aanhilar ptiink wa? »

61 Yetu, ame ti uleeful kē baṭaṣarul bawo ti pñur njan ti uko wi aṭupun aṣē ji na baka : « Uko wañ udolan naṭañan pfiyaar i? 62 Kē woli nalun awin *Abuk Ñiint kē akpaya pkak du baṭi bi awoonun, nabaa do hum? 63 Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujaan uwul ubida, ñaañ najēn aanwo nin ukoolan. Nṭup ni nji nṭupanañ ṇado Uhaaṣ wi Naṣibaṭi na ubida ṇabi ti an. 64 Kē uṣē ka ti an bañaan balon banwoon baanfiyaarēn. » Yetu ado bi meha me du ujuni banwoon baankfiyaara abot ame anklun kawaapa. 65 Aji na baka kak : « Uko wañ ukaan kē njakan nin ñaañ

aanhil kabi du nji bē mēnt Paapa aṭenulun uko mēnt. »

66 Ti wal mēnt kē baṭaṣar Yetu baṭum baṣē deka kafet, baankak aṭaṣa. 67 Kē aṣē ji na baṭaṣarul iñeen na batēb : « An kak naya kadukēn i? »

68 Timon Piyeer ateema aji na a : « Ajugun kabaa kaya du in ba? Iwoon na nṭup ṇanjaan ṇawul ubida wi mnṭo. 69 Nfiyaaru abot ame kē iwi iwoon ñaañ nayimanaan i Naṣibaṭi ayilun. »

70 Kē Yetu aṣē ji na baka : « Mēnt nji ddatanañ an baṭaṣar naan iñeen na batēb i? Kē alon ti an aṣē wo untaayi. » 71 Aṭiiniyaan wal mēnt Yuda abuk Timon Itkariyot, anwoon alon ti baṭaṣarul iñeen na batēb, aṣē lun kawaapa.

7

Yetu du Ufettu wi iloona

1 Wi iko yan iṭēpun, Yetu awo ti pñaay na utaak wi Galilay, aanṇal pdo kañaay na utaak wi Yuda ṭiki bala pfiṇa. 2 Ufettu wi *bayuday wi bajaan bado *ufettu wi iloona uñog wal mēnt. 3 Kē baṭa'ul baṣē ji na a : « Wutan kaduka ti, yaan Yuda baṭaṣaru bahilna kak bawin iko yi ijaan kdo. 4 Ñaañ aanji mena woli aṇal iko yi akdolun iwinana. Jibi ikdolun iko yan, pēnan iwinana ti bañaan. » 5 Baṭiini han ṭiki baanfiyaara.

6 Kē Yetu aṣē ji na baka : « Wal wi naan uundo bi ban, kē ṇwal bti ṇaṣē nuura pa an, nado uko wi naṇalun.

⁷ Bañaan biki umundu baanhilan ppokan, kë nji başë pokën ðiki dji kaşup kaji iko yi bakdolun iwuşi. ⁸ An, nayaan ufettu, nji mënkyä, ðiki wal wi naan uundo bi ban. »

⁹ Wi ajakun han aşë duka du Galilay. ¹⁰ Kë wi başa'ul bayaan du ufettu, kë aşë naşa aya da bë nin ñaan aammee. ¹¹ Baweek biki bayuday bawo ði pla'a ði wal wi ufettu aşë ji : « Awo şun ba? » ¹² Ði pntuk pi bañaan pambiin ufettu bhoopaşer batum maakan ði uko wi nul. Balon baji baji awo ñaan nado bnuura, balon kaji aji fël bañaan. ¹³ Kë nin alon kakşa aşë wo aanñiniyaan uko wi nul kë bañaan batee, ðiki başi baweek biki baka.

¹⁴ Bañaan baya ado ban ði ptoof pi kanëm ki ufettu, kë Yetu aşë ya du *Katoh Kaweek ki Naşibaşi awo ði pjukan. ¹⁵ Bayuday bañoar aşë hepar aji : « Hum di di ameen iko yi bë aanjuki? »

¹⁶ Kë Yetu aşë teem baka aji : « Pjukan pi naan paampëna ði nji, pawoona du anyilnuş. ¹⁷ Woli ñaan anjal pdo uko wi Naşibaşi analuş, ayikrën me pjukan pi naan pawoona du a, këme uko wi nji kaşupun uwoona ði nji şań. ¹⁸ Woli uwoona ði nji nawin kë dla la mndëm mi uleef naan, kë woli dla mndëm mi anyilnuş, kawo ñaan i manjoonan, anwoon natool. ¹⁹ *Moyit anwulan *Bgah i? Kë nin alon ði an aşë wo aanji do uko bti wi bajakun. We ukaan kë nakdo na pfinën ba? »

²⁰ Kë bañaan başë teema aji : « Iwo na untaayi. In aklaan pfinu ba? »

²¹ Kë Yetu ateem baka aji : « Ddola mlagre mloolan, kë naşë ñoşar. ²² Moyit aşı'an pwala katëmp kë paşë wo paanwoona du a, pawoona du bateem nja, kë naşë ji nawalan ñaan katëmp ði unuur wi pnoorfën. ²³ Hënkuş, naji nawalan ñaan katëmp ði unuur wi pnoorfën kë uunwo uko wi Bgah bi Moyit baneenanun. Kë hum di di nahilanun kadeebaşëraan ðiki djeban ñaan bti ði unuur wi pnoorfën? ²⁴ Nawutan kado kawayëş jibi nawinarun uko, nadoon kawayëş na manjoonan. »

Yetu awoha Krittü i?

²⁵ Wal mënş bañaan balon biki Yerutalem bawo ði phepar aji : « Mënş i i baklaan pfin i? ²⁶ Kë aşë wo awi, aşup ði kadun ki bañaan, baanjaka nin uko ulon. Om baweek biki nja başal aji awo *Krittü na manjoonan? ²⁷ Kë un nşë me dko di ñaan i awoonun ; woli Krittü abi, nin alon aankme dko di awoonun. »

²⁸ Kë Yetu, anhumun du *Katoh Kaweek ki Naşibaşi aşë huuran aji : « Naji name'en abot ame dko di nwoonun. Nji mëmbi bi bdidi naan, anwoon manjoonan ayilnuş. Naamme'a, ²⁹ kë nji nşë me'a ðiki dwoona du a, kë ul ayilnuş. »

³⁰ Bado na pmoba wal mënş, kë nin alon aşë wo aambana ban ðiki wal wi nul uundobi ban.

³¹ Kë ɥi bañaan banwoon da, batum bafiyaar Yetu ašë ɥiini aji : « Woli *Krittu alon abi, adola iko iññojarënuɲ impeli yi i akdolon i? » ³² Bafaritay batiink kë bañaan bakɲur ɲuran uko mënɥ ɥi Yetu, kë baɥenjan baweek na bafaritay bašë yil bayen bamoba.

³³ Kë Yetu ašë ji : « Dwo na an ɲwal ɲntiinku kak, kašë kakak du anyilnuɲ. ³⁴ Naluɲ kado kala'ën bë naankwinën ; kë dko di ɲji kawoon, naankhil pbi da. »

³⁵ Bayuday bahepar ɥi ptoof pi baka aji : « ɤun di di akyaan kë ɲënkwinä? Aya du bayit nja banwayšëruɲ du banwoon baanwo bayuday kašë kajukan banwoon baanwo bayuday i? ³⁶ We wi aɲaluɲ pɥup hënk wi ajakuɲ: “Naluɲ kado kala'ën bë naankwinën ; kë dko di ɲji kawoon naankhil pbi da.” »

Meel manjaan manwul ubida

³⁷ ɤi unuur ubaañsaani unwoon unuur uweek wi ufettu, Yetu anaɥ ašë huuran aji : « Woli udaan uɥij ñaan, abiin ɥi ɲji, ñaan anfiyaarnuɲ, ³⁸ adaanan. *Ulibra wi Našibaɥi uɥi : “Meel mntum manjaan manwul ubida manluɲ kado kapëna ɥi a ɥi ukumpëš.” »

³⁹ Yetu aɥiiniyaan ɥiiniyaan wal mënɥ Uhaaš wi Našibaɥi wi banfiyaaruluɲ bawoon biki kabi kayeenk. Našibaɥi aandobi wul Uhaašul wal mënɥ ɥiki aando bi dëman Yetu.

Blaɥar ɥi uko wi Yetu

⁴⁰ Bañaan balon ɥi pntuk, wi batiinkuɲ uko wi Yetu ajakuɲ ašë ji : « Na manjoonan ñaan i awoon *Naɥupar Našibaɥi!

» ⁴¹ Balon baji : « Awo *Krittu! » Kë balon bakji : « Krittu awo i kapëna *Galilay i? ⁴² Baampiit ɥi *Ulibra wi Našibaɥi aji Krittu awo i pntaali pi *Dayit kapëna Betleyem ubeeka wi Dayit i? »

⁴³ Wal mënɥ kë bañaan bašë wo ɥi plaɥar ɥi uko wi Yetu. ⁴⁴ Balon ɥi baka baɲal pmoba, kë nin alon ašë wo aampafa paf kañen.

⁴⁵ Bayen bakak du baɥenjan baweek na bafaritay, kë bukuɲ bašë hepar baka uko unkayi kë baantɥij Yetu.

⁴⁶ Kë bateem baka aji : « Nin ñaan aambaan kaɥiiniyaara ɥi a. »

⁴⁷ Kë bafaritay bašë ji na baka : « Naɲal kaji aguuran an kak? ⁴⁸ Alon ɥi baweek biki nja këme ɥi bafaritay aɥiyaara i? ⁴⁹ Kë pntuk pi bañaan panktašuluɲ pašë wo paamme *Bgah bi Moyit, pafëpanaa. »

⁵⁰ Wal mënɥ kë alon ɥi bafaritay i katim kawoon Nikodem ambiin aya du Yetu ašë ji na baka : ⁵¹ « Bgah bi nja badinan baji ñaan aduknaana bë baandun atiinka kame uko wi adolon i? »

⁵² Kë bateema aji : « Iwi kak iwo i Galilay i? Tenan bnuura, iwin kë mënɥ du Galilay di di *Naɥupar Našibaɥi akpënnuɲ. » [⁵³ Kë bašë ɥiis andoli du katohul.]

8

*Yetu na ñaaṭ anjubanun
pjuban pi piint*

[¹ Kë Yetu aṣë ya du Pnkun pi Mnoliwera*. ² Na nfa kub kë aṣë kak du *Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi, kë bañaan bti bakbi'a bi du a. Aṭo, aṣë jun pjukan baka. ³ Kë *bajukan Bgah na *bafaritay baṣë ṭija ñaaṭ alon i bamobun kë akpiint na ñiint anwoon aanwo ayinul. Babi anaṭana ṭi ptoof pi bañaan, ⁴ aṣë ji na Yetu : « Najukan, bamob ñaaṭ i kë akpiint na ñiint anwoon aanwo ayinul. ⁵ Kë *Moyit aṣë ji na nja ṭi *Bgah aji baat mënt bawo katap baka mnlak badoo bakeṭ. Kë iwi, we wi iṣaluṅ ṭi uko mënt? » ⁶ Baṭiini ṭiini haṅ kaṭaawanaana, kahilna kaka uko wi baktaparuli bṭup.

Kë Yetu aṣë juṭ apiit ṭi mboṣ na pkoñ. ⁷ Jibi bakheparaaru-lun hepar, kë Yetu aṣë het aji na baka : « Anwoon aambaan kajubanaara ṭi an, atapana plaak uteek. » ⁸ Wi ajakun haṅ aṣë kak ajut apiit ṭi mboṣ.

⁹ Wi bañaan bukuṅ batiinkun uṭup waṅ bajun abuyëṣaana aloolan aloolan, ajunna bantohi. Yetu kë aduka aloolan na ñaaṭ ṭaṅ, kë anaṭ ṭi kadunul. ¹⁰ Yetu ahet wal mënt aṣë ji na a : « Bantijiin ṭi bawo ṭun ba? Nin alon aanji iwo i kakeṭ? »

¹¹ Kë ateem aji : « Nin alon Naweek. »

Kë Yetu akak aji na a : « Nji kak, mënkji kë iwo i kakeṭ. Yaan na bgahu, iṣë iṭañan pjuban. »]

Yetu bjeehi bi umundu

¹² Yetu akak aṭiini na bañaan aji na baka : « Nji, dwoon bjeehi bi umundu, ñaan anṭṭaṣun, aankdo kapoṣ ṭi bdëm, aka bjeehi banjaan bawul ubida. »

¹³ Kë bafaritay baṣë ji na a : « Iwi, iji kṭupar uleefu, ṅënhinan kadinan kë uko wi iṭṭupun uwo manjoonan. »

¹⁴ Kë Yetu aṣë teem baka aji : « Woli ddoo ṭupar uleef naan, uko wi nji kaṭupun ujoonani, nji dme dko di nwoonun abot ame di nji kayaan, kë an naṣë wo naamme dko di nwoonun na di nji kayaan. ¹⁵ An, naji nawayëṣ ji bañaan bajën, nji, mënji kawayëṣ nin ñaan. ¹⁶ Kë woli dbi wo i kawayëṣ, pwayëṣ pi naan paji pajoonan, ṭiki mënt nji ṭaṅ nji kawayëṣun, Paapa anyilnun awo na nji.

¹⁷ « Bapiit ṭi *Ulibra wi Bgah bi nan aji banuma bañaan batëb kadiimanaan kë uko unṭupun ujoonani. ¹⁸ Nji dṭupar uleef naan, kë Paapa anyilnun abot aji ṭuparaan. »

¹⁹ Bahepara wal mënt aji : « Ṣaaṣ awo ṭun ba? »

Kë ateem baka aji : « Naamme'en abot awo naamme Paapa! Woli name'en lah, name kak Paapa. » ²⁰ Yetu aṭiini haṅ wi akjukanun bañaan du dko

* 8:1 Pnkun pi Mnoliwera : "Mont des Oliviers, Monti de Oliveira, Mount of Olives."

di *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi di bajaan bawatna itaka. Kē nin aloŋ aammoba, ŋiki wal wi nul uundobi ban.

²¹ Yetu akak aji na baka : « Dya, kē naşē luŋ kado kala'ēn, nalun kakeŋ na ipekadu yi nan. Naanhil pya dko di nji kayaan. »

²² Kē başē ji wal mēntŋ : « Wom aŋal ŋal kafin uleeful wi ajakuŋ dko di akyaan ŋenhil kaya da. »

²³ Kē Yetu aşē ji na baka : « An nawo biki mboş, kē nji nşē wo i baŋi. Nawo biki umundu wi, nji kē nşē wo mēnwō i wa.

²⁴ Uko waŋ ukaan kē nji na an, nakeŋ na ipekadu yi nan. Dŋupan, woli naanfiyaar kē nji dwoon, Anwoon*, nakeŋ na ipekadu yi nan. »

²⁵ Kē başē hepara aji : « Iwo in ba? »

Kē atem baka aji : « Dwo ŋaan i nji kajakanan undi-imaan aji dwoo†. ²⁶ Dka iko itum yi pŋup ŋi an inkŋuun nji naduknaanaa. Uko wi njaan kaŋup baŋaan dŋiinkna wa du anyilnuŋ, ul anwoon ŋaan i manjoonan. »

²⁷ Baanyikrēn wal mēntŋ kē aŋiniyaan ŋiiniyaan Aşin.

²⁸ Akak aji na baka : « Woli nalun adeen *Abuk Ŋiintŋ, naşē me kē nji dwoon anwoon abot awo mēnji kado nin uko uloŋ bdidi naan, dji kaŋup uko wi Paapa ajukanaanun. ²⁹ Kē anyilnuŋ abot awo na nji, aanwutēn kē nwo aloolan. Dji kado uko wi aŋaluŋ unuur unjinŋi. » ³⁰ Wi

Yetu aktupun haŋ kē baŋaan batum başē fiyaara.

Banwoon bubuk Abraham na manjoonan

³¹ Yetu aji na *bayuday banjakuŋ bafiyaara : « Woli namēban uko wi nŋupanan bnuura, nawo baŋaşar naan na manjoonan. ³² Nalun kame manjoonan, manjoonan mēntŋ manklun kabuuranan. »

³³ Kē bateema aji : « Nwo biki pntaali pi *Abraham, kē nin ŋaan aambaan kajuukntēnun. Hum di di ihilun kaji ŋluŋ kabuur? »

³⁴ Kē aşē teem baka aji : « Dŋupan na manjoonan, ŋaan anjaan ado buŋaan, pekadu daji dakakana awo nalempar da kabot kajuukntēna.

³⁵ Nalemp aanji wo ŋi katoh te mntŋ, abuk ka ajaan awo da te mntŋ. ³⁶ Woli Abuk Naşibaŋi abuuranan, nabuur na manjoonan. ³⁷ Dme kē nawo biki pntaali pi *Abraham, kē naşē la pŋiŋēn, ŋiki nŋup ŋi naan ŋaanhil pban du iŋēban. ³⁸ Dji kaŋup uko wi nwinun du Paapa, kē an nakdo uko wi natiinknuŋ du aşinan. »

³⁹ Kē başē teema aji : « Abraham awoon aşinun. »

Kē aji na baka : « Woli nawo lah bubuk Abraham, nado kado iko yi ajaan ado. ⁴⁰ Hēnkuŋ kē naşē ŋal pŋiŋēn nji nwoon ŋaan anŋŋupanan manjoonan mi ntiinknuŋ du Naşibaŋi, Abraham aando haŋ. ⁴¹ Kē an, naşē ji nado iko yi aşinan akdolun. »

* 8:24 Natenan ŋi Ppēn 3.14-15. † 8:25 Balon bapiit aji : « We ukaan kē nwo i kado kaŋini na an. »

Kë baji na a : « Un, an-inun aanwo naŋuunk, aŋinun awoha aloolan : Naŋibaŋi a. »

42 Kë ateem aji : « Woli Naŋibaŋi awoon lah aŋinan, naŋalën ŋiki dwoona du a abi, mëmbi bi bdidi naan, ul ayilnuŋ. 43 We ukaan kë naanji nate nŋup ŋi naan ba? Naanhil hil ptiink uko wi nŋupanaŋ. 44 Nawo babak *Untaayi Uweek kë iko yi aŋinan aŋaluŋ yi yi najaŋ naŋal kado kado. Du ujuni adobi wo ha wo nafiŋ baŋaŋ, nin aanji ŋup manjoonan, ŋiki manjoonan maanwo ŋi a. Woli aŋilan aji do uko wi awoon, ŋiki awo naŋilan abot awo aŋin baŋilan. 45 Nji dji kaŋupan manjoonan ukaan naanfiyaarën. 46 Ahoŋ ŋi an ahilanuŋ hilan kadiiman kë djubani? Kë woli dŋup manjoonan, we ukaan kë naanfiyarën ba? 47 Ŋaŋ anwoon i Naŋibaŋi aji tiink nŋup ŋi nul ; naanji natiink ŋa, ŋiki naanwo biki Naŋibaŋi. »

48 Kë *bayuday baŋë teem Yetu aji : « Nënfaŋuŋ i, wi nŋakuŋ aji iwo i utaak wi *Tamariya akuŋ aji iwo na untaayi i? »

49 Kë ateem baka aji : « Mënwo na untaayi, dji kadëman Paapa, kë an naŋë la pkowandënën. 50 Mënkla mndëm pa uleef naan, aloŋ aklaaŋ ma pa nji, ul akluŋ kayuuj uko wi ŋaŋ an-doli awoon na manjoonan. 51 Dŋupan na manjoonan, woli ŋaŋ amëban uŋup wi naan nin aankkeŋ. »

52 Kë *bayuday baŋë ji na a : « Nŋyikrën hënkuŋ na manjoonan kë iwo na untaayi. *Abraham akeŋi, kë *baŋupar Naŋibaŋi bakak akeŋ, kë iŋë ji : “Woli ŋaŋ amëban uŋup wi naan, aankkeŋ nin.” 53 Idëm apel Abraham aŋin nja ankeŋuŋ i na baŋupar Naŋibaŋi bankaŋ akeŋ? Iŋal aji iwo in ba? »

54 Kë Yetu aŋë teem baka aji : « Woli ddëman dëman lah bkow naan nji ŋi uleef naan, mndëm mi naan maankwo nin ukoolan. Paapa akdëmanaŋuŋ, ul i najaŋ naŋiiniyaan kaji awo Naŋibaŋi inan, 55 aŋë wo naamme'a. Nji, kë nŋë me'a. Woli dji lah mëmme'a kawo naŋilan ji an. Kë nŋë me'a abot amëban uŋup wi nul. 56 Abraham aŋinan alilan maakan wi aŋaluŋ kë aluŋ kawin unuur wi naan. Awin wa aŋë wo ŋi mnlilan. »

57 Kë bayuday baŋë ji na a wal mëntŋ : « Iindo ka ka nŋsubal iŋeen kaŋeen aŋë ji iwi iwinuŋ Abraham! »

58 Kë aji na baka : « Dŋupan na manjoonan, ji Abraham abi ado kawo, nji dwoo. »

59 Bajej wal mëntŋ mnlaak katapa, kë aŋë mena apën ŋi *Katoh Kaweek ki Naŋibaŋi.

9

Pjeb pi nakuul i kabuka

1 Yetu awo ŋi bgah aŋë win ŋiintŋ aloŋ ambukiŋ awo nakuul. 2 Kë baŋaŋarul baŋë hepara aji : « Najukan, we ukaan kë ŋiintŋ i abuka awo

nakuul ba? In ajubanuŋ ba? Ul a kēme bajugul? »

³ Kē Yetu ateem aji : « Mēntŋ pjuban pi nul pa kēme pi bajugul, uko mēntŋ uwo wo, iko inuura yi Našibaŋi ajaanŋ ado ihilna iwinana ŋi a. ⁴ Wi unuur uhumuŋ, ŋwo i kado ulemp wi anyilnuŋ, utejan ubi wi nin ŋaanŋ awoonŋ aankhil ulemp. ⁵ Jibi nhumuŋ ŋi umundu, dwo bjeehi bi wa. »

⁶ Wi Yetu ajakuŋ haŋ, ašē tēfjēr mboš anag akēr ŋi kēš ki nakuul, ⁷ ašē ji na a : « Yaan iñowa du dko di meel di badoluŋ du Filowe. » (Filowe dawoonŋ nayili.) Kē nakuul ayaa, aya añowa, ašē wuğša, abi kawin win bnuura.

⁸ Bakiñtuŋ na bañaanŋ banjonuŋ kawina kē aji ñehan baji wal mēntŋ: « Mēntŋ i ajaanŋ aŋo bñehan du i? »

⁹ Balonŋ baji : « Ul a. »

Kē balonŋ baji : « Mēntŋ ul a, anaama naam. »

Ul kē ašē ji : « Nji a. »

¹⁰ Kē bašē hepara aji : « Ido do hum adoo kak awin ba? »

¹¹ Kē ateem aji : « Ñiintŋ i bajaanŋ bado Yetu añowanuŋ mboš na iŋuuj akērēn ŋi kēš ašē ji na nji nya nñowa du Filowe, kē nya añowa, ašē bi kawin win. »

¹² Kē bašē ji na a : « Ñiintŋ mēntŋ awo ŋuŋ? »

Kē ateem aji : « Mēmme. »

¹³ Bajej wal mēntŋ ñiintŋ añootŋ du *bafaritay. ¹⁴ Kē unuur wi Yetu ašaanŋ añowan mboš na iŋuuj ajebanaan nakuul kē ušē wo *unuur wi pnoorfēn wi bayuday. ¹⁵ Uko waŋ ukaanŋ kē bafaritay bahepar

ñiintŋ uko wi adoluŋ adoo win hēnkuŋ. Kē ateem aji : « Akērēn mboš ŋi kēš, kē nya añowa abi kawin win. »

¹⁶ Bafaritay balonŋ kē bašē ji : « Ñaanŋ andoluŋ uko wi aanwo i Našibaŋi ŋiki aanji ŋaš uko wi bgah bajakuŋ ŋi uko wi unuur wi pnoorfēn. »

Kē balonŋ baji : « Hum di di ñaanŋ nado buŋaan ahilanuŋ kado iko iñonjarēnaan mēntŋ. » Baankak atiinkar wal mēntŋ. ¹⁷ Wi wi bašaanŋ aji kak na nakuul i bajebanuŋ: « Kē iwi, we wi iŋaluŋ aji awoo, wi adoluŋ kē ikak awin? »

Kē aji na baka : « Awo *Naŋupar Našibaŋi. »

¹⁸ Baanfiyaar kē abi wo nakuul ašē win hēnkuŋ. Uko waŋ ukaanŋ kē badu bajugul. ¹⁹ Bahepar baka aji : « I awo abukan i? Ujoonan kē abuka buka awo nakuul i? Hum di di ahilanuŋ keeri awin? »

²⁰ Kē bajugul bateem aji : « Njme kē awo abukun, akuŋ ame kē abuka buka awo nakuul. ²¹ Kē jibi adoli ado win hēnkuŋ, na anjebanuluŋ, ŋēmme. Naheparēna, awo naweek, aŋupan bdidi'ul. »

²² Bajugul baŋiini haŋ ŋiki baŋi baweek biki baka, bantiinkaruŋ aji badook ñaanŋ ankjakuŋ kaji Yetu awoonŋ *Krittū, ŋi *katoh kañehanaani. ²³ Uko waŋ ukaanŋ kē bajugul baji : « Awo naweek, naheparēna. »

²⁴ Bafaritay bakak adu ñiintŋ ambiinŋ awo nakuul aji na a : « Dēmaan Našibaŋi, iŋup manjoonan! Un, njme kē ñiintŋ mēntŋ awo nado buŋaan. »

25 Kë ašë teem baka aji : « Mëmme me awo nado buṭaan, dmeha uko uloolan : dbi wo nakuul, ašë win hênkuṅ. »

26 Kë bašë hepara aji : « we wi adoliṅ? Hum di di adoluṅ kë ido kak awin? »

27 Kë ateem baka aji : « Ddo bi ṭupan kë naandi ptiinkën. We ukaan kë nakak aṅal katiink? Wom nakak aṅal kakak baṭašarul? »

28 Kë bašë jun pkara aji : « Iwi iwoonṅ naṭašar ñiintṅ mënṭ ; un, ṅwo baṭašar *Moyit. 29 Un ṅme kë Našibaṭi aṭiini na Moyit ; kë i, ṅëmme dko di awoonṅ. »

30 Kë ateem baka aji : « Uko waṅ uñonjarëni : naamme dko di awoonṅ, kë ašë dolën kë nkak awin! 31 ṅme kë Našibaṭi aanji tiink bado buṭaan, kë woli ñaanṅ aji dëmana abot ado uko wi aṅaluṅ aji tiink uṅ mënṭan. 32 Nin ñaanṅ aambaanṅ katiinka kë baji ñaanṅ aloṅ ajeban nakuul i kabuka. 33 Woli ñiintṅ mënṭ aanwo lah i Našibaṭi, aankhil pdo nin uko ulonṅ. »

34 Kë bafaritay bašë ji na a : « Ibuka abi wo wo bti ṭi buṭaan ašë ji ijukanun. » Wi wi bašaṅ adooka kë apën ṭi katoh kañehanaani.

35 Yetu atiink kë badooka. Aya awina ašë hepara aji : « Ifiyaar *Abuk Ñiintṅ i? »

36 Kë ateema aji : « Naweeek, in awoonṅ Abuk Ñiintṅ nhilna nfiyaara? »

37 Kë aji na a : « Iwina, ul aktiiniṅ na iwi hênk. »

38 Wal mënṭ kë ñiintṅ ašë ji : « Ajugun, dfiyaari » ašë ṅup adëmana.

39 Yetu akak aji : « Nji dbi bi ṭi mboš pa pwayëš, banwoonṅ baankwin bahilna bado kawin, bankwinṅ bakak bakuul. » 40 Bafaritay balonṅ banwoonṅ na a batiink uko wi aṭupuṅ ašë hepara aji : « Un kak, ṅwo bakuul i? »

41 Kë ateem baka aji : « Woli nawo lah bakuul, baankji naduknaanaa ; kë jibi najakuṅ aji nawin, nakeer nhum nduknaana. »

10

Uhoñ wi Nayafan na batani bi nul

1 Yetu akak aṭiini aji : « Na manjoonan dṭupan, ñaanṅ anwoonṅ aaneejna plëman pi kampen ašë lutna umbanṅ ulonṅ awo nakiiṅ, nalat. 2 Anneejnuṅ plëman kë ašë wo nayafan i ṅkaneel. 3 Nayanṅ aji haabëša plëman, ṅkaneel ṅabot katiinka, aji du undoli ṭi katim ki wa kapënan bdig. 4 Woli apënan ṅkaneel bti ṅanwoonṅ ṅi nul, aji jot ṅa kadun, ṅašë kaṭaša ṭiki ṅayikrën pdiim pi nul. 5 ṅkaneel mënṭ ṅaankṭaš nin ñaanṅ nampaṭi, ṅaji ṅaṭëp ṭëp kaṭi'a ṭiki ṅaanyikrën pdiimul. » 6 Yetu ahoñ na baka hanṅ kë bašë wo baamme uko wi aṅaluṅ pṭup baka.

7 Wi wi akaanṅ aṭiini na baka aji : « Na manjoonan, dṭupan ṅi dwoonṅ plëman pi ṅkaneel ṅaktëpnuṅ. 8 Banjotnuṅ kadun bti bawo bakiiṅ, na balat, kë ṅkaneel ṅaanktiink

baka. ⁹ Nji dwo plëman. Woli ñaan aṭëpna ti nji aluṅ kabuur; aluṅ kado kaneej kakak kapën kašë kaka uko ude. ¹⁰ Nakiij abi bi ṭaṅ pa pkiiṅ, kafaal, kabot katok tokan. Nji dbi pa bañaan baka ubida, bakak batum na wa.

¹¹ « Nji dwo nayafan nanuura, anjaan awul ubida wi nul pa ṅkaneel ṅi tul. ¹² Ñaan i balukuṅ luk kē abi byafan, anwoon aanwo ajug ṅkaneel, awinle uñiiṅ aji ti kaduk ṅa, uñiiṅ kamob ṅlonṅ kawayëš batani. ¹³ Aji do haṅ ṭiki awo ñaan i balukuṅ luk pa abi alemp, aanji ṭaaf ṅkaneel. ¹⁴ Nji dwo nayafan nanuura, ame ṅkaneel ṅi naan, kē ṅabot ame'ën ¹⁵ jibi Paapa ame'ënuṅ kē mbot ame'a. Dwul ubida wi naan pa ṅkaneel ṅi naan. ¹⁶ Dka ṅkaneel ṅlonṅ ṅanwoon ṅaanwo ṭi kampen ki. Naṅ mēntṅ kak dwo i kaṭij ṅa, ṅaluṅ kaṭiink pdiim pi naan. Batani bašë bawo bloolan, nayafan abot awo aloolan. ¹⁷ Paapa aṅalën ṭiki dwul ubida wi naan ; ašë luṅ kayeenk wa. ¹⁸ Nin ñaan aanji yeenkën ubida, nji ṭi uleef naan djaan kawul wa. Dka mnhina mi pwul wa, kakuṭ kayeenk wa. Uko waṅ wi wi Paapa aṭu'ënuṅ pdo. »

¹⁹ Nṭup ṅi Yetu aṭupun ṅaṭu kē bayuday baankak atiinkar. ²⁰ Batum baji : « Awo na untaayi, ayilaa. We ukaan kē naktiinka ba? »

²¹ Kē baloṅ baji : « Nṭup ṅi ṅaanwo ṅi ñaan anwoon na

untaayi. Kē untaayi, uhil ka-haabëš bakuul kēš i? »

Ñaan i Yetu awoon na man-joonan

²² Ufettu unjaan ulešan unuur wi *Katoḥ Kaweek ki Našibaṭi kakaan akak ayiman uwo wal mēntṅ du Yerutalem. Uwo ṭi wal wi ujoṅṭ. ²³ Yetu añaay na Katoḥ Kaweek ki Našibaṭi du dko di bajaan bado Ušaala wi *Falomoṅ. ²⁴ Bayuday babi afooya ašë ji na a : « Ibaa do kanooranun te lum ba? Woli iwo *Krittū, kṭupun bañaanṅ bti kame. »

²⁵ Kē Yetu ateem baka aji : « Dṭupan kē naanfiyaarën. Iko yi nji kadoluṅ pa Paapa iyuuj kē dwo a ; ²⁶ kē an našë wo naanfiyaarën ṭiki naanwo ṅkaneel ṅi naan. ²⁷ ṅkaneel ṅi naan ṅaji ṅatiink pdiim pi naan ; dme ṅa kē ṅabot aji ṅaṭašën. ²⁸ Dwul ṅa ubida wi mnto, ṅaankkeṭ nin kē nin aloṅ aanktehën ṅa. ²⁹ Paapa aṅennuṅ iko mēntṅ adēm apel iko bti. Nin aloṅ aanhil kateh uko uloṅ ṭi iñen yi nul. ³⁰ Nji na Paapa ṅwo ñaan aloolan. »

³¹ Wal mēntṅ kē bayuday bašë kak aṭij mmlaak ptaṅa. ³² Kē ašë ji na baka : « Ddo iko inuura itum kē nawini, iko mēntṅ iwoona du Paapa, kahoṅ ṭi ya kakaanṅ kē naṅal ptaṅën mmlaak ba? »

³³ Kē bašë teema aji : « Mēntṅ uko unuura ukaanṅ kē ṅktapu mmlaak, ikar kar Našibaṭi ukaanṅ, iwo ñaan najën ṭaṅ ašë jej bkowu aṭu Našibaṭi. »

³⁴ Kë Yetu aşë teem baka aji : « Jëm Naşibaţi aji ți ulibra wi nul : “*Dji : Nawo başibaţi?*”»³⁵ Nme kë ñaan aanhil plaţ uko umpiitaniin ți Ulibra wi Naşibaţi. Kë wi aduun biki uţup wi nul ukţiiniyaanun aji başibaţi,³⁶ we ukaan kë naji dkar Naşibaţi Paapa wi njakuñ aji dwo Abukul, nji i adatuñ ayil ți umundu.³⁷ Woli mënkdok iko yi Paapa ajaan ado, nawutan kafiyaarën.³⁸ Kë woli ddo ya, woli naando fiyaarën, nafiyaaran iko yi njaan kado, nahilna nayikrën uloolan kë Paapa awo ți nji, kë nji mbot awo ți Paapa. »

³⁹ Bakak ado na pmob Yetu, kë aşë buur baka.

⁴⁰ Akak aya du plut pi bdëk bi Yordan, du dko di *Yowan abiin abattaaraan, aţo da.⁴¹ Bañaan batum babi du a aji : « Yowan aandiiman nin uko ulon uñonjarënaan, kë uko bti wi aţupun ți ñiinţ i uşë joonan. »⁴² Bañaan batum bafiyaara ți dko di awoon mënţ.

11

Pkeţ pi Lataar

¹ Ubi ka ñiinţ alon ammaakuñ i katim kawoon Lataar. Abi wo du ufëţ wi Betani ul na Mariya na Marta baweekul baat.² Mariya abiin ajeeş ukëra ulil pţëkëñ ți ihoţ yi Ajugun abot awent ya na uwel wi nul. Lataar aţa Mariya mënţ amaakuñ hënk.³ Baat batëb banţaarun bukuñ bayil alon du Yetu, kë aya ji

na a : « Naweeke, nanohu i imaganun amaaki. »

⁴ Wi Yetu atiinkun uko mënţ aşë ji : « Pmaak pi Lataar paankfiña, amaak maak bañaan bahilna bawin mndëm mi Naşibaţi, na mi Abukul. »⁵ Yetu amagan bi Marta, Mariya, na Lataar aţa baka.⁶ Kë wi aşaan atiink pmaak pi Lataar, aţo dko di awoon nnuur nţëb kak,⁷ abaa ji na baţaşarul : « Najoh nşak utaak wi Yuda. »

⁸ Kë başë teema aji : « Najukan, du nnuur nşantëpun, bayuday banal katapu mnlaak kafin, kë işë nşal pkak da. »

⁹ Kë aşë ji na baka : « Kapëna nfa te utaakal nwoori nşaanwo iñeen na nşëb i? Ankpoşun na pnak aanji hubta ți uko ulon țiiki aji win bjeehi bi umundu wi.¹⁰ Kë anşaan aji poş na utejan, aji hubta țiiki bjeehi baanwo ți a. »

¹¹ Wi Yetu aţupun baka uko wun aşë kak aji : « Lataar nanohun anşoyëñţi, kë nşë ya kahuma. »

¹² Baţaşarul kë bateema aji : « Ajugun, jibi akşoyëñţun şoyëñţ ţań, akeer ajeb. »

¹³ Yetu aţiiniyaan uko wi pkeţ pi Lataar kë başë nun kë aji Lataar anşoyëñţ şoyëñţ.¹⁴ Kë aşë jintëlëş baka bţup aji na baka « Lataar akeţi.¹⁵ Dlilan pa an, wi nwoon mëmmaar pkeţ pi nul, nahilna nafiyaarën. Nabin nşya du a. »

¹⁶ Kë Toma, i bajaan badu kbet, aşë ji na baţaşar Yetu

bandukiin: « Nabiin kak nya, n̄hilna n̄keṭ na najukan i nja. »

Yetu awoon pnaṭa ṭi pkeṭ

17 Wi Yetu abanuṅ, aṭenk kē udo bi do n̄nuur n̄baakēr wi bamoyuṅ Lataar. 18 Ufēṭ wi Betani uunlowiir na Yerutalem, uya pban n̄kilometēr n̄wajanṭ ; 19 kē bayuday batum baṣē bi pwin bi Marta na Mariya na puum pi aṭa baka kabot katēnṭēn baka. 20 Wi Marta atiinkuṅ kē Yetu aṅogi, aṣē naṭa kaya kayit na a, kē Mariya aṣē duka aṭo du katoh.

21 Marta aji na Yetu : « Ajugun, woli iwo lah ṭi, aṭa naan aankkeṭ! 22 Kē n̄ṣē me kē ṭi dko di n̄woon di hēnkuṅ, uko bti wi ikñehanun Naṣibaṭi, awulu wa. »

23 Kē aji na a : « Aṭa'u anaṭa ṭi pkeṭ. »

24 Kē akak aji na a : « Dme kē ṭi uba umundu, wal wi bañaan bti baknaṭiin ṭi pkeṭ, ul kak anaṭa ṭi pa. »

25 Kē akak aji na a : « Nji dwoon pnaṭa ṭi pkeṭ, nji kak dwoon ubida. Anfiyaarnun, woli adoo keṭ, alun kaka ubida. 26 Kē ñaan ankaan ubida abot afiyaarēn nin aankkeṭ. Ifiyaar uko wan i? »

27 Kē ateema aji : « Aa Ajugun, dfiyaar kē iwoon *Krittu Abuk Naṣibaṭi, anwoon i pbi ṭi umundu wi. »

Nwooni ni Yetu

28 Wi Marta aṭiiniin han, aṣē ya du Mariya i baṭaarun ahoopaṭa aji : « Najukan abii, adu'u. » 29 Wi Mariya atiinkuṅ

uko wan aṣē naṭa ataran apēn aya du Yetu. 30 Kē Yetu aṣē wo aandobi neej du ufēṭ ahum du dko di ayitiiraanun na Marta. 31 Wi bambiin awo ṭi katoh na Mariya atēnṭēna bawinulun kē ataran apēn, baṭaṣa anun kē aya n̄wooni du bhēr.

32 Wi Mariya abanuṅ du dko di Yetu awoon, awina, aṣē jot ṭi ihoṭul aji na a : « Ajugun, woli iwo lah ṭi, aṭa naan aankkeṭ. »

33 Yetu awina kē akwooni ul na bañaan bangakanderun na a kē uko mēnṭ uṣē de'a maakan. 34 Ahepar baka dko di bamoyuṅ Lataar, kē baji na a : « Ajugun ṭaṣun, nya kayu-uju da. » 35 Kē Yetu aṣē wooni.

36 Bañaan balon kē baṣē ji : « Natenan jibi aṅaluli. »

37 Balon ṭi baka kē baṣē ji : « Ul anjebanuṅ nakuul, aanhil lah kaneenan Lataar akeṭ i? »

Pnaṭa ṭi pkeṭ pi Lataar

38 Uko mēnṭ ukak ade Yetu maakan kē aṣē ya du bhēr, bajel jēl bhēr mēnṭ ṭi pnkun, kē plaak padētnun ba. 39 Yetu aji : « Napēnaan plaak. »

Marta naweek Lataar kē aṣē ji na a : « Ajugun, ajun pṭēkēñ, udobi do n̄nuur n̄baakēr ni amoynaani. »

40 Kē ateema aji : « Mēnjaku aji woli ifiyaari kwin mndēm mi Naṣibaṭi i? »

41 Bapēnan plaak, kē Yetu aṣē kat keṣ du baṭi aji : « Paap, dbeebu wi itiinknuṅ. 42 Dme kē n̄nuur bti iji ktiinkēn, kē

nşë tiini hañ pa bañaan banfoynuñ bahil bafiyaar kē iwi iyilnuñ. »

⁴³ Wi aṭiiniñ hañ ašë huran maakan aji : « Lataar, pēnan! » ⁴⁴ Kē ankeṭuñ apēn kē ihoṭ na iñen itaayana na ilēmēnt, kē bkow babooṭan na blaañ. Yetu aji na baka : « Nataayēšana, našë nawuta aya. »

⁴⁵ Bayuday batum bambiin du uko Mariya abot awin uko wi Yetu adoluñ, bafiyaara. ⁴⁶ Balon kē bašë ya du *bafaritay pṭup baka uko wi adoluñ. ⁴⁷ Kē Baṭeñan baweek na bafaritay bašë duur du uruha wi baka ašë ji : « we wi nbaañ ado ba? Ñiintṭ i aji do iko iñonjarēnaan itum. ⁴⁸ Woli nṭwuta kē akdo iko yi akdoluñ yi, bañaan bti kafiyaara, baromeñ babi tok dko dyimanaan di nun na utaak wi nja. »

⁴⁹ Alon ṭi baka i katim kawoon Kayif anwoon uşubal mēntṭ naşih i baṭeñan aji na baka : « Naamme nin uko ulon! » ⁵⁰ Naanwin kē uko mēntṭ uwo unuura pa an i? Ñaan aloolan akeṭar bañaan bti. Hēnk bašë bawut pṭok utaak bti. » ⁵¹ Uko wi Kayif akṭupuñ uumpēna ṭi a ; kē jibi awoon uşubal mēntṭ naşih i baṭeñan, aṭup ji Naṭupar Naşibaṭi kē Yetu akeṭar bayuday bti. ⁵² Mēntṭ pa bukal ṭañ baka, ma pyitrēn babuk Naşibaṭi bti banwayşeruñ bawo baloolan.

⁵³ Unuur mēntṭ wi wi baweek biki bayuday banjunuñ pla pfiñ Yetu. ⁵⁴ Ukaan kē aṭañan pdo kaya kabi ṭi pṭoof pi bayuday. Aya du utaak ulon uññogun *pndiiş du ubeeka wi Efrayim, aṭo da na baṭaşarul.

⁵⁵ *Ufettu wi Mbuur wi bayuday uñogi kē bañaan batum bašë woona nṭfēt nṭi baka abi ṭi Yerutalem kado bañow ji ufettu ubi uban. ⁵⁶ Bala Yetu, kē wi bawoon du *Katoḥ Kaweek ki Naşibaṭi andoli aji hepar atēntul me aşal kē abi ṭi ufettu. ⁵⁷ Kē *baṭeñan baweek na *bafaritay bašë ji ñaan awinle Yetu awo i kaṭup baka bahilna bamoba.

12

Du Betani
(Maci 26.6-13; Markut 14.3-9)

¹ Wi *Ufettu wi Mbuur udukiinṭ nṭnuur paaj, Yetu aban Betani, di Lataar i abiinṭ anaṭan ṭi pkeṭ afēṭuñ. ² Badu da Yetu pyoban, Marta awo ṭi ulemp, kē Lataar ṭi uleeful aṭo na Yetu. ³ Mariya ajej pṭoof pi ulitru wi ukēra ulon ulil pṭkēñ untamuñ maakan*, akēr ihoṭ yi Yetu abot awent ya na uwel wi nul. Kē pṭkēñ plil puñ paniink katoḥ.

⁴ Kē Yuda Itkariyot, anwoon alon ṭi baṭaşar Yetu, ankbiinṭ kawaapa, ašë ji : ⁵ « we ukaan kē baanjej ukēra utam maakan wi awaap, unwoon itaka itum†, awul ya bajuuk

* 12:3 Ukēra ulon: Baji badu ukēra mēntṭ nardu, uwo ukēra ulil maakan wi bapēnanaanuñ ṭi bko blon. † 12:5 Itaka itum : Ilinṭ na baluk bi uşubal.

ba? » ⁶ Aanktiini tiini han̄
 ʔiki an̄al bajuuk, aʔiini tiini ʔiki
 awo nakiij. Kē jibi awoon̄
 nahank itaka yi bi Yetu na
 baʔaʂarul, aʔaal pdo kajej itaka
 yi baʔu'u luŋ phank kalem-
 paʂaana. ⁷ Yetu kē aʂē ji na
 a : « Wutana : ado do han̄
 pa unuur wi bakluŋ kaʔu'ēn
 du bhēr. ⁸ Bajuuk bawo na
 an ŋnuur bti, kē nji kē nʂē wo
 mēnkwo na an ŋnuur bti. »

⁹ Wal mēnt̄ bañaan̄ batum
 babi, wi batiinkuŋ kē Yetu
 awo da. Baambi ʔaŋ pa pwin
 Yetu, bakak an̄al kawin Lataar
 i anaʔanuŋ ʔi pkeʔ. ¹⁰ Kē
 *baʔejan̄ baweek baʂē tiinkar
 aji bafiŋ Lataar kak, ¹¹ ul
 akaan̄ kē bayuday batum
 bakak aʔiyaar Yetu aduk
 baʔejan̄ baweek.

*Uneej wi Yetu du Yerutalem
 ji naʂih*

*(Maci 21.1-9; Markut 11.7-
 10; Luk 19.35-38)*

¹² Wi unuur ujintuŋ,
 bañaan̄ batum maakan bam-
 biin̄ *Ufettu wi Mbuur du
 Yerutalem batiink kē baji Yetu
 abi ufettu. ¹³ Bajej ikēn yi
 mnjaak aʂē pēn abi pkita,
 ahuuran aji :

« *Hotana!*

*Bnuura nuura ʔi ankmbiin̄ ʔi
 katim ki Ajugun,*

naʂih i Itrayel[☆]. »

¹⁴ Yetu awin ubuuru
 umpoʔi aʂē dapa wa, jibi
 upiitaniin̄ aji :

¹⁵ « *Nawutan kalēnk, an babuk
 Fiyon̄:

Tenan, naʂih i nan abi awi,

adapa ubuuru umpoʔi. »[☆]

¹⁶ Uko mēnt̄ baʔaʂarul
 baanyikrēn wa wal mēnt̄,
 Kē wal wi mndēm mi Yetu
 mambiin̄ awinana kē baʂē leʂ
 kē iko mēnt̄ bti ipiitana ʔi a ʔi
 Ulibra wi Naʂibaʔi kē babot
 adola ya.

¹⁷ Bañaan̄ bambiin̄ awo
 na Yetu wi abiin̄ adu Lataar
 du bhēr anaʔana ʔi pkeʔ
 bawo ʔi pkakalēʂ uko wi
 bawinuŋ. ¹⁸ Bañaan̄ batum
 batiink uko uŋoŋarēnaan
 wi adoluŋ, ukaan̄ kē babi
 pwina. ¹⁹ *Bafaritay bawo
 ʔi phoopāʔēr wal mēnt̄ aji : «
 Nawin kē ŋēnhilan da nin uko
 ulon̄: bañaan̄ bti bawo ʔi pʔaʂa.
 »

Bagrek ban̄jalun̄ pwin Yetu

²⁰ Banwoon̄ baanwo bayu-
 day[‡] balon̄ bawo wal mēnt̄
 ʔi bambiin̄ pdēman Naʂibaʔi
 ʔi wal wi *ufettu wi mnjeeh.

²¹ Baya du Filip anwoon̄ i
 ubeeka wi Bettayida du utaak
 wi Galilay aʂē ji na a : «
 Naweeek, ŋŋal kawin Yetu. »
²² Filip aya aʔup Andre, kē
 bukal batēb baya aʔup Yetu.

²³ Kē Yetu aʂē ji : « Wal
 ubani, wi bakluŋ kawin
 mndēm mi *Abuk Ōiint̄,
²⁴ Na manjoonan, dʔupan,
 woli pbuk pi maaj panjo-
 tuŋ ʔi mboʂ paankeʔi, paʔo
 ploolan ; bē woli pakeʔi
 paji pawul mbuk mntum.

²⁵ Ōnaan̄ an̄jalun̄ ubida wi
 nul awaan̄ wa, kē anwoon̄
 aankdēman ubida wi nul
 ʔi mboʂ alun̄ kaka ubida

[☆] 12:13 Kañaam 118.25-26. [☆] 12:15 Fakariya 9.9. [‡] 12:20 Banwoon̄ baanwo bayuday : Bañaan̄ biki baktiiniyaanun̄ ʔi bawo bagrek.

unwoonj uunkba. ²⁶ Woli ñaanj aňal plemparaan, awo i kaťaşen ; hēnk, dko di nji kawoonj, ul kak aluň kawo da. Woli ñaanj alemparaan, Paapa kadēmana.

²⁷ « Hēnkuň uhaaş wi naan uťēla ťēlaa, kē we wi nji kakakuň? Dwo i kaji na Paapa abuuranaan ťi wal wi i? Aa, uko waň ukaañ kē mbii. ²⁸ Paap, dolan bañaaň bawin kē katimu kadēmi! »

Kē pdiim paşē pēnna baťi aji : « Ddo bi dēman ka akak aluň kadēman ka. » ²⁹ Ți bañaaň baťum banwoonj da atiink pdiim, baloň baji batiink kamparantant, kē baloň baji uwanjut uťiiniň na Yetu.

³⁰ Kē Yetu așē kak aťiini na baka aji : « Mēňť nji dkaañ kē pdiim paň paťiinkanaa, an baka. ³¹ Hēnkuň wal wi Nașibaťi akyuujunj umundu wi kē uduknaanaa ubani, hēnkuň bawalan *Fatana, nașih i umundu wi afēla bdiġ. ³² Kē nji, wal wi nji kadeeňaniinġ, dpul bañaaň bťi babi ťi nji. » ³³ Yetu aťup ťup wal mēňť jibi akbiinj kakeť. ³⁴ Bañaaň bateema aji : « Njuk ťi Ulibra wi Nașibaťi kē *Krittu aťo te mnťo. Hum di di ihilanunj kaji *Abuk Ńiintj awo i kadeeňana? In awoonj Abuk Ńiintj ba? »

³⁵ Kē Yetu aji na baka : « Bjeehi bahum nwo na an űwal űntiinku. Nadoon kapoș wi nahumuň nwo na bjeehi, kaťi bdēm babi bawunan

: Ankpoșunj ťi bdēm aanji me dko di akyaañ. ³⁶ Wi nahumuň nwo na bjeehi, nafiyaarēn ba nahilna nawo bañaaň biki bjeehi. » Hēnk di di Yetu aťiiniň așē ya na bgahul, aya amena baka.

Ppok pfiyaar Yetu

³⁷ Yetu ado iko itum iňonjarēnaan ťi kadun ki bañaaň, kē bawoha wo baanfiyaara. ³⁸ Kē hēnk di uko wi *Itayi *Naťupar Nașibaťi ajakuň udolaniinj, aťiini aji :

« *Ajugun, in afiyaarunj uťup wi nun?*

*In i Ajugun adiimanunj mn-hina mi nul? »**

³⁹ Itayi akak aťup uko un-kayi kē bañaaň mēňť baanhil pfiyaar. Aji :

⁴⁰ « *Nașibaťi adēt baka kēș adēnēťan baka űhaaş kēș ki baka kahilna kawo kaankwin,*

*űhaaş űi baka űawut kayikrēn. Hēnk baankkak ťi nji njeban baka. »**

⁴¹ Itayi aťup haň ťiki awin mndēm mi Yetu abot aťiiniyaan uko wi nul.

⁴² Kē ťi wal mēňť kak baťum ťi baweek biki bayuday bafiyaar Yetu, kē bafaritay bașaaň aka kē baanyuuj wa, bawutna kadook baka du *katoh kañehanaani. ⁴³ Bahokan pwinana bnuura ťi bañaaň apel pwinana bnuura du Nașibaťi.

⁴⁴ Yetu ahuuran aji : « Ńaaň anfiyaarnunj, mēňť nji ťi uleef naan țaň i i afiyaarunj, afiyaar kak anyilnuň. ⁴⁵ Kē ñaaň

Š 12:32 Wal wi nji kadeeňaniinj uwoonj: Wal wi nji kadeeňaniinj ťi Krut. Natenan kak ťi Yowan 3.14-15. ☆ 12:38 Itayi 53.1. ☆ 12:40 Itayi 6.9-10.

anwinnuŋ awin anyilnuŋ.
 46 Dbi ƚi umundu ji bjeehi,
 ƚnaaŋ anƚiyaarnuŋ awutna
 kaduka du bdēm.

47 « Woli ƚnaaŋ atiink ƚƚup
 ƚi naan aŝe wo aammēban
 ƚa, mēntŋ ƚji kajuŋ aduk-
 naanaa. Mēmbi bi pwayeŝ
 umundu kaji udukuanaa,
 dbi bi pbuuran wa. 48 Kē ƚnaaŋ
 ampoknuŋ awo aandi ptiink
 ƚƚup ƚi naan aŝe duknaana
 : ƚƚup ƚi ƚji ƚƚupuŋ ƚaluŋ
 kadiiman kē adukuanaa ƚi
 unuur ubaaŋŝaani. 49 Mēntŋ ƚji
 ƚi uleef naan dƚupuŋ, Paapa
 anyilnuŋ aƚupuŋ uko wi
 nwoon kaƚup na jibi nwoon
 kaƚup wa. 50 Dme kē uko wi
 aƚuuŋ pdo uji uŋooƚ ƚnaaŋ du
 ubida wi mŋto. Hēnk, uko wi
 ƚji kaƚiiniyaanuŋ, dji kaƚup wa
 jibi Paapa ajaknuŋ ƚƚiiniyaan
 wa. »

13

Yetu aŋow ihoƚ yi baƚaŝarul

1 *Ufettu wi Mbuur uŋogi,
 kē Yetu ame kē wal wi
 pduk umundu wi kakak du
 Naŝibaƚi Aŝin ubani. Kē jibi
 aŋaluŋ baƚaŝarul banwoon ƚi
 umundu, hēnk di aŋalaŋ baka
 te wal ubaaŋŝaani.

2 Yetu na baƚaŝarul bawo ƚi
 pde kaŋah, kē Untaayi Uweek
 uŝe do bi neej ƚi *Yuda, abuk
 Fimoŋ Itkariyot, kē akten jibi
 akdolun kadoo kawaap Yetu.

3 Yetu ame kē Aŝin aƚu iko
 bti ƚi iŋen yi nul, abot ame
 kē awoona du Naŝibaƚi akuƚ
 akak du a. 4 Wi wi aŝaan
 anaƚa, awohēŝ kamiŝa, atan
 blaaŋ ƚi blank, 5 ajeŋ meel
 aƚu ƚi ubaaidu aŝe jun pŋow

ihoƚ yi baƚaŝarul awent ya na
 blaaŋ bi atanuŋ ƚi blank.

6 Abi aban ƚi Fimoŋ Piyeer,
 kē un aŝe jaka aji : « Ajugun,
 iwi, kaŋowēn ihoƚ? »

7 Kē ateema aji : « Uko wi ƚji
 kadoluŋ hēnk, iimme wa, ilun
 kame wa. »

8 Kē ateema aji : « Nin
 iinkŋowēn ihoƚ! »

Kē aji na a : « Woli
 mēŋŋowu ihoƚ, iinkwo ƚi
 banwoon biki naan. »

9 Kē aŝe ji na a : « Aju-
 gun, kwut kaŋowēn ihoƚ ƚaŋ,
 ŋowaan kak iŋen na bkow! »

10 Kē ateema aji : « Aŋŋowiiŋ
 aankak anuma kaŋowa ; awo
 najinƚ bti. Ihoƚ ƚaŋ yi yi
 awoon kaŋow. An kak nawo
 bajinƚ, aŝe wo mēntŋ an bti
 baka. » 11 Na manjoonan
 Yetu ame ankmbiiŋ kawaapa,
 ukaaŋ kē aji mēntŋ bukal bti
 bajinƚuŋ.

12 Wi abaaŋ pŋow baka
 ihoƚ, akak awohara kamiŝa
 aƚo aŝe ji na baka : « Name
 uko wi ndolanaŋ hēnk i?

13 Naji nadu'ēn kaji Najukan
 kaji Ajugun ; nafaŋi, dwo a.

14 Woli ƚji Ajugan na Najukan
 dŋowan ihoƚ, an kak nawo i
 kado kaŋowar ihoƚ. 15 Ddo

do haŋ adiimanaanan, an
 kak nado kado jibi ndolanaŋ.

16 Na manjoonan, dƚupan,
 nalemp aambaan kapel i ak-
 lemparuŋ, kē nayili aampel
 anyiluluŋ. 17 Name hēnkunŋ
 iko yaŋ, woli nado ya, nawo

ƚi mnlilan. 18 Mēntŋ an bti
 biki ƚji kaƚiiniyaanuŋ. Dme
 biki ƚji ndatuŋ bnuura, kē

uko umpiitaniŋ ƚi Ulibra wi
 Naŝibaƚi uŝe wo i kadolana :

*Ñaaŋ anŋooŋ na nji ade
akak aŋoorën.* ☆

19 « Dŋupan hënkuŋ ji uko mënŋ ubi udolana, nahilna woli uko mënŋ uluŋ adolana name kē nji *dwoonŋ anwoonŋ.
20 Na manjoonan, dŋupan, anyeenkuŋ ñaaŋ i nji nyiluŋ, ayeenkēn ; kē anyeenknunŋ, ayeenk anyilnuŋ. »

*Pneej pi Fatana ŋi Yudat
(Maci 26.20-25; Markut
14.17-21; Luk 22.21-23)*

21 Wi Yetu aŋiiniŋ haŋ aba, uŋalul uŋēla ŋēla maakan kē aŋē ji : « Dŋupan, na manjoonan, aloŋ ŋi an aluŋ kawaapēn. » 22 Baŋaŋarul bawo ŋi ptenar ŋiki baamme ahonŋ ŋi baka i i ajakuŋ.
23 Aloŋ ŋi baŋaŋarul, i amaganuŋ aŋo akab ŋi a. 24 Fimoŋ Piyeer ado na kañen aji na a ahepara ñaaŋ mēntŋ. 25 Kē unŋ ajuŋ ŋi Yetu aŋē hepara aji : « Ajugun, in ul a ba? »

26 Kē ateem aji : « I nji kawuluŋ kapoom ki nji katoopuŋ ŋi pot a. » Ajej wal mēntŋ kapoom atoop ŋi pot awul *Yudat, abuk Fimoŋ Itkariyot. 27 Wi ayeenkuŋ ka, kē *Fatana aŋē neej ŋi a. Wi wi Yetu aŋaŋ aji na a : « Uko wi iwoonŋ i pdo, ŋaraan ido wa. »
28 Kē nin aloŋ ŋi banwoonŋ da aŋē wo aamme uko unkayi kē ajaka haŋ. 29 Jibi Yudat awoonŋ anjaŋ ahank itaka, batum baŋal aji aji ji na a aya anug iko yi banumiinŋ pa ufettu, kēme awul bajuuk uko ulonŋ. 30 Wi ayeenkuŋ

kapoom kuŋ aŋē pēn ; utejan uban wal mēntŋ.

Uko uhalu wi pdo

31 Wi Yudat apēnuŋ kē Yetu aŋē ji : « Hēnkuŋ mndēm mi *Abuk Ñiintŋ manwinana, kē mndēm mi Naŋibaŋi mankak awinana ŋi a. 32 [Kē woli mndēm mi Naŋibaŋi manwinana ŋi a,] Naŋibaŋi akak adiiman ul ŋi uleeful mndēm mi Abukul, ado uko mēntŋ hēnkuŋ. » 33 An babuk naan, dwo na an ŋwal ŋntiinku ŋaŋ. Naluŋ kado kala'ēn, kē nŋē ŋupan uko wi nŋupuŋ bayuday bandukiinŋ: naanhil pya dko di nji kayaŋ. 34 Dŋupan uko uhalu wi nawoonŋ i kado kado : Naŋaladan, aa, jibi nji nŋalanaŋ, naŋaladan haŋ. 35 Woli naŋaladi, bañaŋ bti bayikrēn wal mēntŋ kē nawo baŋaŋaraan. »

36 Fimoŋ Piyeer aji na a wal mēntŋ: « Ajugun, iya ŋuŋ ba? »

Kē ateema aji : « Dko di nji kayaŋ, iinhil kaŋaŋēn da hēnkuŋ, iluŋ kabi da. »

37 Kē aŋē ji na a : « Ajugun, we ukaŋ kē mēnhil pŋaŋu da hēnkuŋ ba? Woli udoo wo nkeŋ pa uko wi nu, nji wi! »

38 Kē ateema aji : « Kē iji iluŋ kakeŋ pa uko wi naan? Dŋupu na manjoonan : Ji uguk udo kahaan nŋa, ipok nŋaaŋ ŋwajanŋ kaji iimme'ēn. »

14

*Yetu : Bgah banjaŋ baŋi
du Aŋin*

¹ Yetu akak aji na baṭaṣarul : « Nawutan kahaajala. Nafiyaarën Naṣibaṭi nakuṭ nafiyaarën. ² Du katoḥ ki Paapa, dko dawo da adëm. Dya kabomanan dko da. Woli uunjoonan lah, mënktupan wa. ³ Kë woli dbi ya abomanan da dko, kaṣë kakaran kaṭijan nañogën nahilna, dko di nwoon, nawo da kak. ⁴ Kë dko di nji kayaan, name bgah byaani da. »

⁵ Kë Tooma aṣë ji na a : « Naweeḥ, wi nwoon njemme dko di ikyaan, hum di di nkmeen bgah byaani da ba? »

⁶ Kë Yetu ateema aji : « Nji, dwoon bgah, manjoonan na ubida. Nin ñaan aankya du Naṣibaṭi Paapa bë aantëpna ṭi nji. ⁷ Woli name'en, nalun kame Naṣibaṭi Paapa kak ; nado me'a hënkuṭ akuṭ awina. »

⁸ Kë Filip aṣë ji na a : « Aju-gun, diimanun Naṣibaṭi Aṣin nja, uko mënṭ ukëṣun. »

⁹ Kë aji na a : « Filip, djon na an ṭi maakan, kë iṣë wo iimme'en te hënkuṭ. Ñaan anwinnun, awin Naṣibaṭi Paapa. Hum di di ihilun kaji : "Di-imanun Naṣibaṭi Aṣin nja?"

¹⁰ Iinfiyaar kë dwo ṭi Paapa, kë abot awo ṭi nji i? Nṭup nji nji kaṭupun njaanwoona ṭi nji, Paapa anwoon ṭi nji akdolun ulemp wi nul. ¹¹ Nafiyaaraan woli dṭupan aji : "Dwo ṭi Paapa kë Paapa akuṭ awo ṭi nji." Këme nafiyaaraan ṭiki nawin iko yi nji kadolon. ¹² Na manjoonan dṭupan, ñaan anfiyaarnun, alun kado kak

iko yi nji kadolon. Adoo lun kado indëmun apel ya ṭiki dya du Paapa. ¹³ Kë uko wi naklun kañehan ṭi katim ki naan, ddo wa. Hënḥ ṭi iko yi Abukul akdolun mndëm mi Naṣibaṭi Paapa manhilna manwinana. ¹⁴ Woli nañehan uko ulon ṭi katim ki naan, kalun kado wa. »

Kahon ki ubi wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi

¹⁵ Yetu akak aji : « Woli nañalën, nalun kamëban iko yi njakanan nado kado. ¹⁶ Nji nṣë lun ñehan Paapa awulan Naṭënkar alon ahilna awo na an te mnto : ¹⁷ an mënṭan awoon Uhaaṣ wi Manjoonan wi umundu uwoon uunhil pyeenḥ ṭiki uunwin wa abot awo uunyikrën wa. An, name wa ṭiki uñogan akuṭ alun kawo ṭi an.

¹⁸ « Mënkdukan bajinṭ, dlun kabi du an. ¹⁹ Uduka ntiinku, umundu uṣë uwo uunkak awinën. Kë an naṣë lun kawinën. Dka ubida, ukaan kë an kak naklun kaka wa. ²⁰ Unuur mënṭ, nayikrën kë dwo ṭi Paapa, kë an nawo ṭi nji, kë nkuṭ awo ṭi an. ²¹ Ñaan ammëbanun iko yi njakuṭ abot ado ya, un mënṭan aṅalnuṭ. Kë anṣaan aṅalën, Paapa alun kaṅala ; nji kak mbot nṅala, nṣë ndo ame'en. »

²² Yudaṭ kë aṣë ji na a (mënṭ Yudaṭ Itkariyot akṭiiniṭ ṭi): « Naweeḥ, we ukaan kë ikdo un ṭañ nme'u, kë umundu uṣë wo uunkme'u? »

²³ Kë Yetu ateema aji : « Woli ñaan aṅalën, amëban

ņtup ņi naan, Paapa akak kaŋala, ņşë bi du a, kakut kačo du a. ²⁴ Ńaaŋ anwoon aañalën, aankmëban ņtup ņi naan ; kē uŋup wi naan uşë wo uunwoona du ņi, uwoona du Paapa anyilnuŋ. ²⁵ Dŋupan uko wi, wi nhumuŋ na an. ²⁶ Kē Naŋënkar, *Uhaaş wi Naşibaŋi wi aklun kayil ŋi katim ki naan, ulun kajukanan iko bti kabot kaleşanan iko yi ņtupanaŋ bti. ²⁷ Ddukanan bnuura, bnuura bi naan bi bi ņi kawulanaŋ. Bnuura bi njaan kawul baanknaam na bi umundu ujaan uwul. Uhaaş wi nan uwutan kahaajala kēme kalën.

²⁸ « Naŋiink uko wi njakanaŋ: dya, dlun kakak ŋi an. Woli naŋalën, nalun kalilan ŋi pya pi naan du Paapa, ŋiki Paapa adëm apelën. ²⁹ Dŋupan uko mēnt hēnkunŋ ji ubi udo kaban, nahilna woli ubii nafiyaar. ³⁰ Mēnkak aŋiini iko itum na an, ŋiki *naşih i umundu wi abi. Aanhilanaan nin uko ulonŋ, ³¹ kē umundu uşë wo i kame kē dŋal Paapa abot aji kado jibi Paapa ajaknuŋ ndo kado. Nanaŋiin, nawulan ņya na bgah bi nja. »

15

Bko banjaan badolna ubiņu

¹ Yetu akak aji : « Nji dwoon bko bi mbuk manjaan mandolna ubiņu na manjoonan, kē Paapa ajaan alemp ŋi uwoorta. ² Kanah kanwoon ŋi ņi aşë wo kaambuki, aji

fal ka, kē kambukunŋ, aji heent ka bnuura kahilna kabuk kak maakan. ³ Uŋup wi ņi ņtupanaŋ udo bi jinŋanan jinŋan ji kanah ki baheentuŋ. ⁴ Namëbanaan jibi mmëbananaŋ. Jibi kanah kajaan kawo kaanji kahil pbuk woli kaanwo ŋi bko, hēnk di di nawoonŋ kak naanhilan kawul mbuk woli naammëbanaan.

⁵ « Nji dwoonŋ bko banjaan badolna ubiņu ; an kē naşë wo inah. Ńaaŋ ammëbanaanunŋ, kē mbot amëbana, aŋ mēntan aji wul mbuk mntum. Nalowënle naankhinan pdo nin uko ulonŋ. ⁶ Woli ņaaŋ aanwo na ņi, aji fëlana ji kanah, kaji kakay. Inah itēnt kunŋ mēnt baji bajej ya kafël du bdoo, iyik.

⁷ « Woli namëbanaan abot amëban ņtup ņi naan nahil kahepar uko wi naŋalunŋ kaka wa. ⁸ Woli nawul mbuk mntum, nawo baŋaşaraan na manjoonan, uko mēnt uyuuŋ mndëm mi Paapa.

⁹ « Jibi Paapa aŋalnuŋ, hēnk di di nkaanŋ aŋalan. Nadukiin ņnuur bti ŋi uŋal wi naan. ¹⁰ Woli nado iko yi njakanaŋ nado, nawo ŋi uŋal wi naan, jibi ņi ndolunŋ iko yi Paapa ajaknuŋ awo ŋi uŋal wi nul. ¹¹ Dŋupan uko wi, mnlilan mi naan manhilna manwo ŋi an, hēnk mnlilan mi nan manwo mŋwek maakan. ¹² Uko wi ņi kajakanaŋ nado wii wi : Naŋaladan jibi ņi nŋalanaŋ. ¹³ Uŋal undēmnuŋ uwo pwul ubida wi ņaaŋ pa banohul.

14 Nawo banoh naan woli nado uko wi njakanan nado.

15 « Mënkak ado kadolan balempar naan, nalemp aanji me uko wi ajugul ajaan ado. Kë nşë du'an banoh naan ukaan kë nji kaţupan uko bti wi ntiinknuţ du Paapa.

16 Mëntţ an nadatnuţ ; nji ddatanan abot aţu'an ulemp wi pya pţup Uţup Ulil Unuura kabot kawul mbuk mntum, mbuk mëntţ mambot manţo. Wal mëntţ, uko wi nakluţ kahepar Paapa ţi katim naan, awulan wa. 17 Uko wi nji kaţu'anan pdo uwo nanţalad. »

Pşoor pi umundu uşooruţ Yetu na baţaşarul

18 Yetu akak aji na baţaşarul : « Woli umundu uşooran, nameen kë uşoorën ji ubi udo kaşooran. 19 Woli nawo lah biki umundu, uţalan ţiki nawo biki wa ; kë naşë wo naanwo biki umundu ţiki ddatanan apënan ţi wa, ukaan kë umundu uşooran. 20 Naleşan uko wi mbiin aţupan : “Nalemp aambaan kapela i aklemparuţ.” Woli bahajanaan, an kak baluţ kahajanan ; woli batiink uţup wi naan, bakak katiink uţup wi nan.

21 « Iko mëntţ bti nji kaţuun badolan ya, ţiki baamme anyilnuţ. 22 Woli mëmbi lah, awo mëntţiini na baka, baankduknaana, kë başë wo hënkunţ baanka uko uţup ţi pekadu di baka. 23 Naan anşoorunuţ akak aşoor Paapa. 24 Woli mëndo

lah ţi ptoof pi baka iko yi nin nnaan awoonţ aambaan kado, baankduknaana ; kë hënkunţ başë win akuţ aşoorun nji na Paapa. 25 Kë hënk di uko umpiitaniinţ ţi Ulibra wi Naşibaţi udolaniinţ : “*Babubara aşoorën.*”^{*}

26 « Dluţ kayil Naţënkar alonţ, anwoonţ Uhaaş wi manjoonan unwoonuţ du Naşibaţi Paapa. Woli ubii, uluţ kaţup uko wi umeenţ ţi nji. 27 An kak, naluţ kaţup uko wi nameenţ ţi nji ţiki du ujuni di di nawoonţ na nji. »

16

1 Yetu akak aji : « Dţupan iko yanţ bti nawutna kaţañan pfiyaar. 2 Baluţ kadookan du itoh iñehanaani ; wal uluţ kaban wi bafiñan bakdoonţ kaji başal kaji bado do uko wi Naşibaţi anţaluţ.

3 Baluţ kado iko yanţ ţiki baamme Paapa abot awo baamme'ën. 4 Kë nşë ţupan uko wanţ nahilna woli wal ubani naleş kë dţupan wa. Mëntţupan wa du kateeku ţiki dhum nwo na an.

Uko wi Uhaaş wi Naşibaţi ukluţ kado

5 Yetu akak aţiini na baka aji : « Kë nşë kak hënkunţ du anyilnuţ, kë nin alonţ ţi an aanheparaan dko di nji kayaan. 6 Dwin bnuura kë uko wi nţupananţ ukaan kë najooţan maakan hënk. 7 Kë nşë ţupan manjoonan, uwo bnuura pa an nji nya. Woli mënyaa, Anwoonţ i Kaţënkan

^{*} 15:25 Kañaaam 35.19; 69.4.

aankbi ti an, nşale ya kayila ti an. ⁸ Wi akluŋ kabi, ayuuŋ kē bañaanŋ biki umundu ba-neem ti uko wi pekadu, ti uko wi pwo natool na ti uko wi pwayeş. ⁹ Umundu un-eem ti uko wi pekadu ŋiki na manjoonan pekadu dawoonŋ ppok pfiyaarēn ; ¹⁰ uneem ti uko wi ptool ŋiki bawin kē dya du Paapa kē naankak awinēn ; ¹¹ aneem ti uko wi pwayeş ŋiki bawayeş *Fatana naşih i umundu wi kaji aduk-naana.

¹² « Dka iko itum kak yi nwoonŋ i pŋupan, kē işē wo iinhil kajintŋ ti ikowan hēnkuŋ. ¹³ Woli aluŋ abi, ul anwoonŋ Uhaaş wi Manjoonan, aŋonŋan kado name manjoonan bti. Aankluŋ kaŋiiniyaan uleeful, uko wi atiinkuŋ ŋaŋ wi wi akdoonŋ kaŋup kabot kapibanan iko inkluŋ kabi. ¹⁴ Ul aluŋ kadēmanaan, aluŋ kayeenk ti nji uko unwoonŋ wi naan kadolan name wa. ¹⁵ Uko bti wi Paapa akaanŋ uwo wi naan, ukaanŋ kē nji ayeenk ti uko unwoonŋ wi naan kadolan name wa.

¹⁶ « Uduka ntiinku naankak awinēn, naŋole ntiinku nakak kawinēn. »

¹⁷ Baŋaşarul bahoopaŋer aji : « We wi akjakuŋ hēnk ba wi ajakuŋ uduka ntiinku nŋenkak awina ŋkale ŋo ntiinku ŋkak kawina? We ukaanŋ kē abot aji aya du Aşin? »

¹⁸ Bawo ti pŋiini aji : « we wi aŋaluŋ pŋup wi ajakuŋ “ntiinku”? Nŋenyikrēn uŋup wi akŋupuŋ. »

¹⁹ Yetu ame kē baŋal kahepara uko wi akŋiiniyaanuŋ

aşē ji na baka : « Nawo ti phepar uko wi njakuŋ: “Uduka ntiinku naankak awinēn, nakale ŋo ntiinku nakak kawinēn.”

²⁰ « Na manjoonan dŋupan, naluŋ kawooni, kabot kaŋēga, bañaanŋ biki umundu başē balilan. Naluŋ kajooŋan, kē pjooŋan mēntŋ paşē luŋ kakak mnlilan. ²¹ Woli ŋaaŋ aya kabuk, uleef uji ude'a ŋiki wal wi mnhaj mi nul ubani ; aşale buk aankak aji leş mnhaj, aji lilan uko wi aŋijuŋ napoŋ ti umundu. ²² Kē hēnk di uwoonŋ pa an : najooŋan hēnkuŋ, kē nşē luŋ kawinan kak naşē nawo na mnlilan ti ŋhaaş, mnlilan mēntŋ nin ŋaanŋ aloŋ aankhil ppēnanan ma. ²³ Unuur mēntŋ, naankheparaan nin uko ulonŋ.

« Na manjoonan dŋupan uko wi nakluŋ kaŋehan Paapa ti katim ki naan aluŋ kawulan wa. ²⁴ Te hēnkuŋ naanŋehan nin uko ulonŋ ti katim ki naan. Naŋehaan, naluŋ kayeenk, mnlilan mi nan manşē mandēm maakan.

²⁵ « Dhoŋ hoŋ aŋupnan iko mēntŋ bti. Kē wal uşē bi wi nwoonŋ mēnkak ado kahoŋ, dŋupan uko wi Paapa na nŋup nŋintŋ piş. ²⁶ Unuur mēntŋ naluŋ kaŋehan Paapa ti katim ki naan, kē nşē wo mēnkŋo kaŋehandēran a, ²⁷ Naşibaŋi Paapa ti uleeful aŋalan, ŋiki naŋalēn akuŋ aŋiyaar kē dwoona du a. ²⁸ Dwoona du Paapa abi ti umundu wi, hēnkuŋ dduk umundu wi kaya du Paapa. »

29 Kë baťaşarul başë ji na a : « Iwini, iinkak ahoñ, iŧup hënkun na nŧup njint piş!
30 Nme hënkun kë ime iko bti abot aji këme iko yi ñaan aŋaluŋ pheparu. Uko mënt ukaan kë nfiyaar kë iwoona du Naşibaŧi. »

31 Kë Yetu ateem baka aji : « Nafiyaar hënkun? 32 Kë wal uşë ubi, udo bi ban ban wi nakwayşëruŋ an bti, kaji andoli aya na bgahul, nadukën aloolan. Kë nşë wo mënwo aloolan, Paapa awo na nji. 33 Dŧupan iko yi, ŋhaaş ŋi nan ŋahilna ŋaŧoora wi nawooŋ baloolan na nji. Umundu uluŋ kanooran an, natamaan, dwat wa. »

17

Yetu añehandër baťaşarul

1 Wi Yetu aŧiiniin haŋ aşë kat këş du baŧi aji : « Paap, wal ubani. Diimaan mndëm mi Abuku, ahilna adiiman mndëm mi nu. 2 Iwula mnhina mi aşih bañaan bti ahilna awul biki iwululuŋ bti ubida wi mnŧo. 3 Pka ubida wi mnŧo, pawo pme'u iwi inwooŋ Naşibaŧi na manjoo-nan, abot awo aloolan ŧaŋ, na pme'ën nji Yetu Krittü i iyiluŋ. 4 Ddiiman mndëm mi nu ŧi mboş wi ndoluŋ ulemp bti wi iŧuunuŋ. 5 Kë hënkun Paap, du dko di iwooŋ, dëmanaan ŧi kadunu, wulaan mndëm mi mbiin aka wi nwooŋ na iwi ji umundu ubi udo kapaşana.

6 « Ddo bañaan biki idatuŋ ŧi umundu awulën, kë bame'u. Babi wo biki nu kë işë wulën baka ; bamëban uŧup wi nu.

7 Hënkun bayikrën kë iko bti yi iwulnuŋ ipëna du iwi. 8 Dwul baka nŧup ŋi iwulnuŋ, kë bayeenk ŋa, ayikrën kë dpëna du iwi na manjoo-nan, afiyaar kë iwi iyilnuŋ. 9 Bukal biki nji kañehandëruŋ. Mënt umundu wi nji kañehandëruŋ, biki iwulnuŋ baka ŧiki bawo biki nu. 10 Uko bti unwooŋ wi naan uwo wi nu, jibi uko bti unwooŋ wi nu uwooŋ wi naan. Mndëm mi naan manwinana ŧi baka. 11 Hënkun dbi du iwi, mënkak awo ŧi umundu, kë bukal başë wohu wo ŧi umundu. Paap iwi inyimanuŋ, mëbaan baka na mnhina mi katimu ki iwulnuŋ bahilna bakak ñaan aloolan jibi nji na iwi ŋwooŋ. 12 Wi nwooŋ na baka dmëban baka ŧi katim ki iwulnuŋ abot ayeŋ baka kë nin aloŋ ŧi baka aanneemi, woli mënt anwooŋ i kaneem a. Hënk di uko umpiitaniin ŧi Ulibra wi Naşibaŧi ukdolaniin. 13 Hënkun dbi du iwi, aşë ŧup nŧup ŋi ŧi umundu bahilna bawo na mnlilan mnweek maakan mi nwoonaanuŋ. 14 Dwul baka uŧup wi nu kë umundu uşë şoor baka, ŧiki baanwo biki umundu jibi nwooŋ mënwo i umundu. 15 Mënkñehanu ipënan baka ŧi umundu, dñehanu ñehan ido kayeŋ baka, *Ajug Buŧaan awut kaban baka. 16 Baanwo biki umundu jibi nwooŋ mënwo i umundu. 17 Uŧup wi nu uwo manjoo-nan, keer iŧëpna ŧi manjoo-nan ido baka bawulu ikow yi baka. 18 Jibi iyilnuŋ ŧi umundu,

dyil baka kak ti umundu.
 19 Dwulu bkw naan bti pa baka, bukal bahilna baṭəpna ti manjoonan bawulu ikow yi baka.

20 « Mənt bukal biki nji kañehandəruŋ tañ, dñehandər kak biki nṭup nji baka nkdoluŋ bafiyaarən. 21 Hənk bukal bti bahil kawo ji ñaaŋ aloolan. Jibi iwi Paapa iwoon ti nji kə mbot awo ti iwi, bukal kak baməbandəran na nja, umundu uhilna ufyaar kə iyilnuŋ. 22 Dwul baka mndəm mi iwulnuŋ, bahilna bawo ji ñaaŋ aloolan jibi nwoon ñaaŋ aloolan. 23 Nji dməbandər na baka, kə iwi iməbandər na nji. Hənk bahil kawo ji ñaaŋ aloolan na manjoonan, umundu ubot ume kə iyilnuŋ abot aŋal baka jibi iŋalnuŋ. 24 Paap, dŋal dko bti di nwohaŋ, biki iwulnuŋ bawo da na nji. Hənk bawin mndəm mi naan. Mndəm mənt iwulən ma ti iŋalən ji umundu ubi udo kapašana. 25 Paap, iwi inwoon natool, umundu uumme'u, kə nji nṣə me'u kə biki babot ayikrən kə iyilnuŋ. 26 Ddo baka kə bame'u abot aluŋ kado bame'u kak, bahilna bado kaŋal jibi iŋalnuŋ, nji ti uleef naan mbot nwo ti baka. »

18

Yetu amobanaa

1 Wi Yetu abaaŋ pñehan, aya na baṭaṣarul, kə bamuur katant ki Fedroŋ. Uwoorta ulon uwo du plut, kə du wa di di ayaan aneej na baṭaṣarul.

2 Kə Yuda, ankwaapulun aṣə me dko mənt, ti ki Yetu ajon kayit da na baṭaṣarul. 3 Aya du uwoorta mənt aṭij pntuk pi bangoli na bayeŋ biki *baṭənan baweek na *ba-faritay bawululuŋ ; bawo na nkanuya na ifiiti akuŋ awo na ikej. 4 Yetu, ammeen uko unwoon i pdola bti, apən aṣə hepar baka aji : « In i naklaan ba? »

5 Kə bateem aji : « Yetu i Nataret. »

Kə aji na baka : « Nji a » Kə Yuda ankwaapulun aṣə naṭ na baka. 6 Wi Yetu ajakuŋ na baka : « Nji a. » Kə baṣə kak ufeŋ, ajot ti mboṣ.

7 Kə akak ahepar baka aji : « Naji in i naklaan ba? »

Kə bateem aji : « Yetu i Nataret. »

8 Kə aji na baka : « Djakan aji nji a. Woli nji i naklaan, nawutan biki baya. » 9 Hənk di di uko wi abiin aji na Naṣibaṭi wi akñehanuluŋ udolaniin: « Mənneemandən nin alon ti biki iwulnuŋ. »

10 Wal mənt, kə Fimoŋ Piyeer anwoon na kakej aṣə toot ka, atuh nalempar *naṣih i baṭənan afala kabaṭ kadeenu. Katim ki nalemp mənt kawo Malkut. 11 Kə Yetu aṣə ji na Piyeer : « Kakaan kakej ki nu ti kabeel! Iṣal aji mənkdan pnkalame pi Paapa awulnuŋ, panwoon pi mnhaŋ? »

Bañoot Yetu du kadun ki Anat naṣih i baṭənan

(Maci 26.57-58; Markut 14.53-54; Luk 22.54)

12 Wal mənt kə bangoli na naweek i baka na bayeŋ biki

baweek biki bayuday k e ba e mob Yetu atan. ¹³ Ba oo a duna du Anat*, a in ahar Kayif. Kayif awoon na ih i ba enan  i u ubal m ent. ¹⁴ Ul abiin awul bayuday u al aji : « Uhokan  naa  aloolan aket pa ba ana  bti. »

Ppok pi Piyeer

(Maci 26.69-70; Markut 14.66-68; Luk 22.55-57)

¹⁵ Timon Piyeer na na a ar Yetu alon bawo  i p a  Yetu. Na ih i ba enan ame na a arul anwoon na Piyeer. K e na a arul m ent a e neej na Yetu du blay bi *na ih i ba enan. ¹⁶ K e Piyeer a e na  du bdig a og pl eman. Na a ar Yetu i na ih i ba enan ameen, ap en a iini na  naa  ankyenun pl eman, ado Piyeer k e aneeji.

¹⁷  naa  naye  pl eman aji na Piyeer wal m ent: « Iwi iinwo kak alon  i ba a ar  iin  i i? »

K e aji na a : « M enwo a. »

¹⁸ Balemp na baye  batehan bdoo afooy ba at ema  iki ujon  uwoo. Piyeer awo da kak na baka at ema.

Na ih i ba enan na Yetu

(Maci 26.59-66; Markut 14.55-64; Luk 22.66-71)

¹⁹ Na ih i ba enan ahepar Yetu  i uko wi ba a arul na  i iko yi akjukanun. ²⁰ K e Yetu ateema aji : « Na pnak di di n iiniin na ba ana  bti. Djon kajukan du *itoh i ehanaani na du *Katoh Kaweek ki Na iba i, di bayuday bti bajaan bayitna. M embaan

kamena uko ulon. ²¹ We ukaan k e ikheparaan ba? Heparan bantiinkun uko wi njukanun baka ; bukal bame uko wi nji n upun. »

²² Wi ateemun han, k e alon  i baye  anna un da a e koba ka en  i kajeem aji na a : « H enk di di ikteemun Na ih i ba enan? »

²³ K e Yetu a e ji na a : « Woli d up bu aan, kdiiman jibi n upi bu aan ; b e woli d up bnuura, we ukaan k e ikob en? »

²⁴ K e Anat a e do k e ba oo a du Kayif Na ih i ba enan. I enul itanana wal m ent.

²⁵ K e Piyeer a e wo du blay at ema, baji na a : « Iwi kak, j em iwo alon  i ba a ar  iin  i i? »

K e apok aji : « A-a, m enwo a. »

²⁶ Wal m ent, nalempar Na ih i ba enan alon, ayi  i Piyeer abiin afal kaba  aji na a : « M enwinu lah du uwoorta na a i? » ²⁷ K e Piyeer akak apok.  i dko m ent k e uguk u e haan.

Yetu du kadun ki Pilat

(Maci 27.1-2,11-14; Markut 15.1-5; Luk 23.1-5)

²⁸ Bap enna wal m ent du uko Kayif, ajej Yetu ayaanaan du katoh kaweek ki *Pilat nan una anwoon i Rom. Nfa mamban wal m ent. K e bayuday ba e wo baanneej du katoh, ba al kawo bajin  kahilna kade pde pi *Ufettu wi Mbuur. ²⁹ Wa  ukaan k e Pilat ap en du bdig abi du

* **18:13** Anat abiin awo na ih i ba enan, k e wi barome  bayeenkun utaak a e do k e Kayif ayeenk a ; k e bayuday batum ba e  u'a  u k e Anat awoon na ih i ba enan.

baka aşë hepar baka aji : « we wi ñiint i adolonj ba? »

³⁰ Kë bateema aji : « Woli aanwo lah nado buṭaan, ɲɛnkɲiju a. »

³¹ Kë Pilat aji na baka : « Na-jejana nawayëş bdidi'an jibi bgah bi nan bajakuŋ. »

Kë bateema aji : « An baromenɲ naandinan ɲji ɲfiŋ ñaan. » ³² Hënk di di uṭup wi Yetu abiin aṭup jibi akkeṭari udolaniin.

³³ Pilat aneej wal mënṭ du katoh aşë du Yetu aji na a : « Iwi, iwo naşih i bayuday i? »

³⁴ Kë ateema aji : « Iwi ti ulefu ijakuŋ uko waŋ këme balon baṭupun haŋ ti ɲji? »

³⁵ Kë aji na a : « Nji, dwo nayuday i? Biki utaaku, *başih biki baṭeŋan baṭijiin ti ɲji. We wi idolonj ba? »

³⁶ Kë ateema aji : « Pşih pi naan paanwo pi umundu wi. Woli pawo lah pi umundu wi, balempar naan bagutan ka-neenan bayuday pmobën. Kë pşih pi naan paşë wo paanwo pi mboş. »

³⁷ Kë Pilat aşë ji na a : « Ikeer awo naşih? »

Kë ateema aji : « Ijakuŋ haŋ; dwo naşih. Dbuka abot abi ti umundu pa pdiiman uko unwoon manjoonan. Ñaan anwoon i manjoonan aji tiink pdiim pi naan. »

³⁸ Pilat aji na a : « we uwoon manjoonan? »

Wi ajakuŋ haŋ, aşë kak apën aya du bayuday aji na baka : « Mënwin ti a nin uko ulonj unkkaaŋ ɲji aduknaanaa. ³⁹ Kë jibi njaan

kawutanan nakalabuş alon ti wal wi Ufettu wi Mbuur, naŋal nwutanan “Naşih i Bayuday” i? »

⁴⁰ Kë başë huuran aji : « A-a, mënṭ ul a. Barabaat i i ɲŋaluŋ iwutan. » Kë Barabaat mënṭ aşë wo nalat naweek.

19

¹ *Pilat ajej wal mënṭ Yetu ado kë bakoba na itintël. ² Bangoli başir iyiw ado ukël afuṭana, akak ajej kamişa kajeenkal awoharana. ³ Baji babi kañoga kaşë ji na a : « Nwulu mboş, iwi naşih i bayuday! » Wi bajakuŋ haŋ, başë koba ti kaara.

⁴ Pilat akak apën aji na bayuday : « Natenan, dtija ti an ti, kaṭupan kë mënwin nin uko ulonj unkkaaŋ ɲji aduknaanaa. » ⁵ Wi Yetu apënuŋ awo na iyiw ti bkow na kamişa kajeenkal, kë aşë ji na baka : « Ñaan mënṭ awi. » ⁶ Wi baṭeŋan baweek na bayeŋ biki baka bawinaaru-luŋ win aşë huuran aji : « Paŋana ti krut! Paŋana! »

Kë Pilat aji na baka : « An najejana naya napaŋ. Nji mënwin nin uko ulonj unkkaaŋ ɲji aduknaanaa. »

⁷ Kë başë teema aji : « Nka bgah, kë ti bgah mënṭ awo i pkeṭ ṭiki aji awo Abuk Naşibaṭi. »

⁸ Wi Pilat atiinkuŋ uko mënṭ aşë lënk kak maakan. ⁹ Aya aneej du katoh aşë hepar Yetu aji : « Iwoona ṭuŋ ba? » Kë Yetu aanteema. ¹⁰ Pilat aji na a wal mënṭ : « Iinŋal pteemën?

limme kë dka mnhina mi pwutanu na mi ppañu i? »

¹¹ Kë ateema aji : « Woli iinyeenkna lah mnhina mēnt du baṭi iinkhinanaan nin uko ulon ; ukaañ kë anṭijnun ṭi iwi aka pekadu dandēmun apel di nu. »

¹² Kë dul di Pilat ajun-
nun pla jibi akdoli kadoo kawutan Yetu. Kë bayuday baṣe huuran aji : « Woli iwutana, iinwo nanoh *Fetar. Ñañ anjakun aji awo naṣih aanwo naṣoorad Fetar naṣih najeenkal i? » ¹³ Wi Pilat atiinkun uko wañ aṣe pēnan Yetu bdig aṣe ṭo du pṭij pi ajañ awayeṣaan du dko di bajañ bado « Gabata » ṭi uṭup uhebërë, uwoon blay bi babomanun na mnlaak. ¹⁴ Unuur wi bakbomanderun pa *Ufettu wi Mbuur wa, ṭi mndiin unuur, kë Pilat aṣe ji na bayuday : « Naṣih i nan awi. »

¹⁵ Kë bukal baṣe huuran aji : « Fiñana! Fiñana! Pañana ṭi krut. »

Kë Pilat aji na baka : « Kë nwo i kapañ naṣih i nan? »

Kë baṭeñan baweek bateema aji : « Nkaha naṣih alookan, Fetar a. »

¹⁶ Wal mēnt kë Pilat aṣe awutar baka Yetu baya bapañ. Kë bangoli bajeja yaanaan.

Pkeṭ pi Yetu ṭi krut

(Maci 27.32-44; Markut 15.21-32; Luk 23.26-43)

¹⁷ Bado Yetu kë apēn akuña krut ul ṭi uleeful aya du dko di bajañ bado Golgota na uṭup

uhebërë uwoon kaheem ki bkow. ¹⁸ Bapaña da na biint batëb balon, alon ṭi kañen kamayu, alon ṭi kadeenu. ¹⁹ *Pilat ado kë baboman kampiñu kalon apañ ṭi krut duuṭ. Bapiit ṭi ka aji : « Yetu i Nataret naṣih i bayuday. »

²⁰ Uko mēnt bayuday batum baleyiir wa ṭiki dko di bapañnulun dañog ubeeka kë uko mēnt ubot apiitana ṭi uṭup uhebërë, uromen na ugrek.

²¹ Kë *baṭeñan baweek baṣe ya aji na *Pilat : « Kpiit kaji naṣih i bayuday, piitan iji ñiint i aji awoon naṣih i bayuday. »

²² Kë Pilat ateem baka aji : « Uko wi mpiitun, dpiit wa. »

²³ Wi bangoli bapañun Yetu du krut, bajej imiṣa yi awohariin ado ifah ibaakër, bangoli baji andoli ayeenk kalon. Kë kamiṣa kameet kaṣe wo kaanwo na ulētna, kaṭijna kaṭuṭ te uṭeeh, ukaañ kë ²⁴ balaṭar aji : « Nwut katow ka. Nabiin ṇdo kanun na mnlaak ṇten ankyeenkun ka. » Hēnk, kë uko umpiitun ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi udolanaa, upiitana aji :

*« Bafaasiir imiṣa yi naan
akuṭ ado kanun na mn-
laak
katen ankjejun kamiṣa
naan. »*[☆]

Uko wañ wi wi bangoli badolon.

²⁵ Anin Yetu na aṭa anin, na Mariya ahar Klopak na Mariya i utaak wi Magdala banaṭ aṇog krut. ²⁶ Yetu awin anin, akak awin naṭaṣarul i amaganun kë anaṭ aṇog ṭi a

☆ 19:24 Kañaam 22.18.

aşë ji na anin : « Abuk ñaaŋ, abuku awuŋ. » ²⁷ Akak aji na naŋaŋarul : « Naan awuŋ. » Kapëna unuur mënŋ kē naŋaŋarul uŋ ašë jej Mariya du kato hul.

²⁸ Wi uko waŋ uŋepuŋ, Yetu ame kē uko uba bti hēnkuŋ ašë ji : « Udaan uŋjēn. » Hēnk di uko umpiitaniin ŋi Ulibra wi Naŋibaŋi udolaniin. ²⁹ Pdunk ploŋ pawo da wal mēnŋ pantumi poot ptaakŋaan, hēnk kē bajej kalēmēnt kalonŋ atan ŋi pmul atoop ŋi pa ašë ñoor ŋi mntum mi Yetu. ³⁰ Wi aŋemuŋ poot ptaakŋaan puŋ ašë ji : « Uko mēnŋ ubaa. » Wi wi aŋaan ayoont bkow ašë jēmŋa.

³¹ Uwo ŋi unuur wi bakbomandēruŋ pa *unuur wi pnoorfēn wi bayuday ; unuur wi pnoorfēn mēnŋ uwo unuur unyimani maakan, kē baweek biki bayuday bašë wo baanŋal muum manwo ŋi ikrut unuur mēnŋ. Bañehan Pilat aji : « Dolan bakit baka ihoŋ* batarna bakeŋ bašë bawalan muum! » ³² Bangoli babi aŋog biinŋ biki bapaŋuŋ na Yetu, akit ihoŋ yi nateek, akak akit yi natēbanŋēn. ³³ Wi babanuŋ ŋi Yetu ašë ŋēnk kē ado bi keŋ, kē hēnk di di bawoŋ baankita ihoŋ. ³⁴ Kē Nangoli alonŋ ašë ajej bjan alofa ŋi kantaagan. ŋi dko mēnŋ, kē pñaaŋ na meel iŋē pēn. ³⁵ Ñaan anktupanaŋ uko wi awo namaar, kē uko wi akŋupuŋ ubot awo

manjoonan. Ame kē uko wi akŋupuŋ ujoonani, aŋup iko yaŋ an kak nahilna naŋiyaar. ³⁶ Hēnk di uko wi Ulibra wi Naŋibaŋi ujakuŋ udolaniin, upiit aji : « *Nin kamoh kalonŋ ki nul kaankluŋ kakita.* » ³⁷ Ukak apiitana ŋi Ulibra wi Naŋibaŋi aji : « *Baluŋ kado katen ñaanŋ i baluŋanuŋ kantaagan.* »

Umoy wi Yetu

(Maci 27.57-61; Markut 15.42-47; Luk 23.50-56)

³⁸ Yotef i utaak wi Arimati awo naŋaŋar Yetu ašë wo aandiiman wa ŋiki aŋi baweek biki bayuday. Wi Yetu akeŋuŋ, aya ahepar *Pilat me ahil kayeenk puum kaya kamoy. Kē Pilat adinani. Yotef abi ajej puum ayaanaan. ³⁹ Nikodem kak awo na a. Ul abiinŋ aya du Yetu na utejan. Aŋij bko blil pŋēkēn bi bajaanŋ bamoyna. Bko mēnŋ baŋog ŋkil iñeen ŋwajanŋ. ⁴⁰ Bajej puum ataay na ilaaŋ na bko buŋ jibi bayuday bajaanŋ bado. ⁴¹ Du dko di bapaŋuŋ Yetu uwoorta ulonŋ uwo da, kē bhēr bloŋ bhalu banwoyi baambi moynaara ñaanŋ kē bawo da. ⁴² Uwo ŋi unuur wi bayuday bakbomandēruŋ pa unuur wi pnoorfēn kē bhēr babot awo baanlowi, ukaanŋ kē bamoy Yetu da.

20

Bhēr bawo bjintŋ

(Maci 28.1-8; Markut 16.1-8; Luk 24.1-12)

* **19:31** Baji bakit biki bapaŋuŋ ihoŋ batarna bakeŋ ŋiki baji banaŋna ŋi ya kahilna kahefēnŋ. ☆ **19:36** Ppēn 12.46; Mnfēn 9.12; Kaŋaam 34.20. ☆ **19:37** Takariya 12.10.

¹ Ƨi unuur untaŝuŋ *unuur wi pnoorfën*, bdēm bahumi kē Mariya i ubeeka wi Magdala aŝe ya du dko di bhër. Ațenk kē plaak pweek maakan pandētnuŋ plēman pi bhër kē papēni. ² Ați wal mēnt̄ aya du bi Fimoŋ Piyeer na națaŝar Yetu undu, i Yetu amaganuŋ, aŝe ji na baka : « Bapēnan Ajugun du bhër, kē ŋēmme dko di bațu'u li. »

³ Kē Piyeer apēn na națaŝar Yetu undu, kē bakya du dko di bhër. ⁴ Bați bti batēb ; kē națaŝarul undu aŝe tar apel Piyeer, ajota kadun, abana uteek du bhër. ⁵ Ajuunknaa awin ilaañ yi babiin̄ ataayna puum, aŝe wo aanneeji. ⁶ Wal mēnt̄, kē Fimoŋ Piyeer aŝe ban ; aneej du bhër, aten ilaañ. ⁷ Akak aten blaañ bambootānaan̄uŋ bkow kē babēkan bnuura awo mpaț. ⁸ Wi wi națaŝarul undu ambanuŋ uteek abaan aneej. Awin akuț afiyaar. ⁹ Na manjoonan te wal mēnt̄ baando bi me kē jibi bapiit̄uŋ Ƨi Ulibra wi Naŝibați, Yetu awo i kanața Ƨi pkeț. ¹⁰ Bațaŝarul bakak wal mēnt̄ du katoh ki baka.

Pwinana pi Yetu Ƨi kadun ki Mariya i Magdala

¹¹ Mariya anaț du kañog bhër du bdig, awooni. Wi akwooniin̄, aŝe juț aten du bhër meeț. ¹² Awin ŋwanjuț ŋtēb ŋanwohi imiŝa ifaatal kē ŋațo Ƨi dko di puum pi Yetu pabiin̄ abēkan, uloŋ du bkow, uloŋ du ihoț. ¹³ Nwanjuț ŋuŋ ŋaji

na a : « Abuk ñaaț, we wi ikwooniin̄ ba? »

Kē aji na ŋa : « Dwooni Ƨiki bapēnan Ajug naan, kē mēmme dko di bațu'u li. »

¹⁴ Wi ajakuŋ haŋ aŝe kok, awin Yetu kē anați, kē aŝe wo aamme kē ul a. ¹⁵ Kē Yetu aŝe ji na a : « Abuk ñaaț, we wi ikwooniin̄ ba? In i iklaaŋ ba? »

Mariya aji me nalemp i uwoorta a, aŝe ji na a : « Naweek, woli iwi iyaan̄ na a, kțupēn dko di ițu'uli, dya kajeja. »

¹⁶ Kē aji na a : « Mariya! »

Kē aŝe kok aji na a Ƨi uțup uhebērē : « Rabuni! » uwoon̄ najukan.

¹⁷ Kē aji na a : « Kmēbanaan, mēndo bi paya du Paapa. Yaan iwin bayiț naan iji na baka dpaya du Paapa, anwoon̄ kak Aŝin baka, du Naŝibați, anwoon̄ kak Naŝibați i baka. »

¹⁸ Kē Mariya i ubeeka wi Magdala aŝe ya aji na bațaŝar Yetu : « Dwin̄ Ajugun. » Kē hēnk di di akakalēŝuŋ baka uko wi ajakuluŋ.

Yetu apēn awinana Ƨi kadun ki bațaŝarul

¹⁹ Ƨi utaakal wi unuur untaŝuŋ unuur wi pnoorfën bațaŝar Yetu bayit du katoh kaloŋ anigan ilēman bti Ƨiki bați baweek biki bayuday, kē Yetu aŝe bi anaț Ƨi ptoof pi baka aji : « Bnuura bawo na an! » ²⁰ Wi ajakuŋ haŋ, aŝe diiman baka iñen na kantaagan. Bațaŝarul balilan maakan wi

* 20:1 Unuur untaŝuŋ unuur wi pnoorfën : "dimanche, Sunday, domingo."

bawinun Ajugun. ²¹ Akak aji na baka : « Bnuura bawo na an. Jibi Paapa ayilnun, hēnk di di nkaan ayilan. »
²² Wi ajakun han, ašē fuuṭ ṭi baka aji : « Nayeenkan Uhaaš wi Našibaṭi. ²³ Bañaan biki nakmiirun ipekadu, Našibaṭi amiir baka ya ; kē biki nawoon naankmiir ya, Našibaṭi aankmiir baka ya. »

²⁴ Kē Tooma, alon ṭi baṭašar Yetu iñeen na batēb i bajaan bado kbet ašē wo aanwo da wi Yetu abiiṅ du baka. ²⁵ Kē baṭašar Yetu bandukiin bašē bi aji na a : « Nwin Ajugun! »

Kē ašē ji na baka : « Woli mēnwin ṭi iñen yi nul dko di bapanun ireegu, kē woli mēnṭu pkoñ pi naan ṭi da, woli mēnṭu kañen ṭi kantaagan ki nul, nin mēnkfiyaar. »

²⁶ Wi kanēm kaṭēpuṅ, baṭašar Yetu bakak ayitiir du meet, kē Tooma awo na baka. Ilēman iniigani kē Yetu ašē pēn, abi anaṭ ṭi ptoof pi baka ašē ji : « Bnuura bawo na an. »

²⁷ Wi wi ašaan aji na Tooma : « Iñen yi naan yii yi, ṭuun pkoñ ṭi ; ṭuun kañen ṭi kantaagan ki naan. Wutan katam bkow, fiyaarēn. »

²⁸ Kē ašē ji : « Ajugun, Našibaṭi i naan! »

²⁹ Kē aji na a : « Iwinēn ukaan kē ifiyaari. Banwoon baanwin ašē fiyaar banu-randēni. »

³⁰ Yetu akak ado ṭi kadun ki baṭašarul iko iñoṅarēnaan itum inwoon iimpiitana ṭi ulibra wi. ³¹ Iko impiitaniin ṭi, ipiitana piitana, nahilna

nafiyaar kē Yetu awoon *Krittu, Abuk Našibaṭi, nakuṭ nahilna naka ubida ṭi a woli nafiyaari.

21

Pwinana pi Yetu du bdēk bi Tiberiyad

¹ Wi uko wan uṭēpuṅ, Yetu akak apēn awinana ṭi kadun ki baṭašarul du kaban ki bdēk bi Tiberiyad. Hēnk di di apēnun awinana ṭi kadun ki baka.

² Fimon Piyeer, na Tooma i bajaan bado kbet na Natanayel anwoon i ubeeka wi Kana du Galilay na babuk Febede na baṭašar Yetu balon batēb bawoon da. ³ Kē Fimon Piyeer ašē ji na baka : « Dya btuh. »

Kē baji na a : « Nbi na iwi. » Bapēn, apaya ṭi bṭeem, kē utejan mēnṭ baammob nin uṭēb.

⁴ Wi nfa mambanun, Yetu anaṭ du kaban ki bdēk ; kē baṭašarul baamme kē ul a.

⁵ Kē ašē ji na baka : « Babuk naan, namob nṭēb i? »

Kē bateema aji : « A-a. »

⁶ Kē ašē ji na baka : « Nafēlan bridiya ṭi kañenan kadeenu, namob. » Bafēl bridiya ašē wo baankak ahinan ba ppul ṭiki baṭum nṭēb. ⁷ Kē naṭašar Yetu i amaganun ašē ji na Piyeer : «

Ajugun a! » Wi Fimon Piyeer atiinkun uko wan ašē woh imiša yi nul ṭiki aanwoharaa, ašē tēfa du meel. ⁸ Baṭašarul bandukiin ṭi bṭeem bapul bridiya apēnan, baanlow

pkay, bawo uko ji n̄met̄er iñeen-week di pa.

⁹ Wi bawaliin du pkay, bawin bdoo k̄e batehan da, k̄e n̄t̄eb n̄apaf ti ba duuṭ. Kapoom kab̄ekan da. ¹⁰ K̄e Yetu aṣ̄e ji na baka : « Naṭ̄ijan n̄t̄eb n̄i nabaan̄ amob mob n̄uṅ. »

¹¹ Wal m̄ent̄ k̄e Timon̄ Piyeer aṣ̄e paya ti b̄teem k̄e bapul bridiya mon̄ pkay. Baṭum n̄t̄eb n̄week : n̄awo iñeen week na iñeen kañeen na n̄wajant̄ (153), k̄e bridiya baṣ̄e wo baammara mar. ¹² K̄e Yetu aṣ̄e ji na baka : « Nabiin nade. » Nin alon̄ ti baṭaṣ̄arul aaññoom kahepara ñaan̄ i awo'i. Bame k̄e Ajugun a. ¹³ Wal m̄ent̄ abi, ajej kapoom awul baka, aṭu na n̄t̄eb. ¹⁴ Wan̄ uwoon̄ uyaas̄ uwajant̄en wi Yetu ap̄enuṅ awinana ti kadun ki baṭaṣ̄arul wi anaṭ̄iin̄ ti pkeṭ.

Yetu na Timon̄ Piyeer

¹⁵ Wi badeen̄ aba, k̄e Yetu aṣ̄e ji na Timon̄ Piyeer : « Timon̄ abuk Yowan, in̄al̄en̄ apel biki i? »

K̄e ateema aji : « Ajugun, aa, ime k̄e d̄jal̄u. »

K̄e aji na a : « Doon kayen̄ batani bi naan. »

¹⁶ Akak ahepara uyaas̄ ut̄ebant̄en̄ aji na a : « Timon̄ abuk Yowan, in̄al̄en̄ i? »

K̄e ateem aji : « Ajugun, aa, ime k̄e d̄jal̄u. »

K̄e aji na a : « Doon kayafan̄ batani bi naan. »

¹⁷ Akak ahepara uyaas̄ uwajant̄en̄ aji na a : « Timon̄ abuk Yowan, in̄al̄en̄ i? »

Piyeer ajoṭan̄ wal m̄ent̄ ti uko wi akheparun̄ uyaas̄

uwajant̄en̄ me aṅalaara aṣ̄e ji na a : « Ajugun, ime iko bti, ime bnuura k̄e d̄jal̄u. »

K̄e aji na a : « Doon kayen̄ batani bi naan. ¹⁸ Na manjoo-nan d̄ṭupu : wi ihojuṅ, iji ktan̄ kat̄elu bdidi'u, kaya dko di in̄aluṅ. K̄e wi ikluṅ kaṭaf, iluṅ kadeen̄ iñen, alon̄ atanu kat̄el, aṅooṭu dko di iwoon̄ iin̄jali. »

¹⁹ Aṭup ṭup han̄ pkeṭ pi Piyeer akluṅ kakeṭ kad̄emanaan̄ Naṣ̄ibaṭi. Wi ajakuṅ han̄ aṣ̄e ji na a : « Ṭaṣ̄aan. »

²⁰ Piyeer akok aṣ̄e win naṭaṣ̄ar Yetu i amaganun̄ k̄e akṭaṣ̄ baka ; ul awoon̄ ambiin̄ ajuṭ ti bj̄ent̄ bi Yetu wi bakdeen̄ ahepara ankwaapulun̄. ²¹ Piyeer awina aṣ̄e ji na Yetu : « Ajugun, k̄e i? »

²² K̄e ateema : « Woli d̄jal̄ aṭo te ubi'̄en̄, utenu i? Iwi, ṭaṣ̄aan. » ²³ Banfiyaarun̄ Yetu banaṭa wal m̄ent̄ aṭup aji baji naṭaṣ̄arul m̄ent̄ aankkeṭ. K̄e Yetu aṣ̄e wo aanji aankkeṭ, aji : « Woli d̄jal̄ aṭo te ubi'̄en̄, utenu i? »

²⁴ Naṭaṣ̄arul m̄ent̄ ti uleeful amaarun̄ iko m̄ent̄ bti akuṭ apiit̄ ya, k̄e n̄bot ame k̄e uko wi aṭupun̄ ujoonani. ²⁵ Uka iko ilon̄ itum kak yi Yetu adoluṅ. Woli ñaan̄ aṅal ppiit̄ ya bti, d̄ṣal̄ aji umundu bti uunkk̄eṣ̄ p̄ṭuuna n̄libra n̄ankpiitun̄.

Ulibra wi Ulemp wi Banjañan

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon un-
kkakalëşun iko yi banjañan
biki Yetu badolun. Uwoon
utëbantën wi Luk apiitun pa
Teofil nanohul. Luk ul ti
uleeful awo nakuraar. Kë aşë
ji bi kagakandër na Pawulu
na dko pṭup Uṭup Ulil Unuura.
Ti ulibra wi, Luk aṭup iko yi
baṭaşar Yetu badolun na jibi
baniinkani Uṭup Ulil Unuura
ti umundu bti. Ñaan ahinan
kawin ti ulibra wi, ulemp
wi Uhaaş wi Naşibaṭi udolun.
Uwala ti banjañan, awul baka
mnhina mi pṭup Uṭup Ulil
Unuura. Bañaan batum bakak
afiyaar ajunna Yerutalem aya
Yuda na Famariya na ṅmban
ṅtum ti umundu. Iko iṭëp
jibi Yetu abiin aṭup aji ilun
kawo ti Ulibra wi 1.8: « kë
naşë lun kayeenk phina woli
Uhaaş wi Naşibaṭi uwala ti
an. Nalun kawo bamaar biki
naan ti Yerutalem na ti utaak
wi Yuda bti, na ti utaak wi
Famariya te kaban kaban ki
umundu. » Ulibra wi uṭup jibi
bhoṅar bi Naşibaṭi adolun na
bañaan babanun du bañaan
bti biki mboş. Du Itrayel,
baṭaşar Yetu badunna aṭup
bayuday Uṭup Ulil Unuura
abaa ya du ṅtaak ṅi banwoon
baanwo bayuday, na du
bañaan bti. Du dko bti di
baṭupun Uṭup Ulil Unuura

bañaan balon bafiyaari kë
balon baanfiyaar wa. Bañaan
batum babi şoor banjañan, kë
bukal başë tamanaara aṭup
baka iko itum bahilna baliint
ti pfiyaar.

¹ Teofil, ti ulibra wi naan
uteek, dṭiiniyaan iko bti yi Yetu
adolun abot ajukan du ujuni,
² te unuur wi adeenaniin du
baṭi. Ji abi ado kadeenana
du baṭi, aṭëpna ti *Uhaaş wi
Naşibaṭi aṭup *banjañan biki
adatulun, uko wi pdo. ³ Wi
akeṭun, ti kadun ki baka di di
akaan apën awinana najeb.
Ado iko itum ti ṅnuur iñeen na
ṅbaakër, adiiman baka kë awo
najeb na manjoonan, aji pën
kawinana ti kadun ki baka
kabot kaṭup baka uko wi *Pşih
pi Naşibaṭi.

⁴ Unuur ulon wi akdeen
na baka, aşë ji na baka
bawut kapën ti Yerutalem,
baṭo da bayoonk kahoṅ ki
Aşin, ki batiinknuṅ ti mntum
mi nul : ⁵ «*Yowan *abattaar
an na meel, kë an, ti ṅnuur
ṅankmbiin ṅi nalun kayeenk
*batitmu bi Uhaaş wi Naşibaṭi.
»

Yetu apaya baṭi

⁶ Wi wi *banjañan bayiti-
irun, aşë hepar Yetu aji : «
Ajugun! Woon hënkuṅ di di
ikkakanun *Itrayel pşih i? »

⁷ Kë aşë teem baka aji : «
Naanka na pme unuur këme
wal wi Aşinun adatulun ti mn-
hina mi nul, ⁸kë naşë lun kay-
eenk phina woli *Uhaaş wi
Naşibaṭi uwala ti an. Nalun
kawo bamaar biki naan ti
Yerutalem na ti utaak wi *Yuda

bti, na ti utaak wi *Famariya te kaban kaban ki umundu. »

⁹ Wi Yetu ajakuñ hañ, ašë deenana du bañi, kē baktēna. Wi wi kanfēluñ kašaan abi awuna, baankak awina. ¹⁰ Jibi bahumuñ katen bañi bi apayiiñ, kē biinñ batēb, banwohariiñ imiša ifaatal bašë mara mara awinana. ¹¹ Baji na baka : « An biinñ biki *Galilay, nabaa nañ we aten bañi ba? Yetu i, ampayiiñ bañi ti kadunan, aluñ kabiha, jibi nawinuluñ hēnk, kē apaya bañi. »

Bahoñan Matiyat ti Banjañan

¹² *Banjañan bapēna wal mēñt du Pnkuñ pi Mnoliwera* ašë kak Yerutalem danwoon daanlowiir maakan na pnkuñ mēñtan, datool pdo ukilometēr. ¹³ Wi bakakuñ, baya aneej ti katoh, du meet di bko duuñ, di bi Timon Piyeer, na Yowan, na *Yakob na Andre na Filip na Tooma, Bartelemi na Maci, Yakob abuk Alfe, Timon nagutar utaak, na *Yudañ abuk Yakob bajonuñ kayitiiraan. ¹⁴ Batiinkar bukal bti na baat balon na *Mariya anin Yetu, na baña Yetu, añehan Našibañi.

¹⁵ Ti ŋnuur mēñtan banfiyaaruñ Yetu, baya pban iñeen-week na iñeen ñtēb, kē Timon Piyeer ašë naña ti ptoof aji na baka : ¹⁶ « An bayiñ naan uko wi *Uhaaš wi Našibañi ubiiñ ațēpna ti

mntum mi *Dayiñ, ațup ti Ulibra wi Našibañi ti uko wi nawo Yudañ, ambiin ațij bammobuñ Yetu, uwo wo wi kabi kadolana. » ¹⁷ Abi wo alon ti un, ayeenk kafah ki ulemp ji un. ¹⁸ Kē ñiinñ mēñtan ašë bi nug uțeeh na ktaka ki buñaan bi adoluñ buñ: Ajot afēta amay, kē ipēš itatadiiri. ¹⁹ Uțup wañ uniink Yerutalem bti, ukaan kē bakak ado uțeeh mēñtan aji « HAKELDAMA » uwoon ti uțup wi baka « uțeeh wi pñaak. »

²⁰ Timon Piyeer akak aji na baka : « Kē bašë piit ti Ulibra wi Pñaamarēn Našibañi ti uko wi Yudañ aji :

*“Katohul kaduka kajinñ,
nin alon aankwo da.”*✧

Akak aji :

“Alon ayeenk ulemp wi nul.”✧

²¹⁻²² Piyeer aji kak : « Kē bañaan balon bašë jon nwo na un, undiimaan, wi Yetu Ajugun awoon na nja aneej apēn, du unuur wi *Yowan abattaaruluñ te unuur wi abiiñ adeenana du bañi ti kadun un. Keeri alon ti baka awo i kabi na un, kayuuj kē bawin Yetu wi anañiiñ ti pkeñ. » ²³ Wi wi bašaan ațij batēb ti baka, *Yotef anñu'aniin katim ki Bartabaat, kē bašë duuna ki Yuttuñ, na alon anwoon katim ki Matiyat. ²⁴ Kē bašë ñehan Našibañi aji : « Iwi Ajugun, inmeen ñaan na ušalul, yuujun i idatuñ ti batēb biki, ²⁵ awo

* **1:12** Pnkuñ pi Mnoliwera : Dawoon katim ki pnkuñ pi bajaan bado na umbaabu “Mont des Oliviers, Monti di Olivera, Mount of Olives.” ✧ **1:20** Kañaam 69.26. ✧ **1:20** Kañaam 69.26.

nanjañanu, ayeenk ulemp wi Yudaḡ adukuḡ, aya di awoon i kaya. » ²⁶ Bado kanuḡ na mnlak, kē Matiyat adatanaa, ahoḡan ḡi banjañan iñeen na alonḡ bukuḡ.

2

Uhaaş wi Naşibaḡi uwala ḡi banfiyaaruḡ Yetu

¹ Bayitiir bti ḡi unuur wi *Pentakot. ² ḡi dko mēnt, kē başē tiink pñaat panwoonuḡ baḡi anaam na ukēk kē pabi aneeḡ ḡi katoh ki bawoon aḡum ka. ³ Kē başē win iko ilonḡ ji indemēnt yi bdoo. Iko mēnt igarandēri, aji kandoli kaya kaḡo ḡi alonḡ. ⁴ *Uhaaş wi Naşibaḡi uneeḡ aḡum ḡi baka bti, kē bakak aḡup ḡḡup ḡyaanḡ, andoli jibi Uhaaş wi Naşibaḡi uḡu'uli pḡup.

⁵ ḡi wal mēntan kē *bayu-day balonḡ banjaanḡ badēman Naşibaḡi banwoonuḡ ḡḡaak bti ḡi umundu, başē wo ḡi Yerutalem. ⁶ Wi batiinkuḡ pñaat, pntuk payitiir aşē ḡoḡar maakan ḡiki andoli aji tiink baḡup uḡup wi ḡul. ⁷ Baḡoḡar adiwsa, aşē ji : « Baḡaanḡ bankḡiiniinḡ hēnk baanwo biki *Galilay i? ⁸ Kē hum di di andoli ḡi un, ajaki tiink bakḡup ḡi uḡup wi nul? ⁹ Nwoona Part, na Med na Elamit, na Metopotamiya, na Yuda, na Kapadoşiya, na Pont na Atiya. ¹⁰ Balonḡ bawoona Frigiya na Pamfili, na Ejiptu na ḡfēḡ ḡi Libiya ḡanḡoḡuḡ Kuren, balonḡ kē bawoona Rom. ¹¹ Balonḡ kē bawo bayuday biki kabuka aḡu na bankakuḡ

baka, biki Kret, na Barab. Kē andoli ḡi un aşē ji tiinka baka baḡup ḡi uḡup wi nul iko inuura yi Naşibaḡi adoluḡ. » ¹² Baḡaanḡ baḡoḡar fuḡ, baamme uko wi pdo, andoli kaji na atēntul : « We uwoon uko wi? » ¹³ Kē balonḡ başē beḡ baka, aji : « Biki baka pdaan poot. »

Fimonḡ Piyeer aḡiini na baḡaanḡ

¹⁴ Kē Fimonḡ Piyeer aşē naḡa na *banjañan iñeen na alonḡ bukuḡ aşē huuran ateem baka aji : « An *bayu-day na an bti nanfēḡuḡ ḡi Yerutalem, an bti nawatan ibaḡ natiink nabot nate uko wi ḡji kaḡupanaḡ. ¹⁵ Nin, baḡaanḡ biki baankuji, jibi naşaluḡ. Nhum ḡi nfa mpoḡi. ¹⁶ Uko wi *Naḡupar Naşibaḡi i bajaanḡ bado Yowel abiinḡ aḡup uḡēpuḡ ḡēp adolana hēnk.

¹⁷ Naşibaḡi aji :

“ḡi ḡnuur ḡbaañsaani, dbi kawalan Uhaaş wi naan ḡi baḡaanḡ bti.

Babukan biinḡ na baatḡ baluḡ kawo baḡupar biki naan, bapoḡ na bantohi biki nan baluḡ kado kaḡaafi iko inkwoonuḡ du ḡji, kawin iko inwoonḡ yi pbi.

¹⁸ *Ēnhēn, dluḡ kawalan ḡi ḡnuur mēnt Uhaaş wi naan ḡi balempar naan biinḡ na baatḡ, başē bawo baḡupar biki naan.*

¹⁹ *Dluḡ kado iko iḡoḡarēnaan du baḡi duuḡ kakak kadiiman iko iweek ḡi mboş.*

Pñaak, bdoos, na udu iluŋ kawo.

20 *Unuur uluŋ kakak bdēm, pli pakak ji pñaak, ji unuur uweek unuura wi Ajugun ubi udo kaban.*

21 *Hēnk, űaaŋ anklunjiŋ kahaŋ űi katim ki Ajugun abuur.”*✠ »

22 Fimoŋ Piyeer akak aji na baka : « An bañaan biki *Itrayel natiinkan bnuura uko wi nji kaŋupun: Naŝibaűi ayil Yetu i *Nataret ayuujna űi a mlagre na iko iñoŋarēnaan itum, indiimanuŋ phina pi nul jibi nameen wa an űi űleefan. 23 űiint aŋ, bawulan a, jibi Naŝibaűi adooŋ abi me wa akak aŋal uwo, nafiŋa, wi nadoluŋ kē banwoon baanfiyaari bapaŋa. 24 Kē Naŝibaűi aŝē naŋana űi pkeű, abuurana mnhaŋ mi pkeű, pkeű paanhilan amēbana.

25 *Dayiű aűiiniyaana aji : «Wal undoli dji kawin Ajugun űi kadun ki naan, iñoŋen ukaan kē nnaű ali-int.

26 *Ukaan kē ntilan maakan akuű ayeeh mnlilan mi naan. Kē uleef ubi wo wo űi mnhaű*

27 *űiki iinkwutan uhaaŝ wi naan uya ufēű du mnkeű, akak awo iinkwutēn, nji űaaŋ nalemparu naweek mpuű.*

28 *Iyuujēn bgah bankűiŋ du ubida, iluŋ katumanaan na mnlilan űiki iñoŋen.”*✠

29 « An bayiű naan, dhi-lan kaŋupan uko wi na mntēŋ: Atemun Dayiű akeűi, amoya, kē bhēr bi nul bawoha űi utaak wi nun. 30 Abi wo Naŝupar Naŝibaűi aŝē me kē Naŝibaűi abi hoŋa uko uloŋ, amehna űi kadunul, «aji aluŋ kaűu aloŋ i pŝini pi nul űi pŝih.”✠

31 « Kē wi wi Dayiű ataruŋ awin kē *Krittu aluŋ kanaűa űi pkeű, aŝē űiiniyaan wa aji : «Naŝibaűi aanwuta kē aűo du mnkeű kē uleeful ukak awo uumpuűi.”✠ 32 Yetu mēnŋan, Naŝibaűi anaŋana űi pkeű, kē űwo bti bamaar. 33 Naŝibaűi adeeŋa űi kadeenu ki nul, kē ayeenk du Aŝin nja *Uhaaŝ wi Naŝibaűi, wi ahoŋuluŋ űfa, aniinkan wa űi bañaan, jibi nakwinuŋ akuű atiink hēnk. 34 űiki Dayiű ul, andooŋ awo aampaya baűi aűiini aji :

«Naŝibaűi Ajugun aji na Ajugun :
űoon űi kañen naan kadeenu

35 *te ndo űűoran baŝooradu, ido kapafna baka ihoű.”*✠

36 Fimoŋ Piyeer abaañēŝ bűup aji : « Bañaan biki *Itrayel bti, nameen bnuura keeri : Yetu i napaŋuŋ űi kruű, Naŝibaűi adola kē awo Ajugun akuű awo Krittu. »

Bateek banfiyaaruŋ

37 Wi bañaan baűiinkuŋ uűup waŋ aŝē űēla űēla, ahepar Fimoŋ Piyeer na *banjañan bukundi aji : « Bayiűun, kē űbaa do do hum ba?

✠ 2:21 Yowel 3.1-5. ✠ 2:28 Kañaam 16.8-11. ✠ 2:30 Kañaam 132.11. ✠ 2:31 Kañaam 16.10. ✠ 2:35 Kañaam 110.1.

»³⁸ Fimoŋ Piyeer ateem baka aji « Nawutan pjuban, naŋelëş ɲbida, andoli ʈi an aji yeenk *batitmu ʈi katim ki Yetu Krittu, Naşibaŋi ahilna amiiran ipekadu. Naşibaŋi aluŋ kawulan Uhaaş wi nul.³⁹ Kahon ki nul kawo ki nan, na babukan, na banlowuŋ bti, na biki Naşibaŋi Ajugun akluŋ kadu'ara. »⁴⁰ Fimoŋ Piyeer akak aŋiini na baka pa bate abot akooŋ baka aji : « Nalowan bañaan bawuŋaan biki nahilna nabuuran ɲleef ɲi nan. »⁴¹ Bandinanuŋ uŋup wuŋ, bado batitmu, kē bañaan banŋogun iñeen-week ɲyaaş iñeen ɲwajanŋ (3000), bahoŋana unuur mēnŋan ʈi pntuk pi banfiyaaruŋ Yetu.

Pntuk pteek pi banfiyaaruŋ

⁴² Bañaan bakak amēban bnuura pjukan pi *banjañan, amēban ʈi uŋok na bboofar, ʈi pfaaşiir kapoom* na pñehan Naşibaŋi.⁴³ Bañaan bti bawo na palēnk ʈi ɲleef ɲi baka, ʈiki banjañan baji bado mlagre na iko iñonarēnaan itum.⁴⁴ Banfiyaaruŋ Yetu bti bakak aŋok iko yi bakaan bti.⁴⁵ Baji bawaap itoh na bka bi baka, kafaşiir, andoli ayeenk kaliŋan na kanuma ki nul.⁴⁶ Unuur unjinti baji bayitiir du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi, kafaaşer ipoom ʈi itoh yi baka, kade na mnlilan na uhaaş ujint.⁴⁷ Baji badēman Naşibaŋi, kē bañaan bti babot amagan baka. Ajugun, kē aşē ji do

unuur unjinti, ahoŋan ʈi pntuk puŋ biki abuuranuŋ.

3

Fimoŋ Piyeer na Yowan bajejan ñiint anŋakmuŋ

¹ Fimoŋ Piyeer na *Yowan baya unuur ulon du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi wi ɲwoori ɲwajanŋ ɲi utaakal ɲakobuŋ, ʈiki uwoon uwoori wi pñehan Naşibaŋi.² Kē bañaan balon başē ʈij da ñiint alon anŋakmi ʈi kabuka. Unuur unwoon, baji baŋija kaŋooran ʈi plēman pi Katoh ki Naşibaŋi pi bajaan badu Plēman Pnuura. Aji ʈo da pñehan bañaan banjaan babi pneej ʈi Katoh ki Naşibaŋi.³ Wi awinuŋ Fimoŋ Piyeer na Yowan kē bakbi pneej, kē aşē ñehan baka itaka.⁴ Kē Fimoŋ Piyeer na Yowan başē tena bnuura, wi wi Fimoŋ Piyeer aşaan aji na a : « Tenun »⁵ Ñiint ajaban baka kēş anuŋ aji bawula ukoolan.⁶ Kē Fimoŋ Piyeer aşē ji na a : « Mēnwō na unŋaam, mēnwō na uwuuru, aşē wulu uko wi nwoonaanuŋ: ʈi katim ki Yetu *Krittu i *Nataret, poşan! »⁷ Fimoŋ Piyeer aŋijana wal mēnŋ ʈi kañen kadeenu aşē dola kē anaŋaa. ʈi dko mēnŋ, ñiint atiink ihoŋ kē iliint na a.⁸ Kē abi lut lut anaŋ abi kapoş poş. Aneej na baka ʈi Katoh ki Naşibaŋi, apoş, alut, aşē beeb Naşibaŋi.⁹ Bañaan bti bawina kē akpoş aşē beeb Naşibaŋi.¹⁰ Bayikrēna aşē ji : « Ñiint i,

* 2:42 Banfiyaaruŋ Yetu baji woli bade baji bafaashiir kapoom kaleşna kañah kabaañsaani ki badeeŋ na a.

mënt ul ajaan aṭo bñehan du Plëman Pnuura i? » Kë bañaan başë ñoṅar fuṭ akuṭ alënk ṭi uko unṭëpuṅ.

Fimonṅ Piyeer aṭiini na bañaanṅ

¹¹ Ñiintṅ unṅ aankak adi pwutan bi Fimonṅ Piyeer na Yowan, kë bañaanṅ bti başë ñoṅar, aṭi aya du baka, du uşala wi bajaanṅ bado Uşala wi *Falomonṅ*. ¹² Wi Fimonṅ Piyeer awinunṅ bañaanṅ bukuṅ, aşë ṭiini na baka aji : « An bañaanṅ biki *Itrayel ; nabaa ñoṅar we ṭi uko unṭëpuṅ ba? Nabaa tenun hum hënk ba? Naşal aji phina pi nun na pdëman pi njaanṅ ṅdëman Naşibaṭi pakaanṅ kë ñiintṅ i apoş i? ¹³ Yetu i nawulunṅ başih biki nan, i napokuṅ ṭi kadun ki *Pilat andoonṅ abi şal pwutana, Naşibaṭi i *Abraham, i *Itaak na i *Yakob na i başinunṅ adiiman pdëm pi Yetu nalemparul mëntṅ. ¹⁴ Ñiintṅ, anwoonṅ najintṅ natool, ul i i napokuṅ aşë ñehan bawutan nafiṅ bañaanṅ. ¹⁵ Hënk, kë nafiṅ napaş ubida. Kë Naşibaṭi aşë naṭana ṭi pkeṭ, kë ṅwo bamaar. ¹⁶ Pfiyaar ṭi katim ki Yetu pakaanṅ kë ñiintṅ naṭakmaan, i nakwinunṅ abot ame'a i ajebi. Ënhën, pfiyaar ṭi Yetu pajebanulunṅ bnuura hënk jibi nakwinunṅ an bti.

¹⁷ « An bayiṭ naan kë nşë me kë uko wi nadoluṅ, an na başihan, nado do wa na kapaam. ¹⁸ Naşibaṭi ul, adobi

ṭupa ṭup undiimaan ṭi mntum mi baṭuparul bti aji *Krittu aluṅ kahaj kakeṭ, kë waṅ wi adolanṅ. ¹⁹ Keeri nawutan pjuban, nakak du Naşibaṭi ipekadu yi nan ihilna ipën. ²⁰ Ajugun aluṅ kawulun ṅwal ṅi mnjeeh, kabot kayil Yetu Krittu, i adatuṅ undiimaan pa an. ²¹ Yetu mëntṅ, awo i kaṭo baṭi te wal wi iko bti ikkakuṅ ihalu, jibi Naşibaṭi abiinṅ aṭup ṭi mntum mi baṭuparul bayimanaan biki ṭfa. ²² Na manjoonan *Moyit aṭup aji : *Naşibaṭi Ajugun aluṅ kayil naṭuparul ji nji, pa an, anwoonṅ i pntaali pi nan. Nawo i katiink iko bti yi aklunṅ kaṭupan.* ²³ *Ñaanṅ anwoonṅ aantiinka aluṅ kapën ṭi pntaali pi Naşibaṭi, kaşë kakeṭ.* ²⁴ Kë *baṭupar Naşibaṭi bti, ajunna ṭi Famiyel na bambiinṅ abi ṭi kafetuṅ, baṭiiniyaan andoli iko yi ṅkwinunṅ nṭa yi. ²⁵ Uko wi Naşibaṭi aṭupunṅ aṭëpna ṭi baṭuparul uwo wi nan. Ënhën, *bhoṅar bi Naşibaṭi adoluṅ na başinan bawo kak pa an, wi ajakuṅ ṭfa na Abraham aji : *Dbi kaṭëpna ṭi kabuka ki nu kawulna umundu bti bnuura.* ²⁶ Ukaanṅ kë Naşibaṭi apënan Yetu kë awo nalemparul aşë yila ṭi an duna, kahilna kawulan bnuura bi nul, wi akpënanananṅ ṭi buṭaan bi nakdoluṅ. »

4

Baṭij Fimonṅ Piyeer na

* 3:11 Uşala wi Falomonṅ: Dko mëntṅ dapaṭëşaanunṅ dko di banwoonṅ baanwo bayuday bahilunṅ kanaṭ na dko di bayuday ṭaṅ bahilunṅ kanaṭ. * 3:23 Pleşan 18.15,18,19. * 3:25 Ujuni 22.18.

Yowan uruha uweek

¹ Fimoŋ Piyeer awo na *Yowan, ahum kaŋiini na baŋaan, kē baŋejan baloŋ, na naweek i bayeŋ biki *Katoŋ Kaweek ki Naŋibaŋi, na *bataduk baloŋ baŋe bi, aŋog baka. ² Badeebaŋ ŋiki *banjaŋan batēb bukuŋ bajukan baŋaan aji Yetu anaŋa ŋi pkeŋ, kē waŋ ukyuuj kē bankeŋuŋ bahilan kanaŋa ŋi pa. ³ Hēnk, kē bado kē bamob baka awat ukalabuŋ ayoonkna mŋjint, ŋiki unuur udobi yob yob wal mēnt. ⁴ Kē baŋaan batum ŋi banktiinkuŋ uŋup wi banjaŋan, bafiyaar ŋi Yetu. Wal mēnt banfiyaaruŋ bti baŋogan iŋeen-week nŋaaŋ iŋeen kaŋeen (5000).

⁵ Wi unuur ujintuŋ kē baweek biki *bayuday, bantohi na *bajukan Bgah bi Moyit baŋe yitiir du Yerutalem. ⁶ Baŋo na Anaŋ, *naŋejan naweek, anwoon na Kayif na *Yowan na Alektandēr na biki mŋŋini mi *baŋejan baweek bti, ayitiir. ⁷ Baŋiŋ Fimoŋ Piyeer na *Yowan ŋi kadun ki baka aŋe jun phepar baka aji : « ŋi phina kēme ŋi katim ki in ki ki najebanuŋ ŋiint antakmuŋ? »

⁸ Fimoŋ Piyeer, i *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uneejuŋ akēŋ, kē aŋe teem baka aji : « An baweek biki nun na bantohi, ⁹ nadu'un nŋa *uruha ŋiki nŋdo ŋaan antakmuŋ bnuura, aŋe heparun jibi nŋhili hil ado jeban ŋiint i. ¹⁰ Nawoon bame, an bti, na baŋaan bti biki *Itrayel bandukiin kē ŋi katim

ki Yetu i *Nataret ki ki ŋiint an-naŋuŋ uŋ ajebnuŋ. Yetu i na-panuŋ, kē Naŋibaŋi aŋe naŋana ŋi pkeŋ, ul akaŋ kē ŋiint i akak najeb ahil anaŋ ŋi kadunan. ¹¹ Kē ul Yetu i i Ulibra wi Naŋibaŋi ujakuŋ aji :

“Awoon pnduba pi an baniw napokuŋ,

pnduba mēntan puŋ pakakuŋ amēban katoŋ.”☆

¹² Ul ŋaŋ ahilanuŋ pbuuran baŋaan. Ēnhēn, ŋi umundu bti Naŋibaŋi aanwul wul nin ŋaan alon kak anhilanuŋ pbuurannun. »

¹³ Banŋoon uruha baŋoŋar wi bawinuŋ Fimoŋ Piyeer na *Yowan banwoon baando juk juk, jibi baktupi kē nin baantēp ado lēnk lēnk. Bayikrēn wal mēnt kē biki mēnt babi wo bagakandēr na Yetu. ¹⁴ Wi bakaŋ awin ŋiint anjebuŋ uŋ kē anaŋ akab ŋi baka kē baŋe waŋ uŋup. ¹⁵ Hēnk, kē bado kē bapēnan baka ŋi dko di uruha, aŋe jun pŋiini bukal bukal, katen jibi bakdoli. ¹⁶ Bahepar aji : « Nbaa do do hum na baŋaan biki ba? Babaŋ ado mlagre mŋjint piŋ mii mi, kē baŋaan bti banfētuŋ ŋi Yerutalem bamee, nŋnhilanuŋ kapok wa. ¹⁷ Kē nŋe wo kado uko uwut kameeŋana kapel hēnk. Nbēg baka keeri baŋaŋan pŋiini na nin ŋaan alon hēnk uŋ ŋi katim ki Yetu. »

¹⁸ Wi wi banŋoon ŋi uruha baŋaan adu baka kē bakak ŋi wa, aŋe bēg baka maakan baŋaŋna pŋiiniyaan na pjukan

ti katim ki Yetu. ¹⁹ Kë Fimonj Piyeer na Yowan başë teem baka aji : « we unuurnaaniin ti kadun ki Naşibaţi ba? Ptiinka këme ptiinkan? Uduka ti an! ²⁰ Un daan nĕnhilanuŋ kayomp na uko wi nwinuŋ akuŋ atiink. »

²¹ Bakak abëg baka bnuura, aşë wutan baka kë bayaa. Baanka uko unooranaan baka wi bañaan bti bawoon ti pdëman Naşibaţi ti mlagre mi bawinuŋ. ²² Niiint anjebnuŋ na mlagre uŋ, adobi pel pel nşubal iñeen nbaakër.

Banfyaaruŋ bañehan Naşibaţi, wi bawo i ti mnhaj

²³ Wi bawutanaaruŋ wutan Fimonj Piyeer na *Yowan, kë başë wugşa, akak du batënt baka aya kakalëş iko bti yi *baţenjan baweek na bantohi bajakuŋ na baka. ²⁴ Bañaan batiink baka aşë ñehan Naşibaţi ti pdiim ploolan aji : « Ajugun, iwi ipaşuŋ baţi, mboş, na bdëk na iko bti inwoon da! ²⁵ Iwi itëpnaŋ ti Uhaaşu aţup ti mntum mi *Dayiŋ atemun nalemparu wi ajakuŋ aji :

“We ukaan kë bañaan biki ntaak babubara şintar kë bañaan bti babubara anaat anooran nleef?”

²⁶ *We ukaan kë başih biki mboş baktbomandër ugut, kë baweek batiinkar aji bagut na *Yawe Nawat Kabuka na Krittu i akëruŋ?”*

²⁷ Aa wo! Herod na Pont *Pilata bayitiir ti ubeeka wi, na banwoon baanwo bayuday,

na *bayuday, anaţara Yetu nalemparu nayimanaan, i idatuŋ aji awo Krittu. ²⁸ Bado hënk iko yi bti ti mnhina mi nu na jibi ijakuŋ iluŋ kadolana. ²⁹ Ajugun, hënkun, watan kabaţ ti kabëgare ki baka işë itenun un balemparu, ndo kaţup Uţup wi nu na mntëj mnweek. ³⁰ Taran kañen ki nu ijeban bañaan, ido mlagre na iko iñoŋarënaan ti katim ki Yetu, Nalemparu Nayimanaan. »

³¹ Wi bañehan Naşibaţi aba, kë dko di bawoon daşë şintar kë *Uhaaş wi Naşibaţi uşë neeŋ ti baka bti kë baktup Uţup wi Naşibaţi na mntëj.

Banfyaaruŋ baţok iko yi bakaan bti

³² Banfyaaruŋ bti bakak hënkun awo uşal na uhaaş uloolan. Kë nin alon aanji şal şal, kaji nji aloolan dkaan wi, këme wundu. Baji banaakrën bka bi baka bti. ³³ Phina pweek pawinanaa, wi *banjañan baktiiniyaanuŋ pnaţa ti pkeţ pi Yetu Ajugun, kë bnuura bweek bi Naşibaţi batum ti bukal bti. ³⁴ Nin alon ti baka aanwinana winana bwaan. Bankaan mboş këme itoh baji bawaap ya kaţij itaka yuŋ ³⁵ kabi wul banjañan. Baji bafaş itaka andoli ayeenk kafah kanliŋuŋ na kanuma ki nul.

³⁶⁻³⁷ Kë hënk di Yotef, ñiint alon i pşini pi Lewi, anwoonuŋ unjiw wi Kiprut, i banjañan bajaan bado Barnabat (uwoon ñaan anjaan atëntën) kë aşë ka tfa uţeek

ulon. Awaap wa aţij itaka abi awul banjañan.

5

Ananiyat na Fafira

¹ Kë ñiint alon i bajaan bado Ananiyat na Fafira aharul başë waap mboş mnlon, atiinkar, ² amen itaka ilon, aşë tij indukiin, awul *banjañan.

³ Kë Fimonj Piyeer aşë hepara aji : « Ananiyat, we ukaan kē *Tatana aneeju uhaaş, kē ido la pguur *Uhaaş wi Naşibaţi, ajej itaka ilon  i yi iwaapnuj mboş, amen?

⁴ Ihilan lah, kawut pwaap mboş mēnt, kēme kajej itaka yi iwaapnuj ma bti, kadolna uko wi inumiin? Hum di di uşal wañ udoli do, adoo neej  i iwi ba? Mēnt bañaan biki ikdoon na pguur hēnk, Naşibaţi a. » ⁵ Wi Ananiyat atiinkanj tiink uko wañ, aşë jot  i dko mēnt, abi keţ keţ, kē bañaan bantiinkuj uko wañ bti balēnk maakan. ⁶ Baţaşa babi, abootan puum apēnan aya amoy.

⁷ Uko ji nwoori nwajanţ uţēpi, ahar Ananiyat kē aşë bi aneej bē aamme uko unţepuj. ⁸ Kē Fimonj Piyeer aşë du'a aji na a : «  upaan! Preeş pi, pi pi nawaaparunj mboş i? » Kē ateema aji : « Aa, preeş pañ pa. »

⁹ Kē Fimonj Piyeer aşë kak aji na a : « Nabaa şal şal hum adoo ji naguur Uhaaş wi Naşibaţi ba? Tenan, banyaanj amoy ayinu banaţun  i plēman hēnk, bakak ańooţu, kaya kamoy. »

¹⁰  i dko mēnt, kē abi jot jot  i ihoţ yi Fimonj Piyeer aşë ba. Wi baţaşa baneejun, baţēnka kē akeţi akak ańooţa pya kamoy du kańog ayinul.

¹¹ Palēnk pweek paneej banfiyaarun bti, aţu na bañaanj bti bantiinkuj uko unţepuj.

Banjañan bajeban bañaanj baţum

¹² *Banjañan bado wal mēnt mlagre na iko ińonjarēnaan itum  i ptoof pi bañaanj. Banfiyaarun baji bayitiir bti du uşala wi bajaanj bado Uşala wi *Falomonj. ¹³ Nin alon aanji ńoom pnaakiir na baka, aşë maganaara baka.

¹⁴ Kē pntuk pankdēmunj dēm pya pi biint na baaţ pafiyaar Ajugun abot abi ahoţana  i baka. ¹⁵ Bado kak kak aji bapēnan bamaakal  i igah, kaţu baka  i ilişa kēme ijiiñ, Fimonj Piyeer wal wi aktēpun ulimēnt wi nul uban alon  i baka. ¹⁶ Pntuk pi bañaanj paji paţiina kak nbeeka njanogun Yerutalem, kaţij bamaakal na biki nntaayi nakyewlēnuj, kē bukal bti bajebi.

Bahajan Banjañan

¹⁷ Kē *naşih i baţējan na batēntul - bukal biki bajaanj bado pntuk pi *bataduk - başë kuj *banjañan maakan, anaţara baka ¹⁸ Bado kē bamob baka, awat ukalabuş. ¹⁹ Kē na utejan mēntan, *uwanjut wi Ajugun uşë bi, ahaabēş ilēman yi ukalabuş apēnan baka aşë ji na baka : ²⁰ « Nayaan *Katoh Kaweek

ki Naşibaţi nado kaşup uşup wi ubida uhalu. »

21 Banjañan batiink uwan-juţ wuñ, kë wi unuur ujıntaş jınţ, kë başë ya Katoh ki Naşibaţi, aţo ajukan. Naşih i baţenjan na batënţul bado kë badu *uruha uweek wi biki *İtrayel, wi bajaan bado Pntuk pi bawayëş bşup *bayuday aşë yil baya baţij banjañan banwoon du ukalabuş. 22 Wi bayili biki naţenjan naweek bayaan aban, baantënk banjañan du ukalabuş, aşë kak du uruha aya kakalëş aji : 23 « Wal wi nşaan du ukalabuş, nşënk kë udët bnuura, kë bayenjanaţ şi plëman. Kë wi nşaabëşun bğah, aşë ţenk dko kë dawo djınţ. » 24 Wi naweek i bayen biki Katoh Kaweek ki Naşibaţi na baţenjan baweek batiinkuñ uko wañ, bañonar, aşë la na nşal uko unşëpun.

25 Wal mënt, kë ñiint alon aşë bi aji na baka : « Natenan! Biint biki nawatuñ ukalabuş, buk bukundi, ajukan bañaan du Katoh ki Naşibaţi. » 26 Kë naweek i bayen biki Katoh ki Naşibaţi aşë tool, na bangoli biki nul ayaarad banjañan. Baando btam na baka, ţiki baţi pntuk pi bañaan pun, pabi patap baka mmlaak.

27 Kë baţij baka, aneejan du uruha. Naşih i baţenjan kë aşë hepar baka aji : 28 « Nënneenan neenan pjukan katim kañ i? Kë Yerutalem bti daşë bi kak kak şi bğah bi nan, nañal kataparun pkeţ pi ñiint i. »

29 Kë Fimonş Piyeer na banjañan bandukiñ başë teem aji : « Nwo i kataş Naşibaţi, mënt bañaan biki nşwoon kataş. 30 Naşibaţi i başinun apënan şi pkeţ Yetu i nadolun kë bafinşi, wi napañulun şi krut. 31 Ul i i Naşibaţi adëmanun şi kadeenu ki nul, awoona Naşih akuţ awo *Nabuuran Bañaan, bayuday bahilna baţëlëş nşbida, ipekadu ibot ipën şi baka. 32 Nşwoon bankşupun uko unşëpun, un, na *Uhaaş wi Naşibaţi, unwoon uko wi Naşibaţi awulun banknşaşulun. »

33 Wi banşoon *uruha batiinkuñ uko wañ, badeebaţ maakan, aşë ji bado bafin banjañan. 34 Kë ñiint alon i bajaan bado Gamaliyel aşë naţa şi uruha. Awo *nafaritay *najukan Bğah, i bañaan bamaganun bnuura. Aji na baka bapënan banjañan bdig btiinku, 35 aşë şup na baka aji : « An bañaan biki *İtrayel nalipariin şi uko wi nañalun pdo bañaan biki. 36 Du nşnuur nşundu, nşwina win, kë Tewdat awuji, ahomp na dko aji awo ñaan naweek, kë bañaan banşoganun iñeen-week nşyaaş nşbaakër (400) baţaşu. Ul şi uleeful kë bafinşa, kë banktaşulun bawayşëri, nin ukoolan uunduka. 37 Kë nawo *Yudat i *Galilay akak abi, şi wal wi mnfen mi bañaan akuşa pntuk ; ul kak akeţi, kë baţaşarul bti bawayşëri. 38 Ukaan kë njakan napënan iñen şi bañaan biki, nawut baka

baya! Woli ulemp wi baka na nşal ni baka nşawo ni bañaan bajen nşaluŋ kaba'aara bdidi na ; ³⁹ nşale wo ni Naşibaŋi, naankluŋ kahilan pneenan na. Naşaafaraan kala pğut na Naşibaŋi de. »

⁴⁰ Banŋoon uruha, kē batiink uŋup wi Gamaliyel. Bado kē badu banjañan, ado kē bakob baka itintēl, ašē ji na baka bañaña ptiiniyaan katim ki Yetu, abaa wutan baka kē bayaa.

⁴¹ Banjañan bapēn ŋi uruha, ašē lilan maakan jibi Naşibaŋi awinuŋ aji bañaan na phaj ŋi katim ki Yetu. ⁴² Unuur unjinti, du Katoh Kaweek ki Naşibaŋi kēme du itoh yi bañaan, baji bajukanaara jukan, kakuŋ kaŋup *Uŋup Ulil Unuura unyuujun kē Yetu awoon Krittu.

6

Banfiyaaruŋ badat bañaan paaj na aloŋ bado kaŋenk banjañan

¹ Wal mēntan bañaan banfiyaaruŋ Yetu batuma tum pya. *Bayuday banjaan baŋiini *ugrek, banaŋa pŋom na banjaan baŋiini uŋup uhebērē, ŋiki baji baŋilma unuur undoli baaŋ bankeŋandēnuŋ bayin baka ŋi wal wi pfah uko ude. ² Kē *banjañan iñeen na batēb bašē du banfiyaaruŋ bti aji na baka : « Un nşenwo i kaduk ulemp wi pjukan Uŋup wi Naşibaŋi, kabi pfaaş uko ude. ³ An bayiŋun, nadatan ŋi an bañaan paaj na aloŋ banwoon batool ŋi kēş ki an

bti, bantumun na *Uhaaş wi Naşibaŋi na uşal untuŋa, nŋu baka ŋi ulemp mēntan. ⁴ Un nşē nŋi nduka duka ŋi pñehan Naşibaŋi, na ulemp wi pjukan Uŋup wi nul. »

⁵ Banfiyaaruŋ bti badinan uko wi banjañan bajakuŋ: Kē badat Fefan anfiyaari Ajugun maakan akuŋ atum na Uhaaş wi Naşibaŋi, na Filip, na Prokoor, na Nikanoor, na Timon, na Parmenat, na Nikola (ankakuŋ nayuday, awo i ubeeka wi Antiyoka) ⁶ Baŋij baka ŋi kadun ki banjañan, kē bañehandēr baka Naşibaŋi abot apaf baka iñen ŋi ikow.

⁷ Uŋup wi Naşibaŋi umeetana meetana pya, banfiyaaruŋ ŋi Yerutalem kē baktuma tum pya, kē batum ŋi baŋenjan badoo kak aŋaş bgah bi Yetu.

Bamob Fefan

⁸ Fefan antumi na bnuura bi Naşibaŋi na mnhina mi Naşibaŋi aji do iko iñonarēnaan na mlagre mnweek ŋi bañaan. ⁹ Kē ŋi wal mēnt bañaan balon biki *katoh kañehanaani ki bayuday ki bajaan bado ki « Bajuuk ŋi Ulemp biki Bawutanun » baneej blaŋar na Fefan. ŋi bañaan bakan mēntan balon bawo biki Kuren, kē balon bawo biki Alektandriya, balon kē bawo biki Filitiya kē balon bawo biki Atiya. ¹⁰ ŋi blaŋar bi baka baanhilan apēnan uŋup ujint utool wi Fefan, ŋiki aŋiini na uşal untuŋa wi *Uhaaş wi Naşibaŋi uwululun. ¹¹ Ukaan kē baluk bañaan balon, kē

baji : « Ntiink ñiint i, kë akɥup uko uwuɥaan ɥi *Bgah bi Moyit na ɥi Naɣibaɥi. »
 12 Baya awuuk bañaan bti, na bantohi na *bajukan Bgah bi Moyit, kë badëpa ɥi Tefan amob ayaanaan du *uruha.
 13 Baɥij bañaan balon, kë badaar aji bawoon bamaar, aɣë ji : « Ñiint annaɥun i aji ɥupa ɥup buɥaan ɥi uko wi *dko dyimanaan di, na ɥi Bgah bi Moyit. 14 Ntiinka kë aji Yetu i *Nataret i alun kafom dko di, kabot kaɥët udolade wi *Moyit awulun un. »
 15 Bañaan bti banwoon ɥi uruha bajabana këɣ, aɣë win kaara di nul kë dajeeh ji di *uwanjut.

7

Tefan aɥiini ɥi kadun ki uruha

1 Kë *naɣih i baɥenan aɣë hepar Tefan aji : « Uko wi baɥupun ɥi iwi uwoha manjoo-nan i? »

2 Kë Tefan aɣë teem aji : « An batënt naan na baɣin naan, natiinkan. *Abraham atemun awo ɥfa du utaak wi Metopotamiya, ji abi ado kafët du ubeeka wi Haran. Naɣibaɥi i mindëm apën awinana da ɥi kadunul, 3 aji na a : “*Dukan utaak wi nu, na biki katohu, iya utaak wi nji kalun kayuuju.*”^{*}

4 Wi wi Abraham apënuɥ du utaak wi bakaldeyen, aya afët du Haran. Kë dul di Naɣibaɥi adolnuluɥ, wal wi aɣin aneemuɥ, kë apën abi

ɥi utaak wi nafëtun nɥa wi.
 5 Aanwula nin ufët, nin dko dpaf kahoɥ du utaak mënt, aɣë hona aji alun kawo ajug utaak mënt ul na pntaali pi nul. Wal wi Naɣibaɥi akdoon kahoɥ mënt, Abraham ahum aandobi buk. 6 Kë hënk di di Naɣibaɥi aɥiiniɥ aji : “*Pntaali pi nul palun kaya pyaanɥ, balun kajuukntën pa ɥi ulemp, kahajan pa nɣsubal iñeen week nbaakër (400).* 7 Kë nji Naɣibaɥi nɣë luɥ kawayëɣ babuk utaak unɥunuɥ baka ɥi pjuuk, ɥi buɥaan bi badoon. Waɥ uɥëple, bapën da kabi kadëmanaan ɥi utaak wi nhoɥiɥ wi.”^{*} 8 Wal mëntan wi wi adoluɥ *bhonjar bi na Abraham, aɥenanaan ba pwala *katëmp, ukaan kë wi abukuɥ *Itaak, kë awalana katëmp wi akaan nnuur bakren. Kë hënk di di *Itaak adolan wi abiɥ abuk *Yakob, kë Yakob adola haɥ na babukul banwoon bateemun iñeen na batëb bammeɥaniɥ*.

9 « Bateemun bammeɥaniɥ bakuj *Yotef aɥa baka wal mënt aɣë waapa, kë bannuguluɥ baya na a Ejiptu. Kë Naɣibaɥi aɣë wo na a. 10 Apënana ɥi unoor wi nul bti, aɣë ɥena kë awo na uɣal untuɥa, abot adola kë atiinkana du Farawuna naɣih i Ejiptu. Farawuna adola kë awo nantuɥa i Ejiptu bti na i katoh ki nul bti. 11 Wal mëntan, kë ubon uweek uɣë wo ɥi Ejiptu bti na ɥi utaak wi *Kanaan ;

^{*} 7:3 Ujuni 12.1. ^{*} 7:7 Ujuni 15.13-14.

^{*} 7:8 Bawoon babuk Yakob iñeen na batëb, bampaɣun kɣini ki Itrayel.

bañaan̄ kē banoor maakan, kē bateemun baankak aka uko ude. ¹² Wi Yakob atiinkun̄ kē baji uko ude uwo du Ejiptu, ašē yil da uyaas̄ uteek, bateemun. ¹³ Uyaas̄ utēbant̄en, wi bakakun̄, kē *Yotef abi meeṭana ṭi babak ašin. Hēnk, kē Farawuna ašē me kabuka ki Yotef. ¹⁴ Wi wi Yotef ašaan̄ ado kē bayaarad Yakob ašin na bayiṭul bti. Bukal bti bawo iñeen paaj na ulon̄ na kañeen (75). ¹⁵ Kē hēnk di Yakob ayaan̄ du Ejiptu, kē dul di di ayaan̄ akeṭna ul na bateemun bammeṭaniin̄. ¹⁶ Bajej baka wal mēnt̄ añooṭ du ubeeka wi Fikem, aya moy du dko dlon̄ di Abraham abiiñ anug na itaka ṭi babak Emor du Fikem.

¹⁷ « Kē wal wi uko wi Našibaṭi ahoṇun̄ Abraham ubanun̄ ṭi pdolana, pntaali pi nun paṭumi, ašē tuma tum pya ṭi Ejiptu. ¹⁸ Hēnk di naših alon̄ abiiñ aneejan pših, anwoon̄ aant̄ēnkber̄ atiink kē baṭiiniyaan uko wi Yotef. ¹⁹ Naših mēnt̄ aṭu mntit mi nul bti ṭi phajan pntaali pi nun, kadoo ṭu baka bafēl bapoṭ bambaan̄ abuka buka bakaṭna. ²⁰ Wal mēnt̄an wi wi *Moyit abukiin̄, kē Našibaṭi ašē ṇala. Abot kli kwajan̄ du katoh baka. ²¹ Wi bašaan̄ añooṭa afēl, abuk Farawuna ñaaṭ kē ašē jeja, akuṣ̄ ji abukul ²² Moyit ajuk bnuura pme pi bañaan̄ biki Ejiptu, abot awo ñaan̄ naweek ṭi uko wi ajaan̄ ado na wi ajaan̄ aṭup.

²³ « Wi Moyit akaan̄ ṇsubal

iñeen ṇbaak̄er, kē ušal wi pya pwin bayiṭul baitrayel kē ušē bi ṭi a. ²⁴ Wi akyaan̄, awin ñiint̄ alon̄ i utaak wi Ejiptu kē akhajan ayiṭul, kē ayeenkara, afiñ ñiint̄ i Ejiptu, alukand̄era. ²⁵ Ašal kē bayiṭul bame kē Našibaṭi aṭēpna ṭi a, aṭij baka mbuur, kē bašē wo baammee. ²⁶ Wi unuur ujint̄un̄, awin baitrayel batēb kē bakgut ašē neej pwayēš ado na pkakan baka ṭi plooman aji na baka : “An biki, nabootun̄ abaa ṇom we ba?” ²⁷ Kē anwoon̄ ṭi phajan atēnt̄ul un̄ ašē wuuk Moyit aji na a : “In aṭu'iin̄ pwo naših na nawayēš ṭi un ba? ²⁸ Om iñal kafin̄en̄ jibi ifiñun̄ ñiint̄ i Ejiptu takal?” ²⁹ Wal wi Moyit atiinkun̄ uko wan̄, ašē ṭi, aya pyaan̄ṭ du utaak wi Madiyan, di abiiñ akaana bapoṭ biint̄ batēb.

³⁰ « Wi aṭoon̄ da, ado ṇsubal iñeen ṇbaak̄er, kē *uwan̄juṭ, ušē pēn awinana ṭi bdoo blon̄ bankyiki ṭi bgof du bnkan banṇogun̄ pnkun̄ pi Finayi. ³¹ Moyit añon̄ar ṭi uko wi awinun̄ ašē ñog pten bnuura, kē pdiim pi Ajugun pašē tiinkana aji : ³² “Nji dwoon̄ Našibaṭi i bateemu, Našibaṭi i Abraham, i Itaak na i Yakob.” Moyit alēnk wal mēnt̄ akat kat aankak añoom pten. ³³ Kē Ajugun ašē jaka : “Wohšēn iṣapaat, dko di inaṭun̄ duñ dayimani. ³⁴ Aa, dwiñ mn̄haj mi pntaali pi naan du Ejiptu, atiink mnt̄ēg mi baka, ašē wala pbuuran baka. Hēnkun̄ biini,

dhal kayilu du Ejiptu."*

35 « Moyit mēnt i baitrayel babiin apok aji na a : "In aṭu'iin pwo naṣih na nawayēs? Ul i Naṣibaṭi akaan ayil awo naṣih na nabuuran i baka. Naṣibaṭi aṭēpna ṭi uwanjut wi awinun ṭi bgof bankyikun ayilna a. 36 Kē ul akaan apēnan baka du Ejiptu. Ado mlagre mweek na iko iñonārēnaan du utaak mēnt, na wi bakmuurun *bdēk bjeenkal na du bnkan, ṛṣubal iñeen ṛbaakēr. 37 Ul Moyit ajakun na baitrayel aji : "Naṣibaṭi alun kapēnan ṭi bayiṭan naṭuparul alon ji nji pa an." 38 Wi bateemun bayitun du bnkan ul kak abananun baka uṭup wi uwanjut uṭiiniṅ na a du pnkun pi Finayi. Aa, ul ayeenkun ṛṭup ṛi ubida, awulun.

39 « Kē bateemun baṣē bi wo baandi ptiinka, apoka, aṣē ṇal pkak du utaak wi Ejiptu. 40 Baji na *Aaron : "Ṭakun baṣibaṭi bankdoon kapos ṭi kadunun, Moyit i ampēnanun un du Ejiptu, ṇaan aamme jibi aṭēpi." 41 Ṭun ṛnuur mēnt, kē baṣē ṭak ubay, ado pa wa pgur, aṣē lilandēr ulemp wi iñen yi baka maakan. 42 Kē Naṣibaṭi aṣē dek baka feṭ awut baka kē bakdēman ṇjah ṇi baṭi, jibi *baṭupar Naṣibaṭi bajakun:

"An bañaan biki *Itrayel, nji
i i nafiṇarun abot ado
bṭeṇan
bi pntuni pi ṇntaam ṇṣubal
iñeen ṇbaakēr du *pndiiṣ
i?

43 Kadun ki Molok naṣibaṭi i
nan ki nakunjiin ka,
na ptu pi Refan naṣibaṭi i
nan annaamun ujah
yul yi naṭakun abot akak
adēman.

Ukaan kē nji kadolan naya
pjuuk dko dlow
danṭepun utaak wi Ba-
bilon."

44 « Hēnkun ṭi uko wi *kaloona kanjaan kadiiman kē Naṣibaṭi awo da, kul ki bateemun bammeṭaniin babiin awoonaan du bnkan : Moyit ado kē baboman ka jibi Naṣibaṭi ajakulun, aji na a ado ka kanaam ji ki awinun. 45 Wi babuk baka bayeenkun ka, aṣē ya na ka aneejan du ṇtaak ṇi bayeenkun wal wi Yoṭuwa awoon ṭi pṣih, wi Naṣibaṭi adookun bañaan biki ṇtaak mēnt ṭi kadun ki baka. Kē kaloona mēnt kawo da te wal wi *Dayiṭ abiin aneejan pṣih. 46 Dayiṭ aṇalana ṭi kadun ki Naṣibaṭi, aṣē ṇehan aji aṇal pdo baniwa katoḥ pa a, ul Naṣibaṭi i Yakob. 47 Kē *Falomon aṣaan abi niwa katoḥ mēnt.

48 « *Andēmun Maakan kē aṣaan awo aanji fēṭ ṭi itoh yi iñen yi bañaan bajen ibo-manun. Jibi *Naṭupar Naṣibaṭi ajakun:

49 "Baṭi bawoon pbuuṣiin pi
naan
Kē mboṣ manwo di mn-
pafni ihoṭ yi naan

Ajugun aji : Katoḥ kanaam
hum ki ki nakniwnun
ba,

*kë tuj dakwoonj dko
dnoorfënaani di naan
ba?*

⁵⁰ *Mënt kañen ki naan kapaşun
iko yi bti i?" »*

⁵¹ Tefan akak aji na baka : « An batam ikow, badënët ñhaaş, nadënëmi,† akuş apok *Uhaaş wi Naşibaţi, nawoha ji bateeman. ⁵² Ahonj ti başupar Naşibaţi i i bateeman bawoonj baanhajani ba? Badoo fin bambiinj aşup ubi wi Ñaañ Natool. An nawul Ñaañ Natool mëntj kë bafinji. ⁵³ An nanyeenkuş Bgah bi Naşibaţi banţëpnunj ti ñwanjut, napok ptaş ba. »

Batap Tefan mmlaak afin

⁵⁴ Wi bañaan biki *uruha batiinkuş hanj, aşë deebaţer Tefan bnuura ado dumrën iñiin. ⁵⁵ Kë Tefan ul, i *Uhaaş wi Naşibaţi uneejun, atum, aşë jaban kęş du baţi, awin pdëm pweek pi Naşibaţi, kë Yetu anaţ ti kañen kadeenu ki Naşibaţi. ⁵⁶ Kë aji : « Natenan dwın baţi, kë bawo bhaab, kë *Abuk Ñiintj aşë naţ ti kadeenu ki Naşibaţi. »

⁵⁷ Wal mëntj kë başë huran maakan anët ibaţ yi baka. Wi wi başaan adëpa ti a bukal bti, ⁵⁸ apul pulan apënan ti ubeeka, ajun ptapa mmlaak. Bankntapuluj mmlaak mëntan bahankan imişa yi baka naţaşa alonj anwoonj katim ki Fawul. ⁵⁹ Wi bakta-puluj mmlaak hënk, kë Tefan aşë ñehan Naşibaţi aji : « Yetu Ajugun, yeenkan uhaaş wi

naan. » ⁶⁰ Wi wi aşaan anşup aşë huuh maakan aji : « Aju-gun, kţo kafën baka pjuban pi badoluj pi. » Wi akjakun hanj aşë jëmşa.

8

¹ Kë *Fawul adinan ti uko wi bafinuj Tefan.

Uyaaş uteek wi bahajanun banfiyaarun

Unuur mëntan, bajun phajan maakan banfëţun Yerutalem afiyaar Yetu, kë bukal bti bawayşer ti ñtaak ñi *Yuda na *Famariya kë *banjañan tañ badukiin. ² Bañaan balonj banjaan badëman Naşibaţi kë bamoy Tefan, aşë ţëga ti pkeşul. ³ Kë *Fawul ul, aşë wo ti phajan maakan pntuk pi banfiyaarun bti, aji neej ti itoh, kamob biintj na baat kawat ukalabuş.

⁴ Kë banwayşerun bukun başë ñaay na utaak, aşup Uşup Ulil Unuura.

Filip aşup Uşup Ulil Unuura du Famariya

⁵ Kë Filip, aya du ubeeka ulonj, ti utaak wi *Famariya, aşë jun pşup bañaan uko wi *Krittü. ⁶ Wi bañaan bti batiinkuş iko iñonarënaan yi Filip adoluj abot awin ya, bamëban uko wi aktşupun. ⁷ Kë hënk di di ñntaayi ñtum ñapënuş ti bañaan biki ñaneejun, awuuh maakan, banţakmunj na bankjiinkuş batum kë bajebi. ⁸ Ti ubeeka mëntj bañaan balilan maakan.

† 7:51 Bapiit aji bañaan « baanwalan ñhaaş na ibaţ katëmp » bawo ji banwoonj baanfiyaari, baanji batiink Naşibaţi.

⁹ Ñiint̃ aloñ i bajaañ bado Fimoñ anjonuñ ði ubeeka mēnt̃ awo da. Ulempul uwo pdo kado dayaamu, aji do bañaañ kañoñar maakan. Ahomp aji awo ñaañ naweek, ¹⁰ kē bañaañ bañum baktiinka, bampoñi na baweek. Baji baji : « Ñiint̃ i awo mnhina mi Naşibañi, mi bajaañ bado mnweek. » ¹¹ Bañaañ batiinka, ðiki ajon kañoñarēn baka na dayaamu di ajaañ ado. ¹² Kē hēnkuñ bañaañ başē fiyaar Filip anjaañ aşup *Uşup Ulil Unuura wi *Pşih pi Naşibañi na wi Yetu Krittu. Banfiyaaruñ bti, biint̃ na baat̃, badolan *batit̃mu. ¹³ Kē Fimoñ ul ði uleeful akak afiyaar, adolan batit̃mu abot abi duka duka ði ptaş Filip. Wi awinuñ iko iñoñarēnaan na iko yi mnhina inkdolaniiñ, añoñari.

¹⁴ Wi *banjañan du Yerutalem batiinkuñ kē baji bañaañ biki Famariya bayeenk Uşup wi Naşibañi, bayil da *Yowan na Fimoñ Piyeer. ¹⁵ Wi babanuñ, bañehan Naşibañi pa banfiyaaruñ, *Uhaaş wi Naşibañi uhilna uwala ði baka, ¹⁶ ðiki uundobi wala ði nin aloñ ði baka. Badolan ðañ batit̃mu ði katim ki Yetu Ajugun. ¹⁷ Wi wi Fimoñ Piyeer na Yowan başaañ apaf baka iñen ði ikow, kē Uhaaş wi Naşibañi uwala ði bañamari.

¹⁸ Wi Fimoñ aşaañ awin kē Naşibañi awul Uhaaş wi nul

bañaañ wi banjañan bapafuñ baka iñen, añij itaka aşē ji na baka : ¹⁹ « Naşenaañ nji kak phina mēnt̃ nkak nhilna ñaañ i nji mpafuñ iñen, ay-eenk Uhaaş wi Naşibañi. » ²⁰ Kē Fimoñ Piyeer aşē teema aji : « ðēpañ iya ikeş du, iwi na itaka yi nu, wi işaluñ aji ihilan kanug na itaka uko wi Naşibañi ajaañ aţen ðen. ²¹ Iinka nin kafah ði uko unkt̃epuñ ði, uhaaş wi nu uunjint̃ ði kadun ki Naşibañi. ²² ðañaañ mnñot mi nu, iñehan Ajugun : Ahinan kaluñ kamiiru uşal uwuţaan umbiiñ ði iwi wuñ. ²³ Dwin kē iwo na bkujar na uhaaş wi buţaañ akuş ahot̃ ði pekadu! » ²⁴ Kē Fimoñ aşē ji na bi Fimoñ Piyeer na Yowan : « Nañehandēraañ Ajugun an ði ñleefan, iko yi najakuñ yan iwutna kabanēn. »

²⁵ Wi Fimoñ Piyeer na Yowan başupuñ uko wi bameeñ ði Ajugun, wi bakt̃upuñ uşup wi nul, aşē kak Yerutalem. ði bgah, başup Uşup Ulil Unuura ði ñfēt̃ ñtum̃ nji Famariya.

Filip na namali i naşih ñaaş i Itiyopiya

²⁶ *Uwanjut̃ wi Naşibañi uñiini na Filip, aji na a : « Yaan umbañ wi btammañu, du bgah banjaañ bawoona Yerutalem kawala Gaťa, nin aloñ aanwo ði ba » ²⁷ Kē Filip aşē tool. Wi wi ayituñ na ñiint̃ aloñ i Itiyopiya anwooñ namali i Kandaki naşih ñaaş i utaak mēnt̃*. Niint̃ mēnt̃

* 8:27 ði ugrek awo ñaañ i bakaşuñ, baji bakaş wal mēnt̃ banjaañ balempar naşih ñaaş. Ankaşaniiñ aanhil pkak ði bgah bi bayuday.

awoona Yerutalem di ayaan pyaant pi pdëman Naşibaţi, ²⁸ aţiış. Aço ți ukaar wi nul wi ımpëlënt ıakpulıj aşë leyiir uko wi İtayı *Naşupar Naşibaţi apiitıj.

²⁹ *Uhaaş wi Naşibaţi kē uşë ji na Filip : « Yaan imob ukaar wundu. » ³⁰ Kē Filip aţi, ańog wa, aşë tiink namali kē akleyiir uko wi İtayı Naşupar Naşibaţi apiitıj, aşë hepara : « İmeha uko wi ikleyiirıj hēnk i? » ³¹ Kē aşë teema aji : « Dbaa do do hum kado kame, woli baampibanaan wa. » Wi wi aşaan ado kē Filip apaya ți ukaar aço, ańoga. ³² Dko di Ulibra wi Naşibaţi di akleyiirıj dii di, daji :

« Ji unkaneel wi bakńooşıj pya kafıj

Ji unkaneel umpoţi ți kadun ki napuunk wa,†

Hēnk di di ajaan ayompan mntum.

³³ *Baneenana unwoon wi nul, ți pwalan bkowul.*

Ubida wi nul upēn ți umundu wi

In aklıj kakakalēş pn-taali pi nul? »

³⁴ Kē namali aşë hepar Filip aji : « Dkooşu kooş ıupaan ńaan i Naşupar Naşibaţi aţiiniyaanıj hēnk? Ul ți uleeful a kēme alon? » ³⁵ Kē Filip aşë ıēpna ți umpiitıj wun, aşıpa *Uşup Ulil Unuura wi Yetu. ³⁶ Wi bakyaan na bgah, aşë ban ți dko di meel, kē namali aşë ji na a : « Meel mii mi, we un-eeenanıj ndolan *batitmu ba? » [³⁷ Filip aji : « Woli ifiyaar

na uhaaş wi nu bti, ihilan kay-eenk batitmu. » Kē namali aşë teem aji : « Aa, dfiyaar kē Yetu *Krittu awo abuk Naşibaţi. »]

³⁸ Namali ado kē banaşan ukaar, kē bawala bukal batēb bti ți meel, kē Filip adola batitmu. ³⁹ Wi bapēnuj ți meel, kē Uhaaş wi Ajugun uşë jej Filip, kē namali aankak awina. Namali aya na bgahul alilan maakan. ⁴⁰ Kē ul Filip, aşë winana du ubeeka wi Atot aşë ıup Uşup Ulil Unuura ți ıbeeka bti ıi aşıpnıj te adoo ban wi Kaytaraya.

9

Fawul afiyaar hēnkıj Yetu Krittu

¹ Wal mēntan, kē *Fawul aşë bi duka duka ți pbēg başaşar Yetu, abot ala pfiş baka. ² Aya ahepar *naşih i başenjan kē awula uworda umpiitıj pa baweek biki *katoh kańehanaani du Damat. Fawul ańal kaya kaşēnk başaş bgah bi Yetu du Damat, biinş kēme baaş, kamob baka kańooş Yerutalem.

³ Wi akyaan ți bgah ado ten Damat, ți dko mēnt bjeehi bweek banwoonıj başı kē başë mara mara agura, ajeehana. ⁴ Kē aşë jot ți mboş aşë tiink pdiim plon kē pakjaka aji : « Fawul, Fawul, we ukaan kē ikhajanaan ba? » ⁵ Fawul kē aşë hepar aji : « İwi in ula ba, Ajugun? » Kē aşë teema aji : « Nji Yetu a, ikhajanıj. ⁶ Kē

† 8:32 Baji bapuunk ıkaneel, kajej pfaal kaşırna ilaań.

nşë ji inaṭa, ineej ubeeka baya kaṭupu uko wi iwoon kado. »

⁷ Bangakandëruṅ bayaas na a banat, baanhilan bṭup ṭiki balënk maakan : baji batiink pdiim, bë baanji bawin nin ñaan alon. ⁸ Fawul anaṭa ṭi mboş ahaabëş këş aşë wo aankak awin nin ukoolan, batëntul batijana ṭijan aneejanaan Damat, ⁹ kë aṭo da ṅnuur ṅwajanṭ aandee, aandaani akuṭ aduka nakuul.

¹⁰ Kë uşë ka ñiinṭ alon naṭaşar Yetu i bajaan bado Ananiyat anwoon du Damat. Aka mnwin, awin Ajugun, kë aji na a : « Ananiyat! » kë ahepni'a aji : ¹¹ « Ajugun, nji wi. » Kë Ajugun aşë ji na a « Yaan du bgah bi katim ki Bgah Btool, ihepar du katoḥ ki Yudaṭ, ñaan i bajaan bado Fawul, awo i utaak wi Tartut. Awo da añehan Naşibaṭi, ¹² aşë ka mnwin awin, ñaan alon i katim ki Ananiyat, ambiyi apafa iñen akakna ado kawin. » ¹³ Ananiyat ateema aji : « Ajugun, dtiink kë bañaan baṭum baktiiniyaan buṭaan bi adolon bañaan banfiyaaruṅ du Yerutalem. ¹⁴ Kë ṭi Damat ṭi, *baṭeṅjan baweek bawula du Yerutalem uworda umpiitun, wi ahilni kamob bañaan bti bankdëmanuṅ uko wi tu. » ¹⁵ Kë Ajugun aşë jaka : « Yaani, ddat ñiinṭ mënṭan un, pa adolën mmeṭṭana ṭi banwoon baanwo bayuday, ṭi başih biki baka, na ṭi *bayuday. ¹⁶ Dluṅ kadiimana bdidi naan mnhaj mi awoon

i kahaj bti pa nji. » ¹⁷ Kë Ananiyat aşë ya wal mënṭ, aneej du katoḥ, apafa iñen aşë ji : « Fawul ayiṭ naan, Ajugun Yetu, ampënuṅ ṭi kadunu du bgah bi iktëpnuṅ, ayilnuṅ, ikakna ido kawin, ikuṭ itum na *Uhaaş wi Naşibaṭi. » ¹⁸ Ṭi dko mënṭ iko ji ipepat ikaṅşa ṭi këş ki nul ajot, kë akak awin bnuura. Wi wi anaṭiṅ ayeenk *batitmu. ¹⁹ Wi adeen, kë uleef ukak na a.

Fawul aṭup Uṭup Ulil Unuura du Damat

*Fawul aṭo na baṭaşar Yetu biki Damat ṅnuur ṅlon. ²⁰ Aandoo kak ayoonk aşë neej ṭi *katoḥ kañehanaani ki bayuday aṭup aji Yetu awoon Abuk Naşibaṭi. ²¹ Bañaan bti banktiinkuluṅ bañonjar aşë ji : « Mënṭ ul ṭi uleeful awoon du Yerutalem ado na bañaan bti bankdëmanuṅ Yetu mënṭ i? Aambi bi pmob baka kañooṭ du *baṭeṅjan baweek i? » ²² Kë Fawul aşë tamanaara taman ṭi pdiiman *bayuday biki Damat banwoon baanhilana pnëṭ, kë Yetu awoon Krittu. ²³ Wi ṅnuur ṅlon ṅaṭëpuṅ, kë bayuday balon başë tiinkar pa pfiṅ Fawul. ²⁴ Kë aşë me uko unkbomandëruṅ. Badoo kak kak aji bayeṅ ilëman yi ubeeka, pnak na utejan kahilna kafina. ²⁵ Unuur ulon na utejan baṭaşar Yetu kë baṭu'a ṭi pkaar pweek*, aṭëpana ṭi bhër blon banwoon ṭi uniw, awalana uniw un-

* 9:25 Pkaar pawo kakah kaweek.

fooyuŋ ubeeka. Wi wi aŋaan
atool pya Yerutalem.

Fawul akak Yerutalem

26 Wi *Fawul abanuŋ
Yerutalem, ado na pnaakiir
na baŋaŋar Yetu kē baŋaan
mēntŋ baŋē ti a, ŋiki baanfiyaar
aji akak aŋaŋ Yetu na man-
joonan. 27 Kē Barnabat aŋē
yeenka wal mēntŋ, adiimana
*banjaŋan. Wi wi abaan
akakalēŋ baka jibi Fawul
ayiti na Ajugun ŋi bgah, kē
aŋiini na a, na jibi aŋupuŋ
na mntēŋ uŋup wi Yetu du
Damat. 28 Wal mēntŋ kē aŋē bi
duka duka ŋi pŋaay na baka
ŋi Yerutalem aŋup na mntēŋ
uŋup wi Ajugun. 29 Aji ŋiini
na *bayuday banjaan baŋup
*ugrek, kateŋ na baka, kē
bukunŋ baŋē do na pba na a.
30 Wi baŋaŋar Yetu bameenŋ
uko waŋ aŋē ŋooŋa ubeeka
wi Kaytaraya, kē dul di di
bayaan adolna kē aya ubeeka
wi Tartut.

31 Pntuk pi banfiyaaruŋ
Yetu pawo wal mēntŋ ŋi bnuura
ŋi utaak wi *Yuda bti, ŋi
*Galilay na ŋi *Famariya.
Payaha ya kadun ŋi ptiink
Ajugun. *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi
utēŋtēn banfiyaaruŋ Yetu, kē
baktiink Ajugun, abot atuma
tum na ŋnuur nuur.

*Fimoŋ Piyeer ajeban Ayne
du ufēŋ wi Luda*

32 Kē wal mēntŋ, Fimoŋ
Piyeer, jibi ajaanŋ aŋaay na
baŋaanŋ, aŋē wala du ban-
fiyaaruŋ Yetu banfēŋuŋ du
Luda. 33 Aŋēnk da ŋiintŋ alonŋ

i bajaanŋ bado Ayne anŋakmi
awo ŋi kaliŋa ŋŋsubal bakreŋ.
34 Kē Fimoŋ Piyeer aŋē jaka :
« Ayne, Yetu ajebanu, naŋiin
iboman kaliŋa ki nu bdidi'u!
» kē anaŋa ŋi dko mēntŋ,
35 Baŋaanŋ bti biki Luda na biki
ufēŋ wi Faronŋ wi bawinuluŋ,
aŋē fiyaar Ajugun.

*Fimoŋ Piyeer anaŋan Tabita
ŋi pkeŋ du ubeeka wi Yope*

36 ŋaaŋ alonŋ naŋaŋar Yetu i
bajaanŋ bado Tabita (katim
kaŋ kawoonŋ ŋi uŋup *ugrek
Dorkat: dawoonŋ ubata) awo
du ubeeka wi Yope. Awo
ŋaaŋ anjoobi bkow, aji ŋēnka
ŋēnk bajuuk, kado bnuura.
37 Amaak ŋi ŋnuur mēntŋ akeŋ,
Wi baŋowuŋ puum aŋē jej pa
apayan du meeŋ di bko duuŋ†.
38 Jibi Luda daŋogunŋ na Yope,
baŋaŋar Yetu kē batiink kē
Fimoŋ Piyeer awo da, aŋē yil
da biintŋ batēb aji na baka
baya baji na a abi hēnkuŋ.
39 Anaŋa ŋi dko mēntŋ aya na
baka. Wi abanuŋ, badola
kē apaya bko duuŋ. Baatŋ
bayoŋ bti banaŋ ŋi kadunul
awooni abot ayuuj imiŋa yi
Tabita abiinŋ alēt wi ahojuŋ na
baka. 40 Fimoŋ Piyeer ado kē
bapēnan baŋaanŋ bti, aŋē ŋup
aŋehan Naŋibaŋi. Wi awuŋŋiinŋ
ataanŋ na puum aŋē ji : « Tabita
naŋiin. » Ahaabēŋ kēŋ, kē wi
awinuŋ Fimoŋ Piyeer, aŋē
naŋa aŋo. 41 Fimoŋ Piyeer
kē aŋē wula kaŋen aŋēnka
pnaŋa, aŋē du baatŋ bayoŋ,
na banfiyaaruŋ bandukiinŋ
adiiman baka kē awo najeb.

† 9:37 Wal mēntŋan, baji baniw itoh, kapaf, imeeŋ ilonŋ kawo bko duuŋ.

42 Bañaan bti ti Yope batiink uko untepuŋ, kē batum bakak afiyaar Ajugun Yetu. 43 Fimoŋ Piyeer afēt du Yope ajon du uko ŋiint alon nalemp injan anwoon katim ki Fimoŋ.

10

Korneliyut awin uwanjut du Kaytaraya

1 Ŋiint alon i bajaan bado Korneliyut, awo tfa du ubeeka wi Kaytaraya, awo naweek i bangoli iŋeen-week du pntuk pandu'aniin Itali. 2 Ŋiint an aji dēman akuŋ afiyaar Naŋibaŋi ul na biki katohul bti. Aji tēnk bajuuk *bayuday abot aji ŋehan Naŋibaŋi unuur undoli.

3 Unuur ulon na pnak, kaya ŋwoori ŋwajanŋ, Naŋibaŋi ahaabŋa kēŋ kē awin bnuura *uwanjut wi Naŋibaŋi ulon kē ubi aneej du katohul aŋe ji na a : « Korneliyut! »

4 Kē Korneliyut aŋe jaban uwanjut kēŋ, alēnk aŋe teem wa aji : « Ajugun we wa ba? » Kē uwanjut uŋe teema aji : « Naŋibaŋi atiink pŋehan pi nu akuŋ awin bnuura bi ijaan kdo bajuuk, aanŋilmi'u.

5 Hēnkun yilan biint balon du Yope ido ŋiint anwoon Fimoŋ andu'aniin Piyeer, abi. 6 Awo nayaanŋ i ŋiint alon anwoon Fimoŋ kak aŋe wo nalemp injan, anfētun du kakab bdēk. »

7 Wi uwanjut unŋiiniin na a uyahan ya, kē aŋe du balemp batēb biki katohul na nangoli alon ti biki aŋihun anfiyaaruŋ

Naŋibaŋi maakan, abot aji lemp du uko Korneliyut. 8 Aŋup baka uko untepuŋ bti aŋe yil baka kē baya Yope.

9 Wi unuur ujintun, kē bayili bakya na bgah, adoo ŋog Yope. Fimoŋ Piyeer apaya wal mēnt ti uŋan* aŋehan Naŋibaŋi, wal mēntan unuur udiini. 10 Kē ubon uŋe de a kē aŋal pde. Wi bawoon ti pjuŋa, Naŋibaŋi ahaabēŋa kēŋ kē aŋe mara mara awin 11 baŋi kē bawo bhaab, kē uko ulon uŋe wala ti mboŋ, unnaami kaloona kaweeek kantananiin ti imbiint ibaakēr. 12 Ŋntaam ŋi katoh na ŋi uŋteh bti, ŋankpuliin na ŋankyiŋun, ŋawo ti ka meeŋ. 13 Kē aŋe tiink pdiim plon kē pakjaka aji : « Fimoŋ Piyeer, naŋiin, fiŋan ŋa, ide. » 14 Kē aŋe teem aji : « Ajugun, nin! Wi mbuknaaniin, mēmbaan kadeha uko wi *Bgah baneenanun kēme uko uŋop ulon. » 15 Kē pdiim pakak ajaka : « Uko wi Naŋibaŋi adinanun ŋaan ade, mēnt iwi iwoon kaji uŋopi. » 16 Pdiim paŋiini na a han ŋyaaŋ ŋwajanŋ, kē kako kaŋe pula, akak baŋi.

17 Ahum kaŋal uko wi Naŋibaŋi aŋaluŋ kaŋupa, kē bayili biki Korneliyut bankrabun uko Fimoŋ nalemp injan baŋe wuj ti plēman. 18 Bahuuran kameena me Fimoŋ andu'aniin Piyeer awoha nayaanŋ i katoh mēnt.

19 Fimoŋ Piyeer ahum kaŋal

* 10:9 Itoh iji iwo na dko dlon du bko duuŋ, dandaanun, di ŋaan ahiniin kaŋo, kēme kapinŋ.

uko wi awinun, kë *Uhaaş wi Naşibaţi uşë ji na a : « Biint bawajanţ buk bukun ala'u. »
 20 Waliin hënkun igakandër na baka naya, işë iwut kaţaaf nin ukoolan, ţiki nji dyilun baka. 21 Kë Fimon Piyeer awala ayit na bañaan mënţan. Aji na baka : « Nji wi. Dwoon ñaan i naklaan. We utijanan? » 22 Bateema aji : « Naweeek i bangoli, Korneliyut, ñaan natool, anfiyaaruş Naşibaţi, kë bayuday bti bamagana, ayilun un. Uwanjuţ wi Naşibaţi ulon ujakuş na a aji awo kadu'u du katohul katiinku itupa uko wi iwoon kaţupa. » 23 Fimon Piyeer aneejan baka ţi katohul, ado baka kë bawo bayaanţ biki nul.

Wi nfa mambanun, kë Fimon Piyeer aşë gakandër na baka, ul na bañaan balon biki Yope banfiyaaruş Yetu. 24 Aban Kaytaraya na baka ţi unuur utëbantën. Korneliyut adu bayiţul na banohul biki kaţëb, kë baţo pyoonk baka. 25 Wi Fimon Piyeer abanun ţi katoh, Korneliyut kë aşë naţa ţi dko mënţ aya ayit na a, ajot ţi ihoţul, adëmana. 26 Fimon Piyeer ajaka : « Naţiin » aşë ţenka kë anaţaa, abaa ji na a : « Nji dwo ñaan najën ji iwi. » 27 Aţiini na a, aşë neej, awin bañaan batum bantoon aşë ji na baka : 28 « Name kë pnaakiir na banwoon baanwo bayuday, këme pţo na baka paneenan ţi nja bayuday. » Kë Naşibaţi aşë dolën nji ţi uleef wi naan, kë

nyikrën kë pnaakiir na ñaan anwoon aanwo nayuday paanwuţi.

29 Ukaan kë wi idu'ënuş, kë mbi kabi bi, bë mënţaaf ţaaf nin ukoolan. Djal hënkun kame uko wi iduurni. 30 Korneliyut kë aşë teema aji : « Udo nnuur njawanţ, ji woori wi nji kaţupun na iwi hënk, kañog njwoori njawanţ ni pnak, dţo añehan Naşibaţi du katoh ki naan. Kë ñaan alon anknuruş aşë mara mara apën ţi kadun ki naan 31 ajakën : “Korneliyut, Naşibaţi atiinku akuţ aleş jibi ijaan ktënk bajuuk. 32 Yilan keeri du Yope baya bado ñiint anwoon Fimon andu'aniin Piyeer abi ţi. Awo nayaanţ i katoh ki Fimon nalemp injan anfëţun du kakab bdëk.” 33 Ţi dko mënţ, kë nyil kë badu'u, kë idinan abi aţënkun ţi. Hënkun nţo ţi kadun ki Naşibaţi un bti, katiink iko bti yi Ajugun ajakuş ibi itupun. »

Fimon Piyeer aţup Korneliyut na bayiţul Uţup Ulil Unuura

34 Kë Fimon Piyeer aşë ţiini na bañaan aji : « Dbaan ayikrën kë Naşibaţi aanji paţşër. 35 Kë ţi utaak undoli woli ñaan afiyaara akuţ aţaş bgahul aji wo na a. 36 Awul uţup wi nul bañaan biki *Itrayel : *Uţup Ulil Unuura wi mnjeeh ţi Yetu *Krittu, ul anwoon Ajug bañaan bti. 37 Name iko intëpun bti ţi *Yuda ; ijunna *Galilay, wi *Yowan aţiiniyaanuş *batitmu aba.

38 Name Yetu mēnt ampēnnuŋ *Nataret, nawin jibi Naşibaŋi adatuluŋ awula *Uhaaş wi nul na phina. Name kak kē añaay na dko bti ado bnuura, ajeban bañaanŋ biki *Untaayi Uweek uknooranuŋ, ŋiki Naşibaŋi awo na a. 39 Kē nja ŋwo bamaar biki uko wi adoluŋ bti ŋi Yerutalem na utaak wi *bayuday bti. Ul, i bafiŋuŋ wi bapaŋuluŋ ŋi pmul. 40 Ul, Naşibaŋi anaŋana ŋi pkeŋ ŋi unuŋ uwajantēn ašē diimana bañaanŋ. 41 Mēnt bañaanŋ bti bawinuluŋ, un ŋaŋ biki Naşibaŋi ajonuŋ ndati, aji ŋwo bamaar, un ŋndaanuŋ akuŋ ade na a, wi anaŋiŋ ŋi pkeŋ. 42 Kē ašē ji na un ŋŋup bañaanŋ uko wi ŋmaaruŋ: Ul kak i i Naşibaŋi adatuŋ aji awo nawayēş bŋup i bañaanŋ bajeb na banketuŋ. 43 Ul kak Yetu i i *baŋupar Naşibaŋi bti baktiiniyaanuŋ wi bajakuŋ: Ŋaanŋ anfiyaaruŋ, ŋi mnhina mi Yetu mēnt ipekadu yi nul iji ipēn bti. »

Uhaaş wi Naşibaŋi uwala ŋi banwoonŋ baanwo bayuday

44 Fimoŋ Piyeer ahum kakakalēş iko yuŋ, kē *Uhaaş wi Naşibaŋi uşē wala ŋi bañaanŋ bti banktiinkuŋ uŋup wi nul. 45 *Bayuday banfiyaaruŋ baŋŋooŋanuluŋ baŋoŋar maakan, wi bawinuŋ kē Naşibaŋi adoo ŋen banwoonŋ baanwo bayuday Uhaaş wi nul, ŋiki 46 batiink baka, kē baktup ŋŋup ŋmpaŋi akuŋ adēman Naşibaŋi. Fimoŋ Piyeer akak aŋiini na baka aji : 47 « Ŋaanŋ aloŋ akak ahinan

kaneenan bado bañaanŋ biki *batitmu i? Bukal banyeenkuŋ Uhaaş wi Naşibaŋi ji nja. » 48 Piyeer ado kē bado baka batitmu ŋi katim ki Yetu, kē bañaanŋ bakak aŋehana aji aŋo da ŋnuur ŋloŋ.

11

Fimoŋ Piyeer akakalēş biki Yerutalem uko wi awinuŋ

1 *Banjaŋan na banfiyaaruŋ Yetu bti banwoonŋ ŋi *Yuda batiink kē banwoonŋ baanwo bayuday badoo kak afiyaar Uŋup wi Naşibaŋi. 2 Wi Fimoŋ Piyeer akakuŋ ubeeka wi Yerutalem, *bayuday banfiyaaruŋ kē başē ŋoman na a aji : 3 « Ibaa do do hum adoo neeŋ ŋi itoh yi banwoonŋ baanwo bayuday, ade na baka ba? »

4 Kē Fimoŋ Piyeer ašē jun pkakalēş baka bnuura iko jibi iŋēparuŋ du ujuni. 5 « Dbi wo du ubeeka wi Yope aŋehan Naşibaŋi, kē ašē haabşaan kēş kē nwin uko uloŋ kē uwalnaana baŋi, uwo wo ji kaloona kaweeek kantananiŋ ŋi imbiint ibaakēr, kē kabi awala aban ŋi nji. 6 Djaban ka kēş, ašē win ŋi ka meeŋ ŋntaam ŋi katoŋ na ŋi uŋeeh bti, ŋanjaanŋ ŋapula na ŋanjaanŋ ŋayiŋ, 7 ašē tiink pdiim ploŋ kē pakji na nji : “Fimoŋ Piyeer, naŋiin, fiŋan ŋa, ide!” 8 Kē nteem pa aji : “Ajugun, nin! Wi mbuknaaniŋ, uko wi bgah baneenanuŋ kēme uko uŋop uloŋ uumbaŋ kaneerjarēn mntum.” 9 Kē pdiim pakak apēnna baŋi aji : “Uko

wi Naşibaŋi adinanuŋ pde, mēnt̄ iwi iwoon̄ kaji uŋopi.”
 10 Udo haŋ ŋyaaş ŋwajant̄, kē iko bti iŋšē kak baŋi. 11 Ťi dko mēnt̄, kē biint̄ bawajant̄ baloŋ biki bayilnuŋ ubeeka wi Kaytaraya başē ban ŋi katoh ki ŋwoon̄. 12 *Uhaaş wi Naşibaŋi kē uŋšē jakēn wutan kaŋaaf nin ukoolan, yaan na baka. Baŋaanaŋ banfiyaaruŋ paaj kē bagakandēr na nji kē ŋya du uko Korneliyut. 13 Kē aŋšē kakalēşun jibi awinari *uwanjut̄ kē ubi aneej du katohul aŋšē ji na a : “Yilan ŋaanaŋ aloŋ du Yope ido Timoŋ andu'aniin̄ Piyeer abi ŋi, 14 aluŋ kaŋupu ŋŋup ŋankluŋ kabuuranu iwi na biki katohu.” 15 Djaka jak djun bŋup, kē Uhaaş wi Naşibaŋi uŋšē wala ŋi baka jibi ubiin̄ awala ŋi un du kateeku. 16 Kē nŋšē leŋ wal mēnt̄ uŋup wi Ajugun, wi abiin̄ aŋup aji : “Yowan abattaar na meel, kē an, naŋšē luŋ kayeenk *batit̄mu bi Uhaaş wi Naşibaŋi.” 17 Woli Naşibaŋi aŋen baŋaanaŋ biki aliŋan na un wi ŋkakun̄ ŋfa afiyaar Yetu *Kritt̄u Ajugun, woon nji nandayanaan i, dhilanuŋ kaneenan Naşibaŋi ado uko wi aŋaluŋ? »

18 Wi batiinkun̄ haŋ aŋšē walan ŋhaaş, adēman Naşibaŋi aji : « Manjoonan ma keeri, banwoon̄ baanwo bayuday bahil kakak du Naşibaŋi kakut̄ kaka ubida wi manjoonan, Naşibaŋi aŋenuŋ baka wa. »

Kabuka ki pntuk pi banfiyaaruŋ du Antiyoka

19 Wi Fefan akeŋuŋ kē başē kak ahajan banfiyaaruŋ, kē bawayşeri. Balon̄ baya ado ban utaak wi Feniti, kē balon̄ baya te unjiw wi Kiprut, kē balon̄ baya kak te ubeeka wi Antiyoka, aŋšē jukanaara *bayuday ŋaŋ *Uŋup Ulil Unuura. 20 Kē banfiyaaruŋ balon̄ banwoonun̄ Kiprut na Kuren başē ya Antiyoka aŋup banwoon̄ baanwo bayuday kak Uŋup Ulil Unuura. 21 Mn̄hina mi Ajugun mant̄enk baka kē baŋaanaŋ batum bafiyaar akut̄ akak du Ajugun.

22 Wal wi biki pntuk pi banfiyaaruŋ pi Yerutalem batiinkun̄ iko yaŋ, kē başē do Barnabat kē aya Antiyoka. 23 Wi abanuŋ, alilan maakan ŋiki awin bnuura bi Naşibaŋi ŋi baŋaanaŋ biki ubeeka mēnt̄ aŋšē ji na baka bataman ŋi pfiyaar Ajugun ŋi it̄eb yi baka.

24 Barnabat awo ŋaanaŋ najoob bkow antumun̄ na *Uhaaş wi Naşibaŋi, akut̄ afiyaar Ajugun, kē baŋaanaŋ batum bafiyaar akut̄ akak ŋi Ajugun.

25 Barnabat aya wal mēnt̄ Tartut̄ pla Fawul. 26 Wal wi awinuluŋ aŋšē kak na a ŋi Antiyoka. Wi wi baŋaanaŋ aŋo ŋi pntuk pi banfiyaaruŋ mēnt̄an puŋ uşubal upēb bukal batēb ajukan baŋaanaŋ batum. Kē ŋi Antiyoka mēnt̄ di di bajunnuŋ pdu baŋaşar Yetu aji « baritton̄. »

27 Ťi ŋnuur mēnt̄an ŋuŋ, kē *baŋupar Naşibaŋi balon̄

bawoona Yerutalem aya Antiyoka. ²⁸ Alon ʔi baka i katim ki Agabut, i Uhaaş wi Naşibaʔi uneejuŋ k  aş  naʔa, aʔup baka aji ubon uweek uluŋ kawo ʔi umundu bti (k  wul ubiin awoha ʔi wal wi p ih pi Klodiyut). ²⁹ Wal m ntan k  baʔaşar Yetu biki Antiyoka baş  tiinkar aji andoluŋ awul uko wi ahilanuŋ kaʔ nkna banfiyaaruŋ biki uʔaak wi Yuda. ³⁰ K  h nk di di badoluŋ, Barnabat na *Fawul k  baya wul baweeek biki pntuk pi banfiyaaruŋ itaka yi bajuntuŋ.

12

Herod Naşih ahajan banfiyaaruŋ Yetu

¹ Wal m nt  Herod naşih akak ʔi phajan banfiyaaruŋ Yetu baloŋ. ² Ado k  bafin *Yakob naweeek *Yowan na kakej. ³ Wi awinuŋ k  waŋ ulil *bayuday aş  taman, ado k  bamob Fimoŋ Piyeer (uwo ʔi wal wi *ufettu wi ipoom indat). ⁴ Wi amobuŋ Fimoŋ Piyeer, ado k  bawata ukalabuş aş  ʔu bangoli, k  baji baluʔsar babaak r babaak r pyeņa. Aŋal karuhnaana Fimoŋ Piyeer ʔi kadun ki bañaan bti woli *ufettu wi mnjeeh uʔ pi. ⁵ H nk, k  batuh Fimoŋ Piyeer ayeņa bnuura. Wal m nt k  banfiyaaruŋ baş   nehan maakan Naşibaʔi pa a.

⁶ ʔi utejan unʔaanuŋ unuur wi Herod aʔuuŋ pluŋ kado *uruha wi Fimoŋ Piyeer, k  awo ʔi ptoof pi bangoli

bat b aŋoy nt. Batana na mnkorentu, k  bayeŋ baloŋ bakak anaʔ ʔi pl man pi ukalabuş. ⁷ ʔi dko m nt, k  *uwanjuʔ wi Ajugun uş  bi, k  ukalabuş ukak ajeeh maakan. Uwanjuʔ ukob koban Fimoŋ Piyeer ʔi kantaagan ahuma aş  ji na a : « Faraan inaʔa! » ʔi wal m nt, k  mnkorentu manş  p nna ʔi i nen yi Fimoŋ Piyeer ajot. ⁸ Uwanjuʔ k  uş  ji na a : « Naʔiin ibomander! » k  Fimoŋ Piyeer ado jibi ujakuŋ. K  uwanjuʔ ukak ajaka : « Jejan bayeti bi nu, iʔaş n. » ⁹ Bap n ʔi ukalabuş k  Fimoŋ Piyeer akʔaş uwanjuʔ aamme aji uko unkt puŋ h nk, uwo manjoonan, a al aji a aafi  aafi. ¹⁰ H nk k  baʔ p bayeŋ bateek, aʔ p bat bant n, aş  ban du pl man pweek pnt k panwujuŋ du ubeeka. Pl man pahaab sa bdidi pa, ʔi kadun ki baka. Bap n aʔ p na bgah bloŋ ; ʔi dko m nt, k  uwanjuʔ uş  neem.

¹¹ Wal m nt, k  uhaaş uş  kak na Fimoŋ Piyeer k  aş  ji : « Dbaan ayikr n h nkuŋ, manjoonan ma. Ajugun ayil uwanjuʔ wi nul, abuuranaan ʔi phina pi Herod, na ʔi iko iwuʔaan bti yi bayuday başaluŋ pdol n. »

¹² Wi Fimoŋ Piyeer a alnt nuŋ uko m nt, aş  tool aya du uko *Mariya anin Yowan andu'aniin Markut. Bañaan batum bayit da a nehan Naşibaʔi. ¹³ Akob ʔi pl man, k  nalemp  naaʔ aloŋ andu'aniin Rode aş   nog, ahepar  naan

ankobuŋ. ¹⁴ Ayikrën pdiim pi Fimoŋ Piyeer ašë lilan maakan, aando haabëš plëman, aŋi akak meetŋ aji na baŋaan: « Fimoŋ Piyeer a! Awoon du plëman, du bdig. » ¹⁵ Kë bašë teema aji : « Iwi iyilaa » kë ul ašë mëbana ŋi uŋup wi nul, kë bašë kak ajaka : « Om uwanjuŋ wi nul wa? »

¹⁶ Wal waŋ bti, Fimoŋ Piyeer awo ŋi pkob ŋi plëman. Banfiyaaruŋ Yetu bahaabëš, awina ašë ñoŋar maakan bukal bti. ¹⁷ Anëŋ baka kaŋen bayompna, ašë kakalëš baka jibi Ajugun adoluŋ te kë adoo pën du ukalabuš. Ašë ji na baka « Nayaan naŋup uko mëntŋ Jakob, na banfiyaaruŋ bukindu. » Wi abaan, ašë kak aya dko dmpaŋi.

¹⁸ Wal wi unuur ujinŋuŋ, bangoli baŋoŋar maakan ašë hepar dko di Fimoŋ Piyeer abaan aya ya? ¹⁹ Herod aŋu baŋaan pla'a, kë nin aloŋ aanwina win. Wi aheparuŋ bayeŋ, ašë do kë bafiŋ baka. Wi uko waŋ uŋëpuŋ, kë Herod ašë pën du utaak wi *Yuda aya ado ŋnuur ŋloŋ du ubeeka wi Kayŋaraya.

Pkeŋ pi Herod Naših

²⁰ *Herod adeebaŋë bnuura wal mëntŋ baŋaan biki ŋbeeka ŋi Tir na Fidoŋ, kë bašë tiinkar aji baya kawina. Bajunna aŋiini na Blattut, nalempar Herod aloŋ i ahaŋuŋ, awat ŋi ploodan na a. Wi babaan ašë ya du Herod, akooŋa aba na udeeb, bateer. Uko ude wi baka uji uwoona du utaak wi Herod Naših.

²¹ ŋi unuur wi Herod adatuŋ, ul ŋi uleeful, awohara imiŋa yi pših aŋo ŋi pŋij pi pših, ašë ŋiini na baŋaan, jibi ajonuŋ kado. ²² Baŋaan kë bašë maagatëna maakan aji : « Mëntŋ ñaan najën akŋiiniŋ hënk, našibaŋi nampoŋi a! » ²³ ŋi dko mëntŋ kë *uwanjuŋ wi Ajugun ušë koba, ŋiki aandëman Našibaŋi. ŋkut ŋajota kayiŋ, kë akeŋi.

²⁴ Kë baŋaan banfiyaaruŋ Uŋup wi Našibaŋi akuŋ atiink wa bašë ŋuma ŋum pya. ²⁵ Wi bi Barnabat na *Fawul, babaan ulemp wi babiŋ pdo ŋi ubeeka wi Yerutalem, bapën da, ašë ya na *Yowan andu'aniŋ Markut.

13

Barnabat na Fawul baya kayili

¹ Du Antiyoka, uka ŋfa ŋi pntuk pi banfiyaaruŋ, *baŋupar Našibaŋi na *bajukan Bgah : Barnabat, Fimeyoŋ andu'aniŋ najënal, Luŋiyut i Kuren, Manayeen nanoh i kpoŋi *Herod Naših i *Galilay, na *Fawul. ² Unuur uloŋ wi bawoon ŋi pdëman Našibaŋi abot ayiman, *Uhaaš wi Našibaŋi kë ušë ji na baka : « Nadatan Barnabat na Fawul babi bawo wo ŋi ulemp ŋaŋ unkaan kë ndu baka. » ³ Wi bayimanuŋ akuŋ aŋehan Našibaŋi, ašë paf baka iŋen ŋi ikow, awutan baka kë bayaa.

Barnabat na Fawul baŋup Uŋup Ulil Unuura du unjiw wi Kiprut

4 Jibi *Uhaaş wi Naşibaţi uyiluŋ baka h nk, Barnabat na *Fawul baya du ubeeka undu'anin  Feluka, dul di di bajejnuŋ ulantu, aya unjiw wi Kiprut. 5 Wi babanuŋ ubeeka wi Talamina a e jun pjukan U up wi Naşibaţi  i *itoh i ehanaani yi bayuday. Bawo na *Yowan Marku , k  ak enk baka.

6 K  wi bamuuruŋ unjiw bti, adoo ban ubeeka wi Pafot, a e yit da na  naan nayaamu i bajaan bado Bar-Yetu, awo nayuday a e ji homp kaji ul awo *Na upar Naşibaţi. 7  niint  m ntan uŋ awo du uko Fergiyut Pawulut nantu a i unjiw anwoon  naan natit. Nantu a uŋ ado k  badu Barnabat na Fawul  iki an al ptiink U up wi Naşibaţi. 8 K  Elimaat nayaamu (h nk dawoon katimul  i *ugrek) a e pok uko m nt  wuŋ, aan al nantu a awug e u al. 9 K  Uhaaş wi Naşibaţi u e neej wal m nt  atum  i Fawul - i bakaan aji bado *Pawulu ; - ajaban Elimaat k e , a e jaka : 10 « Iwi, iwo  naan antumuŋ kaguuru na mnlafren, abuk *Untaayi Uweek! Anwoon aan al p ep  i bgah, lum di di ibaan a a an  a an pdo kap enan ba aan  i bgah btool bi Ajugun ba? 11 Tenan h nkuŋ Ajugun a aan akobu, ikak nakuul, iinkak awin bnuur te  nuur  lon  adoo  a ep. »  i dko m nt , k e  kaf l na Elimaat, k  akfooy na dko ala  naan na oo a. 12 Nantu a i unjiw afiyaar Yetu wi awinuŋ

uko un epuŋ, akak a onar maakan  i pjukan pi uko wi Ajugun.

Pawulu na Barnabat bajukan U up Ulil Unuura du Antiyoka di Pitidi

13 *Pawulu na bat ntul bajej ulantu du ubeeka wi Pafot, pya ubeeka wi Perga unwoon du utaak wi Pamfili. *Yowan Markut aduk baka da awug a akak Yerutalem. 14 K  bukal ba e ju a  i bgah bi baka. Bamuur Perga aya aban ubeeka wi Antiyoka du utaak wi Pitidi.  i *unuur wi pnoorf n wi bayuday, k  ba e neej du *katoh ka ehanaani a o. 15 Wi baleyiiruŋ  libra  i *Bgah bi Moyit, na   up  i *ba upar Naşibaţi, k  baweek biki katoh ka ehanaani ba e do k  bahepar baka aji : « Bat nt  naan, nakale uko u up unhilanuŋ kat nt n ba aan biki bti, na og katiinkana. » 16 Pawulu k  a e na a, an  baka ka en, a e ji : « An ba aan biki *Itrayel na an bti nand manuŋ Naşibaţi, natiinkan. 17 Naşibaţi i pntaali pi nun, pi Itrayel, adat ba inuŋ, ad man pntaali pi baka, wi bawoon bayaan  du utaak wi Ejiptu. Ap enan pa du Ejiptu kak  i mn ina mi nul. 18 Awo na ba inuŋ du *pndi    subal i een  baak r, alemp na baka. 19 Awet  raa a paaj na ulon  i utaak wi Kanaan, ajej mbo  awul babukul biki Itrayel, 20 uko wan udo   subal i een-week  ya   baak r na i een ka een (450).

« Wi waŋ uṭepuŋ, kē ašë wul baka baweek te wal wi Famiyel Naṭupar Našibaṭi abiin abi. ²¹ Wi wi bašaanaŋ ahepar Famiyel pka naših, kē Našibaṭi awul baka *Fawul abuk Kit i pšini pi Benyamin, kē aših baka nšubal iñeen nbaakër. ²² Wi abiin apënan Fawul, ašë tu *Dayiṭ ṭi pših. Ul Dayiṭ mënṭ, hënk di di Našibaṭi aṭiiniin uko wi nul, aji :

“Dwin ṭi Dayiṭ abuk Yete, ñaan i uhaaş naan uŋaluŋ, dme kē ahil kaluŋ kado uŋal wi naan bti.”

²³ Ṭi pšini pi nul pi pi Našibaṭi awulnuŋ Itrayel Yetu, *Nabururan Bañaanaŋ, jibi abiin ahoŋ ṭfa. ²⁴ Yowan, ambiin Yetu uteek, ajukan ṭi Itrayel bti pwut pjuban na pyeenk *batitmu. ²⁵ Yowan ji abi ado kaba ulemp wi nul, aji na baka : “Naşal aji dwo in ba? Nji mënwo ñaan i naşaluŋ aji dwoo, natenan, aloŋ aluŋ kabi ṭi kafet ki naan, i mpoṭuŋ maakan pŋup kafënëşa işapaat.”

²⁶ « An batënt naan, an biki pntaali pi *Abraham na an bti, nandëmanuŋ Našibaṭi : nja biki Našibaṭi awuluŋ uṭup wi mbuur. ²⁷ Bañaanaŋ banfëṭuŋ du Yerutaalem na baweek biki baka, baamme kē Yetu awoon Nabururan Bañaanaŋ. Kē baankak ate nṭup ŋi baṭupar Našibaṭi ŋi bajaanaŋ bapiban baka ṭi unuur undoli wi pnoorfën, ašë baañsaan pdo jibi ujakuŋ wi baṭuuŋ pbi kafin Yetu. ²⁸ Baanka uko

utapara ašë ji na *Pilata ado bafiŋa. ²⁹ Wi baṭëpanuŋ iko bti impiitaniin ṭi a, bawalana ṭi krut, ahetana du bhër. ³⁰ Kē Našibaṭi ašë naṭana ṭi pkeṭ. ³¹ Yetu ado ŋnuur nṭum ŋi ajaki pën kawinana ṭi bañaanaŋ bangakanderuŋ na a undiimaan, du utaak wi *Galilay te du ubeeka wi Yerutaalem ; kē bukuŋ mënṭan bawoon hënkun bamaar biki nul ṭi bañaanaŋ biki Itrayel. ³²⁻³³ Kē un nşë bi bi pṭijan *Uṭup Ulil Unuura : uko wi Našibaṭi abiin ahoŋ başinun ṭfa ado wa hënkun pa nja, ŋnwoon babuk baka, wi anaṭanuŋ Yetu ṭi pkeṭ. Hënk di di bapiitun ṭi ulibra wi pñaamarën, aṭup ṭi kañaam katëbantën aji :

“*Iwi iwoon Abuk naan ; Nṭa di, dkak Şaaş.*”^{*}

³⁴ Našibaṭi atar aṭup kē aluŋ kanaṭana ṭi pkeṭ, nin aancluŋ kawuta apuṭ. Aṭup aji hënk : “*Dluŋ kawulan na manjoonan iko inuura inyimanuŋ, yi nhoŋuŋ Dayiṭ.*”^{*}

³⁵ Ukaan kē bapiit kak aji : “*Iinklun kawut ñaan nayi-manaan i nu apuṭ.*”^{*}

³⁶ Dayiṭ ul ṭi wal wi nul, wi adoluŋ uŋal wi Našibaṭi ašë piint akeṭ, kē bamoya na başin kē apuṭi. ³⁷ Bë i Našibaṭi anaṭanuŋ ṭi pkeṭ, aampuṭi. ³⁸ An bayiṭ naan ŋbi bi pṭupan name kē Yetu akaanaŋ kē ipekadu ihil kapën. Ṭi katim ki Yetu ki ki baṭupanaŋ pbuur ṭi ipekadu ; ³⁹ ṭi katim ki nul ki ki ñaan anhaṭuŋ akbuurnuŋ

^{*} 13:32-33 Kañaam 2.7. ^{*} 13:34 Itayi 55.3. ^{*} 13:35 Kañaam 16.10.

ti ipekadu bti yi *Bgah bi Moyit bawoon baanhilan aburanan. ⁴⁰ Nalipariin, uko wi baɕupar Naɕibaɕi bajakuŋ uluŋ udolan, baji :

⁴¹ “*Natenan an babeeh iko, nañonjarèn, naɕoɕa, naba. Ɖiki, Ɖi nñuur ni nawoon ni, dluŋ kado uko uweek wi nameeŋ woli baɕup ɕup ñaaŋ wa, aankfiyaar.*” »[☆]

⁴² Wi Pawulu na Barnabat bakpënuŋ Ɖi katoh kañehanaani, bañaan bukuŋ bakooɕ baka baluŋ bakak, Ɖi unuur wi pnoorfën unkmibiŋ baɕiiniyaan kak uko wi baɕupuŋ. ⁴³ Wi bañaan bawayɕëruŋ, batum Ɖi baka, bayuday na baloŋ bankakuŋ Ɖi Bgah bi Moyit, baɕaɕ Pawulu na Barnabat. Kë bukal baɕë Ɖiini na baka atëŋtën pa bajuɕa Ɖi bnuura bi Naɕibaɕi.

Pawulu na Barnabat bajukan banwoon baanwo bayuday

⁴⁴ Wi *unuur wi pnoorfën ukaan aban, ubeeka bti ubi ayit atiink uɕup wi Ajugun. ⁴⁵ *Bayuday bakuj baka wi bawinuŋ pntuk pi bañaan puŋ, aɕë laɕ uko wi *Pawulu akjakuŋ, akak akara. ⁴⁶ Pawulu na Barnabat kë baɕë taman maakan ajukan na mntëŋ aji : « An biki bañaan bawoon lah kajukan Uɕup wi Naɕibaɕi duna. Kë wi naɕaan apok wa, aɕal aji naantaan na pka ubida wi mnto, nɔwutan ɕuŋ kaya du banwoon baanwo

bayuday. ⁴⁷ Uko wan wi wi Ajugun ajakuŋ nɔwo i kado : “*Ddolu kë iwo bjeehi bi banwoon baanwo bayuday, ihilna iɕij umundu bti du mbuur.*” »[☆]

⁴⁸ Wi banwoon baanwo bayuday, batiinkuŋ uko mënɕ, balilani, abot adëman uɕup wi Ajugun. Kë biki Naɕibaɕi adatuŋ bti pa ubida wi mnto, bafiyaari. ⁴⁹ Uɕup wi Ajugun umeetana Ɖi utaak wuŋ bti. ⁵⁰ Bayuday kë baɕë wuuk wal mënɕ baaɕ bayok baloŋ bandëmanuŋ Naɕibaɕi, na bantohi biki ubeeka, kë baklaɕ Pawulu na Barnabat. Kë bawuuk bañaan kë bakak ahajan baka, adoo dook baka Ɖi utaak. ⁵¹ Kë Pawulu na Barnabat baɕë dan danan pdëpalën Ɖi ihoɕ yi baka adiimanaan udeeb wi baka, aɕë tool aya ubeeka wi Ikoniyoum. ⁵² Banfiyaaruŋ biki Antiyoka kë baɕë tum wal mënɕ na mnlilan na *Uhaaɕ wi Naɕibaɕi.

14

Pawulu na Barnabat baɕup bañaan biki Ikoniyoum Uɕup Ulil Unuura

¹ Du ubeeka wi Ikoniyoum kak bi *Pawulu na Barnabat baya, aneej du *katoh kañehanaani ki bayuday aɕiiniyaan uɕup wi Naɕibaɕi bnuura, jibi babiŋ ado ; kë bañaan batum, *bayuday na banwoon baanwo bayuday, bafiyaari.

² Bayuday bampokuŋ pfiyaar Yetu kë baɕë kak

awuuk banwoonj baanwo bayuday kë babot ašoor banfiyaarun. ³ Uko mēnt unneenan bi Pawulu na Barnabat baŋo da ŋnuur ŋtum bado kaŋup uko wi Ajugun na mntēj mi awulunj baka, kë ul akak adiiman kë uŋup wi baka untaanunj na bnuura bi nul ujoonani, wi awulunj baka phina pi pdo iko iŋoŋarēnaan na mlagre. ⁴ Bañaan biki ubeeka bti bakak apaŋ, balonj bawo na bayuday kë balonj bawo na *banjañan.

⁵ Kë banwoonj baanwo bayuday na bayuday, na baweeek biki baka bašē tiinkar aji bahajan banjañan katap baka mmlaak kafin. ⁶ Wi banjañan bameenj ušal wi baka, baŋi aya Littra na Derbe, ŋbeeka ŋi utaak wi bajaan bado Likanoya, na ŋfēt ŋanñogun da, ⁷ aya aŋupa ŋup da *Uŋup Ulil Unuura.

Pawulu na Barnabat baŋup Uŋup Ulil Unuura du Littra na Derbe

⁸ Niintj alonj awo ŋfa du Littra anŋakmi ihoŋ, aji bi wo wo ŋi dko dloolan, aambaanj kapoša, ŋiki abuka buka hanj ; ⁹ aŋo atiink *Pawulu. Kë Pawulu ašē jabana kēš, awin kë afiyaar pfiyaar panhinanunj kajebana. ¹⁰ Wi wi adolonj pdiim pweek adu'a aji na a : « Naŋiin inaŋ iliintj ŋi ihoŋ! » Kë ŋiinŋ alut anaŋ: abi kapoŋ poŋ.

¹¹ Wi bañaan bawinunj uko wi Pawulu adolonj, kë bašē

huuran na uŋup wi baka wi Likanoya aji : « Baŋibaŋi biki nun bakak bañaan bajen, awala ŋi un » ¹² Wal mēnt, kë bašē ŋu Barnabat katim ki Diya, ašē ŋu Pawulu ki Hermet* ŋiki ul ajaan aŋupar Barnabat. ¹³ Natul i Diya, awoonj alonj ŋi baŋibaŋi biki baka, i kadunj kawoonj ŋi uneej ubeeka, aya aŋij ŋgit ŋanñegun na itoh. Ul na pntuk pi bañaan pun bañal pdo *banjañan pgur. ¹⁴ Wi bi Barnabat na Pawulu batiinkunj uko wi bañalunj kado, batow imiša yi baka adiimanaan kë baandii, ašē ŋi aneej ŋi ptoof pi bañaan ahuuran aji : ¹⁵ « Babuk biintj we ukaanj kë nakdo hēnk ba? Nwo bañaan bajen ji an! Nbi bi ŋi, pŋupan *Uŋup Ulil Unuura, napēna ŋi iko inaaŋ yi nakdolunj yun, našē nakak du Naŋibaŋi najeb, anŋakunj baŋi, aŋak mboŋ, na bdēk, na iko bti inwoonj da. ¹⁶ Du kateeku, awut bañaan, andoli kë aji ŋaŋ bgah bi anjalun. ¹⁷ Kë ašē wo anŋaŋan pdiiman baka kë awoha da, na iko inuura yi akdolunj: awulan ušubal unwoonunj baŋi na ŋdeey ŋtum ŋi wal wi kanjalēn, awulan uko ude, aŋu mmlilan mntum ŋi ŋhaaŋ ŋi nan. » ¹⁸ Baŋup anoor abaa bi hilan aneeenan pgur mēnt.

¹⁹ *Bayuday balonj banwoonunj Antiyoka di Pitidi, na Ikoniom kë bašē bi bi, abot ado bañaan kë bakak du

* **14:12** Diya na Hermet bawoonj balonj ŋi baŋibaŋi bampoti biki bañaan bukun. Diya awoonj naweeek kë Hermet ašē ji ŋupar a.

baka, atap Pawulu mmlaak, apula, afël du bdig bi ubeeka òiki başal aji akeò. ²⁰ Kë wi banfiyaaruñ başaañ afooya, kë aşë naða akak du ubeeka. Unuur utëbantën ul na Barnabat kë başë ya Derbe.

Pawulu na Barnabat bakak Antiyoka di Firi

²¹ *Pawulu na Barnabat başup *Uşup Ulil Unuura du ubeeka wi Derbe, kë başaañ batum başaş baka afiyaar Ajugun. Kë başë kak wal mëntş Litra, aţëpna Ikoniyo, abaa ya Antiyoka di Pitidi.

²² Batëñtën banfiyaaruñ, aţu òi nşal ñi baka kë bawo kataman òi pfiyaar, abot aji na baka : « Nwo kahajbnuura bnuura kabaa kaneej du *Pşih pi Naşibaò. »

²³ Òi pntuk pi banfiyaaruñ pandoli, baji badat bantohi, kañehan Naşibaò kayiman kaşë duk baka òi iñen yi Ajugun, i bafiyaaruñ.

²⁴ Bamuur uţaak wi Pitidi aşë ban Pamfili. ²⁵ Başup Uşup Ulil Unuura du Perga abaa ban du ubeeka wi Ataliya.

²⁶ Dul di di bajejnuñ ulantu pkak Antiyoka di Firi, dko di babiin awutanaan baka òi iñen yi Naşibaò, aji baya pdo ulemp wi badoluñ nða hënk.

²⁷ Wi babanuñ Antiyoka aşë yitrën banfiyaaruñ bti. Başup baka jibi Naşibaò alem-puñ na baka, akuş aşup baka jibi ayuuj banwoon baanwo bayuday bgah bfiyaaraanuli. ²⁸ Pawulu na Barnabaat baço da ajon na banfiyaaruñ Yetu.

15

Pñom padëm du Antiyoka òi uko wi pwala katëmp

¹ Başaañ balon bawoona utaak wi *Yuda, abi aban Antiyoka, aşë wo òi pjukan banfiyaaruñ aji : « Naanhilan kabuur, woli naanya *katëmp jibi *Bgah bi Moyit bajakuñ. »

² *Pawulu na Barnabat balaş baka, kë pñom pweek paşë wo. Başaañ kë başë tiinkar aji na Pawulu na Barnabat, na başaañ balon biki Antiyoka, baya Yerutalem, başiiiniyaan uko mëntş na *banjañan na bantohi.

³ Kë banfiyaaruñ başë òenk baka òi uko uyaani bayaaş, kë bamuur Feniti na *Famariya, aşup jibi banwoon baanwo bayuday bakakuñ du Ajugun, uşup uhalu wañ, uşu banfiyaaruñ bti òi mnlilan mweek. ⁴ Wi babanuñ Yerutalem, banfiyaaruñ, na banjañan na bantohi, babi akit baka, kë başë kakalëş baka jibi Naşibaò aţëpnun òi baka, ado iko itum.

⁵ Kë balon òi pntuk pi *bafaritay banfiyaaruñ Yetu başë teem aji : « Bawo biki kawalan katëmp banfiyaaruñ banwoon baanwo bayuday, kabot kaji na baka başaş Bgah bi Moyit. »

Fimoñ Piyeer aşini na başaañ

⁶ *Banjañan na bantohi, kë başë yitiir pşiiiniyaan uko mëntş. ⁷ Wi başëlşëruñ ajon, kë Fimoñ Piyeer aşë naða aji na baka : « An bayitş naan, name kë Naşibaò

adatnuŋ undiimaan ʈi an, aji nʈup banwoon baanwo bayuday *Uʈup Ulil Unuura, batiinkna, babot bafiyaar. ⁸ Kē Naʈibaʈi ammeen nʈal ʈi bañaan, aʂē diimanun kē anjal banwoon baanwo bayuday, wal wi akaan awul baka *Uhaaʂ wi nul jibi awuluŋ un. ⁹ Aampaʈēʂun nin na baka, apēnan baka ipekadu, ʈiki bafiyaari. ¹⁰ Kē we uʂaan awo hēnkuŋ pla Naʈibaʈi bʈup paŋ ba? Wal wi naŋaluŋ pkuŋan bañaan baʈaʂ bgah bdaaj bi nja na bateem nja bajon bti, ʈwoon ʈēmbi hinar akuna? ¹¹ Nbaa ʈēp ʈēp afiyaar aji bnuura bi Ajugun Yetu, babuurannun ʈi baka. »

¹² Kē bañaan bti bayomp atiink Barnabat na Pawulu, kē bakkakalēʂ iko iñonʈarēnaan na mlagre yi Naʈibaʈi aʈēpnun ʈi baka ado du ʈtaak ʈi banwoon baanwo bayuday. ¹³ Wi baʈiiniin adoo ba, kē *Yakob aʂē yeenk, aji : « An bayiʈ naan, natiinkaan. ¹⁴ Timeyon akakalēʂ jibi Naʈibaʈi aya i ʈfa du banwoon baanwo bayuday, adatna ʈi baka bañaan bankwoon biki nul. ¹⁵ Kē nʈup ʈi *baʈupar Naʈibaʈi ʈakak ataan na uʈup waŋ, bapiiʈ uko wi Naʈibaʈi ajakuŋ aji :

¹⁶ “*Dluŋ kakak woli iko yaŋ bti iʈēpi,
pnaʈan katoh ki *Dayiʈ
kambiin ajot;*

*dluŋ kanaʈan ka
kabot kaboman ka.*

¹⁷ *Hēnk, bañaan bti bandukiin,
baluŋ kado kala Aju-
gun,
ēnhēŋ, ʈtaak bti, ʈi ʈi
ndaʈuŋ aji ʈawo ʈi naan.*

Hēnk di di Ajugun ajakuŋ.

¹⁸ *Ul anʈupuŋ undiimaan,
uko wi akluŋ kado.” »**

¹⁹ Yakob akak ahoʈalēʂ aji :

« Ukaan kē nʈal ʈi uleef naan aji ʈēnwo kanooran banwoon baanwo bayuday, bankakuŋ afiyaar Naʈibaʈi. ²⁰ Kē nawulēn ʈpiit baka, ʈi na baka bawut kado kade uyemaʈ unneenanun, ʈi wi mngur ; bawut pjuban pi piinʈ ; bawut pde uyemaʈ wi ʈntaam ʈankeʈuŋ kē pñaak paantula. ²¹ Bañaan bajukan undiimaan *Bgah bi Moyiʈ ʈi ʈbeeka bti akak aleyiir ba ʈi itoh iñehanaani yi bayuday, *ʈnuur ʈi pnoorfēn bti. »

*Uko umpiitun pa banwoon
baanwo bayuday*

²² Ukaan kē *banjañan, na baweeke na banfiyaaruŋ bti, baʂē wat ʈi ploolan, adat balon ʈi baka, kē bagakandēr na *Pawulu na Barnabat, aya kayili du Antiyoka. Badat *Yudat, andu'aniin Bartabaat, na Filat, biinʈ bantiinkaniin ʈi banfiyaaruŋ. ²³ Bawul baka uko umpiitun aji :

« Un, banjañan, na bantohi, na batēnʈan bti banwoon ʈi, ʈwulan mboʂ, an banfiyaaruŋ nanwoon naanwo bayuday, nanfēʈuŋ ʈi ubeeka wi Antiyoka, ʈi ʈtaak ʈi Firi na Filitiya. ²⁴ Nʈiink kē baji bañaan balon biki

nun babi du an, ayewlēnan akuṭ atokan nṣal na nṭup n̄i baka. Bañaan̄ mēnt̄, un n̄enyil baka. ²⁵ Ukaan̄ kē n̄yitiir awat̄ ṭi ploodan, adat̄ bañaan̄ balon̄ babi du an. Bañoōṭan̄ Barnabat̄ na Pawulu banwoon̄ bañaan̄ biki n̄maganun̄ maakan, ²⁶ biinṭ̄ banṭuun̄ ubida wi baka bti ṭi ulemp wi Yetu *Krittu Ajugun. ²⁷ Ukaan̄ kē n̄do Yudaṭ na Filat̄, babi baṭupan̄ bdidi baka uko wi n̄piitanan̄ wi. ²⁸ Un na *Uhaaş wi Naṣibaṭi, n̄ji n̄enkṭo kanooranan na nin bkuṅ blon̄, woli uunwo uko wi bgah bajakuṅ; ²⁹ Nawutan kade uyemaṭ wi mngur, nawutan kade n̄ntaam n̄ankeṭun̄ kē p̄ñaak paantulaa. Nawutan p̄juban̄ pi piinṭ̄. Nadole haṅ nado bnuura. N̄beeban. »

³⁰ Bado Yudaṭ na Filat̄, kē baya Antiyoka, kē baya yitrēn banfiyaaruṅ, aṣē wul baka uko umpiitun̄. ³¹ Wi bañaan̄ bukuṅ baleyiiruṅ wa, balilani, ṭiki uhoṭan̄ baka mntēṅ. ³² Yuda na Filat̄, bankaṅ awo *baṭupar Naṣibaṭi baṭiini na banfiyaaruṅ ajon, ahoṭan̄ baka mntēṅ maakan. ³³ Wi baṭoon̄ da n̄nuur n̄lon̄, kē banfiyaaruṅ baṣē n̄ehandēr baka bayaaṣ bnuura, aṣē wutan baka kē bakak du banyiluṅ baka. [³⁴ Kē Filat̄ aṣē ji aduka da.] ³⁵ Pawulu na Barnabat̄ kē baṣē duka n̄nuur n̄lon̄ du Antiyoka, awo na bañaan̄ baṭum ajukan abot

aṭup baka Uṭup wi Ajugun.

*Pawulu na Barnabat
banjom agar*

³⁶ Wi n̄nuur n̄lon̄ n̄aṭēpuṅ, kē *Pawulu aṣē ji na Barnabat̄: « Wulan̄ n̄kak pwin banfiyaaruṅ biki n̄beeka bti n̄i n̄ṭēpuṅ aṭup Uṭup wi Ajugun, n̄ten jibi baduki ado. » ³⁷ Barnabat̄ anjal baya na *Yowan andu'aniin̄ Markuṭ, ³⁸ kē Pawulu aṣē pok, aji baanwo kaṭija, ṭiki ado bi duk baka uyaaṣ ulon̄ du utaak wi Pamfili, kē aanyoonk babaañēṣ uko wi bakdolun̄. ³⁹ Kē baṣē n̄om wal mēnt̄ bnuura, adoo gar. Barnabat̄ aya na Markuṭ, kē bajej ulantu aya unjiw wi Kipruṭ, ⁴⁰ kē Pawulu aṣē dat̄ Filat̄. Wi banfiyaaruṅ bawutanun̄ baka ṭi bnuura bi Ajugun, kē baṣē ya. ⁴¹ Pawulu añaay na n̄ṭaak n̄i Firi na Filitiya, atēnṭēn banfiyaaruṅ.

16

*Pawulu na Filat̄ baya na
Timote*

¹ *Pawulu aban ubeeka wi Derbe akak aya Littra ; di naṭaṣar Yetu alon̄ i bajaan̄ bado Timote afēṭun̄. Anin awo *nayuday ankakuṅ afiyaar Yetu, kē aṣin aṣē wo nagrek. ² Banfiyaaruṅ banwoon̄ Littra na Ikoniyoum, baṭiiniyaan̄ uko unuura ṭi katimul. ³ Pawulu, kē aṣē n̄jal agakandēr na a, aṣē do kē bawalana *katēmp, ṭiki bayuday banfēṭun̄ da, bame

* **16:3** Bagrek baanji baya katēmp, ṭi bayuday woli iinya katēmp baji baji injint̄i, iinkhil pwo na baka.

kë aşin awo nagrek*. 4 Wi bakyaan, başup na ŋbeeka abot aji na banfiyaaruŋ bado kado uko wi *banjañan na bantohi du Yerutalem bajakuŋ. 5 Ukaan kë banfiyaaruŋ, bakya'a ya kadun ʔi pfiyaar, abot atuma tum pya na ŋnuur.

Pawulu adu'ana du Matedoniya

6 *Uhaaş wi Naşibaʔi uneean *Pawulu na biki agakandëraanuŋ pʔup Uʔup wi Naşibaʔi du utaak wi Atiya, ukaan kë bamuur aya ŋtaak ŋi Frigiya na Galatiya. 7 Wi bañogun utaak wi Mitiya, aşë do na pneej Bitiniya, kë Uhaaş wi Yetu uşë wo uundinan baka. 8 Wi wi bamuuruŋ Mitiya, aya aban pkëŋ pi Trowat. 9 Na utejan, Naşibaʔi ahaabëşa këş kë awin ñiinʔ alon i Matedoniya, kë anaʔi, aşë ji na a : « Biin Matedoniya, ʔënkun! » 10 Wi uko wan uʔëpaŋ ʔëp, kë ŋşë bi bomandër bomandër pya, ʔiki ŋşal aji Naşibaʔi adu'un du, ŋya ŋʔup biki Matedoniya *Uʔup Ulil Unuura.

Du ubeeka wi Filip, Liidi afiyaar hënkun Yetu

11 Kë ŋjijnaana ulantu ʔi Trowat, abi ya ya utool du unjiw wi Famotrat. Wi nfa mambanuŋ, kë ŋşë ya aban ubeeka wi Newopolit. 12 Dul di di ŋpënnuŋ aya ubeeka ulon ʔi utaak uteek wi Matedoniya unwoon katim ki Filip. Ubeeka mënʔ uwo ʔi

pşih pi Rom†. Nʔo da ŋnuur ŋlon.

13 ʔi *unuur wi pnoorfën wi bayuday, kë ŋşë pën aya umban wi kaban ki katant, di ŋşaluŋ aji, ŋya kawin da dko dñehanaani Naşibaʔi. Nʔo da aʔiini na baaʔ banyituŋ da. 14 Alon ʔi baka, katimul kawo Liidi ; awo ñaaʔ andëmanuŋ Naşibaʔi, i ubeeka wi Fiyatira, aji waap ilaañ ijeenkalin-tamuŋ. Awo ʔi ptiinkun, kë Ajugun aşë haabëşa uhaaş, afiyaaraan uko wi *Pawulu akʔupuŋ. 15 Ñaaʔ an ayeenk *batitmu, ul na biki katohul, wi abaan, aşë ñehanun aji : « Woli naşal aji dfiyaar hënkun Ajugun na manjoonan, nabi kawala ʔi katoh ki naan. » Akooʔun, kë ŋdinani.

Bawat bi Pawulu na Filat ukalabuş

16 Unuur ulon, wi ŋkyaan dko dñehanaani Naşibaʔi, aşë yit na poonu alon najuuk anwoon na untaayi unjaan udola aʔup uko unklun kabi. Aji ʔij banka'uluŋ itaka itum, ʔi mnʔoori mi ajaan ado. 17 Poonu mënʔ awo ʔi pʔaş *Pawulu na un, aşë huuran aji : « Bañaan biki bawo balempar Naşibaʔi ampeluŋ bañaan bti, badiimanan bgah bankñooʔanaŋ du mbuur. » 18 Wi wi awoon ʔi pdo han ŋnuur ŋtum, kë Pawulu adobi deebaʔ, akok aji na untaayi, « ʔi katim ki Yetu Krittü, dji ipën ʔi a! » ʔi dko mënʔ, kë untaayi ubi pën pën ʔi poonu.

† 16:12 Bañaan banfëʔun ʔi Filip baliŋ lin na baromen.

19 Wi banknjuukntënuṅ poonu uṅ bawinuṅ kē uko udeeni wi baka utokaa, kē baṣë mob bi Pawulu na Filat, apul pulan, aṅooṭ du ufeeru, baya bado baka *uruha. 20 Baṭij baka du bawayëṣ bṭup baromeṅ, aji na baka : « Bañaanṅ biki, bawo ṭi pyewlën ubeeka wi nun, bawo *bayuday, 21 aṣë wo ṭi pjukan bgah bhalu, kē un baromeṅ ṅṣë wo ṅënwo kadinan ba kēme kaṭaṣ ba. »

22 Kē pntuk pi bañaanṅ pajun pkob bi Pawulu na Filat. Bawayëṣ bṭup baromeṅ bado kē bawohëṣ baka, afud itintël. 23 Wi bakobuṅ baka bnuura, aṣë wat baka ukalabuṣ, aji na bayeṅ bado kaṭen baka bnuura. 24 Wi bajakanṅ jak haṅ na nayeṅ, kē aṣë bi jej jej baka atuh du meeṭ dbaañaṣaani di ukalabuṣ, akiin.

25 Wi utejan mnjel uṅoṅuṅ, kē bi Pawulu na Filat baṣë wo ṭi pñehan akuṭ ayeeh, adëman Naṣibaṭi. Bakalabuṣ bandukiinṅ, kē baktiink baka. 26 Ṭi dko mënṭ, kē mboṣ manṣë ṣinṭar maakan, kē ṅniw ṅi ukalabuṣ ṅaklëk. Ṭi dko mënṭ kak, kē ilëman yi ukalabuṣ bṭi iṣë haabṣa, mnkorentu kē manfënṣa ṭi bakalabuṣ. 27 Nayeṅ i ukalabuṣ anaṭaa, awin kē ilëman yi ukalabuṣ iwo bhaab, aṣë toot kej, aṅal pfiṅ uleeful, ṭiki aṣal kē bakalabuṣ babuuri. 28 Pawulu kē aṣë ṅajar maakan aji na a : « Kfiṅ uleefu! ṅwo ṭi un bṭi. »

29 Nayeṅ ado kē batehan

bdoo, alënk akat kat aṣë ṭi ajot ṭi ihoṭ yi bi Pawulu na Filat. 30 Wi abaanṅ, aṣë pënan baka bdig, ahepar baka aji : « Baweek, we wi nhiniinṅ kado, kabuurna? » 31 Kē baṣë teema aji : « fiyaarën Ajugun Yetu, iluṅ kabuur, iwi na biki katohu. » 32 Wi wi baṣaanṅ aṭup baka, ul na biki katohul bṭi, Uṭup wi Ajugun. 33 Wal mënṭan wuṅ, na utejan mnjel, kē nayeṅ aya na baka, aṅow baka ijën. Kē ṭi dko mënṭ, kē nayeṅ adolan *batitmu ul na biki katohul bṭi. 34 Aneejan baka katohul, awul baka pde, nayeṅ ataṅ ul na biki katohul bṭi, ṭiki bafiyaar hënkuṅ Naṣibaṭi.

35 Wi nfa mambanuṅ, kē bawayëṣ bṭup baromeṅ baṣë yil bangoli baya baji na nayeṅ awutan bi Pawulu na Filat. 36 Kē nayeṅ aṣë ji na Pawulu : « Bawayëṣ bṭup baji ṅwutanan iwi na Filat, nayaan na bnuura. » 37 Pawulu kē aṣë ji na bangoli : « We? Bakobun ṭi kadun ki bañaanṅ, un ṅnwoonṅ bañaanṅ banliṅuṅ na baromeṅ, bē baandolun *uruha, ajejun awat ukalabuṣ aṣë ṅal bṭup baba hënk, na byompan? Nin! Babiin bdidi baka bapënanun » 38 Kē bangoli bakak, aya akakalëṣ bawayëṣ bṭup baromeṅ, kē baṣë haajala, wi bameeṅ kē Pawulu na Filat bawo bañaanṅ banliṅuṅ na baromeṅ. 39 Wi wi bayaanṅ akooṭ baka bamiir baka, apënan baka ṭi ukalabuṣ, aṣë ñehan baka bapën ṭi ubeeka. 40 Pawulu na Filat

baḗn du ukalabuṣ aṣḗ ya du uko Liidi. Wi bayaañ awin banfiyaaruṅ, atēṅṅēn baka aṣḗ tool aya.

17

Bahajan bi Pawulu na Filat du Tetalonika

¹ Bi *Pawulu na Filat baṭḗpna ṅbeeka ṅi Anfipoliṭ, na Apoloniya, aṣḗ ban du ubeeka wi Tetalonika. *Katoḥ kañehanaani ki bayuday kalon kawo da. ² Pawulu aya aneej da, jibi ajonuṅ kado. Ado inēm iwajanṅ yi ajaki ya du katoḥ kañehanaani, ṭi *unuur wi pnoorfēn kaṭḗlṣēr na baka. Aji ṭḗpna ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi, ³ kajukan baka kakuṭ kadiiman kē : *Krittu awo i kahaj, kabot kanaṭa ṭi pkeṭ. Pawulu akak aji na baka : « Kē Krittu, awoon Yetu i nji kaṭupanaṅ hēnk. » ⁴ Bayuday balon badinan uko wi baṭupun aṣḗ ṭaṣ bi Pawulu na Filat. Kē bagrek batum banjaañ badēman Naṣibaṭi, baṭaṣ baka aṭu na baaṭ bammeṭaniin batum.

⁵ Kē bayuday balon baṣḗ kuj baka maakan. Wi wi bayaañ, ayitrēn bawaañ udooni balon banwoon ṭi igah yi ubeeka, kē banaakiir ado pntuk, ayewlēn ubeeka. Baya aneej du uko Yaṭon, ado na pmob bi Pawulu na Filat kaṭij moṅ pntuk, du bdig. ⁶ Wi bayaañ awo baanwin baka aṣḗ mob Yaṭon na banfiyaaruṅ balon, apul pulan, aṅooṭ du bawayēṣ bṭup aṣḗ huuran aji : « Bañaañ biki bayewlēn umundu bti, aṣḗ

ban hēnkuṅ ṭi, ⁷ awo bayaañ biki Yaṭon. Bawo ṭi plaṭ bgah bi naṣih najeenkal, aji naṣih alon awoon, anwoyi katim ki Yetu. » ⁸ Wi baṭupun han, kē pntuk na bawayēṣ bṭup baṣḗ yewla. ⁹ Bawayēṣ bṭup baṭu Yaṭon na baka pluk, abaa wutan baka.

Pawulu na Filat baya Bereya

¹⁰ Wi utejan ubanaṅ ban, kē banfiyaaruṅ baṣḗ do bi *Pawulu na Filat kē baya ubeeka wi Bereya. Wi babanuṅ da, aṣḗ ya du *katoḥ kañehanaani ki bayuday. ¹¹ Bañaañ biki Bereya bajoob ikow apel biki Tetalonika, ṭiki baji batiink Uṭup wi Naṣibaṭi bnuura, kakak kajuk Ulibra wi Naṣibaṭi unuur undoli, katenna me uko wi Pawulu aṭupun ujoonani. ¹² Baṭum ṭi baka, na ṭi bagrek, baaṭ bammeṭaniin na biinṅ, bafiyaar hēnkuṅ.

¹³ Wi *bayuday biki Tetalonika batiinkuṅ kē baji Pawulu awo ṭi pjukan Uṭup wi Naṣibaṭi du Bereya, kē bakak aya da, ajun pyewlēn abot awuuk pntuk. ¹⁴ ṭi dko mēnt, banfiyaaruṅ bado Pawulu kē aya umbaṅ wi bdēk bweek, bi Filat na Timote kē baṣḗ duka Bereya. ¹⁵ Baññoṭanuṅ Pawulu, baya na a te Atenay, aṣḗ kak na kakuran ki Filat na Timote bataran baya baṭḗnka du Atenay.

Pawulu aṭiini na bañaañ biki Atenay

¹⁶ Wi *Pawulu awoon ṭi pyoonk bi Filat na Timote du

Atenay, anoor ti kës, tiki awin jibi ubeeka utumuŋ iduun. ¹⁷ Ukaan kē aji teŋ du *katoh kañehanaani na *bayuday biki kabuka, na bankakuŋ bayuday bandëmanuŋ Naşibaŋi, akak aji teŋ bŋup na bañaan banktëpnun du ufeeru ŋnuur bti. ¹⁸ Kē pntuk pi bame baweek baloŋ biki bajaan bado bapikureyeŋ* na battoyik† başë neej blaŋar na a. Baloŋ kē baji : « We wi nahomp i akdolun na pŋup ba? » Kē baloŋ baji : « Awo wo ji aŋiiniyaan ŋntoŋ ŋyaanŋ. » Baŋup haŋ tiki batiinka kē akŋiiniyaan Yetu, na pnaŋa ŋi pkeŋ.

¹⁹ Ukaan kē baŋij Pawulu, aŋooŋ du dko di bajaan bado « Ayeropagut‡ » di bawayëş bŋup baweek bawoon, aşë ji na a : « Nhinan kame pjukan phalu pi ikŋiiniyaanuŋ paŋ i? ²⁰ Iko iloŋ yi ikjukanuŋ iwo iyaanŋ ŋi un, kē ŋŋal kame iko yi ijakuŋ. » ²¹ Bañaan biki Atenay na bayaanŋ banfëtuŋ da, babi wo wo ŋaŋ ŋi pkakalëş na ptiink uko uhalu unwoon.

Pawulu aŋiini na bañaan du uruha uweek

²² *Pawulu anaŋa anaŋ ŋi kadun ki bawayëş bŋup, aşë ji na baka : « An bañaan biki Atenay! Dyikrën kē nawo bañaan banfiyaaruŋ

bnuura, başibaŋi batum. ²³ Wi nji kapoşuŋ na ubeeka, dten bnuura iko yi najaan nadëman, adoo win *umeeşsa wi mngurŞ wi badoluŋ aji wi naşibaŋi anwoon aammeetanaa, i nadëmanuŋ aşë wo naamme'a, ul i i nji kaŋupanaŋ. ²⁴ Naşibaŋi anŋakuŋ umundu na iko bti inwoon ŋi wa, awoon Ajug baŋi na mboş, aanji fëŋ ŋi iduun yi ŋaan najën abomanuŋ. ²⁵ Akak awo aanji yeenk nin uko uloŋ unwoonuŋ ŋi ŋaan najën, kawo ji anuma numa wa, tiki ul ajaan awul bañaan bti ubida, uhefënt, na iko bti. ²⁶ Aŋëpna ŋi ŋaan aloolan, aŋak bañaan biki ŋraaşsa bti, aji bafëŋ umundu. Awul andoli ŋnuurul, na dko di akluŋi kafëŋ. ²⁷ Naşibaŋi ado haŋ, bañaan bado kalaana'a, ulome bawina woli bamap mapan, babana bahilan kabi kawina. Kē aşë woha awii wi aanlow low nin aloŋ. ²⁸ “ŋi ul i i nyeenknun uhefënt, apoş, awo.” Nwo biki pntaali pi nul jibi bayeeh biki nan bajakuŋ. ²⁹ Kē wi ŋşaan awo biki pntaali pi Naşibaŋi, ŋënwo kaşal kē Naşibaŋi anaam ji ptu pi uwuuru, kēme untaam, kēme plaak, iko yi ŋaan apaşuŋ ŋi uşal wi nul. ³⁰ Naşibaŋi aanŋo aten iko yi badoluŋ

* **17:18** Bapikureyeŋ baanfiyaar başibaŋi bampoŋi, başal aji bnuura bi ŋaan bawoona ŋi pmëban uleef, kawo ŋaan anwoon aantum unoh. Bañaan bakak hënkuŋ ŋi kapaam, aŋu baŋal unoh na pjuban pi piinŋ, katim ki Bapikureyeŋ. † **17:18** Battoyik bukal, başal aji mbuur mi ŋaan, manwoona ŋi uşal, unjaan uŋoŋ umundu, ukaan kē bawo bañaan banlowuŋ iko itum intaanuŋ na unoh kēme iko inaaŋ. ‡ **17:19** Aeropagut: Dawoon bayiti bweek, bi bawayëş bŋup baweek bajaan baŋo, kateŋ, kakuŋ kajukan bgah. § **17:23** Umeeşsa wi mngur :Baji bafinŋa untaam wi pŋur ŋi umeeşsa.

ʔfa ʔi kapaam, aʂe ji hēnkuŋ, bañaan ʔti, dko di bawohan, bawut pjuban. ³¹ ʔiki adat unuur ulon, wi aklun kado ŋiint i adatuŋ, abi awayeʂ umundu, pwayeʂ panjinʔun piʂ. Adiimanun ke waŋ uwo manjooan wi anaʔanuluŋ ʔi pkeʔ. »

³² Wi batiinkun ke aʔiiniyaan uko wi pnaʔa ʔi pkeʔ, balon babenja, ke bandukiin bahepar pluŋ katiinka byaaʂ blon aji na a « Nŋal kalun katiinku ʔi uʔup waŋ, byaaʂ blon. » ³³ Hēnk di Pawulu apēnuŋ ʔi *uruha uweek. ³⁴ Bañaan balon baʔaʂa, akak afiyaara. Diyoniʔiyut, alon ʔi bawayeʂ bʔup, awo ʔi bakan mēnʔan, na ŋaaʔ alon kak i bajaan bado Damarit, na bañaan balon kak.

18

Pawulu aʔup Uʔup Ulil Unuura du ubeeka wi Korint

¹ Wi uko waŋ uʔepun, ke *Pawulu aʂe pēn du Atenay, aya ubeeka wi Korint. ² Aya aʔenk da ŋiint alon *nayuday i bajaan bado *Akila. Awo abuk utaak wi Pont, aʂe baa wona wona Itali, ul na Pritiliya aharul, ʔiki Klodiyut naʂih najeenkal aji bayuday bti bapēn du Rom. Pawulu aya, awin baka, ³ jibi awoon naboman iloona ji baka, afēʔ na baka ke baji balemp. ⁴ *Unuur wi pnoorfēn bti, aji ʔelʂer na bañaan du *katoh kañehanaani ki bayuday, kado na pdo bayuday na bagrek, bafiyaar Yetu.

⁵ Wi Filat na Timote bawoonun Matedoniya, ke Pawulu aʂe bi duka duka ʔi pjukan Uʔup wi Naʂibaʔi, adiiman bayuday ke Yetu awoon *Krittu na manjooan. ⁶ Wi bayuday bajunun plaʔa abot akara, ke Pawulu aʂe wentara, aʂe ji na baka : « Dba na an, nakdukiin kame, nji dwo najinʔ piʂ, hēnkuŋ dya du banwoon baanwo bayuday. »

⁷ Wal mēnʔan, ke Pawulu aʂe pēn da, aya du uko ŋiint alon anjaan adēman Naʂibaʔi, i bajaan bado Titiyut Yuttut. Katohul kañog katoh kañehanaani ki bayuday. ⁸ Naweek i katoh mēnʔ, i katim kawoon Kritput, afiyaar hēnkuŋ Ajugun ul na biki katohul. Bañaan biki Korint batum, banktiinkun Pawulu, bafiyaar hēnkuŋ abot adolan *batitmu.

⁹ Unuur ulon, na utejan, Ajugun ahaabēʂ Pawulu keʂ ke awina ke aji na a : « Wutan kalēnk, doon kaʔiini, kyomp, ¹⁰ nji dwo na iwi, nin alon aankdolu do buʔaan, bañaan batum biki ubeeka wi bawo biki naan. » ¹¹ Pawulu aʔo da uʂubal na kli paaj ajukan bañaan Uʔup wi Naʂibaʔi.

Bayuday baʔij Pawulu uruha

¹² Wi Galiyon awoon nantunja i utaak wi Akayi, ke *bayuday baʂe wat ʔi ploodan, anaʔara *Pawulu, aʔooʔ *uruha, ¹³ aʂe ji : « ŋiint i, ado na pkakan bañaan ʔi pdēman Naʂibaʔi pampaʔun na bgah bi nun. »

14 Pawulu aji ahaab kateem, kē Galiyon ašē ji na bayuday : « Woli an bayuday, nabi bi lah, akešaar pa buṭaan blon kēme kalat ki ŋiint i adolon, kaka na pṭo katiinkan. 15 Kē wi ušaan akak wi blaṭar, na ṅṭup, na itim, na bgah bi nan, nameeṅ. Nji, kawayēš iko yaṅ, mēnkdo wa. » 16 Wi wi ašaan ado kē bapēnan baka du uruha. 17 Kē bašē kak wal mēnt bukāl bti, adēpa ṭi Foten, naweek i *katoḥ kañehanaani, akoba ṭi kadun ki uruha. Kē Galiyon aṭoha ṭuṅ ayompan mntumul.

Pawulu akak Antiyoka

18 *Pawulu aṭo du Korint ajon, abaa duk banfiyaaruṅ, agakandēr na *Pritiliya na Akila, kē bajej ulantu aya utaak wi Firi. Ado kē bapuunka bkow du pkēṅ pi Kenēray, ṭiki abi hoṅ amehna ṭfa*, ji abi ado kajej ulantu. 19 Bawala du ubeeka wi Efet, kē dul di Pawulu aduknuṅ Pritiliya na Akaliyat, aya du *katoḥ kañehanaani ki bayuday, aṭēlšēr na baka. 20 Balon bañehana aṭo da ajon, kē aandinani. 21 Kē wi ašaan aya, ašē ji na baka : « Ulille Našibaṭi, kaluṅ kabi ṭi an ṭi, byaaš blon. » Wi wi ašaan ajeṅ ulantu du Efet. 22 Aya awala du Kaytaraya, aya Yerutalem, awul pntuk pi banfiyaaruṅ mboš abaa ya Antiyoka.

23 Wi aṭoon da ṅnuur ṅlon, ašē ṭool, añaay na utaak wi

Galatiya, abaa ya wi Frigiya, atēṅṭēn banfiyaaruṅ bti ṭi ṅṭaak mēntan.

Apolot ajukan Uṭup wi Našibaṭi du Efet na Korint

24 Wal mēntan, kē *nayuday alon i bajaan bado Apolot abuk ubeeka wi Alektandriya ašē bi, aban ṭi Efet. Awo ŋiint anjaki ṭiini bnuura, ammeen bnuura Ulibra wi Našibaṭi. 25 Bajukana pṭaš bgah bi Ajugun bnuura. Aji ṭup na kaṭēb ki nul bti kabot kajukan uko wi Yetu unjintuṅ abot atool, ašē meha *batitmu bi *Yowan ṭañ. 26 Ajun pṭup na mntēṅ ṭi *katoḥ kañehanaani ki bayuday, kē wi bi *Pritiliya na Akila baṭiinkuluṅ, ašē du'a du katoḥ ki baka, ajukana bgah bi Našibaṭi, ajinṭana ba bnuura.

27 Wi Apolot abiiṅ aṅal pya Akayi, banfiyaaruṅ batēṅṭēna, ašē piit baṭaš bgah, aji na baka baṭijana bnuura. Wi abanuṅ da, alemp maakan na bankakuṅ ṭi bnuura bi Našibaṭi, aṭiyaar. 28 Hēnk, aji laṭ bayuday bnuura ṭi kadun ki bañaan, aji ṭēpna ṭi Ulibra wi Našibaṭi kadiiman kē Yetu awoon Kritu.

19

Pawulu ajukan Uṭup Ulil Unuura du Efet

1 Wi Apolot awoon ubeeka wi Korint, *Pawulu aṭēpna bgah bi inkun duuṭ, aban

* 18:18 Woli ñaan aneeṅ bhoṅar na Našibaṭi, iji kmehna, kayiman iko ilon kabot kawo iinkpuunka te ibale ba pyiman. Pawulu abi neeṅ bhoṅar bi plempar Našibaṭi, uwoon kē aampuunka wal mēnt bti, ašē ba hēnkun ahinan kapuunka.

Efet. Aţenk da banfiyaaruŋ baloŋ ² aşë hepar baka aji : « Nayeenkaara *Uhaaş wi Naşibaţi i wal wi nafiyaaruŋ? » Kë başë teema aji : « A-a, ŋendo me me aji Uhaaş wi Naşibaţi uloŋ uwoo. » ³ Kë Pawulu aşë hepar baka aji : « Kë *batitmu bhoŋ bi bi nayeenuŋ ba? » Kë bateema aji : « Batitmu bi *Yowan. » ⁴ Kë Pawulu aşë ji : « Batitmu bi Yowan, bawo bi banŋaluŋ pwut pjuban na pţëlëş ubida. Aji na bañaanŋ bafiyaar aloŋ ankluŋ kabi ŋi kafetul, awoon Yetu. » ⁵ Wi batiinkuŋ uko waŋ, banfiyaaruŋ bayeenk batitmu ŋi katim ki Yetu Ajugun. ⁶ Wi Pawulu apafuŋ baka iŋen ŋi ikow kë Uhaaş wi Naşibaţi uşë wala ŋi baka. Kë bukuŋ mënŋ bajun ptiini ŋţup ŋanwoon ŋaammeţanaa abot aţup ŋţup ŋi Naşibaţi ajakuŋ. ⁷ Bañaanŋ mënţan baban iŋeen na batëb.

Kabuka ki Pntuk pi banfiyaaruŋ pi Efet

⁸ *Pawulu ado kli kwajanŋ ki ajaan aya kaneej du *katoh kañehanaani ki bayuday, kaţup na mntëŋ uko wi *Pşih pi Naşibaţi. Ado na pyuuj banktiinkuluŋ kë manjoonan mi mi akţupuŋ. ⁹ Kë baloŋ ŋi baka başë tam ikow, apok pfiyaar abot abeŋ bgah bi Yetu, ŋi kadun ki bañaanŋ. Ukaanŋ kë Pawulu awut baka, aşë du banfiyaaruŋ mpaţ, aji ţëlşër na baka ŋnuur bti du Fkoola di ŋiintŋ aloŋ i katim ki Tiranuţ. ¹⁰ Ado haŋ, ajukan ŋşubal ŋţëb, ukaanŋ kë

bañaanŋ bti biki utaak wi Atiya, *bayuday na bagrek, bahil atiink uţup wi Ajugun.

Babuk Fëkewa

¹¹ Naşibaţi aţëpna ŋi *Pawulu ado mlagre mn-week. ¹² Udoo kak kak aji woli bajej ilëmënt këme ilaañ yi abanuŋ, aŋooţ abanan bamaakal, baji babi jeb jeb, ŋntaayi ŋatota ŋi baka. ¹³ *Bayuday baloŋ baji bañaay na dko, kapënan bamaakal ŋntaayi, aşë do na pdo uko mënŋ ŋi katim ki Yetu Ajugun. Baji baji : « ŋi katim ki Yetu, i Pawulu akţupuŋ dji napën! Napënan! » ¹⁴ Naţeŋan naweek aloŋ nayuday, i katim kawoon Fëkewa aka babukul paaj na aloŋ banjayi bado haŋ.

¹⁵ [Unuur uloŋ], kë untaayi uşë teem baka aji : « Dme Yetu abot ame Pawulu, kë an, nawo bahoŋ ba? » ¹⁶ Wal mënţan, kë ŋiintŋ anneejiinŋ untaayi aşë rëta ŋi baka, awat. Akob baka, kë bamatkabaari, aţi apën ŋi katoh byişu. ¹⁷ Wi bayuday na bagrek banfëţuŋ du Efet batiinkuŋ uko waŋ, aşë lënk maakan, abot adëman katim ki Yetu Ajugun. ¹⁸ Bañaanŋ batum bafiyaar, abi apeeţ buţaan bi badoluŋ ŋi kadun ki bañaanŋ. ¹⁹ Kë batum bambiinŋ ado dayaamu, baţij ŋlibra ŋi baka aţonkrën, atër ŋi kadun ki bañaanŋ. Wi batenuŋ preeş pi ŋlibra mënŋ, kë pawo itaka itum itum. ²⁰ Kë hënk di di, ŋi mnhina mi Ajugun, Uţup wi Naşibaţi kë ukmeţana

meetana pya kë banfiyaarun babot atum tum.

Pnom pweek panwoon du Efet

²¹ Wi iko yan itëpun, kë *Pawulu aşë şal aţu na pya Yerutalem, kaţëpna Matedoniya na Akayi. Aşë şal aji : « Woli dlun aya, aban Yerutalem, kawo kaya ubeeka wi Rom. » ²² Wi wi aşaan ayil du utaak wi Matedoniya, batëb ti banjaan baţënka, Timote na Erattut, kë ul aşë duka kak nnuur nlon ti utaak wi Atiya.

²³ Wal mënţan wi wi bgah bi Yetu baţijun pnom pweek. ²⁴ Kë ñiinţ alon naţak i katim ki Demetriyut, aşë wo wal mënţ da, aji ţak iduun impoti yi unţaaam, innaamuun ptu pi naşibaţi ñaaţ anwoon Artemit. Ñiinţ mënţ aji wul baţak batum ulemp kë baji badeena bnuura. ²⁵ Demetriyut adu baka bti, na bañaan balon banklempun ulemp utënt wi nul, aşë ji : « Babuk biinţ, name kë ulemp wi njaan ndo wi, uwoon pyok pi nun. ²⁶ Kë naşë win abot atiink uko unktëpun, Pawulu un aji başibaţi banţaknaaniin inen yi bañaan baanwo başibaţi na manjoonan. Ahinan akakan ti udolade wi nul pntuk pi bañaan, mënţ ti Efet ti tañ da, ma ti kaya pba utaak wi Atiya bti. ²⁷ Ahinan katokun ulemp, kabot kapoţan kadun ki naşibaţi ñaaţ naweek, katiinktën pdëm pi nul. Ul i bañaan bti biki Atiya na biki umundu bti bajaan badëman. »

²⁸ Wi bañaan bukuñ batiinkun uko wan, aşë deebaţ ajun phuuran aji : « Artemit i nja biki Efet adëmi. » ²⁹ Uundo jon, kë ubeeka bti uşë wo pnaat naat. Kë badëpa ti bi Gayut na Arittarkut, bamatedoniya bankyaanţun na Pawulu, ańooţ du bayiti bweek bi utaak. ³⁰ Pawulu ańal pneej kaţiini na baka, kë banfiyaarun Yetu başë neenana. ³¹ Banoh Pawulu balon, balempar naşih baweek du Atiya, bado yil yil aji bajaka awut kado na pwinana du bayiti.

³² Wal mënţ bañaan bti du bayiti bayewlaa, kë pnaat paţumi. Balon bahuuran wi, kë balon bahuuran ulon. Kë batum, baando me me uko unţijun baka. ³³ *Bayuday kë başë wuukar ñiinţ alon, i katim ki Alektandër, kadun, kë balon baţupa uko wi akyaan kakakalëş. Alektandër ado kë bañaan bayompi, ahilna aţup. ³⁴ Bañaan bayikrën kë awo nayuday, aşë huuran bti aji : « Artemit i nja biki Efet, adëmi. » Bahuuran han ado njwoori ntëb.

³⁵ Nantuņa i ubeeka ado bañaan wal mënţ kë bayompi, aşë ji na baka : « An bañaan biki Efet, jëm umundu bti ume kë ubeeka wi Efet ujaan uyen kadun ki Artemit naweek na ptu pi nul panwoonun baţi i? ³⁶ Kë wi nameen kë ñaan aanhinanun plaţ uko wan, nawo kaţoor, kaşal bnuura ji nabi nado kado ukoolan. ³⁷ Naţij biinţ biki, bë baam-

baan kakiijan du kadun, keme akar naſibaſi ñaſ i nun.
 38 Hënkuſ, woli Demetriyut na baſak batënſul baka ka uko wi bakkeſaari, *uruha wii wi, kē bawayēſ bſup biki biki. Bayaan bakeſaar baka.
 39 Woli nanuma pkeeſaar uko uloſ kak, uruha uweek uwo da, unjaan ujintan bſup.
 40 Name'aara kē bahinan nſa di kataparun na manjoonan, kaji nſataſaa, kabot kafan ſi uko unſepun nſa di i? Nēnhinanun katup uko unkayi kē nja nyit bti hēnk. » Wi nantunja aſiiniſ aba, aſē do baſaan kē bawayſeri.

20

Pawulu aya Matedoniya na Gret

1 Wi pſaat paſaſun, kē *Pawulu aſē do kē bayitrēn banfiyaaruſ ſi Yetu, atēſtēn baka. Wi wi aſaan aduk baka, aſē tool pya, ajeſ bgah bi Matedoniya. 2 Amuur utaak mēnt, atēſtēn banfiyaaruſ, abot aſiini na baka ajon abaa bi ban Gret. 3 Pawulu aſo du Gret kli kwajanſ. Wi atoolun pjeſ ulantu, kaya utaak wi Firi, kē baſē ſupa aji *bayuday babomandēr pdola buſaan. Kē aſē guban, akakna Matedoniya. 4 Pawulu agakandēr na Topater, abuk Pirut i ubeeka wi Bereya, na Aritarkuſ na Tekunduſ biki ubeeka wi Tetalonika, Gayut i ubeeka wi Derbe, na Timote, na Tihik, na Trofim biki utaak wi Atiya. 5 Biinſ bukuſ mēntan, bajotun kadun,

ayoonkun du Trowat. 6 Kē un, nſē jej ulantu du pkēſ pi ubeeka wi Filip, wi *ufettu wi ipoom indaſ uſepun. Wi nſuur kaſeen nſaſepun, kē nſya ſenk baka du Trowat aſo da kanēm kapēb.

Pawulu anaſan ñaan ankeſun du Trowat

7 Unuur uteek wi kanēm, kē nſē yitiir pa pfaaſiir kapoom*. Kē *Pawulu aſē ſup na baſaan, te mnjel ſiki aſu na pya na nfa. 8 Nkaniya nſtum nſatehan wal mēnt du meet di bko duuſ, di nyitiiraanuſ. 9 Kē nduba aloſ aſē wo da, i bajaan bado Ewutikuſ, anſoon ſi ujaneel uloſ atiink Pawulu. Kē Pawulu aſē ſiini, ajon maakan ſi bſup, kē nduba adobi yinēt. Wi anoyēntun, adoo ronſ, aſē buurna du uſoobra uwajanſtēn ajot. Wi bawaliin atena, ado na pnaſana, aſē ſenk kē adobi keſ. 10 Kē Pawulu aſē wala, anup ſi napoſ, amooka aſē ji na baſaan: « Nawutan kalēnk, awo najeb. » 11 Wi wi akakuſ bko duuſ, afaaſiir ipoom na baka, kē badee. Wi aſiiniſ te mnjinſ, aſē ya. 12 Kē baſaan baſē ſiiſ na nduba najeb un, alilan bnuura.

Pawulu awoona Trowat aya Milet

13 Wi wi nſaan ajot kadun, ajeſ ulantu, pya Atot, di nſwoon i pya kajijna *Pawulu, ſiki apoſ poſ aya da. 14 Wi nyitun du Atot, aſē jija ſi ulantu, atool pya ubeeka wi Mitilena. 15 Wi nſbanun da,

akak aṭēp na ulantu, kē wi unuur ujintuṅ kē nṣē ñog unjiw wi Hiyot, aban unjiw wi Famot ṭi unuur utēbantēn, ṭi uwajantēn kē nban ubeeka wi Milet. ¹⁶ Pawulu aji aṭēp ṭēp Efet aankpant ṭiki aanṅal pjon ṭi utaak wi Atiya. Ataran pban Yerutalem woli ahinani ji unuur wi ufettu wi *Pentakot udo kaban.

Pawulu aṭiini uyaani na bantohi biki banfiyaaruṅ biki Efet

¹⁷ *Pawulu awo ṭi Milet, aṣē yil, kē badu bantohi biki pntuk pi banfiyaaruṅ pi Efet. ¹⁸ Wi babanuṅ, kē aṣē ji na baka : « Nawin jibi nṭo'i na an du unuur uteek wi ntapnuṅ kahoṭ ṭi utaak wi Atiya. ¹⁹ Dlempar Ajugun, awalan uleef naan awooni, ahaj ṭiki *bayuday baloṅ babomandēr pdolēn buṭaan. ²⁰ Mēmmanan nin ukoolan, uko wi nawoṅ i pme bti, dṭup abot ajukanan wa, ṭi kadun ki bañaan na du itohan. ²¹ Dṭup bayuday na banwoṅ baanwo bayuday aji bawut pjuban, bakak ṭi Naṣibaṭi, bafiyaar Yetu Ajugun. ²² Kē *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣē wuukēn hēnkuṅ pya Yerutalem, bē mēmme, uko wi nji kayaanṅ kaṭēnk da. ²³ Dbubara me kē ubeeka wi nji kayaanṅ, Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uji uleṣanarēn, kē ukalabuṣ na mhaj mawo da ayoonkēn. ²⁴ Kē nṣē ṣal aji mnwo mi naan, manwo mndaayanaan, bubara ndo ulemp bti wi Yetu Ajugun

ajakunṅ ndo te uba, unwoṅ pṭup *Uṭup Ulil Unuura wi bnuura bi Naṣibaṭi.

²⁵ « Dbi ṭi an ṭi, aṭiiniyaan *Pṣih pi Naṣibaṭi, aṣē me kē naankak aluṅ kawin kēṣ ki naan. ²⁶ Ukaanṅ kē nṭupan nṭa hēnk : Ddo wi nhilanuṅ bti pa an, woli naanduk ate pjukan pi naan faan, dwent iñen yi naan. ²⁷ Dṭupan iko bti yi Naṣibaṭi ajakuṅ mbi nṭupan bē mēnduk duk nin uloṅ. ²⁸ Nalipariin nṭeefan, na batani bti bi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uwulanaṅ, aji nado kayeṅ. Namēbaan banfiyaaruṅ Naṣibaṭi biki bnuura. Yetu atul pñaakul, pbuuranaan pntuk pi nul. ²⁹ Dme kē woli dyaa bañaanṅ banjoṭuṅ ji nṅwuṭ baluṅ kabi pdo batani buṭaan. ³⁰ Baloṅ ṭi an badoo luṅ kawo ṭi nṭilan, kado kawuuk banfiyaaruṅ Yetu baloṅ baṭaṣ baka. ³¹ Nakeerin nawo bten! Nakak naleṣ uko wi : Ddo nṣubal nṅwajanṅ, aji kaleṣanan pnak na uṭejan, kadoo kawooni.

³² « Hēnkuṅ ddukan ṭi iñen yi Naṣibaṭi, uṭup wi bnuura wi nul ubot uwo na an. Uṭup mēnṅ uhinan kaṭijan pntuk pi banfiyaaruṅ. ṭi uṭup mēnṅ kak, Naṣibaṭi ahinan kawul iko inuura yi ahankuṅ pa banwoṅ biki nul. ³³ Wi nwoṅ ṭi, mēññebar untaam wi ñaanṅ aloṅ, kēme uwuuru, kēme imiṣa. ³⁴ Name bnuura, dlemp lemp na iñen yi naan, kē nṅklempaṣaana nji na biki ngakandēraanuṅ. ³⁵ Ddiimanan na nṅnuur bti

na dko bti : Hënk di di ñaan ajaan alemp, kaṭënkna bajuuk. Kë nakak awo i kaleş uko wi Ajugun Yetu ajakuñ ul ti uleeful : “Mnlilan manwoona ti pṭen, apel ti pyeenk.” »

³⁶ Wi Pawulu aṭiiniin aba, aṣë ṅup na baka, añehan Naşibaṭi. ³⁷ Kë bañaan bti başë wooni, amook Pawulu ti pwaysër na a. ³⁸ Uko unkaan kë bajooṭan maakan, uwoon wi ajakuñ na baka : « Naankak aluñ kawin keş ki naan. » Wi wi başaan aṅooṭana te du ulantu.

21

Pawulu aya Yerutalem

¹ Wi ṅdukuñ bantohi biki Efet tuñ, aṣë ya utool na ulantu, te unjiw wi Kot. Unuur utëbantën, kë ṅban pkëñ pi Rodet, awoona da, aya ubeeka wi Patara. ² Wi ṅbanuñ da, ṅṭënk ulantu undeki na utaak wi Feniti, kë ṅjej wa aya. ³ Nya adoo ten unjiw wi Kiprut, aṣë duk wa ti kañen kamayu ki nun aya umbar wi utaak wi Firi. Nwala du pkëñ pi Tir, ṭiki dul di di ulantu ukjişsaanuñ iko yi ujijuñ. ⁴ Du Tir nya ṭënk banfiyaaruñ Yetu, aṭo na baka kanëm kapëb. *Uhaaş wi Naşibaṭi uwuuk baka, kë başë ji na *Pawulu : « Kya Yerutalem. » ⁵ Wi ṅṭëpanuñ kanëm, aṣë tool na bgahun. Bañaan bti kë bañoṭanun, aṭu na baat na bapoṭ, aṭëpan ubeeka. Wi wi ṅşaan anup ti

kabañ ki bdëk bweek añehan Naşibaṭi. ⁶ Wi ṅbaan, aṣë waysër na baka, apaya ti ulantu, kë banfiyaaruñ Yetu bukuñ bakak itoh yi baka.

⁷ Nbaañşaan pyaanṭ pi nun na ulantu wi ṅwoonuñ ubeeka wi Tir, aban ubeeka wi Ptolemayit. Wi ṅbanuñ da, nya wul banfiyaaruñ Yetu mboş, aṭo unuur upëb na baka. ⁸ Wal wi unuur ujintuñ, kë ṅşë tool aya, aban ubeeka wi Kaytaraya. Nya wala du uko Filip, naṭup *Uṭup Ulil Unuura. Filip mënṭ awo alon ti biki babiin adat du Yerutalem, bado kaṭënk *banjañan*. ⁹ Awo na beegani babaakër, banwoon baaniimaa, banjaki *baṭupar Naşibaṭi. ¹⁰ Wi ṅwoon da ado ṅnuur, kë Naṭupar Naşibaṭi alon andu'aniin Agabuṭ aṣë woona Yuda, aban da. ¹¹ Agabuṭ mënṭ abi awinun, aṣë jej katël ki Pawulu, atan ihoṭul na iñenul na ka, aṣë ji : « Uko wi Uhaaş wi Naşibaṭi ujakuñ wii wi : Hënk di di *bayuday du Yerutalem bakluñ katan ajug katël ki. Baluñ kawula banwoon baanwo bayuday. »

¹² Wi ṅtiinkuñ uko wañ, un na banfiyaaruñ biki Kaytaraya, ṅkooṭ Pawulu awut kaya Yerutalem. ¹³ Kë Pawulu aṣë teemun aji : « we wi nabaan awooni ba, atokën uşal? Nji, katim ki Yetu Ajugun kakëş nwut batanën bafin du Yerutalem. » ¹⁴ Wi ṅwoon ṅënhilan pneenana,

aşë wuta, aji : « Uwoon jibi Ajugun ajakun! »

¹⁵ Wal wi n̄tëpanuñ n̄nuur n̄lon, aşë bomandër, atool pya Yerutalem. ¹⁶ Banfiyaaruñ Yetu balon biki ubeeka wi Kaytaraya kē bañootanun. Bañootanun du uko ñiin̄t alon anjoni nfiyaar Yetu, i katim ki Mnaton, anwoon i unjiw wi Kiprut. Kē du katohul di di n̄fërnun.

Pawulu ayit na bantohi biki Yerutalem

¹⁷ Wi n̄banuñ Yerutalem, banfiyaaruñ babi akitun na mnlilan. ¹⁸ Unuur utëbantën, kē *Pawulu aşë bi na un, kē nya uko Yakob. Dul di di bantohi biki pntuk pi banfiyaaruñ bti bayitun. ¹⁹ Pawulu awul baka mboş, aşë t̄up baka bnuura iko bti yi Naşibați ațëpnun̄ t̄i a ado du banwoon̄ baanwo bayuday. ²⁰ Wi bantohi batiinkun̄ uko wan, badëman Naşibați aşë ji na Pawulu : « Ayiñun̄ iwini, *bayuday batum batum bafiyaar hënkuñ Yetu Ajugun, akuț ațaş bti *Bgah bi Moyit bnuura. ²¹ Kē wi bakt̄upun̄ baka t̄i iwi wii wi : baji iwi iji kjukan bayuday bti banwoon̄ du n̄taak n̄mpați aji bawut p̄taş Bgah bi Moyit. Baji iji kji na baka, bawut pwalan bapoț *katëmp, bawut p̄taş bgah bi bayuday. ²² Kē n̄baa do do hum ba? Bamehaara me kē iwo t̄i. ²³ Dolan uko wi n̄ëkjakiin̄: Nwo t̄i na biin̄t babaakër banhoñun̄

amehna* . ²⁴ Yaan na baka, iya idolan bañow, ilukar baka, başë bahilan bapuunk ikow. Hënk bañaan̄ bti bameena kē iko yi bakt̄upun̄ t̄i iwi bti iinwo manjoonan, başë bawin kē iwi kak iji k̄taş *Bgah bi Moyit. ²⁵ Kē banwoon̄ baanwo bayuday aşë fiyaar hënkuñ Yetu, n̄piit baka uko wi n̄dinanun̄: Nawutan kade uyemaț wi mngur, n̄ntaam n̄ankeñun̄ kē p̄ñaak paantulaa. Nawutan p̄juban pi piin̄t. »

²⁶ Unuur utëbantën Pawulu kē aşë ya na biin̄t babaakër bukun̄, ajun bañow na baka. Aşë ya du *Katoh Kaweek ki Naşibați. Ațup unuur wi baklun̄ kayit kaji andoli kado b̄tënan bi nul, woli bañow bațëpi.

Bañaan̄ biki Rom bamob Pawulu du Katoh Kaweek ki Naşibați

²⁷ Wi n̄nuur paaj na ulon̄ n̄i bañow n̄añoğanun̄ pba, kē *bayuday balon̄ biki utaak wi Atiya başë win *Pawulu du *Katoh Kaweek ki Naşibați, aşë naakrëna na pntuk pi bañaan̄ bti, kē bamoba. ²⁸ Wi bamobulun̄ aşë huuran aji : « An bañaan̄ biki *Itrayel națënkun! Ñiin̄t anjaan̄ ațup wi n̄ja uwuțaan̄ t̄i bañaan̄ na dko, t̄i *Bgah bi Moyit na t̄i Katoh ki Naşibați ki, awi. Adoo beeh beeh ațij balon̄ banwoon̄ baanwo bayuday t̄i katoh ki, ațopan dko dyimanaan di. » ²⁹ Bațup

* 21:23 Woli ñaan̄ amehna, iji khon̄ Naşibați uko ulon̄, hënk di di bajaan̄ babeeb t̄fa Naşibați kēme woli ñaan̄ anjal p̄ñehan Naşibați uko ulon̄, iji kdo han̄ kak.

han̄ ŋiki bawin Trofim i Efet, kē agakandēr na Pawulu ŋi ubeeka, ašē ūal aji Pawulu aneej na a du Katoh ki Našibaŋi.

³⁰ Kē phomp paniink ubeeka bti, bañaan̄ kē babi pntuk, abi añaŋ Pawulu, apul pulan apēnana bdig ašē dēt ilēman. ³¹ Kē balon̄ baŋal pfiŋa. Wal mēnt̄ kē bašē yil du naših i bangoli† biki Rom, aji na a ubeeka wi Yerutalem bti uyewlaa. ³² ŋi dko mēnt̄, kē naših adu bangoli balon̄ baweek na balon̄ ŋun̄, ašē mintar pntuk mēnt̄. Wi bañaan̄ bawinulun̄ na bangoli, ašē ŋaŋan̄ pkoba. ³³ Kē naših i bangoli ašē bi ŋi Pawulu, amēbana, ašē do kē batana na ktal ktēb ki mnkorentu aliintan. Wi wi ašaŋ ahepar aji : « ŋiint̄ i awo ahon̄ ba? Abaa do do we ba? » ³⁴ Balon̄ ŋi pntuk baji bahuuran wi, bukundi kahuuran wi mon̄. Bañaan̄ baŋaat pŋaat paŋ kē naših i bangoli aanhilaŋ ame uko unŋepun̄ na manjoonan, ašē ji baŋija du katoh kaweeek kambiguŋ na pmboš pkēm. ³⁵ Bado na ppayan Pawulu ajeja jej ahilna abuur pntuk pankšookulun̄. ³⁶ Bañaan̄ bti bataša ašē huuran aji : « ŋfiŋa! »

Pawulu aŋup bañaan̄ aji aanjubani

³⁷ Wi bangoli bakñooŋun̄ *Pawulu du pših, kē ašē hepar naših i baka, aji : « Dhil kaŋupu uko ulon̄ i? »

Kē ateema aji : « Mbeeh! Ite uŋup *ugrek i? ³⁸ Mēnt̄ iwi keeri iwoon̄ ŋiint̄ i Ejiptu ampataŋiŋ ŋi ŋnuur ŋlon̄ ŋun̄, aŋep̄ du *pndiiš na balat iñeen week ŋyaaš iñeen ŋbaakēr (4000). » ³⁹ Kē Pawulu ašē teema aji « ŋji dwo *nayuday abuk ubeeka wi Tartut, du utaak wi Filitiya. Dwo abuk ubeeka ummeetaniŋ. Dkooŋu kooŋ, ŋenaan̄ nŋiini na bañaan̄. » ⁴⁰ Wi naših i bangoli adinanun̄, kē Pawulu ašē naŋ du bko duuŋ atar baka kaŋen. Wi bañaan̄ bayompun̄ bti, kē ašē ŋiini na baka na uŋup *uhebērē aji :

22

1 « An batēnt̄ naan na bašin̄ naan, natiinkan uko wi ŋji kaŋupun̄ pa pyeŋan uleef naan. » ² Wi batiinkun̄ kē aŋiini na baka na uŋup *uhebērē, kē bašē yomp juk, atiinka. Kē *Pawulu ašē ji : ³ « ŋji, dwo *nayuday, ambuknaaniŋ ubeeka wi Tartut, du utaak wi Filitiya, ašē kušnaana ŋi ubeeka wi. Gamaliyel ajukanaanun̄ bnuura bgah bi bašinun̄, ajinŋan. Dbi wo ŋaan̄ aŋaluŋ maakan uko wi Našibaŋi ji an bti nŋa hēnk. ⁴ Dbi ji kahajan banjaan̄ baŋaš bgah bi Yetu, te kadoo fiŋ, kamob biint̄ na baat̄ kawat ukalabuš ⁵ kē *naših i baŋeŋan na biki pntuk pi bantohi bawo bamaar. Ddoo yeenkna yeenkna du baka, uworda umpiitun̄ pa bayuday biki Damat, kaya

† 21:31 Naših mēnt̄ aših bangoli iñeen week ŋyaaš iñeen (1000).

da kamob banfiyaaruŋ Yetu, kaŋij ƚi *uruha ƚi Yerutalem ƚi, pa bakob baka. »

Pawulu akakalëš jibi akakuŋ ƚi bgah bi Yetu

6 « Unuur ulonŋ, kaya mndiin unuur, wi nji kayaan adoo ñog Damat, ƚi dko mënŋ, kë bjeehi blonŋ bweek banwoonuŋ baŋi bašë bi agurën, ajeehanaan. 7 Kë njoŋ ƚi mboš ašë tiink pdiim plonŋ kë pakji na nji : “*Fawul! Fawul! we ukaanŋ kë ikhajanaan ba?” 8 Kë nšë teem aji : “Iwi in ula ba, Ajugun?” Kë pdiim pateem aji : “Dwo Yetu i *Nataret, i ikhajanuŋ.” 9 Bañaanŋ biki ŋkyaanŋuŋ bawin bjeehi bnuura, ašë wo baantiink pdiim pankŋiiniinŋ na nji. 10 Kë nšë hepara aji : “Ajugun, kë we wi nšaanŋ awo i kado ba?” Ajugun kë aji : “Naŋiin ineej Damat, baya kaŋupu da uko wi Našibaŋi ajakuŋ ido.” 11 Batënŋ naan bamëbanaan mëban ƚi kañen, aneejanaan Damat, ƚiki bjeehi bweek batokën këš. »

12 « Niinŋ alonŋ anwoonŋ Ananiyat kë ašë wo da. Awo ñaanŋ anjaanŋ aŋaš Našibaŋi na bgah bnuura, i *bayuday bti banfëtuŋ da bamaganuŋ. 13 Ananiyat abi pwinën, ašë ji : “Fawul ayiŋ naan kakan ido kawin.” ƚi dko mënŋ, kë nkak awin, abot awina. 14 Kë Ananiyat ašë ji na nji : “Našibaŋi i bašinun, adobi datu dat pa ime kanuma ki nul,

iwin Ñaanŋ Natool, ibot itiink uŋup umpënnuŋ ƚi mntumul. 15 Iwi ikwoonŋ namaar i nul ƚi kadun ki bañaanŋ bti ƚi uko wi iwinuŋ abot atiink. 16 Ibaa yoonk we hënkuŋ ba? Naŋiin iyeenk *batitmu, ipekadu yi nu ipëna woli itimana.”

Našibaŋi ayil Pawulu du banwoonŋ baanwo bayuday

17 « Wi nkakuŋ Yerutalem, awo du *Katoŋ Kaweek ki Našibaŋi añehana, kë Našibaŋi ašë haabëšaan këš 18 kë nwin Ajugun, kë akji na nji : “Faraan! Pënan ƚi Yerutalem hënkuŋ, ƚiki baankdi ptiink uko wi imaarunŋ abot awin untaanuŋ na nji.” 19 Kë nšë teema aji : “Ajugun, bañaanŋ biki bame bnuura kë dji kañaay na *itoh iñehanaani, kawat bañaanŋ banfiyaaruŋ Yetu ukalabuš, kabot kado bakob baka. 20 Kë wi pñaak pi Fefan ankeŋariinŋ patuliinŋ kë nji mmaar da adinan wa abot ayenŋ imiša yi banfiŋuluŋ.” 21 Wi wi Ajugun ašaanŋ ajakën : “Yaani, dyilu dko dlow, du banwoonŋ baanwo bayuday.” »

Pawulu na naših i bangoli

22 Wi *bayuday batiinkuŋ *Pawulu kë adoo ŋup uko wanŋ, kë bašë huuran maakan aji : « Nabiin ŋfiŋ ñaanŋ i, aanwo i kawo ƚi dko. » 23 Wi bakhuuranuŋ, afël iyeti yi baka bko duuŋ* abot akuyëš pdëpalën, 24 kë naših i bangoli ašë do kë bañoota du katoŋ kaweek kambiguŋ

* 22:23 ƚi bayuday pñel bayeti këme kamiša bko duuŋ pajaanŋ payuuj kë unwoonŋ këme uko ulonŋ wi ñaanŋ adolonŋ uŋep uŋup.

23

na pmbos̄ pkēm. Aji bakoba na itintël, aṭupna uko unkayi kē bañaan̄ bakhuura hēnk. ²⁵ Wi bapiin̄tanuṅ Pawulu kakob, kē aṣē ji na naweek i bangoli iñeen-week annaṭuṅ da : « Naṣal aji pmob ñaan̄ anliṅuṅ na baromeṅ kakob na itintël bē aandobi dolan uruha uwo ṭi bgah i? » ²⁶ Wi naweek i bangoli atiinkuṅ uko waṅ aṣē ya du naṣih i bangoli, akakalēṣa wa. Aṣē jaka aji : « Iwin uko wi inaluṅ lah pdo? Ñiint̄ i aliṅ na baromeṅ. » ²⁷ Kē naṣih i bangoli aṣē ya du Pawulu, ahepara aji : « Ṭupan, iwi iliṅ na baromeṅ i? » Kē ateema aji : « Hēnk da na manjoonan. » Naṣih i bangoli kē aṣē jaka : ²⁸ « Nji, dluk luk itaka itum, abaa hil aliṅ na baromeṅ. » Kē Pawulu ateema aji : « Kē nji, nṣē buka buka aliṅ na baromeṅ. » ²⁹ Banwoon̄ biki pkoba pa aṭiini balowa ṭi dko mēnt̄, kē naṣih i bangoli aṣē lēnk wi ameeṅ kē Pawulu i atanuṅ hēnk, aliṅ na baromeṅ.

Baṭij Pawulu du uruha uweek

³⁰ Wi nfa mambanuṅ, kē naṣih i bangoli aṣē do kē bafēnēs̄ *Pawulu aṣē du *baṭeṅan baweek na pntuk pi bawayēs̄ bṭup *bayuday, ṭiki aṅal kame na manjoonan uko wi bañaan̄ baktaparuluṅ. Wi wi aṣaan̄ adola kē abi anaṭ ṭi kadun ki baka.

¹ Wi wi *Pawulu aṣaan̄ aja-ban bawayēs̄ bṭup *bayuday kēs̄ aṣē ji : « An bayiṭ naan, uhaaṣ̄ uwo ujint̄ na nji ṭi mnwo mi naan ṭi kadun ki Naṣibaṭi te nṭa di. » ² Kē *naṣih i baṭeṅan anwoon̄ katim ki Ananiyat̄ aṣē ji na bannaṭuṅ ṭi kadunul bakoba ṭi mntum. ³ Kē Pawulu aṣē ji na a : « Iwi nataaki i*, Naṣibaṭi aluṅ kakobu na manjoonan. Iṭo ṭuṅ aji iwayēs̄ jibi Bgah bakaṅ, abaa kak aji na baka bakobēn. »

⁴ Biint̄ bannaṭuṅ aṅog Pawulu kē baṣē jaka : « Ikar kar naṣih i baṭeṅan Naṣibaṭi! » ⁵ Kē Pawulu aṣē teem aji : « Babuk biint̄ mēmme aji awoon̄ naṣih i baṭeṅan. Baṭup ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi aji : “Ñaan̄ aanwo kaṭiiniyaan uko wi naṣih i utaak wi nul buṭaan.” »

⁶ Wi Pawulu awinuṅ kē baloṅ ṭi pntuk pi bawayēs̄ baweek bawo *bataduk, kē baloṅ bawo *bafaritay, kē aṣē huuh aji : « An bayiṭ naan! Dwo nafaritay, abuk bafaritay. Baṭijēn̄ *uruha ṭi, ṭiki dhaṭ aji bankeṭuṅ baluṅ kanaṭa ṭi pkeṭ. » ⁷ Wi ajakan̄ jak haṅ, kē bafaritay na bataduk baṣē jun pṅom, abot apaṭṣēr. ⁸ (Bataduk baṣal aji bankeṭuṅ baankluṅ kanaṭa ṭi pkeṭ, kē ṅwanjuṭ na ṅnton̄ ṅaanwoo, kē bafaritay baṣal aji iko mēnt̄ iwoo.) ⁹ Pṅaat kē pabi dēma dēm, kē *bajukan Bgah bafaritay baloṅ banaṭa

* **23:3** Pawulu ahoñ ajaka « iwi uniw ufaaṭṭaan wuṅ » uwo wo ji aṅal kadiimanaan bañaan̄ kē Ananiyat̄ aji daar kala pwo nanuura ṭi bdig aṣē wuṭ du kaṭēb meet, awo kataaki.

aŋoman aji : « Nĕnka nin uko utapar ņiintĭ i. Om untoŋ kĕme *uwanjut udoo űiini na a. »

¹⁰ Pŋom padĕm pdĕm paŋ, kĕ naŝih i bangoli adoo űi babi bakit kitan Pawulu, aŝĕ ji na bangoli bawala baya bapĕnana űi ptoof pi baka, baűija katoŋ kawĕek kanyĕŋaniij.

¹¹ Utejan mĕntĭ, kĕ Ajugun aŝĕ naű űi kadun ki Pawulu aji na a : « Mĕbaan iliint! Iűiiniyaan katim ki naan űi Yeruűalem űi aŝĕ wo kak i kado haŋ du Rom. »

Bayuday baŋal pfiŋ Pawulu

¹² Wi unuur ujinűuŋ, kĕ *bayuday baloŋ baŝĕ tiinkar. Bahoŋ amehna aji baankde baankdaan bĕ baanfiŋ *Pawulu. ¹³ Bantiinkaruŋ haŋ bapel iűĕen űbaakĕr. ¹⁴ Wi wi baŝaŋ aya du *baűĕŋan bawĕek na bantohi aji na baka : « Nhoŋ amehna aji űĕnkde nin ukoolan te wi űkfiŋaŋ Pawulu. ¹⁵ Hĕnkuŋ an űi katim ki pntuk pi bawayĕŝ bűup bawĕek, nayilan du naŝih i bangoli naji na a aűijan Pawulu, nadaar naji naŋal kame bnuura uko wi adoluŋ. Kĕ un, űdobi bomandĕr bomandĕr pa pfiŋa ji abi ado kaban űi. »

¹⁶ Wi naűaŝa aloŋ ayimi Pawulu atiinkuŋ uko waŋ, aŝĕ ya du katoŋ kawĕek kambiguŋ na pmboŝ pkĕm, anĕej da aűupa. ¹⁷ Wi wi Pawulu aŝaŋ adu nawĕek aloŋ i bangoli iűĕen-week, aji na a : « Nooűan naűaŝa i du naŝih i bangoli, aka uko uloŋ

wi pűupa. » ¹⁸ Kĕ nawĕek i bangoli aűooű naűaŝa du naŝih i baka, aŝĕ ji na a : « Pawulu nakalabuŝ adu'ĕn akooűĕn aji nűiju naűaŝa i, aka uko uloŋ wi pűupu. » ¹⁹ Kĕ naŝih i bangoli aŝĕ mĕbana űi kaűĕen apĕn na a kĕ bagaagi aŝĕ jaka : « We wi iŋaluŋ pűupĕn? » ²⁰ Kĕ naűaŝa aŝĕ jaka : « Bayuday batiinkar aji babi pheparu iűij Pawulu faan du pntuk pi bawayĕŝ bűup bawĕek, baji baŋal kadaar kaji baŋal kame uko wi adoluŋ. ²¹ Kdinan baka uko waŋ, űiki baűaaŋ bam-peluŋ iűĕen űbaakĕr bamena dko dloŋ, ayoonka. Bahoŋ amehna aji baankde nin kadaan bĕ baanfiŋ Pawulu. Babomandĕr hĕnkuŋ aba, ayoonk yoonk idinan. » ²² Kĕ naŝih i bangoli aŝĕ jaka awut kaűup nin aloŋ kaji aűupa uko mĕntĭ, aŝĕ wutan naűaŝa kĕ ayaa.

Baűooű Pawulu du ubeeka wi Kayűaraya

²³ Wi wi naŝih i bangoli aŝaŋ adu bawĕek batĕb biki bangoli iűĕen-week aji na baka : « Nabomandĕran na bangoli iűĕen-week űyaaŝ űtĕb (200), na bajug űmpĕlĕnt iűĕen paaj na uloŋ (70), na bangoli iűĕen-week űyaaŝ űtĕb (200) biki ijan, naya Kayűaraya nűa di woli űwoori kaűĕen kaloŋ űi utaakal űakobi. » ²⁴ Nabomaan űmpĕlĕnt naűooűna *Pawulu, ahilna aban najeb du Felit nantuŋa. ²⁵ Hĕnk kĕ naŝih i bangoli aŝĕ piit Felit aji :

24

26 « Iwi Felit nantuŋa naweek, nji, Klodiyut Litiyat dpiitun awulu mboŋ. 27 *Bayuday bamob ŋiint i aŋal pfiŋa, kē nšē bi na bangoli naan abuurana, ŋiki baŋupēn aji aliŋ na baromeŋ. 28 Wi nŋaluŋ pme uko wi ajubanun ašē ŋooŋa pntuk pi bawayēš bŋup baweek pi baka. 29 Wi wi nŋaŋ ayikrēn kē uko wi baktaparulun utaŋ na bgah bi baka, bē baanka ka nin uko ulon utapara unkēŋun bafiŋa kēme batuha. 30 Wi mmeen kē balon baŋiinkar pfiŋa, kē nšē yil ŋi dko mēnt aji baŋiju a. Dkak ado bantaparulun bŋup babi ŋi iwi baŋup uko wi adolon baka. »

31 Na utejan, bangoli bado uko wi naŋih i baka ajakun, ajej Pawulu, aya na a te ubeeka wi Antipatrit. 32 Wi unuur ujintun kē bangoli bukun bašē kak du katoh kaweeek, awut bajug nmpēlēt kē baya na Pawulu. 33 Wi babanun Kaytaraya ašē wul Felit nantuŋa uko wi Klodiyut apiitun, ašē dukara Pawulu. 34 Wi nantuŋa aleyiirun uko umpiitun ašē hepar Pawulu utaak wi awoonun. Wi ameen kē awo i utaak wi Filitiya†, 35 ašē ji na a : « Dluŋ katiinku woli bantapariin bŋup babani. » Kē ašē do kē bahank Pawulu du katoh ki pŋih ki *Herod abiin aniw, ayeŋa.

Bayuday *bakeeŋaar*
Pawulu du Felit

1 Wi nnuur kaŋeen nŋaŋepun, kē Ananiyat *naŋih i baŋeŋan ašē ya na balon ŋi bantohi na naŋupar baŋaŋ, i katim ki Tertuloŋ du Kaytaraya. Babi ŋi kadun ki Felit nantuŋa, akeeŋaar *Pawulu. 2-3 Wi badun Pawulu, kē Tertuloŋ ašē jun ptapara iko aji : « Iwi Felit nantuŋa naweek, njon nŋo ŋi awo bnuura ŋi pŋih pi nu, kē mntit mi nu mankak aŋij iko inuura ihalu ŋi utaak. Kē nji nŋilandēru maakan, kabot kataŋaru, nnuur bti na dko bti. 4 Nēnkŋo kanooranu na bŋup btum, ašē nŋal itiinkun btiiŋu. 5 ŋiint i awo ŋaŋ anwuŋun maakan, anwoon ŋi pyewlēt *bayuday ŋi dko bti, abot awo i pntuk pi banatareŋ. 6 Adoo do do na pŋopan *Katoh Kaweeek ki Naŋibaŋi, ukaŋ kē nmoa. [Nŋal pwayēša bŋup jibi bgah bi nun bajakun 7 kē Litiyat naŋih i bangoli ašē bi na kmēni atehun a ŋi iŋen, 8 ado bantaparun Pawulu bŋup babi ŋi iwi.] Woli ihepara bnuura, atiinka, kēme bdiidi'u iko yi nktaparulun. » 9 Kē bayuday baŋok na a, ŋi uko wi ataparulun aji ujoonani.

Pawulu aŋup ŋi kadun ki Felit nantuŋa

10 Wi Felit nantuŋa adekun *Pawulu kaŋen aji aŋeem, kē ašē yeenk bŋup aji : « Dme kē ido nŋubal nŋum, aji kwayēš ŋi utaak wi, ukaŋ kē

† 23:34 Felit awoon i pwayēš Pawulu ŋiki Pawulu awoona Filitiya danwoon ŋi pŋih pi nul.

nlilan maakan kabi kaṭupu kayerṅan uleefnaan. ¹¹ Ihinan kahepar bnuura baṭupu kē uundo pel ṅnuur iṅeen na ṅtēb wi nyan Yerutalem pdēman Naṣibaṭi. ¹² Bambiṅ akeṣaarēn baantēnkēn kē nji kaṅom na nin ṅnaan aloṅ du *Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi kēme anaṭan pntuk pi baṅnaan ṭi itoh iṅehanaani, kēme ṭi ubeeka. ¹³ Baankak ahinan kadiiman kē uko wi baktaparaanuṅ hēnkuṅ uwo manjoonan. ¹⁴ Kē nṣē dinan ṭi kadunu aji dji kadēman Naṣibaṭi i baṣinun, wi njaan kaṭaṣ Bgah bi bukal bajakuṅ aji bawo bwuṭaan. Dfiyaar iko bti intaanuṅ na Bgah, na yi *baṭupar Naṣibaṭi bapiiṭuṅ, ¹⁵ abot ahaṭ pnaṭa ṭi pkeṭ pi batool na bado buṭaan ji baṅnaan biki bantaparaanuṅ bṭup. ¹⁶ Ukaaṅ kē nji kadoon- aan ṅnuur bti pwo na uhaaṣ ujintṅ ṭi kadun ki Naṣibaṭi, na ki baṅnaan. »

¹⁷ « Kē wal wi ndoluṅ ṅṣubal du bdig, aṣē kak ṭi Yerutalem aṭij itaka pṭēnkna baṅnaan bajuuk biki pntaali pi naan, kabot kado iṅeṅan yi Naṣibaṭi. ¹⁸ Wi wi baṣaan aṭēnkēn du Katoh ki Naṣibaṭi kē nji kabaañeṣ bṭeṅan bjintan uhaaṣ. Mēnwō na nin pntuk ploṅ abot awo mēntij nin pṅaat. ¹⁹ Kē *bayuday baloṅ biki Atiya bawoṅ lah kabi kanaṭ ṭi kaṭup uko wi bakaan na nji, ²⁰ kēme banwoṅ ṭi baṭup uko wi bawinuṅ uwuṭaan ṭi nji wi nnaṭuṅ ṭi kadun ki baka du pntuk

pi bawayeṣ bṭup baweek pi bayuday. ²¹ Kēme uwohan kak uko wi nhuuranuṅ ṭi kadun ki baka aji : « Uṭup wi pnaṭa ṭi pkeṭ, ukaaṅ kē mbi nṭa bawayeṣaan ṭi kadunan? »

²² Kē Felit nantuṅa, am- meeṅ bnuura uko wi bgah bi Ajugun, aṣē lutan pwayeṣ te unuur uloṅ, aji na baka : « Dluṅ kawayeṣ uko wi nan woli Litiyat naṣih i bangoli abii. »

²³ Wal mēntṅ kē aṣē ji na naweek i bangoli iṅeen- week aloṅ, ahank Pawulu du ukalabuṣ, bawut kado kanoorana babot bawut bayiṭul bado kaṭēnka.

Pawulu aṭiini na nantuṅa na aharul

²⁴ Wi ṅnuur ṅloṅ ṅaṭeṅpuṅ, kē Felit aṣē bi na aharul anwoṅ *nayuday i katim ki Drutiliya. Felit ado kē badu *Pawulu, aṣē tiinka kē akṭiiniyaan pfiyaar Yetu Krittū.

²⁵ Kē jibi Pawulu akṭupuṅ adoo jun pban ṭi iko yi pwo ṅnaan natool, yi pṭijan uleef, na yi unuur wi Naṣibaṭi akluṅ kawayeṣ baṅnaan, kē Felit aṣē yewla, aji na a : « Ṭaṅnaan ba hēnk nṭa, ihinan kaya, woli dbi jeeh kayil pdu'u. » ²⁶ Ahaṭ wal mēntṅ aji Pawulu awula itaka, ukaaṅ kē aji du'ara du, kaṭiini na a.

²⁷ Wi ṅṣubal ṅtēb ṅaṭeṅpuṅ, kē Portiyut Fettut aṣē yeenkēṣ Felit ṭi pntuṅa, anwutuṅ Pawulu du ukalabuṣ, pdolna bayuday balilan.

25

Baŕij Pawulu uruha ŕi kadun ki Fettut nantuŕa

¹ Wi Fettut abanuŕ ŕi uŕaak ado ŕnuur ŕwajanŕ, aŕe penna Kayŕaraya, aya Yerutalem. ² *Baŕenan baweek na bantohi baweek *bayuday ke baŕe bi anaŕ ŕi kadunul, akeŕaar *Pawulu. ³ Ke baŕe ŕnehan Fettut aŕenk ŕenk baka, ado Pawulu aya Yerutalem, ŕiki babop ayoonka ŕi bgah, kahilna kaba na a. ⁴ Ke Fettut aŕe teem baka aji : « Pawulu awo ukalabuŕ du Kayŕaraya, ke nji ŕi uleef naan, nkak awo i kaya da ŕi ŕnuur ŕi. ⁵ Nadolan baweek biki nan, baluŕ babi na nji, woli ŕiint aŕ menŕan ado buŕaan blon baya keeŕaara. »

⁶ Fettut ado du Yerutalem ŕnuur bakren kaya iŕeen ŕaŕ na baka, aŕe ya Kayŕaraya. Wi unuur ujintuŕ, ke aŕe ŕo du uruha, ado ke baŕij Pawulu ŕi kadunul. ⁷ Wal wi Pawulu abiiŕ, ke bayuday banwoonuŕ Yerutalem, baŕe bi anaŕ afooya, atapara iko itum iwuŕaan maakan, yi bawoon baanhinan adiiman ke ijoonanii. ⁸ Ke Pawulu aŕe yeŕan uleeful aji : « Mendo do nin ukoolan unwuŕuŕ ŕi bgah bi bayuday, keme ŕi *Katoŕ Kaweek ki Naŕibaŕi, keme aŕup buŕaan ŕi *Fetar naŕih najeenka i Rom. » ⁹ Ke Fettut, anŕaan aŕal bayuday balilandera, ke aŕe hepara aji : « Iinŕal kabi Yerutalem, nya nwayeŕu ŕi uko wi batapariin i? » ¹⁰ Ke Pawulu aŕe teema

aji : « Dwo ŕi uruha wi Fetar ŕi, awo i kawayeŕaana ŕi. Mendo bayuday nin ukoolan, ke iwo name iwi ŕi uleefu. ¹¹ Be woli djuban na manjoonan, woli ddo uko ulon uwuŕaan unk'eŕuŕ nkeŕ, menkpok pa. Aŕe wo kakŕa woli iko yi bataparaanuŕ iinjoonani, nin alon aanka na pwulen du bayuday. Dnuma Fetar awayeŕaan! » ¹² Wi Fettut awinaruŕ na balemparuŕ baŕn'oguluŕ, aŕe teema aji : « Inuma pwayeŕ pi Fetar, ikeer aya du kadun ki Fetar. »

Fettut aŕiini na Agripa naŕih

¹³ Wi ŕnuur ŕlon ŕaŕepuŕ, ke Agripa naŕih na Bereniŕ aŕa'ul ŕnaaŕ baŕe bi ŕi Kayŕaraya, pwul Fettut mboŕ. ¹⁴ Jibi bawoon biki pdo da ŕnuur ŕlon, ke Fettut aŕe ŕiini na Agripa naŕih ŕi uko wi *Pawulu aji na a : « ŕiint alon awo ŕi, i Felit awutuŕ du ukalabuŕ. ¹⁵ Wi nwoon du Yerutalem, ke *baŕenan baweek na bantohi biki *bayuday baŕe bi atapar ŕiint i bŕup aŕe ŕehanaan, aji nji aduknaanaa. ¹⁶ Ke nŕe teem baka aji baromen baanŕaal pmob ŕnaaŕ katuh be aannaŕ ŕi kadun ki bantaparuluŕ bŕup ayeŕan uleeful. ¹⁷ Wi wi baŕaan abi na nji ŕi, ke mendo ŕo ajon, aŕe ŕo du uruha wi unuur ujintuŕ, aŕe do ke baŕij ŕiint menŕ. ¹⁸ Ke wi baŕijuŕ bankeeŕaaruluŕ ŕi kadunul, baanŕup ŕup nin uko ulon ŕi iko iwuŕaan yi nji nŕaluŕ aji ul adoo. ¹⁹ Pŕom pi bakaan na a pawoona ŕaŕ ŕi bgah banwoon bi baka,

na ʔi ʔnaan alon ankeʔon i bajaan bado Yetu, i Pawulu akjakun awo najeb. ²⁰ Kē nʂē yewla, mēmme hum di nji kawayēʂun iko yan, aʂē hepara me aʔal kaya Yerutalem baya bawayēʂaana ʔi iko mēnt. ²¹ Kē wi Pawulu aʂaan hepar aji aʔal pwayēʂ pi *Fetar naʂih najeenkal, kē ndo kē badēta, te wal wi nji kalun kado bañoota du Fetar. » ²² Kē Agripa aʂē teem Fettut aji : « Nji kak dʔal katiink ʔiint mēntan. » Kē aji na a : « Ilun katiinka faan. »

Baʔij Pawulu ʔi kadun ki Agripa na Berenit

²³ Wi nfa mambanun, kē Agripa na Berenit, baʂē bi na pkēpaʔer pweek, aneej du dko di uruha, kē baʂih bangoli na bantohi baweeek biki ubeeka kē bafooy baka. Wi wi Fettut adolon wal mēnt kē baʔij *Pawulu. ²⁴ Aʂē ʔiini na baʔnaan aji : « Iwi Agripa naʂih na an bti nanwoon ʔi na un, nawin ʔiint i. Ul akaan kē *bayuday bti babi du nji, du Yerutalem na ʔi, aʔoman maakan aʂē huur aji, aantaan na pwo najeb. ²⁵ Kē nji kē nʂē win nji ʔi uleef naan, kē aando nin uko ulon unkēʂun akeʔ. Wi aʂaan aʔnehan aji aʔal pya du naʂih najeenkal aya awayēʂa, kē nʂē ji ddola aya du a. ²⁶ Aʂē wo mēnka nin uko ulon unkēʂun ppiit naʂih najeenkal ʔi ʔiint i. Ukaan kē nʔija ʔi kadun ki nan na ki iwi Agripa naʂih ʔi uleefu. Hēnk, woli nahepara, kaʂē ka uko upiit naʂih najeenkal.

²⁷ ʔnaan aanhılanun kabubara kañoot nakalabuʂ du naʂih najeenkal bē iinʔup uko wi adolon. »

26

Pawulu aʔiini ʔi kadun ki Agripa naʂih

¹ Hēnk, kē Agripa aʂē ji na *Pawulu : « Ihinan kaʔup, kayeʔan uleefu. » Pawulu adeen kaʔen, aʂē yeʔan uleeful aji : ² « Iwi Agripa naʂih, dlilan nʔa, wi nnaʔun ʔi kadunu, kateem ʔi iko yi bayit naan *bayuday bataparaanun bti. ³ Dkak alilan maakan, ʔiki ime udolade wi baka bnuura akak ame bnuura iko yi bajaan baʔomna. Ukaan kē nji kakooʔu kooʔ itiinkēn bnuura.

⁴ « Bayuday bti bame jibi nʔoori ʔi kpoʔ. Bame kak bti jibi ʔi kateeku nʔoori du utaak wi naan, na du Yerutalem. ⁵ Bame'en undiimaan, ahilan kaʔup woli baʔali kē dji kaʔaʂ bgah bi pntuk pi *bafaritay bantamnun ʔi bgah bi nun. ⁶ Kē hēnkun, uko unkaan kē bakwayʂaan ʔi, uwoon kē: Dhaʔ uko wi Naʂibaʔi abiin ahoʔ baʂinun. ⁷ Kē kʂini iʔeen na ktēb ki pntaali pi nun, kahon mēntan ki ki ka-haʔun pyeenk, wi kadēmanun Naʂibaʔi na nʔhaaʂ nji baka nfa na utaakal. Iwi Agripa naʂih, mnhaʔ maʔ mankahan kē bayuday baʔijēn uruha. ⁸ We ukaan kē an bayuday naʂal aji nʔēnhinan kafiyaar kē Naʂibaʔi aji naʔan baʔnaan ʔi pkeʔ ba? » ⁹ « Kē nji ʔi uleef

naan hënk, kē ndun ašal aji dwo kado uko wi nhinanuŋ bti katokna katim ki Yetu i *Nařaret. ¹⁰ Kē hënk di di ndolaŋ du Yeruřalem, amob banfiyaaruŋ Yetu bařum awat ukalabuř. *Bařeŋan baweek badinanaan pdo haŋ, aji wonři bařu baka pkeř dji kawo ři bandinanuŋ. ¹¹ Dji kařaay na itoh iřehanaani bti, kahajan banfiyaaruŋ Yetu, kawuuk baka pkar katim ki nul. Ddeebařer baka maakan, adoo ji kaya řbeeka řmpaři prab baka kahajan.

Pawulu akak akakalēř jibi ařeřpuŋ adoo fiyaar Yetu

¹² « Kē hënk di ntooluŋ unuur uloŋ pya ubeeka wi Damař, pdo ulemp mēnř awo na uworda wi *bařeŋan baweek. ¹³ Kaya pban mndiin unuur, djaku iwi, nařih, kē nře wo ři bgah, aře win bjeehi bloŋ banwoonuŋ baři aře jeehan apel unuur, kē babi agureŋ nji na bankyaanřuŋ na nji. ¹⁴ Hënk, kē řpēn bti ajot ři mboř. Kē nře tiink pdiim ploŋ kē pakřiini na nji na uřuř *uheberē aji : “*Fawul, Fawul, we ukaaŋ kē ikhajanaan ba? Ibaa noor we atootar ji upatar wi ajug wa akwuukuŋ na pfeeru pjul.” ¹⁵ Kē nře hepar aji : “Iwi in ula ba, Ajugun?” Kē Ajugun aře teem aji : “Nji Yetu a, ikhajanuŋ. ¹⁶ Nařiin iwo bnař, dpēn awinana ři kadunu, kakakanaanu nalempar naan. Iwo kařuř bandukiin uko wi iwinuŋ nřa ři nji, na wi nji kaluŋ

kadiimanu. ¹⁷ Dluŋ kayeŋu, ři *bayuday na banwoon baanwo bayuday biki nji kayiliin iya. ¹⁸ Iwoyi kahaabēř baka kēř, kapēnan baka ři bdēm, kařij moŋ bjeehi, kapēnan baka ři mnhina mi uweek wi řntaayi, kařij du Nařibaři. Hënk bahilna woli bafiyaarēn, bapēnan baka ipekadu bahil kawo ři biki Nařibaři adatuŋ aji bawo pntaali pi nul.”

Pawulu ařuř jibi alem-paruŋ Yetu

¹⁹ « Ukaaŋ, Agripa nařih, kē nřař uko wi Nařibaři ařuřpuŋ wi ahaabēřaanuŋ kēř. ²⁰ Djuŋna Damař na Yeruřalem, abaařřaan řfēř ři *Yuda bti na ři banwoon baanwo bayuday. Ařuř baka aji bawut pjuban bakak du Nařibaři, bado kado iko inkyuujuŋ kē bawut pjuban. ²¹ Uko waŋ ukaaŋ kē *bayuday bamobēn wi nwoon du *Katoh Kaweek ki Nařibaři aŋal pfiŋēn. ²² Kē Nařibaři aře wo na nji te unuur wi nřa wi, kē ndoo nař ři kadun ki bařaanaŋ bti, bampoři na baweek ařuř uko wi mmaaruŋ. Uko wi nji kařupuŋ uunwo wo uloŋ umpaři na wi *bařuřar Nařibaři na *Moyit bajakuŋ řfa aji ubi kadolana, ²³ *Krittaluŋ kahaj kaře kawo nateek anknařiin ři pkeř kařuř bayuday na banwoon baanwo bayuday, bjeehi bi mbuur. »

Pawulu ado na pkakan Agripa nařih ři bgah bi Yetu

24 Wi *Pawulu akyenjanuŋ uleeful haŋ, kē Fettut ašē huuh aji : « Iwi iyilaa! Pjuk pweek pi ijukuŋ pajun pfooy-anu bkow! » 25 Kē Pawulu ašē teema aji : « Iwi Naweek maakan, mēnyilaa, uko wi nji kaŋupun ujoonan akuŋ aŋēp ʈi bgah. 26 Agripa naših, dñoom kaŋup na a na mntēŋ ʈiki dme kē aampaam iko mēntŋ bti, iindolana du bñot, dme kē ame ya bti aba. 27 Iwi Agripa naših, ifiyaar uko wi *baŋupar Našibaŋi bajakuŋ i? Dme kē ifiyaar wa. » 28 Kē Agripa ašē teem Pawulu aji : « Injal kakakanaan narittonŋ ubaa kaŋo'un ʈi! » 29 Kē Pawulu akak ateem aji : « Mēmme me uŋar kēme ujon, uko wi nji kañehanunŋ Našibaŋi uwoonŋ iwi na banktiinkunŋ bti nŋa di, nakak nawo ji nji, ašē wo mēnjal natana mnkorentu ji nji. »

30 Hēnk kē naših, na nantuŋa i uŋaak, na Berenit, na bañaaŋ bti banwoonŋ na baka bašē naŋa. 31 Wi bapēnuŋ ašē ʈiini bukal bukal aji : « Nñiintŋ i aando do uko ulonŋ unkēšunŋ akeŋ kēme aya ukalabuš. » 32 Kē Agripa ašē ji na Fettut: « Nñinan lah kawutana, kē ašaaŋ ahepar pwayēšaana du naših najeenkal. »

27

Batool pñooŋ Pawulu du Rom

1 Wi ukakuŋ wi pjej ulantu kaya Itali, kē bašē wul *Pawulu na bakalabuš balonŋ Yuliyut, anwoonŋ naweek i bangoli iñeen-week baromenŋ du pntuk pi bangoli pi bajaanŋ bado Pntuk pi Naših najeenkal. 2 Kē njej ulantu du pkēŋ pi Adramitiyum unwoonŋ wi pya Aŋiya, atool pya. Arittarkut i Tetalonika du Matedoniya kē abi na un. 3 Wi unuur ujintunŋ kē nšē ban Fidoŋ. Yuliyut awo na Pawulu bnuura, awuta kē aji ya kawin banohul, baŋena iko yi anumiin. 4 Nwoona du Fidoŋ, kē jibi uyook ukkobunŋ adek na un, kē nfooy na umbanŋ wi unjiw wi Kiprut wi uwoonŋ uunkkob. 5 Kē wi wi nmuurunŋ bdēk baññogunŋ nŋtaak nji Filitiya, na Pamfili aban Mire du uŋaak wi Likiya. 6 Wi nbanunŋ da, kē naweek i bangoli ašē win ulantu ulonŋ unwoonunŋ Alektandriya, atool pya Itali, ašē dolun kē njej wa.

7 Ndo nnuur nŋtum aya ya btiišu, ʈiki uyook uwoo, nŋhaj maakan abaa ban kañog ubeeka wi Kēnidut. Uyook uneenanun pya na btool, kē nduk ubeeka wi Falmome ʈi kañen kadeenu, afooy unjiw wi Kret. 8 Nŋtaš ʈaš ukab, ahaj maakan abaa ban dko di bajaanŋ bado Ikēŋ Inuura, daññogunŋ ubeeka wi Lataya.

9 Nŋto du Lataya ajon, kē pya kadun pado kak anooran, ʈiki unuur wi pyiman wi *bayuday* udobi ʈēp, kē

* 27:9 Ulibra wi Bgah 16.29 upiit aji : ʈi pli ppajantēn na plonŋ, ʈi unuur uñeenantēn, nayiman, naankdo nin ulemp ulonŋ, an babuk uŋaak na bayaantŋ bti.

pya na bdëk wal mënṭ pahil kapënan unguun. Hënk, kë Pawulu ašë ṭup uko wi ašaluṅ aji na baka : ¹⁰ « Babuk biinṭ, dwin kë bgah bi nun bi baya kawuṭ, ulantu utoka dko dweek na iko yi ujijunṅ bti, bañaanṅ badoo hilan kakeṭ da. » ¹¹ Kë naweek i bangoli ašë mëban ṭi wi naweek i baṭonṅ ulantu na ajug wa bajakuṅ, apok ptiink Pawulu. ¹² Pkëṅ paannuura pṭëpanaan ṅnuur ṅi ujonṭ na ukëk uweek, kë baṭum ṭi baka baṅal ṅneej ṭi bdëk, ṅdoonaan pban pkëṅ pi Fonika woli ṅhinani. Pkëṅ pi Fonika pawo du unjiw wi Kret, pataanṅ na kayoba ajej ṭi btammaṅu na btamšanka, kë bahilan kaṭëpan da ṅnuur ṅi ujonṭ na ukëk.

Ukëk unata du ptoof pi bdëk bweek

¹³ Uyook umpoṭi unatnaana btammaṅu ajun pyook, kë bañaanṅ bašal aji bahinan kado uko wi bašaluṅ, afënëš ulantu, atool akab kab na kabanṅ ki unjiw wi Kret. ¹⁴ Uundo jon, kë ukëk uweek unwoonṅ katim ki btamšanka umayar unuur ušë naṭnaana unjiw akëk. ¹⁵ Ukëk wuṅ ubi akob ṭi ulantu, kë ṅënkak ahilan wa pṭijan, ašë wut kë uyook ukya na un. ¹⁶ Wi ṅṭëpnuṅ btammaṅu bi unjiw umpoṭi unwoonṅ katim ki Kawuda, ašë ṭu kamenkla uyook btiišu. ṅdoonaan te adoo kakan bṭeem bmpoṭi bbuurni bantanuṅ ṭi kafëṭ ki ulantu. ¹⁷ Hënk, kë balemp biki ulantu bajej ital atanrën

wa uwutna katoka. Baṭi wal mënṭ uyook ufël baka ṭi pyiw pwuṭan pi bdëk bweek du Libiya. Wi wi bašaanṅ anuj iloona, ašë wut uyook kë ukya na baka. ¹⁸ Unuur utëbantën, kë ukëk ukkëka këk maakan, kë bajej iko injijunṅ afël du bdëk. ¹⁹ Unuur uwajantën, bajej iloona na iko yi ulantu afël du bdëk na iñen yi baka. ²⁰ ṅdo ṅnuur ṅṭum, ṅenwin bnuur këme ṅjah, kë uyook ukkoba kob maakan, kë ṅbi ji ji wi nun ubaa.

²¹ ṅdo ṅnuur, ṅënde de nin ukoolan, kë *Pawulu ašë naṭa, aji na bañaanṅ: « Babuk biinṭ, nawo i lah katiink uko wi njakananṅ, kawut kapën du Kret, nanšaanṅ kabuur pṭoka toka pi. ²² Kë nšë kooṭan kooṭ hënkuṅ, namëbaan naliinṭ! Nin alonṅ ṭi an aankkeṭ, ulantu ṭaṅ uktokiinṅ. ²³ Takal na utejan, *uwanjut wi Našibaṭi anka'ënuṅ, i njaanṅ kadëman ubi ṭi ṅji, ²⁴ ajakën : “Pawulu, klënk! Iwo i kawayëša ṭi kadun ki naših najeenkal, kë Našibaṭi ṭi bnuura bi nul, akdo bañaanṅ bti bankyaanṅunṅ na iwi babuur.” ²⁵ Babuk biinṭ, natëṅṭënën, ṭiki dhaṭ ṭi Našibaṭi ame kë uwo jibi ajakaaruṅ. ²⁶ Kë uyook ušë ya kafëluṅ du unjiw ulonṅ. »

²⁷ ṅdobi wo wo ṭi utejan unṭënknunṅ iñeen na ṅbaakër ṭi meel, kë ukëk uhuma kaya na un ṭi bdëk bi katim ki Adiriyatik. Kaban mñjel, kë balemp biki ulantu bašë ṅnuur aji ṅñog pkay. ²⁸ Wi wi batanuṅ pko ploṅ na pṭal

awalan katenna kadiilade, awin kë kawo ñmetër iñeen ñwajanŋ na paaj na ulonŋ, akak aban ŋunŋ aten, awin kë kawo ñmetër iñeen ñtëb na bakreŋ. ²⁹ Baŋi wal mënŋ uyook ufëlun du mnlaak, atan klaar kdiŋ kbaakër du kafetŋ ki ulantu awalan ŋi meel kahilna kamëban wa, aŋë bi kataran taran unuur ujintŋ. ³⁰ Balemp biki ulantu bado wal mënŋ na ppën ŋi wa kabuur. Bawalan bteem bbuurni aŋë daar aji baŋal ptan ilaar iditŋ ilonŋ ŋi kadun ki ulantu. ³¹ Kë Pawulu aŋë ji na naweek i bangoli na bangoli bandukiinŋ aji: « Woli balemp biki ulantu biki baanŋo ŋi wa, naankhilan kabuur. » ³² Ukaanŋ kë bangoli bafal ital intŋjanaanuŋ bteem bbuurni, awutan ba, kë bakyaak.

³³ Wi bakyoonkuŋ mnjintŋ unuur, kë Pawulu aŋë ji na baka bade aji na baka: « Naŋo ñnuur iñeen na ñbaakër kë ñhaaŋ ñawo bnaŋ na an, naande nin ukoolan. ³⁴ Nabiin nade, nanuma pde kahilna kawo bajeb, nin kawel kalonŋ kaankjot ŋi ñaaŋ. » ³⁵ Wi wi aŋaaŋ ajeŋ ipoom abeeb Naŋibaŋi akitëŋ ya, aŋë jun pde. ³⁶ Kë wi wi baŋaaŋ bti bakakanuŋ ñhaaŋ, ade ntiinku. ³⁷ Nwo wal mënŋ baŋaaŋ iñeen-week ñyaaŋ ñtëb na iñeen paaj na ulonŋ na paaj (276) ŋi ulantu. ³⁸ Wi baŋaaŋ bti badeeŋ ayok, kë baŋë fël ñdeey ñanwoonŋ ŋi ulantu du bdëk awiŋŋanaan wa.

Ulanŋu ujiiri

³⁹ Wi unuur ujintŋunŋ, baŋon ulantu baanyikrën pkay pi bakwinuŋ, aŋë win pkay plonŋ panwoonŋ na pyiw, aji baya kakaban ulantu ŋi pa woli bahinani. ⁴⁰ Kë wi wi bafaluŋ ital intannuŋ ilaar iditŋ intŋjanuŋ ulantu aŋë wutan ya kë iya bdëk. Wi wi baŋaaŋ afënëŋ ital yi batannuŋ ñpaat ñanjaanŋ ñaŋonŋna ulantu, atan kaloona ŋi kadun ki wa, uyook uhilna uwuukar wa kadun, aŋë tool pya pkay. ⁴¹ Kë uŋë ya wal mënŋ abinŋa ŋi pyiw pwuŋaan pi bdëk, kë kadun ki wa kajiiri, uunkak ahilan pya, kafetŋ kë kaŋë rumpadiir fuŋ ŋiki ñmaaronŋ ñakob bnuura.

⁴² Bangoli kë baŋë ñal wal mënŋ kafinŋ bakalabuŋ, bawutna kalam kabuur. ⁴³ Kë naweek i bangoli aŋë ñal *Pawulu abuur pkeŋ, aŋë ji na baka bawut kafinŋ bakalabuŋ. Abaa ŋëp ŋëp aji na baka, banhiluŋ plam bti badunna bajot bdëk balam baban pkay, ⁴⁴ bandukiinŋ baji ñaaŋ andoluŋ alanka ŋi kampiñu kayaakna pya këme iko ilonŋ ŋi inkitiinŋ ŋi ulantu, kaŋaŋna bukundu. Kë hënŋ di di badoluŋ, aban bti pkay abuur.

28

Pawulu aban unjiw wi Malita

¹ Wi ñbuuruŋ bti, aŋë baa me kë unjiw uwo katim ki Malita. ² Baŋaaŋ banfëŋunŋ da baŋijan un bnuura. Batehan bdoo, adu'un kë ñŋo atëma ŋiki uŋubal ujun pŋsub, kë ujonŋ uwoo.

3*Pawulu ajej wal mēnt̄ imul ikay afēl du bdoō, kē upula ulon̄ ušē pēn̄ t̄i ya, aṭi bdoō buṅ. Ulut alabari'a t̄i kañen. 4 Wi bañaan̄ banfētun̄ t̄i unjiw bawinun̄ upula t̄i kañen ki Pawulu, ašē hoopaṭēr aji : « N̄iint̄ i aka pwo nafiṅ bañaan̄, ṭiki ajaka jak abuur pkeṭ du bdēk, kē naṣibaṭi alon̄ andu'aniin̄ « naṣibaṭi anjaan̄ aluk » ašē wo aandinan awo najeb. » 5 Kē Pawulu ul, ašē lēt upula awat du bdoō, nin ukoolan uundola do. 6 Kē bañaan̄ banun̄ aji ajun pwur kēme kajot kakeṭ t̄i dko mēnt̄. Wal wi bayoonkun̄ ajon baanwin ukoolan, ašē wugēš ṅṣal aji awo alon̄ t̄i baṣibaṭi.

7 Ufēt̄ wi naweek i unjiw anwoon̄ katim ki Publiyut uñog da. Aṭijanun̄ kē ṅwo bayaanṭ biki nul ṅnuur ṅwajanṭ, ji banohul. 8 Aṣin Publiyut amaak wal mēnt̄ awo na ptool kē uleef ubot ayik na a. Pawulu aya awina, ašē ṅehan Naṣibaṭi, apafa iñen t̄i bkow, ajebana. 9 Kē wi wi bamaakal biki unjiw bandukiin̄ bti babiin̄ t̄i Pawulu, kē ajeban baka. 10 Bañaan̄ bamaganun̄ maakan, wi ṅkyaan̄, kē bašē pēnan iko yi ṅkyaan̄ kanuma bti du bgah bayaanṭaani awulun.

Pawulu na batēnṭul ba-woona Malita atool pya Rom

11 Wal wi ṅdolun̄ kli kwa-janṭ, ašē jija t̄i ulantu ulon̄

wi ubeeka wi Alektandriya, unṭēpanun̄ wal wi ujonṭ t̄i unjiw unwoon̄ katim ki kbet*. 12 Nya awala du Tirakuta, ado da ṅnuur ṅwajanṭ. 13 Wi ṅwoonun̄ da, ašē ṭaṣ kaban̄ ki bdēk, adoo ban ubeeka wi Regiyum. Na mnjinṭ, kē uyook unwoonun̄ btammaṅu ušē jun pkob, kē ṅdo ṅnuur ṅtēb, ašē ban pkēṅ pi Putewoli. 14 Wal wi ṅbanun̄ ubeeka mēnt̄, ṅṭēnk da balon̄ banfiyaarun̄, kē bamēbanun̄ kē ṅṭo da kanēm kapēb. Wi wi ṅṣaan̄ aban Rom. 15 Banfiyaarun̄ biki Rom batiink kē baji ṅwo t̄i bgah, ašē bi te Ufeeru wi Apiyut na du dko di bajaan̄ bado Itoh yi Bayaanṭ Iwajanṭ pkitun. Wi *Pawulu awinun̄ baka, abeeb Naṣibaṭi, ašē kak atēṅ maakan.

Pawulu aṭup Uṭup Ulil Un-uura du Rom

16 Wi ṅbanun̄ Rom, badinan *Pawulu kē agaag ufēt̄ wi nul ašē do nangoli alon̄ kē akyeṅa. 17 Wal wi aṭoon̄ ṅnuur ṅwajanṭ, ašē du bantohi *bayuday babi bayit na a. Wi babiin̄ ayit, kē ašē ji na baka : « An bayiṭ naan, nji, nwoon̄ mēndo bañaan̄ biki pntaali pi nun ukoolan, kēme t̄i udolade wi baṣinun̄, bamobēn du Yerutalem awul baromeṅ. 18 Baheparaan̄ bnuura uko unṭēpun̄, aṣal pwutanaan̄ ṭiki baanwin win nin ukoolan t̄i nji unkēṣun̄

* 28:11 Kēme Kattor na Polut: Bawo t̄i unjon wi bagrek baṣibaṭi bampoṭi banwoon̄ kbet, ašē meetana bnuura ṭiki baya bdēk biki ṭfa bafiyaar aji kbet kun̄ kaji kayen̄ baṭon̄ ṅlantu.

bafiñen. ¹⁹ Kë wi bayuday başaaj apok uko mënñ, kë nwoyi kahepar pwayeş pi naşih najeenkal, ahepar pa. Aşe wo kakşa mënka nin uko ulon utapar pntaali pi naan. ²⁰ Wañ ukaaj kë ndu'an, kawinan, kañiini na an, ũiki batanën na mnkorentu mi ũi katim ki ñaaj i biki *Itrayel bahañuñ. »

²¹ Wi wi bateemulon aji : « Njenjeenk nin uko ulon umpiitun ũi iwi unwoonun *Yuda kë bayiñun banwoon da baambi ũi añup ukoolan uwuñaan ũi iwi. ²² Kë nşë ñala katiink uşalu, ũiki bañaañ ũi dko bti balañ pntuk pi iwoon. »

²³ Hënk, kë bamëban unuur na Pawulu, kë bañaañ bañum ũi baka balun abi du dko di Pawulu awaliin. Añiini na baka nfa te utaakal uñup wi *Pşih pi Naşibañi. Ado na pdo baka bayikrën uko wi Yetu, añëpna ũi *Bgah bi Moyit, na uko wi *bañupar Naşibañi bapiitun. ²⁴ Balon ũi baka bafiyaar uko wi añupun, kë balon baanfiyaari.

²⁵ Wi bawoon biki pwayşer bahumaara baantiinkari. Kë Pawulu aşe ji na baka ñañ: « Ni! *Uhaaş wi Naşibañi unñiini bnuura, wi uñëpnun ũi mntum mi *Itayi, Nañupar Naşibañi.

²⁶ Añiini aji :

“Yaan du bañaañ mënñan, iji na baka :

Woli nadoo wat wat ibañ atiink oo, naankteha te.

Woli nadoo haabëş haabëş kës bnuura oo, naankwina win.

²⁷ *ũiki ñhaaş ñakak adënëñ na bañaañ biki, banëñ ibañ yi baka, adët kës ki baka, Kahilna kawo baankwin na kës ki baka, Kabot kawo baanktiink na ibañ yi baka,*

Nşal ñi baka ñawutna kate, bahilna bawut pkak du ñi.

Nhilna nwut kajeban baka.”☆

» ²⁸ Kë Pawulu aşe baañeş bñup aji na baka « Nawo i kame keeri, kë Naşibañi, banwoon baanwo bayuday biki awulon Uñup wi mbuur. Bukal balun katiink wa! » [²⁹ Wi Pawulu añupun hañ kë bayuday başë ya, añom.]

³⁰ Pawulu año da nşubal nñëb du katoh kalon ki aklukun luk bdiidi'ul, aji yeenk banjaaj babi bti pwina. ³¹ Año da añup uko wi Pşih pi Naşibañi, abot ajukan uko wi Yetu Aju-gun na mntëñ abot awo na-jeeh.

Uṭup wi Pawulu apiiṭuṅ banfiyaaruṅ banfēṭuṅ du uṭaak wi Rom

Uṭup ujuni

Pawulu ampiiṭuṅ kakaarta ki awo nayuday. Abuknaana Firi, du untanka wi bajaṅ badu Tartuṭ. Kē asē kuṣnaana du ubeeka wi Yerutalem, dul di di ajuknuṅ. Pawulu abi me udolade wi bayuday bnuura. Abi wo ṅaanṅ anhanuṅ maakan baṅaanṅ bateek banfiyaaruṅ Krittu. Kē Yetu Krittu aṣē bi pēn awinana ṭi kadunul adu'a awo namaar ṭi kadun ki banwoonṅ baanwo bayuday. Aṭup Uṭup Ulil Unuura du dko bti di pṣih pi Rom. Wi Pawulu apiiṭuṅ uṭup wi awo du ubeeka wi Korint du ṅṣubal ṅṭēnk iṅeen kaṅeen na paaj na uloṅ (57) wi Krittu abukiṅ kaya ṅṣubal iṅeen kaṅeen na bakreṅ (58). Abi ṅal pya Yerutalem akak aṅal kaya pṣih pi Rom. Apiiṭ kakaarta ki baṅaanṅ banfēṭuṅ du Rom kaṭup baka kē aṅal kaya du baka kajukan baka Uṭup wi Naṣibaṭi katēṅṭēnaan baka.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoonṅ:

1. Pawulu aṭup Uṭup Ulil Unuura (1.1-17)
2. Baṅaanṅ bajēn bti bajiubanṅ (1.18-3.20)
3. Hum di di Naṣibaṭi ajakuṅ aji baṅaanṅ bajēn

bawo baṭool ṭi kēṣ ki nul (3.21-4.25)

4. Baṅaanṅ biki Naṣibaṭi baluṅ kaka ubida uhalu (5.1-8.39)
5. Naṣibaṭi awutan Itrayel kē uṣē wo uunwo wi mṅṭo (9.1-11.36)
6. Ubida uhalu unwoonṅ na uṅal (12.1-15.13)
7. Uko wi Pawulu ajakuṅ aji ado na pwul mboṣ (15.14-16.27)

1 Nji Pawulu nalempar Yetu *Krittu dpiiṭuṅ. Naṣibaṭi adu'ēn pwo *nanjaṅan, adatēn aṭu'ēn pṭup *Uṭup Ulil Unuura wi nul ² Uṭup mēnt, Naṣibaṭi aṭēpna undiimaan ṭi *baṭuparul ahonṅ wa ṭi Ulibra wi nul. ³ Uṭup mēnt uṭiiniyaan uko wi Abukul, ampēnnuṅ ṭi kabuka ki *Dayiṭ naṣih. ⁴ Kē *Uhaaṣ Uyimanaan wi Naṣibaṭi uṣē diiman na mnhina mnweek kē awo Abuk Naṣibaṭi, wi anaṭiṅ ṭi pkeṭ. Ul awo Yetu Krittu Ajugun. ⁵ Ṭi ul i i Naṣibaṭi aṭēpnuṅ awulēn bnuura ado kē nwo nanjaṅan. Hēnk, katim ki nul kameeṭana, nhilna ndo baṅaanṅ biki ṅṭaak bti bafiyaara bakuṭ bado katiinka. ⁶ An kak nawo ṭi bakanṅ mēntan, an biki Naṣibaṭi aduunṅ pa nawo biki Yetu Krittu. ⁷ An bti nanwoonṅ du Rom, biki Naṣibaṭi aṅaluṅ abot adu'an nawo baṅaanṅ biki nul, dṅehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Ajugun Yetu Krittu bawulan bnuura babot bajoobṭēnan ṅhaaṣ.

Pṅal pya pwin baṅaanṅ biki Rom

⁸ Dɲal duna kaṭɛpna ɲi Yetu Krittū kabeeb Naṣibaṭi i njaan kadɛman ɲi uko wi nan bti ɲiki bañaan biki umundu bti batiink kɛ nafiyaar Krittū. ⁹ Naṣibaṭi i njaan kadɛman na uhaaṣ wi naan bti wi njaan kaṭup *Uṭup Ulil Unuura unjaan uṭiiniyaan Abukul ame kɛ dṭup manjoonan wi njakuṅ aji dji kaṣalan wal undoli ¹⁰ wi njaan kañehan Naṣibaṭi. Dji kañehana woli uwo uko wi aṅaluṅ, adolɛn nhilan mbi du an. ¹¹ Dɲal maakan pwinan, kahilna kafaasɛr na an uko wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭennuṅ pa utɛṅṅɛnan. ¹² Dɲal kawo ɲi ptoofan, pfiyaar pi nan, na pfiyaar pi naan patɛṅṅɛn nja bti.

¹³ Bayiṭ naan, dɲal name kɛ djon ɲal pbi du an, kɛ Naṣibaṭi aṣɛ wo aandinanaan te hɛnkuṅ. Dɲal kalemp ɲi ptoofan kawin ulemp mɛnt uwul uko unuura, jibi udoon abi wo du ɲtaak ɲlon. ¹⁴ Dwo i pya du bañaan biki ɲbeeka na du biki ɲteeh, du banjukuṅ na du banwoon baanjuki. ¹⁵ Uko mɛnt ukaan kɛ nɲal pṭupan an kak nanfɛṭuṅ du Rom *Uṭup Ulil Unuura.

¹⁶ Mɛnji kakowa pṭup *Uṭup Ulil Unuura : uwo na manjoonan mnhina mi Naṣibaṭi pa mbuur mi bañaan bti banfiyaaruṅ, kajunna duna du bayuday te du banwoon baanwo bayuday. ¹⁷ Uṭup ulil unuura mɛnt uyuuṅ nja jibi Naṣibaṭi ajaan ado nja ɲwo baṭool ɲi kɛṣul. ɲi pfiyaar ɲaṅ di di pwo natool pawoonuṅ.

Ulibra wi Naṣibaṭi uji : “*ɲi pfiyaar pi pi ñaan natool ajaan akaana ubida.*”[✱]

Bañaan bti bajubanuṅ

¹⁸ Naṣibaṭi aji diimanaan du baṭi udeeb wi nul ɲi bañaan bti ɲiki baanji badɛmana abot aji bado iko inwoon iinwo itool kamenna manjoonan. ¹⁹ Kɛ uko wi ñaan ahiluṅ pme ɲi Naṣibaṭi uṣɛ wo ujintṅ piṣ pa bañaan bti : Naṣibaṭi ɲi uleeful adiiman wa baka. ²⁰ Nin ñaan aambaan kawina Naṣibaṭi, kɛ du wal wi apaṣnuṅ umundu te hɛnkuṅ, woli bañaan baten iko yi apaṣuṅ, bawin mndɛm mi nul manwoon maankba kabot kame kɛ awoon Naṣibaṭi na manjoonan. Bañaan bajɛn baanhilan kafan ɲiki baankdɛman Naṣibaṭi abot ado iko inwoon iinwo itool. ²¹ Bame Naṣibaṭi bnuura aṣɛ wo baanji badɛmana ji Naṣibaṭi abot awo baanji babeeba jibi bawoon i kado kabeeba. Babaa ɲɛp ɲɛp awo na ɲṣal ɲpɛn kɛ ɲṣal ɲi baka ɲdah ɲaya du bdɛm. ²² Baṣal aji batiti aṣɛ wo bayila : ²³ bapok mndɛm mi Naṣibaṭi anwoon aankket akak ɲi pdɛman itu yi ñaan najɛn ankketuṅ, yi ɲkat, yi ɲntaam na yi ɲko ɲi uṭeeh.

²⁴ Uko mɛnt ukaan kɛ Naṣibaṭi awut baka kɛ bawo ɲi iko iṭop jibi ɲhaaṣ ɲi baka ɲaṅaluṅ ya, kɛ baktɔpan ɲleef ɲi baka. ²⁵ Bajɛj manjoonan mi Naṣibaṭi aṭɛṭ na ɲṣilan, apok pdɛman napaṣ iko i bawoon i pdɛman te mnṭo, awo

ti pdëman uko umpašaniinj. Uwo hañ.

²⁶ Uko mënt ukaan kë Našibaṭi awut baka ti ikoinjaan ipoṭan ñaan: bahar baka baankak aji bapiiñ na biinṭ awo ti ppiinṭ na baaṭ batënt baka. ²⁷ Kë biinṭ bakak aduk ppiinṭ na baaṭ ayenar biinṭ batënt baka, baji bado iko ikowandënaan na biinṭ batënt baka, hënk bayeenk bukal ti ñleef ñi baka kakob kantaanun na pneem pi baneemun.

²⁸ Bašal aji baanwo i kame Našibaṭi, ukaan kë awut baka ti ñšal ñi baka ñdah, kë hënk, bakdo iko yi bawoon baanwo i kado. ²⁹ Batum na iko bti inwoon iinwo itool, buṭaan, pñeebar iko, na mñot. Batum na bkujar, bfiñar, pñom, kaguuru, babi duka duka ti iko iwuṭaan. Baji batapar bañaan bṭup na ñṭilan, ³⁰ abot akuutar, awo bašoorad Našibaṭi, bakarad, bapiitar, bahomp. Baji babi tu tu ñhaaş ti pla iko iwuṭaan ihalu, baanji batiink bajug baka. ³¹ Baantiti, baanji bado uko wi bajakun aji bado, bajën ñhaaş abot awo baanji bañaga batënt baka. ³² Bame bnuura pwayëš pi Našibaṭi ti iko mënt: banjaan bado hañ bataan na pkeṭ. Kë bašë duki'aara duka ti iko mënt, badoo beeh beeh aji bamagan banjaan bado iko mënt.

2

Pwayëš ptool pi Našibaṭi

¹ Iwi, ñaan i iwohañ, iinfañ woli iji kšal kë bañaan balon baduknaanaa. Na manjoo-nan woli iji baduknaanaa ašë do ji baka, iji kdiiman iwi ti uleefu kë iduknaanaa. ² Kë ñšë me kë woli Našibaṭi awayëš bañaan banjaan bado iko yañ, awayëš na manjoo-nan. ³ Išal aji iwi inkjakun kë balon baduknaanaa ašë do iko yi bakdolun ilun kabuur kakob ki Našibaṭi i? ⁴ Këme ibeeh bnuura bweek bi Našibaṭi, kamiir ki nul, pjoob bkow pi nul? Imme me kë bnuura mënt bawo kadolu iwut pjuban ibot iṭëlëš mnwo mi nu i?

⁵ Kë išë wo iinji kñal kate, iindi pwut pjuban ukaan kë iji kla kakob kaweeek wal wi Našibaṭi akdiimanun udeeb uweek wi nul na pwayëš ptool pi nul. ⁶ Alun kawayëš andoli ti uko wi adolun. ⁷ Bañaan bantamanun ti pdo bnuura, banklaan pdëm na mndëm na iko inwoon iinktoka yi Našibaṭi ajaan awul, awul baka ubida wi mñto. ⁸ Kë bañaan bampokulun ado uko unlilun baka ṭañ, bampokun pṭaş manjooan abot aṭaş iko inwoon iinwo itool, alun kadiiman baka udeeb uweek wi nul. ⁹ Kë pwuṭan na phaajala ñašë kob bañaan bti bankdolun buṭaan, bayuday, na banwoon baanwo bayuday kak. ¹⁰ Kë Našibaṭi ašë lun kawul bankdolun bnuura pdëm na mndëm, kajoobṭën baka ñhaaş, bayuday na banwoon baanwo bayuday kak. ¹¹ Na manjooan,

Naşibaŋi aanji paŋşër.

¹² Bañaan banjaan bajuban baluŋ kaya bti infernu, badole wo baamme *bgah bi Moyit ; kē banşaan ajuban bti aşē me bgah bi Moyit, aŋēpna ŋi bgah mēnt kawayēş baka. ¹³ Na manjoonan, mēnt bañaan banjaan baluŋ ŋi ptiink uko wi bgah bi Moyit bajakuŋ bawoon baŋool ŋi kadun ki Naşibaŋi, banjaan bado uko wi bajakuŋ bakluŋ kawo baŋool ŋi kēş ki nul. ¹⁴ Na manjoonan, woli banwoon baanwo bayuday, banwoon baamme bgah bi Moyit, bado uko wi bgah bajakuŋ bdidi baka, baji badiiman kē bawo na bgah mēnt ŋi ŋhaaş ŋi baka. ¹⁵ Baji badiiman hēnk kē uko wi bgah bi Moyit bajakuŋ upiitana ŋi baka meet, ŋhaaş ŋi baka ŋaji ŋaŋup baka me uko wi badoluŋ uwuŋi kēme uwo unuura. Nşal ŋi baka kak ŋaji ŋaŋup baka uko me uwuŋi kēme unuura. ¹⁶ Hēnk, uko mēnt uluŋ kapēn wal wi Naşibaŋi aŋēpnun ŋi Yetu Krittu jibi nŋupun ŋi *Uŋup Ulil Unuura, kawayēş bañaan bti ŋi iko yi ameeruŋ baka.

Bayuday na Bgah bi Moyit

¹⁷ Kē iwi, injakuŋ aji iwo nayuday, anahna *bgah bi Moyit, ahompna Naşibaŋi, ¹⁸ iji ime uko wi aŋaluŋ, apaŋēş bnuura na buŋaan ŋiki bgah bi Moyit bayuuju wa. ¹⁹ Ifiyaar kē iwoon kado kaŋon nakuul abot awo unkanिया pa bañaan

banwoon ŋi bdēm. ²⁰ Işal aji ime apel bandukiin, iwo kajukan baka, ŋiki işal kē ŋi bgah ime iko bti, ime manjoonan. ²¹ Kē wi işaan ajukan bandukiin, we ukaan kē iinkjukan uleefu ba? Iji kji na bukundi bawut kakiiŋ aşē ji kkiiŋ! ²² Iji kneenan pjuban pi piinŋ aşē ji kjuban pjuban pi piinŋ! Ipok bado kadēman itu aşē ji kya du dko di iwoon kajej da bŋijar! ²³ Iji knahna bgah aşē ji kwalan Naşibaŋi wal ijaan kwo iinji kŋaş ba! ²⁴ Na manjoonan Ulibra wi Naşibaŋi uji : “*Naji nado banwoon baanwo bayuday bakar katim ki Naşibaŋi.*”^{*}

²⁵ Woli ido uko wi *bgah bi Moyit bajakuŋ, pwala katēmp pi nu paka udooni. Kē woli iinkdo uko wi bgah bajakuŋ, iwo ŋi kēş ki Naşibaŋi ji anwoon aanwala katēmp anwoon aanwo nayuday*. ²⁶ Kē woli banwoon baanwala katēmp baŋaş uko wi bgah bajakuŋ, bawo ji banwaliin katēmp ŋi kēş ki Naşibaŋi. ²⁷ Anwoon aanya katēmp aşē do uko wi bgah bajakuŋ aluŋ kadiiman kē iduknaanaa, iwi inwoon iinji kŋaş bgah mēnt wi badoon apiit ba awulu kē ibot awala katēmp. ²⁸ Mēnt pwala katēmp pakkaan ŋiaan awo nayuday na manjoonan, kē katēmp kaanwo uko unkwinaniin ŋi kaara. ²⁹ A-a, nayuday na manjoonan awo ŋiaan i uhaaş wi nul uwoon ŋi Naşibaŋi. Kē pwala katēmp

^{*} 2:24 Natenan ŋi Itayi 52.5.

^{*} 2:25 Pwala katēmp pajaan padiiman kē ŋiaan

awo nayuday.

na manjoonan paanwo pfaal kantomntën jibi bapiitun ƚi bgah pawo pƚëlëş uhaaş pi Uhaaş wi Naşibaƚi ujaan udo. N̄aan anwoon haŋ aji yeenkna kabeeb du Naşibaƚi, mënƚ ƚi bañaan biki ajaan ayeenkna ka.

3

Pjuban pi bañaan bti

¹ Kë ƚun keeri di di nayuday apelnuŋ bandukiinŋ? Pwala katëmp paka udooni i? ² Pwo nayuday panuura maakan ; bukal biki Naşibaƚi ahankanunŋ iko yi aƚupunŋ. ³ Kë hënkunŋ? Woli balon ƚi baka baanfiyaara, uko mënƚ kado Naşibaƚi awo aankdo uko wi ajakunŋ i? ⁴ Nin, bañaan bti bawo i kame kë Naşibaƚi aji do uko unjoonanunŋ, kë ñaan najën andoli awo na nŋilan. Hënk di di *Dayiƚ aƚiiniinŋ na Naşibaƚi aji : « *Imeeƚana pwo natool ƚi iko yi iƚƚupunŋ kafaŋna woli blaƚar bawoo.* » ⁵ Kë woli buñaan di ndolonŋ dayuuj bnuura kë Naşibaƚi awo natool, we uwoonŋ wi pƚup ba? Woli Naşibaƚi adiiman nja udeebul, aankpën ƚi pwo natool i? Kë nşaan aƚiini jibi ñaan najën ajaan aşal. ⁶ Name kë mënƚ hënk da! Woli aanwo natool, hum di akhilanunŋ keeri kawayëş umundu? ⁷ Kë wi nŋilan naan nƚakaan kë manjoonan mi Naşibaƚi manwinanaa abot adiiman mndëm mi nul, we ukaan keeri kë nduknaanaa wi

njubanunŋ? ⁸ Keeri we ukaan kë nĕnhil kaji : « Nawulan ndo buñaan, bnuura başë babi? » Aa, bañaan balon badiihën aji nji djukanunŋ uko mënƚ. Bakan mënƚan balun kakoba kakob ki bataanjanaanunŋ.

Nin alon aanwo natool

⁹ Kë we wa keeri? Nja bayuday nƚel bandukiinŋ i? Nin! Na manjoonan, ddo bi diiman kë bañaan bti, bayuday na banwoonŋ baanwo bayuday, bawo bti bañaan banjaan bajuban. ¹⁰ Upiitana ƚi Ulibra wi Naşibaƚi aji :

« *Nin ñaan natool aanwoo, nin alon.*

¹¹ *Nin ñaan alon aanwo na uşal,*

nin ñaan alon aankla Naşibaƚi.

¹² *Bañaan bti badek Naşibaƚi kafeş, bagakandër aneem.*

Nin alon ƚi aanji do bnuura aandoo wo wo alookan.

¹³ *Kaƚuƚ ki baka kawo ji btuur bi bahaabëşunŋ, pndemënt pi baka paƚum na kaguuru,*

bawo na bnunk bi upula ƚi iduuj.

¹⁴ *Mntum mi baka mantum na bkarad na nŋup nŋooş*

¹⁵ *batar ƚi pŋin ñaan.*

¹⁶ *Baji batok kabot kaduk pwuŋan dko di baƚëpanŋ.*

¹⁷ *Baamme jibi bakdoli kawoona ƚi btiinkar.*

¹⁸ *Bañoom Naşibaƚi bnuura* »*

* 3:4 Kañaam 51.6. * 3:18 Natenan ƚi Kañaam 36.2. * 3:19 Bgah : Bgah ƚi baƚiiniyaan iko bti inwoonŋ ƚi kafah kajon ki Ulibra wi Naşibaƚi.

19 Kë nşë me bnuura uko bti wi bgah* bajakuñ, başup na banwoon i kataş ba, bañaan bti bahilna bayomp başë bayikrën kë baduknaana bti ti kadun ki Naşibaţi. 20 Ukaan kë nin ñaan aanhil kawo natool ti kadun ki Naşibaţi ti ptaş bgah tañ: na manjoonan, bgah bado tañ ñaan ame kë aji juban.

Pkak natool ti kęş ki Naşibaţi

21 Kë hënkun Naşibaţi aşë diiman nja jibi akdoluñ nja ñwo batool ti kadun ki nul, bë aanktëpna ti *bgah bi Moyit ; ahon nja uko wañ undiimaan ti ñlibra ni bgah na ni başuparul. 22 Naşibaţi aji do bañaan bawo batool ti kadunul wi bafiyaaruñ Yetu *Krittu. Aji do hañ pa bañaan bti banfiyaaruñ Krittu bawo baloolan ti kadunul. 23 Na manjoonan, bañaan bti bajubani, alow Naşibaţi awaan mndëm mi nul. 24 Naşibaţi awul bañaan bnuura wi akakanuñ baka batool ti kadunul bë baanluki. Aşëpna ti Yetu Krittu abuuran baka ti pekadu. 25-26 Ayil Yetu kë atul pñaakul ayeenkar nja kakob pa ipekadu yi nja. Hënk, Naşibaţi adiiman bañaan bti kë awo natool wi amiiruñ, awo aankob bambiin ajuban tfa. Akak adiiman bañaan bti pwayëş ptool pi nul hënkun wi awoon natool abot ado kë banfiyaaruñ Yetu bti bawo batool.

27 Nwo keeri kado kahomp hënkun i? Nin! we ukaan? Tiki mënt ptaş bgah pakaan

kë nbuuri, pfiyaar pi ñfiyaaruñ *Krittu pa. 28 Hënk ñwin kë ñaan aji wo natool ti kadun ki Naşibaţi woli afiyaari, mënt ptaş bgah pakaan. 29 Kë nşë hepar, Naşibaţi awo Naşibaţi i bayuday tañ i? Aanwo kak Naşibaţi i banwoon baanwo bayuday i? Aa, awo kak Naşibaţi i banwoon baanwo bayuday. 30 Naşibaţi awoha aloolan, kë uko uloolan tañ uwoon wi pdo kawoona natool ti kadunul. Bañaan baji bawo batool ti kadunul woli bafiyaari, bawole bayuday këme woli baanwo bayuday. 31 Kë hënkun, woli ñdiiman kë pfiyaar pawoonuñ, ñwo biki kaşilma *bgah bi Moyit i? Nin! Woli ñfiyaar na manjoonan, wi wi njaan ntaş bgah na manjoonan.

4

Pfiyaar pi Abraham afiyaaruñ

1 Kë hënkun, we wi ñkjakuñ keeri ti *Abraham i ñwoonuñ ti kabuka? We wi Naşibaţi ayuujuluñ ti pwo natool pi nul? 2 Woli iko yi Abraham adoluñ ikaan lah kë awo natool ti kęş ki Naşibaţi, ahinan kahomp. Kë uşë wo uunwo hañ. 3 Na manjoonan *Ulibra wi Naşibaţi upiit aji : « *Abraham ahaş ti Naşibaţi ukaan kë Naşibaţi aji awo natool ti kadunul.* » 4 Ñaan aleep, baluk bi ajaan ayeenk baanwo wo uşen : aleep lemp ayeenkna baluk mënt. 5 Kë ñaan aşë wo aanhinan kado Naşibaţi

aji awo natool ŋiki alemp uko ulon ŋaŋ. Naŋibaŋi aji dinan kē baŋaŋ bambiin apoka bawo batool wal wi bafiyaarulun ŋaŋ. ⁶ *Dayiŋ kak aŋiiniyaanun mnlilan mi ŋaan i Naŋibaŋi ajakun aji awo natool ŋi kadunul bē aanten iko yi adolon, aji :

⁷ « *Banuurandēni biki Naŋibaŋi amiirun pjuban pi baka, apēnan ipekadu yi baka.*

⁸ *Anuurandēni, ŋaan i Naŋibaŋi awoon aanten pekadu di adolon.* »^{*}

⁹ Kē pnuurandēn mēnt, pawo pa banwaliin katēmp kēme pawo kak pa banwoon baanwala ka? Jēm ŋbaa ji ji ŋi kē *Abraham ahaŋ Naŋibaŋi ukaan kē Naŋibaŋi aji awo natool ŋi kadunul. ¹⁰ Kē lum di di Naŋibaŋi ajakun aji awo natool ŋi kadunul ba? Wi awaliin katēmp wa, kēme ji abi ado kawala katēmp? Ji abi ado kawala katēmp Naŋibaŋi aji awo natool. ¹¹ Ayeenk pwala katēmp kē pawo uko ulon unkyuunun kē Naŋibaŋi adobi dolaara do kē awo natool ŋi kadunul wi afiyaarulun. Kē hēnk di akakun aŋin baŋaan bti banwoon baanya katēmp aŋē fiyaar Naŋibaŋi, Naŋibaŋi aji bawo batool ŋi kadunul. ¹² Awo kak aŋin banwaliin katēmp, banwoon baanlin ŋi pwala katēmp ŋaŋ bakak aŋaŋ pfiyaar pi Abraham aŋin nja afiyaarulun ji abi ado kawala katēmp.

¹³ Naŋibaŋi ahon ŋfa *Abraham na pntaali pi nul aji balun kayeenk umundu. Mēnt pŋaŋ *bgah pakaan kē Naŋibaŋi ahonja, pfiyaar pi afiyaarulun pakaan kē adinan aji awo natool ŋi kēs ki nul. ¹⁴ Woli pŋaŋ bgah ŋaŋ pakŋun ŋaan ayeenk iko inuura yi Naŋibaŋi ahonun, pfiyaar pawaan keeri udooni, kahon ki Naŋibaŋi kakun kawaan udooni. ¹⁵ Kē uŋē wo uunwo han, bgah baji bado Naŋibaŋi adeebaŋer ŋaan jibi awoon aantaŋ ba, kē bgah baŋale wo baanwoo, pjuban paankak aji pawo.

¹⁶ Hēnk, ŋi pfiyaar di di ŋaan ajaan ayeenkna kahon ki Naŋibaŋi. Kahon mēnt kawo uŋen unkwon pa bampēnnun ŋi *Abraham bti, mēnt pa bankŋaŋun *bgah ŋaŋ, uwo pa banfiyaarulun bti jibi Abraham afiyaarulun. Abraham awo aŋin nja bti. ¹⁷ Naŋibaŋi aji na Abraham ŋi Ulibra wi nul : « *Ddolu iwo aŋin knaali ki ŋtaak ŋtum* »^{*}. » Awo aŋin nja ŋi kadun ki Naŋibaŋi i afiyaarulun, Naŋibaŋi anjaan awul banketun ubida, kado uko unwoon uunwoo, uwo.

¹⁸ Abraham ahaŋ wal wi mnhaŋ manwoon maankak awo, afiyaar aŋē kak aŋin knaali ktum jibi Naŋibaŋi abiin aŋupa aji : « *Jibi ŋjah ŋatumun, hēnk di babuku bakun katum* »^{*}.

¹⁹ Aya pka ŋŋubal iŋeen-week aŋē fiyaaraara fiyaar Naŋibaŋi bē aanwutan nin

^{*} 4:8 Kaŋaam 32.1-2.

^{*} 4:17 Ujuni 17.5.

^{*} 4:18 Ujuni 15.5.

wi atenuŋ uleeful undoon
 abi kaya ya pkeŋ akuŋ aten
 Faara aharul anwoon aankak
 ahil kabuk ; ²⁰ amēban ŋi uko
 wi Naŋibaŋi ahoŋuluŋ, aanwo
 na nŋsal nŋtēb ; abaa ŋēp ŋēp
 afiyaara maakan, adēmana.
²¹ Afiyaar na manjoonan
 kē uko wi Naŋibaŋi ahoŋuŋ
 bti, aka mnhina mi pdo wa.
²² Uko mēntŋ ukaanŋ kē Naŋibaŋi
aji awo natool ŋi kadunul.
²³ Kē woli *Ulibra wi Naŋibaŋi
 uji Naŋibaŋi aji awo natool,
 mēntŋ pa ul aloolan a ŋaŋ ;
²⁴ nŋŋup mēntŋ nawo pa nja
 kak, nŋnfiyaaruŋ kē Naŋibaŋi
 anaŋanuŋ Yetu ŋi pkeŋ ukaanŋ
 kē aji nwo batool ŋi kēŋ ki nul.
²⁵ Yetu mēntŋ awulaniinŋ pa
 ipekadu yi nja, anaŋa ŋi pkeŋ
 nŋhilna nwo batool.

5

Mnjeeh na mnlilan

¹ Kē hēnk keeri, wi pfiyaar
 pi nja padoluŋ kē nwo batool
 ŋi kadun ki Naŋibaŋi, nŋtēpna
 ŋi Ajugun Yetu *Krittu awo ŋi
 mnjeeh na Naŋibaŋi. ² Nfiyaar
 Yetu Krittu ukaanŋ kē Naŋibaŋi
 awul nja bnuura bi nul
 bi nŋmēbanuŋ aliint. Nlilan
 ŋiki nme kē nŋyeenk kafah ŋi
 mndēm mi Naŋibaŋi. ³ Ndo
 ji nŋlilan woli nwo ŋi unoor
 ŋiki nme kē unoor uji uŋij
 kamiir, ⁴ kamiir mēntŋ kaji
 kaŋij pmēban kaliintan ŋi
 unoor, kē pmēban mēntŋan paŋi
 paŋij mnhaŋ. ⁵ Mnhaŋ maanji
 manguur nŋaan nin. Naŋibaŋi
 aŋtēpna ŋi Uhaaŋ wi nul wi
 awuluŋ nja, aŋuman uŋalul ŋi
 nŋhaaŋ nŋi nja.

⁶ Na manjoonan, wi nwoon
 nŋēndobi hinan pbuuran nŋleef
 nŋi nja, wi wi *Krittu akeŋaruŋ
 nja nŋmpokuŋ Naŋibaŋi, ŋi wal
 wi Naŋibaŋi adatuŋ. ⁷ Utam
 maakan pkeŋar nŋaan, adole
 wo natool. Kē nŋaan aŋē hinan
 katēŋ pkeŋar nŋaan anwoon
 nanuura na manjoonan.
⁸ Uko unkyuunuŋ kē Naŋibaŋi
 aŋal nja maakan uwoon kē wi
 nŋhumuŋ ŋi pekadu, Krittu akeŋ
 pa nja. ⁹ Krittu atul pŋnaak pi
 nul pa nja ukaanŋ kē Naŋibaŋi
 aji nwo batool ŋi kēŋ ki nul,
 abaa do do hum kado kawo
 aankluŋ kalowan nja udeeb
 wi Naŋibaŋi? ¹⁰ Woli wi nŋbiinŋ
 awo baŋoorad Naŋibaŋi, akak
 ŋi ploolan na nja wi Abukul
 akeŋuŋ pa nja, hum di di
 akwoon aankbuuran nja wi
 anaŋiinŋ ŋi pkeŋ. ¹¹ Kē uŋē wo
 uunlinŋ ŋi waŋ, Naŋibaŋi ado
 nja kē nŋlilani ŋiki Ajugun Yetu
 Krittu ado nja kē nwo hēnkunŋ
 ŋi ploolan na Naŋibaŋi.

Adam na Yetu Krittu

¹² Name kē pjuban pi nŋaan
 aloolan, *Adam, paŋij pekadu
 ŋi umundu, kē pekadu mēntŋ
 daŋij pkeŋ. Hēnkunŋ baŋaan
 bti bajubani, awo i kakeŋ
 bukai bti. ¹³ Pjuban pawo
 ŋi umundu ji *bgah bi Moyit
 babi bado kawo. Kē jibi
 bawoonŋ baando bi wo,
 Naŋibaŋi aanji mēban pjuban.
¹⁴ Kē du wal wi Adam te
 wal wi *Moyit, pkeŋ papeli,
 padoo diiman mnhina mi
 pa ŋi banwoonŋ baanjuban ji
 Adam ampokuŋ pdo uko wi
 Naŋibaŋi ajakuluŋ.

*Adam awo wo ji anwoon i pbi, Yetu. ¹⁵ Kë pjuban pi Adam paşë wo paanhilan kanaamntën na uţen wi Naşibaţi aţenuţ. Na manjoo-nan pjuban pi űaaű aloolan paţu kę baűaaű batum bakeţi ; kę bnuura bi Naşibaţi başë dëm apel uko męnt. Uţen wi aţępnunţ  i űaaű aloolan, Yetu *Krittu aţen baűaaű udëm apel. ¹⁶ Pjuban pi Adam papaţ maakan na uţen wi Naşibaţi. Naşibaţi awayęş pekadu dloolan, kę pwayęş męnt paşë  ij kakob. Kę uţen wi Naşibaţi uşë do kę amiir ipekadu itum. ¹⁷ Pjuban pi űaaű aloolan pado kę mnhina mi pkeţ manwinanaa, na manjoo-nan űaaű aloolan męnt un akaaű. Kę  i Yetu Krittu aloolan kak űşë yeenk apelan : baűaaű bti banyeenkuű bnuura bweek maakan bi Naşibaţi ado baka kę bawo batool. Krittu ado baka kę bawat pkeţ kakaana ubida wi mn o.

¹⁸ Hęnk, pjuban ploolan pi Adam pado kę baűaaű bti baduknaanaa ; kę hęnk kak di di udo utool uloolan wi Krittu adoluű u ijun baűaaű ubida, kę bawo batool. ¹⁹  i ppok ptiink pi űaaű aloolan, baűaaű batum baneej  i pekadu ; kę  i ptiink Naşibaţi pi űaaű aloolan, baűaaű batum bakak batool  i kadun ki Naşibaţi. ²⁰ *Bgah babii, hęnk kę pekadu daşë tuma tum, kę dko di pekadu datumunţ, bnuura babi atum apel. ²¹ Hęnk, jibi pjuban padiimanunţ mnhina mi pkeţ, hęnk kak di di

Naşibaţi aţępnunţ  i Yetu Krittu Ajugun awul nja bnuura bi nul, űhilna űwo batool  i kadunul, űwat pekadu űkaana ubida wi mn o.

6

Ubida na Krittu

¹ Kę we wi űkakuű keeri? űwo kaduka  i pjuban kay-eeenkna bnuura btum bi Naşibaţi i? ² Nin! űkeţ pa pjuban pi nja, hum di di űhinanuű keeri kaduka  i pjuban? ³ Naamme kę nja bti űnyeenknuű batitmu  i Yetu *Krittu, űyeenk yeenk batitmu  i pkeţ pi nul i? ⁴ Wi űnyeenkuű batitmu, űkeţ amoya na a kahilna jibi ana iinţ  i pkeţ  i mndëm mi Aşin, űwo  i ubida uhalu.

⁵ Kę wi űkakuű baloolan na Yetu  i pkeţ pi nul, űluű kakak baloolan na a kak  i pna a  i pkeţ pi nul. ⁶ űme kę űaaű i űbiin awo apaűana na a, uleef unwoon  i mnhina mi pekadu uhilna utoka, hęnk űwutna kawo  i mnhina męnt. ⁷ űme kę űaaű ankeţunţ abuur pekadu. ⁸ Wi űkeţunţ na *Krittu, űme bnuura kę űluű kaka ubida na a. ⁹ űme kę Krittu anna iinţ  i pkeţ, aankak akeţ, pkeţ paankak ahinana. ¹⁰ Wi Krittu akeţunţ, akeţ kapęnanaan pekadu byaaş bloolan ; kę hęnkunţ wi awoon najeb, aka ubida pa Naşibaţi. ¹¹ Kę an kak hęnk di nawoon kaşal kaji nakeţi, kę pekadu daankak a onjan, naţępna  i Yetu Krittu aka ubida pa Naşibaţi.

12 Nakwut keeri pekadu daɔɔŋ uleefan, uleef unwoon i kaluŋ kakeɔ ; nawutan kado kaɔaŋ iko iwuɔaan yi uleefan unaluŋ. 13 Nakwut nin dko dloŋ ɔi uleefan dawo ɔi pekadu, dado kado iko inwoon iinwo itool. Wi nanaɔiin ɔi pkeɔ aka ubida, naɔɔpɛn ɔɔp nawul Naɔɔibaɔi ɔleefan. Nadolan uleefan bti udo kado uko unwoon utool ɔi kadun ki Naɔɔibaɔi. 14 Na manjoonan, pekadu daankak ahinan nin uko ulon ɔi an : naankak awo ɔi mnhina mi *bgah bi Moyit, nawo ɔi bnuura bi Naɔɔibaɔi.

Pdo uko unwoon utool

15 Kɛ we wi ɔwoon kado ba? Wi ɔwoon ɔnɛwo ɔi mnhina mi *bgah bi Moyit awo ɔi bnuura bi Naɔɔibaɔi, ɔwo kaduka ɔi pekadu i? Nin, mɛntɔ hɛnk da. 16 Naamme kɛ woli nawutar uleefan ɔnaaŋ aloŋ kɛ awo naɔih i nan, naji nawo ɔi mnhina mi nul i? Woli pekadu di di nawutaruŋ uleef, daji daɔiŋ pkeɔ, woli Naɔɔibaɔi a, naji nawo baɔool. 17 Nawulɛn ɔbeeb Naɔɔibaɔi : An nambiin awo ɔi mnhina mi pekadu, nakak hɛnkuŋ aɔaŋ na ɔhaaŋan bti pjukan pi nayeenuŋ. 18 Hɛnkuŋ nabuur ɔi pekadu akak aji nado iko inwoon itool.

19 Mɛnkhoŋ na an ɔiki naando bi hil pyikrɛn. Nawo ɔfa baɔnaaŋ banɔuun ɔhaaŋ ɔi baka bti ɔi iko itop na pjuban, hɛnk naji nabi pok pok pɔaŋ Naɔɔibaɔi ; kɛ hɛnk kak di di nawoon hɛnkuŋ kaɔu

ɔhaaŋan bti ɔi pdo kado iko inwoon itool kakaana ubida uyimanaan. 20 Wi nabiin awo ɔi mnhina mi pekadu, naando ji naɔal kaji nawo kado iko itool. 21 We wi nakaan wi nadoluŋ iko yi, yi nakkowariin hɛnkuŋ ba? Iko mɛntɔ itij pkeɔ. 22 Hɛnkuŋ wi nabuuruŋ pekadu akak alempar Naɔɔibaɔi na ɔhaaŋan bti, uko wi nakkaan uwo ubida uyimanaan na pka ɔi ubaaɔnaani ubida wi mnto. 23 Aa, pjuban paji paɔiŋ pkeɔ, kɛ uko wi Naɔɔibaɔi aɔaŋ aji ɔen uɔɛ wo ubida wi mnto ɔi Yetu Krittu Ajugun.

7

Plempar Naɔɔibaɔi phalu

1 An bayit naan, dme kɛ name *bgah bi Moyit bnuura, name keeri kɛ bgah bawo pa ɔnaaŋ ado kaɔaŋ ba wal wi awoon aando bi keɔ. 2 Nawulɛn ɔten ɔi uko wi bniim : bgah baji ɔnaaŋ awo kawo na ayinul te ukeɔul. Wal wi akkeɔuŋ, awo najeeh, 3 ahilan kaniimar na ɔniint aloŋ. Aɔale ya na ɔniint aloŋ nampaɔi wal wi ayinul ahumuŋ najeb, aanwo ɔi bgah.

4 An bayit naan, hɛnk di uwoon pa an kak. Nawo hɛnkuŋ biki *Krittu, pkeɔ pi nul pabuuranan ɔi mnhina mi *bgah. Nawo bajeeh hɛnkuŋ ahinan kawo biki Krittu, annaɔiin ɔi pkeɔ, kahilna kalil Naɔɔibaɔi. 5 Wi ɔbiin aɔaŋ iko yi ɔleef ɔi nja ɔnaaluŋ ɔaŋ, pekadu daji

daṭəpna ʈi bgah kado nja n̄nal pdo iko iwuṭaan ituminjaan iṭij pkeṭ. ⁶ Kē n̄sē wo n̄enkak awo hēnkuṭ ʈi mn̄hina mi bgah. Nwo ji baṅaaṅ bankeṭuṅ, kē bgah baankak aka mn̄hina ʈi nja. Uhaaṣ wi Naṣibaṭi udo kē n̄hinan plempara ʈi udolade uhalu ; awo n̄enkak awo ʈi mn̄hina mi *bgah bi Moyit ji ʈfa.

Pgut na pekadu

⁷ Kē we wi n̄woon keeri kaji? *Bgah bi Moyit ʈi uleef wi ba bawo pekadu i? Nin! Mēnt̄ hēnk da. Kē uṣē wo woli mēnt̄ *bgah ba lah, mēnkme uko unwoon pekadu. Woli mēnt̄ bgah bajakuṅ lah *wutan kaṅeebar bka bi ṅaaṅ*[☆], mēnkme uko unwoon pṅeebar uko wi ṅaaṅ. ⁸ Pekadu daṭəpna ʈi uko wi bgah baṭuun pdo adolēn kē n̄ji kaṅeebar iko itum impaṭi. Woli bgah baanwoo, pekadu dakeṭi. ⁹ Ji mbi ndo kame bgah, dwo najeb kē wi mmehaṅ me uko wi bgah bajakuṅ, kē pekadu daṣē buka, ¹⁰ kē n̄sē keṭ. Hēnk, bgah banwoon i kawulēn ubida babaa ʈēp ʈēp aṭijēn pkeṭ. ¹¹ Pekadu daṭəpna ʈi uko wi bgah baṭuun pdo aguurnēn, kē uko mēnt̄ ukaṅ kē nkeṭi. ¹² Kē hēnk di bgah bayimanuṅ, iko bti yi bgah bajakuṅ kē iwo itool akuṭ anuura. ¹³ Kē uko unnuuriin̄ mēnt̄, ukak hēnkuṭ uko unjaan̄ ufiṅ pa n̄ji i? Nin! Mēnt̄ hēnk da, pekadu daṭəpnuṅ ʈi uko unuura afiṅēn kahilna kadiiman uko

unwoon pekadu. Pekadu daṭəpna ʈi uko wi bgah baṭuun pdo adiiman pyiban pi da.

¹⁴ N̄me kē *bgah bawoona du Naṣibaṭi, kē n̄ji n̄sē wo ṅaaṅ najēn awaapana kawo ʈi mn̄hina mi pekadu ¹⁵ Na manjoonan, mēnji kame uko unkaṅ kē n̄ji kado iko yi njaan̄ kado. Mēnji kado iko yi n̄jaluṅ pdo, dji kado yi mpokuṅ. ¹⁶ Kē woli mēn̄nal pdo iko yi n̄ji kadoluṅ, udiiman kē dyikrēn kē bgah banuura. ¹⁷ Aṣē wo mēnt̄ n̄ji ʈi uleef naan djaan̄ kado haṅ, pekadu danwoon ʈi n̄ji meet̄ da. ¹⁸ Dme kē bnuura baanwo ʈi n̄ji, baanwo ʈi ṅaaṅ najēn i nwoon. Dji kaṅal pdo bnuura kaṣē wo mēnji kahan̄. ¹⁹ Mēnji kado bnuura bi n̄jaluṅ kabaa ʈēp ʈēp kado buṭaan di nwoon mēn̄jali. ²⁰ Kē hēnk, woli mēn̄nal pdo iko yi n̄ji kadoluṅ, udiiman kē mēnt̄ n̄ji dwoon̄ ankdoluṅ ya, pekadu danwoon ʈi n̄ji meet̄ da.

²¹ N̄ji n̄jaluṅ pdo bnuura bi *bgah bajakuṅ, dwin uko wi : buṭaan bi bi njaan̄ kado. ²² Ddinan na uhaaṣ wi naan bti ʈi uko wi bgah bi Naṣibaṭi bajakuṅ, ²³ aṣē wo ʈi uleef naan meet̄ na uko ulon̄ unjaan̄ ugut na bgah bi mmeen̄ aji bawo bnuura, kadolēn nkak nakalabuṣ i pekadu danjaan̄ daṭəṅēn. ²⁴ Ni n̄ji n̄wuṭēni! In akluṅ kabuuranaan ʈi uleef wi, unwoon̄ wi pkeṭ? ²⁵ Dbeeb Naṣibaṭi! Aṭəpna ʈi Yetu *Krittu

☆ 7:7 Natanan ʈi Ppēn 20.17; na ʈi Pleṣan 5.21.

abuuranaan.

Hënk na uhaaş wi naan bti dji kataş bgah bi Naşibaţi, kē ti uleef wi naan nşē wo ti ptaş pekadu.

8

Ubida wi Uhaaş wi Naşibaţi ujaan uwul

¹ Woli iwo ti ploodan na Yetu *Krittu, Naşibaţi aankluŋ kaji keeri kē iduknaanaa.

² Hënkun itaş *Uhaaş wi Naşibaţi unjaan uţēpna ti Yetu Krittu kawulu ubida, ubuuraniin pekadu na pkeţ*.

³ *Bgah bi Moyit baanhil pdo haŋ, ŋiki iko yi uleef wi nja unjalun ido kē bgah baanka mnhina maŋ. Kē Naşibaţi aşē buuran nja wi ayilun Abukul abi ji ŋaan najēn abot awo bţēŋan pa pyeenkar nja kakob pa ipekadu yi nja. ⁴ Naşibaţi ado uko waŋ, uko wi bgah bajakuŋ uhilna udolana kadiimanaan kē Naşibaţi awo natool. Uko mēnt uwo pa nja nēnktaşun Uhaaş wi nul awo nēnktaş iko yi uleef wi nja unjalun.

⁵ Baŋaan banjaan bataş iko yi nleef ŋi baka ŋanjalun baji başal ikow yi baka ŋaŋ. Kē baŋaan banjaan bataş *Uhaaş wi Naşibaţi başē ji başal iko inwoon yi wa. ⁶ Woli ŋşal ŋi nja ŋaşaş iko yi nleef ŋi nja ŋanjalun, ŋluŋ kakeţ. Kē ŋşal ŋi nja ŋaşale taş Uhaaş wi Naşibaţi, ŋwo na ubida ŋhaaş ŋi nja ŋabot kaţoora. ⁷ Ptaş iko

yi nleef ŋi nja ŋanjalun pawo pğut na Naşibaţi ; uleef wi nja uunji utaş bgah bi Naşibaţi abot awo uundo hilan ptaş ba. ⁸ Woli ŋaan ataş iko yi uleeful unjalun aanhilan kalil Naşibaţi.

⁹ Hënkun naankak ataş iko yi nleefan ŋanjalun, nataş *Uhaaş wi Naşibaţi, unwoon ti an. Baŋaan banwoon baanwo na Uhaaş wi Yetu *Krittu, baanwo biki nul. ¹⁰ Kē Krittu aşē wo ti an. Hënk, wi nleefan ŋadoon awo ŋi pkeţ ŋiki najubani, Uhaaş wi Naşibaţi uwulan ubida ŋiki nawo batool ti kēş ki Naşibaţi. ¹¹ Kē woli uhaaş wi anaŋanaanun Yetu ti pkeţ uwo ti an, annaŋanun Yetu ti pkeţ alun kaţēpna ti uhaaşul unwoon ti an kawul nleefan ŋanwoon ŋi pkeţ ubida.

¹² An bayiţ naan, nēnwō keeri kado kataş iko yi nleefun ŋanjalun, ŋwo kado kataş uko wi *Uhaaş wi Naşibaţi ujakuŋ. ¹³ Woli nataş iko yi nleefan ŋanjalun nalun kakeţ. Kē woli Uhaaş wi Naşibaţi uţēnkan kē napok pdo iko yi nleefan ŋanjalun nalun kaka ubida. ¹⁴ Baŋaan biki Uhaaş wi Naşibaţi ukţonun ŋaŋ bawoon babukul. ¹⁵ Uhaaş wi nayeekun uunkdolan nawo bajuuk bankţi'ulun. Udolan kē nawo bubuk Naşibaţi banjaan bahuuran kaji na a : « Abba†! Paap! » ¹⁶ Uhaaş wi Naşibaţi uţup nja ti ŋhaaş ŋi nja

* **8:2** Nataş Uhaaş wi Naşibaţi unjaan uţēpna ti Yetu Krittu kawulan ubida, ubuurananan pkeţ; ti ŋibra ŋlon bapiit aji dtaş Uhaaş wi Naşibaţi unjaan uţēpna ti Yetu Krittu kawulēn ubida, ubuuranaanun pkeţ. † **8:15** Abba :ŋi uţup uaramayik dawoon Paap.

kë ηwo babukul. ¹⁷ Wi ηwoon babuk Naşibaţi, ηluη kayeenk uko wi ahoηuη. Woli ηhaj na Krittu, ηluη kayeenk na a uko wi Naşibaţi ahoηuη, kawo  i mnd m na a.

Mnd m manklun kabi

¹⁸ Dwin k  mnhaj mi ηkhajuη h nkuη maanhilan kaliη na mnd m mi Naşibaţi aklun kayuuj  i nja. ¹⁹ Iko yi Naşibaţi apaşuη iwo  i pyoonk maakan wal wi Naşibaţi akdi-imanuη banwoon babukul. ²⁰ Umundu utaran atool pya katoka b  m nt   wul uηaluη ηal wa, Naşibaţi adoluη haη a   wul wa mnha  ²¹ k  uluη kabuur p oka, kaneej  i mnjeeh mi babukul bakluη kaka  iki bawo  i mnd m.

²² Nme k  te h nkuη iko yi Naşibaţi apaşuη b i iwooni awo  i mnhaj ji  naa  ankyaan kabuk. ²³ M nt umundu  a  ukhajun, nja kak ηnwoon na *Uhaa  wi Naşibaţi k  uwo u en uteek wi nul, ηwooni  i ηhaa  ηi nja meet  i ηwoon maakan  i pyoonk Naşibaţi adiiman k  ηwo babukul abot abuuran ηleef ηi nja. ²⁴ Mnha  mi ηwoonaanuη mando k  ηme k  ηbuuri. K  woli ηdo bi win uko wi ηha uη, m nt mnha  ma. In akha uη uko wi adoon abi win? ²⁵ K  ηşale wo η nwin uko wi ηha uη ηtaman  i pyoonk wa.

²⁶ Jibi ηbi şniin, *Uhaa  wi Naşibaţi u i u  nk nja ; wi ηwoon η mme uko wi ηk nehanuη Naşibaţi, Uhaa  u i u nehan pa nja ka   wo uunji

u  pna  i η up. ²⁷ Naşibaţi ammeen uko unwoon  i ηhaa  ηi nja b i, adinan  i uko wi uhaa  wi nul ujakun  iki ujaan u nehand r ba aan biki Naşibaţi jibi Naşibaţi aηaluη. ²⁸ Nme k  Naşibaţi aji lemp  i uko undoli pa bnuura bi ba aan b i ban aluluη, bawo biki adatuη pa uko wi aηaluη pdo. ²⁹ Ba aan m nt ado bi dat dat baka, adinan pdo baka bawo ji Abukul, h nk, abukul a   wo bajeen i babukul batum. ³⁰ Naşibaţi adu keeri ba aan biki adoon abi dinan dinan aji adati ; biki aduun ado k  bawo batool  i k ş ki nul ; biki adoluη k  bawo batool ad man baka.

Pd m pi uηal wi Naşibaţi

³¹ K  we wi ηwoon ka up  i uko m nt b i? Woli Naşibaţi awo na nja, aloη ahinan kaşoor nja i? ³² Ul anwoon aanneenan Abukul toot s, a   wula pa nja b i. Wal wi Naşibaţi adoon ado haη, hum di awoon aank en nja kak  i bnuura bi nul iko b i. ³³ K  in aktaparun b up biki Naşibaţi adatuη? Nin  naaη aloη na manjoonan aanhili. Naşibaţi ajakuη bawo batool, ³⁴ in ahilun keeri kaji baduknaanaa? Nin aloη! *Krittu ake  k  Naşibaţi ana ana  i pke , k  awo h nkuη  i ka en kadeenu ki Naşibaţi a upar nja. ³⁵ K  we ukp nanuη nja uηal wi Krittu aηaluη nja? Phaajala, mnhaj, unoor, k me ubon, bwaan, k me iko injaan ido

buṭaan këme bfiṅar? ³⁶Hënk di upiitaniin ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi aji :

« *Iwi ikaan kë nji ṅñog pkeṭ nfa na utaakal.*

Nwo ji ṅkaneel ṅi bakñooṭun pya kafin. »^{*}

³⁷ Kë ṅṣë wat iko mënṭ bti ṭiki *Krittu aṅal nja. ³⁸ Dwin kë nin uko ulon uunhil kapënan nja ṭi uṅal wi Naṣibaṭi aṅaluṅ nja : mënṭ pkeṭ pa këme ubida, ṅwanjut, këme ṅntaayi, mënṭ ṅṭa da këme faan, këme bankṣihun, ³⁹ mënṭ iko yi bko duuṭ ya këme yi mboṣ uṭeeh. Nin uko ulon umpaṣaniin uunhil kapënan nja ṭi uṅal wi Naṣibaṭi anṭëpnun ṭi Yetu Krittu Aju-gun aṅal nja.

9

Pdat pi Naṣibaṭi adatuṅ Itrayel

¹ *Krittu ame kë uko wi nji kabiin pṭup uwo manjoonan ; mënṅṭilan, kë *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unwoon ṭi nji udi-man kë uko wi nji kajakuṅ uwo manjoonan : ² uhaaṣ wi naan ujoṭan maakan kë mbot ahaj maakan. ³ Ddoo hokan hokan Naṣibaṭi afëpën nji ṭi uleef wi naan mbot nlow Krittu pa bnuura bi bayiṭ naan, biki pntaali pi naan. ⁴ Bawo biki pntaali pi *Itrayel, akuṭ awo biki Naṣibaṭi adatuṅ bawo babukul. Naṣibaṭi adiiman baka mndëm mi nul. Ado *bhoṅar na baka abot awul baka bgah bi nul na

idolade yi pdëmanaan Naṣibaṭi na iko bti yi ahoṅuṅ. ⁵ Bawo biki pntaali pi bateem nja bammeṭaniin. Kë ṭi pntaali mënṭ pi pi Yetu apënnuṅ, ul ampeluṅ iko bti, awo Naṣibaṭi, awo na bnuura te mnṭo! Uwo haṅ.

⁶ Uko undoluṅ pntaali pi Itrayel kakṣa uunwo kë Naṣibaṭi aando uko wi ahoṅuṅ. Uko unwoon uwo kë mënṭ bañaan biki Itrayel bti bawoon biki pntaali pi Naṣibaṭi. ⁷ Bañaan bti biki pntaali pi *Abraham baanwo babukul na manjoonan. Hënk di di Naṣibaṭi ajakuṅ na Abraham aji : « *Bankpënnuṅ ṭi Itaak ṭañ bakwoon pntaali pi nu.* »^{*} ⁸ Mënṭ bampënnuṅ ṭi Abraham bti keeri bawoon babuk Naṣibaṭi, biki Naṣibaṭi ahoṅuṅ aji bawo pntaali pi nul bawoon babukul. ⁹ Uko wi ahoṅuṅ Abraham wii wi, aji : « *Dluṅ kabi ṭi pkili ṭi wal wi ; uṭënk wal mënṭ Faara aharu abuk napoṭ ṅiint.* »^{*}

¹⁰ Kë uṣë wo uumbaan hënk. Naṣalan *Rebeka : babukul batëb biki akaan na Itaak ateem nja bawo kbet. ¹¹⁻¹² Ji babi bado kabuka, ji babi bado kado uko unuura këme uwuṭaan, Naṣibaṭi aji na Rebeka aji : « *Pntaali pi naweek pabi kado kalempar pi nampoṭi.* »^{*} Naṣibaṭi aṭup haṅ kadiimanaan kë ul adatuṅ jibi aṅaluṅ, uunwo wo uko wi alon ṭi baka adoluṅ. ¹³ Kë hënk kak di di Naṣibaṭi aṭiiniin

^{*} 8:36 Kañaam 44.22.

^{*} 9:7 Ujuni 21.12.

^{*} 9:9 Natenan ṭi Ujuni 18.10.

^{*} 9:11-12 Ujuni 25.23.

^{*} 9:13 Natenan ṭi Malaki 1.2-3.

ti Ulibra wi nul aji : « *Djal Yakob ašë pok Etawu* »*
 14 Njal keeri kaji Našibați aanwo natool i? 15 Nin! Ațup Moyit aji : « *Dmiir ñaaŋ i njalun pmii, kañaga i njalun kañaga* »* 16 Uko mënț udi-
 iman kē woli Našibați adat ñaaŋ, aanji ten ti uko wi ñaaŋ mënț kēme wi ahilun kado, mñaga mi nul mankaan kē aji data. 17 Ti Ulibra wi Našibați, aji na *Farawuna nașih i Ejiptu : « *Kē uko unkaan kē nțu'u ti pșih uwo kē djal kațëpna ti iwi kayuuj mnhina mi naan, katim naan kahilna kameețana ti umundu bti.* »* 18 Iko bti iwoona ti uko wi Našibați aŋalun pdo, ahinan kañaga bañaan kēme kado baka batam ikow.

Udeeb na mñaga mi Našibați

19 Ñaaŋ alon ahinan keeri kahepar kaji : « Hum di di Našibați ahinanun kadeebațer nja wi ajaan ado nja ŋdo jibi aŋalun ŋdo? » 20 Kē nșë heparan an bayit naan, nașal aji nawo bahon kado kahepar Našibați uko wi akdolun ba? *Pțukar paji pahepar ambomanun pa uko unkayi kē aboman pa na jibi abomanderun pa i*?* 21 Ambomanun pa ahinan kaboman pțukar pnuura na pțukar pwuțaan ti ufuuș uloolan wi awoonaanun.

22 Kē hēnk kak di di Našibați abiiŋ aŋal pdiiman udeeb wi

nul kabot kadiiman mnhina mi nul bañaan bti bantaanun na pyeenk kakob. Așë baa țep țep amiir baka. 23 Ado han wi adiimanun jibi adēmun maakan wi aňagiin bañaan biki adatur pa bawo ti mndēm mi nul. 24 Nja ŋwoon biki Našibați adatur mēnt, ŋenwo bayuday țañ, banwoon baanwo bayuday bawo ti bakaan mēntan. 25 Hēnk di di Našibați ajakun na Hotea ti ulibra wi nul :

« *Bañaan banwoon baambi wo biki pntaali pi naan kē nșë do baka bawo biki pntaali pi naan.*

Bañaan biki nwoon mēmbaan kaŋala kē nșë ŋal baka maakan. »*

26 Akak aji na a :

« *Dji na baka, naanwo biki pntaali pi naan kē bașë lun kadu'an babak Našibați ajug ubida.* »*

27 Kē hēnk di di *Itayi *Națupar Našibați ajakun na babak Itrayel :

« *Babuk Itrayel batum ji pyiw panwoon du kaban ki bdëk, kē bantiinku ti baka țañ bakdukiin kabuur.*

28 *Ajugun alun kataran taran kado ti umundu uko bti wi abiiŋ ațup aji ado.* »

29 Itayi akak ațiiŋi aji :

« *Woli Ajugun *Anhiniin iko bti*

* 9:15 Natenan ti Etekiyel 33.19. * 9:17 Natenan ti Ppën 9.16. * 9:20 Natenan ti Itayi 29.16. * 9:25 Hotey 2.25. * 9:26 Hotey 2.1. * 9:28 Itayi 22.23.

*aandukar nja lah bañaan
balon biki pntaali pi nja
nwoha ji biki ubeeka wi Fodom
kaba fuş jibi babaan biki
ubeeka wi Gomora*.* »

³⁰ Kë we wi nwoon kate ti uko wan? Wii wi : bañaan banwoon baanwo bayuday banwoon baankla tfa pwo batool ti kadun ki Naşibaţi, bakak batool ti kadunul tiki bafiyaara. ³¹ Kë biki Itrayel banklaan pwo batool ti kadun ki Naşibaţi aţepna ti bgah bi Moyit başë wo baanhili. ³² Kë we ukaan ba? Başal aji ptaş bgah paktuun bawo batool ti keş ki Naşibaţi, baanyikrën kë bawo i kafiyaara. Bajot ti plaak panjaan pado bañaan bahubta, ³³ Hënk di di upiitaniin ti Ulibra wi Naşibaţi aji :

« *Tenan! Dtu plaak plon du*
**Fiyon.*†

*Plaak pa pdo bañaan
bahubta babot bajot.*

*Kë banfiyaarun plaak mënţ
başë wo baankkowa nin.*
»

10

¹ An bayiţ naan, uko wi nji njalun maakan ti uhaaş naan, uko wi nji kañehandërun bayuday Naşibaţi, uwo babuur. ² Dme kë bañala maakan, kë unjal wi bañalulun uşë wo uunwo na kame, ³ baanyikrën jibi ajaan ado ñaan awo natool ti kadunul. Balaana pwo batool ti kadunul na iko yi başalun bukal ti nleef ni baka.

Hënk, bapok udolade wi nul wi ajaan aţepna kado bañaan bawo batool ti kadunul. ⁴ Na manjoonan *bgah bi Moyit badolun hënkun kë nban du *Krittu, banfiyaarulun bti bawoona batool ti kadun ki Naşibaţi.

⁵ *Moyit ti uleeful adiiman ti npiit ni nul jibi ñaan ajaan aţepna ti ptaş bgah kawo natool aji : « *Ñaan anktaşun iko bti yi bajakun, aka ubida unkwonun ti ba* »* ⁶ Kë uţup wi Naşibaţi aţupun ti pwo natool panwoonun du pfiyaar uşë ji : Kdo kaji ti uşalu : « *In akluñ kapaya baţi?* » Krittu aando bi wala wala ti ba i? ⁷ Kdo kaji kak : « *In akluñ kawala du bnjiir?* » Krittu aando bi naţa naţa ti pkeţ i? ⁸ Kë we wi ujakun keeri? *Uţup wu wun aņogu, uwo ti mntumu, awo ti uhaaşu.** Uţup mënţ uwoon uţup wi nktupun unjakun aji ñaan awo i kafiyaar. ⁹ Woli itup na mntumu aji Yetu awoon Ajugun abot afiyaar ti uhaaşu kë Naşibaţi anaţana ti pkeţ, klun kabuur. ¹⁰ Na manjoonan, pfiyaar du uhaaş meet pajaan paţij pwo natool, pţup na mntum kaji Yetu awoon Ajugun paji paţij mbuur. ¹¹ Hënk di di *Ulibra wi Naşibaţi ujakun : « *Bañaan bti banfiyaarulun baankkowa**. » ¹² Hënk, uunka nayuday këme anwoon aanwo nayuday : bukal bti baka Ajug baka aloolan, anjaan atuum

* 9:29 Natenan ti Ujuni 19.24-35. † 9:33 Fiyon: Dawo katim kalon ki Yerutalem.

* 10:5 Bgah 18.5. * 10:8 Pleşan 30.12-14. * 10:11 Natenan ti Itayi 28.16.

bnuura bañaan bti banṭuun
mnhaṭ mi baka ṭi a. ¹³ Na
manjoonan anṭuun mnhaṭ mi
nul ṭi Ajugun aluṭ kabuur*.

¹⁴ Kē hum di di bakṭuun
mnhaṭ mi baka ṭi Ajugun, wi
bawoon baanfiyaara? Hum
di bakfiyaaruluṭ, wi bawoon
baambaan katiinka uko wi
nul? Hum di baktiinkuṭ uko
wi nul, wi nin aloṭ awoon
aanṭup baka wa? ¹⁵ Kē hum
di di ṅaan aṭṭupuṭ baka wi
bawoon baanyil nin aloṭ? Kē
hēnk di di Ulibra wi Naṣibaṭi
ujakuṭ: « *Natenan jibi unuuri
pwīn bañaan bankṭijun Uṭup
Ulil Unuura!* »*

¹⁶ Kē mēnt bayuday bti
baṣaan aṭaṣ *Uṭup Ulil Un-
uura. Hēnk, *Itayi *Naṭupar
Naṣibaṭi ahepar aji: « Ajugun,
in afiyaaruṭ uṭup wi ṅṭupuṭ*?
» ¹⁷ Pfiyaar paji pawoona ṭi
uko wi ṅaan atiinkuṭ, kē uko
wi ṅaan atiinkuṭ uwoona du
uṭup wi *Krittu.

¹⁸ Kē nṣē hepar keeri, bayu-
day baantiink ṭiink i? Na man-
joonan batiinki. Upiitana ṭi
*Ulibra wi Naṣibaṭi aji:

« *Pdiim patiinkana ṭi umundu
bti,*

*ṅṭup ṅaban du kaban ki
umundu.* »*

¹⁹ Kē nkak ahepar, biki
*Itrayel baantee i? *Moyit
ateem ṭi uko waṭ wi ajakuṭ
aji Naṣibaṭi aji:

« *Ddolan nakuj bañaan ban-
woon baanwo pntaali
pi naan,*

*ddolan nadeebaṭēr
bañaan banwoon
baamme nin uko uloṭ
ṭi nji.* »*

²⁰ *Itayi Naṭupar Naṣibaṭi
adoo ṅoom aji Naṣibaṭi aji:

« *Banwoon baankla'ēn baw-
inēn,
dwinana du banwoon
baanheparaan.* »*

²¹ Kē ṭi uko wi Itrayel aṣē
ji: « *Nwal bti, ddek kañen
bañaan banwoon baantiinkēn
abot atam ikow.* »*

11

*Mñaga mi Naṣibaṭi aṅagiin
pntaali pi nul*

¹ Dhepar keeri: Naṣibaṭi
apok pntaali pi nul i? Nin! Nji
ṭi uleef naan dwo nayuday, i
pntaali pi *Abraham, i pṣini
pi *Benyamin. ² Naṣibaṭi
aampok pntaali pi nul pi
adoon abi dat dat. Jēm
name uko wi *Ulibra wi
Naṣibaṭi upiitun ṭi dko di *Eli
aṅomanun du Naṣibaṭi ṭi uko
wi Itrayel? ³ Aji na a: «
Ajugun, bafin *baṭuparu akuṭ
atok iliit yi mngur yi nu. Nji
aloolan ddukiin kē bakak
aṅal kafinēn. »

⁴ Kē Naṣibaṭi aṣē teema aji
: « *Ddat baṭaṣar naan iñeen-
week ṅyaaṣ iñeen paaj na uloṭ
(7000) banwoon baandēman
Baal. »* ⁵ Kē hēnk di uwoon
hēnkun. Naṣibaṭi ṭi mñaga mi
nul adat baloṭ bantiinku kē
bawo biki nul. ⁶ Adat baka
ṭi mñaga mi nul, mēnt iko yi

* 10:13 Natenan ṭi Yowel 3.5. * 10:15 Natenan ṭi Itayi 52.7. * 10:16 Natenan
ṭi Itayi 53.1. * 10:18 Kañaam 19.5. * 10:19 Natenan ṭi Pleṣan 32.21. * 10:20
Natenan ṭi Itayi 65.1. * 10:21 Natenan ṭi Itayi 65.2. * 11:4 1 Baṣih 19.10,18.

badolonj ikaanj ; woli hënk da lah, mñaga mi Naşibaţi maankwo mi manjoonan.

⁷ Kë we wi ŋwoon kamëban ti uko wan? Pntaali pi Itrayel paanwin uko wi paklaanj, biki Naşibaţi adatonj tañ bawinun wa. Kë bandukiinj başë dënët ŋhaaş. ⁸ Hënk di di upiitaniinj ti *Ulibra wi Naşibaţi aji :

« *Te nta Naşibaţi ado ŋhaaş ŋi baka kë ŋadënëti kës ki baka kaankak awin, ibaţi yi baka iinktiink.* »^{*}

⁹ Kë *Dayiţ naşih akak aji :
« *Pde pi baka pawoon btaaw, bahilna bajot, bakoba kakob ki bataanjanaanun.*

¹⁰ *Dolan kës ki baka kafël bado bakak bakuul dolan baka bado kajinj ŋwal bti*^{*}. »

¹¹ Kë nşë hepar keeri : biki Itrayel bajot pjot pi bawoon baanknaţa nin i? Nin! Pjot pi baka pado banwoon baanwo bayuday bahilan babuur, kadoona bayuday bakuj baka. ¹² Kë woli phubta pi bahubtiinj pado kë bañaanj bti biki umundu bayeenk bnuura bweek, kë pjot pi baka pado kë ŋtaak bti ŋayeenk bnuura bweek, wel wi pkak baka bti ti mbuur pawoon paanktiij?

¹³ An nanwoon naanwo bayuday dţupan hënkunj: nji dwoon *nanjañan i Naşibaţi ayilun du an, dji kalilan maakan pdo ulemp unwoon wi naan, ¹⁴ ŋiki dñal pdo bañaanj biki pntaali

pi naan bakujan, balonj ti baka bahilna babuur. ¹⁵ Wi Naşibaţi apokunj biki *Itrayel, bandukiinj bahilan akak du a. Hënk, woli Naşibaţi akak atiinkar na biki Itrayel, uwo wo ji pwul ubida banketunj keţ.

¹⁶ Woli bawul Naşibaţi pde pteek, pde pandukiinj bti payimani. Woli intaañ yi bko iyimani, bko bti bayiman kak. ¹⁷ Itrayel dawo ji bko bi mno-liwera bi batepiinj bi Naşibaţi afalonj inah ilonj ; aşë tu iwi inwoon iinwo nayuday ti dko di bafalunuj ya, ihilna iyeenk pñaak pankwoonun du kantaañ ki bko. ¹⁸ Kë işë wo i kawut kaşal kaji ipel inah infalaniinj yun. Leşan tañ kë mënţ iwi iţijanun intaañ yi bko mënţ, yul iţijaniinj.

¹⁹ Dme kë iji inah mënţ ifalana falana ihilna iyeenk dko di yul ibiinj awo. ²⁰ Hënk da. Inah ifalana falana ŋiki yaanfiyaari, kë iwi işë wo dko di iwoon ŋiki ifiyaari. Wutan keeri kado kahomp, ţëpan ţëp ido kalipara. ²¹ Woli Naşibaţi apënan inah inwoon yi nul, hum di awoon aanhil pdo hañ kak na iwi ba?

²² Hënkunj iwin jibi Naşibaţi ahiini kawul ñaan bnuura na jibi ahiini kakob ñaan. Aweţan banjotonj aşë wulu bnuura. Ado kawulaaru wul bnuura woli itaman amëban bnuura bi nul. Woli iindo hañ, apënanu ti dko di iwoon. ²³ Kë bukal, woli baanduka ti ppok pfiyaar bakak du di babiinj awo ţfa, ŋiki Naşibaţi

^{*} 11:8 Natenan ti Pleşan 29.3. ^{*} 11:10 Pleşan 29.3; Itayi 6.10; 29.10.

aka mnhina mi pkakan baka da. ²⁴ Iwi, iwo kanah ki bko bpaajal ki Naşibaţi afaluŋ abi tu ti bko bi nul bi atepiin. K  bayuday, bawoon inah yi bko bi batepiin tepi buŋ. Naşibaţi ahilan keeri kakakan baka du bko banwoon bi baka.

Mbuur mi Itrayel

²⁵ An bayiŋ naan, m n jal an nawoon naanwo bayuday nado kahomp. H nk, d tupan uko ummeniin unwoon ti uko undoluŋ pntaali pi *Itrayel : baloŋ ti baka bakak atam ikow, abot aluŋ kaduka haŋ te wal wi an nanwoon naanwo bayuday biki Naşibaţi adatuŋ bti nakbuuruŋ. ²⁶ H nk, biki Itrayel babuur, h nk di di Naşibaţi ajakuŋ ti ulibra wi nul :

« *Aloŋ aluŋ kawoona *Fiyon pbuuran baka wal m n ŋ biki pntaali pi Yakob baş  ba a an ppok n.*

²⁷ *Uko m n ŋ wi wi nhoŋuŋ aji ddo,*

*wal wi nkap nanuŋ pekadu di baka, ti bhoŋar bi nji kaluŋ kado na baka. »**

²⁸ Woli  naŋ aten jibi bapokuŋ p aş *U up Ulil Unuura, bawo başoorad Naşibaţi, nahilna natiink wa. K  baş  woha biki Naşibaţi adatuŋ, a al baka  iki aten ti bhoŋar bi abiiŋ ado na bateem baka.

²⁹ Aanji teh uko wi adooŋ abi  en  en, aanji  ilma ba a an biki adooŋ abi dat dat.

³⁰ An nanwoon naanwo bayuday nabi pok p aş Naşibaţi, k  a   bi miiran wi bayuday babiin apok p a a.

³¹ K  kamiir ki amiiranaŋ, kado k  ahil kak kamiir bayuday bampokuŋ p a a.

³² H nk, Naşibaţi ado k  ba a an bti baduka ti ppok p iinka awo wo ji bad taa. Ado do haŋ kahilna kamiir ba a an bti.

³³ In ahilanuŋ kaniib pyok pi Naşibaţi na u al untuŋa wi nul na iko yi ameeŋ? In ahiluŋ kame u al wi nul, in ahiluŋ kapiban uko wi akdolouŋ? ³⁴ H nk di di upiitaniin ti *Ulibra wi Naşibaţi, aji :

« *In ahilanuŋ kame u al wi Ajugun?*

In ahiluŋ kawula u al? »

³⁵ « *In a e tanuluŋ kadoo kayoonk baluk? »**

³⁶ H nk di uwoon, iko bti iwoona du a, iko bti i  pna ti a, iko bti iwo pa a. Mnd m manwo ti Naşibaţi te mn lo! Uwo haŋ.

12

Ubida uhalu ti Krittu

¹ An bayiŋ naan, Naşibaţi adiimanuŋ nja kamiir ki nul, ukaan k  nji kakoo an koo  keeri, nawul  leefan  awo b e an bjeb banwoon bi Naşibaţi abot alila. Waŋ ukwoon pd man pi nakdoon kad mana ti  haa an.

² Nawutan pdo uko wi ba a an biki umundu wi bajaan bado, na  pan   p nawut Naşibaţi a  l an  haa  abot awulan

ñşal ñhalu. Wal mēnt, nahilan kayikrēn uko wi Naşibaţi aňaluŋ; uko unwoon unuura, uko unliluŋ, unwoon ujint piş.

³ Naşibaţi awulēn bnuura, ukaaŋ kē nji kaţupan an bti : « Nawutan kala pdēman ñleefan. Andoli ŋi an aţēpnēn ŋi pfiyaar pi afiyaaruŋ Naşibaţi adolna uko wi aţu'uluŋ pdo. ⁴ Ŋwo na uleef uloolan, untumi na iko impaţi, kē iko mēnt bti işē paţ iko yi ijaan ilemp. ⁵ Kē hēnk di uwoon pa nja : ŋtum maakan kē nja ŋnwoon biki *Krittu ŋşē wo uleef uloolan, andoli awo i bandukiin. ⁶ Naşibaţi ŋi bnuura bi nul aţen ñaaŋ andoli iko impaţi na yi atēntul yi awo i kado kalempna. Woli ŋwo i pdo kaţupar Naşibaţi, ŋdo wa na pfiyaar pi Naşibaţi aţenuŋ nja. ⁷ Woli ŋwo i plempar batent nja, ñlempar baka. Woli ŋwo i pjukan batent nja, ŋdo haŋ. ⁸ Woli ŋwo i ptēntēn batent nja, ŋdo haŋ. Woli ŋwo i pţen, ŋţen bē ŋēnkyoonk nin uko ulon. Woli Naşibaţi aţu nja ŋi pşih, ŋwo kataman. Woli iwo i pţēnk najuuk, ţēnkana na mnlilan.

⁹ Naňaladan na batēntan na manjoonan. Nalowan iko bti inwoon iwuţaan, namēbaan bnuura uko unwoon unuura. ¹⁰ Naňaladan na batēntan jibi naňaladuŋ du katoh, andoli ji taman ŋi pdēman atēntul. ¹¹ Nawutan nin kawalan iñen. Naţuun kabaţ ŋi plempar Ajugun na uhaaş wi nan

bti. ¹² Nalilaan ŋi mnhaţ mi nahaţuŋ, namiiran ŋi mnhaj, nawut kaţañan nin pñehan Naşibaţi. ¹³ Nadoon kaţēnk baňaaŋ biki Naşibaţi banwoon ŋi kanuma nabot nado kayeenk bayaant du itohan.

¹⁴ Nañehaan Naşibaţi awul bnuura baňaaŋ bankhajananaŋ ; nañehaana awul baka bnuura, awut kafēp baka. ¹⁵ Nalilaan na banwoon ŋi mnlilan, nawooni na banwoon ŋi ŋwooni. ¹⁶ Naţiinkaran. Nakdo kala mndēm, naţēpēn ţēp nawalan ikowan. Nawutan kaşal kaji natit apel bandukiin. ¹⁷ Nawutan kalukan ñaaŋ andolanaŋ buţaan. Natamaan nado kado uko unuuriin ŋi kēş ki baňaaŋ bti. ¹⁸ Natamaan nado jibi nahiluŋ nawo bnuura na baňaaŋ bti. ¹⁹ An bayit naan biki nňaluŋ, naklukan nin, nawutan Naşibaţi awayēş. Hēnk di di Ajugun ajakuŋ ŋi ulibra wi nul : « *Nji dluŋ kalukanan, nji dkluŋ katuuman* »* ²⁰ Akak aji :

« *Woli ubon ude başooradu,
wulan baka bade.
Kē woli udaan uţij baka,
wulan baka badaan.
Woli ido haŋ,
ikuŋan baka mnkow.* »*

²¹ Nakwut buţaan dawatan, naţēpan ţēp nawat da na bnuura bi najaan nado.

13

Pdo katiink baweek biki pşih

¹ Ñaaŋ andoli adoon katiink baweeŋ banwoon ʒi pʒih, ʒiki pʒih bti pawoona du Naʒibaʒi kē banwoon ʒi pʒih, Naʒibaʒi aʒuun baka ʒi pa. ² Hēnk, ñaaŋ ampokun ptiink banwoon ʒi pʒih apok pʒaʒ uko wi Naʒibaʒi aʒuun pdo. Bukun mēnʒan Naʒibaʒi akob baka.

³ Na manjoonan banwoon baando buʒaan baanwo kado kalēnk baʒih, bandolun buʒaan bawoon kado kalēnk baka. Kē woli iinʒal keeri pdo kalēnk banwoon ʒi pʒih, dolan bnuura ʒaŋ, bataaŋaru ʒi uko waŋ. ⁴ Na manjoonan bawo balempar Naʒibaʒi biki aʒuun ʒi pʒih pa bnuura bi nu. Kē iʒale do buʒaan, iwo kado kalēnk baka ʒiki baka mnhina mi pweʒan. Balempar lempar Naʒibaʒi kadiiman udeeb wi nul bankdolun buʒaan. ⁵ Iwo keeri kado katiink baka ʒiki ime kē uwo uko wi iwoon kado kado ; iinwo kado wa ʒiki iʒi udeeb wi Naʒibaʒi ʒaŋ.

⁶ Ukaŋ kak kē iwo kado kaluk daaʒa. Na manjoonan bakobraar daaʒa baʒi balempar lempar Naʒibaʒi wi bakdolun haŋ. ⁷ Lukan ñaaŋ andoli uko wi iwoon i pluka. Iwole kaluk daaʒa, lukan da ; uko wi iwohaŋ pluk pʒih, lukan wa. Kē hēnk kak, iwole ptiink ñaaŋ, tiinkana bnuura ; iwole pdēman ñaaŋ, dēmana.

Bʒalad bi ŋʒaladuŋ

⁸ Nawutan kaʒeeʒ nin ñaaŋ aloŋ. Baʒeeʒ bi nan bi ŋnuur bti bawoon ʒaŋ bʒalad bi

naŋaladuŋ: ñaaŋ anʒaluŋ atēnʒul ado uko wi *bgah bi Moyit bajakuŋ bti. ⁹ Bgah baʒi : « Iinkpiinʒ na ahar ñaaŋ », « Iinkfiŋ ñaaŋ », « Iinkkiij », « Iinkñeebar bka bi atēnʒu »* na iko ilon kak. Kē uʒup uloolan uʒē ʒonkrēn iko mēnʒ bti yi bgah bajakuŋ, uwoon: « *Ŋalan atēnʒu jibi iŋaluŋ uleefu.* »* ¹⁰ Pʒal atēnʒul paanʒi paʒija nin buʒaan dlon ; pʒal atēnʒul pawoon keeri pdo uko bti wi bgah bajakuŋ.

Pbomandēr pa ubi wi Krittū

¹¹ Name wal wi ŋwoon hēnkun; wal wi pnaʒa ʒi bʒoy ubani. Unuur wi mbuur uŋog nja hēnkun apel wal wi ŋbaan aʒun jun pfiyaar. ¹² Utejan ulowi, nfa maŋogi. Nawulēn ŋduk keeri iko injaan idolana du bdēm, ŋjeŋ iŋaanan yi pnak. ¹³ Nawulēn ŋdo kado iko inwoon itool jibi ñaaŋ ajaan ado na pnak. Nawulēn ŋwut kande kaweeŋ, na ukuj na pjuban pi piinʒ na ubida uʒop na pʒom na bkujar. ¹⁴ Natamaan nanaam na Yetu *Krittū Aʒugun ʒi mnwo mi nan, naʒaŋan pdo kaʒaʒ iko yi ŋleefan ŋaŋaluŋ kado kado.

14

Pwut kado kabeeh batēnʒ nja

¹ Nayeenkan ʒi ptoofan anwoon aando bi liinʒ ʒi pfiyaar nawut kado kaŋom na a ʒi iko yi aʒaluŋ. ² Aloŋ aʒiyaar kē iko bti ihinan kade'ana ; kē aloŋ anwoon aando bi

liint ti pfiyaar afiyaar kë aanwo kade nin uyemaŋ ulonj. ³ Anjaan ade uyemaŋ awutan kabeeh anwoon aanji de wa ; kë anwoon aanji de wa awutan kado kaji atënŋul mënŋ aduknaanaa, uŋ mënŋan awo kak i Naŋibaŋi. ⁴ Iwo in ado ji nalempar ñaan alonj alemp bnuura këme buŋaan? Woli alemp bnuura këme alemp buŋaan uten anŋu'ulunj ulemp. Kë aŋë lunj kalemp bnuura ŋiki Ajugun aka mnhina mi pŋenka.

⁵ Alonj aji dëman unuur ulonj kapel ŋandukiin, kë balonj baji baji ŋnuur bti ŋalinj. Andoli aji wo i kamëban ŋi uko wi afiyaaruŋ. ⁶ Andëmanuŋ ŋnuur ŋlonj, aji do haŋ pa Ajugun. Kë hënk di di anjaan ade iko bti, ajaan ade ya pa Ajugun, kabot kabeeba ; kë anwoonj aanji de iko bti aji do haŋ pa Ajugun kabot kabeeba. ⁷ Na manjoonan, woli ŋka ubida këme akeŋ, mënŋ nja ŋwoonj bajug ubida wi nja. ⁸ Woli ŋka ubida, ŋka wa pa Ajugun, kë woli ŋkeŋi, ŋkeŋ pa Ajugun ; hënk, woli ŋwo bajeb këme akeŋ, ŋwo biki Ajugun. ⁹ Na manjoonan, Krittu akeŋ keŋ aŋë naŋa ahilna awo Ajug bankeŋuŋ na Ajug banwoonj bajeb. ¹⁰ Iwi, we ukaanj kë ikji atënŋu aduknaanaa ba? Kë iwi, we ukaanj kë ibeeh atënŋu ba? Nja bti Naŋibaŋi alonj kawayëŋ nja. ¹¹ Upiitana ŋi *Ulibra wi Naŋibaŋi

« *Nji Ajugan anwoonj najeb*

☆ 14:11 Itayi 49.18; 45.23.

dŋupan :
bañaan bti baluŋ kaŋuŋ ti kadun naan,
bukal bti badëmanaan kadinan kë nji dwoonj Naŋibaŋi »☆

¹² Hënk, andoli ŋi nja alonj kahepna ŋi kadun ki Naŋibaŋi pa uleeful.

Pwut pdo atënŋ nja ajuban

¹³ Nawulën ŋŋaŋan pdo kaji batënŋ nja baduknaanaa. Nabiin ŋŋëp ŋëp ŋŋu ŋŋal ŋi pwo ŋënkdö uko unŋŋijun pjuban pi atënŋ nja. ¹⁴ Pfiyaar pi nfiyaaruŋ Yetu Ajugun padolën kë mmee, akuŋ ayikrën bnuura kë nin uko ulonj uunwo wo uŋop ; uji uwo uŋop ŋi ñaan anŋaluŋ aji uwo uŋop. ¹⁵ Woli ide uko ulonj kë uŋu atënŋu kë ajooŋan pa iwi, iinkak aŋala. ŋaafaraan uko wi ikdeenj utok uhaaŋ wi ñaan i *Krittu akeŋaruŋ. ¹⁶ Kwut keeri uko unwoonj unuura pa iwi ukak uko unkdolunj bado kaŋiiniyaan buŋaan ŋi iwi. ¹⁷ Na manjoonan, *pŋih pi Naŋibaŋi paanwo uko wi kande këme pdaan, pawo pi pwo natool, btiinkar na mnlilan mi *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ujaan uwul. ¹⁸ Ñaan anklemparuŋ Krittu hënk, aji lil Naŋibaŋi, bañaan babot kaŋala.

¹⁹ Nawulën keeri ŋdo kala pdo uko unjaan uŋij btiinkar na bŋenkar ŋi pfiyaar. ²⁰ Kdo uko wi pde utok uko wi Naŋibaŋi adolonj. Na manjoonan nin iko ide ilonj iinwo wo iŋop, aŋë ji ikak iko iŋop woli ñaan ade ya aŋë do atënŋul

kë ajot ti pekadu. ²¹ Uko unuuriin uwo pwut kade uyemaṭ, pdaan poot kawut pdo uko bti unktuun atēntu ajuban.

²² Uko wi ikṣaluṅ ti uko mēnt hankan wa pa iwi na Naṣibaṭi. Nāaṅ anwoon aanṣal aji ajuban ti uko wi afiyaaruṅ, anuurandēni. ²³ Kē anṣaaṅ aji wo na nṣal ntēb woli ade kēme adaan uko ulon, Naṣibaṭi aji ji aduknaana, ṭiki uko wi adoluṅ uunwoona ti pfiyaar pi nul. Uko bti unwoon uunwoona ti pfiyaar uwo pekadu.

15

Pdo batēnt nja bnuura

¹ Nja nṅfiyaaruṅ aliint ti *Krittu nwo i kado kamiir banwoon baanka mnhina mēnt, kawut kado uko wi nja nṅaluṅ ṭaṅ. ² Nāaṅ andoli awo i kado kala plil atēntul pa bnuura bi uṅ mēntan, kadolna'a ado kayaha ya kadun ti pfiyaar pi nul. ³ Krittu ti uleeful aanla la uko unliluluṅ, udoo piitana ti *Ulibra wi Naṣibaṭi aji : « *Ikar yi bankariin ibi ti nji.* »[☆] ⁴ Iko bti inwoon ti Ulibra wi Naṣibaṭi ipiitana piitana nṅhilna nme nbot ntēpna ti kamiir na mntēṅ mi nṅpiit mēnt nṅakwuluṅ nṅkaana mnhaṭ.

⁵ Dñehan Naṣibaṭi anwoon ukumpēṣ wi kamiir na mntēṅ aṭenan natiinkar nado kado ji Yetu *Krittu. ⁶ Hēnk, an

bti nawo ti ploolan kadēman Naṣibaṭi Aṣin Ajugun Yetu Krittu.

Pyeenk batēntul

⁷ Nawo keeri kado kayeenk batēntan jibi *Krittu ayeenkanan, mndēm mi Naṣibaṭi manhilna manwinana ti mnwo mi nan. ⁸ Na manjoonan dṭupan, Krittu akak nalempar bayuday kadolna uko wi Naṣibaṭi ahoṅuṅ bateem baka kabot kayuuj kē Naṣibaṭi aji do uko wi ajakuṅ. ⁹ Ado haṅ banwoon baanwo bayuday bahilna kak bado kadēman Naṣibaṭi ṭiki aṅaga baka. Hēnk di di upiitaniin ti *Ulibra wi Naṣibaṭi aji :

« *Ukaaṅ kē nji kaluṅ kadēmanu ti ptoof pi baṅaaṅ biki nṅtaak bti, dluṅ kado kayeehu iyeeh yi pñaaamarēn.* »[☆]

¹⁰ Ukak apiitana aji :

« *An nṅtaak bti nawoon ti mnilan na pntaali pi Ajugun.* »[☆]

¹¹ Ukak apiitana aji :

« *An nṅtaak bti nadoon kadēman Ajugun, an kntaali bti nadoon kayeeh mndēm mi nul.* »[☆]

¹² *Itayi *Naṭupar Naṣibaṭi akak aṭiini ti uko mēnt aji :

« *Aloṅ ampēnnuṅ ti pntaali pi Yete* aluṅ kabi, ul aknaṭiṅ kaṣih nṅtaak bti ; nṅaṭu mnhaṭ mi nṅa ṭi a.* »[☆]

¹³ Dñehan Naṣibaṭi anwoon ukumpēṣ wi mnhaṭ aṭumanan

☆ 15:3 Kaṅaam 69.9. ☆ 15:9 Natenan ti 2 Famiyel 22.50; na ṭi Kaṅaam 18.50.

☆ 15:10 Pleṣan 32.43. ☆ 15:11 Kaṅaam 117.1. * 15:12 Yete awoon aṣin Dayiṭ naṣih. ☆ 15:12 Itayi 11.10.

mnlilan na mnjeeh wi nafiyaaruluŋ. Hēnk, *Uhaaş wi Naşibaŋi uwulan mnhina, mnhaŋ mahilna mantum ŋi an.

Pŋup uko wi Pawulu aklem-puŋ

¹⁴ An bayiŋ naan, dme ŋi bkow naan na manjoonan kē bnuura batum ŋi an, kē nawo bañaanŋ bammeenŋ akuŋ ahil kado kajukandēr. ¹⁵ Kē nşē ŋupan nŋup nŋam ŋi nmbaŋ nlon ŋi kakaarta ki kaleşanan iko yi nadoonŋ abi juk. Ddo haŋ ŋiki Naşibaŋi ŋi bnuura bi nul ¹⁶ adolēn kē nji kalempar Yetu *Krittu ŋi kadun ki banwoonŋ baanwo bayuday. Dji kado ulemp uyimanaan wi pŋup *Uŋup Ulil Unuura wi Naşibaŋi, bañaanŋ biki nŋaak bti bahilna bawo uŋen unliluŋ Naşibaŋi wi *uhaaş wi nul udoluŋ kē uyi-mani.

¹⁷ Ukaanŋ kē wi nkakuŋ i Yetu *Krittu, dhinan kalilan maakan ŋi uko wi nji kalemparuŋ Naşibaŋi. ¹⁸ Dñoom kado kaŋup na mntēŋ ŋi uko wi Krittu ŋañ, wi adolnuŋ kē ndo banwoonŋ baanwo bayuday kē bakŋaş Naşibaŋi. Krittu ado haŋ aŋēpna ŋi nŋup na udo wi naan, ¹⁹ ŋi mnhina mi mlagre na iko iñonjarēnaan ŋi mnhina mi *Uhaaş wi Naşibaŋi. Kē hēnk di mpēnnuŋ Yerutalem ayaanŋ te du utaak wi Iliriya aŋup *Uŋup Ulil Unuura wi Krittu aba. ²⁰ Kē nşē bi ŋu ŋu uhaaş naan bti ŋi pŋup Uŋup Ulil Unuura du nŋaak njanwoonŋ njaambaanŋ katiinka uko wi Krittu kawutna kaniw

du dko di alonŋ adoonŋ abi jun jun. ²¹ Hēnk di njaanŋ kado uko umpiitaniinŋ ŋi *Ulibra wi Naşibaŋi :

« *Biki bawoonŋ baanŋup uko wi nul baluŋ kawina, banwoonŋ baantiink kē baŋiiniyaan uko wi nul baluŋ kate.* »[☆]

Pawulu aŋal pya Rom

²² Uko waŋ uneenanaanuŋ nyaaş nŋtum pbi du an. ²³ Kē hēnkuŋ wi mbaanŋ ulemp wi naan du nŋaak mēnŋ abot ado nşubal nŋtum nji nŋali pbi du an, ²⁴ dŋal kanuŋşar na an. Dşal woli dluŋ aya Eŋpaña kapant kawinan naşē naŋēnkēn nhilna mban utaak mēnŋ. ²⁵ Kē nşē tool hēnkuŋ pya Yerutalem pŋēnk bañaanŋ biki Naşibaŋi banwoonŋ da. ²⁶ Banfiyaaruŋ biki nŋaak nji Matedoniya na Akayi badinan pŋēnk bañaanŋ bawaanŋ mēnŋ. ²⁷ Aa, badinan pdo haŋ, aŋē wo na manjoonan biki pŋēnk baka. Jibi bayuday banfiyaaruŋ Krittu baŋokuŋ iko inuura inwoonuŋ du baŋi yi bayeenkuŋ na banwoonŋ baanwo bayuday, hēnk kak di di bukal kak bawoonŋ kaŋok na bayuday iko yi umundu yi bakaanŋ. ²⁸ Wal wi nji kaluŋ kado kakuran mēnŋ kaba, awul baka iko bti yi baŋenuŋ baka, dŋēpna du an katool pya Eŋpaña. ²⁹ Dme kē woli dbi du an Krittu kalilan maakan.

³⁰ An bayiŋ naan, kē nşē kooŋan ŋi katim ki Yetu *Krittu Ajugun na uŋal wi *Uhaaş wi Naşibaŋi ujaanŋ uwul nja

[☆] 15:21 Natenan ŋi İŋayi 52.15.

: nabiin ŋgutan, ŋñehan Naşibaŋi pa nji. ³¹ Nañehaan nhil mbuur bayuday banwoon baanfiyaar Krittü. Nañehaan kak iko yi nji kañooŋun biki Naşibaŋi banwoon du Yerutalem iyeenkana bnuura. ³² Hënk, nhilna woli ulil Naşibaŋi kabi du an na mnlilan kanoorfën ntiinku na an. ³³ Dñehan Naşibaŋi anwoon ukumpëş wi mnjeeh awo na an bti! Uwo hañ.

16

Pwul mboş

¹ Dñal nayeenk Febe ñaaŋ i nja anjaan alempar banfiyaarun biki Kenëray.

² Nayeenkana ŋi ptoofan jibi ñaaŋ ajaan ayeenk bañaaŋ biki Naşibaŋi ŋi katim ki Ajugun, naŋënkana ŋi iko bti yi aklun kanuma ŋiki ul ŋi uleeful aŋënk bañaaŋ baŋum aŋu na nji ŋi uleef naan.

³ Dwul mboş *Pritiliya na Akila banjaan bawo na nji ŋi plempar Yetu *Krittü, ⁴ bukal bambiin anaŋ naŋ kawul iŋuŋ yi baka abuuranaanën pkeŋ. Dbëeb baka, mëntŋ nji aloolan kabëëbun baka, banfiyaarun banwoon baanwo bayuday bti bakak abëëb baka. ⁵ Dkak awul mboş banfiyaarun banjaan bayit du katoh ki baka.

Dwul mboş Epenet i mmaganun anwoon nateek anfiyaarun *Krittü du utaak wi Atiya.

⁶ Dwul mboş Mariya anhaahun maakan na an.

⁷ Dwul mboş Andronika na Yuniya bayit naan ŋi

*Krittü bambiin awo na nji du ukalabuş. Bawo bañaaŋ bantiinkaniin ŋi banjaan abot aŋi yaar *Krittü ji mbi ndo kafiyaara.

⁸ Dwul mboş Ampliyat i mmaganun bnuura ŋi katim ki Ajugun.

⁹ Dwul ma Urabanu anjaan alempar *Krittü na un, na Titaku i mmaganun.

¹⁰ Dwul ma Apelet anyuun ke amëban *Krittü.

Dwul mboş biki katoh ki Arittobulu.

¹¹ Dwul mboş Herodiyon ayit naan.

Dwul ma biki katoh ki Nartitu, banwoon biki Ajugun.

¹² Dwul bi Trifena na Trifota mboş, bukal banhaahun maakan ŋi plempar Ajugun. Dwul mboş Peretida anjalaniin abot ahaah bnuura pa Ajugun.

¹³ Dwul mboş Rufu i Ajugun adatuŋ na anin ankaan awo ni.

¹⁴ Dwul ma Atenkritu na Flegon na Hermet na Patroba na Hermat na bayit baka banwoon na baka.

¹⁵ Dwul mboş Filologu na Yuliya na Nereyu na aŋa'ul ñaaŋ, na Olimpiya na bañaaŋ biki Naşibaŋi bti banwoon na baka.

¹⁶ Nawuladën mboş an bti naboofar bboofar banyimanun. Kntuk ki banfiyaarun *Krittü bti kawulan mboş.

Nŋup ŋlon ŋbaañsaani

¹⁷ An bayit naan, dkooŋan kooŋ, nalipariin bañaaŋ

banjaan banaakrën bañaan kakuṭ kaneemanan wi bajaan balatṭ pjukan pi bajaananan. Nalowan baka!
 18 Bañaan ji bukuṭ mënṭan baanji balempar *Krittü Ajugun, iyin yi baka yi yi bajaan balempar. Baji baguur na nṭup nṭaab ni baka nṭum bañaan banwoon kabaṭ kaloolan.
 19 Na manjooanan pfiyaar pi nafiyaarun Naṣibaṭi pameeṭana ṭi dko bti, ukaanṭ kē uwo mnlilan mi naan. Kē nṣē ṇal nawo na nṣal nṭuṇa, kadolna bnuura kaṣē kabi kalow low buṭaan.
 20 Naṣibaṭi anwoon ukumpēṣ wi mnjeeh awat hēnkuṭ Tatana ṭi ihoṭan.

Dñehan bnuura bi Yetu Ajugun bawo ṭi an.

21 Timote anjaan alemp na nji awulan mboṣ, ul na Lutiyut na Yatōn na Fotipater bayiṭ naan.

22 Nji Tertiyu mpiitarun Pawulu kakaarta, dwulan mboṣ ṭi katim ki Ajugun.

23 Gayut anyeeknuṭ du katohul awulan mboṣ. Du katohul di di banfiyaarun bti bajaan bayiṭiiraan.

Erattut namali i ubeeka akak awulan mboṣ, na Kwartu ayiṭ nja.

24 [Dñehan Yetu Krittü Ajugun awulan an bti bnuura. Uwo haṇ.]

Mndēm mi Naṣibaṭi

25 Nawulēn ṇdēman Naṣibaṭi! Aka mnhina mi pdolan naliint ṭi pfiyaar. Uko waṇ wi wi nji njakuṭ wi nji kaṭupuṇ *Uṭup Ulil

Unuura unṭṭiiniyaanun uko wi Yetu *Krittü, kadiiman manjooanan mammenaniin undiimaan.
 26 Hēnkuṭ kakṣa manjooanan mēṭṭ manṭēpna ṭi uko wi *baṭupar Naṣibaṭi bapiiṭun, uko wi Naṣibaṭi anwoon aankba ajakuṭ aji udolana, apēn awinana ṭi kadun ki nṭaak bti ṇahilna ṇafiyaara ṇabot ṇado kaṭaṣa.
 27 Nawulēn ṇdēman te mṇṭo Naṣibaṭi anwoon aloolan anwoon na uṣal unṭuṇa ṭi katim ki Yetu Krittü. Uwo haṇ.

Uṭup uteek wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Korint

Uṭup ujuni

Korint dawo ulon ṭi nbeeka nandēmnuṭ nṭi utaak wi Akayi unwoon nṭa ṭi utaak wi Gret. Bañaan batum bambiin afēt ṭi ubeeka mēntṭi babi wo bañaan banwoon baanfiyaar Naṣibaṭi abot awo bado iko iwuṭaan. Pawulu ado uṣubal na kli paaj pa pṭooran pntuk pi banfiyaarun. Wi Pawulu apiitun kakaarta ki, awo du Atiya du ubeeka wi Efet. Bañaan balon biki pntuk pi banfiyaarun du Korint bapiitulun kahepara uko ulon wi banalun pme. Ji ikaarta bti yi Pawulu, ado alon kē apiit akut añooṭ kakaarta du biki apiitun ka. Kē ñaan i Pawulu ayilun katimul kawo Foten. Foten awo ñaan anfiyaarun Krittu kē bañaan baṣe wo baamme'a bnuura. Pawulu ado kakaarta ki apiitun ki ifah itēb. ṭi kateek ñaan aji win kē banfiyaarun baṭup Pawulu iko itum inṭepun ṭi pntuk pi banfiyaarun mēntṭi. Kē Pawulu aṣe win iko iwajantṭi inkaan udooni : Bañaan baantiinkar ṭi pntuk pi banfiyaarun. Alon aya apiintṭi na ahar aṣin. Banfiyaarun baji bañooṭ batēntṭi baka banfiyaarun du uruha wi banwoon baanwo

bayuday. Uko mēntṭi ukaan kē Pawulu ahepar baka me iko ikowandēnaan yi aktiinkun ijoonanaari. ṭi kafah katēbantēn uṭup paaj na ulon te du uṭup iñeen na paaj Pawulu ateem ṭi iko yi baheparulun. Aṭiiniyaan bniim. Aji na baka balow nnton. Aṭiiniyaan kak uko wi pyit pde panwoon paanji padēman Krittu. Aji na baka bala uṭen wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unjaan uṭenk pntuk pi banfiyaarun. Aji na baka bado kala bñalad du uṭup iñeen na nṭēb te iñeen na nbaakēr. Akak aṭiiniyaan pnaṭa ṭi pkeṭ. ṭi uba kakaarta, Pawulu aṭup aji aṅal kaya pwin baka kayeenkna iko yi baṭonkrēnun katēnkna bajuuk biki Yerutalem.

1 Nji Pawulu, i Naṣibaṭi adun pa nwo nanjañan i Yetu *Krittu, ṭiki aṅalun uko mēntṭi, na Foten ayitṭi nja, npiitanan. ² Npiitan, an banfiyaarun Naṣibaṭi nanwoon du Korint, nankakun ayiman wi nawoon ṭi ploodan na Yetu Krittu, an nandu'aniin pwo biki nul. Npiitun kak bañaan bti banjaan badēman katim ki Yetu Krittu Ajug nja, anwoon Ajugun akut awo Ajug baka, du dko di bawohan. ³ Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṭenan nhaaṣ.

⁴ Naṣibaṭi awulan bnuura wi nawoon ṭi ploodan na Yetu *Krittu ukaan kē nji kabeeba wal undoli ṭi uko wi nan.

⁵ Ƨi pwo Ƨi ploolan na a puŋ, nawo bayok Ƨi iko bti : Ƨi uŋup undoli na Ƨi pme bti. ⁶ Na manjoonan, namēban bnuura uko wi nŋupanaŋ Ƨi Yetu Krittu, bado kē uneej Ƨi an aŋoo aliint. ⁷ Hēnk, naankwaan nin uŋen uloŋ, wi nawooŋ Ƨi pyoonk Yetu Krittu Ajugun apēn awinana. ⁸ Ul akluŋ kadolan namēban naliint te ubaañsaani nahilna nawo bañaan biki nin ñaan awoon aanka uko uwuŋaan uŋup Ƨi baka Ƨi unuur wi akbiin. ⁹ Naŋibaŋi aji do uko bti wi ahoŋuŋ, ul andatanaŋ nawo Ƨi ploolan na Abukul Yetu Krittu Ajugun.

Uko wi bpulad Ƨi ptoof pi banfiyaaruŋ

¹⁰ An bayiŋ naan, dkooŋan Ƨi katim ki Ajugun Yetu *Krittu nawo bti Ƨi uŋup uloolan, bpulad baŋañ Ƨi ptoofan, naŋēpēn ŋēp natiinkar nawo na uŋal uloolan na uŋup uloolan. ¹¹ An bayiŋ naan, uko unkaan kē nji kaŋiini haŋ uwo kē bañaan biki ufēŋ wi Kēlowe baŋupēn aji bpulad bawo Ƨi ptoofan. ¹² Dŋal kaji baloŋ Ƨi an baji baji : « Nji dwo na Pawulu, » aloŋ kaji « Nji dwo na Apoloŋ, » aloŋ kaji « Nji dwo na Kefat*. Aloŋ kak kaji « Nji dwo na Krittu. » ¹³ Naŋal aji Krittu afaaŋiiri i? Nji Pawulu i i bapaŋuŋ Ƨi krut pa an i? Kēme Ƨi katim ki naan ki ki nayeenknun batitmu i? ¹⁴ Dbeeb Naŋibaŋi Ƨi uko wi nwoon mēmbattaar

nin aloŋ Ƨi an bē mēntŋ Kritput na Gayut baka, ¹⁵ hēnk nin aloŋ aankhil kaji nabattaar Ƨi katim ki naan. ¹⁶ Yoow, dbaan aleŋ, dbattaar kak biki katoh ki Tefanaŋ, aŋē wo mēnkak aleŋ me mbattaar aloŋ kak. ¹⁷ Krittu aanyilēn yil mbi pbattaar, ayilēn yil mbi nŋup *Uŋup Ulil Unuura. Aanyilēn pŋup wa na nŋup ŋi mntit mi ñaan najēn, pkeŋ pi Krittu Ƨi krut pawutna kawaan udooni.

Uŋal unwoon unŋuŋa na manjoonan

¹⁸ Uŋup wi pkeŋ pi *Krittu Ƨi krut uwo ŋyila pa bannemuŋ aŋē wo pa nja ŋmbuuruŋ mnhina mi Naŋibaŋi. ¹⁹ Hēnk, Naŋibaŋi aŋiini Ƨi *Ulibra wi nul aji : « *Dluŋ katok pntuŋa pi banwoon na ŋŋal ŋntuŋa, katok mntit mi bantituŋ*☆. » ²⁰ In awoon na uŋal unŋuŋa ba? In awoon name? In awoon nalil mntum i umundu wi nŋa wi? Naŋibaŋi adiiman kē uŋal unŋuŋa wi mboŋ uwo ŋyila. ²¹ Naŋibaŋi na uŋal unŋuŋa wi nul ado kē umundu uumme'a na uŋal unŋuŋa wi wa. Ulila kē aŋēpna Ƨi uŋup wi nŋkŋupuŋ abuuran banfiyaaruŋ, uŋup mēntŋ uwo wo ji ŋyila Ƨi kēŋ ki bañaan bajēn. ²² Bayuday baŋal kawin iko iñonarēnaan kē banwoon baanwo bayuday bakla pwo na ŋŋal ŋntuŋa, ²³ kē un ŋŋē ŋup uko wi Krittu ampaŋaniin. Bayuday baji uko mēntŋ uwo

* 1:12 Kefat: Katim kaloŋ ki Kefat kawo Piyeer. ☆ 1:19 Itayi 29.14.

pkar Naşibaŋi, kē banwoon baanwo bayuday baji uwo nyila. ²⁴ Kē ŋi baŋaan biki Naşibaŋi adatuŋ, bayuday na banwoon baanwo bayuday, Krittu ajaan adiiman mnhina na uşal untuŋa wi Naşibaŋi. ²⁵ Na manjoonan uko wi bajaan bado nyila ŋi Naşibaŋi upel nşal ŋntuŋa ŋi baŋaan bajen, kē pbiişna pi Naşibaŋi papel mnhina mi baŋaan bajen.

²⁶ An bayit naan, natenan jibi nabiiŋ awo wi Naşibaŋi adu'anan: baŋaan biki bajakuŋ aji bawo na nşal ŋntuŋa baantum ŋi an, kē baŋaan banwoon na mnhina baantum ŋi an kak, kē baŋaan baweeek baantum ŋi an. ²⁷ Baŋaan biki bajakuŋ aji bawo bayila, Naşibaŋi adat dat baka kakowandēnaan banwoon na nşal ŋntuŋa. Baŋaan biki bajakuŋ aji baanwo na mnhina, Naşibaŋi adat baka kakowandēnaan baŋaan banwoon na ma. ²⁸ Baŋaan bampoŋi, baŋaan biki babeehuŋ, ado baka ji baŋaan bawaan udooni, Naşibaŋi adat baka kadolna uko wi umundu uşaluŋ aji uka udooni uwaan udooni. ²⁹ Hēnk nin alon aankhil kado kahomp ŋi kadun ki Naşibaŋi. ³⁰ Ul adoluŋ kē nawo ŋi plooman na Yetu *Krittu, kē ul Krittu awoon ŋaan ankaan kē ŋme uşal untuŋa wi Naşibaŋi. Akaan kē ŋwo batool ŋi kēş ki Naşibaŋi, ayiman ŋi kadunul, ul abuuranuŋ nja ŋi pekadu. ³¹ Hēnk di di upiitaniin ŋi

Ulibra wi Naşibaŋi aji : « Woli ŋaan alon anjal kahomp, adoon kahompna iko yi Ajugun adoluŋ. »^{}

2

Uşup wi Krittu ampananiin ŋi krut

¹ An bayit naan, wi mbiin du an pŋupan iko yi Naşibaŋi imbiin amena mēnkla la naji dwo ŋaan anliluŋ mn-tum kēme ŋaan anwoon na kame. ² Dbaa ŋep ŋep aji mēnkŋiiniyaan nin uko ulon umpaŋi na wi Yetu *Krittu, ul i bapanuŋ ŋi krut. ³ Dbi du an na pbiişna na blal, alēnk akat kat. ⁴ Pjukan pi naan na ŋŋup ŋi nji kaŋupanan ŋaanwo ŋŋup ŋlil ŋi name, mn-hina mi *Uhaaş wi Naşibaŋi manwinaniin hēnk, ⁵ kadolna pfiyaar pi nan pawut kanaŋna ŋi uşal untuŋa wi ŋaan najen paşē panaŋna ŋi mnhina mi Naşibaŋi.

Uşal untuŋa wi Naşibaŋi

⁶ Baŋaan banliintuŋ ŋi pfiyaar kakşa, ŋŋup baka ŋŋup ŋi uşal untuŋa, kē uşē wo uunwo wi umundu wi, wi başih biki wa, bandoon abi kaba ba. ⁷ Uko wi ŋkŋiiniyaanuŋ uwo uşal untuŋa wi Naşibaŋi wi baŋaan bawoon baamme, Naşibaŋi adoluŋ kē uwoo, wi awoon aando bi paş umundu, kadēmanaan nja. ⁸ Nin naşih alon i umundu wi aamme uşal untuŋa mēnt, woli bawo lah na wa, baankpan Ajugun anwoon na mndēm. ⁹ Hēnk

di di upiitaniin ɥi Ulibra wi Naŕibaɥi aji :

« *Uko wi nin pkęŕ pawoon paanwini,
uko wi nin kabaɥ kawoon kaantiinki,
uko wi nin uŕal uwoon uunŕali,
wi wi Naŕibaɥi ahankuɥ pa banjaluluɥ.* »^{*}

¹⁰ Nja biki Naŕibaɥi aɥępnun ɥi *Uhaaŕul adiiman uko męnt. Uhaaŕul ujaan ujeehan iko bti kado ban du uŕal wi nul unlownun. ¹¹ In ameen uko unwoon ɥi uŕal wi ŕaan najęn bę męnt uhaaŕ unwoon ɥi a wa? Kę hęnk kak di di nin ŕaan awoon aamme uko wi Naŕibaɥi bę męnt *Uhaaŕul wa. ¹² Uhaaŕ wi njeenkuɥ uunwo uhaaŕ wi umundu wi, uwo Uhaaŕ wi Naŕibaɥi nhlina nme iko inuura yi aɥenuɥ nja. ¹³ Nęnkɥiiniyaan uko męnt na nɥup nɥi nŕŕal nɥtuɥa nɥi baŕaan bajęn, nɥiiniyaan wa na nɥup nɥi Uhaaŕ wi Naŕibaɥi ujukanun nja, aɥup iko yi wa baŕaan banwoon na wa. ¹⁴ Kę ŕaan anwoon aanwo na Uhaaŕ wi Naŕibaɥi aanji hinan pyeenk iko yi wa, ɥiki iji iwo wo ji nɥyla ɥi a. Aanhinan kame ya, ɥiki ŕaan aji me ya woli Uhaaŕ wi Naŕibaɥi uwo ɥi a ɥaŕ. ¹⁵ ŕaan anwoon na Uhaaŕ wi Naŕibaɥi aji me iko bti, kę bandukiin baŕę wo baanji bahil pme'a kadoo kahil kaɥup ɥi a. ¹⁶ Upiitana ɥi Ulibra wi Naŕibaɥi aji : « *In ameen uŕal wi Ajuun kadoo kawul un męntan uŕal?* »^{*} Kę nja nŕę me uŕal wi *Krittu.

3

Pɥom ɥi ptoofpi banfiyaarun

¹ Kę an bayiɥ naan, męntiini na an ji baŕaan biki, banjaan baɥaŕ *Uhaaŕ wi Naŕibaɥi, dɥiini na an ji baŕaan biki banjaan baɥaŕ iko yi nleef nɥi baka njanaluɥ. Nahum nwo bapoɥ bampoɥi ɥi uko wi pfiyaar *Krittu. ² Ukaan kę nwulan mntow kę nadaani, męnwulan pde pantamuɥ, naando bi hil pde pa. Te hęnkuɥ naando bi hilan pde pa, ³ ɥiki nahum nwo baŕaan bankɥaŕun iko yi nleef nɥi baka njanaluɥ. Woli bkujar na pɥom pawo ɥi ptoofan, naanwo wo baŕaan bankɥaŕun iko yi nleef nɥi baka njanaluɥ ado iko yi baŕaan biki umundu bajaan bado i?

⁴ Woli alon aji : « Nji dwo na Pawulu, » kę alon kak aji : « Nji dwo na *Apoloɥ, » naanwo wo bti baŕaan biki umundu i? ⁵ In awoon Apoloɥ? Kę in awoon Pawulu? Nwo balem-par Naŕibaɥi biki naɥępnun afiyaar ; andoli ɥi un Ajuun aɥu'uluɥ ulemp męnt. ⁶ Nji dtepiin bko, Apoloɥ kę atulan ba, kę Naŕibaɥi aŕaan anaɥan ba. ⁷ Hęnk, antepiin na antulanun baanwo nin uko ulon, Naŕibaɥi anjaan anaɥan bko awoon uko ulon. ⁸ Antepiin na antulanun bawo baloolan, kę andoli ɥi baka aŕę luɥ kayeenk baluk bi nul banklinun na ulemp wi adoluɥ. ⁹ Nja nlemp lemp na Naŕibaɥi, kę an naŕę wo uɥeek

wi nul, nawo katoh ki awoon
 7i pniw.

10 7i bnuura bi Naşiba7i
 awulnu7, ji naniw nanuura
 dtëf itap yi katoh kē alon
 aşë niw katoh. N̄na7 andoli
 atenan bnuura jibi akniwi
 7i itap yu7 duu7. 11 Kē nin
 alon aşë wo aanhil ka7u
 itap ilon7 impa7i bē mēnt
 inwoon da ya ; itap mēnt
 iwoon Yetu *Krittu. 12 N̄na7
 ahil kaniw na uwuuru,
 untaam, m̄nlaak m̄nuura,
 imul, pjaagal. 13 Uko wi
 akjejaan pniwna, ulemp wi
 nul ulu7 kawinana 7i unuur
 wi pwayëş. Unuur mēnt bdo
 bado upēn uwinana, bu7
 mēnt badiiman ulemp wi
 n̄na7 andoli adoon. 14 Woli
 uko wi aniwu7 una7 aliint,
 ayeenk katum ; 15 uşale yik,
 awaan andēn kaşë buura buur
 ji n̄na7 ambuuru7 pyik.

16 Naamme kē nawo katoh
 ki Naşiba7i i, kē *uhaaş wi nul
 uwo 7i an meet i? 17 Woli n̄na7
 alon atok katoh ki Naşiba7i, u7
 mēntan Naşiba7i atoka. Katoh
 ki Naşiba7i kayimani, katoh
 mēnt kawoon an.

18 Nin n̄na7 awutan kaguur
 uleeful! Woli n̄na7 alon 7i an
 aşal aji awo na uşal un7u7a wi
 umundu wi, akakan nayila
 ahilna akak n̄na7 anwoon na
 uşal un7u7a na manjoonan.
 19 Uşal un7u7a wi umundu wi
 uwo nyila 7i kēş ki Naşiba7i.
 Hēnk di upiitaniin 7i Ulibra
 wi Naşiba7i aji : « *Aji mob
 banjaku7 aji bawo na n̄şal
 n̄ntu7a 7i kaguuru ki baka.* »*

20 Ukak apiitana aji : « *Ajugun
 ame n̄şal ni bañaa7 bantun7a,
 ame kē n̄awaan7 udooni.* »*

21 Ukaan kē n̄na7 aanwo kado
 kahompna bañaa7 bajēn ; an
 nakaan iko bti na bañaa7 bti
 : 22 uwole Pawulu, uwole
 Apolot, kēme Kefat*, uwole
 umundu, uwole ubida, kēme
 pke7, kēme uko wi n̄ta na
 wi faan, an nakaan iko bti
 na bañaa7 bti. 23 Te an
 Krittu aka'anana7, kē Krittu ul,
 Naşiba7i aka'ulu7.

4

Balempar Krittu

1 Kē un, nawo kajejun
 keeri ji balempar *Krittu,
 bañaa7 banwoon bamali
 biki Naşiba7i a7uun pdiiman
 bañaa7 iko yi nul immeniin.

2 Namali awo kado kalempar
 ajugul na uhaaş ujint. 3 Kē
 nji nşë wo mēnto aten me
 nawayëşaan kēme uruha wi
 bañaa7 bajēn uwayëşaan,
 mēnka kak na pwayëş uleef
 naan. 4 Uhaaş wi naan
 unjakēn aji djubani kē nşë
 wo kakşa mēnji dwo natool ;
 Ajugun akwayëşaanu7 ka7up.

5 Ukaan kē naanwo i kataran
 pwayëş: nayoontan unuur
 wi Ajugun akbiin. Ul aklun
 kado iko immeniin yi bdēm
 ipēn iwinana, kadiiman iko
 inwoon 7i n̄şal ni bañaa7. Wal
 mēnt Naşiba7i adēman n̄na7
 andoli kali7an na ulemp wi
 adolu7.

6 An bayi7 naan nakaan kē
 n̄tēpna 7i uko wi Apolot na wi

* 3:19 Yob 5.13. * 3:20 Kañaaam 94.11.

kawo Piyeer.

* 3:22 Kefat: Katim kalon ki Kefat

naan nahilna najukna ti un pwut kado umpati na uko wi bapiitun. Hēnk, nin alon ti an awutna kado kahomp kaji awo na imon kēme na undu. ⁷ Iwi, in adoliin kē ipel bandukiin ba? We wi ikaan, bē iinyeenk yeenk wa ba? Kē wi iyeenkun wa, we uwoon pdo kahomp kawo ji baantenu ten wa ba?

⁸ Naşal aji nado bi kaka uko wi nanumiin bti i? Naşal aji nado bi wo wo bayok i? Kē nakak başih adukun kafet i? Na manjoonan, dñehan nakak başih, ñhilna ñşih na an. ⁹ Naşibaţi awo wo ji aţu un ñnwoon banjañan du kafet ji bañaan banjubanun ataaj na pkeţ. Nkak bten bi umundu bti : ñwanjut na bañaan bajen. ¹⁰ *Krittu akaaj kē ñwo bayila, kē an naşē şal aji Krittu akaaj kē naji naji nawo na uşal untunja. Un ñbiışnaa, kē an naşē wo na mnhina. Badēmanan kē un başē walanun. ¹¹ Te nţa, ñwo na ubon, udaan kē uţijun, ñwo byişu, ñwo ti mnhaj, ñwaan dko dfet, ñwo ti pñaaay na dko, ¹² ñnoor ti ulemp wi iñen yi nun. Woli ñaan akarun, ñji ññehandēra bnuura ; ahajanun le, ñmiir ; ¹³ woli ñaan aţup buţaan ti un, ñji ñţup bnuura ti a. Te nţa ñwo uko unwuţnun ti mboş awo uko wi bañaan bti bagatun.

¹⁴ Mēmpiitan piit hēnk nakownaana, dpiitan piit ji bubuk naan biki nñalun maakan nahilna name. ¹⁵ Woli nado ka bañaan iñeen

week ñyaaş iñeen week (10 000) bankjukananan bgah bi *Krittu nakaha aşinan aloolan : nakak bubuk naan ti Yetu Krittu wi nţupanan *Uţup Ulil Unuura. ¹⁶ Dkooţan keeri, nadoonaan nado kado ji ñji. ¹⁷ Uko wan ukaan kē nyil du an Timote anwoon abuk naan ti Ajugun i nñalun maakan kē abot amēbanaan, alun kaleşanan mnwo mi naan wi nwoon ti ploolan na Krittu Yetu mantaanun na uko wi njaan kajukan banfiyaarun bti ti dko bti.

¹⁸ Balon badeen iğanan awo ti phomp aşal aji mēnkkak du an. ¹⁹ Kē nşē bi du an uunkjon woli ulil Ajugun katen bahomp mēnt. Woli dlun aban, mēnkten ñţup ñi baka ţañ, dten me baka mnhina na manjoonan. ²⁰ *Pşih pi Naşibaţi paanwo ti ñţup ţañ, pawo ti mnhina. ²¹ We wi nahokanun keeri? Naşal mbi du an na pmul kēme mbi du an na unjal na pjoob bkow?

5

Mnwo mwuţaan ti pntuk pi banfiyaarun

¹ Na manjoonan, baji baţiiniyaan mnwo mnwuţaan ti ptoof pi nan, mnwo mnwuţaan mandoon awo maanwo du banwoon baanfiyaar Naşibaţi : ñiint alon adoo ya apiint na ahar aşin. ² Kē naşē homp, nawo lah kawo ji bañaan banwoon na puum kado ñiint mēnt apen ti ptoofan. ³ Nji kē nşē wo

mënwo da na an, uhaaş wi naan kē uşē wo da, ddo bi wayēş wayēş ñiint̄ andolon uko mēnt̄ ji ñaan anwoon̄ da, amaar. ⁴ Ddo uko mēnt̄ ti katim ki Yetu Ajugun. Aa, wal wi naklon̄ kayit, nşē wo ti ptoofan na uhaaş, mnhina mi Yetu Ajugun manwo da na nja, ⁵ naşē nawutar ñiint̄ nawuŋaan mēnt̄ *Fatana, uleef wi nul utoknaana. Hēnk uhaaş wi nul uşē ulon̄ ubuur ti unuur wi Ajugun akwayēşon̄ bañaan̄.

⁶ Naanwo i kado kahomp nin! Naamme kē uko untiinku utaajanaan pşon ujaan̄ unatan̄ pşon ptum i? ⁷ Napēnaan uko utaajanaani pşon ujon, nakakna pşon phalu, bañaan̄ bajint̄ ti kēş ki Naşibaŋi. Nado bi wo wo bajint̄. *Krittu anwoon̄ unkaneel wi *Ufettu wi Mbuur awul kaŋuŋul pa nja. ⁸ Nawulēn keeri ŋdo ufettu, ŋwut kawo na mnŋot na ipekadu ji ipoom inwoon̄ na uko utaajanaani pşon ujon, ŋwo bañaan̄ bajint̄ ti kēş ki Naşibaŋi, banjaan̄ baŋup manjoonan, banwoon̄ ji pşon phalu.

⁹ Ti kakaarta kalon̄ ki mpiitan̄an̄ djakan aji nalow bañaan̄ banwoon̄ ti pjuban pi piint̄. ¹⁰ Wi njakuŋ han̄, mēnt̄ bajuban ti piint̄ bti biki nji kaŋiiniyaanon̄, kēme bañeebar iko, kēme baguuru, kēme banjaan̄ badēman ŋnton̄. Woli hēnk di njakuŋ lah, napēn̄ ti umundu! ¹¹ Uko wi nŋaluŋ lah kaŋupan uwo

nawut kanaakiir na ñaan̄ anjakuŋ aji awo i *Krittu aşē wo ti pjuban pi piint̄ kēme añeebar iko, kēme adēman ŋnton̄, akuutar, akuj, kēme awo naguuru. Naando wo wo kaŋok pde na ñaan̄ mēnt̄. ¹² Nji dkaan̄ na pwayēş bañaan̄ banwoon̄ baanwo biki Krittu i? Nin! Mēnt̄ banwoon̄ biki Krittu biki ŋwoon̄ i kawayēş i? ¹³ Naşibaŋi aklon̄ kawayēş banwoon̄ baanwo biki Krittu. Nadolan jibi *Ulibra wi Naşibaŋi uŋu'anan̄ pdo : « *Napēnaan ñaan̄ nan̄ot ti ptoofan.* »*

6

Pŋom na uruha ti ptoof pi banfiyaarun̄

¹ Woli alon̄ ti an aka uhok na ayiŋul ti *Krittu, hum di di ajaan̄ aŋoom kaŋooŋa pwayēş du banwoon̄ baamme uko unwoon̄ utool ti kadun ki Naşibaŋi, kawo aanji ñooŋa du banwoon̄ biki Naşibaŋi bawayēşa? ² Naamme kē bañaan̄ biki Naşibaŋi baklon̄ kawayēş umundu i? Kē woli nawoon̄ i kawayēş umundu, nabiişna pwayēş iko impoti i? ³ Naamme kē ŋlon̄ kawayēş ŋwanjut i? Kē hum di di ŋwoon̄ ŋēnhil kawayēş iko yi umundu wi ba? ⁴ An kē naşē ji naka uhok ti iko yi umundu wi kaşē ya du bañaan̄ biki banfiyaarun̄ *Krittu baŋuun̄ bawayēş bawaan̄ udooni. ⁵ Dŋiini hēnk nakownaana. Naanwo na ñaan̄ alon̄ ti an anwoon̄ na uşal unŋuŋa

anhilun kawayēs uhok ti ptoofan i? ⁶ Kē našē ji nado anfiyaarun Krittū aya na ayiṭul ti Krittū uruha, kabaa beeh kañooṭa du kadun ki banwoon baanfiyaari.

⁷ Na manjoonan pdo kado uruha ti ptoofan pado bi diiman diiman kē najoti. We ukaan kē naambaa ṭep ṭep adinan badolan buṭaan ba? We ukaan kē naankwut bakiijan ba? ⁸ Kē našē ji nabaa ṭep ṭep kado buṭaan, kakiiṭ bandukiin, kadoo do haṅ na bayiṭan ti *Krittū. ⁹ Naamme kē banjaan bado buṭaan baanklun kawo du *Pših pi Našibaṭi i? Natiinkan bnuura : bañaan banjaan bajuban pjuban pi piinṭ, banjaan badēman ṅntoṅ, baṭupan, banjaan bapiinṭ na biinṭ ji baka, kēme baat ji baka, ¹⁰ bakiiṭ, bajaan bañeebar iko, bakuj, bakuutar na baguuru baankwo du Pših pi Našibaṭi. ¹¹ Kē hēnk di baloṅ ti an bapiinṭ awo. Kē Našibaṭi i nja ašē ṭepna ti Yetu Krittū Ajugun na *Uhaaš wi nul aṅow ipekadu yi nan, kē nakak ayiman, adolan kē nawo batool ti kēš ki nul.

*Pmēban uleef ji dko di *Uhaaš wi Našibaṭi ufēṭun*

¹² Baloṅ baji baji : « Nji, dhinan kado iko bti, » kē iko bti išē wo iinnuura pa ṅaan. Aa, dhinan kado iko bti, kē nšē wo mēnkḍinan uko uloṅ udō kaṭoṅēn. ¹³ Baloṅ ti an baji baji : « Uko ude uwo wi kayiṅ, kē kayiṅ kawo ki uko

ude, » kē Našibaṭi ašē lun kaba na yul bti. Kē uleef ušē wo uunwo wo pdo kajubanaan pjuban pi piinṭ, uwo wi Ajugun, ul amēbanun wa. ¹⁴ Kē Našibaṭi, annaṭanun Ajugun ti pkeṭ, akak alun kanaṭan nja ti pa na mnhina mi nul. ¹⁵ Naamme kē uleef wi nan uwo kafah kaloṅ ki uleef wi *Krittū i? Djeṅ keeri uleef wi Krittū kado uleef wi naṭuunk i? ¹⁶ Naamme kē ṅaan anyaan anaakiir na ṅaaṭ naṭuunk aji kak kawo ṅaan aloolan na a i? Na manjoonan upiitana aji ti Ulibra wi Našibaṭi : « *Bukal batēb bakak ṅaan aloolan.* »^{*} ¹⁷ Kē hēnk kak di di ṅaan annakiirun na Ajugun, ajaan akak uhaaš uloolan na a.

¹⁸ Nadoon kaṭi keeri pjuban pi piinṭ. Pekadu dloṅ dmpaṭi di ṅaan adoluṅ dawo du uleef bdiḡ, kē anšaṅ ajuban pjuban pi piinṭ aji juban uleeful. ¹⁹ Naamme me kē uleef wi nan uwoon dko dyimanaan di *Uhaaš wi Našibaṭi ufēṭun i? Uwo ti an, Našibaṭi awulanan wa. Mēnṭ an keeri nakaan uleefan. ²⁰ Našibaṭi anugan nug ti preeš pweek. Nadoon kadēmana keeri na uleefan mēnṭ.

7

Bniim

¹ Hēnkun, dbi ti uko wi nabiin aheparaan aji me unuura ṅiinṭ aṭo bē aankwo na ṅaaṭ. ² Uko wi njakuṅ wi : jibi nameeṅ kē ṅaan ahinan kajot ti pjuban pi piinṭ, dšal

aji ñiint andoli aji wo kawo na aharul, ñaaṭ andoli kak awo na ayinul. ³ Ñiint adoon kado uko wi awoon i kado kado na aharul, ñaaṭ kak ado wi awoon kado. ⁴ Mēnt ñaaṭ akaan uleeful, ayinul a ; kē hēnk kak di di ñiint awoon aanka uleeful, aharul akaan wa. ⁵ Nawutan keeri kaneenandēr ñleefan bē naanṭo ṭo awat ṭi ppoolan kalowiir ṅwal ṅlon, kahilna kawo ṭi pñehan Naṣibaṭi. Woli nabaa, naṣē kak, kaṭi *Fatana abi ado na pguuran ṭiki naanji nahil pmēban ṅleefan.

⁶ Uko wi nṭupun wi, mēnjakan aji uwoon uko wi pdo kado, dji nahil kado wa. ⁷ Kē nṣē hokan bañaan bti bawo ji nji, bawut kaniim. Kē ñaan andoli aṣē ji yeenkna du Naṣibaṭi uṭen umbaan kabi wo wo wi nul, alon aji yeenk wi bniim, undu kayeenk wi pduka nayoṭ.

⁸ Kē nṣē ji na biint na baat banwoon baanwo ṭi bniim, kē unuura baduka haṅ ji nji. ⁹ Baṣale wo baanhil pmēban ṅleef ṅi baka, bawo kawo ṭi bniim. Uhokan ñaan awo ṭi bniim kē di pkeṭ na uyen.

¹⁰ Kē baṣaan awo ṭi bniim, uko wi nṭuun baka pdo wi, dbaa ji nji, uko wi Ajugun aṭuun pdo wii wi : ñaaṭ anniimiṅ aanwo kagar na ayinul. ¹¹ Kē woli agar na a, awo kaduka hēnk kēme kakak kaṭiinkar na a. Kē hēnk kak di di ñiint awoon aanwo kagar na aharul.

¹² Kē nṣē ṅal kaṭupan kak uko ulon, nji ṭi uleef naan

djakun, mēnt Ajugun a : ñiint anfiyaaruṅ *Krittu awole na ñaaṭ kē awo anwoon aanfiyaara, kē ñaaṭ adinan pwo ṭi bniim, aanwo kagar na a. ¹³ Kē ñaaṭ anfiyaaruṅ Krittu awole na ñiint anwoon aanfiyaara, kē adinan pwo na a, aanwo kagar na a. ¹⁴ Ñiint anwoon aanfiyaari, aharul mēnt aji dola akak najint ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi, kē ñaaṭ anwoon aanfiyaari, ayinul mēnt aji dola akak najint. Woli mēnt hēnk da lah, babukan kawo baṭop ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi, kē jibi uwoon hēnk, bawo bajint. ¹⁵ Kē woli anwoon aanfiyaar Krittu aṅal pgar, agaran ; ñiint kēme ñaaṭ anfiyaaruṅ aanwo katanana wal mēnt. Na manjoonan Naṣibaṭi adu'an nawo ṭi mnjeeh. ¹⁶ Iwi ñaaṭ, imehaara me ilun kabuuran ayinu i? Kē iwi ñiint imehaara me ilun kabuuran aharu i?

Pwo jibi Naṣibaṭi ajakun ṅwo

¹⁷ Woli mēnt uko wi nṭiiniyaanuṅ hēnkun wa, ñaan andoli awo kawo jibi Ajugun aṭenuṅ kē awoo, jibi abiṅ awo wi Naṣibaṭi adu'ulun. Uko mēnt wii wi njakuṅ na banfiyaaruṅ bti bado kaṭaṣ. ¹⁸ Woli ñaan alon ṭi wal wi adu'aniṅ awala katēmp, adukiṅ haṅ. Woli aanwala katēmp wal wi adu'aniṅ, awutan kado bawalana katēmp. ¹⁹ Pwala katēmp paanwo nin uko ulon, kē pwo iinwala katēmp paanwo nin uko ulon ; uko

unkaan udooni, uwo ptaş iko yi Naşibaţi aţuun pdo kado. ²⁰ Aa, űaaű andoli adukiin jibi abiin awo wal wi Naşibaţi adu'ulun. ²¹ Woli iwo najuuk űi ulemp wal wi idu'aniin, kţoo kaţaaű uko ulon. K  woli ihil kabuur, buuran. ²² Na manjoonan, űaaű i bakjuuknt enun űi ulemp wi Ajugun adu'ulun, awo najeeh űi k ş ki Ajugun, k  űaaű anwoon najeeh wi adu'aniin awo najuuk űi ulemp i *Krittu. ²³ Naşibaţi anugan nug űi preeş pweek, nawutan keeri kakak bajuuk űi ulemp biki baűaaű baj n. ²⁴ An bayiţ naan, dkak aţupan : andoli űi an adukiin űi kadun ki Naşibaţi jibi abiin awo wal wi adu'aniin.

űi uko wi baűaaű banwoon baando bi wo űi bniim

²⁵ űi uko wi baűaaű banwoon baando bi wo űi bniim, Ajugun aanţup n uko wi pţu'an nado kado, k  nş  wulan uşal naan. Naşibaţi awulun műaga mi nul, ukaan k  nawo katiink n. ²⁶ Jibi umundu utokiin h nkuű uko wi nşaluű aji unuura uwo űaaű andoli aduka jibi awoon. ²⁷ Woli iniimi, wutan kala pgar na űaaţ. Woli iiniimi, wutan kado kala bniim. ²⁸ K  işale aniim, iinjubani ; woli neegani animaa, aanjubani ; k  baűaaű bannimiin baş  luű kahaj, ukaan k  nşal kalowanan mnhaj m nt .

²⁹ An bayiţ naan, uko wi nşaluű kajakan wii

wi : uba umundu uűogi. H nkuű banwoon na baat bawoon ji baanwo na baka, ³⁰ bankwooniin bawoon ji baankwooni wooni, banwoon űi mnlilan bawoon ji baanlilan lilan, banknugun bawoon ji baanka ka, ³¹ banwoon űi iko yi umundu wi badoon ji banwoon baanwo űi ya. Umundu jibi uwoon h nk uba h nkuű.

³² K  nş  űal nawut kawo űi manţaaű. űaaű anwoon aanniimi aji ţaaű iko yi Ajugun, aji şal jibi akliluli. ³³ K  anniimuű aş  ji ţaaű iko yi umundu, aji şal jibi aklili aharul, ³⁴ wal m nt  aji wo na nşal nt b. K  h nk kak di di űaaţ anwoon aanniimaa, na űaaţ anwoon aando bi me űiint  bajaan baţaaű iko yi Ajugun, kahilna kawo űi k ş nul bajint  űi uleef na űi uhaaş. K  anniimiin aş  ji şal iko yi umundu, aji şal jibi aklili ayinul. ³⁵ Dţup uko m nt  pa bnuura bi nan ; m űal űal pţu'an pkuű pi nawoon naanhinani. Dűal nado uko unwoon unuurnaaniin naş  nam ban űi Ajugun naliint , naliű űi ul ţa .

³⁶ H nkuű, woli űiint  ajok űaaţ, aş  win k  aanhil pm ban uleeful, k  űaaţ ak ş bniim, aniimana, m nt  pekadu da. ³⁷ B  woli űiint  aşaluű bnuura du uhaaşul meet , nin alon aanwuuka wuuk, k  uwo uko wi aűaluű, k  aji ayukana, aankpiint  na a, aankniima, uű m nt an ado bnuura. ³⁸ H nk, űaaű

anniimur ñaaf i ajokur ado bnuura, ke anŝaaf awo aaniimi aŝe do bnuura kak apel. ³⁹ Ñaaf aji wo kawo na ayinul nwal bti wi awoon najeb, ke woli ayinul abi akef ahina kaniimar na ñaaf i aŋalur, bubara awo i Ajugun. ⁴⁰ Ke nŝe ŝal aji woli aduka jibi awoon, anuurandën kapel. Nji kak dŝal aji dwo na *Uhaaf wi Naŝibaŝi.

8

Ŧi uko wi pde uyemaŝ wi mngur

¹ Hënkuŋ, dbi Ŧi uko wi uye- maŝ wi mngur. Nme ke nja bti nwo na kame Ŧi uko mënŝ. Ke kame kaŝe ji kado ñaaf adeen iganan kahomp, uŋal ke uŝe ji udo bañaaf baya kadun. ² Woli ñaaf aŝal aji ame uko ulon, aando bi me jibi awoon i kame. ³ Ke ñaaf aŝale njal Naŝibaŝi, uŋ mënŝan Naŝibaŝi aji me a.

⁴ Ŧi uko wi pde uyemaŝ wi mngur keeri, nme ke iko yi bañaaf bajaan badëman kawo wo ji iwo Naŝibaŝi iinwo nin uko ulon Ŧi umundu, ke Naŝibaŝi awoha aloolan. ⁵ Na manjoonan udo ka iko itum du baŝi na Ŧi mboŝ yi bañaaf bajaan badu Naŝibaŝi na Aju- gun, ⁶ ke nja nŝe fiyaar ke Naŝibaŝi awoha aloolan, Aŝin nja a ; iko bti iwoona du a, ke ul akaaf ke nka ubida. Ke Ajugun aloolan awohan, Yetu *Krittu a, iko bti itëpna Ŧi a, ke nja nkak aŝëpna Ŧi a aka ubida.

⁷ Ke mënŝ bañaaf bti baŝaaf ame uko mënŝ. Banfiyaaruŋ

balon banŝaaluŋ Ŧfa pdëman iko ilon yi bajaan badu Naŝibaŝi mënŝ baji bade nyemaŝ mënŝ kaŝe Ŧu Ŧi uŝal te hënkuŋ ke bawo Ŧi bŝenan. Hënkuŋ, uŝal wi baka unwoon uunliinti uŝe kak kaŝop. ⁸ Mënŝ uko ude ukdolun nja nŝil nnaŝ Ŧi kadun ki Naŝibaŝi : woli nÿendee, nÿenkwaan nin uko ulon ; woli nÿdee, nÿenkka nin uko ulon. ⁹ Naŝaafaraan kakŝa uko wi badinananan pdo wi nawoon banfiyaaruŋ udo bayiŝan Ŧi *Krittu mënŝ biki nŝal njawoon nÿanliinti bajuban. ¹⁰ Woli ide du kadun ki iko yi bajaan badëman kadu Naŝibaŝi, iwi immeen ke ihil pdo wa, ke anfiyaaruŋ Krittu alon i uŝal uwoon uunliinti awinu, iinŝal aji itëŋŝëna ado kade nyemaŝ ni mngur i? ¹¹ Hënkuŋ, ido na kame ki nu ke anwoon aanliint uŝal ke aneemi, ayiŝu mënŝ i Krittu akeŝaruŋ. ¹² Wal wi najubanuŋ han bayiŝan Ŧi Krittu, atok nŝal ni baka njanwoon nÿanliinti, najuban juban Krittu. ¹³ Ukaaf ke woli uko ude ulon ukaki kado ayiŝ naan ajot, kahokan pwut kade wa kawutna kado ajot.

9

Uko wi nanjañan awoon i kado

¹ Jëm badinanaan pdo iko bti i? Mënwo *nanjañan i? Mënwin Yetu Ajugun i? Mënŝ nji dŝijanaŋ Ŧi bgah bi Ajugun i? ² Woli mënwo nanjañan Ŧi keŝ ki balon, dwo kawo a

ti kēs ki nan ; na manjoo-
nan an najaan nadiiman kē
nji dwo nanjañan wi nawoon
baloolan na Ajugun.

³ Uko wi nji kateemuñ ban-
klañnuñ wii wi : ⁴ ñenka na pka
uko ude na udaan ti ulemp
wi pñup *Uñup Ulil Unuura
i? ⁵ Ñenka na pjej ayiñun ti
*Krittu awo aharun jibi ban-
jañan bandukiin na babak
aşin Ajugun na Kefat* i? ⁶ Nji
na Barnabat ãañ ñwoon kado
kak ulemp wi iñen yi nun
kadeena i? ⁷ Nabi tiinka kē
baji nangoli aklukuñ uko wi
akdeen i? In ajaan ado uñeek
kaşē wo aanji deena wa? In
ajaan ado batani kaşē wo iinji
kdaan mntow mi batani mēñ
ba?

⁸ Dñiiniyaan iko yi bañaan
bajēn bajaan bado nahilna
nayikrēn, kē *Bgah bi Moyit
bakak añiiniyaan uko mēñ
kak. ⁹ Na manjooan,
upiitana ti Bgah bi Moyit
aji : « *Iinwo kaneenan uwit
unklempariin pfeer wal wi
kakit kabanuñ.* »* Naşibañi
aji ãaaf ñgit i? ¹⁰ Mēñ nja
ñkaan kē añiini hañ i? Aa, nja
ñkaan kē uko mēñ upiitanaa.
Ñaan anjaaruñ na ankituñ
baji bahañ kē baluñ kayeenk
kafah ki baka ti uko wi
bakituñ. ¹¹ Kē un ñntepiin iko
inuura inwoonuñ du Naşibañi
ti an, naşal aji ñenwo i pyeenk
du an kapelan iko inuura
yi umundu wi yi ñnumiin i?
¹² Woli bañaan baloñ bampañi
bayeenk iko mēñ ti an, un
ñenwo i kañep ãep kayeenk ya

kapelan i?

Kē ñşē wo ñenño aten uko
mēñ, ñbaa ãep ãep amiir
iko bñi kawutna kaneenan
*Uñup Ulil Unuura wi *Krittu
uya kadun. ¹³ Naamme kē
bañaan banjaan balemp du
*Katoh Kaweek ki Naşibañi
baka na pdeena da i? Aa,
bankñeñanuñ du *umeeşa wi
mngur baka na pyeenk ti
iko inñeñanuñ da. ¹⁴ Kē hēnk
kak di di Ajugun ajakuñ na
bankñupuñ Uñup Ulil Unuura
aji bawo kadeena pdo kañup
uñup mēñ.

¹⁵ Kē nji ti uleef naan
ñşē wo mēnhepar iko mēñ
bñi. Mēnkpiit piit kayeenkna
iko mēñ; na manjooan,
dhokan kakeñ! Uko wi nji
kanahnun, nin ñaan aanktok
wa. ¹⁶ Mēnwo kado kahomp
kaji dñup *Uñup Ulil Unuura,
uwo uko wi Naşibañi añu'ēnuñ
pdo. Woli mēñup wa,
kawuñen. ¹⁷ Woli uwo lah uko
wi nji ti uleef naan njakuñ
aji ddo, kaka baluk ; kē
uşē wo uunwo hañ, Naşibañi
añu'ēnuñ pdo wa. ¹⁸ Kē we
uwoon baluk naan keeri?
Uwoon ndo kañup Uñup Ulil
Unuura wi nji kañupuñ, kawo
mēnklempeşaana wa.

¹⁹ Nin aloñ aanhil kañu'ēn
pdo uko uloñ, kē ñşē ñal ñal
kalempar bañaan bñi, kahilna
kañij bañaan batum maakan
ti pñiyaar *Krittu. ²⁰ Woli
dwo ti ptoof pi bayuday, dji
kawo ji nayuday, kahilna
kañij baka ti pñiyaar Krittu.
Woli dwo ti ptoof pi bankñaşun

* 9:5 Kefat: Katim kaloñ ki Kefat kawo Piyeer. ☆ 9:9 Pleşan 25.4.

Bgah bi Moyit, dji kawo ji ñaan anktaşuñ ba kahilna kak kado baka bafiyaar Krittu, nji ndoon awo mënka na ptaş ba. ²¹ Woli dwo ti ptoof pi banwoon baanktaş Bgah bi Moyit, dji kawo ji ñaan anwoon aanktaş ba kahilna kado baka bafiyaar. Kë nşë wo mënwo ñaan anwoon aanji taş bgah bi Naşibați, wi njaan kataş bgah bi *Krittu. ²² Woli dwo ti ptoof pi banwoon baanliint ti pfiyaar, dwo ji banwoon baanliint ti pa. Dwo iko bti pa bañaan bti, kahilna kado jibi nhilanuñ, Krittu ahilna abuuran balon. ²³ *Uşup Ulil Unuura ukaan kë ndo iko mënş bti, kahilna kayeenk iko yi uhoñuñ.

²⁴ Naamme kë ti pti, batum baji bați, aloolan kaşë jot bandukiin kadun kayeenk katum i? Naşiin keeri nahilna nayeenk katum. ²⁵ Bampëtar baji bawut iko bti kahilna kabomandër. Kë başë ji bado hañ kahilna kayeenk katum. Kë katum mënş kaşë ji kaba. Nja kë nşë ji ndo hañ kahilna kayeenk katum kanwoon kaankba. ²⁶ Ukaan kë mëmbara ați, mënji kabubara kagutan, dji kabi taman taman. ²⁷ Dji kamiir iko itum, kaşijan uleef, kați pşup bañaan *Uşup Ulil Unuura kaşë kawo mënkyeenk katum ki uhoñuñ.

10

*Uko undolun bañaan biki *Itrayel du pndiiş*

¹ An bayiñ naan, dñal naleş uko umbiin ado bateem nja. Wi bapënnuñ utaak wi *Ejiptu na *Moyit bawo bti ti kanfélun uşeeh, amuur *bdëk bjeenkale. ² Uwo wo ji bukal bti babattaar ti kanfélun na bdëk kawoona baloolan na Moyit. ³ Bukal bti bade pde pi Naşibați awulun, ⁴ adaan meel mi Naşibați adolon kë mampëna ti plaak, kë plaak mënş pawoon *Krittu. ⁵ Kë batum maakan ti baka başë bi wo baanlil Naşibați, ukaan kë bakeş kë muum manratan du *pndiiş.

⁶ Iko yan, yi bateen nja badolon, idiiman nja kë ñwo i kawut kanjal pdo iko iwuñaan ji baka. ⁷ Nawutan kado kadëman iko yi bajaan badu Naşibați ji balon ti baka. Hënk di di upiitaniin ti *Ulibra wi Naşibați aji : « *Bañaan başo ade, adaan aşë naşa unoh* ». ⁸ Nawulën ñwut pjuban pi piinş ji balon ti baka, pul pakaan kë bañaan te iñeen itëb na ñwajanş, ñyaaş iñeen-week ñyaaş iñeen-week (23 000) bakeş ti unuur uloolan*. ⁹ Nawulën ñwut kado kadak *Krittu jibi balon ti baka babin adak Naşibați*, uko mënş ukaan kë ñpula ñafin baka. ¹⁰ Nawutan kado kanur ñuran jibi balon ti baka babin ado, uko mënş ukaan kë uwanjut unjaan ufin uba na baka. ¹¹ Nja ññogun ti uba

* 10:1 Natanan ti Ppën 13.21-22. * 10:7 Ppën 32.6. * 10:8 Natanan ti Mnfën 25.1-18. * 10:9 Natanan ti Mnfën 21.5,6.

umundu, iko mēntan yuŋ bti, yi bateem nja badoluŋ, iwo wo ŋhilna ŋten ti ya abot apiitana ŋhilna ŋlipara. ¹² Hēnk keeri woli ŋaan aŋal aji anaŋi, alipariin kajot. ¹³ Mnhaj mi nahajaŋ, baloŋ bahaj ma. Kē Naŋibaŋi aŋē luŋ kado uko wi ajakuŋ, aankdinan iko mēnt iwuukan nado buŋaan bi nawooŋ naankhilan pbuur. Woli iko mēnt iwuukan nado buŋaan aji dolan nabuur kakuŋ kaŋijan kaliint.

Pwut kadēman iko yi bajaan bado Naŋibaŋi

¹⁴ Ukaaŋ keeri kē nji na an biki nŋaluŋ maakan nalowan iko yi bajaan bado Naŋibaŋi. ¹⁵ Nawo baŋaan bankaŋ ŋŋal, ukaaŋ kē nŋal naŋiink bnuura uko wi nji kaŋupanaŋ. ¹⁶ Naŋalan pnkalame pandaannuŋ ti kaŋiah kabaaŋŋaani ki *Krittu pankaŋ kē nji ŋbeeb Naŋibaŋi : woli ŋdaan ti pa, ŋēnji ŋwo ti ploolan na Krittu ti pŋaak pi atuluŋ i? Hēnk kak, kapoom ki njaan ŋpitēŋ kaanwo pwo baloolan na Krittu ti uleef wi nul wi awuluŋ i? ¹⁷ Nfaaŋiir nja bti kapoom kaloolan, uko mēnt udiiman kē ŋtum aŋē woha uleef uloolan. ¹⁸ Natenan baŋaan biki Itrayel : banjaan bade uyemaŋ unŋejanuŋ du *umeeŋa wi mngur wi Naŋibaŋi, baanwo ti ploolan na Naŋibaŋi i? ¹⁹ Kē we wi nŋaluŋ kaŋupan hēnk ba? Uyemaŋ unŋejanuŋ iko yi bajaan bado Naŋibaŋi uka udooni i? Iko mēnt yuŋ ika

udooni i? ²⁰ Nin! Dji uko wi baŋejanuŋ, na manjoonan baŋejan wa ŋntoŋ, mēnt Naŋibaŋi i i baŋejanuŋ wa. Mēnŋal nawo ti ploolan na ŋntoŋ. ²¹ Naanhilan kadaan ti pnkalame pi Ajugun kakuŋ kadaan ti pi ŋntoŋ. Naanhilan kade du umeeŋa wi Ajugun kakuŋ kade du wi ŋntoŋ. ²² Woli ŋdo haŋ udeeb wi Ajugun uwala ti nja. Naŋal aji ŋhinan apela i?

Pdo iko bti pa pdēman Naŋibaŋi

²³ Dhinan kado iko bti, kē iko bti iŋē wo iinnuura pa ŋaan. Aa, dhinan kado iko bti kē mēnt iko bti iŋaan aji iŋu ŋaan aya kadun ti pfiyaar. ²⁴ Nin ŋaan awutan kado kaŋal uleeful ŋaŋ, adoon kaŋal atēntul. ²⁵ Nahinan kade iko bti inkwaapuŋ du ufeeru, kawut kaŋal uko uloŋ. ²⁶ Upiitana ti *Ulibra wi Naŋibaŋi aji : « *Ajugun akaaŋ umundu na iko bti inwoon ti wa.* »*

²⁷ Woli ŋaan anwoon aanfiyaar *Krittu adu'an pyoban kē naŋal pya da, nadeen iko bti yi akwulanaŋ, nawut kaŋal uko uloŋ. ²⁸ Bē woli ajakan aji uyemaŋ uwo wi baŋejananaŋ iko yi bajaan bado Naŋibaŋi, wutan kade ŋiki ibi katok uŋal. ²⁹ Wi njakuŋ uŋal, mēntiiniyaan ŋiiniyaan uŋal wi nan, dŋiiniyaan wi undu. We ukaaŋ kē ŋaan anwoon aanliint ti uŋal, awo kado kaŋup ti uko wi nji nwoon kado? ³⁰ Nji, woli

* 10:26 Kaŋaam 24.1; 50.12; 89.12; Pleŋan 10.14.

dbeeb Naşibaţi  i uko wi nji kadeen, we ukaan k  bakji ddo bu aan  i uko wi mbeebun Naşibaţi ba? »

³¹ H nk, woli nade k me adaan, k me uko wi nakdolarun, nadoon iko bti pa pd man Naşibaţi. ³² Mnwo mi nan manwoon mnwo manwoon maankdo bayuday na banwoon baanwo bayuday na banfiyaarun Kritt  bajot. ³³ H nk di di njaan kado : dji kaşal  i iko bti pdo uko unlilun ba naan bti. M nji kaşal uleef naan, dji kaşal bandukiin, bahilna babuur.

11

¹ Nadoon kado ji nji, jibi njaan kado ji *Kritt .

Uko unyukun pwohara pa  iint na  aaţ  i wal wi p hehan Naşibaţi

² Dbeeban  i uko wi najaan naleş n  i iko bti abot am ban idolade yi nayeeknun  i nji jibi njukananan ya. ³ K  nş   al name uko wi :  iint andoli awoona  i *Kritt  ; k   aaţ awoona  i  iint ; k  Kritt  awoona  i Naşibaţi*. ⁴  iint andoli ank hehanun Naşibaţi k me a upara aş  gur bkow aji walan Kritt †; ⁵ k   aaţ ank hehanun Naşibaţi k me a upara b  aangur bkow awalan ayinul‡: uwo wo ji awo  aaţ andolon bu aan k 

bapuunka§. ⁶ Woli  aaţ aangur bkow, apuunkiin keeri. K  wi ukowand nun  aaţ amata k me apuunka, aguran bkow. ⁷  iint aangur kaguur bkow, anaam na Naşibaţi abot aji yuuj mnd m mi nul ;  aaţ ul, ajaan ayuuj mnd m mi  iint. ⁸ Na manjoonan, m nt  iint ap nnun  i  aaţ,  aaţ ap nnun  i  iint. ⁹ K   iint awo aampaşana pa  aaţ,  aaţ apaşaniin pa  iint. ¹⁰ Uko wi nji n upun, na  wanjut  akaan k   aaţ awo ka u  i bkow uko unkdiimanun k  ahinan ka ehan Naşibaţi. ¹¹ K   i k ş ki Ajugun,  aaţ anuma  iint, k   iint anuma  aaţ. ¹² Na manjoonan, jibi  aaţ ap nnun  i  iint, h nk di  iint abuknaaniin  i  aaţ ; k  bukal bti baş  woona du Naşibaţi.

¹³ D jal naşal  i  leefan. Unuura  aaţ ado ka ehan Naşibaţi b  aangur bkow i? ¹⁴ J m umundu ujukanan k  ukowand n  iint akuj nt uwel i? ¹⁵ K   aaţ aşale kuj nt uwel, mnd m mi nul ma. Uwel wi nul udo bi   ga   g. ¹⁶ K  woli  aan alon aji uko wi n upun uunjoonani, d jal ka upa uko wi  a n:   nka udolade ulon umpa i, k  banfiyaarun Naşibaţi bti kak baanka udolade ulon.

Ka ah ki Ajugun

* **11:3**  iint andoli awoona  i Kritt  ; k   aaţ awoona  i  iint ; k  Kritt  awoona  i Naşibaţi : balon baji Kritt  awo naweek  iint ; k   iint awo naweek  aaţ ; k  Naşibaţi awo naweek Kritt . † **11:4** Aji walan Kritt  : Bapiit aji aji walan bkowul. ‡ **11:5** Aji awalan ayinul : Bapiit aji aji walan bkowul. § **11:5** Bapuunka :  fa du Korint ppuunka  i  aaţ paji padiiman k  awo nawu aan, nado pekadu, najuban pjuban pi piint.

17 Hënkuḅ dnjal kaḅiiniyaan uko uloḅ wi najaan nado unwoon uunlilën : woli nayit pdëman *Krittu, byit mënḅ baanji baḅijan bnuura, baji baḅëp ḅëp kaḅijan buḅaan. 18 Djunna atiink kē baji woli nayit, bpulad baji bawo ḅi ptoofan – kē nfiyaar uko mënḅ ḅi umban uloḅ. 19 Kē bpulad baḅë wo kawo ḅi ptoofan, banjaan bamëban kaliint bahilna bawinana. 20 Woli nayit keeri, mënḅ kañah ki Ajugun ki ki najaan nabi pde. 21 Na manjoonan, ḅi wal wi nakdeenḅ andoli aji taran pde kayok, hënk aloḅ aji wo na ubon, aloḅ kakuj. 22 Naanka itoh yi nakdeenḅ kabot kadaan i? Këme nabeeh bañaan biki Naḅibaḅi? Nañal pkowandën banwoon baanka nin uko uloḅ i? We wi nwoon kajakan ba? Dwo i kabeeban i? Mënhil kabeeban ḅi uko mënḅ.

23 Na manjoonan, dyeenkna du Ajugun uko wi njukananan: Yetu Ajugun, ḅi utejan wi awoon i kawulana, ajej kapoom, 24 abeeb Naḅibaḅi, apitëḅ ka awul baḅaḅarul aḅë ji : « Uleef naan wii wi, unwulaniinḅ pa an. Naluḅiinḅ nado kado hënk uwo pleḅan pi naan. » 25 Wi babaanḅ pde, ajej pnkalame aji : « Poot pi pawoon pñaaḅ pi naan pantulunḅ pa an, pi Naḅibaḅi aḅëjanaanunḅ bhonjar bhalu. Naluḅiinḅ nado kado hënk wal undoli wi nakdaanunḅ pa, uwo pleḅan pi naan. » 26 Na manjoonan, wal undoli wi nadeenḅ

kapoom mënḅ abot adaan poot mënḅ, naji naḅup ḅup pkeḅ pi Ajugun kayoonkna ubi wi nul.

27 Ukaanḅ kē ñaanḅ adele kapoom ki Ajugun këme adaan poot pi nul ḅi unoh, alunḅ kahepna ḅi uleef wi Ajugun wi adeenḅ na pñaaḅul pi adaanunḅ. 28 Ñaanḅ andoli awo katen tenan uleeful keeri kabaa kade kapoom kakuḅ kadaan poot. 29 Woli ñaanḅ ade kapoom, adaan poot bë aanḅu ḅi uḅal kē uleef wi Ajugun wa, adu kakob ki Naḅibaḅi ḅi a. 30 Uko waḅ ukaanḅ kē utum ḅi ptoofan bamaakal, banḅakmunḅ, kē batum badoo piinḅ akeḅ. 31 Woli nḅten lah nḅleef nḅi nja, Naḅibaḅi aankkob nja. 32 Kē Ajugun aḅë ji kob nja kakuḅ kaḅanḅ nja nḅhilna nḅwut kaduknaana ji umundu.

33 Hënk, an bayiḅ naan, woli nayitiir pde nayoontan. 34 Woli ubon ude ñaanḅ, adeen du katohul, hënk Naḅibaḅi aankluḅ kakoban. Kē iko indukiinḅ ḅi yi naheparunḅ, dlunḅ kateeman ḅi ya wal wi nḅi kalunḅ kaban du an.

12

Iko yi Uhaaḅ wi Naḅibaḅi ujaanḅ uḅen

1 An bayiḅ naan ḅi *Krittu, hënkunḅ nabiinḅ nḅiiniyaan iko yi *Uhaaḅ wi Naḅibaḅi ujaanḅ uḅen, mënḅjal nawo ḅi kapaam ḅi iko mënḅ. 2 Name kē wi nawoonḅ naando bi fiyaar Krittu, nabi dëman iko inwoonḅ iinhil bḅup, kē ikḅonḅan aneemanan. 3 Ukaanḅ kē nḅi nñal kaḅupan kē

nin ñaan i Uhaaş wi Naşibaţi uktoŋuŋ aanhil kaji : « Yetu afëpanaa! » Kë nin ñaan aanhil kaji : « Yetu awoon Ajugun » bë mënţ Uhaaş wi Naşibaţi uktoŋuluŋ.

⁴ Iko yi *Uhaaş wi Naşibaţi ujaan uţen ipaţi, kë wul ʒań uşaan aji uţen ya bti. ⁵ Utum jibi ñaan ahili kalem-par Ajugun, kë ul ʒań i i ŋklemparuŋ. ⁶ Iko iŋoŋarënaan itum maakan, kë Naşibaţi aşë woha aloolan anjaan aţëpna ʒi nja bti kado iko mënţ bti. ⁷ Uhaaş wi Naşibaţi uji uwinana ʒi ñaan anfiyaaruŋ andoli ahilna aţënk banfiyaaruŋ bti. ⁸ Uji uţen alon uţup untuŋa, kawul alon uţup wi kame ; kë wul ʒań uşaan aji uţen. ⁹ Uji uwul alon pfiyaar, kawul alon kak mnhina mi pjeban bamaakal ; kë wul ʒań uşaan aji uţen. ¹⁰ Uhaaş mënţ uloolan ukaan aji uwul alon mnhina mi pdo mlagre, kawul alon mi pdo kaţupar Naşibaţi, kabi wul alon mnhina mi ppaţëş uko unwoonuŋ du wa na unwoon uunwoona da, kawul alon mnhina mi pţup ŋţup ŋi baţi, kawul alon kak mnhina mi pʒolanaar ŋa. ¹¹ Aa, Uhaaş wi Naşibaţi ʒań ujaan udo iko mënţ bti, andoli uwulu jibi unʒaluŋ.

Uleef uloolan untumi na iko impaţi

¹² Uleef uwo uloolan aşë wo na ŋmban ŋtum, jibi ŋmban ŋi uleef ŋatumuŋ aşë woha ʒi uleef uloolan, hënk di *Krittu awoon kak aloolan

kë nja ŋwoon ŋmban ŋtum ŋi nul. ¹³ Nja bti, bayuday na banwoon baanwo bayuday, balempar bañaan na baweek biki baka, ŋyeenk nja bti batitmu ʒi Uhaaş wi Naşibaţi kawoona uleef uloolan ; ŋyeenk nja bti uhaaş mënţ akëşan.

¹⁴ Hënk keeri, uleef uunwo umban uloolan, utum ŋmban. ¹⁵ Woli kahoţ kaji lah : « Mënwo kañen, mënţok keeri ʒi uleef » kankwoha wo ʒi uleef i? ¹⁶ Kë woli kabaţ kaji lah : « Mënwo pkëş, mënţok keeri ʒi uleef » kankwoha wo ʒi uleef i? ¹⁷ Woli uleef bti uwo lah pkëş këş, hum di di ukhilaruŋ katiink? Kë woli uleef bti uwo lah kabaţ baţ, hum di ukhiluŋ katiink pţëkëñ? ¹⁸ Na manjoonan, Naşibaţi aţu umban wi uleef wi aŋali ʒi dko di aŋaluŋ. ¹⁹ Woli ŋmban bti ŋawo lah uko uloolan, uleef uunkwo? ²⁰ Kë ŋmban ŋaşë tum, uleef kë uwo uloolan. ²¹ Pkëş paanhinan kaji na kañen : « Mënkak anumi'u » kë bkow baankak ahil kaji na ihot; « Mënkak anumi'an. » ²² ŋmban ŋi uleef ŋanñeñenţaanuŋ ŋanumanaa ; ²³ kë ŋmban ŋi ŋbeehuŋ, ŋanwoon ŋaanyuk ptiiniyaan, ŋul ŋi ŋjaan ŋboman bnuura ; ²⁴ kë ŋanwoon ŋaanwo haŋ, ŋaannuma pboman. Na manjoonan Naşibaţi aboman uleef adëman ŋmban ŋanwoon ŋaandëmanaa. ²⁵ Hënk uleef uunfaaşiiri, uwo wo uloolan, umban undoli uji uţaaf ŋandukiin. ²⁶ Woli umban alon ʒi uleef ude, uleef

bti ujaan uhaj na wa ; kë woli umban ulon ti uleef udëmanaa, nundu bti kak njaji nädëmana.

²⁷ Kë an, nawoon uleef wi *Krittu, naçok ti wa, andoli awo umban ulon. ²⁸ Kë Naşibați aşë duna tu ti kadun ki banfiyaaruñ Krittu banjañan, kë batëbantën bawo baţuparul, kë bawajantën bawo bajukan aşë tu na bankaaj mnhina mi pdo mlagre, aţu na bankaaj mi pjeban bamaakal, mi pţenk bañaan, mi pşih na mi pţup nţup ni baţi. ²⁹ Bañaan bti bawo banjañan i? Bañaan bti bawo baţupar Naşibați i? Bañaan bti bawo bajukan i? ³⁰ Bañaan bti bayeenk mnhina mi pjeban bamaakal i? Bañaan bti bahil pţup nţup ni baţi i? Bañaan bti bahilun pţolanaar na i? ³¹ Nañalan uţen undëmnun, wi *Uhaaş wi Naşibați ujaan uwul. Kë nşë diimanan hënkun bgah banuurnaaniin.

13

Uñal

¹ Woli dţiini nţup ni bañaan bajen adoo ţiini ni nwanjuţ aşë wo mënwo na uñal, dwo wo ji untintan wi bakkobun këme untinu. ² Woli dyeenk uţen wi pdo kaţupar Naşibați, abot ayeenk wi pme iko immeniin bti na kame bti, woli ddoo fiyaar Naşibați adoo hum bë mënwo na uñal, mënwo nin uko ulon. ³ Woli dţen iko yi nkaan bti, woli ddoo wul uleef naan

batër aşë wo mënwo na uñal, mënka nin udooni.

⁴ Ńaan awo le na uñal na manjoonan, aji wo na kamiir, aji joob bkow, aanji kuj ñaan, aanji homp, aanji deen iganan, ⁵ aanji do uko unwoon uunyuki, aanji şal uleeful tañ, aanji deebať këme kahank ñaan ti uhaaş. ⁶ Aanji lilandër uko unwoon uunwo utool, kaşë lilandër manjoonan ; ⁷ aji miir ti iko bti, aanji tañan pfiyaar, aanji tañan phať ti Naşibați, kataman ti iko bti.

⁸ Uñal uunji uba. Uţen wi pţupar Naşibați ulun kaba, wi pţup nţup ni baţi kë uklun kaba, wi kame kë uklun kaba. ⁹ Na manjoonan nęndo bi me iko bti, nęndo bi ţup nţup bti ni Naşibați, ¹⁰ kë wal wi iko ikkëşun kakuţ kanuura bti uklun kabi, uko unwoon uunkëş bti uba.

¹¹ Wi mbiin awo napoť, dji kaţiini ji napoť kaşal ji a, kawin iko ji a. Kë hënkun wi nwoon naweek, dpënan ti uşal naan iko bti yi kpoť. ¹² Hënkun nji win ji ñaan antenuñ ti kawini kanfëluñ kë wal mënť nşë luñ kawin Naşibați bnuura katena ti keş, hënkun nęemme Naşibați bnuura, kë wal mënť nşë luñ kame'a bnuura jibi ul ameen nja bnuura.

¹³ Kë iko iwajantş işaan awo nin iinkba : pfiyaar, mnhať na uñal ; kë uñal uşaan apel yun mënťan bti.

14

*Ptupar Naşibaţi na ptiini nşup
ni baţi*

¹ Natamaan keeri nawo na uŋal. Nadoon kala kak iko yi *Uhaaş wi Naşibaţi ujaan uŋen, kē ŋuŋ yuŋ mēnŋan, wi pdo kaşupar Naşibaţi wi wi nawoon kado kala maakan.

² Na manjoonan ŋaan anjaan aşup nşup ni baţi aanji tiini tiini na baŋaan bajen, aji tiini na Naşibaţi ŋaŋ ; nin alon aanji te iko yi ajakuŋ, aji ŋup iko inmeniiŋ yi *Uhaaş wi Naşibaţi uwululuŋ. ³ Kē anşaan aşupar Naşibaţi aşē baa ŋep ŋep aŋiini na baŋaan bajen ; nşup ni nul ŋaka mnhina mi pdo banfiyaaruŋ baya kadun, kaşan baka kabot kajoobŋen baka ŋhaaş. ⁴ Anjaan aşup nşup ni baţi, uleeful wi wi ajaan ado uya kadun, kē anjaan aşupar Naşibaţi aşē ji do pntuk pi banfiyaaruŋ bti paya kadun.

⁵ Dŋal maakan nado kaşup nşup ni baţi, aşē hokan nado kaşupar Naşibaţi. Anjaan aşupar Naşibaţi apel ankaan mnhina mi pşup nşup ni baţi. Woli anjaan aşup nşup ni baţi aji tolanaar ŋa kadolna pntuk pi banfiyaaruŋ bti paya kadun, aji wo ji anktuparuŋ Naşibaţi. ⁶ Kē hēnkuŋ, an bayiŋ naan, dheparan : woli dbi lah du an aşup nşup ni baţi ŋaŋ, awo mēndiimanan iko yi Naşibaţi immeniiŋ, awo mēndolan kē nawo na kame, awo mēnşupar Naşibaţi akuŋ awo mēnjukanan, udooni

uhon wi wi ni kakaaruŋ an ba?

⁷ Natenan kak, woli ŋaan alul kēme akob kora, aşē naakrēn ikobare hum di di baŋaan bakmeen uko wi akkobuŋ? ⁸ Woli nangoli alul pduuna bangoli bandukiin baya ugut aşē wo aanlul jibi bajaan balul, hum di di bakbomanderuŋ pa pya ugut ba? ⁹ Kē hēnkuŋ di di uwoon kak pa an : woli naşup nşup ni baţi, nşup ŋanwoon ŋaanteŋanaa, hum di di baŋaan bakmeen uko wi nakjakuŋ? Naŋiini tiini ŋi uyook.

¹⁰ Nşup ŋanwoon ŋi umundu ŋatumi, kē undoli uşē ji uteŋana ŋi bankşupuŋ wa. ¹¹ Woli ŋaan aŋiini uşup wi nwoon mēntee, dji kawo ŋaan nayaant ŋi kadunul, ul kakuŋ kawo nayaant ŋi kadun naan. ¹² Ukaan kē wi naŋaluŋ na ŋhaaşan bti *Uhaaş wi Naşibaţi uŋenan iko yi wa, nawo kabi kaşu ŋu ŋhaaş ŋi pyeenk iko itum inkdoluŋ banfiyaaruŋ bti baya kadun.

¹³ Ukaan keeri kē anhiluŋ pşup nşup ni baţi awoon kado kaŋehan Naşibaţi aŋena ahil pdo katolanaar ŋa. ¹⁴ Woli dŋehan na nşup ni baţi, uhaaş wi naan uji uwo ŋi pŋehan, uşal kaşē wo uunji ulemp. ¹⁵ Kē we wi nwoon keeri kado? Dŋehan Naşibaţi na uhaaş wi naan kabot kaŋehana na uşal wi naan, dyeehara na uhaaş wi naan kabot kayeehara na uşal naan. ¹⁶ Na manjoonan, wi ikdemanuŋ Naşibaţi ŋi nşup ni baţi, hum di ŋaan anwoon

aante n̄tup m̄nt̄ ahiniin kateem kaji uwo haŋ b̄e aante uko wi ītupun̄? ¹⁷ Uko wi ikt̄upun̄ udole wo unuura, ankntiinkiin̄ aanji t̄p̄na t̄i wa kaya kadun. ¹⁸ Dbeeb Naŋibaŋi t̄i uko wi n̄jaan̄ kaŋup n̄tup n̄i baŋi, ddoo t̄up n̄a apel an, ¹⁹ k̄e n̄ŋ̄e ji n̄wole t̄i p̄toof pi p̄nt̄uk pi banfiyaaruŋ kahokan kaŋiini kdiim kaŋeen ki bateen̄ kahilna kajukan baka k̄e di kdiim iŋeen-week n̄yaaŋ iŋeen-week (10 000) ki bawoon̄ baankte.

²⁰ An bayiŋ naan t̄i *Krittu, nawutan kawo bapoŋ t̄i uko wi uŋal, nawoon baka t̄i uko wi buŋaan, naŋ̄e nawo bantohi t̄i uko wi najaan̄ naŋal. ²¹ H̄enk di upiitaniin̄ t̄i *Ulibra wi Naŋibaŋi aji :

« *D̄t̄ep̄na t̄i n̄tup n̄i baŋaan̄ bayaant̄,
kaŋ̄ep̄na t̄i m̄ntum mi bayaant̄,
kaŋiiniyaan na biki p̄ntaali pi naan
te baandoo di di wal m̄nt̄ p̄tiink̄en.*

*H̄enk di *Yawe Nawat Kabuka ajakun̄.* »^{*}

²² H̄enk keeri woli Naŋibaŋi aŋ̄ep̄na t̄i n̄tup n̄i baŋaan̄ bawoon̄ baantee, uji uwo uko unjaan̄ udiiman banwoon̄ baanfiyaara k̄e adeebaŋ̄er baka, uko m̄nt̄ uunwo pa banfiyaaruluŋ ; k̄e woli Naŋibaŋi aŋ̄ep̄na t̄i *baŋuparul, aji t̄up t̄up na banfiyaaruluŋ bahilna baya kadun, uko m̄nt̄ uunwo pa banwoon̄ baanfiyaara. ²³ Natenan ten, woli banfiyaaruŋ *Krittu bti

bayit aŋ̄e t̄iini bukal bti na n̄tup n̄i baŋi, woli banwoon̄ bayaant̄ banwoon̄ baando bi fiyaar Krittu baneej t̄i dko m̄nt̄, naŋal aji baankji nayilaa i? ²⁴ K̄e baŋaan̄ bti baŋale t̄upar Naŋibaŋi woli anwoon̄ nayaant̄ anwoon̄ aando bi fiyaar aneej t̄i dko m̄nt̄, uko wi atiinkun̄ bti uji udola ayikr̄en k̄e awo nado buŋaan, n̄tup n̄un̄ n̄jaan̄ n̄adola aŋalan uleeful. ²⁵ Wal m̄nt̄, iko inmeniin̄ t̄i uŋalul iji ip̄en kawinana, aŋ̄e jot kaf̄et̄ kaara t̄i mboŋ kad̄eman Naŋibaŋi kaŋ̄e kaji : « Na manjoonan, Naŋibaŋi awo t̄i p̄toofan! »

T̄i uko wi byit bi banfiyaaruŋ

²⁶ An bayiŋ naan t̄i *Krittu, k̄e we wi nawoon̄ kado? Woli nayitiir p̄n̄ehan Naŋibaŋi, k̄e alon̄ aka kayeeh, k̄e alon̄ aka uko wi pjukan, alon̄ k̄e aka uŋup unwoonun̄ du Naŋibaŋi, alon̄ k̄e aka uŋup wi baŋi wi p̄tup, k̄e alon̄ ahil p̄tolanaar wa, iko m̄nt̄ bti iwo kado baŋaan̄ baya kadun. ²⁷ Woli balon̄ baŋal p̄tup n̄tup n̄i baŋi, nadoon bat̄eb̄ k̄eme bawajan̄t̄ baŋup, andoli ji t̄up kayewan at̄en̄t̄ul, alon̄ aŋ̄e tolanaar wa. ²⁸ Woli natolanaar wa aanwoo, bayompan, baŋiini na Naŋibaŋi du n̄haaŋ n̄i baka meet̄. ²⁹ K̄e woli balon̄ baŋal p̄tupar Naŋibaŋi, bat̄eb̄ k̄eme bawajan̄t̄ t̄i baka baŋiiniin̄ bandukiin̄ baŋ̄e bado kaŋal t̄i uko wi baŋupun̄. ³⁰ Woli alon̄ awo t̄i p̄tup k̄e Naŋibaŋi aŋ̄e wul alon̄ kak t̄i banwoon̄

^{*} 14:21 Itayi 28.11-12.

15

da uṭup, nateek ayompan awuta adiiman wa. ³¹ Na manjoonan, an bti nahilan kaṭupar Naṣibaṭi, aloolan aji ṭup kayewan atēnṭul, bañaan bti bahilna bajuk babot baṭaṅ baka. ³² Banjaan ṭaṭupar Naṣibaṭi baji bahil pmēban ṅleef ṅi baka. ³³ Naṣibaṭi aanwo i parēfa, ul ajaan aṭij mnjeeh ; ṭi byit bti bi banfiyaaruṅ uko waṅ uwoon kado kadolana.

³⁴ Woli nayitiir pdēman Naṣibaṭi, baat baji bawo kawut pṅaat, baandinan baka bado kahoopaṭēr da. Jibi upiitaniṅ ṭi *Ulibra wi Bgah, bawo kado katiink tiink. ³⁵ Woli baṅal kame uko uloṅ, baheparan bayin baka du katoh. Unuura ṅaaṭ ado kaṅaat woli pntuk pi banfiyaaruṅ payit pñehan Naṣibaṭi.

³⁶ An biki Korint, naṣal aji uṭup wi Naṣibaṭi upēnna du an i? An nawohaṅ baloolan bantiinkuṅ wa i? ³⁷ Woli ṅaan aṣal aji awo Naṭupar Naṣibaṭi kēme ṅaan anwoon na *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, awo kayikrēn kē uko wi mpiitanaṅ uwo uko wi Ajugun aṭuun pdo kado. ³⁸ Kē ṅaan aṣale pok pyikrēn uko mēnṭ, Naṣibaṭi apoka ul kak.

³⁹ An bayiṭ naan ṭi *Krittu, nadoon kala keeri pṭupar Naṣibaṭi kaṣē kawo naankneenan pṭup ṅṭup ṅi baṭi. ⁴⁰ Iko mēnṭ bti idolaniṅ na uṣal ujij ibot iṭēp ṭi bgah.

Pnaṭa ṭi pkeṭ pi Yetu

¹ An bayiṭ naan, djal kaleṣanan *Uṭup Ulil Unuura wi nṭupanaṅ, wi nayeenuṅ akuṭ amēban ṭi wa aliint. ² ṭi uṭup mēnṭ wi wi Naṣibaṭi aṭēpnun abuuranan, an nanjaan namēban wa jibi nṭupanaṅ wa ; woli mēnṭ hēnk da, pfiyaar pi nan pawaan udooni.

³ Uko undēmnuṅ ṭi iko yi nji kaṭupanaṅ uwoon wi nyeenuṅ nji kak unwoon kē *Krittu akeṭ apēnanaan ipekadu yi nja, jibi upiitaniṅ ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi.

⁴ Amoyaa aṣē naṭa ṭi pkeṭ ṭi unuur uwajaṅṭēn, hēnk kak di di upiitaniṅ ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi.

⁵ Apēn awinana ṭi kadun ki Kefat*, aluṅ apēn awinana ṭi kadun ki banjañanul iñeen na batēb.

⁶ Akak aluṅ apēn awinana ṭi byaaṣ bloolan ṭi kadun ki banfiyaaruṅ iñeen-week ṅyaaṣ kañeen : banṭumnuṅ ṭi baka bahum bajeb kē baloṅ bakeṭi. ⁷ Wi iko yaṅ iṭēpuṅ, akak apēn awinana ṭi kadun ki Jakob† na ki banjañan bti.

⁸ Abaañsaan apēn awinana ṭi kadun naan nji kak, kē nwo ji napoṭ ambukiṅ bē wal wi kabuka ki nul uundo bi ban.

⁹ Nji dwoon ampoṭēṭaanuṅ ṭi banjañan biki nul ; na manjoonan mēndo taan taan na pdu'ana nanjañan ṭiki dbi hajan ṭfa bañaan biki Naṣibaṭi banfiyaaruṅ *Krittu. ¹⁰ Kē

* 15:5 Kefat: Kawo katim kalon ḡ Piyeer. † 15:7 Jakob : Jakob i awo abuk aṣin Yetu akuṭ awo naweek i pntuk pi banfiyaaruṅ pi Yerutalem.

Naşibaţi aşë wulën bnuura bi nul ado kë nwo ñaan i nwoon ; bnuura bi awulunun baanwaan udooni, dbaa tşep tşep alemp apel banjañan bandukiin. Mënş nji a ti uleef naan dwoon anlempun, Naşibaţi ajaan aţepna ti nji kalemp ti bnuura bi awulunun. ¹¹ Hënk keeri, uwole nji këme banjañan bandukiin baktşupun, *Uşup Ulil Unuura wi wi nktşupun, uşup mënş wi wi nafiyaarun.

Pnaţa pi bañaan ti pkeţ

¹² Kë woli nşupan aji *Krittü anaţa ti pkeţ, hum di di balon ti an bahilanun kaji bañaan baanknaţa ti pkeţ ba? ¹³ Woli bañaan baanknaţa ti pkeţ, Krittü aannaţa keeri ti pa. ¹⁴ Kë woli Krittü aannaţa ti pkeţ, uko wi nşupun ukeer awaan udooni, kë pfiyaar pi nan pawaan udooni. ¹⁵ Woli na manjoonan bankeşun baanknaţa ti pa, uwoon kë Naşibaţi aannaşan Krittü ti pa. Nkeer awo başilan ti uko wi Naşibaţi, wi nşupun aji anaşan Krittü ti pkeţ. ¹⁶ Aa, woli bankeşun baannaţa ti pa, Krittü kak aannaţa ti pa. ¹⁷ Kë woli Krittü aannaşaa, pfiyaar pi nan pawaan udooni, nahum nwo ti pekadu, ¹⁸ kë banfiyaarulun bankeşun baankbuur. ¹⁹ Woli nhaş Krittü abuuran nja ti mboş şań, nwoon banñaganaanun.

²⁰ Kë *Krittü na manjoonan aşë naţa ti pkeţ: ti bankeşun, Krittü awoon nateek annaşıin ti pa. ²¹ Ñaan aloolan aşijun pkeţ ti mboş hënk kak di di

ñaan aloolan akdolun bañaan banaţa ti pkeţ. ²² *Adam akaan kë bañaan bti bakkeţ, hënk kak Krittü akaan kë bañaan bti banwoon na a baknaţa ti pkeţ. ²³ Ti uko wi pnaţa ti pkeţ, Naşibaţi ado bi şup şup jibi uko mënş ukţepun: Krittü awoon nateek annaşıin ti pkeţ, woli alun abi, bañaan biki nul babaa naţa ti pa. ²⁴ Woli uko waş utşepi, uba umundu uşë bi, wal mënş atok başih bti, baweek bti na mnhina bti, kaşë kawul pşih Naşibaţi anwoon Aşin. ²⁵ Na manjoonan Krittü alun kaşih te wal wi Naşibaţi akşuun başooradul bti ti ihoşul uşeeh. ²⁶ Naşooradul nabaañşaaani i aktokun awoon pkeţ. ²⁷ *Ulibra wi Naşibaţi uji aşu iko bti ti ihoş yi Krittü uşeeh; kë wi ujakun aji aşu iko bti ti ihoş yi Krittü uşeeh, nme kë Naşibaţi ti uleeful aanwo ti ihoşul uşeeh, ul aşuun iko bti ti ihoş yi Krittü uşeeh. ²⁸ Wal wi Naşibaţi aklun kaşu iko bti ti ihoş yi Krittü uşeeh, wi wi ul, Abuk Naşibaţi, akwoon ti kafet ki nul, ul Naşibaţi, anklun kaşu iko bti ti ihoşul uşeeh. Hënk Naşibaţi alun kawo aloolan şań ankşihun, alun kaşih ti iko bti.

²⁹ Naşalan kak biki babattaarun ti katim ki bankeşun: we wi bahaşun pyeenk ba? Woli ujoonan kë bankeşun baanknaţa ti pa, we ukaan kë babattaa ti katim ki baka ba? ³⁰ Kë nja, we ukaan kë unuur undoli nji nwo ti mntum mi pkeţ ba? ³¹ An

bayiṭ naan, na manjoonan dji kawo ṭi mntum mi pkeṭ unuur undoli, kē uloṅ uṣē wo mnlilan mi naan uwoon wi nawoon ṭi ploolan na Yetu *Krittu Ajugun. ³² Woli uṣal wi bañaan bajēn ṭaṅ ukaan kē ngutan na ṅko ṅi uṭeēh du Efet, we wi nkaan da? Woli bankeṭuṅ baanknaṭa ṭi pa, nabiin ṅde ṅbot ṅdaan ; ṅkeṭ faan. ³³ Naṭaafaraan : banoh bawuṭaan baji batok ṅaan mnwo. ³⁴ Naṭēlṣan ṅṣal ṅi nan, naṭaṅan pjuban. Na manjoonan, baloṅ ṭi an baamme Naṣibaṭi ; uwo mnkow pa an.

Uleef wi banknaṭiṅ ṭi pkeṭ

³⁵ Kē aloṅ aṣē hilaan kahepar kaji : « Hum di di bankeṭuṅ baknaṭiṅ ṭi pa? Babi na uleef unaam hum ba? » ³⁶ Iwi iwo nawaan uṣal! Iimme kē woli itepii, udeey uloṅ uunji uhil kabuk bē uunkeṭ keṭ duna i? ³⁷ Kē uko wi itepiṅ uunwo uko umbukiṅ: uwo pbuk ṭaṅ, pi maaj kēme ṅdeey ṅloṅ. ³⁸ Wal mēnt, Naṣibaṭi kaṣē do wa ubuk bko bi aṅaluṅ, pbuk pandoli paji pabuk bko bi pawoon i kabuk.

³⁹ Nleef bti ṅaannaami, uloṅ uji uwo wi ṅaan najēn, uloṅ kawo wi ṅntaam, uloṅ kawo wi ṅkat, uloṅ kawo wi ṅṭēb. ⁴⁰ Uka kak iko inwoon du baṭi, na inwoon ṭi mboṣ ; kē kanuura ki iko yi baṭi kapaṭ na ki iko yi mboṣ. ⁴¹ Kanuura ki bnuur kapaṭ na ki pli, kē ki ṅjah kapaṭi ; ujah udoo ji upaṭ kanuura na ujah utēnt wa.

⁴² Kē hēnk di di uwoon ṭi uko wi pnaṭa ṭi pkeṭ. Uko wi bamoyuṅ ṭi mboṣ ji utepi, uwo uleef unkuṭuṅ. Uṣale naṭa ṭi pkeṭ, uunkak ahil kapuṭ. ⁴³ Uko wi bajaan bamoy uwo uleef unwaanuṅ udooni, kē woli unaṭa ṭi pkeṭ, uji utum na mndēm. Uko wi bajaan bamoy uwo uleef unwoon uunka mnhina, kē woli unaṭa ṭi pkeṭ, uji utum na mnhina ⁴⁴ Uleef wi bajaan bamoy uwo uleef wi ṅaan najēn, bē uṣale naṭa ṭi pkeṭ, *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uji uwul wa mnhina. Uka keeri uleef unwoon wi ṅaan najēn akuṭ aka uleef unjaan uyeenk Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. ⁴⁵ Upiitana ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi aji : « *ṅiṅ nateek, *Adam, awo ṅaan najēn i Naṣibaṭi awuluṅ uhēfēnt.* » Kē Adam natēbantēn anwoon Krittu, atum na Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unjaan uwul ubida. ⁴⁶ Mēnt ṅaan anyeenkuṅ Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ajaan abi uteek, ṅaan najēn a ; anyeenkuṅ Uhaaṣ wi Naṣibaṭi abaa bi. ⁴⁷ Naṣibaṭi aboman ṅaan nateek na ufuuṣ, awoona ṭi mboṣ ; kē natēbantēn aṣē woona baṭi. ⁴⁸ Bañaan biki mboṣ bawo wo ji i Naṣibaṭi abomanaanuṅ ufuuṣ ; kē banwoon baṭi kē bawo ji anwoonuṅ baṭi. ⁴⁹ Njunna awo ji ṅaan mēnt anwoonuṅ ṭi mboṣ, aṣē luṅ kanaam anwoonuṅ baṭi.

⁵⁰ An bayiṭ naan ṭi *Krittu, uko wi ṅi ṅṅaluṅ kaṭupan uwoon kē ṅaan najēn aanhinan kaneej du *Pṣih pi

Naşibaŋi, k  uko unkuŋuŋ unuhinan kaneej du dko di iko iwoon iinji iŋuŋ.

⁵¹ H nkunŋ dŋal kaŋupan uko ulonŋ ummeniinŋ: m nŋ nja bti ŋklunŋ kakeŋ, k  nja bti ŋş  lunŋ kaŋ lş . ⁵² Uko m nŋ uŋaran taran, kawo ji ŋaanŋ akomp şunŋ uyaaş uloolan, ŋi wal wi plul pbaaŋşaanŋ paklulunŋ. Palunŋ kalul, baŋaanŋ bankeŋunŋ baş  banafa bawo baankak akeŋ, wal m nŋ nja bti ŋ lş . ⁵³ Na manjoonan, uko unkuŋuŋ uwo kakak uko unwoonŋ uunkpuŋ, k  uko unkkeŋunŋ uwo kayeenk ubida unwoonŋ uunkba. ⁵⁴ Wal wi uko unkuŋuŋ ukkakuŋ uko unwoonŋ uunji upuŋ, k  uko unkkeŋunŋ uyeenk ubida wi mŋto, wal m nŋ wi wi uŋup umbiinŋ apiitana ŋi *Ulibra wi Naşibaŋi ukdolaniinŋ: « Pkeŋ pawatanaa, pakobaa. ⁵⁵ Iwi pkeŋ, pwat pi nu pundu? Iwi pkeŋ, uko ufiŋi wi nu uwo ŋunŋ? »[☆] ⁵⁶ Uko wi pkeŋ pajaanŋ pafiŋna uwo pekadu, k  uko unjaanŋ uwul pekadu mnhina uwo *Bgah bi Moyit. ⁵⁷ Nabiinŋ keeri ŋbeeb Naşibaŋi anjaanŋ aŋ pna ŋi Ajugun Yetu *Krittu kado nja ŋwat. ⁵⁸ An bayitŋ naan ŋi *Krittu biki mmaganunŋ, nam baan keeri naliinŋ. Nadoon kataman unuur undoli ŋi plempar Ajugun. Name k  plempara paanwaanŋ udooni.

16

Bajunt b tenkni banfiyaarunŋ

☆ 15:55 Itayi 25.8.

biki Yerutalem

¹ H nkunŋ dŋal kaŋupan uko ulonŋ ŋi uko wi bajunt b tenkni baŋaanŋ biki Naşibaŋi banwoonŋ Yerutalem. Ddobi ŋup banfiyaarunŋ biki Galatiya uko wi bawoonŋ i pdo. Dŋal an kak nado haŋ. ² ŋi unuur uteek wi kan m, andoli ŋi an ajejan ktaka kloŋ jibi ahinanunŋ aka, ahank du katohul, kawutna kayoonk mbi nabaa naneej bajunt. ³ Wal wi nji kabiinŋ, dwul biki nadatunŋ ikaarta yi mpiitunŋ baŋaanŋ biki Yerutalem bameena uko unŋijunŋ baka, dyil baka baŋooŋ baka uko wi najuntunŋ kaŋ nkna baka. ⁴ Woli uyoŋanaan nya da nji ŋi uleef naan, bado bayaaş na nji.

Pya bayaaş pi Pawulu

⁵ Dŋal p ŋ pna uŋaak wi Matedoniya kabaa kabi pwinan. ⁶ Ulome ndo du an ŋnuur ŋlonŋ k me nŋo da wal wi ujonŋ bti, h nk naş  nawul n uko wi nnumiinŋ pa bayaaş. ⁷ M nŋal ŋi byaaş bi kapant pant, dŋal pdo ŋnuur ŋlonŋ na an woli ulil Ajugun. ⁸ K  nş  lunŋ kaŋo du ubeeka wi Efet te ufettu wi *Pentakot, ⁹ ŋiki dwin k  dhil kado da ulemp unuura wi ndoonŋ abi jun pdo, k  başoorad nja baş  tum da kakş .

¹⁰ Woli Timote abii, nadoonan kadola awo bnuura ŋi ptoofan. Awo na nji k  ŋji ŋlempar Ajugun, ¹¹ nin alonŋ awutan keeri kabeeha.

Naṭēnkana aka uko wi anu-
miin pa bayaas abiina te du
nji. Nwo ti pyoonka, nji na
banfiyaaruṅ banwoon na nji.

¹² Kē *Apolot ayiṅ nja ti
*Krittu, ddabēra abi pwinan
ul na bayiṅ nja bandukiin,
kē aṣe wo aando bi ṅal pbi
hēnkun ; aluṅ kabi woli ahi-
nani.

Iko ibaañsaani yi pdo

¹³ Nawoon bten, namēban
naliint ti pfiyaar pi nan, na-
woon bañaan batēṅ, nanaṅan
naliint. ¹⁴ Uko wi nakdolun
bti, nadolan wa na uṅal.

¹⁵ An bayiṅ naan, dkak
aṭupan uko ulon. Name kē
Tefanat na biki katoḥ ki nul
bawoon bateek bankakuṅ
afiyaar *Krittu du utaak wi
nan wi *Akayi, name kē
baji balempar banfiyaaruṅ
bandukiin. ¹⁶ Nadoon katiink
keeri bañaan ji bakan mēnṅan,
na bañaan bti bankdoon-
aanuṅ na baka.

¹⁷ Dlilan ti uko wi Tefanat na
Fortunatuṅ na Akayut babin
pwinēn ; batēnkēn wi nawoon
naanwo da, ¹⁸ batēṅṅēnaan
jibi batēṅṅēnanaṅ. Najukan
pyikrēn bnuura bi bañaan
banwoon ji baka bajaan
bado.

¹⁹ Banfiyaaruṅ *Krittu bti
biki utaak wi Atiya bawulan
mboṣ. *Akila na Pritiliya na
banfiyaaruṅ banjaan bayit
du katoḥ ki baka bawulan
mboṣ ti katim ki Ajugun.
²⁰ Banfiyaaruṅ bti banwoon
ti na nji bawulan mboṣ.

An kak nawulandēn mboṣ
naboofar na uṣal uyimanaan.

²¹ Nji Pawulu ti uleef naan
dpiitun ti awulan mboṣ.

²² Woli ṅaan aanṅal Ajugun,
afēpana.

Maranata * - Ajugun biini!

²³ Dñehan Yetu Ajugun awu-
lan bnuura.

²⁴ Dṅalan, an bti wi ṅwoon ti
ploodan na Yetu *Krittu.

* 16:22 Maranata : Ti uhebēre dawoon Ajugun, biini! kēme Ajugun abi.

Uṣup utēbantēn wi Pawulu apiitun banfiyaaruṅ banfētun du utaak wi Korint

Uṣup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta katēbantēn ki Pawulu apiitun banfiyaaruṅ biki Korint. Ƴi kakaarta ki nul kateek aṣup baka aji aṅal pya kawin baka. Abi ji na baka kak bajunt, bajunt mēntṣ baṣēnkna banfiyaaruṅ biki Yerutalem, kē ul Ƴi uleeful akyaan kayeenk bajunt mēntṣ. Kē aṣē bi wo aanya da. Hēnk di di awoon aanya da : Timote awo Ƴi bgah pya Korint, aṣē me Ƴi bgah iko yi banfiyaaruṅ biki da bakdoli. Kē uko mēntṣ uunlila. Atiink kē bayuday balon baya Korint ajukan da iko impaṣi na Uṣup Ulil Unuura wi Pawulu abiin ajukan da. Baji baji na baka kē Pawulu aanwo nanjañan i Krittun na manjoonan. Wi wi Timote aṣaan aṣiis aṣē ṣup Pawulu, kē ajooṣan maakan. Uko mēntṣ ukaan kē apiit baka kaṣup uko wi aṣaluṅ na uko unkayi kē aanya du baka.

Pawulu aṣup Ƴi kakaarta ki kē awo nanjañan i Krittun aṣē paṣ jibi aklempi na bandukiin bajaan bajukan bgah. Uko mēntṣ ukaan kē baṣoora. Pawulu akak aṣēga aji aṅal ul na biki Korint

bawo Ƴi poolan. Aji na baka bataman Ƴi bajunt baṣēnkna banfiyaaruṅ biki Yerutalem. Akak aṣup aji aṅal kaya kawin baka kahilna kaṣup bañaan banwoonṣ baanwut pjuban manjoonan. Woli Pawulu amēban aliint aji awo nanjañan aṅal ṅal bañaan bame Uṣup Ulil Unuura bakaṣ bame kē Yetu awoonṣ Ajugun.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoonṣ:

1. Pawulu awul baka mboṣ akuṣ abeeb Naṣibaṣi (1.1-11)
2. Ulemp wi nanjañan du banfiyaaruṅ (1.12-2.17)
3. Pṅal ñaanṣ jibi Krittun aṅaluṅ nja (3.1-7.16)
4. Pṣen bajuuk (8.1-9.15)
5. Pawulu aṣup aji awo nanjañan na manjoonan (10.1-13.10)
6. Pwul mboṣ pbaañṣaani (13.11-13)

1 Nji Pawulu, i Naṣibaṣi aduunṣ pa nwo nanjañan i Yetu *Krittun, Ƴiki aṅaluṅ wa, na Timote ayiṣ nja, ṅpiitananṣ an banfiyaaruṅ Krittun biki ubeeka wi Korint na bañaanṣ biki Naṣibaṣi bti banwoonṣ Ƴi utaak wi Akayi* bti. ² Nñehan Naṣibaṣi Aṣin nja na Yetu Krittun Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṣenan ṅhaaṣ.

Pawulu abeeb Naṣibaṣi

³ Nawulēn ṅbeeb Naṣibaṣi, Aṣin Yetu *Krittun Ajugun Ƴi uko wi añagiinṣ nja abot atēṅṅēn nja. ⁴ Aji tēṅṅēn nja

* 1:1 Akayi : Korint dawo Ƴi utaak wi Akayi, dawoonṣ ubeeka unwoonunṣ uweek da.

wal wi njaan ηwo ti unoor undoli, kadolna nja ηhil ηdo katējtēn bañaan banwoon ti unoor undoli na ptējtēn pi Naşibaţi atējtēnun nja. ⁵ Na manjoonan, Krittū akaan kē ηkhaj maakan, kē hēnk di di akaan aji tējtēn nja maakan. ⁶ Woli ηwo ti unoor, uwo wo pa ptējtēnan kabot kaţijan mbuur ; woli Naşibaţi atējtēnun, uwo pa ptējtēnan nahilna namiir mnhaj mi ηhajun. ⁷ Uhaţ wi ηţuun ti an udēmi ; ηme kē jibi nahajun ji un, hēnk kak di di Naşibaţi aktējtēnanaη ji un.

⁸ An bayiţun, ηηal name kē mnhaj mi ηhajun du utaa wi Atiya mantēp uţup†, kē ηhaajala maakan adoo ŝal aji wi nun ubaa. ⁹ Na manjoonan ηbi ji ji pkeţ pi nun pabani, ukaan kē ηjēnkak ahaţ ηleef ηi nun, ahaţ ti Naşibaţi anjaan anaţan bañaan ti pkeţ. ¹⁰ Ul abuuranuη un pkeţ mēnt, akak aluη kabuuranun. Aa, ηţu mnhaţ mi nun ti a, ame kē aluη kabuuranun kak. ¹¹ An naţok ti ulemp mēnt wi najaan nañehandērun ; hēnk, Naşibaţi atiink pñehan pi bañaan baţum, kawulun bnuura, uko mēnt ukaan kē bañaan baţum baji babeeba.

Uko unkaan kē Pawulu alutan bayaas bi nul du Korint

¹² Hēnkun, uko wi uwoon mnlilan mi nun, uhaas wi nun udiimanun un kē mnwo

mi nun ti umundu wi na ti kadun ki nan manwo mnwo mntool akuţ ajinţ ti kadun ki Naşibaţi. Uko mēnt uwoona du Naşibaţi, mēnt uşal unţuηa wi bañaan bajēn ubiin aţonun, bnuura bi nul babiin aţonun. ¹³ Na manjoonan, ti ikaarta yi ηpiitanaη, ηjēmpiitan nin uko ulon umpaţi na wi nahilun kaleyiir kakuţ kate, kē nşē me kē unuur ulon nalun kate. ¹⁴ Uka uko ulon wi nadoon abi yikrēn : ti unuur wi Aju-gun Yetu akbiin, ηwo mnlilan mi nan nakuţ nawo mnlilan mi nun.

¹⁵⁻¹⁶ Dfiyaar uko mēnt, ukaan kē mbi ηal kaţēpna duna du an, kabaa kaya Matedoniya di nji kawoonun kakak du an, kaşē kayeenk uko wi nji kanumiin pyaana bayaaş du *Yuda, hēnk nahilna nanuurandēn uyaas utēbantēn. ¹⁷ Wi njakuη aji ddo haη, dbeη beη i? Woli dji ddo uko, dji kawo na uşal wi ñaan najēn anwoon aanji tjan ti uţup uloolan i? ¹⁸ Na manjoonan, ti katim ki Naşibaţi, uţup wi nun na an uunwo wi « aa » na « a-a. » ¹⁹ Uko wi Yetu *Krittū Abuk Naşibaţi, wi nji na Tilat na Timote ηţupanaη, uunwo wi « aa » na « a-a » ubaa ţēp ţēp awo wi « aa » ţań. ²⁰ Yetu Krittū awoon « aa » mēnt, iko bti yi Naşibaţi ahoηun idolana ti a. Kē ti ul i i ηkţēpnun kaji uwo haη, kadēmanaana. ²¹ Naşibaţi ajaan atējtēnun

† 1:8 Mnhaj mi ηhajun du utaa wi Atiya : Ņaan aamme mnhaj mi aktiiniyaanun ti. Manka pwo mnhaj mandēmuη mi aţiiniyaanun ti ulibra wi Ulemp wi Banjańan 19.23-40.

na an, nliint ti pfiyaar Krittü. Ul ti uleeful adatuñ nja, ²² adiiman kë nwo biki nul wi ațuun uhaaş wi nul ti nja, wul uwoon uko ujuni ti iko yi ahoñuñ aji aluñ kawul nja.

²³ Uko wi nji kațupuñ uwo manjoonan, Nașibați amee ; woli dțilani afinjen : menñal ñal pnooranan, ukaañ kë menkak du Korint. ²⁴ Nenñal pwo bașih banktu'anañ uko wi nawoon i pfiyaar ; namëban aliint ti pfiyaar pi nan kë nșe ñal kațenkan nawo na mnlilan.

2

¹ Dșal keeri aji menkkak pwinan, nawutna kawo kak ti pjooțan. ² Woli ddolan kë najooțani, nin aloñ aankhil pdolën nlilan țiki an bti najooțan. ³ Dpiit jibi mpiitun, kawutna kaban na pjooțan du bañaañ banwoon kadolën nlilan. Dme na manjoonan kë mnlilan mi naan manwo mnlilan mi an bti. ⁴ Aa, dpiitan awo na mnkuul, ajooțan, kë uleef ubeew na nji. Kë nșe wo mëmpiitan piit najooțanaan, ddo hañ nameena jibi nñalanañ maakan.

Pawulu amiir anjubanuluj

⁵ Ñañañ andolnuñ kë njooțani, menț nji țañ i i adoluñ kë njooțani, an bti biki adoluñ kë najooțani. Dbaa ji an bti, batum ti an. ⁶ Uko wi bañaañ batum badiimanuluñ kë ajubani udo bi keș keș, ⁷ ukaañ kë nawo i kamiira hênkuñ

kabot katênțena awut kawo na pjooțan pampeluluñ. ⁸ Dkooțan keeri nadiimana kë nañala. ⁹ Dbi piitan kak katenna me națiink uko bti wi nșupanañ. ¹⁰ Kë ñañañ i nașaañ amiir, nji kak dji kamiira. Aa, woli dka uko uloñ wi pmiir, dmiir miir pa an ti kadun ki *Krittü. ¹¹ Ddo hañ *Tatana awutna kaguur nja ; ñme bnuura iko yi ajaañ añal pdo.

Pawulu ahaajala du Trowat

¹² Wi mbiin du ubeeka wi Trowat pșup Ușup Ulil Unuura wi *Krittü, dwin kë Ajugun ațenën kë nhinan pdo uko menț bnuura. ¹³ Kë uhaaş ușe țela țela na nji țiki mențenț da Tit ayiț naan ti Krittü ; uko menț ukaañ kë nduk baka aya utaak wi Matedoniya.

Mbuur manjaañ manwoona ti Krittü

¹⁴ Nawulën ñbeeb Nașibați. Adoluñ kë Krittü akob Tatana awat kë nșok ti pwat pi awatuluñ. Aji țepna ti nja kado *Krittü ameețana kaniink dko bti jibi ukëra ulil pțekëñ ujaañ uniink dko. ¹⁵ Na manjoonan, nwo pa Nașibați pțekëñ plil pi Krittü ti ptoof pi bañaañ banwoon ti bgah bi mbuur na bañaañ banwoon kak ti bgah bi pkeț. ¹⁶ Ukëra menț uji uwo ti banwoon ti bgah bi pkeț na pțekëñ panjaañ pațij pkeț, kawo ti bandukiin pțekëñ panjaañ pawul ubida. Kë in așaañ ahil pdo ulemp menț? ¹⁷ Bañaañ batum baji bado na plaana pyok ti ușup wi Nașibați. Kë un nșe ji nșup

uṭup wi Naṣibaṭi na ṅhaaṣ ṅjint jibi aṭu'un un pdo. Ṭi mn-hina mi Krittū, ṅji ṅṭup wa kē Naṣibaṭi amee.

3

Mndēm mi bhoṅar bhalu

1 Naṣal aji uko wi mbaan aṭup ṭup uwoon kē ṅhomp homp i? ṅnuma ji balon pdiimanan ikaarta inkdi-imanuṅ kē Naṣibaṭi ayiluṅ un kēme kaheparan ya i? 2 An ṭi ṅleefan nawoon kakaarta ki nun, kapiitana ṭi ṅhaaṣ ṅi nun, kē baṅaan bti bame ka abot aleyiir ka. 3 Baṅaan bame bnuura kē nawo kakaarta ki *Krittū apiituṅ ahankanun. Kakaarta mēnt kaampiitana na kaṅen ki ṅnaan najēn kapiitana na *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi anwoon ukumpēṣ wi ubida, uko unwoon ṭi ka uumpiitana ṭi mnlaak*, upiitana ṭi ṅhaaṣ ṅi nan ṅanwoon ṅi baṅaan bajēn.

4 Ṭi pwo ṭi ploolan na *Krittū ṅhaṭ ṭi Naṣibaṭi, ukaan kē ṅkṭiini hēnk. 5 Na man-joonan, ṅēnṅoom kaji un ṅdoluṅ ulemp mēnt bdidi'un ; Naṣibaṭi awuluṅ un mn-hina mi pdo wa. 6 Ul awuluṅ un mn-hina mi pwo banklempuṅ ṭi uko wi *bhoṅar bhalu, banwoon baanwo bi bgah bampiitaniin ṭi mnlaak* aṣē wo bi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. Bgah bampiitaniin baji baṭij pkeṭ, kē Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣē ji uṭij ubida.

7 Nameen kē bgah mēnt bampiitaniin ṭi klaak, bajaan baṭij pkeṭ aṣē wul *Moyit mndēm kakṣa, mul mambiin anuur ṭi kaara di nul ado kē biki *Itrayel baambi hil ptena, mndēm mēnt kē manṣē wo maanjoni. 8 Kē ulemp wi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣē luṅ kawul mndēm mampelnuṅ. 9 Aa, wi ulemp wi bgah ban-jaan bado ṅnaan aduknaana, uwoon na mndēm, hum di di ulemp wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unjaan udo ṅnaan awo natool ṭi kēṣ ki nul uwoon uunkwo na mndēm mampelnuṅ? 10 Hēnk, uko umbiin adēmana uunkak adēm, ṭiki mndēm mampelnuṅ mambiin. 11 Na manjoonan, woli uko un-kmbaan uwo na mndēm, hum di di unwoon uunkba uwoon uunkwo na mndēm mampelnuṅ ba?

12 Hēnkun, wi ṅhaṭuṅ uko wan, ṅtum na mntēṅ. 13 ṅēndo ji *Moyit anjaan awun kaara kaneenanaan babak *Itrayel bawin mndēm manktooluṅ pba. 14 Kē ṅhaaṣ ṅi biki Itrayel ṅaṣē dēnēṭa dēnēṭ te hēnkun, woli baleyiir ṭi kadun ki baṅaan ulibra wi *bgah bi Moyit, baanji bahil pwin mndēm ; pwo ṭi *Krittū ṭaṅ pakkaan bawin ma. 15 Te hēnkun, woli baleyiir ulibra wi bgah bi Moyit, ṅhaaṣ ṅi baka ṅaji ṅawunana. 16 Kē woli ṅnaan aji aṭaṣ Ajugun, uko unneenanuluṅ pwin uji upēn. 17 Kē Ajugun na

* 3:3 Uumpiitana ṭi mnlaak : Natanan ṭi Ppēn 34 - Naṣibaṭi ado kē Moyit afej mnlaak, apiit bgah bi nul ṭi ma. ☆ 3:6 Natanan ṭi Ppēn 34.

*Uhaaş wi Naşibaţi başë wo baloolan, kë dko di Uhaaş wi Ajugun uwoon, dul di di mbuur manwoon. ¹⁸ Nja bti, n̄nhilun h̄enkun pwin mndëm mi Ajugun, mndëm m̄ent̄ manji manwinana ti nja ; uhaaş wi Ajugun uwo ti p̄t̄el̄eş nja kë nkak anaam na Ajugun, mndëm mi nja kë mankdëma dëm pya.

4

Mndëm mammeniin

¹ Naşibaţi ti m̄n̄aga mi nul awulun un ulemp m̄ent̄, ukaan̄ kë n̄m̄eban aliint̄. ² N̄pok iko yi bdëm ikowandënaan, n̄en̄ji n̄wo ti kaguuru kaţel̄eş uţup wi Naşibaţi. N̄baa t̄ep̄ t̄ep̄ aji n̄diiman manjoonan, bañaan̄ bti bawin kë n̄wo batool ti kadun ki Naşibaţi. ³ *Uţup ulil unuura wi nk̄t̄upun̄, woli udoo wunana ti balon̄, uţenk̄ t̄enk̄ kë bukun̄ m̄en̄tan̄ bawo ti bgah bi pkeţ. ⁴ Baanfiyaar uţup m̄ent̄ ŋiki Fatana naşih i mboş atok baka uşal, bawutna kawin bjeehi bi Uţup Ulil Unuura banjaan̄ badiiman mndëm mi *Krittu anjaan̄ adiiman jibi Naşibaţi awoon. ⁵ Na manjoonan, m̄ent̄ uko wi nun̄ ti n̄leefun wi wi nk̄t̄upanan̄, uko wi Yetu Krittu Ajugun wi wi nk̄t̄upanan̄, ul akaan̄ kë nk̄lemparan. ⁶ Naşibaţi aţiini t̄fa aji : bjeehi bajeeraan̄ ti bdëm. Ul akaan̄ ajeehan̄ n̄haaş n̄i nja, n̄hilna n̄me bjeehi bi mndëm

mi nul banjaan̄ banuur ti kaara di Yetu Krittu.

⁷ Bjeehi m̄ent̄ bi Naşibaţi aţuun̄ ti nja bawo wo ji uwuuru wi bajejun̄ ahank̄ ti uko undayanaan, ujint̄na ti k̄eş ki bañaan̄ kë mn̄hina mn̄week mi n̄woonaanun̄ mun̄ manwoona du Naşibaţi, maanwoona ti nja. ⁸ N̄wo ti unoor undoli aşë woha bnaţ, ahaajala aşë haţaara, ⁹ bahajanun, kë Naşibaţi aşë wo aankwutanun̄ nin, bakobun awat kë n̄şë doon-aanaara. ¹⁰ Na n̄nuur, n̄ji tiink̄ ti n̄leefun mn̄haj mi Yetu ahajun̄ adoo keţ, ubida wi nul uhilna uwinana ti un. ¹¹ Na manjoonan, un n̄woon̄ bajeb, uko wi Yetu uji udo n̄wo ti mntum mi pkeţ unuur undoli, ubida wi nul uhilna uwinana ti n̄leef n̄i nun̄ n̄anwoon̄ n̄i kakeţ. ¹² H̄enk̄, n̄nog pkeţ nahilna naka ubida.

¹³ Upiitana ti *Ulibra wi Naşibaţi aji : « *Dfiyaari, ukaan̄ kë n̄ţupi.* »* Un kak, ti uhaaş wi pfiyaar m̄ent̄, n̄fiyaar Naşibaţi, ukaan̄ kë nk̄t̄up. ¹⁴ N̄me kë Naşibaţi annaţanun̄ Yetu Ajugun ti pkeţ alun̄ kanaţanun̄ na a, kadolun̄ n̄winana na an̄ ti kadunul. ¹⁵ Uko wi nk̄hajun̄ bti uwo keeri pa an, h̄enk̄, bnuura bi Naşibaţi baji bawo ti bañaan̄ banjaan̄ batuma tum pya, bañaan̄ batum babeeba abot adëmanaara dëman maakan.

Phaţ iko yi baţi

* 4:13 kampiitaniin̄ ti ulibra ujon wi bagrek. Kañaam 116.10.

16 Uko waŋ ukaan kē nmēban aliint. Woli uleef wi nun udoo ɕafa ɕaf pya na ŋnuur, uhaaşun uji uwoha wo uhalu na ŋnuur. 17 Unoor ŋi ŋknooruŋ hēnkuŋ unwoon uunkjon uwo uko umpoɕi ɕi kadun ki mndēm mweek manwoon maankba mi unoor mēnt ukbomanuŋ un. 18 Hēnk, ŋēnji ŋɕu ŋşal ɕi iko inkwinaniin, ŋji ŋɕu ŋa ɕi inwoon iinwinanaa ; iko injaan iwinana iinji ijon, kē inwoon iinwinanaa işē wo yi mnto.

5

1 Nme na manjoonan kē uleef wi nja wi umundu wi uwo wo ji kaloona : wal wi kakjotuŋ, ŋka du baɕi uleef ulon unwoon ji katoh ki Naşibaɕi aniwuŋ nja, kanwoon kaankjot nin. 2 Kē ŋşē wooni hēnkuŋ ɕi ŋhaaş ŋi nja meet, ɕi uleef wi nja wi umundu wi ɕiki ŋŋal kawohara uleef wi nja wi baɕi ; 3 ŋwohara wal mēnt, ŋēnkwo byişu. 4 Aa, ŋleef ŋi nja ŋawo ji kaloona, ŋwooni ɕi ŋhaaş ŋi nja meet abot aɕēga wi ŋwoon ɕi unoor hēnkuŋ. Njēnŋal ŋal pŋēl uleef wi nja wi umundu wi, uko wi ŋŋaluŋ uwo pwohara uleef wi Naşibaɕi akwuluŋ nja, uleef wi nja unwoon wi pkeɕ uhilna uɕēlēşa ukak uleef unwoon uunkkeɕ. 5 Naşibaɕi ɕi uleeful apaşuŋ nja pa uko mēnt, awul nja *Uhaaş wi nul adiimanaanun kē aluŋ kawul nja ubida wi mnto.

6 Hēnkuŋ keeri ŋji ŋtēŋ maakan na ŋnuur. Nme kē ŋwole du kaloona kanwoon uleef wi nja, ŋlow Ajugun. 7 Na manjoonan, ŋpoşna pŋiyaar, ŋēnkpoşna kēş. 8 Ntēŋ maakan ahokan pduk uleef wi, kaya kawo na Ajugun. 9 Hēnk, ŋbi ɕu ɕu ŋşal ɕi plila ŋwole ɕi uleef mēnt kēme woli ŋpēn ɕi wa. 10 Nja bti ŋwo i kanaɕ ɕi kadun ki *Krittu, awayēş nja wal mēnt, andoli aluka uko wi alempuŋ na uleeful wi awoon ɕi mboş.

Plemp baŋaŋ batiinkaraan na Naşibaɕi

11 Nme uko unwoon pdo kaɕi Ajugun aşē do na pdo baŋaŋ bandukiin bado kaɕi a. Naşibaɕi ame'un bnuura, kē nhaɕ aji an name'un bnuura. 12 Njēnkak aŋal kado nayikrēnun, ŋŋal kaɕenan uko wi naknahni ɕi un, nahilna naka uko uteem banwoon baanknahna uko unwoon ɕi ŋhaaş ŋi baŋaŋ aşē nahna iko inkwinaniin du bdig. 13 Na manjoonan, woli ŋwaan ŋşal, uwo wo pa Naşibaɕi ; kē woli ŋwo na ŋşal uwo wo pa an. 14 Uŋal wi *Krittu aŋaluŋ un uktoŋuŋ un. Nyikrēn bnuura kē ŋaŋ aloolan akeɕaruŋ baŋaŋ bti, baŋaŋ bti badobi keɕ keɕ keeri. 15 Akeɕar baŋaŋ bti, nja ŋnkaŋ ubida ŋwutna kaka wa pa ŋleef ŋi nja ɕaŋ, ŋka wa pa ankeɕuŋ akuɕ anaɕa ɕi pkeɕ pa baka.

16 Hēnkuŋ keeri, ŋēnkak aji ŋten ŋaŋ jibi baŋaŋ bajēn bajaan batena. Hēnk, woli ŋdoo ten ɕfa *Krittu na kēş ki

bañaan bajën, hënkun nÿnkak atena hanj. ¹⁷ Woli ñaan awo ti ploolan na Krittü, aji bi kak kak ñaan nahalu : iko yi ubida ujon ibaa, kë ihalu ibii. ¹⁸ Kë uko mëntü bti uşë woona du Naşibaţi antÿpnun ti Krittü adolun kë ntiinkar na a akuş awulun ulemp wi pdo bañaan batiinkar na a. ¹⁹ Naşibaţi abiin awo ti Krittü ado bañaan kë batiinkar na ul Naşibaţi, aantö aten butaan bi badolun aşë tu'un pşup uşup wi btiinkar mëntü. ²⁰ Krittü ayilun yil keeri pşupara, kë uwo wo keeri ji Naşibaţi ti uleeful aji şÿpna ti un kaşiiini na an. Ti katim ki Krittü njakan nawuta adolan natiinkar na a. ²¹ Krittü aambaan kadola pekadu, kë Naşibaţi adola kë akoba pa pekadu di nja, ñhilna ñkak batool ti këş ki Naşibaţi wi njwoon ti ploolan na Krittü.

6

¹ Hënk, un ñnklemun na Naşibaţi ñkooşan kooş, nawutan kanohnaana bnuura bi nayeenkun du a. ² Aşiiini aji :

« *Wi unuur ubanun, dtiink pñehan pi nu ;
ti unuur wi mbuur, dbi abuuranu.* »*

Hënkun unuur ubani, unuur wi mbuur uban hënkun.

³ Nÿnñal kado uko ulon unkdolun ñaan alon añiib, ulemp wi nun uwutna katoka. ⁴ Nbaa şÿp şÿp adiiiman ti iko bti kë njwo balempar Naşibaţi na manjoonan. Nji ntam kamiir ti mnhaj, unoor na

phaajala. ⁵ Bakobun awat ukalabuş, ado bañaan kë banaşari'un, aşu'un njlemp ntam, aneenanun bnjoy aşanjun pde. ⁶ Kë nşë diiman kë njwo balempar Naşibaţi ti pwo na uşal ujintü, ti pme, ti kamiir, ti pjoob bkow, ti pwo na *Uhaaş wi Naşibaţi, ti pñal na unjal unjoonanun. ⁷ Nji nđiiman kë nji njlempara ti pşup manjoonan, kë mnhina mi nul manji mantÿnkun. Inaanan yi nun iyeñanaan njlefun na igutni iwoon pdo kado uko unwoon utool ti këş ki Naşibaţi. ⁸ Badëmanun, akak apoşÿtanun ; akarun akuş abeebun ; başu'un başilan te njwo bañaan bankşupun manjoonan ; ⁹ başu'un bayaan te njmeetana bnuura ; aşu'un banñoganun pkeş te njwo bajeb ; bakobun aşë wo baanfişun ; ¹⁰ nji njwo ji njooşani kaşë wo ti mnlilan ; njwo bawaan aşë do bañaan batum kë bawo bayok ; njwo ji bañaan banwoon baanka ni uko ulon, aşë ka iko bti.

¹¹ An bayişun biki Korint, nşiiini na an na uhaaş ujintü, aşu'an ti nhaaş ni nun. ¹² Nđiimanan kaara kë an naşaan adët dinan. ¹³ Kë nşë şiiini na an ji babak naan : an kak naşu'un ti nhaaş ni nan.

Pdat uko unnuurnaanin

¹⁴ Nawutan kawo ti kahot kaloolan na banwoon baanfiyaar *Krittü. Hum di di uko unwoon utool uhiniin kanaakiir na unwoon uunwo ti bgah? Hum di di bjeehi

bahilun kanaakiir na bdem?
 15 Hum di di Krittuh ahilun
 katiinkar na *Fatana? We wi
 anfiyaarulun ahilun kaok na
 anwoon aanfiyaara? 16 Hum
 di di *Katoh ki Naşibaţi
 kahilun kawo na ntonon?
 Na manjoonan nja nwo
 dko dyimanaan di *Uhaaş
 wi Naşibaţi anwoon najeb
 ufetun. Henk di di Naşibaţi
 aţiiiniin ŧi *Ulibra wi nul aji :

« *Dluŋ kafet ŧi ptoof pi baka
 kapoş na baka ;*

*dwo Naşibaţi i baka, başē
 bawo pntaali pi naan.**

»

17 Ukaan kē Ajugun akak
 aţiiini aji :

« *Napēnan ŧi ptoof pi bañaan
 mēnt,*

nalowan baka.

*Nawutan nin kaban uko
 unţopun,*

*nji nşē nyeenkan du katoh
 naan.* »*

18 *Ajugun anhiniin iko bti
 akak aţiiini aji :

« *Dwo ji aşinan,*

*an naşē nawo ji babak
 naan, biinţ na baat.* »*

7

1 An biki njalun maakan,
 wi Naşibaţi ahoŋun nja iko
 mēnt, nabiin keeri nşēnan iko
 iţop bti inwoon ŧi nleef ni
 nja na nhaaş ni nja, nđoonan
 nwo bañaan bajinţ ŧi kēş ki
 Naşibaţi, nbot nđo kaţi'a.

Mnlilan mi Pawulu

2 Nawo kadiimanun kaara
 di nan. Nendo nin ŋaan aloŋ
 buţaan, nşenlempaşaana uşenk
 wi nin ŋaan. 3 Mēntup ŧup

kajina naduknaanaa, ddo bi
 ŧupan aji nşu'an ŧi nhaaş ni nun
 ŧi ubida na ŧi pkeţ. 4 Dhaţ
 maakan ŧi an, alilan maakan
 ŧi uko wi nan. ŧi unoor wi
 nun bti dji kaţum na mntēŋ
 kabot kalilan maakan.

5 Na manjoonan, wi nbanun
 du Matedoniya, nşendoo ŧep
 anoorfēn noorfēn nin, awo
 ŧi unoor uweek : ugut du
 bđig, palēnk moŋ meet. 6 Kē
 Naşibaţi anjaan atēŋtēn biki
 bapoţēnun aşē tēŋtēnun na
 ubi wi *Tit. 7 Mēnt pbi pi nul
 ŧaŋ paţijun uko mēnt, aţupun
 jibi an ŧi nleefan natēŋtēnulun.
 Aţupun kak aji naŋal maakan
 kawinēn, aţup jibi najooţani
 na jibi najaan nayeenkaraan.
 Uko mēnt ukaan kē mnlilan
 mi naan mandēm apel.

8 Ukaan kē ŧi kakaarta
 ki mpiitanan, woli ddo
 ŧupan uko umbiin adolan kē
 najooţani, mēndug umeli. Na
 manjoonan dbi dug umeli du
 kateeku wi nwinun kē uko
 mēnt udolan kē najooţan nwal
 nlon, 9 kē nşē lilan hēnkun,
 mēnt ŧi uko wi najooţanun wa
 : dlilan ŧi uko wi pjooţan mēnt
 padolanan kē naţelēş mnwo
 mi nan. Pjooţan mēnt pawo
 jibi Naşibaţi aŋalun pawo,
 nşendolan keeri nin uko ulon
 uwuţaan. 10 Na manjoonan,
 pjooţan pi Naşibaţi ajaan aţu
 ŋaan paţi pdola aţelēş mnwo
 mi nul, kadola abuur, aanji
 dug umeli. Kē pjooţan pi uşal
 wi iko yi umundu paşē ji paţij
 pkeţ.

☆ 6:16 Bgah 26.12; Etekiyel 37.27. ☆ 6:17 Itayi 52.11; Etekiyel 20.34,41. ☆ 6:18
 Natenan ŧi 2 Famiyel 7.14.

¹¹ Natenan keeri uko wi pjootan pi Naşibaţi aţu'anaŋ padoluŋ ŧi an : natenan jibi najaan natar kanaţ kaliint, jibi nañehanuŋ aji Naşibaţi amiiran, jibi nakowiin, jibi naktiin Naşibaţi, jibi nanuhnuŋ na manjoonan, jibi naţuuŋ ŋhaaş, jibi najaan naŋal pweţan andoluŋ buţaan. Nadiiman ŧi iko bti k e najint ŧi uko m ent. ¹² Woli dpiitan, m ent anjubanuŋ akaan, k e m ent i bajubanuŋ akaan: dŋal ŋal nadiiman ŧi kadun ki Naşibaţi jibi nanaţi aliint ŧi uko wi nun. ¹³ Uko m entan ut eŋţenuŋ un.

Ŋkak alilan maakan ŧi uko wi Tit aliland eranaŋ ; an bti najoob ena uhaaş. ¹⁴ M enkowa wi ŋji ndiimanuŋ ŧi kadunul k e dlilan ŧi uko wi nan ; k e jibi ŋjonuŋ kaţupan manjoonan, uko wi ŋliland eruŋ ŧi kadun ki nul uwo uko unjoonanuŋ. ¹⁵ K e h enk, uŋal wi aŋalanaŋ uji ud ema d em pya woli aleş jibi an bti najaan natar ŧi pdo uko wi aţu'anaŋ pdo na jibi nayeenkuluŋ akuţ a iinka bnuura. ¹⁶ Dlilan ŧi uko wi nhiluŋ kahaţ ŧi an ŧi iko bti.

8

P ten na uhaaş ujint

¹ An bayi un ŧi *Krittu, dŋal name jibi Naşibaţi awuli pntuk pi banfiyaaruŋ panwoon Matedoniya bnuura bi nul. ² Bahaj maakan, k e mnlilan mi baka manş e d em maakan k e badoo ŧen na uhaaş ujint, wi badoon

awo bawaan. ³ Dwo namaar, baţen jibi bahinanuŋ adoo ŧ ep wi bahinanuŋ k e nin alon aantu ŧu baka pdo haŋ. ⁴ Bakoo un maakan aji ŋdinan baka ba  enk ba  aan biki Naşibaţi banwoon du Yerutalem. ⁵ Uko wi bawuluŋ udoo ŧ ep uko wi ŋha un: badun awul Ajugun ŋhaaş ŋi baka akuţ awulun ŋa, ado wal m ent uko wi Naşibaţi aŋaluŋ. ⁶ Uko m ent ukaan k e ŋkoo  Tit abi du an abaa eş ulemp wi p onkr en itaka yi bajunt jibi abiiŋ ajun wa.

⁷ Nawo na iko bti atuman inwoon: pfiyaar, u up unuura, pme, na pnaţ kaliint maakan ŧi iko a u na uŋal wi naŋaluŋ un. Ukaan k e ŋŋal na u uşal bnuura ŧi ulemp wi p  enk biki Yerutalem. ⁸ M enji nawo i kado uko m ent. D upan jibi bukundi bana un aliint, nahilna nadiiman k e uŋal wi nan ujoonani. ⁹ Name jibi Ajugun Yetu *Krittu adolanaŋ bnuura : ul ambiin awo nayok, an nakaan k e adinan akak nawaan, kahilna kadolan nayokna bwaan bi nul.

¹⁰ H enk, d upan uko wi nşaluŋ ŧi uko m ent: an, nanwoon bane bateek banjuntuŋ akuţ aŋal ŋal bajunt m ent, unuura nataman ŧi uko m ent. ¹¹ H enkuŋ, jibi nabiin a u uşal ŧi pjun uko m ent, naba  eşan ulemp m ent keeri jibi nahinani. ¹² Woli  aan a en na uhaaş ujint, Naşibaţi aji yeenk uko wi  aan m ent a enuŋ, kaş e katen ŧi uko wi akaan, kawo aanji ten ŧi

wi awaanuŋ. ¹³ Uunwo wo pa p̄tu'an ʔi bwaan kabomanaan bukundi, uwo wo pa pdo baŋaan bti baliŋan liŋan. ¹⁴ ʔi wal wi ŋwoon wi, nawo bayok ahinan keeri kaʔenk banwoon ʔi kanuma. Hēnk, woli nalun awo ʔi kanuma unuur ulon, uko wi bapelandēnuŋ uhil kaʔenkan, naʂē liŋ wal mēnt. ¹⁵ Hēnk di di upiitaniin ʔi *Ulibra wi Naʂibaʔi aji : « Anjejēntuŋ atuman aanji pelan, kē anjejēntuŋ ntiinku aji kēʂan☆. »

Baŋaan biki Pawulu ayiluŋ du Korint

¹⁶ Nawulan ŋdēman Naʂibaʔi anʔuuŋ ʔi uhaaʂ wi Tit pnaʔ kaliint ʔi plempanan ji un. ¹⁷ Adinan pdo uko wi ŋʂu'uluŋ pdo, ul ʔi uleeful adinanuŋ ataran ʔaran aji aya du an. ¹⁸ Ŋdo ayiʔ nja ʔi *Krittu kē agakandēr na a. Ayiʔun mēnt aji lempar *Uʔup Ulil Unuura bnuura, ukaan kē kntuk bti ki banfiyaaruŋ bti kakkēmana. ¹⁹ Banfiyaaruŋ bakaan adata agakandēr na un nya ŋfaaʂ uko wi naʂenuŋ. Ŋdo ulemp unuura mēnt Ajugun ahilna adēmana kabot kadiiman jibi ŋʂuuŋ kabaʔ ʔi pdo wa. ²⁰ Nēnŋal baŋaan baʔiini buʂaan ʔi uko wi pjaŋan itaka itum injuntuŋ. ²¹ Ŋla pdo uko unnuuriin, mēnt ʔi kēʂ ki Ajugun ʔaŋ, ŋŋal kak pdo uko unnuuriin ʔi kēʂ ki baŋaan bajēn. ²² Nyil na baka ayiʔ nja ʔi Krittu i ŋjonuŋ nten ʔi iko itum, kē abot adiiman

byaaʂ bi kak jibi anaʔuŋ aliint. Hēnkun, ahaʔan bnuura ukaan keeri kē aŋal maakan kado kalemparan ²³ Kē ʔi uko wi *Tit, dŋal kajakan kaji ajaan awo na nji kabot kalemp na nji ʔi uko wi nan. Kē bayiʔ nja ʔi Krittu bangakandēruŋ na a bandukiin, kntuk ki banfiyaaruŋ kayiluŋ baka, baji balemp Krittu kadēmanaana. ²⁴ Nadiimaan baka keeri kē naŋal baka na manjoonan, banfiyaaruŋ bti bahilna bame kē ŋfan wi ŋlilandēranaŋ.

9

Bajunt pa banfiyaaruŋ biki Yerutalem

¹ Hēnkun, mēnkak anuma ppiitan uko ulon ʔi bajunt bi najuntuŋ kaʔenkna baŋaan biki Naʂibaʔi banwoon du Yerutalem. ² Na manjoonan, dwin jibi naʂuuŋ ŋʂal ʔi bajunt mēnt, kē nji kanahna uko mēnt ʔi kadun ki biki Matedoniya kaji na baka kē an biki Akayi nado bi dinan dinan bane. Uhaaʂ wi naʂuuŋ utēŋtēnuŋ batum ʔi baka. ³ Kē nʂē yil bayiʔ nja ʔi *Krittu mēnt, nahilna nabomandēr bnuura jibi njakuŋ. Hēnk, mnlilan mi ŋlilandēranaŋ manwutna kawaan udooni ʔi uko mēnt. ⁴ Mēnŋal woli biki Matedoniya bagakandēr na nji abi, baʔenk kē naam-bomandēri. Uwole haŋ uwo mnkow mankwoon kak mi nan. ⁵ Dʂal keeri kē dwo kakooʔ bayiʔun ʔi Krittu mēnt bajotun kadun du an babi

☆ 8:15 Ppēn 16.18.

bajañan uŕen wi nahonun. Hënk, woli n̄bani, n̄tënk kē nabomandëri, uŕen mēnt̄ uŕē uwinana ji uŕen unwoonun du uhaaş meet̄, uunkwo uŕen wi mpit.

⁶ D̄ñal naleŕ uko wi : ñaan antepiin̄ untiinku aji kit untiinku, kē antepiin̄ utum aji kit utum. ⁷ Ñaan̄ andoli ajaan aŕen jibi uhaaşul uwululun̄ kawut kajooŕan kēme kaŕal kē baŕu'a ŕu pdo wa ; Naŕibaŕi aji n̄al ñaan̄ anjaan̄ aŕen na uhaaş ujint̄. ⁸ Kē aŕē wo na mnhina mi pwulan iko itum inuura indoli, nahilna naka iko bti nakēŕan nadoo naduka na uko udo kaŕënkna bañaan̄. ⁹ Hënk di di upiitaniin̄ ŕi Ulibra wi Naŕibaŕi aji : « Ñaan̄ natool aji ŕen bawaan̄ iko utum ; awo natool te mnt̄o[☆]. » ¹⁰ Naŕibaŕi anjaan̄ awul najaar btepi kabot kawul bañaan̄ n̄deey n̄i bajaan̄ badeena, alun̄ kawulan iko itum keeri, katëmplën ya, nahilna nawo batool ŕi kēŕ ki nul wi nakdoon̄ kaŕen. ¹¹ Hënk, nawo bayok ŕi iko bti, kahilna kado kaŕënk bañaan̄ batum baŕē babeeb Naŕibaŕi ŕi uko wi nawulun̄ un aji n̄wul baka. ¹² Ulemp wi nakdolun̄ hënk uunji ulin̄ ŕi pwul biki Naŕibaŕi uko wi bawaanun̄, uji udo kak bañaan̄ batum babeeb Naŕibaŕi. ¹³ Bañaan̄ batum bawin ŕi ulemp wi nakdolun̄ wun̄ kē nafiyaar abot atiink *Uŕup Ulil Unuura wi *Krittu aji natënk baka bnuura kakut̄ kaŕënk bañaan̄ bti, wal mēnt̄

badëman Naŕibaŕi. ¹⁴ Bnuura bweek bi Naŕibaŕi awulanan̄ akēŕan bado balun̄ bado kañehandëran babot bañalan. ¹⁵ Nawulan n̄beeb Naŕibaŕi bnuura pa uŕen uŕëp uŕup wi aŕenun̄.

10

Pawulu ateem bankŕupun̄ buŕaan̄ ŕi ulemp wi nul

¹⁻² Nji Pawulu i bajakun̄ aji dji kawo nabooy woli dwo ŕi kadunan kaŕē kaŕiini na mntëñ woli dlowan apiitan, dkooŕan ŕi katim ki *Krittu anjoobun̄ bkow abot awo bnuura : nawutan kadolën ndo m̄ñoonk na mntëñ wal wi nji kalun̄ kakak du an jibi n̄ŕalun̄ pdo ba na bañaan̄ balon̄ banŕalun̄ aji n̄ji n̄taŕ iko yi n̄leef n̄i n̄ja n̄añalun̄, ijaan̄ iŕonun̄. ³ Na manjoonan̄ n̄wo bañaan̄ bajën aŕē wo n̄jënji n̄gutun̄ ji bañaan̄ bajën. ⁴ In̄jaanan̄ yi n̄jaan̄ n̄gutanaan̄ iinwo yi bañaan̄ bajën ; n̄gutun̄ na mnhina manwoonun̄ du Naŕibaŕi, manhiniin̄ pwat n̄niw n̄ankëmun̄. Nji n̄tok n̄ŕal n̄añaan̄ n̄aneeman̄ ñaan̄, ⁵ uko undoli unnaŕiin̄ aji uneenan̄ pme Naŕibaŕi, n̄ji n̄mob n̄ŕal bti kado n̄a n̄ado kaŕaŕ Krittu. ⁶ ŕi wal wi nakbiin̄ kaŕaŕ Krittu na n̄haaşan̄ bti, n̄bi kanaŕ naŕ kaliint̄ pa pkob ñaan̄ anwoon̄ aanji ŕaŕa.

⁷ Nahaabëŕan̄ kēŕ naten iko bnuura! Woli ñaan̄ afiyaar na manjoonan̄ kē awo i *Krittu, ameen kē un kak n̄wo biki Krittu ji ul. ⁸ Ajugun̄ awulun̄ un

mnhina manwoon mi pdolan naya kadun awo maanwo mi pdolan natoka. Dnahna mnhina mēnt, mēnkowara ma. ⁹ Mēnjal kawo wo ji dbēgan ti ikaarta yi mpiitanan. ¹⁰ Bañaan balon baji baɕup kaji uko wi nji Pawulu njaan kaɕup ti ikaarta yi njaan kapiit ujoot akuɕ atam pɕaɕ, nɕale wo ti kadun ki bañaan dji kawo ñaan nañaat nawaan uforta anwoon aando hil bɕup. ¹¹ Ñaan anɕaluɕ haɕ ameen kē uko wi nwoon wi nlowanan apiitan ikaarta, wi wi nklun kawo ti udo wi nun wal wi nklun kawo ti ptoofan.

¹² Na manjoonan, nēnkluɕ kañoom plinjir na ptenar na baɕaluɕ aji bawo bañaan baweek. Bawaan nɕal wi bakenun nleef ni baka na kaniibi kanwoon ki baka. ¹³ Kē un nɕē wo nēnkompna uko wi Naɕibaɕi awoon aanɕu'un pdo, nlin ti uko wi aɕu'un un pdo, unɕuun kē nbi aban te du an. ¹⁴ Woli nēmbi lah adoo ban du an, nēnkka na phomp ti uko wi nan. Kē nɕē wo bateek bambiin du an aɕijan *Uɕup Ulil Unuura wi *Krittu. ¹⁵ Hēnk, woli nɕomp ti uko wi nan, nēnkomp kaji ndo ulemp wi balon badolun ; nbaa ɕēp ɕēp ahaɕ kē pfiyaar pi nan pado kadēm dēm pya nɕē nɕhil pdo ulemp unkdoon kayaha ya kadun ti ptoofan, kaɕē kaliɕaara ti uko wi Naɕibaɕi aɕu'un un pdo. ¹⁶ Wal mēnt, nɕhina kaɕup Uɕup Ulil Unuura du nɕtaak njanwoon du

kafet ki wi nan, kē di pya du dko di bañaan balon badoon abi lemp kawutna kahompna ulemp wi badolun. ¹⁷ Kē uɕē piitana ti *Ulibra wi Naɕibaɕi aji : « *Woli ñaan alon anjal kahomp, adoon kahompna iko yi Ajugun adolun* »* ¹⁸ Na manjoonan, mēnt ñaan ankdēmanun uleeful ajaan awinana bnuura ti kadun ki Ajugun ; anjaan awinana bnuura awoon i Ajugun ti uleeful adēmanun.

11

Pawulu na banjakun aji bawo banjañan

¹ Ni nji nɕali nawutēn ndo nɕyila ntiinku! Aa, namiiraan! ² Dkujan bkujar banwoonun du Naɕibaɕi : djokaran ñiinɕ aloolan pa bniim, kadolna an nanaɕ ti kadun ki *Krittu ji ñaaɕ najinɕ anwoon aando bi me ñiinɕ. ³ Dɕi mntit mi nan mantoka, maneenanan pɕaɕ Krittu na nɕhaaɕan bti jibi upula uguurun Ewa na mntit mi wa. ⁴ Na manjoonan woli alon abi aɕupan uko wi Yetu alon ampaɕun na i nɕupanan, naji nadi wa. Woli alon aɕiiniyaan uhaaɕ ulon umpati na wi nayeekun naji nadi uko mēnt. Woli alon abi aɕup *Uɕup Ulil Unuura umpati na wi nɕupanan, naji nabi dinan dinan. ⁵ Kē nɕē fiyaar kē mēmpoɕet nin apel banjakun haɕ aji bawo *banjañan baweek maakan. ⁶ Ulome mēnhil bɕup bnuura, aɕē me uko wi nji kaɕiiniyaanun:

* 10:17 Yeremiya 9.22; 1 Korint 1.31.

ndiimanan uko mēnt bnuura ti iko bti yi nkdoluḡ.

7 Wi nṡupanay *Uṡup Ulil Unuura mēnhepar nin baluk, awalan bkow naan nahilna nadeenana. Ddo wal mēnt pekadu i? 8 Uwo wo ji dyeenk bka bi knṡuk kloḡ ki banfiyaaruḡ, kē bawo baluk bi naan, ahilna alemparan. 9 Kē wi nwoon du an, awo ti kanuma, mēnwo ti iñen yi nin ñaan, ṡiki bayitun ti *Krittu banwoonuḡ Matedoniya bawulēn uko wi nnumiḡ bti. Aa, ddoonaan awo mēnwo ti iñen yi nan, akak aluḡ kadoonaanaara kado haḡ. 10 Dmehna ti manjoonan mi Krittu manwoon ti nji kē mēnkḡinan nin aloḡ du nṡaak ḡi Akayi bti aneenanaan pdo haḡ. Pdo haḡ pawoon mnlilan mi naan. 11 We ukaḡ kē nji kado haḡ ba? Naṡal kē mēnḡalan ḡal i? Naṡibaṡi ame kē dḡalan.

12 Kē uko wi ndoluḡ, dkak aluḡ kado wa, kawutna kaṡen bankhompun aji baliḡ liḡ na un uko uṡup. 13 Bañaan mēnṡan baanwo nin *banjañan na manjoonan, bawo balemp baguuru, banjaḡ badaar kaji bawo banjañan biki *Krittu. 14 Kē uko waḡ uṡē wo uunñonḡarēni : *Fatana ti uleeful aji adaar kaji awo uwanjut wi bjeehi. 15 Uunñonḡarēn keeri baṡaṡarul badaar kaji bawo balempar bgah. Kē baṡē luḡ kayeenk baluk bi ulemp wi baka.

Mnhaj mi Pawulu ti pwo nanjañan

16 Dkak aṡupan : nin ñaan awutan kadolēn ji nayila, kē nṡē ḡal nadinanaan ndo ḡyila nhilna nhomp ntiinku. 17 Uko wi nji kabiiḡ pṡup mēnkṡup ṡup wa jibi Ajugun aḡaluḡ, dṡup wa na ḡyila wi ukakuḡ wi pdo kahomp. 18 Wi batum bakhompun ji bañaan bajēn, nji kak ddo kahomp. 19 An nanjakuḡ aji naka uṡal, naji natar ti pmiir bañaan banwoon bayila! 20 Naji nadinan badolan bajuuk ti ulemp, kadeenkna an, kateh bka bi nan bti, kabeehan, kadoo koban ti kaara! 21 Dkowa pṡup uko wi : ḡbiiṡnaa maakan, wi ḡwoon ḡēndo haḡ.

Kakṡa, dko di balon bañoomun kahomp - dṡiini ji nayila - nji kak dñoom kahomp da. 22 Jēm bawo bahebērē i? Nji kak. Jēm bawo biki *Itrayel i? Nji kak. Jēm bawo biki pntaali pi *Abraham i? Nji kak. 23 Jēm bawo balempar *Krittu i? Dṡup ji nayila, nji dwo nalempar Krittu apel baka : ti ulemp utam, ti pya ukalabuṡ, ti kakob, ti pwo ti mntum mi pkeṡ ḡyaaṡ ḡtum. 24 Nyaaṡ kañeen bayuday bakobēn kakob kandēmnuḡ, bafudēn itintēl ḡyaaṡ iñeen ḡwajant na kañeen kalon 25 baromeḡ bakobēn na panduk ḡyaaṡ ḡwajant, byaaṡ blon kē batapēn mnlak, kē njiir ḡyaaṡ ḡwajant na ulantu, byaaṡ blon dduka utejan na unuur upēb du meel. 26 Dyaant maakan apoṡ poṡ

nyaaş n̄tum, amuur idèk, ayit na balat, ayit na bayiṭ naan bayuday banjalun̄ pdolèn buṭaan, ayit na banwoon̄ baanwo bayuday, ayit na iko iyibanaan du n̄beeka, du *pndiis̄, du bdèk, ayit na banjaan̄ badaar kaji bawo bayiṭ naan ṭi Krittu. ²⁷ Ddo n̄lemp n̄tam, awo ṭi unoor, awaan̄ b̄joy nyaaş n̄tum, ubon kè ude'èn, udaan uṭijèn, aṭo n̄nuur n̄tum awo mēndee, ujonṭ kè uneejèn kè nwo byiṣu. ²⁸ Uko wi nwoon̄ mēndo bi ṭiiniyaan uwo kè dji kabi ṭu uşal n̄nuur b̄ti ṭi kntuk ki banfiyaaruṅ b̄ti. ²⁹ Woli n̄naan̄ abiişnaa, n̄ji kak dji kabiişna ; woli n̄naan̄ apèn ṭi bgah, dji kajooṭan maakan.

³⁰ Woli dwo i phomp keeri, kado kahompna pbiis̄na pi naan. ³¹ Naşibaṭi, Aşin Yetu Ajugun i bajaan̄ badēman te m̄nṭo ame kè mēnṭilani. ³² Wi m̄biin̄ awo du ubeeka wi Damat̄, namali i Aretat naşih̄ ado kè bakyeṅ ubeeka kamobn̄n, ³³ kè başè ṭu'èn ṭi pkaar pweek[☆], aṭēpanaan ṭi bh̄er blon̄ banwoon̄ ṭi uniw, adolèn kè nwala uniw unfooyun̄ ubeeka[☆].

12

Uko wi Naşibaṭi adiimanun̄ Pawulu

¹ Dwo kado kahomp i? Na manjoonan pawaan̄ udooni. Kè nşè bubara kaṭiiniyaan iko yi Ajugun adiimanaanun̄ na iko yi adolnuṅ kè mmee. ² Dme n̄naan̄ alon̄ i *Krittu,

udo hēnkuṅ n̄şubal iñeen na n̄baak̄er, adeeṅana te du baṭi. Mēmme me adeeṅana deeṅana na manjoonan kēme akaka m̄nwin, Naşibaṭi ṭañ ameen. N̄naan̄ mēnṭ adeeṅana te du baṭi duuṭ. ³⁻⁴ Aa, dme kè n̄naan̄ mēnṭ adeeṅana du baṭi. Mēmme me adeeṅana deeṅana na manjoonan kēme akaka m̄nwin, Naşibaṭi ṭañ ameen. Kè atiink n̄ṭup n̄i nin alon̄ awoon̄ aanhil p̄ṭup, kè Naşibaṭi aankak adinan nin n̄naan̄ alon̄ akakalēs̄ n̄a. ⁵ Dhinan kahomp ṭi uko wi n̄naan̄ atēnṭ un̄, aşè wo mēnhil kahomp ṭi uko wi naan, uko wi nhilun̄ pdo ṭañ uwo pdo kahompna iko inkdiimanun̄ pbiis̄na pi naan. ⁶ Woli dn̄al lah phomp, mēnkwo n̄naan̄ nawaan̄ uşal, kaṭup ṭup manjoonan. Kè nşè pok phomp kaṭi n̄naan̄ alon̄ aṭu'èn du dko dampelun̄ uko wi awinun̄ ṭi n̄ji kēme wi atiinknuṅ kè n̄ṭupi.

⁷ Naşibaṭi adiimanaan iko inṭepun̄ uṭup. Kè aşè ṭu'èn uko ulon̄ ṭi uleef unknoranaanun̄, uwanjuṭ ulon̄ wi *Fatana unkkobnuṅ, nwutna kado kadeeṅ igan̄an. ⁸ Dñehan Ajugun nyaaş n̄wajanṭ ajaka alowanaan wa, ⁹ kè aji na n̄ji : « Bnuura bi n̄jaan̄ kawulu baji bakēs̄ ; m̄nhina mi naan manji manwinana wal wi ibiişniin̄. Ukaan̄ kè n̄ji kaṭep ṭep kahompna pbiis̄na pi naan, m̄nhina mi *Krittu manhilna manwo ṭi n̄ji n̄nuur

bti. » ¹⁰ Uko waŋ ukaan
kë nji kalilan wal wi ptaş
Krittü pajaan pado mbiışna,
kë bakkarën, kë nwo ți unoor,
ți mnhaj, ahaajala. Na
manjoonan, wal wi mbiışniin
wi wi njaan kawo na mnhina.

*Phaajala pi Pawulu ți uko
wi bañaan biki Korint*

¹¹ Dtiini ji ñaan awoon
nayila, kë an nakaan. An
nadoon awo lah kaşup ñaan
i nwoon ți ki mëmpoțët nin
apel biki najakuŋ aji bawo
banjañan baweek, te mëndo
wo wo nin uko ulon. ¹² Wi
mbiin awo ți ptoofan, ddiiman
na kamiir kaweeek kë dwo
*nanjañan na manjoonan ți
iko yi njaan kado, ți mlagre
na iko iñonjarënaan. ¹³ We
wi ndolon du banfiyaaruŋ
bandukiin kë mëndo wa du
an? Uko uloolan wi nwoon
mëndoo, uwo kë mëndinan
awo ți iñen yi nan! Namiiraan
uko mënt.

¹⁴ Kë nşaan abomandër
pbi du an uyaaş uwajantën
aşë wo mënkđinan nin kawo
ți iñen yi nan. Nhaaş ni
nan ni ni nji numiin, mënt
itaka yi nan ya. Mënt bapoț
bajaan bawo i kala itaka
kahankar bajug baka, bajug
baka bakaan na pla itaka
kahankar bapoț. ¹⁵ Kë nji
nşë luŋ kalilan ți pwul bka
bi naan bti kadoo kawul
uleef naan nabuurna. Woli
dñalan haŋ, hum di di nahiluŋ
kapokën ba? ¹⁶ Name bnuura
kë mënwö pkuŋ pa an. Kë
balon başë luŋ kațiini kaji

dtit maakan, aguuran. ¹⁷ Dbi
țepna ți alon ți biki nyiluŋ du
an aguuran i? ¹⁸ Dkooț *Tit
abi du an, ado kë agakandër
na ayiț nja ți *Krittü i nameen.
Tit abi guuraaran i? Nin! Nji
na a, nwo na uşal uloolan ado
uko unwoon uloolan.

¹⁹ Om naşal undiimaan
aji nwo wo ți pyeŋan nleefun
ți kadunan undiimaan i?
Ti kadun ki Naşibați ki ki
nktiiniin, jibi *Krittü aŋaluŋ.
An biki nŋaluŋ maakan nđo
uko mënt bti nahilna naya
kadun. ²⁰ Uko wi nji kațiin
uwoon pbi kațenk naanwo
jibi nŋaluŋ. Uko wi nji kațiin
uwoon woli dbi aban du an,
kațenkan nawo jibi nwoon
mëŋali nabot națenkën nwo
jibi nawoon naanŋali. Mëŋal
pŋom, bkujar, udeeb, na
kantenaruŋ, na bkarad na
bkuutar, na phomp na parëfa
iwo ți ptoofan. ²¹ Dti woli dlun
abi du an, Naşibați i naan
adolën kakowari'an, nțëga
ți uko wi batum bahumuŋ ți
pekadu ji țfa awo baampën ți
iko ițop, ți pjuban pi piint na
iko ilon iwuțaan.

13

Ptaŋ pbaañsaani

¹ Uyaaş uwajantën wii wi,
wi nji kalun kabi du an.
*Ulibra wi Naşibați uji : «
Uhok undoli bawo kawayëş
wa ți kadun ki bamaar batëb
këme bampeluŋ batëb*. »
² Ddo bi ținapan uyaaş utëbantën
wi mbiin du an, kë hënkun
wi nwoon mëndo wo na an,

☆ 13:1 Pleşan 19.15; Maci 18.16.

dkak aʃup bambiin awo ʃi pekadu na bandukiin bti : woli dluŋ abi pwinan, mēnkali nin ņaaŋ. ³ Naŋal kame me *Krittu aji ʃepna ʃi mntum naan kaʃiini i? Name. Aambiiʃna ʃi kadunan, aʃe ji diiman mnhina mi nul ʃi ptoof pi nan. ⁴ Na manjoonan, wi abiiŋ apanana ʃi kruʃ, abiiʃnaa ; ke mnhina mi Naʃibaʃi manʃe wula hēnkun ubida. Un kak, ŋbiiʃna na a, aʃe luŋ kaka ubida na a ʃi mnhina mi Naʃibaʃi akwuluŋ un ŋhilna ŋdolan naya kadun.

⁵ Natenan ŋleefan nameena me nafiyaar *Krittu, naʃalaan bnuura iko yi nakdolun. Naanyikrēn ke Yetu Krittu awo ʃi an i? Kēme nawin ke naanfiyaari? ⁶ Ke nʃe haʃ aji nayikrēn ke ŋdiiman ke ŋfiyaari. ⁷ Ŋwo ʃi pñehan Naʃibaʃi nawut kado nin uko ulon uwuʃaan. Ŋñŋal kadiiman ke ulemp wi nun ʃi ptoofan uwo unuura. Nin! Uko wi ŋŋaluŋ uwo nado bnuura, woli naando fiyaar ke ulemp wi nun uunnuuraa. ⁸ Ŋñhinan kalaʃ manjoonan, uko wi ŋhiniin pdo ʃaŋ uwo pʃaʃ ma. ⁹ Woli pbiiʃna pi nun pakaan ke naka mnhina, ŋji ŋlilan ʃi uko mēnʃ. Uko wi ŋjaan ŋñehan Naʃibaʃi uwo nawo bañaan banjintun ʃi keʃ ki nul. ¹⁰ Uko unkaan ke mpiitan iko yi mpiitanan bti wi nlowanan wii wi : dŋal woli dluŋ abi du an kawut kajoot na an ʃi mnhina mi Ajugun awulun manwoon mi pdolan naya kadun awo

maanwo mi pdo katokna.

¹¹ An bayiʃ naan, hēnkun nawoon ʃi mnlilan! Nadoon kala pwo bañaan bajinʃ ʃi keʃ ki Naʃibaʃi, naboofaran, natiinkaran, nawoon ʃi mnjeeh, hēnk di di Naʃibaʃi anjaan awul uŋal na mnjeeh akwoon na an.

¹² Nawulandēn mboʃ, na-boofar bboofar banyimanun. Bañaan biki Naʃibaʃi bti banwoon ʃi bawulan mboʃ.

¹³ Dñehan Ajugun Yetu *Krittu awulan bnuura an bti, Naʃibaʃi adiimanan uŋal wi nul, *Uhaaʃ wi nul uʃe udo nakak baloolan!

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Galatiya

Uṭup ujuni

Kakaarta ki kawo ki Pawulu apiitun banfiyaarun biki Galatiya. Abi ya da nyaaş ɳtëb kaṭup baka Uṭup Ulil Unuura kē Bayuday na banwoon baanwo Bayuday baji batiinka kakak kafiyaar Yetu Krittū. Uko wi Pawulu ajukanun baka uwoon kē pfiyaar Yetu pahinan kado Naşibaṭi aji bawo batool ṭi kadunul. Wi bayaan adoo jon kē Bayuday balon başē ya du Galatiya aji bantohi biki banfiyaarun biki Yerutalem badoo baka. Batok uko wi Pawulu ajukanun bti aji aanwo nanjañan na manjoonan, kē uko wi akjukanun uunwo manjoonan. Baji na baka kē jibi banwoon baanwo Bayuday bafiyaarun Yetu bawo kado kak uko wi bgah bi Moyit bajakun. Kē uko wi baṭijanun maakan uwo pwala katēmp. Baji pwala katēmp pahinanun kado Naşibaṭi aji bawo batool ṭi kēş ki nul.

Biki Galatiya bakak ado hañ, kē Pawulu amee. Adeebaṭ maakan wal mēnt ṭiki mēnt pṭaş bgah bi Moyit pakdoon ñaan awo natool ṭi kēş ki Naşibaṭi. Uko mēnt ukaan kē Pawulu apiit biki

Galatiya kadiiman baka kē Naşibaṭi aanji hañ. Pwala katēmp pi bajakun pawo kē uşal wi ñaan uwo kawo ujint piş. Aṭup baka aji Naşibaṭi ado Abraham kē awo natool ṭi kadunul ji abi do kawala katēmp. Pfiyaar ṭañ pajaan pado ñaan awo natool ṭi kēş ki Naşibaṭi, kē pul pakaan ahil kado ñaan aka ubida unliun Naşibaṭi.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pawulu awo nanjañan na manjoonan, uko wi akjukanun kak ujoonani (1.1-10)
2. Naşibaṭi adatun Pawulu pa awo nanjañan (1.11-24)
3. We wi Uṭup Ulil Unuura ujakun na manjoonan (2.1-21)
4. Pfiyaar ṭañ pahilanun kado ñaan abuur (3.1-4.31)
5. Nawulēn ɳnalad, ɳwut Uhaaş wi Naşibaṭi uṭelēş nja ubida (5.1-6.10)
6. Pwul mboş pbaañsaani (6.11-18)

Pwul mboş

¹ Nji Pawulu *nanjañan i Yetu kapiitanan. Mēnt bañaan badu'ēnun pa nwo nanjañan. Kē pwo nanjañan pi naan paantēpēn ṭēpēn ṭi ñaan alon. Ṭi Yetu Krittū na Naşibaṭi Aşin annaṭanulun ṭi pkeṭ i i nwoonun nanjañan. ² Nji na bayitun ṭi Krittū bti banwoon na nji ɳwul banfiyaarun Yetu biki Galatiya bti mboş. ³ Dñehan Naşibaṭi Aşin nja na

Yetu Krittu Ajugun ayuuj an bnuura na mnjeeh.

⁴ Jibi Naşibaţi Aşin nja aŋaluŋ, Krittu awul ubida wi nul kapënanan ipekadu yi nja ŋhilna ŋbuur ƚi umundu wi nƚa wi, unƚumuŋ mnŋot. ⁵ Naşibaţi i i ŋwoon kadëman te mnŋo. Uwo haŋ.

Ukaha Uşup Ulil Unuura uloolan ƚaŋ

⁶ Dŋoŋar jibi nataruŋ ƚi pkokan Naşibaţi kafëƚ. Aşëpna ƚi bnuura bi Krittu adu an, kë naşë wo ƚi pƚaş uşup umpaţi wi bajakanan aji uwo Uşup Ulil Unuura. ⁷ Na manjoonan, uunka nin Uşup Ulil Unuura ulon umpaţi. Kë baŋaan balon başë wo ƚi atokan ŋşal, abot aŋal pƚëlëş Uşup Ulil Unuura wi Krittu. ⁸ Kë woli un ƚi ŋleefun lah, këme uwanjuƚ ulon umpënnuŋ baţi, ŋbiin aşupan uşup umpaţi na wi njukanuŋ, Naşibaţi kafëpun. ⁹ Ŋbi şupan kë nkak akakalëş nƚa : woli alon aşupan uşup umpaşuŋ na wi nadoon abi yeenk, Naşibaţi kafëpa.

¹⁰ Hënkun naşal aji hum ba? Dla la pdëm ƚi baŋaan oo këme ƚi Naşibaţi? Dla la pŋalana ƚi baŋaan i? Woli dla la lah pŋalana ƚi baŋaan te hënkun, mënkwon nalempar Krittu.

Krittu aduun Pawulu pa awo nanjaŋan

¹¹ Dŋal name, an bayiŋ naan, kë Uşup Ulil Unuura wi nji kaşupuŋ uumpëna ƚi uşal wi ŋaan. ¹² Nin mënƚ ŋaan awulnuŋ wa këme ajukanaanuŋ wa, Yetu Krittu

ul ƚi uleeful adiimanaanuŋ wa. ¹³ Natiink bti jibi nwoon ƚfa wi nhumuŋ mëban bgah bi bayuday. Name jibi ntamanuŋ maakan ƚi phajan banfiyaaruŋ Yetu, banwoon pntaali pi Naşibaţi. Dla pgar baka. ¹⁴ Dbi pel biki kawuun naan başum ƚi pƚaş bgah bi bayuday, abot amëban udolade wi bateem naan maakan apel baka. ¹⁵⁻¹⁶ Kë Naşibaţi, ƚi bnuura bi nul, aşë datën apaşëş ji mbi ndo kabuka, adu'ën aji nwo nalemparul. Kë wi uliluluŋ, adiimanaan Abukul pa ndola ameeşana ƚi banwoon baanwo bayuday. Wal mënƚ, mënwinar na nin ŋaan alon. ¹⁷ Mëndoo ya ya Yeruşalem du banwo'ënuŋ banjaŋan uteek, aşë baa şëp şëp aya ƚi dko mënƚ utaak wi Arabiya. Dul di mpënnuŋ akak ubeeka wi Damat.

¹⁸ Wi ŋşubal ŋwajanş ŋaşëpuŋ wi wi mbaan aya Yeruşalem ameer na Piyeer, aşo na a ŋnuur iŋeen na kaŋeen. ¹⁹ ƚi banjaŋan, ul ƚaŋ i i nji nwinan, mënwin bandukiin. Dbot awin Yakob aşo Ajugun. ²⁰ Naşibaţi amë kë mënƚilan wi nji kapiitanan uko wi. ²¹ Wi mpënnuŋ Yeruşalem aşë ya ŋmban ŋi Firi na Filitiya. ²² Kë banfiyaaruŋ Krittu biki utaak wi Yuda başë wo baambaan kawinarën. ²³ Batiinka tiink ƚaŋ kë baktup aji : « Ŋaan ambiin ahajan un ƚfa akak hënkun ajukan bgah bi abiin ado na pƚok. » ²⁴ Kë başë wo ƚi pdëman Naşibaţi ƚi uko wi naan.

2

Pawulu ayit du Yerutalem na banjañan bandukiin

1 Wi nşubal iñeen na nbaakër nãtëpuñ, kè nşë kak Yerutalem, agakandër na Barnabat, kè nñij Tit. 2 Dya bayaas mënñ tiki Naşibañi ayuujën kè dwo i pya da. Dyita ãañ na baweek bantiinkaniin biki banfiyaaruñ, aşë yuuj baka Uşup Ulil Unuura wi nji kajukanuñ banwoon baanwo bayuday, tiki mënñal ulemp wi naan unñëpuñ na unkmbiin uwaan udooni. 3 Kè baando tu Tit i ngakandëraanuñ pwala katëmp ul anwoon nagrek*, 4 te udoo ka bañaan balon bandaaruñ aji bafiyaari banjaan bamena kaneej ti un nfiyaaruñ kañal pwalan bañaan katëmp. Bañaan bakan mënñan babop aneej ti un pa pten mnjeeh mi nyeenknuñ ti Yetu Krittü kaşë kakakanun du pjuuk pi bgah bi Moyit. 5 Nñëdinin nin uyaas uloolan uko wi baktupun, kahilna kamëban pa an manjoonan, manwoon Uşup Ulil Unuura.

6 Kè ti uko wi baweek bammeñaniin – uko wi babiin awo uunjakën nin uko ulon tiki Naşibañi aanji paşşër – bañaan bammeñaniin mënñan baanhoñan nin uko ulon ti pjukan pi naan. 7 Bado tēp tēp awin kè Naşibañi

añu'ën ti ulemp wi pjukan Uşup Ulil Unuura banwoon baanwo bayuday† jibi añaun Piyeer ti ulemp wi pjukan wa bayuday‡. 8 Naşibañi andolon Piyeer kè awo nanjañan i bayuday adolon kak kè nwo nanjañan i banwoon baanwo bayuday. 9 Kè Yakob, Piyeer§ na Yowan bantiinkaniin maakan ti banfiyaaruñ başë yikrën kè Naşibañi awulun mnhina mi pdo ulemp mënñ ; ukaan kè bawulën iñen nji na Barnabat ayuuj kè bañok na un : un, nya du banwoon baanwo bayuday, bukal du bayuday. 10 Bañu'un ãañ pleş bajuuk, kè nji kado wa na mnlilan.

Pawulu alağ Piyeer du Antiyoka

11 Kè wal wi Piyeer* abiin Antiyoka, dlaña ti kadun ki bañaan bti, tiki aanfañi. 12 Uko wi adoli wii wi : ji bañaan balon biki Yakob ayilun babi bado kaban, aji bi kade na bayitun banwoon baanwo bayuday, kè wi bayili mënñ başaan aban, kè aşë low banwoon baanwo bayuday abot añaan pde na baka. Añi wal mënñ bayuday banjakuñ aji banfiyaaruñ bawo i kawala katëmp. 13 Bayuday bankakuñ afiyaar başas Piyeer ti kamena ki nul kè Barnabat ti uleeful adoo wut kè baneejana ti kamena mënñ.

* 2:3 Aanwala katëmp wi awoon napot. Pwala katëmp pajaan payuuj kè ñaan awo nayuday. † 2:7 Ti ugrek bapiit aji : Banwoon baanwala katëmp. ‡ 2:7 Ti ugrek bapiit aji banwaliin katëmp.

§ 2:9 Piyeer dawoon Kefat ti uaramayik, uwoon plaak. * 2:11 Piyeer dawoon Kefat ti uaramayik, uwoon plaak.

14 Wi nwinuŋ kē baankpoŋ ataŋ na manjoonan manwoon Uŋup Ulil Unuura, dji na Piyeer ʔi kadun ki baŋaŋ bti : « Iwi inwoon nayuday i kabuka, ikdoon ji banwoon baanwo bayuday. Inʔaŋ bgah bi bayuday. Kē hum di di inaluŋ pwuuk banwoon baanwo bayuday bakak bado kado ji bayuday?

15 Un ŋwo bayuday biki kabuka, ŋēnwo ji baŋaŋ bandukiin biki bajaŋ baji bado buʔaan. 16 Kē ŋŋŋ me kē ŋaŋ awoona ʔaŋ natool ʔi kēŋ ki Naŋibaʔi ʔi pfiyaar pi nul ʔi Yetu Krittu, mēnt ʔi ʔaŋ bgah bi *Moyit pa. Ukaŋ kē un ŋfiyaar Yetu kahilna kawo baʔool ʔi kadun ki Naŋibaʔi. Mēnt ʔi ʔaŋ bgah bi Moyit di ŋhilnuŋ kawo haŋ, ēnhēn, nin aloŋ aankwo natool ʔi kēŋ ki Naŋibaʔi ʔi ʔaŋ bgah. 17 Kē woli ŋla ʔtēpna ʔi Yetu kawoona baʔool ʔi kadun ki Naŋibaʔi, ŋwo wo ji biki bajaŋ baji bawo bado buʔaan. Uko waŋ uyuuŋ kē Krittu aʔu'un ʔi pdo pekadu i? Nin, mēnt hēnk da. 18 Woli dkak ʔi bgah bi mbiin aduk, ddiiman wal mēnt kē djuban ʔi ba. 19 ʔi uko wi bgah bi Moyit, dkeʔi, pkeʔ pampēnnuŋ ʔi bgah bi Moyit ʔi uleef wi ba, pa nhilna nwo pa Naŋibaʔi. Dpaŋana na Krittu, 20 kē hēnkuŋ mēnt ŋji dwoon, Krittu awoon ʔi ŋji. Mnwo mi naan ji ŋaŋ najēn manwo ʔi pfiyaar Abuk Naŋibaʔi anŋaluŋ adoo wul uleeful pa ŋji. 21 Hēnk, dpok

pfel bnuura bi nyeenknun du Naŋibaʔi, hēnk di uwoon, woli ʔaŋ bgah pakʔuun lah ŋaŋ awo natool ʔi kēŋ ki Naŋibaʔi, pkeʔ pi Krittu pakeer kawaŋ udooni.

3

ʔaŋ bgah kēme pfiyaar Yetu Krittu

1 Mbeeh! An baŋaŋ biki Galatiya nanwaanji ŋŋal, in abaan aguuran ba? An biki bayuuŋ pkeʔ pi Yetu Krittu ʔi krut bnuura. 2 Uko uloolan ʔaŋ wi wi ŋji kaheparanaŋ. Nayeenkna Uhaaŋ wi Naŋibaʔi ʔi ʔaŋ bgah bi Moyit oo kēme ʔi pfiyaar uŋup wi natiinkuŋ? 3 Hum di di nahilanuŋ kawo bapēn hēnk? An nanjunuŋ na mnhina mi Uhaaŋ wi Naŋibaʔi, kaŋŋ kabi kabaaŋŋaŋ ʔi udo wi uleefan. 4 Iko yi nawinuŋ bti ibi diiŋ diiŋ i? Mēnfiyaar aji idiisi. 5 Woli Naŋibaʔi awulan Uhaaŋ wi nul, abot ado mlagre ʔi ptoofan, aji do do iko yaŋ bti ʔiki naʔaŋ bgah kēme nafiyaar uŋup wi natiinkuŋ?

6 Natenan ʔi Abraham di, awoona ʔfa natool ʔi kēŋ ki Naŋibaʔi, wi aŋfiyaaruluŋ*.

7 Nameen uko wi keeri : banfiyaaruŋ bawoon bubuk Abraham. 8 Udobi piitana piitana ʔfa ʔi Ulibra wi Naŋibaʔi, aji : pfiyaar pi banwoon baanwo bayuday pakkaŋ Naŋibaʔi aʔu baka bawo baʔool ʔi kēŋ ki nul. Hēnk di di Naŋibaʔi adoon abi ʔupa ʔup Abraham Uŋup Ulil Unuura wi aji : « Dʔēpna ʔi iwi kawulna

* 3:6 Ujuni 15.16.

* 3:8 Ujuni 12.3; 18.18; 22.18.

ɲtaak bti bnuura bi naan.
»[☆] 9 Hēnk, banfiyaaruɲ bti bayeenk bnuura bi Naşibaţi ji Abraham űiintŋ anfiyaaruɲ.

10 Bañaan bti banşaan ahaţ bgah bi Moyit bafēpana. Ulibra wi Naşibaţi uji : « *Ŋaan anwoonŋ aanktaş ɲnuur bti uko bti umpiitunŋ ti ulibra wi bgah bi Moyit afēpana.* »[☆]

11 Umeetaana bti kē nin alonŋ aanktēpna tēpēn ti bgah kadoo kawo natool ti kēş ki Naşibaţi. Ulibra wi Naşibaţi uji : « *ubida wi natool uwoona ti pfiyaar.* »[☆] 12 Kē bgah bi Moyit başē paţ na pfiyaar ; Ulibra wi Naşibaţi kē uşē ji « *ñaanŋ anktaşunŋ iko yi bgah bajakuɲ akaana ubida ti iko mēnt.* »[☆]

13 Krittu aluk luk abuuranaan un ti pfēpa pi bgah, wi akunjiinŋ pfēpana panwoonŋ i kajotna un. Ulibra wi Naşibaţi uji : « *ñaanŋ i puum patananiinŋ ti bmul afēpa.* »[☆] 14 Yetu Krittu ado haɲ banwoonŋ baanwo bayuday bayeenkna bnuura bi Naşibaţi awulunŋ Abraham, ɲbot nyeenk un bti ti pfiyaar, Uhaaş wi ahoɲunŋ.

Kahonŋ ki Naşibaţi na bgah bi Moyit

15 Bayiţ naan natenan ti udolade wi bañaanŋ. Woli űaanŋ ado kahonŋ ti kadun ki bañaanŋ, nin űaanŋ alonŋ nampaţi aanhil kagar kahonŋ mēntŋ kēme kahoţan uko ulonŋ ti ka. 16 Kē hēnk di di uwoonŋ kak pa Abraham, wi Naşibaţi adolulunŋ kahonŋ ul na pşini pi nul.

Uumpiit aji : « Na bañaanŋ biki pşini pi nul » ji aţiini űiini uko wi bañaanŋ batum, upiit aji : « *na űaanŋ anwoonŋ i pşini pi nul,* »[☆] aţiini űiini uko wi űaanŋ aloolan. űaanŋ mēntan awoonŋ Krittu. 17 Uko wi nji ɲalunŋ kaţupan wii wi : Naşibaţi abi hoɲ Abraham, kē bgah bambaanŋ abi bi wi ɲşubal iűeen week ɲyaaş ɲbaakēr na iűeen ɲwajanţ (430) ɲaţēpuɲ baanhilan pgar kahonŋ mēntŋ, kēme katok uko wi Naşibaţi ajakuɲ. 18 Woli lah ti ptaş bgah di di nyeenknuɲ phiiŋ, ɲēnkyeenkna pa kak ti kahonŋ. Na manjoonan Naşibaţi aţēpna ti kahonŋ awul bnuura bi nul Abraham.

Bgah badoona we ba?

19 Kē hēnkunŋ, woli uwo haɲ, we ukaanŋ kē bgah bawoo? Ipekadu iţuunŋ kē Naşibaţi akak aţij bgah ayoonkna űaanŋ i pşini pi Abraham i Naşibaţi adolunŋ kahonŋ mēntŋ. Naşibaţi awul ba ɲwanjuţ, kē ɲahelan ba aşē do Moyit kē abanan ba bañaanŋ. 20 űaanŋ anwoonŋ aloolan, aannuma űaanŋ alonŋ abanana uko wi ul aţupunŋ di. Kē Naşibaţi aşē wo aloolan taű.

21 Kē bgah, balaţ kahonŋ ki Naşibaţi i? Nin! Woli nyeenk lah bgah banhilunŋ pwul un ubida wi manjoonan, pwo natool ti kēş ki Naşibaţi pawoona keeri ti ptaş bgah. 22 Kē Ulibra wi Naşibaţi uşē ji kē bañaanŋ na iko bti bawo ti pekadu. Hēnk, banfiyaaruɲ ti

☆ 3:10 Pleşan 27.26. ☆ 3:11 Habakuk 2.4. ☆ 3:12 Bgah 18.5. ☆ 3:13 Pleşan 21.23. ☆ 3:16 Ujuni 12.7.

Yetu Krittu baṭēpna ṭi pfiyaar kayeenk uko wi Naṣibaṭi ahoṅuṅ.

²³ Ji pfiyaar Yetu pado kabi, ṅtuhanaa, awo ṭi kayeṅ ki bgah ayoonkna pfiyaar pi Naṣibaṭi akyuujun un. ²⁴ Bgah bayewi'un yewi ṭfa ayoonkna Krittu pa ṅhilna ṅwo batool ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi, wi ṅfiyaaruṅ Krittu. ²⁵ Kē wi ṅfiyaaruṅ hēnkuṅ, ṅēnkak awo ṭi kayeṅ ki bgah.

²⁶ An bti nawo babuk Naṣibaṭi ṭiki nafiyaar Yetu Krittu. ²⁷ Ēnhēn an bti nankakuṅ baloolan na Krittu ṭi batitmu, nakak awo ji a ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi. ²⁸ Uunkak aka keeri nayuday kēme anwoon aanwo nayuday, ṅnaan i bakjuukṅṅēnuṅ kēme ṅnaan najeeh, ṅiintṅ kēme ṅnaaṭ. Nawo ṅnaan aloolan ṭi Krittu. ²⁹ Kē woli nawo i Krittu nawo keeri biki pṣini pi Abraham, abot awo ṭi bankyeenkuṅ uko wi Naṣibaṭi ahoṅuṅ Abraham.

4

¹ Uko wi, wi wi ṅṅaluṅ pṭupan : nahiiṅ aṣin woli ahum ṭi kpoṭ, aanji paṭ na i bakjuukṅṅēnuṅ, woli ul adoṅ akaka iko bti. ² Baṅnaan bajaṅ bakaṣa, kabot kayeṅ bka bi nul te unuur wi aṣin adatuṅ. ³ Hēnk di uwoṅ ṭfa kak pa un, ṅwo wo ji bapoṭ, kē udolade wi umundu* ukjuukṅṅēnuṅ. ⁴ Kē wal

wi Naṣibaṭi adatuṅ ubanuṅ, awalan Abukul ṭi kayiṅ ki ṅnaaṭ, kē akṭaṣ *bgah bi Moyit, ⁵ ahilna abuuran baṅnaan biki bgah bajuukṅṅēnuṅ ṅbot ṅhilna ṅwo babuk Naṣibaṭi. ⁶ Pa pyuuj kē nawo babukul, Naṣibaṭi aṭu ṭi ṅhaaṣ ṅi nun Uhaaṣ wi Abukul unjaṅ uhuuran kaji « Abba†, Paap! » ⁷ Iinwo keeri ṅnaan i bakjuukṅṅēnuṅ, iwo abuk katoh ; ukaṅ kē ikluṅ kahiiṅ iko yi Naṣibaṭi ahankuṅ pa babukul.

Pawulu aṣal banfiyaaruṅ biki Galatiya

⁸ ṭfa wi nawoon naamme Naṣibaṭi, najej iko ilonṅ ado ya Naṣibaṭi, kē ikjuukṅṅēnan. Na manjoonan iko mēntṅ iinwo Naṣibaṭi. ⁹ Kē hēnkuṅ wi nameeruṅ na Naṣibaṭi, kēme dwo kaji, hēnkuṅ wi Naṣibaṭi ameeruṅ na an, hum di di nahilanuṅ akak du udolade udah uwaṅ udooni wi, kakak kak baṅnaan biki bakjuukṅṅēnuṅ ji unjon ba? ¹⁰ Naji nadēman ṅnuur ṅlonṅ, kli klonṅ, ṅwal ṅlonṅ, ṅṣubal ṅlonṅ. ¹¹ Dhaajalaa : ulemp wi ṅji nlempuṅ lemp pa an udiisṅ diisṅ i?

¹² An bayiṅ naan dkooṭan kooṭ, nakakan nanaamēn jibi nkakuṅ anaaman‡. Naandolēn do nin uko ulon unde'ēnuṅ, wi mbiinṅ awo na an. ¹³ Naleṣ bnuura,

* **4:3** Udolade wi umundu : Iko bti inkṅonṅuṅ baṅnaan: ṅntaayi, ṅntonṅ, bgah bi bayuday, na igah ilonṅ kak inkṅonṅuṅ baṅnaan. † **4:6** Abba : ṭi uṭup uaramayik dawoon Paap. ‡ **4:12** Pawulu akak awo ji banwoonṅ baanwo bayuday, kē bagalat banwoonṅ baanwo bayuday baṣē la pwo ji bayuday. Pawulu aṅal bakak ji a, ul ankakuṅ awo ji banwoonṅ bawo bayuday.

pmaak pakaan̄ kē n̄to t̄fa ajukanan̄ uyaas̄ uteek̄ Uṭup̄ Ulil̄ Unuura. ¹⁴ Pmaak̄ pi naan̄ panooran̄n maakan̄, kē naṣē wo naambeeh̄n, kēme alow̄n. Nabaā do t̄p̄ t̄p̄ ajejen̄ ji dwo uwanj̄ut wi Naṣibaṭī kēmē ji Yetū Krittū ṭi uleeful. ¹⁵ Mnlilan̄ mi nan̄ mi t̄fa manwō ṭuṅ ba? Dmē bnuura, woli nahil̄ t̄fa nalookēs̄ kēs̄ ki nan̄ kawulēn. ¹⁶ Kē hēnkuṅ, wi n̄ṭupanaṅ manjooan̄, dkak̄ naṣoorad̄ inan̄ i?

¹⁷ Bañaan̄ baloṅ bado iko itum̄ pa nakak̄ ṭi baka, kē ṅṣal̄ ṅi baka ṅaṣē wo ṅwuṭaan̄, baṣal̄ pgarēn̄ na an̄, naṣē nabi naduka duka na baka. ¹⁸ Unuurā ñaan̄ ado iko itum̄ pa bnuura, ṅnuur̄ bti, bē mēnt̄ ṭañ̄ woli dwo na an̄. ¹⁹ An̄ biki n̄ṅaluṅ maakan̄, dhaj̄ pa an̄ uyaas̄ uloṅ kak, ji ñaaṭ̄ anwoon̄ ṭi kabuk, te wal̄ wi Krittū akjijun̄ ṭi an̄. ²⁰ Namele lah̄ jibi n̄ṅaluṅ pwo na an̄ kahilnā kaṭiini na an̄ na pdiim̄ pannuuriin̄ ṭiki mēmmē jibi n̄ji kadoon̄ na an̄.

Uko wi Hagar na Faara

²¹ Naṭupaan̄, an̄ nan̄ṅaluṅ bgah̄ bi Moyit̄ bado kaṭoṅan̄, naan̄ji natiink̄ uko wi Moyit̄ apiitun̄ i? ²² Ulibrā wi Naṣibaṭī uji Abraham̄ abi buk̄ bapoṭ̄ batēb̄ biint̄: aloṅ awo abuk̄ Hagar, ñaaṭ̄ i bakjuukn̄ṭēnuṅ, Kē aloṅ awo abuk̄ Faara, i bawoon̄

baankjuukn̄ṭēn. ²³ Napoṭ̄ i ñaaṭ̄ i bakjuukn̄ṭēnuṅ abukā ji bañaan̄ bti, kē i ñaaṭ̄ najeeh̄ aṣē bukā ṭiki Naṣibaṭī ahoṅun̄ Abraham̄ aji aloṅ kabuk̄ napoṭ̄ mēnt̄. ²⁴ Uko wan̄ uyuuj̄ uko wi : baaṭ̄ batēb̄ bukun̄ mēnt̄ bayuuj̄ ihoṅar itēb̄ yi Naṣibaṭī adoon̄. Hagar̄ ayuuj̄ bhoṅar̄ bi pnkun̄ pi Finayi, di Naṣibaṭī awulnuṅ Moyit̄ bgah̄, bhoṅar̄ mēnt̄ bajaan̄ babak̄ bañaan̄ biki bakjuukn̄ṭēnuṅ. ²⁵ Hagar̄ awoon̄ pnkun̄ pi Finayi, pawoon̄ du ut̄aak̄ wi Arabiya, ul̄ awoon̄ kak̄ Yerutalem̄ di hēnkuṅ, dawoon̄ ṭi pjuuk̄ dul na babak̄ da bti. ²⁶ Kē bañaan̄ biki Yerutalem̄ di baṭī duuṭ̄ baṣē wo bajeeh̄, dul dawoon̄ anin̄ un̄*.

²⁷ Upiit̄ aji :
« *Lilaan̄, iwi ñaaṭ̄ inwoon̄ iinhil̄ pbuk,*

Huuraan̄ mnlilan̄ mi nu, iwi impaamun̄ unoor̄ wi kabuk.

Ṭiki babak̄ ñaaṭ̄ i badukun̄ baluṅ̄ katum̄ kapel̄ biki ñaaṭ̄ anwoon̄ na ñiint̄. »†

²⁸ Kē an̄ bayiṭ̄ naan̄, nawō ji Itaak̄ bapoṭ̄ bambukiin̄ jibi Naṣibaṭī ahoṅun̄ Abraham̄. ²⁹ Ṭfā napoṭ̄ ambukiin̄ ji bañaan̄ bti, ajaan̄ aṅoonknā napoṭ̄ ambukiin̄ ṭi mn̄hinā mi Uhaas̄ wi Naṣibaṭī, hēnk̄ di uwohaṅ̄ kak̄ n̄ṭā di pa un̄. ³⁰ Kē wē wi Ulibrā wi Naṣibaṭī ujakuṅ̄ ba? Uji : « *Dookan̄ ñaaṭ̄ i bakjuukn̄ṭēnuṅ*

§ 4:21 Moyit̄ apiitun̄ ṅlibrā kañeen̄ ṅteek̄ ṅi Ulibrā wi Naṣibaṭī, ṭuṅ ṅlibrā mēnt̄ di di bgah̄ bi bayudaȳ bi Naṣibaṭī awulun̄ Moyit̄ bapiit̄aniin̄, aṭu na ikō in̄ṭepun̄ ṭi bayudaȳ. Uko wi Hagar̄ na Faarā uwō ṭi ṅlibrā mēnt̄ ṭi Ulibrā ujuni 16, 17 na 21.

* 4:26 Pawulū anaam̄n̄ṭēn̄ Faarā na Yerutalem̄ di baṭī duuṭ̄. † 4:27 Itayi 54.1; Itayi aṭiiniyaan̄ Yerutalem̄ ṭi dkō di.

na abukul, abuk ñaaŋ i bakjuukñtēnuŋ aanka kafah ɸi phiiŋ ji abuk ñaaŋ najeeh.
»³¹ Kē hēnk, an bayiŋ naan, nēnwō bubuk ñaaŋ i bakjuukñtēnuŋ, nwo bubuk ñaaŋ najeeh.

5

Mnjeeh mi banfiyaaruŋ Kriŋtu

¹ Kriŋtu abuuran un n̄hilna nwo bajeeh na manjoonan. Namēbaan keeri naliint̄ nawutna kakak ɸi pjuuk.
² Natiinkan, n̄ji Pawulu d̄ɸup an, woli naŋal aji pdo bawalan an *katēmp pak̄tuuŋ nawo baŋool ɸi kēŋ ki Naŋibaŋi, uko wi Kriŋtu akeeri do uwaan̄ udooni ɸi an.
³ Dkak akakalēs kaŋupan, ñaan̄ anŋaluŋ aji awo i kawala katēmp awo i kaŋaŋ bgah bi Moyit bti.
⁴ An nank̄taŋuŋ bgah bi Moyit alaana pwo baŋool ɸi kēŋ ki Naŋibaŋi, nawayŋēr na Kriŋtu, nawaan̄ bnuura bi Naŋibaŋi.
⁵ Kē un, uko wi n̄haŋuŋ, uwo kē n̄woona baŋool ɸi kēŋ ki Naŋibaŋi ɸi pfiyaar. Uko wan̄, uwoon̄ uko wi Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uk̄tēnkun̄ un pyoonk.
⁶ Ñaan̄ anwoon̄ ɸi Yetu Kriŋtu, mēnt̄ pwala katēmp kēme pwo iinkwala katēmp pakaan̄ udooni, uko unkaan̄ udooni uwo pfiyaar pangakandēruŋ na b̄jalad.

⁷ Wi najunun̄, naŋi bnuura, kē in abaan̄ anaŋ naŋ ɸi bgah aneenanan̄ p̄taŋ manjoonan̄ ba? ⁸ Uko wi baŋupanan̄ kē

nadoo naŋ, uunwoona du Naŋibaŋi andu'anan̄. ⁹ Bañaan̄ baji baji: «Uko umpooŋ ujaan̄ utaajan̄ p̄ŋon bti. » ¹⁰ N̄ji dhaŋ ɸi Ajugun̄ aji naank̄ŋal uko ulon̄ umpaŋi. Kē ñaan̄ anktokun̄ n̄ŋal n̄i nan, udole wo in, Naŋibaŋi awayēŋaara kaji aduknaanaa.

¹¹ Kē n̄ji, bayiŋ naan, woli dhum lah kajukan̄ aji bañaan̄ bti bawo i pwala katēmp, babaa kahajanan̄ we ba? Pkeŋ pi Kriŋtu ɸi kruŋ paankak adeebaŋan̄ keeri nin̄ ñaan̄ alon̄. ¹² Bañaan̄ banktokanan̄ n̄ŋal bayaan̄ keeri bakaŋ n̄leef n̄i baka!

Nawutan kaŋaŋ n̄ŋal n̄i nan, nawutan Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uŋon̄an

¹³ An bayiŋ naan, Naŋibaŋi adu'an̄ pa nawo bañaan̄ bambuuruŋ, kē mbuur mēnt̄ manŋē wo maanwo mi kaŋu'an̄ nado kado uko wi uleef wi nan un̄aluŋ. Nabaa wo kaŋēp t̄ēp kaŋalad kawo ɸi b̄tēnkar. ¹⁴ Bgah bi Moyit bti baŋonkrēn ɸi uŋup uloolan̄ tañ: «*n̄alan̄ atēn̄ɸu jibi in̄aluŋ uleefu.*»^{*} ¹⁵ Kē naŋale wo ɸi bdumar na bdohar, nalipariin̄ : natokar.
¹⁶ D̄ɸupan̄ keeri uko wi : nawutan Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uŋon̄an̄ n̄bida, naŋē nahil nawo naank̄do kaŋaŋ un̄al wi nan unwoon̄ uwuŋaan̄. ¹⁷ Uko wi uleef un̄aluŋ upaŋ na wi Uhaaŋ wi Naŋibaŋi un̄aluŋ. Kē uko wi Uhaaŋ wi Naŋibaŋi upaŋ na wi uleef un̄aluŋ. Iko yi uleef un̄aluŋ na yi

* 5:14 Bgah 19.18.

Uhaaş wi Naşibaţi uŋaluŋ iji igut ƚi ņaaŋ meet, ukaaŋ kē naanhil pdo uko wi naŋaluŋ. ¹⁸ Kē naşale wut kē Uhaaş wi Naşibaţi uktoŋan, bgah bi Moyit baankak ahilanan nin uko uloŋ.

¹⁹ Iko yi uleef ujaan uŋal pdo imeetana bnuura, ilon ƚi iko mēntŋ yii yi : ipekadu yi piintŋ, ubida uŋop, pŋuunk ; ²⁰ pdēman ŋntoŋ na pkaalam. Bşoorad, pŋom, bkujar, udeeb uweek, bpulad, ppaţşer, pdo baŋaaŋ bandoli baŋo du umban wi baka. ²¹ Pŋeebar uko wi ņaaŋ ; ukuj ; kande, udaan, unoh wi piintŋ ; na iko itēntŋ yuŋ. Dkakalēş jibi ndoon abi ŋup an, baŋaaŋ banjaan bado iko mēntan yi baankneej du Pşih pi Naşibaţi.

²² Kē iko yi Uhaaş wi Naşibaţi ujaan ubuk yii yi : bŋalad, mnlilan, mnjeeh, kamiir, pjoob bkow, pŋar ƚi pŋenk, pwo ņaaŋ i bakfiyaaruŋ, ²³ pwo ņaaŋ i pŋaak pajaan paŋi, pŋijan uleef. Bgah baanneenan iko mēnt di! ²⁴ Baŋaaŋ banwoon biki Krittü Yetu bapan iko iwuŋaan yi uleef ujaan uŋal pdo ƚi krut. ²⁵ Jibi Uhaaş wi Naşibaţi uwuluŋ un ubida, ŋwo kawut wa uŋoŋun. ²⁶ Najoh ŋwut phomp : ŋwut kalaar bŋup, ŋwut kakujar.

6

Nadoon kaţēnkar

¹ Bayiŋ naan, woli ņaaŋ aloŋ amobana awo ƚi pjuban, an biki Uhaaş wi Naşibaţi

uktoŋun, nakakaana ƚi manjoonan naşē nawut kado btam na a. Andoli ƚi an alipariin kajot ƚi pjuban. ² Andoli adoon kaţenk atēntul pkuŋa bdaaj bi nul ; hēnk naŋaş bnuura bgah bi Krittü*. ³ Woli ņaaŋ anuŋ kē awo uko uloŋ bē aanwo nin uko uloŋ adaar bkowul. ⁴ Andoli adoon kaşalan udo wi nul, woli aţenk ƚi wa uko wi mnlilan, alilaan pa bkowul ŋaŋ, aşē wut kado katenar na batēntul, ⁵ ŋiki andoli awo kajej pkuŋ pi nul.

⁶ ņaaŋ i bakjukanuŋ Uŋup wi Naşibaţi awo kaŋok bka bi nul bti na ankjukanuluŋ. ⁷ Nawutan kaguur ikowan, nin ņaaŋ aloŋ aanji nohnaana Naşibaţi ; uko wi ņaaŋ atepiin, wul wi akluŋ kakit. ⁸ ņaaŋ anktepiin iko yi uleeful uŋaluŋ aluŋ kakit pkeŋ, pi iko yi uleeful uŋaluŋ pabukuŋ. Kē ņaaŋ anşaaŋ atepi iko yi Uhaaş wi Naşibaţi uŋaluŋ, aluŋ kakit ubida wi mnto wi Uhaaş wi Naşibaţi ukwuluŋ. ⁹ ņwut kanoor ƚi pdo bnuura, ŋiki woli ŋēnwat iŋen, ŋluŋ kakit ƚi wal unuura, ŋdeey ŋnuura. ¹⁰ Wi ŋhumuŋ keeri nhinaa, najoh ŋdo kalemp pa bnuura bi bayiŋun banfiyaaruŋ na pa bnuura bi baŋaaŋ bti.

Pjukan pbaaŋşaaŋi

¹¹ Natenan ŋpiit ŋweek ŋi nji kapiitanaŋ na kaŋen ki naan. ¹² Banŋaluŋ pwinana ƚi baŋaaŋ, bukal banaluŋ pŋu'an

* 6:2 Natenan ƚi Galatiya 5.14.

pwala katëmp, kahilna tañ kawo baankhaj pa pkeṭ pi Krittu ṭi krut. ¹³ Banjakun aji nawo i kawala *katëmp, bukal ṭi nleef ni baka, baando ji baṭaş ṭaş bgah bi Moyit, aṣë ṇal nawala katëmp bahilna bado kahomp ṭi uko mënṭ. ¹⁴ Nji ṭi uleef naan, mnhina hina kadëman bkow bi naan ṭi nin uko ulon umpaṭi na krut ki Yetu Krittu Ajugun. Ṭi krut, iko yi umundu ipaṇana pa nji kë nji nkak apaṇana pa iko yi umundu. ¹⁵ Pwala katëmp këme pwo iinkwala katëmp paanwo nin uko ulon. Uko unwoon, uwo pkak ñaaṇ nahalu. ¹⁶ Mnjeeh na mñaga mi Naṣibaṭi mawoon ṭi bañaaṇ bti bankṭaşun uko wi mbaaṇ aṭup ṭup, banwoon pntaali pi Naṣibaṭi*.

¹⁷ Nin ñaaṇ alon awutan kanooranaan hënkun. Dwo na ijën yi mnhaj ṭi uleef naan, ṭi katim ki Yetu.

¹⁸ Bayiṭ naan, dñehan Naṣibaṭi awulan bnuura bi Yetu Krittu Ajugun. Uwo haṇ! Amen!

* 6:16 Ṭi ugrek bapiit aji : Itrayel di Naṣibaṭi.

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Efet

Uṭup Ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun banfiyaarun Krittü biki Efet. Kë ašë wo aampiit wa pa bukal ṭañ ṭiki ṭi ṅlibra ṅteek baantu katim ki Efet du ujuni. Uhina kawo kë Pawulu apiit wa banfiyaarun biki ṅbeeka ṅtum ṭi Atiya bahil baji woli baleyiiri bawul bandukiin baleyiir. Apiit kakaarta ki wi awoon ukal-abuṣ du Rom. Efet dawoon ubeeka unlilnun ṭi ṅbeeka ṅi Rom dašihun ṭi ṅanwoon ṭi Atiya. Baṅaan batum ṭi biki Efet bawo bawaap. Baniwar Artemit untoṅ wi bajaan badëman katoh kanuura. Artemit mënṭ awo ptu, awo ṅaaṭ. Ṭi katoh kanuura mënṭ ki ki bajaan baya pdëmana. Baṅaan banwoon da bti baji badëman untoṅ mënṭ, Bayuday na banfiyaarun Krittü ṭañ bawoon baanji badëman wa. Uko wi Pawulu adiimanun ṭi kakaarta ki wii wi : Našibaṭi ado nja kë ṅme uko ummeniin wi adolon ṭi bnuura bi nul. Uwoon kë ado iko bti inwoon du baṭi duuṭ na ṭi mboṣ iwo ṭi pših pi Yetu Krittü. Akak aṭup aji banfiyaarun Krittü bawo katiinkar kawo ji banṭaarun. Uunka pdo kaji i awo nayuday kë undu

aanwo nayuday. Našoorad baka bukal batëb bti awo aloolan, Tatana a. Bawo keeri kanaakiir kañehan Našibaṭi. Pawulu akak aṭup jibi ṅaan awoon kaṭijan aharul, jibi bapoṭ bawoon kaṭijan bašin baka na jibi bajuuk ṭi ulemp bawoon kaṭijan bankaana baka. Aji banfiyaarun Krittü bawo kawo ṭi ploolan na a.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Krittü awul nja bnuura na Uhaaṣ wi Našibaṭi (1.3-3.21)
3. Pka ubida uhalu na Krittü. (4.1-6.20)
4. Pwul mboṣ pbaañsaani (6.21-24)

Pwul mboṣ

¹ Nji *Pawulu, i Našibaṭi adolon kë nwo nanjañan i Yetu *Krittü, dwul mboṣ biki ubeeka wi Efet banwoon biki Našibaṭi abot afiyaar Yetu Krittü na manjoonan. ² Dñehan Našibaṭi Ašin nja na Yetu Krittü Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṭënan ṅhaaṣ.

Bnuura bi ṅkaan ṭi Krittü

³ Najoh ṅdëman Našibaṭi Ašin Yetu *Krittü Ajugun, aṭëpna ṭi uhaaṣ wi nul awul nja iko bti inuura yi baṭi inkntënkun nja ṅdo kaṭaša, ṭiki ṅkak amëbandër na Krittü. ⁴ Ji umundu ubi udo kapašana, Našibaṭi aṭëpna ṭi Krittü adat nja ṅhilna ṅwo ṭi kadunul baṅaan bajinṭ piṣ banwoon baanwo na nin buṭaan bloṅ. Aṅal nja ukaan kë ⁵ aṭëpna ṭi

Yetu Krittu ji n̄bi n̄do kabuka ajeɲ n̄ja k̄e n̄wo babukul. Uko waɲ wi wi aɲaluɲ pa n̄ja ʈi p̄joob bkow pi nul. ⁶ Najoh keeri n̄yeeh mnd̄em mi nul na bnuura bweek bi aʈ̄epnuɲ ʈi Krittu i amaganuɲ, awul n̄ja.

⁷ Krittu atul tul p̄ñaak pi nul ukaaɲ k̄e n̄buuri, k̄e ipekadu yi n̄ja ibot ap̄en. H̄enk, Naʈibaʈi ayuuɲ pd̄em pi bnuura bi nul. ⁸ Awul n̄ja ba atuman wi awuluɲ n̄ja uʃal untuɲa na mntit b̄ti ⁹ mi pme uko wi aɲaluɲ pdo, wi ñaaɲ awoon̄ aambaan̄ kame'aara. Naʈibaʈi ajon n̄jal pdo uko m̄eɲʈ ʈi Krittu. ¹⁰ Wi wal wi adatuɲ ukbanuɲ uko m̄eɲʈ udolana : aʈonkr̄en iko b̄ti na bañaan̄ b̄ti banwoon̄ du baʈi na mboʃ kaʃ̄e kaʈu Krittu awo naʃih.

¹¹ N̄kak ayeenk ʈi Krittu iko b̄ti yi Naʈibaʈi ahoɲuɲ. Ul anjaan̄ ado iko b̄ti jibi anumiin̄, adatuɲ ji n̄do kabuka, ¹² pa un n̄ntaruɲ ahaʈ ʈi Krittu n̄ʈu bado kayeek mnd̄em mi nul. ¹³ An kak nam̄eband̄er na Krittu wi n̄atiinkuɲ uʈup wi manjoonan, Uʈup Ulil Unuura unkuburananaɲ. K̄e wi nafiyaaruɲ, Naʈibaʈi awulan Uhaaʃ wi nul wi ahoɲuɲ kadiiman k̄e nawo biki nul. ¹⁴ Uhaaʃ wi nul uwoon̄ uko ujuni wi iko yi ahoɲuɲ aji aluɲ kawulan. Iko m̄eɲʈ n̄yeenk ya wal wi Naʈibaʈi akbuuranuɲ n̄ja ʈi buʈaan̄ b̄ti. Najoh n̄yeek mnd̄em mi nul.

¹⁵ Ukaan̄ wi n̄tiinkuɲ k̄e baktiiniyaan̄ p̄fiyaar pi nafiyaaruɲ Yetu Ajugun na jibi naɲaluɲ bañaan̄ b̄ti banwoon̄ biki Naʈibaʈi, ¹⁶ k̄e mbi duka duka ʈi p̄beeb Naʈibaʈi ʈi uko wi nan, kabot kaleʃan wonʈi d̄nehana. ¹⁷ D̄nehan Naʈibaʈi i Yetu Krittu Ajugun, Aʃin n̄ja anwoon̄ ajug mnd̄em awulan Uhaaʃ wi nul unkuʈu'anaɲ nawo bañaan̄ banwoon̄ na uʃal untuɲa ubot uyuuɲan Naʈibaʈi bnuura nahilna name'a. ¹⁸ D̄nehan kak Naʈibaʈi ajeehanan̄ n̄ʃal nahilna nayikr̄en phaʈ pankaan̄ k̄e adu'an, nabot name pd̄em pi pyok pi ahoɲuɲ bañaan̄ banwoon̄ biki nul, ¹⁹ nabot nayikr̄en pd̄em pweek maakan̄ pi mn̄hina mi adoluɲ k̄e manklempar n̄ja, n̄nfiyaaruɲ Krittu.

²⁰ Mn̄hina m̄eɲʈ, adiiman ma b̄ti ʈi Krittu wi anaʈanuluɲ ʈi pkeʈ abot aʈoorana ʈi kañen kadeenu ki nul du baʈi. ²¹ Adola k̄e apel bnuura baʃih b̄ti, baweeek b̄ti, mn̄hina b̄ti, na bankʃihuɲ b̄ti. Ayeenk katim kampeluɲ itim b̄ti yi bahilanuɲ katiman ʈi umundu wi na unkm̄biin̄. ²² Naʈibaʈi aʈu iko b̄ti na bañaan̄ b̄ti ʈi ihoʈ yi Krittu uʈeek pa aʃih ya, abot adola k̄e awo naʃih i banfiyaaruɲ b̄ti ; ²³ bukai bawoon̄ uleeful. Krittu aʈuɲ mn̄hina mi nul ʈi baka atuman, ul ajaan̄ awul iko b̄ti ʈi umundu ubida katuman.

2

Pawulu añehand̄er banfiyaaruɲ

Bnuura bi Naʈibaʈi

1 Ƨfa pjuban pi nan na ipekadu yi nan ibi Ƨu'an kē nawo bañaan bankeƧun Ƨi kēš ki NašibaƧi. 2 Nabi yuuj kē naƧaş bgah bwuƧaan bi umundu, aƧaş Untaayi Uweek wi, unƧƧonun hēnƧun bañaan bampokun ptiink NašibaƧi. 3 Ƨfa, nja bti ŋwoha haƧ, ŋbi ji ŋdo iko bti kaƧaş unjal wi uleef, kado uko bti wi uleef wi nja na uşal wi nja unjalun. Ipekadu ibi Ƨu nja kē ŋwo biki kayeenk kakob ki NašibaƧi ji bañaan bti bandukiin.

4 Kē NašibaƧi ašē ŋaga maakan, kē unjal wi akaan pa nja ubot adēm maakan. 5 Wi pjuban pi nja paƧuun kē ŋkeƧ Ƨi kēš ki NašibaƧi, unjal mēnt ukaan kē awul nja ubida na Krittu. Bnuura bi NašibaƧi baƧuun kē nabuuri. 6 Ƨi pwo baloolan na Yetu Krittu, NašibaƧi anaƧan nja Ƨi pkeƧ na a abot aƧooran nja du baƧi na a. 7 Ado haƧ pa pyuuj iwuun bti mndēm mnweek maakan mi bnuura bi akaan pa nja Ƨi Yetu Krittu. 8 Bnuura bi NašibaƧi baƧuun kē nabuuri, wi nafiyaarulun. Uko mēnt uumpēna Ƨi an, uwo uƧen wi NašibaƧi. 9 Naando do uko ulon ahilna aka mbuur mēnt. Nin alon keeri awutan kadēman bkowul Ƨi uko mēnt. 10 Uko wi ŋwoon hēnƧun uwo udo wi NašibaƧi Ƨiki Ƨi pwo baloolan na Krittu, NašibaƧi aƧak nja ŋhilna ŋdo iko inuura. NašibaƧi aboman iko mēnt ji ŋbi ŋdo kabuka, ŋhilna woli ŋbi buka ŋdo kado ya.

Bañaan bti bakak baloolan

Ƨi Krittu

11 An nanwoon naanwo bayuday, kē bayuday biki kabuka baji badu'an banwoon baanya katēmp kašē ji bukal bawoon banyaan katēmp Ƨiki ŋleef ŋi baka ŋafalanaa, nalešan uko wi nawoon Ƨfa. 12 Wal mēnt naamme Krittu, abot awo naanwo biki Itravel, pntaali pi NašibaƧi, aando bhonar na an, kē nabot awo naanwo biki kayeenk kahon ki ahonun banwoon biki pntaali pi nul. Nalešan kak kē nabi wo Ƨi umundu awo naanka mnhaƧ abot awo naamme NašibaƧi. 13 Kē hēnƧun Ƨi pwo baloolan Ƨi Yetu Krittu, an nanlowun Ƨfa NašibaƧi, pkeƧ pi Krittu akeƧaranaƧ paƧu kē nakak aŋoga.

14 Ul *Krittu na manjoonan awoon btiinkar bi ŋtiinkarun: ado *bayuday na banwoon baanwo bayuday kē bakak baloolan. Awul ubida wi nul awatna uniw umbiin apaƧēš bañaan: uniw mēnt uwo bşoorad. 15 Apēnan Ƨi *bgah bi Moyit udolade wi ba na iko yi pƧaş inwoon Ƨi ba injaan ido bayuday na banwoon baanwo bayuday başoorad. Ado haƧ ahilna ajeƧ baka bukal batēb bti akakan baka kē bawo baloolan Ƨi a, hēnk di di aƧiun btiinkar. 16 Akakan baka kak bukal batēb bti Ƨi ppoolan na NašibaƧi, hēnk bakak uleef uloolan, wi pkeƧ pi nul Ƨi krut pawatun uko unƧuun kē başooradi. 17 Abi pƧupan uƧup wi btiinkar, an nambiin alow NašibaƧi na

bambiin añoga. ¹⁸ Ul aţëpnun  i *Uhaaş wi Naşıba i unwoon uloolan a u k e un bayuday na banwoon baanwo bayuday  hil aban du Naşıba i Aşin nja.

¹⁹ Wul ukaan k e naankak awo bayaan  k eme bańaan bambiin bi phil, nawo kak bańaan banwoon biki pntaali pi Naşıba i, nawo biki kato-hul. ²⁰ Naşıba i anaakr enan  i pniw pi akniwun, k e banjańan na ba upar Naşıba i bawoon induba ijuni, Yetu Kritt  ul  i uleeful k e a e wo pkumel pankm ebanun katoh b i. ²¹ Kritt  adolonun k e uniw b i una  abot atool pa pwo katoh kayimanaan ki Naşıba i Ajugun. ²² Nawo baloolan na Kritt , h enk anaakr enan kak  i uniw wi akniwun nahilna nawo *katoh ki Naşıba i, ki Uhaaş wi nul ukwoonun.

3

Pawulu nanjańan i banwoon baanwo bayuday

¹ Uko wan ukaan k e nji Pawulu kańehan Naşıba i pa an. Uko wi ndolonun pa an nanwoon naanwo *bayuday, wi nji kalempun pa Yetu *Kritt , u uun k e nwo nakalabuş. ² Dfiyaar k e name ulemp wi Naşıba i a u' enun  i bnuura bi nul aji ndo pa an. ³ Ul abiin ayuuj en uko wi ańalun pdo wi nin alon awoon aambaan kame'aara.  i uko wan wi wi mbiin apiitan b i i u. ⁴ Woli naleyiir uko m en , nawin k e dme bnuura uko wi Kritt  umbiin amena. ⁵ Naşıba i aando wa

 fa k e umeetanaa  i bańaan jibi a ëpnun  i uhaaş wi nul ado wa k e umeetana h enkuun  i banjańan na ba uparul bayimanaan. ⁶ Uko umbiin amena wun uwo k e banwoon baanwo bayuday bayeenk bnuura bi Naşıba i ji bayuday, banaakiir akak uleef uloolan, ayeenk b i uko wi Naşıba i ahoonun. Uko m en  udolanaa  iki bakak baloolan  i Kritt  wi bafiyaarun *U up Ulil Unuura.

⁷ *U up Ulil Unuura m en , Naşıba i a en n  i bnuura bi nul mnhina mi nul ndo ka upna wa. ⁸ Nji mpo e aanun  i bańaan biki Naşıba i, awul n bnuura bi p up banwoon baanwo bayuday bnuura bweek maakan bi  i *Kritt . ⁹ Dwo i kayuuj, kajin an  i uşal wi ńaan andoli, uko umbiin amena wi Naşıba i an akanun iko b i yi awoon aanyuuj nin alonun  fa, dyuujan jibi akdolonun uko m en  uhilna udolana. ¹⁰ H enk, h enkuun banfiyaarun b i ba u mn ih na mnhina manwoon du ba i manhil mame jibi iko yi uşal un unja wi Naşıba i ujaan uwul itumun abot apa . ¹¹ Uko m en  uwo jibi Naşıba i ańalun uwo du ujuni, a ëpna  i Yetu Kritt  Ajugun adolna wa. ¹² Ul a uunun nja  hil p nog Naşıba i na mnt n  iki  fiyaara. ¹³ Ukaan k e nji kakoo an nawut kawut phaj pi bakhajanaanun pa an padolan nawutand r. Phaj m en  pak ijananun mnd m.

¹⁴ Uko m en  ukaan k e

nji kaṅup ṭi kadun ki Aṣin nja, ¹⁵ ankaañ kē kṣini bti du baṭi na mboṣ kawoo. ¹⁶ Dñehana, jibi mndēm mi nul manwoon mnweek, awulan uhaaṣ wi nul udo katēṅṭēnan, ¹⁷ *Krittu ahilna awo ṭi ṅhaaṣ ṅi nan ṭiki nafiyaara. Dkak añehan, wi najabuṅ awo na intaañ abot aliint ṭi uṅal, ¹⁸ name na banwoon biki Naṣibaṭi bti jibi uṅal mēntṅ wi Krittu udēmuṅ maakan adoo wo uunka dko di uṭañuṅ. ¹⁹ Ēnhēn, dñehan nahil name kē uṅal mēntṅ upel iko bti yi ṅaaṅ ahilanuṅ kame, Naṣibaṭi ahilna atumanan iko bti yi awoonaanuṅ.

²⁰⁻²¹ Mn̄hina mi Naṣibaṭi manjaañ manlemp ṭi nja, ukaañ kē ahil pdo adoo pel maakan iko bti yi ṅhilanuṅ kañehan kēme kadoo kaṣal. Najoh ṅdo kadēmana te mn̄ṭo, ṭi banfiyaaruṅ bti na ṭi Yetu *Krittu. Uwo haṅ.

4

Pwo baloolan ṭi Krittu

¹ Nji, i ulemp wi naan pa Ajugun uṭuuṅ kē nwo nakalabuṣ, dkooṭan nado kayuuj ṭi mn̄wo mi nan kē nawo jibi Naṣibaṭi andu'anaṅ aṅaluṅ nawo. ² Nawalaan ikow, nabot najoob ikow, nawut kado kataran. Nayuu- jan kē naṅaladi ṭi pdo kami- irad. ³ Namēbaan naliintan ṭi btiinkar na pwo ṭi ploolan pi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujaañ uwul. ⁴ N̄wo uleef uloolan, kē Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unwoon

ṭi nja ubot awo uloolan, hēnk di di mn̄haṭ mi Naṣibaṭi aduurananṅ mankaañ awo mloolan. ⁵ Ajugun awoha aloolan kē pfiyaar pi nja pakak awoha ploolan jibi batitmu bi ṅkaañ ayeenk bakaañ awoha bloolan. ⁶ Naṣibaṭi Aṣin bañaaṅ bti awoha aloolan, ul anṣihuṅ iko bti na bañaaṅ, ul kak ajaañ alemp ṭi bañaaṅ biki nul bti, kabot kawo ṭi baka.

⁷ Kē andoli ṭi nja aṣē ji yeenk bnuura bi Naṣibaṭi kahilna kado ulemp wi Krittu aṭu'uluṅ. ⁸ Hēnk di di Ulibra wi Naṣibaṭi ujakuṅ:

*Wi akpayiṅ bko duuṭ
aṭij biki amobuṅ,
aṭen bañaaṅ biki nul iko
ilonṅ.**

⁹ Kē we uwoon apayaa? Uko mēntṅ uyuuṅ kē aduna awala te ṭi mboṣ*. ¹⁰ Anwaliṅ ul akaañ apaya aṭēp baṭi bti kahilna kawul iko bti ṭi umundu ubida katuman. ¹¹ Kē iko yi aṭenuṅ bañaaṅ iwo : baloṅ bawo banjañan, baloṅ bawo *baṭupar Naṣibaṭi baloṅ bawo bañaaṅ bankdoonṅ kaṭup *Uṭup Ulil Unuura, baloṅ bawo bayafan biki pntuk pi banfiyaaruṅ na bajukan bgah bi *Krittu. ¹² Ado haṅ bañaaṅ biki Naṣibaṭi bahilna babomandēr pa ulemp wi ptēṅṭēn uleef wi Krittu un- woonṅ bañaaṅ biki Naṣibaṭi bti. ¹³ Hēnk ṅbi kaya te kadoo kawo nja bti baloolan

☆ 4:8 Kañaaam 68.18. * 4:9 Aduna awala ṭi mboṣ: Baloṅ baji : aduna aya mboṣ uṭeḥ du mn̄ket.

ti pfiyaar pi nkfiyaaruŋ na ti pme pi nkmeen Abuk Naşibaŋi. H nk, njij ti ptaş Kritt , kanaama bti. ¹⁴N nkak awo keeri bapoŋ biki pjukan pi baŋaan baloŋ bantitunŋ ti kaguuru pajaan paŋooŋ du bd m jibi nmaaronŋ njajaan njaluŋ iŋeem, uyook kaya na ya. ¹⁵Nbaa t p t p kado kaŋup manjoonan na uŋal, kaş  kado kanaam naam Kritt  pya, ul anwoonŋ bkow. ¹⁶Aji t pna ti dko bti di imoh ijaan iyitiiraan kaŋon uleef, uko ktaanŋ kabot kaya bnuura. Woli dandoli ti uleef dado ulemp wi da, uleef uji ud m bti kaka uforta ti brjalad.

Ubida uhalu ti Kritt 

¹⁷Uko wi, wi wi nji njaluŋ kaŋupan ti katim ki Ajugun : naŋaŋaan pdo kapoş ji baŋaan banwoonŋ baamme Naşibaŋi, banwoonŋ na nşal nnaaf. ¹⁸Nşal ni baka njawo ti bd m ; k  babot awo baanka ubida wi Naşibaŋi ajaan aŋen ŋiki bawo ti kapaam, k  njhaaş ni baka njabot ad n t. ¹⁹Pwaan mnkow pi bawaanunŋ paŋu k  bakjuban pjuban pi piinŋ abot abi duka duka ti pdo iko iŋop bti. ²⁰K  an, m nŋ uko waŋ wi wi najukunŋ ti *Kritt . ²¹Wi natiinkunŋ uko wi Yetu, k  bajukanan uko unwoonŋ manjoonan manwoonŋ ti a, ²²nawo i kaduk iko yi nakdolunŋ tfa, kaŋ l ş mnwo mi nan mi tfa. Uŋal wi uleef ujaan uguuran kadoo tjan du pkeŋ. ²³Iŋ b yi nan na njhaaş ni nan njawo ni kakak njhalu, ²⁴naş  nakak baŋaan

bahalu biki Naşibaŋi adolon k  banaama awo na ubida ujinŋ utool wi manjoonan manjaanŋ mambuk.

²⁵H nk, nawutan kaŋilan : Andoli ti an adoon kaŋup at nŋul manjoonan ŋiki njnaakiir awo nja bti uleef uloolan. ²⁶Nadeebaŋle nawutan kawut udeeb wi nan uŋu'an pdo ipekadu. Nawutan kawo na udeeb te unuur udoo ugot. ²⁷Nakŋen *Untaayi Uweek dko dm ban. ²⁸Nakiiŋ aŋaŋaan, aş  t p t p am ban ulemp wi nul, awo natool ti wa, ahilna aka uko wi akfaaş ruŋ na anwoonŋ ti kanuma. ²⁹Uŋup uwuŋaan uwutan kap n ti mntum mi nan, uŋup unuura ŋaŋ unjaan uŋ nk kaboman kabot kado banktiinkunŋ wa bnuura, uwoonŋ kado kap n ti mntum mi nan. ³⁰Nawutan kaŋu *Uhaaş wi Naşibaŋi ujooŋan ; Uhaaş wi nul wi aŋu'anaŋ wi wi aklunŋ kayikr naanan ti unuur wi mbuur. ³¹Nap naan ti ptoofan iko bti inwoonŋ it nŋ phank n aanŋ ti uhaaş, bşoorad, udeeb, pdeenŋ pdiim, bkuutar na pdo kado iko bti yi mnŋot. ³²Nawoon keeri na iŋ b inuura nabot nado kaŋaga bat nŋan. Nadoon kamiirad jibi Naşibaŋi aŋ pnunŋ ti *Kritt  amiiran.

5

¹Nawo babuk Naşibaŋi biki anjalunŋ maakan ukaanŋ k  nawo biki kado katenŋ ti a. ²Uŋal uwoonŋ kaŋon ubida wi nan jibi uwoonŋ pa Kritt  : anjal nja adoo wul Naşibaŋi

kaṭuṭ ki nul pa nja, kē kawo uṭen na untaam udolni bṭenjan banliluṅ Naṣibaṭi.

Nawoon ṭi bjeehi

³ Hēnkuṅ wi nawoon biki Naṣibaṭi, naankak awo biki kado kaṭiiniyaan ṭiiniyaan iko yi pjuban pi piinṭ, ubida uṭop, na pṛeebar iko. ⁴ Nin naanwo kado kaṭiiniyaan iko iṭop kēme iko inaaṭ kēme iko yi bawaan mnkow bajaan baṭiiniyaan. Iko mēnṭ iinyuk nado kaṭiiniyaan. Naṭēpan ṭēp nado kabeeb Naṣibaṭi. ⁵ Hēnk di uwoon, nameen wa bnuura, nin ṅaaṅ anjaan ajuban pjuban pi piinṭ, kawo ṭi ubida uṭop aankluṅ kaneej du Pṣih pi Krittū na Naṣibaṭi. ṅaaṅ ankaan aji ṅeebar iko aankak aluṅ kaneej du pa, ṭiki aji dēman iko yuṅ kawo ji Naṣibaṭi i i akdēmanuṅ.*

⁶ Nin ṅaaṅ aloṅ awutan kaguuran na ṅṭup ṅwaaṅ udooni : uko mēnṭ bti ujaan uṭu Naṣibaṭi adeebaṭēr banwoon baandi pṭaṣa. ⁷ Nawutan keeri kanaakiir na baṅaaṅ batēnṭ bukuṅ. ⁸ Ṭfa nabi wo baṅaaṅ biki bdēm, kē hēnkuṅ naṣē kak biki bjeehi wi nawoon biki Ajugun. Nadoon kado ji baṅaaṅ biki bjeehi. ⁹ Uko wi bjeehi bajaan babuk uwo bti unuura, uṭool abot awo wi manjoonan. ¹⁰ Nakeerin nado kala pme uko unliluṅ Ajugun. ¹¹ Nawutan kaka nin uko uloṅ na udo uwaan

udooni wi baṅaaṅ biki bdēm, naṭēpan ṭēp nado kayuuy kē iko mēnṭ iwo iwuṭaan. ¹² Uko wi baṅaaṅ mēnṭ bajaan bado ṭi kamena ukowandēn maakan pdo kaṭiiniyaan. ¹³ Iko bti impēnuṅ iji imeeṭana du bjeehi. Kē uko ummeeṭaniin du bjeehi uji uwo bjeehi. ¹⁴ Hēnk di di upiitaniin aji :

« *Naṭiin iwi inkṛoyēnṭuṅ,*
naṭiin ṭi ptoof pi bankeṭuṅ,
 *Krittū aṣē naṭan bjeehi bi nul ṭi iwi. »†

¹⁵ Nalipariin keeri ṭi mnwo mi nan mi ṅnuur bti. Nawutan kado kado ji bapēn ; nadoon kado ji banwoon na ṅṣal. ¹⁶ Nadoon kado bnuura ṅyaaṣ bti ṅi nahilanuṅ pdo ba, ṭiki wal wi ṅwoon wi, uwo uwuṭaan. ¹⁷ Ukaan kē naanwo kado bpēn, nadoon kala pme uko wi Ajugun aṅaluṅ nado. ¹⁸ Nawutan kadaan poot kakuj, paji patokan ubida ; naṭēpēn ṭēp naṭum na *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. ¹⁹ Nadoon katēnṭēn batēnṭan ṭi ptoofan na iyeeh yi pṅaamarēn Naṣibaṭi, na yi pdēman *Krittū. Uhaaṣ wi nul uṭu'an iyeeh mēnṭ ṭi bkow. Nadoon kayeeh kadēman Ajugun na ṅhaaṣ ṅi nan bti. ²⁰ Nadoon kabeeb wal undoli ṭi iko bti Naṣibaṭi Aṣin nja ṭi katim ki Yetu Krittū Ajugun.

Banniimarun

²¹ Andoli adoon kaṭaṣ
 *Krittū ṭi pdo katiink batēnṭul.

* 5:5 Ampiiṭuṅ aṣal kē ṅaaṅ napit aji dēman ṅntoṅ ṭiki aji dēman iko pdēman pi awoon kadēman ṭaṅi Naṣibaṭi. Natenan ṭi Kolot 3.5. † 5:14 Baṅaaṅ baamme ṅaaṅ ampiiṭuṅ uṭup wi. Baloṅ baṣal kē uka pwoona ṭi kayeeh kaloṅ.

22 An baat nadoon katiink bayinan jibi banfiyaaruṅ bajaṅ batiink Ajugun. 23 Ñiint̃ awooñ ajug̃ katoh̃ jibi Kritt̃u awooñ ajug̃ banfiyaaruṅ. Banfiyaaruṅ bawooñ uleef wi Kritt̃u, kē ul̃ ṭi uleeful ajaṅ abuuran baka. 24 Jibi banfiyaaruṅ bajaṅ batiink Kritt̃u, hēnk̃ di di baat̃ bawooñ kado katiink bayin baka ṭi iko bti.

25 Kē an biint̃ naṅalan baharan jibi *Kritt̃u aṅaluṅ banfiyaaruṅ adoo wul uleeful akeṭ̃ pa baka. 26 Ado haṅ bahilna baṭēpna ṭi uṭup̃ bawo biki Naṣibaṭi, wi aṅowuṅ baka na meel, 27 banfiyaaruṅ bahilna bapēn bawinana ṭi kadunul bawo na mndēm̃ ji ñaaṭ̃ ankniimiiñ anwooñ nanuura, najint̃ piṣ̃ kē kaara di nul daanlaatari kēme awo na iko iloñ itēnt̃ yuṅ. Ado haṅ banfiyaaruṅ bahilna bawo bajint̃, baṭool̃ babot̃ bado kado uko unnuuriiñ ṭaṅ. 28 Kē hēnk̃ di di biint̃ bawooñ kaṅal bahar baka jibi baṅaluṅ ṅleef̃ ṅi baka. Aṅṅaluṅ aharul, uleeful wi wi aṅaluṅ. 29 Hēnk̃ di uwooñ, niñ ñaaṅ̃ aloñ aambaṅ̃ kapoka uleeful, aji ṭēp̃ ṭēp̃ kade de'an wa, kaboman wa. Kritt̃u aji do haṅ kak̃ na nja ṅnfiyaaruṅ, 30 ṭiki ṅwo uleeful. 31 Ulibra wi Naṣibaṭi uji : « *Waṅ̃ ukaṅ̃ kē ñiint̃̃ akl̃uṅ̃ kaduk̃ aṣiñ na aniñ kanaakiir̃ na aharul, bakak̃ ñaaṅ̃ aloolañ* »* 32 Manjoonañ mnweek̃ manwinana ṭi ṅṭup̃ ṅi. Nji dji uko waṅ̃ uwo

wi *Kritt̃u na banfiyaaruṅ. 33 Ñiint̃̃ kak̃ akaañ aṅal̃ aharul̃ ji uleeful, ñaaṭ̃̃ ado katiink̃ ayinul̃.

6

Bapoṭ̃ na bajug̃ baka

1 An bapoṭ̃ pfiyaar̃ pi nafiyaaruṅ̃ Ajuguñ paṭuuñ nado katiink̃ bajuguñ, ṭiki uko mēnt̃̃ uwo uṭool̃. 2 *Bgah̃ baji : « *Mēbaañ ṣaaṣ̃ na naañ bnuura* »* uko mēnt̃̃ uwooñ̃ uṭeek̃ ṭi iko yi Naṣibaṭĩ ajakuṅ̃ ṭi Bgah̃̃ ungakandēruṅ̃ na kahoñ, 3 uji : « *Ihilnã iwo ṭi mnlilañ ṅnuur̃ ṅi nu ṅbot̃̃ ṅṭat̃m̃ ṭi mboṣ̃.* »*

4 Kē an baṣiñ bapoṭ̃, nakbubara kado kadeebaṭañ babukañ ; nadooñ kakuṣ̃ baka, kajukañ baka kabot̃ kayuuj̃ baka iko inliluñ Ajuguñ.

Balemp̃ na biki baklem-paruṅ̃

5 An balemp̃ nadooñ katiink̃ biki naklemparuṅ̃ ṭi mboṣ̃ ṭi, nahetañ ikow̃ nado kaṭaṣ̃ baka na iṭēb̃̃ ijint̃̃ ji nalempar̃ lempar̃ *Kritt̃u. 6 Nawutañ kaṭaṣ̃ baka ṭaṅ̃ woli batenañ pa bajaknã kē nawo balemp̃ banuura ; nadooñ kado haṅ̃ ji balempar̃ Kritt̃ũ banjaṅ̃ baṭũ ṅhaaṣ̃̃ ṅi baka btĩ ṭi pdõ uko wi Naṣibaṭĩ̃ aṅaluṅ̃. 7 Nawutañ kaṭaṣ̃̃ baka kaṣē̃ kaṣal̃ kē baṅaaṅ̃̃ ṭaṅ̃̃ biki naklemparuṅ̃, nadooñ kaṭaṣ̃̃ baka na ṅhaaṣ̃̃̃ ṅjint̃̃̃ ji naṭaṣ̃̃̃ ṭaṣ̃̃̃ Ajuguñ. 8 Namẽ kē̃ Ajuguñ̃̃ aluṅ̃̃̃ katuum̃̃̃ ñaaṅ̃̃̃ andolĩ̃̃ ṭi

* 5:31 Ujuni 2.24. * 6:2 Ppēn 20.12a.

* 6:3 Ppēn 20.12b.

uko unuura wi adoluŋ awole nalemp këme i baklemparuŋ.

⁹ Kë an biki baklemparuŋ namëbaan banklemparanan na ŋhaaş ŋjint, nawut kabëg baka. Name kë Ajugan i baŋi awo aloolan pa an na bukal, abot awo aanji ten uko wi ŋnaan awoonj.

Iko iguti yi Naşibaŋi awulanan

¹⁰ Dbaaŋsaan bŋup bi kaji na an, najejan phina pi nan ŋi mnwo mi nawoon na Ajugun, ŋi mnhina mi nul mandëmuŋ maakan. ¹¹ Najejan iko iguti bti yi Naşibaŋi awulanan, napokna kaguuru ki *Unŋaayi Uweek, ¹² mënt baŋnaan bajën biki ŋkgutanaanuŋ, ŋnŋaayi ŋanwoon du baŋi ŋa, na mnşih na mnhina mi bajug umundu wi, unwoon wi bdëm. ¹³ Najejan keeri iko iguti bti yi Naşibaŋi. Hënknanaŋna naliint ŋi ugut ŋi unuur uwuŋaan, ubale nahum bnaŋ.

¹⁴ Namëbaan keeri naliintan : najejan manjoonan natan ŋi blank manwo katël ki nan, nawohariin kamişa ki ifeeru, kul kawoon pwo ŋnaan natool ŋi këş ki Naşibaŋi. ¹⁵ Işapaat yi naktuuŋ ŋi ihoŋ iwoon pbomandër pa pya pŋup *Uŋup Ulil Unuura wi btiinkar wi Naşibaŋi aŋenuŋ nja. ¹⁶ Najejan pfiyaar ŋwal bti pawo ubeel wi nan, nahilna najëmşën işuuri inkyikuŋ yi *Naguuru. ¹⁷ Najejan mbuur manwoon ŋi *Krittu manwo pntuuru pntak pi ugut. Uŋup wi

Naşibaŋi uwo kakej ki *Uhaaş wi Naşibaŋi uwulananj.

¹⁸ Nadoon kaŋehan Naşibaŋi kakooŋa ŋwal bti, *Uhaaş wi nul udo kaŋëkan ŋi uko mënt ; natamaan nawut kayoont iŋeen nin unuur uloolan ŋi pdo kaŋehandër banwoon biki Naşibaŋi bti. ¹⁹ Naŋehandëraan kak, Naşibaŋi aŋuuna uŋup wi nul ŋi mntum mi naan, hënknhilna ndo kaŋup na mntëŋ uko umbiin amena wi *Uŋup Ulil Unuura ujaan udiiman. ²⁰ Dwo naŋupar wa, kë wul ukaan kë ntanana na mnkorentu awo ukalabuş. Naŋehandëraan keeri pa ndo kaŋup na mntëŋ uko wi nwoon i kaŋup.

Uŋup ubaaŋşaan

²¹ Dŋal an kak name jibi nji nwoon, uko wi nji kadoon. Tişik, ayiŋ nja i nŋaluŋ maakan ankaan awo nalempar Ajugun na manjoonan, aluŋ kaŋupan jibi iko bti iwoon. ²² Dyila yil du an pa aŋupan jibi ŋwoon abot atëŋŋënan.

²³ Dŋehan Naşibaŋi Aşin nja na Yetu *Krittu Ajugun bajoobŋën ŋhaaş ŋi banfiyaaruluŋ bado kaŋalad babot bahoŋëlëş pfiyaar pi baka. ²⁴ Bnuura bi Naşibaŋi pa baŋaluŋ bti Yetu Krittu Ajugun te mnŋo.

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Filip

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaarun panwoon du ubeeka wi bajaan badu Filip. Ți bayaaș bi nul btëbantjen, abi țup Uṭup Ulil Unuura du ubeeka mënț kē bañaan badoo fiyaar wa. Natenan Ți ulibra wi Ulemp wi Banjaan 16.11-40. Wi babiin awat Pawulu ukalabuș țiki alempar Ajugun, bañaan biki ubeeka wi Filip bajunt itaka awul alon ți baka i bajaan bado Epafrodit ańooța. Wal mënț wi wi Pawulu apiitun baka kakaarta ki kabeebna baka. Aji na baka bamëban baliint Ți pfiyaar, bawut kadek Nașibați kafet, bawut katiink banjaan bajukan bañaan uko umpațun na Nașibați. Akak aleșan baka kē bawo Ți ploolan na Krittu, kē btiinkar bawoon kawo Ți ptoof pi baka.

Hën� di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboș na pñehan (1.1-11)
2. Hum di di Pawulu awinarun ubida (1.12-30)
3. Pdo bañaan bado kado ji Krittu (2.1-18)
4. Bañaan banwoon Timote na Epafrodit
5. Naañ najën awo kalil Nașibați (3.1-4.9)

6. Pawulu abeeb bañaan biki Filip (4.10-20)
7. Pwul mboș pbaańșaani (4.21-23)

Pwul mboș

1 Nji *Pawulu na Timote, ɲnwoon balempar Yetu *Krittu, ɲwul mboș biki ubeeka wi Filip bti bammëbanun Yetu Krittu awo biki Nașibați na baweek biki baka na banjaan bațenk baweek mënț Ți ulemp.
2 Dñehan Nașibați Așin nja na Yetu Krittu Ajugun bawulan bnuura babot bajoobțenan ɲhaaș.

Pbeeb na pñehan Nașibați

3 Dji kabeeb Nașibați i njaan kadëman Ți uko winan, ɲyaaș bti ɲi njaan kaleșan. 4 Woli dñehandëran an bti Nașibați, dji kawo Ți mnlilan. 5 Dji kawo na mnlilan țiki du unuur uteek te hënkun, națu iñeen yi nan Ți ulemp wi pdo kațup *Uṭup Ulil Unuura na iko bti yi najaan națenkñen.
6 Uko wi nfiyaarun wii wi : Anjunun ulemp unuura wi Ți an ado kalempa lemp te uba wa, Ți unuur wi Yetu *Krittu akluñ kabi.

7 Unuura nwo na ușal utënt wañ pa an bti. Na manjoonan dțu'an Ți uhaaș wi naan, woli dwo ukalabuș këme awo Ți pgutar Uṭup Ulil Unuura, an bti naji națenkën Ți ulemp wi Nașibați awulnun. 8 Aa, Nașibați ame kē dmëbanan an bti Ți uhaaș wi naan abot aňalan jibi Yetu Krittu aňalanañ.

⁹ Uko wi njaan kañehan Naşibaŋi wii wi : Ado uŋal wi nan udo kadëma dëm pya, te nşal ŋi nan ŋadoo ŋajeeh bnuura nabot nado kayikrën uko bti wi Naşibaŋi aŋaluŋ. ¹⁰ Hënk nahilna najoş uko unuurnaaniin naşë nawo bajinŋ piş banwoon baanwo na nin buŋaan blon pa unuur wi *Krittü aklun kabi. ¹¹ Nawo kak bañaan bantumun na uko wi pwo batool wi Yetu Krittü aŋuun ŋi an. Hënk nayuuŋ mndëm mi Naşibaŋi, bañaan babot bado kadëmana.

Pawulu awo du ukalabuş

¹² Bayiŋ naan dŋal name kë uko undolnuŋ ubaa ŧëp ŧëp ado kë *Uŧup Ulil Unuura ukmeeta na meetana pya. ¹³ Hënk, bangoli bti biki naşih najeenkal na bañaan bti badoo me kë ulemp wi *Krittü uŋuun kë nwo ukalabuş. ¹⁴ Kë uko mënŋ ukak aŋu kë bayiŋ nja batum bahaŋ ŧi Ajugun, akak aŧup Uŧup wi Naşibaŋi na mntëŋ nin baanji balënk.

¹⁵ Uwo manjoonan kë balon baji baŧup uko wi *Krittü na uşal wi bpulad na wi bkujar, kë balon başë ji baŧup wa na uşal unuura. ¹⁶ Banjaan baŧup uko wi Krittü na uşal unuura, uŋal ujaan uŧu baka pdo han, ŧiki bame kë ulemp wi naan uwo wi pdo kagutar *Uŧup Ulil Unuura. ¹⁷ Kë bukundi, na uşal wi bpulad wi wi bajaan baŧupna uko wi Krittü. Mënŋ uşal ujinŋ ujaan uŧu

baka banaŋa ; baji başal photoalëş mnhaj mi naan du ukalabuş. ¹⁸ Kë uko mënŋ uşë wo uunwo nin uko ulon. Uko unkaan udooni uwoon woli na uşal uwuŋaan këme na uşal unuura wa, baŧup uko wi Krittü. Dlilandër uko mënŋ. Dkak ado kalilandër lilandër uko mënŋ pya, ¹⁹ dme kë uŧij mbuur mi naan, ŧiki nañehandëraan, kë Uhaaş wi Yetu Krittü ubot aŧënkën. ²⁰ Uko wi nji kayoonkuŋ abot ahaŋ na uhaaş wi naan bti uwo kë nin mënkkowa, dbaa ŧëp ŧëp hënkunŋ kado jibi njaan kado ŋnuur bti kayuuŋ na mntëŋ mndëm mi Krittü ŧi uleef naan woli dwo najeb këme woli dkeŧi.

²¹ Woli dwo najeb *Krittü awoon uhefëŋŋ wi naan, kë woli dkeŧi kanuurandën. ²² Kë woli pwo ŧi mboş paŧu ulemp wi naan udo kaya bnuura, mëmme keeri uko udat. ²³ Dwo na nşal ŋtëb : dŋal pya, kaya kawo na Krittü, wul wi ndoon ahokan hokan. ²⁴ Kë uşë nuura pa an nwo ŧi mboş ŧi. ²⁵ Kë jibi nfiyaaruŋ uko mënŋ dme kë dŋo ŧi na an bti, nahilna nado kadëm nabot nawo na mnlilan ŧi pfiyaar pi nafiyaaruŋ Krittü. ²⁶ Hënk woli dkak du an nahilna kaka uko ulon unŋuunŋ naŋar Yetu Krittü kak.

²⁷ Uko unkaan udooni uwo nado kaŋon ubida wi nan, utaŋ na *Uŧup Ulil Unuura wi *Krittü. Hënk, woli dbi du an këme awo mënwo na an katiink kë namëbandër aliint awo ji ñaan aloolan

agutar na uhaaş uloolan pfiyaar panwoonun du Uşup unuura uhalu. ²⁸ Nakwut nin uyaaş uloolan başooran balënkanaan ; uwo pa baka uko unkyuujun pjet pi baka na unkyuujun kë Naşibaţi abuuranan. Uko mënţ upëna du Naşibaţi. ²⁹ Hënk di uwoon, ţi uko wi Krittu : Naşibaţi aţenan kë nahil afiyaara abot aţenan kë nahil phajara. ³⁰ Na manjoonan uko wi nakgutarun uwoon uloolan na wi nawininun kë nji kagutar ; dgutaraara gutar wa jibi nameen.

2

Btiinkar na pwalan bkw

¹ Woli pwo baloolan ţi Krittu paji patëntënan, woli uşal wi akaan pa an uji uţañanan mntëg, woli Uhaaş wi Naşibaţi uţu'an kë nakak baloolan, woli naşaladi abot añağiir, ² natiinkaran keeri, naşalad, nala pwo ţi ploolan ţi uhaaş na ţi uşal. Hënk dluş kalilan maakan. ³ Nawutan kado kado nin uko ulon na uşal wi bpulad, këme kado kado uko ulon kalaana pwinana. Naţëpën ţëp nawalan ikow nado katen batëntan ji badëm apelan. ⁴ Andoli awutan kaşal uleeful ţañ, adoon kaşal batëntul.

⁵ Nawoon na uşal utënt wi Yetu *Krittu ţi ptoofan

⁶ Ul anwoon ji Naşibaţi aşë wo aanţo aten plin pi alinun na Naşibaţi

⁷ abaa ţëp ţëp apok pdiiman mndëm mi nul akak awo ji bañaan bti,

akakan uleeful nalempar bañaan.

Kë bañaan bti bawin kë awo ñaan najën.

⁸ Awalan bkowul adoo wo aampok pok pdo nin uko ulon wi Naşibaţi aşalun, adinan pkeţ, adoo dinan pkeţ ţi krut.

⁹ Ukaan kë Naşibaţi adeenja du bko duuţ, awula katim kandëmun apel itim bti.

¹⁰ Hënk, banktiinkun bti katim ki Yetu du baţi na mboş, na du mnkeţ banup.

¹¹ Itum bti ibot ido kadëman Naşibaţi Aşin nja kaji Yetu awoon Ajugun.

Ulemp wi baţaşar Yetu

¹² An bayiţ naan biki mmaganun, dme kë naam-baan kaţañanaara pdo kaţaş Naşibaţi. Nawutan kado kaţaş keeri woli dwo na an ţañ, nadoon kaţaş kak maakan woli mënwo na an. Nadoon kalempar mbuur mi nan ţi pdo kawalan ikowan na ţi pdo kaţaş Naşibaţi na palënk. ¹³ Naşibaţi ul ajaan aţu'an, kë naji naşal pdo kabot kado uko wi aşalun.

¹⁴ Woli nawo i pdo uko ulon nawutan kado kanur nuran, këme kado kalaţar.

¹⁵ Hënk nahil kawo bañaan bajinţ piş biki bawoon baankwin nin uko ulon wi pşup ţi baka, babuk Naşibaţi banwoon baanwo na nin buţaan blon ţi ptoof pi bañaan biki umundu wi banwoon başilan na bado buţaan.

Nado kanuur wal mēnt̄ ʒi umundu, ¹⁶ an namēbanuŋ Uʒup unjaan uwul ubida. Hēnk, dlun̄ katan̄aran ʒi unuur wi *Krittu aklun̄ kabi, ʒiki p̄ʒi pi naan na unoor wi naan n̄aankwaan̄ udooni. ¹⁷ Woli p̄ñaak pi naan padoo wo i ptula kawo uñaakan wi b̄ʒen̄an banwoon̄ p̄fiyaar pi nafiyaaruŋ, kalilanaara lilan kabot katan̄ na an bti. ¹⁸ Hēnk kak nawo i kalilan kabot katan̄ na n̄ji.

Kayili ki bi Timote na Epafrodit

¹⁹ Dhaʒ ʒi Ajugun Yetu aji dyil ʒi n̄nuur n̄ji Timote du an, ahilna ajoob̄tēnēn udeeb n̄ji kak, woli d̄tiink jibi nawoori. ²⁰ Mēnka nin n̄ñaan̄ alon̄ kak anjaan̄ aʒu uʒal ʒi an ji n̄ji kala pme jibi nawoori na manjoo-nan. ²¹ Bukal bti ikow yi baka yi yi bajaan̄ balempar, baan̄ji balempar Yetu *Krittu. ²² Kē ul, nawin an bti uko wi ahilun̄ pdo. Awo na n̄ji alemp jibi napoʒ ajaan̄ awo na aʒin, kē n̄klemp un batēb bti aʒup *Uʒup Ulil Unuura. ²³ Ul i i n̄ji n̄jalun̄ pyil du an keeri, wi n̄ji kamehan̄ me jibi uko wi nan uklun̄ kaʒēp. ²⁴ Nji kak dhaʒ ʒi Aju-gun aji dbi kak du an hēnkuŋ uunkjon.

²⁵ Kē n̄ʒē ten awin kē dwo i kayil Epafrodit kak, ayiʒ n̄ja ʒi *Krittu, i n̄jaan̄ n̄gakandēr kalemp kabot kagutar *Uʒup Ulil Unuura. An nayilulun̄ ʒi n̄ji ado kalemparaan wi nwoon̄ ʒi kanuma. ²⁶ Abi

n̄jal maakan pwinan an bti abot ahaajala, wi natiinkun̄ kē amaaki. ²⁷ Na manjoo-nan abi maak adoo n̄ogan pkeʒ, kē Naʒibaʒi aʒē n̄ʒagi'a. Mēnt̄ ul ʒaŋ i aŋagiin̄, n̄ji kak aŋagi'aan maakan, ado han̄ nwutna woli dpēn ʒi mn̄tēg mi, kaneej ʒi mlon̄. ²⁸ Dkeer ataran kayila du an nahilna woli nawina nalilan, n̄ji mbot nwo mēnkak ajooʒan maakan. ²⁹ Nayeenkana na mnlilan ji n̄ñaan̄ anwoon̄ i Ajugun, nabot namēban̄ bañaan̄ banwoon̄ ji a bnuura. ³⁰ Ul ankakuŋ i pkeʒ pa ulemp wi Krittu, ayeenkaran ado ulemp wi nawoon̄ naanhil pdo an ʒi n̄leefan pa n̄ji adoo kak i pkeʒ.

3

Bnuura bi pme Yetu Krittu

¹ Kē hēnkuŋ an bayiʒ naan, nalilaan ʒi Ajugun. Nin ununwo unoor ʒi n̄ji nkak mpiitan uko wi ndoon̄ abi piitan, uko mēnt̄ utēnt̄ēnan tēnt̄an. ² Nalipariin̄ bañaan̄ banwoon̄ ji n̄buʒ*, bado buʒaan, bukal biki pwala katēmp pawoon̄ ʒaŋ p̄fal uleef. ³ Nja n̄jaan̄ n̄ʒēpna ʒi Uhaaʒ wi Naʒibaʒi kadēmana, n̄ja n̄n̄ʒuun̄ mndēm mi n̄ja ʒi Yetu *Krittu, abot awo n̄jēnhaʒ n̄leef n̄ji n̄ja, n̄ja n̄woon̄ banwaliin̄ katēmp na manjoo-nan.

⁴ Kē n̄ji, ddoon̄ aka uko unhilanun̄ kaʒu'ēn nhaʒ uleef naan. Woli alon̄ anun̄ kē ahil phaʒ uleeful, n̄ji dhilun̄

* 3:2 N̄buʒ: Bayuday baji baji banwoon̄ baanwo bayuday bawo n̄buʒ.

kahaṭ uleef naan kapela.
⁵ Nji i bawalanuṅ katëmp wi mbukiinṅ ado ṅnuur bakreṅ, dwo i pntaali pi *Itrayel, i pṣini pi *Benyamin, dwo na hebërë abuk nahebërë. Ṭi uko wi pṭaş *bgah dwo *nafaritay.
⁶ Dbi wo ñaanṅ anṅaluṅ uko wi Naṣibaṭi maakan adoo nuṅ wi nji kahajanuṅ banfiyaaruṅ Yetu kē ddo do wa. Woli pṭaş uko bti wi bgah bajakuṅ aji uwo utool, nin ñaanṅ alon aanhil kajakën uko ulonṅ.

⁷ Kē iko bti yi mbiinṅ aṣal kē iṭu'ën nwinana bnuura ṭi kadun ki Naṣibaṭi, Krittu ado kē mme kē dbi neem na manjoonan. ⁸ Aa manjoonan ma, ntenle bnuura bweek maakan banwoonṅ ṭi pme Yetu *Krittu Ajugun dji kawin kē dbi neem ṭi iko bti. Aṭu kē nwaanṅ iko bti yi mbiinṅ aka, kē nṣë win kē iko bti iwo iwetar yi nwoonṅ i kafël du pyewël kahilna kaka Krittu.
⁹ Kē ṭi a di nwoonṅ natool ṭi kadun ki Naṣibaṭi, pwo natool pi pṭaş bgah pawoonṅ paanhil pwulën. Woli dfiyaar Yetu ṭaṅ di nhiluṅ kawinana pwo natool ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi. ¹⁰ Uko wi nṅaluṅ uwo pme Krittu. Pme'a pawoonṅ pme mnhina mi pnaṭa pi nul ṭi pkeṭ na phaj ji a kaṣë kanaam na a ṭi pkeṭ pi nul. ¹¹ Kē hënk, dhaṭ kē Naṣibaṭi aluṅ kanaṭanaan ṭi pkeṭ.

Pten kadun, kagutan pwo natool na manjoonan

¹² Mënji ddo bi ka ka uko mënṭ kēme nwo ñaanṅ anwoonṅ aanwo na nin buṭaanṅ dlonṅ, kē

nṣë taman katen me dmob uko mënṭ, ṭiki Krittu amob-nuṅ nji ṭi uleef naan. ¹³ An bayiṭ naan, dme kē mēndo bi mob wa. Kē uko uloolan ṭaṅ wi wi nwoonaanṅ ṭi uṣal, uko mënṭ wii wi : pṭilma iko bti yi ndoonṅ abi do, kado katen kadun, ¹⁴ kagutandër uko mënṭ kahil kayeenk uko wi Naṣibaṭi aduurnuṅ du baṭi duuṭ aṭëpna ṭi Yetu Krittu.

¹⁵ Nja bti ṅnjijuṅ ṭi pfiyaar Yetu, najoh keeri ṅṭu uṣal ṭi uko mënṭ. Woli nawo na ṅṣal ṅṭëb ṭi uko ulonṅ Naṣibaṭi kajinṭanan wa. ¹⁶ Kē ṭi dko di ṅbanuṅ hënkunṅ, najoh ṅwut kaṭaṅian pṭaş bgah bi njejuṅ.

¹⁷ Bayiṭ naan, an bti nadoon katen ṭi nji, nabot nado katen ṭi bañaanṅ banjaanṅ baṭaş uko wi ṅjakananṅ. ¹⁸ Baṭum baji bado ji baṣoor krut ki *Krittu jibi ndoonṅ abi ṭupan akak aṭupan hënkunṅ na mnkuul ṭi kēṣ. ¹⁹ Babaañṣaan du bdoo. Mënṭ Naṣibaṭi i i bafiyaaruṅ, iyinṅ yi baka yi yi bafiyaaruṅ. Baji baṭanar uko unwoonṅ kawo lah mnkow pa baka, bukāl banṭuunṅ ṅhaaṣ ṅi baka bti ṭi iko yi mboṣ. ²⁰ Kē nja, ṅwo biki baṭi, dul di ṅkyoonknunṅ nabuuran i nja Yetu Krittu Ajugun. ²¹ Ul aṭṭëlëṣunṅ ṅleef ṅi nja ṅanjaanṅ ṅakeṭ, kakakan ṅa ṅanaam na wi nul, unwoonṅ uleef unwoonṅ na mndëm. Aṭṭëlëṣ ṅa na mnhina mi ajaanṅ aṣihna iko bti.

4

¹ Hënk an bayiṭ naan biki mmaganuṅ maakan, dnuhan

maakan, an nawoon mnlilan mi naan, na uko unkyuujun kē nji dwatun ʔi kampētar ki nji kapētarun. An biki mmaganun, hēnk di nawoon kamēban kaliint ʔi pʔaş Aju-gun.

Uko wi pdo

² An bi Ewodi na Funtic dkooʔan kooʔ naten ʔi Aju-gun nakak natiinkar. ³ Kē iwi injaan klemp ulemp wi njaan kalemp* na manjoo-nan, ʔēnkan baaʔ batēb buku ʔi uko mēnt. Babi wo na nji agutar *Uʔup Ulil Unuura, na Klement na banjaan balemp na nji bti, biki itim ipiitaniin ʔi *Ulibra wi Ubida.

⁴ Nalilaan ŋnuur bti ʔi Ajugun ʔi uko bti. Aa, dkak akakalēs, nalilaan. ⁵ Pjoob bkow pi nan pawinaniin ʔi bañaan bti. Ajugun aanlowi. ⁶ Nawutan kaʔaaf nin uko ulon. ʔi iko bti, nakooʔan Naşibaʔi nañehana uko wi nanumiin. Nabeebana woli nañehana uko ulon. ⁷ Hēnk, ajoobʔēnan ŋhaaş udoo upel iko bti yi uşal uhilanun kaşal abot amēban iʔēb yi nan na ŋşal ŋi nan ʔi Yetu *Krittu. ⁸ Bayiʔ naan, uko wi nji kabaañşaanun wi : naʔuun ŋşal ʔi uko bti unwoon man-joonan, uko uwoon uunji uʔu ñaan mnkow, unwoon uʔool, unwoon ujint piş awo uunwo na nin buʔaan blon, unjaan uʔu ñaan kañalana, uko unyukun ptiink, uko unuuriin maakan, uko unwoon wi

pmēban na iñeen itēb. ⁹ Uko wi najukun ʔi nji, wi nayeekun abot atiink ʔi nji, wi nawinnun kē nji kado, iko mēnt bti nadoon kado ya. Hēnk, Naşibaʔi anjaan ajoobʔēn ŋhaaş awo na an.

Pbeeb Naşibaʔi ʔi uko wi ajaan aʔen

¹⁰ Dlilan maakan ʔi Ajugun, wi nakaan ayuuj kē naʔu ŋşal ŋi nan ʔi nji. Mēnji naambaan kaʔu'aara ŋşal ʔi nji, naambi hil hil pyuujēn uko mēnt. ¹¹ Mēnt kanuma kaʔu'ēnun kē nji kaʔiini hēnk, djuk plin ʔi uko wi nkaan. ¹² Dhil pwo ʔi bwaan abot ahil pwo ʔi pyok. Dko bti di nwoon na ʔi iko bti, Naşibaʔi ado kē nhil kayok kēme kawo na ubon, kē nhil pwo woli dka maakan kēme awo ʔi kanuma. ¹³ Anjaan awulēn mnhina adolon kē nhilan pmiir iko bti. ¹⁴ Kē an naşē do bnuura wi naʔēnkun ʔi unoor wi naan.

¹⁵ An biki ubeeka wi Filip name bnuura, wi njunun pʔup *Uʔup Ulil Unuura apēna utaak wi nan wi Matedoniya, nin pntuk plon pi banfiyaarun Yetu paanʔēnkēn na itaka, yi nan ʔañ yi yi nji nyeekun. ¹⁶ Wi nwoon du ubeeka wi Tetalonika, mēnt uyaaş uloolan ʔañ wi wi nay-ibanaanun uko wi nnumiin. ¹⁷ Mēnkla la nawulēn uko ulon, uko wi nñaluŋ uwo : uko wi nadolnun uwo bnuura bi Naşibaʔi akhoʔalēşun ʔi iko yi ahankanana. ¹⁸ Dyeenk

* 4:3 Injaan klemp ulemp wi njaan kalemp : ʔi uʔup ugrek bapiit aji « Futugot », uhinan kawo katim ki ñaan. ʔi, balon bajj katim ki ñaan ka.

iko yi nnumiin bti, ido pel kanuma ki naan. Dtumandēni, hēnkuṅ wi nyeenkuṅ iko bti yi nayiluṅ Epafrodit atijēn. Iwo ji pṭēkēñ plil pi bṭejan bi Naṣibaṭi adiiṅ abot alilandēr. ¹⁹ Kē Naṣibaṭi i njaan kadēman aṣē hank ṭi Yetu *Krittu bnuura bweek maakan, aluṅ kaṭēpna ṭi ba kawulan uko bti wi nanumiin. ²⁰ Mndēm mweek manwo ṭi Naṣibaṭi Aṣin nja te mnto! Uwo haṅ.

Pwul mboṣ pbaañṣaani

²¹ Nawulan mboṣ bañaan bti bammēbanuṅ Yetu *Krittu awo biki Naṣibaṭi. Bayiṭ nja banwoon ṭi na nji bawulan mboṣ. ²² Banwoon biki Naṣibaṭi bti awo ṭi na nji bawulan mboṣ ; banklem-paruṅ *Tetar naṣih najeenkal ṭi baka bawulan mboṣ maakan.

²³ Ajugun Yetu *Krittu awulan bnuura bi nul an bti.

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Kolot

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaarun panwoon du ubeeka wi Kolot. Aambaan kayaha da, aṣe tiink ke baji banfiyaarun Krittu banwoon da bamēban aliint ṭi pfiyaar pi baka. Epafrat anjaan agakandēr na Pawulu abiin aya da aṭup baka Uṭup Ulil Unuura. Wi nṣubal ṅlon ṅaṭepun, ke baṅaan balon baṣe ya da ajukan baṅaan uko ulon umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura wi Epafrat abiin ajukan baka. Baṅaan mēnt baji na baka ṅaan anṅaluṅ Naṣibaṭi abuurana awo kadēman ṅwanjut na ṅnton ṅlon ṅampeluṅ baṅaan bajen. Baji na baka bawo kawala katēmp, kawo baankde ṅyemaṭ ṅlon. Ke Epafrat aṣe ya wal mēnt du Rom di Pawulu awoon ukalabuṣ aṭupa uko mēnt. Wi Pawulu atiinkun uko mēnt wi wi apiitun baka, kadiimanaan baka ke pfiyaar Krittu ṭaṅ pakkaan ṅaan abuur.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Pñehan Naṣibaṭi kabeeba (1.3-14)

3. Pwo Naṣibaṭi pi Krittu na mndēm mi nul (1.5-2.19)
4. Ubida uhalu na Krittu (2.20-4.6)
5. Pwul mboṣ pbaañsaani (4.7-18)

Pwul mboṣ

1 Nji Pawulu i Naṣibaṭi adolon ke nwo nanjañan i Yetu *Krittu na Timote ayiṭ nja ṅwul ² biki ubeeka wi Kolot banwoon biki Naṣibaṭi afiyaar Yetu Krittu na manjoonan mboṣ. Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja awulan bnuura abot ajoobṭēnēn ṅhaaṣ.

Pñehandēr biki Kolot Naṣibaṭi

3 Nñenji ṅṭañan pbeeb Naṣibaṭi, Aṣin Yetu *Krittu Ajugun woli ṅñehandēran. ⁴ Nṭiink pfiyaar pi nafiyaarun Yetu Krittu na uṅal wi nakaan pa banwoon biki Naṣibaṭi bti. ⁵ Pfiyaar na uṅal mēnt ṅawoona ṭi phaṭ pyeenk iko yi Naṣibaṭi ahankananaṅ du baṭi. Nakaan phaṭ mēnt ṭi uṭup wi manjoonan, unwoon *Uṭup Ulil Unuura wi natiinkun. ⁶ Uṭup Ulil Unuura mēnt ubi ṭi an jibi ukaan abi ṭi mboṣ bti di ukdēman dēm pya abot aṭij iko inuura. Hēnk di uwoon kak pa an, du unuur uteek wi nayeenkun wa, abot awin bnuura bi Naṣibaṭi na manjoonan. ⁷ Epafrat nanohun anjaan alemp na un ajukananaṅ, ul anwoon nalempar Krittu na manjoonan anklempun pa

* 1:7 Anklempon pa an : Nlibra ṅlon ṅapiit aji : anklemparun un.

an* , ⁸ aṭupun jibi *Uhaaş wi Naşibaṭi uklempun ṭi an kē naṅaladi.

Pñehandër pntuk pi banfiyaaruṅ

⁹ Ukaaṅ, wi ṅmehaṅ me uko waṅ, aşē bi duka duka ṭi pdo kañehandëran. Nñehan Naşibaṭi ado *Uhaaş wi nul utumanan uşal untuṅa na mn-tit nahilna name bnuura uko wi aṅaluṅ. ¹⁰ Hënk, ubida wi nan ulil Ajugun nabot nado kado iko bti yi aṅaluṅ. Nado kado iko inuura itum kabot kameha me Naşibaṭi na man-joonan. ¹¹ Nñehan Naşibaṭi ali-intanan ṭi iko bti yi nakdolun na mnhina mi mndëm mi nul. Hënk nado kataman kabot kamiir ṭi iko bti yi nakdolun, ¹² nabot nalilan, nabeeb Aşin nja andoluṅ kē nahil kaka uko wi ahoṅuṅ bañaan biki nul, bukal banwoon ṭi bjeehi. ¹³ Alëb nja ṭi phina pi bdëm aṅooṭ du pşih pi Abukul i aṅaluṅ. ¹⁴ Ṭi ul di di ṅbuurnuṅ, kē Naşibati abot amiir nja ipekadu.

¹⁵ Nin ñaan aambaan kawina Naşibaṭi, ṭi mnwo mi abukul mēnt mi mi ṅwinuluṅ. Ul awoon nateek, akşihuṅ iko bti impaşaniin, ¹⁶ ṭiki ṭi a di di iko bti ipaşaniin du baṭi na ṭi mboş, ṅko ṅanwinaniin na ṅanwoon ṅaanwinanaa : ṅnton ṅankşihuṅ, ṅanwoon na mnhina, na ṅandukiin bti. Naşibaṭi aṭëpna ṭi a aṭak iko mēnt bti, iko mēnt bti aṭak ya pa a. ¹⁷ Ul awoo, wi nin kako kalon kawoon kaando bi paşana, iko bti imëbandëraan ṭi a. ¹⁸ Banfiyaaruṅ bti

bawoon uleeful, ul kaşë awo bkow. Ul awoon ujuni, nateek ṭi banknaṭiin ṭi pkeṭ, ahilna kawo nateek ṭi iko bti. ¹⁹ Ulil Naşibaṭi kē atumana iko bti inwoon ṭi a, ²⁰ abot aṭëpna ṭi a akakan iko bti ṭi mboş na du baṭi ṭi ploolan na ul Naşibaṭi. Pñaak pi Abukul pantuliin ṭi krut paṭijuṅ btiinkar mēnt. ²¹ An, nabi low Naşibaṭi, kē buṭaan bi najaan nado na bi najaan naşal kē bado kē naşoorad na a. ²² Hënkun uleef wi Abukul unwoon wi ñaan najën ukeṭi, pkeṭ mēnt paṭu kē nakak atiinkar na a. Hënk nahil kanaṭ ṭi kadunul kawo bajint piş, bañaan banwoon baanwo na nin buṭaan dlon, biki bawoon baanhil pji nin uko ulon ṭi baka. ²³ Kē naşë awo i kamëban bnuura kaliint ṭi pfiyaar kawut kapën ṭi phaṭ pi *Uṭup Ulil Unuura wi natiinkun. Uṭup mēnt baṭup wa bañaan bti ṭi mboş, wul wi nji Pawulu kalemparuṅ wi nji kaṭupun wa.

Ulemp wi Pawulu

²⁴ Dwo ṭi phaj ṭi uleef naan ṭi phaj pi *Krittu pa bnuura bi banfiyaaruṅ banwoon uleeful. ²⁵ Pa an nanfiyaaruṅ bti biki Naşibaṭi aṭu'ënuṅ pdo ulemp wi pṭup uṭup wi nul bti. ²⁶ Uko mēnt uwoon uko wi Naşibaṭi amenun bañaan du wi umundu uwoonuṅ, hënkun ameeṭan wa bañaan banwoon biki nul. ²⁷ Aṅal bañaan biki ṅtaak bti bame iko inuura na mndëm manwoon ṭi uko umbiin amena. Uko mēnt wii wi : *Krittu

awo ti an, ul adoon kë nahaŋ kë nayeenk ti mndëm mi Naŋibaŋi. ²⁸ Kë hënk di di njaan nmeetan Krittu, kaŋup baŋaan bti balipara, kabot kajukan baka na uŋal unŋa bti, bahilna bawo ti Krittu bukal bti baŋaan banjijun ti pfiyaar. ²⁹ Uko mënŋ ukaan kë nji kalemp, agutan na mnhina bti manwoon ti nji, mi Krittu awulunŋ.

2

¹ Dŋal name kë dwo ti p gutaran, an na biki ubeeka wi Lawoditiya, na baŋaan bti banwoon baambaan kawinën na kës ki baka ; ugut mënŋ utam maakan. ² Ddo han nahilna nawo na mntëŋ ti iŋëb yi nan nabot naŋalad nawo ji ŋaan aloolan ; natum na uŋal unŋa. Nahil wal mënŋ kame uko umbiin amena wi Naŋibaŋi. Uko mënŋ uwoon *Krittu. ³ Ti a di di iko inuura maakan bti yi uŋal unŋa na injaan ihaabës ŋaan uŋal iwoon. ⁴ Dŋupan uko mënŋ ŋaan alon awutna nin kadaaran na nŋup nŋil nŋi nul. ⁵ Uwo manjoonan kë dlowan, kë uŋal wi naan uŋe wo ti an, kë nŋilan maakan wi nwinanan kë namëban bnuura abot anaŋ aliint ti pfiyaar pi nafiyaarun Krittu.

Mnwo mi baŋaan banwoon biki Krittu

⁶ Hënk wi nadinanun Yetu *Krittu aji awo Ajugun, mnwo mi nan mandoon kayuuj kë awo na an. ⁷ Najab awo na intaañ ti a, kë ajejan aniwna katohul, abot adolan

kë nakliint ti pfiyaar jibi bajukananan, mnwo mi nan mandoon kayuuj keeri kë Krittu awo na an ti ubeeb wi najaan nabeeb maakan Naŋibaŋi nnuur bti.

⁸ Naŋafaraan balil mntum badaaran, nŋal nŋi baka nŋawo nŋi baŋaan, nŋawaan udooni. Uŋal utëŋ wun uumpënna du Krittu, upënna du udolade wi baŋaan, na du mnhina manjaan manŋon umundu wi. ⁹ Ti ul ti uleeful di di iko bti inwoon ti Naŋibaŋi ifëŋun. ¹⁰ Kë ti a di di nayeenkun iko atuman, ul anŋsihun baŋih bti na mnhina bti.

¹¹ Ti *Krittu nawala katëmp kanwoon kaanwo ki ŋaan awalananan. Katëmp mënŋ kapënna du a, kul kajaan kakib pekadu danwoon ti uleefan kapënan. ¹² Ti batitmu namoya na a, abot anaŋa ti pkeŋ wi nafiyaarun mnhina mi Naŋibaŋi manaŋanulun ti pkeŋ. ¹³ An biki pekadu di nan na pwo naanwala katëmp ŋiki naanwo bayuday, iŋuun kë nawo bakaŋ, Naŋibaŋi awulan ubida na Krittu. Amiir nja ipekadu bti. ¹⁴ Dko di bapiitun aji nŋduknaanaa ŋiki nŋenŋaŋ uko wi bgah bajakun, Naŋibaŋi atow da, aba na da wi apaŋun da du krut ki Krittu. ¹⁵ Awohëŋ nŋton nŋanŋsihun na nŋanwoon na mnhina, apënan nŋa aŋij ti kadun ki baŋaan, alaŋ laaŋen nŋa ti kafeŋ ki pntuk panlilanun wi awatun nŋa ti pkeŋ pi Krittu akeŋun ti krut.

¹⁶ Keeri uko wi najaan nade, wi najaan nadaan,

3

këme uko wi ɲfettu ɲlon, na wi ufettu wi pli phalu na wi *unuur wi pnoorfën wi bayuday uwutan kaɕu nadinan nin ɲaaɲ alon aji naduknaanaa ɕi iko itënt yun. 17 Iwo ɕaɲ ulimënt ɲi iko inwoon i pbi. Kë uko unwoon na manjoonan uşë wo Krittü. 18 Banjaan bahajan ikow yi baka pa pwinana, kadëman ɲwanjuɕ, nakdinan baka baji naduknaanaa. Baji babi ɕu ɕu ɲşal ɲi baka bti ɕi ɲwanjuɕ na iko impënuɲ awinana ɕi kadun ki baka. ɲşal ɲi baka ɲaji ɲaɕu baka banah, ɲawo ɲi baɲaaɲ bajën, ɲawaaɲ udooni. 19 Baanji bamëban ɕi Krittü anwoon bkow. Ul ankaaɲ kë uleef bti uji uka uko bti wi unumiin, kamëbandër bnuura ɕi dko di imoh ijaan iyitiiraan, kabot kadëm jibi Naşibaɕi anjalun.

Pkeɕ na pkuɕ kanaɕa ɕi pa na Krittü

20 Wi nakeɕun na *Krittü, kë mnhina mi umundu maankak ahilanan nin uko ulon, we ukaaɲ kë naji naɕaş udolade wi wa, ji wul umëbanun ubida wi nan ba? 21 Uji uji « Kjej uko wi, » « Kñem wun, » « Kban wundu. » 22 Uɕiiniyaan iko injaan ilun katoka. Uko mënt uwo udolade wi baɲaaɲ. 23 Udolade mënt uji uwo wo ji uwo na uşal untunja, ɕiki uji uɕiiniyaan pɕaş *Bgah, pwalan bkow na pdo kahajan uleef, aşë waaɲ udooni, uunji uneean uleef pdo uko wi unjalun.

Pmëban Ubida uhalu unwoon ɕi Krittü

1 Jibi nanaɕiin ɕi pkeɕ na *Krittü, nadoon kala iko yi baɕi keeri, di Krittü awoon aɕo ɕi kadeenu ki Naşibaɕi. 2 Naɕuun uşal wi nan ɕi iko yi baɕi, nawut yi mboş. 3 Hënk di uwoon, nakeɕi, kë ubida wi nan umenana na Krittü du Naşibaɕi. 4 Krittü awoon ubida wi nan na manjoonan. Unuur wi akwinaniin, an kak napën kawinana na a ɕi mndëm mi nul.

5 Nafiɲan keeri ɕi mnwo mi nan iko yi mboş yi uleef unjalun. Iko mënt yii yi : pekadu di piint, ubida uɕop, pɲal iko iwuɕaan, pbi kaɕu ɕu uşal na uhaaş bti ɕi uko, pñeebar iko, ɕiki ankaaɲ ado haɲ aji dëman iko yun ji Naşibaɕi i i akdëmanun. 6 Iko itënt yan ijaan iɕij udeeb wi Naşibaɕi [ɕi banjaan bado ya]. 7 Iko yan yi yi najaan nado ɕfa, wi ikɕonun ɲbida ɲi nan. 8 Kë hënkun, napënaan iko yan bti ɕi ubida wi nan ; nawutan kado kadeebaɕ, kado kahank ɲaaɲ ɕi kaɕëb, kawo na bjooɕ ; nawutan kado kakarad, uɕup ulon ukowëndënaan uwutan kapën ɕi mntum mi nan. 9 ɲşilan ɲawutan kawo ɕi ptoofan, ɕiki nawo hënkun baɲaaɲ bahalu banwohëşun ubida wi baka ujon na iko iwuɕaan yi wa. 10 Nawohara hënkun ubida uhalu, wi Naşibaɕi awulanaɲ abot aji ɕëlëş wa ɲyaaş bti kë nado naam na a, ul

anțakanaj, nahilna name'a bnuura. ¹¹ Hënkuñ uunkak aka *nayuday na awoon aanwo nayuday, anwaliin *katëmp na anwoon aanwala ka, ñaan i uțeeh, këme anwoon aamme nin uko ulon ji bañaan biki utaak wi Tit, ñaan i bakjuukntënuñ țı ulemp këme ñaan najeeh ; *Krittu țañ akaan udooni abot awo țı bañaan banfiyaarulun bti.

¹² Wi Nașibați adatanan kë nawo biki nul, kë abot aňalan, nadoon kañaaga, nado kațenkar, nabot nado kawalan ikow. Nawoon bañaan banjoobun ikow banwoon baanji bataran. ¹³ Nadoon kamiirad, woli atënțan alon adolan uko ulon, nawuladën iñeen, namiirad. Jibi Ajugun amiiranan, an kak, nadoon kamiirad. ¹⁴ Kë uko undëmnun maakan uwo naňalad, uňal ujaan udolan namëbandër bnuura. ¹⁵ Btiinkar bi *Krittu ațijun țı an badoon kațonan nħaaș. Nașibați ațijan țı btiinkar mënț nahilna nawo uleef uloolan. Nadoon kabeeb Nașibați nnuur bti. ¹⁶ Uțup wi Krittu utum țı an! Nadoon kajukandër, kațenkar kawutna kajot țı buțaan. Nadoon kado hañ na ușal unțuňa bti, kayeeh Nașibați na iyeeh yi pñaamarën na iyeeh yi pdëman Krittu, *Uhaaș wi nul uțu'an iyeeh mënț țı bkow. ¹⁷ Uko bti wi nahilanun kațup këme kado, nadolan wa țı katim ki Yetu Ajugun. Națëpnan țı a nado kabeeb Nașibați Așin nja.

Mnwo mi banfiyaarulun

¹⁸ An baat nadoon katiink bayinan, ji bañaan banwoon biki Ajugun. ¹⁹ An biinț naňalan baharan nawut kado kalëbar na baka.

²⁰ An bapoț, nadoon katiink bajugan țı iko bti ; uko mënț wi wi Ajugun aňaluñ. ²¹ An bașin bapoț, nakbubara kado kadeebațan babukan ji babi bawutandër.

²² An balemp, nadoon katiink țı iko bti biki naklem-parun țı mboș țı. Nawutan kado kado hañ țiki batenan këme woli nala pwinana bnuura țı bañaan. Nadoon kado hañ na uhaaș ujint wi bañaan banwoon baaññoom Ajugun. ²³ Ulemp wi bahilan kațu'an nadoon kado wa na uhaaș unuura ji nawo wo țı plempar Ajugun. ²⁴ Nameen kë Ajugun atuuman na iko inuura yi ahankun banwoon biki nul. Na manjoonan *Krittu Ajugun i i naklem-parun. ²⁵ Kë ñaan ankđolun buțaan alun kayeenk uko wi buțaan mënț baktijun, kë nin bpațșër baankwo da.

4

¹ An biki baklem-parun, nawoon batool na banklem-paranan nabot namëban baka bnuura. Nameen kë an kak, naka alon kë awo Ajugan du bați duuț.

Uko wi pdo

² Namëbaan naliint țı pñehan Nașibați, nawoon bten națu ibaț țı uko mënț, țı pdo kabeeba. ³ Woli nañehan, nañehandërun kak Nașibați

ajeehan bgah bi ulemp wi p̄tup Ūtup wi nul, nhilna ndo kātiiniyaan uko wi *Krittu umbiinj amena un̄tuun̄ kē nwo ukalabuş. ⁴ Nañehaan nhil ndo kameeṭan wa, jibi nwoon̄ i kado.

⁵ Woli nawo na banwoon̄ baanwo biki Krittu, uko bti wi nakdolun̄ nadoon kado wa na uşal un̄tuṇa, nyaaş bti wi nahilanun̄. ⁶ N̄tup n̄i nan ṇawoon ṇnuura, ṇataab pnam, nabot nahil pteem andoli bnuura.

Pwul mboş pbaañşaani

⁷ Kē Tişik, ayiṭ nja i mmaganun̄ anwoon̄ nalempar *Krittu na manjoonan, i njaan̄ kagakandēraan kalem-par Ajugun, aṭupan jibi nwoyi ṭi bti. ⁸ Dyila du an, ahilna aṭupan jibi ṇwo i ṭi abot atēṇṭenan. ⁹ Onetim kak, ayiṭun̄ na manjoonan i mmaganun̄ ampēnnun̄ du an agakandēr na a. Baṭupan uko bti unktēpun̄ ṭi.

¹⁰ Arittarkuṭ anwoon̄ ṭi na nji ṭi ukalabuş, na Markuṭ ayiṭ Barnabat̄ bawulan mboş. Name uko wi nawoon̄ i kado woli Markuṭ abi du an : namēbaana bnuura. ¹¹ Yetu i bajaan̄ badu Yuttut akak awulan mboş. Bukal bawajanṭ ṭañ ṭi bayuday banfiyaarun̄ *Krittu, bajaan̄ balemp na nji pa *P̄sih pi Naşibaṭi ; baji batēṇṭenēn. ¹² Epafraṭ anwoon̄ i ubeeka wi nan akak awulan mboş. Awo nalempar Yetu Krittu abot aji bi taman taman ṭi pdo kañehandēran Naşibaṭi nahilna namēban naliinṭ,

najij ṭi pfiyaar, nabot nado kado uko bti wi Naşibaṭi aṇalun̄. ¹³ D̄tup aji dmaar uko wi : Aji noor maakan ṭi uko wi nan na wi biki ubeeka wi Lawoditiya na biki ubeeka wi Yerapolit. ¹⁴ Luk kak nakuraar i ṇmaganun̄ na Demat̄ bawulan mboş.

¹⁵ Nawulan bayiṭ nja biki Lawoditiya mboş. Nawulan kak Ninfa na banfiyaarun̄ bti banjaan̄ bayitiir du katohul mboş. ¹⁶ Woli najuk uko wi mpiitanan̄, nakaan nado banfiyaarun̄ banwoon̄ Lawoditiya bajuk wa. An kak nakaan najuk uko wi nji kapiiṭun̄ biki Lawoditiya.

¹⁷ Nakaan naji na Arkip amēban bnuura ulemp wi ay-eenkun̄ ṭi Ajugun.

¹⁸ Nji Pawulu kapiiṭanan̄ na kañen ki naan, dwulan mboş. Naleşan kē dwo ukalabuş. Bnuura bi Naşibaṭi bawo ṭi an.

**Uṭup uteek wi
Pawulu apiitun
banfiyaarun
banfētun du utaak wi
Tetalonika**

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta kateek ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaarun panwoon du ubeeka wi Tetalonika. Pawulu abi ya da aṭup Uṭup Ulil Unuura wi Yetu Krittu (natenan ti Ulibra wi Ulemp wi Banjañan 17.1-10). Bañaan banfētun da baṭaṣ Krittu. Wi ḡwal ḡlon ḡaṭēpun, kē bañaan balon baṣē wuuk bañaan kē balaṭ Pawulu na nanohul. Anaṭara baka. Banfiyaarun Krittu bamen Pawulu na bangakandērun na a. Na utejan kē baṣē pēnan baka ti ubeeka kē baya Bereya. Wi ḡsubal ḡtēb ḡaṭēpun, Pawulu ayil Timote aya aten jibi banfiyaarun Krittu banwoon Tetalonika baduki awo. Wi ayaan abi, aṭup Pawulu aji bamēban te hēnkuṅ, kē balon ti baka baṣē pok plemp kado kadeena. Baji baji Yetu abi hēnkuṅ, kē baanuma plemp. Balon ti baka ḡhaaṣ ḡaanṭoora na baka ṭiki bayiṭ baka na banoh baka baṭum bakeṭi kē Yetu aambi. Uko mēnt ukaan kē Pawulu apiit baka katēḡṭēn baka abot aṭup jibi ubi wi Yetu uklun kawo na jibi akdolun na banfiyaarulun. Hēnk,

bahinan kahaṭ kē bawo na Ajugun unuur undoli.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.2-3.13)
2. Pfiyaar pi bañaan biki Tetalonika bafiyaarun (1.2-3.13)
3. Ubida unlilun Krittu. (4.1-12)
4. Phaṭ kē Krittu abi (4.13-5.11)
5. Pṭaṅ na pwul mboṣ pbaañṣaani (5.12-28)

¹ Nji *Pawulu, na Filwanut*, na Timote ḡkpiitanaṅ, an banfiyaarun nanwoon du Tetalonika amēban Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun. Nñehan baka bawulan bnuura babot bajoobṭēnan ḡhaaṣ.

*Mnwo na pfiyaar pi biki
Tetalonika*

² Nñenji ḡṭaṭna pbeeb Naṣibaṭi ḡwal bti pa an bti, wi ḡjaan ḡleṣan woli ḡñehana. ³ Na manjoonan ḡji ḡleṣ ṭi kadun ki Naṣibaṭi anwoon Aṣin nja jibi pfiyaar pi nan pawinaniin ṭi udo wi nan, jibi natamanun ṭi bḡalad na jibi namēbanun aliintan ṭi mnhaṭ mi nahaṭun Yetu *Krittu Ajugun.

⁴ An bayiṭun biki Naṣibaṭi aḡalun, ḡme kē nadatanaa.

⁵ Na manjoonan, wi ḡbiin du an adiimanan Uṭup Ulil Unuura, ḡēndiimanan wa na mntum ṭaṭ, name wa kak na mnhina mi udo wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. Nwin nja bti kē uṭup mēnt ujoonani. An

* 1:1 Filwanut: balon baji badu'a kak Filat.

name jibi nwoori ti ptoofan pa bnuura bi nan. ⁶ Kë an, nakak awo ti pdo ji un, na ji Ajugun. An nandoon awo wo ti unoor uweek, nayeenk uşup wi Naşibaţi na mnlilan mi Uhaaş wi nul ujaan uwul. ⁷ Kë hënk di di nakakuş awo bankdiimanuş banfiyaaruş biki ntaak ni Matedoniya na Akayi bti, bgah bi ptaş. ⁸ Du an na manjoonan di di uşup wi Ajugun upënnuş, utiinkana du Matedoniya na Akayi. Mënt dul da tañ, başup ti dko bti jibi nafiyaari Naşibaţi, kë nendo ka uko uşup. ⁹ Hënk di uwoon, bukal ti nleef ni baka başup jibi namëbanuş un wi nbiin du an, jibi nayaan du Naşibaţi aduk nnton alempar Naşibaţi anwoon najeb, anwoon Naşibaţi na manjoonan, ¹⁰ kayoonkna ubi wi Abukul Yetu ankluş kawoona baţi, i anaşanuş ti pkeş, ankbuuranuş nja ti udeeb unkmbiin.

2

Ulemp wi bi Pawulu du ubeeka wi Tetalonika

¹ Na manjoonan an bayişun ti *Krittu, name an ti nleefan bnuura kë ubi wi nun du an uunwaan udooni. ² Name kak kë bahajanun akuş akarun du ubeeka wi Filip. Kë nşë yeenkna ti Naşibaţi mntëş mi nhlilni aşupan Uşup Ulil Unuura wi başaan batum badoon adola do na un maakan. ³ Nşup ni nun şaanwo ni mnlafren, abot awo nemberi bi na uşal uwuşaan, nemberi bi na kaguuru! ⁴ Naşibaţi

atenun ten awin kë nhlilani aşë wulun Uşup Ulil Unuura, ukaan kë nktup wa. Nënla la plil başaan, Naşibaţi ammeen şhaaş ni nun i i nklaan plil. ⁵ Name kë nemberaan kawoha na nşup ntaab ni kaguuru, këme aşup nşup kahilna kaka uko ulon ; Naşibaţi ame kë uwo manjoonan. ⁶ Nin nënla pdëm ti şnaan, ti an këme ti balon. ⁷ Ndo hilan lah kabi ji başaan baweeek, kayuujan kë nwo *banjañan biki Krittu ; aşë baa şep şep abi na pjoob bkow, awo jibi şaaş ajaan aboof abukul. ⁸ Nşalan şal maakan adoo hilan kawo nşenklın lin ti pşupan Uşup Ulil Unuura wi Naşibaţi tañ, ma kakeşaran, şiki nakak başaan biki şmaganuş maakan. ⁹ An bayişun, şfiyaar kë naleş bnuura ulemp na unoor wi nun : şlemp nfa na utaakal kawutna kawo pkuş pa nin şnaan alon wi nktupanaş Uşup Ulil Unuura wi Naşibaţi.

¹⁰ Nawin bti, kë Naşibaţi akak awin jibi nbiin awo na an nanfiyaaruş: nwo başaan bajinş batool, biki şnaan awoon aanhil pşup uko uwuşaan ti baka. ¹¹ Name bnuura kë nwo na an bti jibi aşin napoş ajaan awo na abukul ; ¹² nji nşenşenan, kajakan namiir, kajakan naşu kabaş, nahilna ti mnwo mi nan nado kado iko yi Naşibaţi aşaluş, ul ankdun'anan ti pşih pi nul nabot nawo na mndëm mi nul.

Pfiyaar na kamiir ki banfiyaaruş biki Tetalonika

¹³ Uko unkaan kak kē nēnji n̄tañan pbeeb Naşibaţi wii wi : wi nayeenuñ uşup wi Naşibaţi wi n̄şupanañ, naanyeenk wa ji uwo uşup wi ñaan najēn, nayeenk wa ji uwo uşup wi Naşibaţi. Kē uwoha uşup wi Naşibaţi na manjooñan, uşup mēnt̄ uklempuñ ŋi an nanfiyaaruñ. ¹⁴ An bayişun ŋi *Kritt̄u, hēnkuñ nawo ji banfiyaaruñ Yetu Kritt̄u, bañaan̄ biki Naşibaţi na manjooñan, banwoon̄ du utaak wi Yuda : nahaj ŋi iñen yi biki utaak wi nan jibi bahajuñ ŋi iñen yi biki utaak wi baka. ¹⁵ Bañaan̄ mēnt̄ bado kē bafiñ Yetu Ajugun na *başupar Naşibaţi, un kak bahajanun. Baanji bado uko wi Naşibaţi añaluñ abot aşoor bañaan̄ bti. ¹⁶ Bado na pneenanun pşup banwoon̄ baanwo bayuday uşup unkubuuranuñ ; hēnk na n̄wal bti baji bahoşalēş ipekadu yi baka. Kē hēnk di udeeb wi Naşibaţi umobuñ baka hēnkuñ.

Pawulu añal pkak du biki Tetalonika

¹⁷ An bayişun ŋi *Kritt̄u, n̄bi wo i kadukan n̄wal n̄loñ. Name bnuura kē n̄leef ŋañ n̄adukanañ, n̄haaş n̄i nun n̄aduka na an. Nnuhan maakan, añal maakan pwinan. ¹⁸ Kē hēnk, n̄ñal pbi du an, n̄ji Pawulu ŋi uleef naan n̄yaaş n̄şum ddo na pbi du an, kē *Fatana aşē neenanun. ¹⁹ Na manjooñan, an bē mēnt̄ nin ñaan̄ aloñ, nawoon̄ mnhaş na mnlilan mi nun, an nakdiimanuñ kē

ulemp wi nun uwo unuura wal wi Yetu Kritt̄u Ajugun aklun̄i kabi. ²⁰ Aa, nawoon̄ mndēm na mnlilan mi nun!

3

Timote nayili

¹⁻² Ukaan̄ kē n̄ēnkak ahilan pyoonk, aşē şal aji n̄yil Timote ayiş n̄ja ŋi *Kritt̄u du an kaşē kaduka du ubeeka wi Atenay un bukal bukal. Timote mēnt̄ aji lempar Naşibaţi na un ŋi pşup Uşup Ulil Unuura wi Kritt̄u. Nyila, abi du Tetalonika aţēnkan abot atēnt̄ēnan ŋi pfiyaar pi nan, ³ n̄haaş n̄aşoor na an bti nawole ŋi unoor wi n̄woon̄ wi. Name bnuura kē unoor mēnt̄ uwoon̄ kafah ki nun. ⁴ Wi n̄biin̄ awo na an, n̄şupan kē n̄luñ kado kahaj, kē mnhaj mēnt̄ mambanuñ n̄ta hēnk, kē namee. ⁵ Ukaan̄ kē wi nwoon̄ mēnkak ahilan pyoonk, kē nyil Timote du an, kahilna kame me nahuma nfiyaar Yetu Kritt̄u. Dbi lēnk aji me *Untaayi Uweek uguuran katok ulemp wi nun!

Pbeeb Naşibaţi ŋi uşup ulil wi n̄tiinkuñ

⁶ Kē hēnkuñ wi Timote awoonuñ du an, aşupun uşup ulil ŋi pfiyaar pi nan na ŋi bñalad bi nañaladuñ. Akak ajakun aji naji naleş uko wi nun na mnlilan akuñ anuhun jibi un n̄nuhanañ. ⁷ An bayişun ŋi *Kritt̄u, pfiyaar pi nan patēnt̄ēnun ŋi unoor na manşaaş bti mi n̄woon̄. ⁸ N̄hefēnt̄ hēnkuñ wi namēbanuñ ŋi Ajugun. ⁹ Kē hum di di n̄hilanuñ kabeeb

Naşibaţi kadoo kakêşan ti uko wi nan? Nawulun mnlilan mnweek ti kadun ki nul. ¹⁰ Nfa na utaakal, nji ntaman kañehana, aţenun nkak njwinan, njhilna njukanan iko indukiin kaliintanaan pfiyaar pi nan.

¹¹ Nñehan Naşibaţi Aşin nja ti uleeful, na Yetu Ajugun badolun njhil nbi du an. ¹² Nkak añehan Ajugun ado nado kañaladaara njalad pya, nabot nañal bañaan bti jibi un njalanañ. ¹³ Hënk nawo bañaan banwoon baanwo na nin buţaan dlon, bañaan bajinţ piş ti kadun ki Naşibaţi Aşin nja, wal wi Yetu Ajugun aklunji kabi na bañaan bti banwoon biki nul. [Uwo hañ.]

4

Mnwo manlilun Naşibaţi

¹ An bayiţun ti *Krittu, njbaañşaan kaji na an, nado kajuk ti un jibi nawoon kado, kadoo kañalana du Naşibaţi. Nme na manjoonan kë nado bi kado hañ, kë njşë ñehanan abot akooţan ti katim ki Yetu Ajugun : nakaan nataman maakan ti pdo hañ.

² Name iko yi njakanañ nado kado ti katim ki Yetu Ajugun.

³ Uko wi Naşibaţi aňaluñ uwo : nawo bañaan bajinţ piş, banwoon baanwo ti ubida uţop. ⁴ Nñaan andoli awo kame jibi akwoon na ñaaţ, kamëban uleef ti pekadu di piinţ*, awo i kawo ñaan najinţ piş, kabot kawo na a kë nin

alon aankka uko ulon uţup ti mnwo mi nul. ⁵ Aankwut unjal uwuţaan uyoha jibi banwoon baamme Naşibaţi bajaan bado. ⁶ Kë ti uko mënţ alon awutan kaguur atënţul këme kadola uko unkde'ulun ţiki Ajugun aji weţan bankjubanun hañ, jibi njdoon abi ţupan abot ayuujan bnuura. ⁷ Na manjoonan, Naşibaţi aandu nja pa njwo ti ubida uwuţaan, adu nja pa njwo bañaan bayimanaan, bajinţ piş. ⁸ Ukaan kë ñaan ampokun pjukan pi, mënţ ñaan i i apokun, Naşibaţi a, ul anwulanañ Uhaaş wi nul.

⁹ Naannuma bapiitan uko ulon ti bnjalad, ţiki an ti njleefan najukna ba du Naşibaţi. ¹⁰ Nado bi kado do hañ na bayiţ nja bti ti utaak wi Matedoniya bti. Kë njşë kooţan nataman maakan kak. ¹¹ Naţuun kabaţ ti pwo bnuura katiinkar, kawut pdo kaneer ti iko yi bañaan bampaţi ; uko wi nanumiin nayikajëran wa, jibi njakanañ. ¹² Woli nado hañ, biki bdig bamaganan nabot kawo naanknuma nin ñaan alon aţenkan.

Ubi wi Krittu

¹³ An bayiţun ti Krittu, njjal name manjoonan ti uko wi bankeţun, nawutna kajooţan ji banwoon baanka mnhaţ. ¹⁴ Nfiyaar kë Yetu akeţi, abot anaţa ti pkeţ, kë hënk di di njkaan afiyaar kë banfiyaarulun aşë keţ,

* **4:4** Nñaan andolun awo kamëban uleef ti pekadu di piinţ: balon baji ti kë Pawulu aji : Nñaan andolun awo kame jibi akwoori na aharul.

Naşibaţi aluŋ kanaŋan baka, bawo na Yetu te mnŋo. ¹⁵ Uko wi ŋkŋupanaŋ hĕnkuŋ uwo uŋup wi Ajugun : nja ŋkhumuŋ bajeb te wal wi Ajugun akbiinŋ nĕnkwo ŋi kadun ki baka. ¹⁶ Hĕnk di uwoonŋ, wal wi Ajugun akdolunŋ pdiim kaŋup kĕ wal ubani, wal wi pdiim pi uwanjut uweek paktiinkaniinŋ, wal wi plul pi Naşibaţi paktiinkaniinŋ, Ajugun ŋi uleeful awalnaana baţi, bankeŋuŋ aŋiyaar ul Krittunŋ banaŋa duna ŋi pkeŋ. ¹⁷ Wal mĕnŋ un ŋnhumuŋ bajeb, ŋnaakiir na baka kadeeŋana du kanfĕluŋ kaya kayit na Ajugun du bko duuŋ. Hĕnk nşĕ ŋwo na a te mnŋo. ¹⁸ Nadoon katĕŋtĕn keeri batĕnŋan na uŋup mĕnŋ.

5

Pwo bten

¹ An bayiŋun ŋi *Krittunŋ, naannuma baŋupan wal wi uko mĕnŋ ukdolaniinŋ. ² Name bnuura an ŋi nleefan kĕ unuur wi Ajugun ubi jibi nakiiŋ ajaanŋ abi na utejan. ³ Wal wi baŋaanŋ bakjakunŋ: « Nhaaş ŋi nja ŋaŋooraa, nin uko ulonŋ uunkdanŋ danŋ » wal mĕnŋ wi wi ptoka pweek pakkurunŋ kur kajotna baka, jibi mnhaŋ manjaanŋ mambi ŋi ŋaaŋ anwoonŋ na kayinŋ. Nin ŋaanŋ aankbuur ŋi ptoka mĕnŋ.

⁴ Kĕ an bayiŋun, naşĕ wo naanwo ŋi bdĕm, unuur wanŋ udoo ukuran kur ji nakiiŋ. ⁵ Na manjoonan, an bti nawo babak bjeehi, babak pnak. Nĕnwo biki utejan, biki bdĕm.

⁶ Nawulĕn ŋwut kaŋoyĕnŋ keeri ji bukundi ; nawulĕn ŋwo bten, ŋwut kakuj. ⁷ Baŋoy, utejan wi wi bajaanŋ baŋoyĕnŋ ; kĕ badaan, utejan wi wi bajaanŋ bakuj. ⁸ Kĕ nja, ŋnwoonŋ biki pnak, nĕnwo kakuj ; nawulĕn njeŋ pŋiyaar na bŋalad ŋdo kamişa kanŋak ki bangoli, njeŋ mnhaŋ mi ŋluŋ kabuur ŋdo utepi unŋak. ⁹ Na manjoonan, Naşibaţi aandat nja pa udeeb wi nul umob nja, adat nja ŋkaana mbuur ŋi Yetu Krittunŋ Ajugun, ¹⁰ ankeŋaruŋ nja ŋhilna ŋwole bajeb kĕme bakĕŋ ŋwo bajeb na a. ¹¹ Ukaanŋ kĕ andolonŋ awo i katĕŋtĕn atĕnŋul, kabot kaŋĕnka jibi nadoonŋ abi kado do.

Pjukan pbaaŋsaani na pwul mboş

¹² An bayiŋun ŋi *Krittunŋ, nŋĕhanan nado kado haŋ, namĕban bnuura bawweek biki Ajugun aŋuunŋ ŋi kadunan, banjaanŋ bahaaharan maakan kabot kaŋupan uko wi nawoonŋ i kado. ¹³ Ulemp wi baka ukaanŋ kĕ nawo biki kamĕban baka kabot kaŋal baka bnuura. Natiinkaran an bti.

¹⁴ Nkooŋan an bayiŋun, nakakaanŋ baŋaanŋ banwoonŋ ŋi ubida uwuŋaan ŋi bgah, natĕŋtĕnĕn banjaanŋ balĕnk, natĕnkan bambiişniinŋ, nawo kado kamiir baŋaanŋ bti. ¹⁵ Naŋaafaraanŋ ŋaanŋ akakan buŋaan bi badolulunŋ ; nadoon kado bnuura unuur unjinŋi, nabot nado kado ba ŋi ptoofan na ŋi baŋaanŋ bti.

16 Najaan nawo ti mnlilan
 ηnuur bti ; 17 naktañna
 pñehan Naşibaţi ; 18 nadoon
 kabeeba ti iko bti. Uko mēnt
 wi wi Naşibaţi aηaluη pa
 an namēbanuη Yetu Krittū.
 19 Nakneenan *Uhaaş wi
 Naşibaţi unwoon ti an ulemp,
 20 nawutan kabeeh ηtup
 ηi Naşibaţi awuluη bañaan
 balon ; 21 natenan bnuura
 ηtup bti : ηanwoon ηnuura,
 namēban ηa ; 22 nalowan uko
 bti unwoon uwuṭaan.

23 Dñehan Naşibaţi anjaan
 aṭooran nja ηhaaş, adolan
 nawo bañaan bjint piş,
 amēban bnuura ηhaaş ηi
 nan, ηşal ηi nan, na ηleef
 ηi nan, nahilna unuur wi
 Yetu Krittū Ajugun akbiin
 nawo bañaan biki bawoon
 baankwin nin buṭaan dlon ti
 baka. 24 Andu'anan ado uko
 mēnt ; aji do uko wi ajakuη.

25 An bayiṭun, an kak
 nañehandērun Naşibaţi.
 26 Najakan na bayiṭ nja
 bti kē ηmook baka bnuura.
 27 Dkooṭan ti katim ki Ajugun,
 naleyiirēn bayiṭun bti uko wi
 ηpiitun wi.

28 Dñehan Yetu Krittū Aju-
 gun awulan bnuura bi nul.

Uṭup utëbanṭën wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfëṭun du utaak wi Tetalonika

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta katëbanṭën ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaarun panwoon du Tetalonika. Akak aṭup baka kak ubi wi Krittu na jibi banwoon baanfiyaara bakbaañsaanun. Balon ṭi ubeeka mënṭ baji Krittu adobi bi bi, kë balon baji kë uundobi wo, kë unuur uṣë ñog. Banjakun aji unuur uñogi baankak adi plemp, baji baannuma plemp wi Krittu akbiin hënkun. Kë baṣë ji baya kade du banjaan balemp. Uko mënṭ ukaan kë Pawulu apiit baka kadi-imaan baka kë ñaan aji wo kadeena ujënk wi nul. Akak aji na baka bamëban baliint woli bawo ṭi mnhaj babot bado kado bnuura wal undoli.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Ubi wi Krittu ukakan iko bti ṭi bgah (1.3-12)
3. Ajugun Yetu Krittu aandoobi kak (2.1-12)
4. Pmëban kaliint ṭi pfiyaar (2.13-17)
4. Pñehan Naṣibaṭi na Ulemp (3.1-15)

5. Pwul mboṣ pbaañsaani (3.16-18)

¹ Nji *Pawulu, na Filwanut*, na Timote nḱpiitanan, an banfiyaarun nanwoon du Tetalonika amëban Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu *Krittu Ajugun. ² Nñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun bawulan bnuura babot baṭooranan nḱhaaṣ.

³ An bayiṭun ṭi Krittu, nḱwo i kado kabeeb Naṣibaṭi nḱwal bti ṭi uko wi nan. Utaan na nḱdo han, ṭiki pfiyaar pi nan padëma dëm pya kë an bti nabot aṅaladaara nḱlad maakan. ⁴ Uko mënṭ uṭu kë nḱji nḱṭup uko wi nan ṭi kadun ki banfiyaarun Naṣibaṭi bti na mnlilan. Nji nḱdo han ṭiki baji bahajanan kë an naṣë mëbanaara mëban aliintan ṭi pfiyaar pi nan aji namiir ṭi unoor bti. ⁵ Uko mënṭ bti uyuuj kë pwayëṣ pi Naṣibaṭi pawo ptool : uwoo nahilna nawo bañaan bantaanun na pneej du pṣih pi Naṣibaṭi pi nakhajarun hënk. ⁶ Kë jibi Naṣibaṭi ajaan ado uko utool, aṭu bankhajananan mnhaj ; ⁷ an nankhajun hënkun, nalun kanoorfën na un. Uko mënṭ udolana wal wi Yetu Ajugun akwinaniin kapëna baṭi na nwanjut nḱi nul nḱanwoon na mnhina, ⁸ kawo ṭi bdoo bweek. Abi pweṭan banwoon baamme Naṣibaṭi abot awo baanji baṭaṣ Uṭup Ulil Unuura wi Yetu Ajugun. ⁹ Bakoba kakob kanwoon

* 1:1 Filwanut: Balon baji badu'a kak Filut.

kaankba, kalow kaara di Ajugun, kalow mndëm na mnhina mi nul. ¹⁰ Wal wi akbiin, ti unuur mënŋ, bañaan banwoon biki nul bti† badëmana, banfiyaaruluŋ bti bamaŋa. An nawo ti bukuŋ mënŋan ŋiki nafiyaar uko wi nŋupanaj ti a.

¹¹ Uko mënŋ ukaan kē nji nñehandëran Naŋibaŋi nnuur bti, nahilna nawo bañaan bantaanun na mnwo mi adu'anaŋ. Nji nñehan ado na mnhina mi nul naŋum na uŋal wi pdo bnuura abot ado pfiyaar pi nan pawinana ti udo wi nan. ¹² Hënk, nadëman Yetu Ajugun, abot adëmanan. Uko mënŋ ukyuunun kē nayeenk bnuura bi Naŋibaŋi na bi Yetu Krittü Ajugun.

2

Ji ubi wi Ajugun

¹ An bayiŋun ti *Krittü, kē ti uko wi ubi wi Yetu Krittü Ajugun na jibi nkyitun kañoga, nkoofan kooŋ, ² nŋal ni nan nawan katar kagutla kēme nayewla woli alon ajakan unuur wi nul ubani. Nakfiyaar baka woli badoo ji Naŋibaŋi aŋupun baka, woli baŋup uko mënŋ ti kadunan, kēme baji npiitun baka, nakfiyaar baka. ³ Nakdi nin ñaan alon adaaran ti uko undoli. Ji unuur mënŋ udo kaban, bañaan bapok Naŋibaŋi kalowa, ñaan i buŋaan anwoon i kayeenk kakob kaweeek abot apën awinana. ⁴ Ñaan mënŋ ajaan anaŋara uko

bti wi bajaan bado Naŋibaŋi kēme wi bajaan badëman. Adoo ya te kado kaŋo du *Katoŋ Kaweeek ki Naŋibaŋi kaji ul awoon Naŋibaŋi.

⁵ Naleŋan bnuura kē dñiiniyaan uko mënŋ na an wi nhumuŋ na an. ⁶ Hënkun kē naŋe me uko ummëbanun ñaan mënŋ kē aando pën awinana, kayoonk unuur wi nul uban. ⁷ Na manjoonan, mnhina mi ñaan i buŋaan mammeniin mando bi kalemp lemp. Wal wi bakpënanun ammëbanuluŋ ŋaŋ, ⁸ wi wi akpënuŋ kawinana. Yetu Ajugun abi wal mënŋ na mndëm mi nul katoka na uyook umpënnun ti mntumul kaba na a. ⁹ Ñaan i buŋaan mënŋ abile, abi na mnhina mi *Fatana, ado uko uweek maakan, mlagre na iko iñonarënaan kaguurna bañaan. ¹⁰ Aŋëpna ti iko yi kaguuru kado bankneemuŋ buŋaan ŋiki baanyeenk manjoonan abot awo baanjal ma, mul manwoon lah i kabuuran baka. ¹¹ Ukaan kē Naŋibaŋi ayil du baka mnhina mankneemanun baka, bahilna bafiyaar nŋilan. ¹² Hënk bañaan bti bampokuŋ pfiyaar manjoonan aŋe lilan ti uko unwoon unwo utool, Naŋibaŋi akob baka.

Pmëban kaliint ti pfiyaar

¹³ An bayiŋun biki Ajugun aŋaluŋ, nwo i kado kabeeb Naŋibaŋi nnuur bti ti uko wi nan. Nawo ti bateek biki

† 1:10 Bañaan banwoon biki nul : Balon baji bañiiniyaan nwanjut.

Naşibaŋi adatuŋ abuuran, *uhaaş wi nul udolan k  nawo bańaan bayimanaan, nafiyaar manjoonan. ¹⁴ Uko m nt  wi wi aduuranaŋ wi  ŋŋupanaŋ Uŋup Ulil Unuura nahilna nayeenk mnd m mi Yetu *Kritt  Ajugun. ¹⁵ An bayiŋun, nam baan keeri naliintan nado kaŋaş bnuura udolade wi  jukanaanaŋ wal wi  woon du an, k me wal wi  piitanaŋ piit  i wa.

¹⁶ N nehan Yetu Kritt  Aju-gun ul  i uleeful, na Naşibaŋi Aşin nja anŋalaŋ nja abot a ooran nja  haaş te mnto akuŋ a  pna  i bnuura bi nul awulun mnhaŋ  i iko inuura inkmbiin, ¹⁷ a ooranan  haaş abot adolan naliint  i uko bti wi nakdolun abot a up unuura.

3

P nehand r bi Pawulu

¹ An bayiŋun  i *Kritt ,  baańsaan kaji na an na nehand run Naşibaŋi, uŋup wi Ajugun uhilna udo kani-inka niink dko, bańaan badoki bawin mnd m man-woon  i wa jibi an nadolun. ² Na nehand run kak Naşibaŋi ado  buur  i i en yi bańaan baŋoŋ bado buŋaan ; na manjoonan m nt  bańaan bti bafiyaarulun. ³ Ajugun aji do uko wi ajakun: adolan naliint  i pfiyaar pi nan kabot kabuuranan  i *nawuŋaan. ⁴ K   i uko wi nan,  fiyaar  i Ajugun k  uko wi  ŋu'anaŋ pdo naji nado wa, abot alun kadola do wa. ⁵ N nehan Ajugun adek  haaş  i nan

 i  nal Naşibaŋi na  i pmiir ji Kritt .

P u kabaŋ  i ulemp

⁶ An bayiŋun  i *Kritt ,  i katim ki Yetu Kritt  Ajugun  ŋu'an nalow  naan anwoon  i mnwo mnwuŋaan, man-woon maan ok na udolade wi nayeenknuŋ  i un. ⁷ Name bnuura jibi nawo i kaligş nun. Wi  woon du an, naanwinun k   wo  i mnwo mnwuŋaan. ⁸ N nji na nin  naan alon awulun  de,  baa   p   p ataman  i unoor, alemp pnak na utejan kawutna kawo pkuŋ pi alon  i an.

⁹ Uko wi  woon u enun k   hil lah kaji haŋ, a    nal mnwo mi nun manwo uko wi nakdoon kaligş n. ¹⁰ H nk di uwoon, wi  woon na an  ŋupan aji : « Anwoon aandi ulemp awutan kade. » ¹¹ K      tiink k   i an, uka biki mnwo manwoon mnwuŋaan, bańaan banwoon baandi ulemp a   ji baneenan mntum mi baka  i uko un-woon uunkten baka. ¹² N koŋ bańaan bakaŋ m ntan  i Yetu Kritt  Ajugun bado kalempar na byompan uko wi bakdeen. ¹³ K  an bayiŋun, nawutan kado kayoont i en  i pdo bnuura. ¹⁴ Woli alon  i an apok p aş uko wi  piitun  i, naŋupan wa na   nawut kaka nin uko ulon na a, ahilna akowa. ¹⁵ K  na   wo biki kawut pjeja ji  naan i na ooradun, naŋiiniin na a ji ayiŋan, nakakana  i bgah.

N ŋup  baańsaani

¹⁶ Nñehan Ajugun anjaan aṭooran bañaan ṅhaaṣ, aṭooran ṅaṅwal bti na ṭi iko bti. Awoon na an bti.

¹⁷ Npiit ṅbaañṣaani ṅi, ṅji Pawulu dpiitun ṅa na kañen ki naan. Hēnk di di njaan kado ṭi ikaarta bti. ¹⁸ Dñehan Yetu *Krittu Ajugun awulan an bti bnuura bi nul.

Uṭup uteek wi Pawulu apiitun Timote

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta kateek ki pawulu apiitun Timote. Pawulu abi ya ubeeka wi Littra pṭup Uṭup Ulil Unuura. Dul di di Timote abiiṅ afēt. Wi atiinkun Pawulu wi wi akakun ṭi bgah bi Krittu. Agakandēr na Pawulu n̄yaaṣ ṅtum akak alemp na a. Woli Pawulu atiink kē pntuk pi banfiyaarun pi utaak ulon pajun pdek Naṣibaṭi kafet kēme bṭup bloṅ bawo da, Timote i i ajaan ayil da aya ṭiini na baka kaṭan baka. Abi yila du Efet aya atēṅṅen pntuk pi banfiyaarun Krittu panwoon da. Dul di di kakaarta ki kaṭenkulun. Aleṣana ṭi ka ajaka aya aji na banfiyaarun banwoon da balipara baṅaan bankjukanun uko umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura. Aṭupa kak jibi banfiyaarun Krittu bawoon kawo ṭi pntuk pi banfiyaarun na jibi bawoon kadat bankwoon ṭi kadun ki baka.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pjukan pi banṭilanun aji bawo bajukan Bgah (1.1-20)
2. Hum di ṅaan awoon kañehan Naṣibaṭi kabot kadēmana (2)
3. Ulemp wi banwoon ṭi kadun ki pntuk pi banfiyaarun (3)

4. Ulemp wi Timote (4)
5. Baaṭ bayoṭ na bantohi (5)
6. Hum di bawoon kaṭan banṅalun itaka (6)

Pwul mboṣ

1 Nji Pawulu, nanjañan i Yetu *Krittu dpiitu. Naṣibaṭi nabuuran i nja na Yetu Krittu anwoon mnhaṭ mi nja baṭuun kē nwo nanjañan. ² Dpiitu, iwi Timote abuk naan na manjoonan ṭi pfiyaar Krittu, añehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun bawulu bnuura na mñaga babot bajoobṭēnan n̄haaṣ.

Plipara pjukan pi baṭilan

³ Wi nji kayaan utaak wi Matedoniya, dkooṭu aji iduka du ubeeka wi Efet ihilna ido baṅaan balon banwoon da ajukan iko impaṭi baṭañan pdo han. ⁴ Jakan na baka bawut kabi kaduka duka ṭi ṅṭup ṅanwoon ṅaanwo manjoonan, na jibi mnṣini manyeenkiirun. Nṭup mēnt ṅaji ṅaṭij blaṭar ṭañ kaduk pdo uko wi Naṣibaṭi anṅalun unjaan udolana ṭi pfiyaar Krittu.

⁵ Dṭup uṭup wi ṭiki dṅal baṅaan banfiyaarun baṅalad. Uṅal mēnt uwoona ṭi uhaaṣ ujint, uṣal unuura na pfiyaar panjoonanun. ⁶ Kē banjaan bajukan iko impaṭi baṣē low uko mēnt, ukaan kē baneem ṭi bṭup banwoon baanka udooni. ⁷ Baṅal pwo bame ṭi uko wi bgah, aṣē wo baamme uko wi bajaan baṭup, wi bajaan bajukan na mntēn mnweek.

Uko wi bgah bawoon na manjoonan

⁸ Nme kë *bgah bawo bnuura kë nşë wo i kajukan ba jibi Naşibaţi analuŋ. ⁹ Nme bnuura kë Moyit aanwul wul bgah pa ñaan natool, awul ba pa bañaan banjubanuŋ: bampataşiiŋ, baññoomuŋ Naşibaţi, banjaan bado ipekadu, banjaan bakar katim ki Naşibaţi, banjaan baţopan katoh ki Naşibaţi, banjaan bafin başin baka, banin baka, banjaan bafin bañaan, ¹⁰ bankdoluŋ iko iţop, banjaan bapiinţ na biinţ ji baka keme baat ji baka, banjaan bamob bañaan kawaap, baţilan na banjaan bamehna kaşë kaţilan na bañaan bti bampokuŋ pjukan pnuura. ¹¹ Pjukan mēnt pawoona ŋi *Uţup Ulil Unuura wi Naşibaţi andēmūŋ akuţ atum na bnuura aţu'enuŋ pdo kaţup.

Ulemp wi Timote

¹² Dbeeb Yetu *Krittu Ajugun, anwulnuŋ mnhina mi plempara. Atenēn, afiyaarēn aşë du'ēn ndo kalempara, ¹³ nji mbiin akar ŋfa katimul, ahajan banktaşuluŋ, awo nanjoonk, kë aşë ñagi'aan, awin kë dwo ŋi kapaam awo mēnfiyaara. ¹⁴ Kē hēnk di Yetu Krittu Ajugun atumanaanuŋ na bnuura, ado kë nwo ŋi plooman na a, nhilna nfiyaara mbot nŋal bañaan.

¹⁵ Bañaan bti bawo kate uţup wi, ŋiki ujoonani : Yetu *Krittu abi ŋi umundu pa pbuuran bado ipekadu, kë nji dwoon nateek ŋi baka.

¹⁶ Kē aşë ñagi'aan, aţēpna ŋi nji, nwoon nateek ŋi baka, kadi- iman kamiir kaweeek ki ajaan amiir bañaan. Hēnk balon baluŋ kafiyaara kakaana ubida wi mnţo.

¹⁷ Iwi inwoon Naşih te mnţo, iwi inwoon iinkba, iwi i nin ñaan alon awoon aanhil pwin, iwi inwoon aloolan ŋañ, pdēm na mndēm manwo ŋi iwi te mnţo.

Uwo haŋ.

¹⁸ Timote abuk naan, uko wi Uhaaş wi Naşibaţi ubiin aţēpna ŋi bañaan aţup ŋi iwi utēŋţēnu ihinan igut ugut unuura. ¹⁹ Mēbaan iliinţ ŋi pfiyaar pi nu, ibot iwo na uşal unuura. Balon bapok ptaş uko wi nşal ŋnuura ŋi baka ŋakjakuŋ na baka, ukaan kë pfiyaar pi baka paneemi. ²⁰ Himene na Alektandēr bawo ŋi bukuŋ mēntēn, kë nşë wutar baka *Fatana bajukna pwo baankak akar katim ki Naşibaţi.

2

Pñehan Naşibaţi

¹ Uko uteek wi nji kajunnuŋ uwo pkooţan nado kañehandēr bañaan bti Naşibaţi, nakooţa aţēnk baka, nado kañehana aţen ñaan andoli uko wi anumiin, nabot nabeeba ŋi iko yi adoluŋ pa baka. ² Dkooţan nañehandēr başih na bañaan bti bawoon ŋi pşih, ŋhilna ŋwo ŋi bnuura na mnjeeh ŋdo kadēman Naşibaţi na ŋhaaşun bti ŋbot ŋdo kado iko inwoon itool. ³ Uko wi

unuuriin ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi nabuuran nja, abot alila, ⁴ ul anṅaluṅ bañaanṅ bti babuur babot bame manjoonan. ⁵ Naṣibaṭi awo aloolan, kē ṅiintṅ aloolan awoonṅ ṭi ptoof pi nul na bañaanṅ: Yetu *Krittu, ⁶ anwulunṅ uleeful bañaanṅ bti bahilna babuur. Uko mēntṅ wi wi Naṣibaṭi adiimanunṅ ṭi wal wi adatuṅ. ⁷ Kē wul, ukaanṅ kē ndatana pwo *nanjañan kado kaṭup kabot kajukan banwoonṅ baanwo bayuday uko wi pfiyaar Yetu Krittu na uko wi manjoonan. Mēntilan ṭilan, manjoonan mi mi nji kaṭupunṅ hēnk.

⁸ Hēnk di di nṅaluṅ biintṅ bado kañehan ṭi dko di bawohanṅ, badeeṅ iñen ijintṅ du baṭi, bawut udeeb na pṅom. ⁹ Kē baaṭ, dṅal bawohara, bawun ṅleef ṅi baka, bawut kajotan kadun pṣiiran na pṭu irinku yi uwuuru kēme plankara mnko na pñēga maakan, ¹⁰ baṭēpan ṭēp bado kado iko inuura jibi baaṭ banfiyaarunṅ Naṣibaṭi bti bawoonṅ kado. ¹¹ ṭi wal wi pjukan, baaṭ bawo kayomp, kabot kate bnuura uko wi baṭṭupunṅ. ¹² Mēndinan ṅaaṭ ajukan kēme aṣih ṅiintṅ, awo kaṭiimandēr. ¹³ Na manjoonan, *Adam i i Naṣibaṭi aṭakuṅ uteek kē Ewa abaa bi. ¹⁴ Kē mēntṅ Adam i i baguurunṅ, ṅaaṭ i i baguurunṅ kē ado uko wi Naṣibaṭi aneenanunṅ. ¹⁵ Kē kabuk kaṣē luṅ kadola abuur*. Baaṭ babuur woli bataman afiyaar *Krittu, aṅal

bañaanṅ abot awo bañaanṅ banwoonṅ bajintṅ piṣ ṭi kadun ki Naṣibaṭi. Bawo kak kawut pdo kala pwinana.

3

Baweek biki banfiyaarunṅ

¹ Bañaanṅ bti bawo kate uṭup wi ṭiki ujoonani : woli ṅaanṅ ala ulemp wi pwo naweek i banfiyaarunṅ, ala pdo uko unwoonṅ unuura. ² Kē naweek aṣē wo kawo ṅaanṅ i bawoonṅ baanhinan pṭup nin uko ulonṅ ṭi a, awo kaniim ṅaaṭ aloolan kalinṅ ṭi a, awo kawo ṅaanṅ anṭijanunṅ uleeful, ankaanṅ uṣal, kaṅal bañaanṅ, kayeenk baka bnuura, kahanan pjukan. ³ Aanwo kawo nakuj kēme naṅal pṅom, awo kajoob bkow, kawo bnuura na bañaanṅ, kalow itaka. ⁴ Awo kawo ṅaanṅ anṭijanunṅ katohul bnuura, kawo na bapoṭ banktiinkulunṅ, kawo nantohi ṭi kadun ki baka. ⁵ Na manjoonan, hum di di ṅaanṅ anwoonṅ aanhinan pṭijan katohul ahiniinṅ kaṭijan banfiyaarunṅ Naṣibaṭi? ⁶ Aanwo kawo ṅaanṅ aambaanṅ abi bi ṭi pfiyaar kaṭi abi adeeṅ iṅaṅan aṣē duknaana akoba jibi *Untaayi Uweek ukkobiinṅ. ⁷ Awo kawo ṅaanṅ ṭi kadun ki banwoonṅ baanfiyaari, kaṭi awo ṭi mnkow ajot ṭi bṭaaw bi Untaayi Uweek.

Banjaanṅ baṭēnk baweek biki banfiyaarunṅ

⁸ Kē hēnk kak di di banjaanṅ baṭēnk baweek biki banfiyaarunṅ bawoonṅ

* 2:15 Natanan ṭi Ujuni 3.15.

kawo. Bawo kawo bañaan bantiinkaniin, bawo kawo batool. Baanwo kadaan maakan, baanwo kawo bagu-urad ti uko wi itaka. ⁹ Bawo kamëban bnuura na uşal ujint iko yi pfiyaar yi Naşibaţi adiimanuñ. ¹⁰ Bawo katen baka duna ji babi bado kadat baka pa bado kaţenk naweek i banfiyaaruñ. Woli bawin kë bawo bañaan biki bawoon baanhil kaţup nin uko uloñ uwuţaan ti baka babaa dat baka. ¹¹ Kë hënk kak di di baaţ bawoon kawo. Bawo kawo baaţ bantiinkaniin, banwoon baanji bakuutar, bantijanun ñleef ñi baka abot awo batool ti iko bti yi bajaan bado. ¹² Niint anjaan aţenk naweek i banfiyaaruñ awo kaniim ñaaţ aloolan kalin ti a, kaţijan babukul na kato-hul bnuura. ¹³ Bankdoluñ bnuura ulemp wi pţenk baweek biki banfiyaaruñ, bañaan baji bamagan baka, kakuş kaliint maakan ti pfiyaar pi bafiyaaruñ Yetu *Krittu.

Uko wi Naşibaţi adiimanuñ

¹⁴ Dpiitu hënk, aşë haţ pbi du iwi ti ñnuur ñi, ¹⁵ nşale luñ ajon ubi, kşë me jibi bañaan bawoon kawo ti katoh ki Naşibaţi kanwoon bañaan banfiyaaruñ, ul anwoon najeb. Bamëban manjoonan jibi pkumel na itap ijaan imëban katoh. ¹⁶ Nin ñaan aanhil kapok kë uko wi Naşibaţi adiimanuñ unwoon uko wi ñfiyaaruñ udëmi :

uwinaana ti Krittu ambiin awo ñaan najën,
i *Uhaaş wi Naşibaţi udi-
imanuñ kë awo natool,
ul ampënuñ awinaana ti
kadun ki ñwanjuţ,
ul i baţupuñ ti uko wi nul
ti kadun ki bawoon
baanwo bayuday,
ul i bañaan biki mboş
bafiyaaruñ,
ul andeenjaniin ti mndëm.

4

¹ *Uhaaş wi Naşibaţi uţup bnuura aji kë ti ñwal ñbaañşani, bañaan baloñ baankak afiyaar *Krittu, baduka ti ñntoñ ñanjaan ñaguurad kado kaţaş pjukan pi ña. ² Pjukan mënt bañaan banwoon baguuru akuţ awo baţilan bajaan baniinkan pa ti uţaak, bakaţ ñşal awo wo ji batër ña na pfeeru pjeenkak. ³ Bañaan bukuñ baji bajukan kë ñaan aanwo kaniim, aanwo kade iko iloñ. Kë Naşibaţi aşë paş iko yuñ mëntën banfiyaaru-luñ abot ame manjoonan bahilna bado kade ya wi bakdëmanuluñ abeeba. ⁴ Na manjoonan iko bti yi Naşibaţi apaşuñ inuuraa ; ñenwo i ppok nin uko ude uloñ, ñwo i kabeeb Naşibaţi ti iko bti yi ñkyeenkuñ. ⁵ Uko wi Naşibaţi aţupuñ na pñehan pi nja ñado iko ide mënt ijint ti kës ki nul.

*Pjukan pi Pawulu
ajukanuñ Timote*

⁶ Woli ijukan bayiţu ti Yetu *Krittu uţup wi, kwo nalemparul nanuura, kdiiman

kë ikuşnaana abot adëm ti nşup ni pfiyaar, pjukan pi manjoonan pi işaşuŋ bnuura. ⁷ Pokan nşup njaaf njanwoon njaanwo manjoonan, tşpan tşp itaman iŋog Naşibaŋi. ⁸ Na manjoonan ptaman kado kaşşŋ şşjan uleef panuura, kë ptaman kado kaşaş Naşibaŋi paşş nuura pa iko bti ; pawo na kahoŋ ki ubida wi nşa na wi faan. ⁹ Baŋaan bti bawo kate uşup wi, ŋiki ujoonani. ¹⁰ Ntaman keeri nşemp nşbot nşutan pa pŋog Naşibaŋi wi nştuuŋ mnhaş mi nun ti a, ul anwoon najeb, akuş awo nabuuran baŋaan bti banfiyaaruŋ Krittu.

¹¹ Uşup wi, wi wi iwoon kado kajukan kabot kaşu baŋaan bti bado kaşaş wa. ¹² Nin ŋaan aloŋ awutan kabeehu ŋiki ihoji, kë bşup bi nu, mnwo mi nu, unjal wi nu, pfiyaar pi nu na pjint uhaaş pi nu nşaş wo kado banfiyaaruŋ bado kado ji iwi. ¹³ Ji ndo kabi, tamaan ti pleyiir *Ulibra wi Naşibaŋi ti kadun ki banfiyaaruŋ, ti pşup baka uşup wi Naşibaŋi na ti pjukan baka. ¹⁴ Wutan kadaayanaan uşen wi *Uhaaş wi Naşibaŋi uşuuŋ ti iwi, wal wi uşşpnuŋ ti bantohi kë bapafu iŋen aşş ŋiini. ¹⁵ ŋuun kabaş ti iko mşntş, ulemp wi nu uhilna uya kadun, uwinana ti baŋaan bti. ¹⁶ Tamaan ido kalipara ti mnwo mi nu na ti pjukan pi nu, mşbaan iliint ; idole haŋ kbuuran ulefu na baŋaan banktiinkiiŋ.

5

Mnwo mi Timote ti kadun ki banfiyaaruŋ

¹ Wutan nin kalşbar na ŋiint naşaf, tşpşn tşp iŋiini na a jibi ijaan kŋiini na şaaş, iŋiini na başaşa jibi ijaan kŋiini na başa'u. ² Mşbaan baaş başaf jibi imşbanuŋ naan, ibot imşban baaş banhojuŋ ji başa'u na uhaaş ujintş.

Baaş bayoş

³ Mşbaan bnuura baaş bayoş, dji banwoon baanka başşnk. ⁴ Kş woli ŋaaş nayoş abuk kşme ababntşn, babukul mşntş kşme bababul bawo kadiiman pfiyaar pi baka du katoh ki baka duna wi baklukuŋ bajug baka uko wi başşnkuŋ baka. Uko mşntş uliluŋ Naşibaŋi. ⁵ Kş ŋaaş anwoon aanwo na nin ŋaan aloŋ ankndoon kaşşnka, un mşntşan aji ŋu mnhaş mi nul ti Naşibaŋi, kaŋehan kabot kakooşa utejan na pnak. ⁶ Kş ŋaaş nayoş anşaan ahokan iko yi umundu, awo ŋaan ankeşuŋ ; aji wo najeb ti bdig hşnk kaşş do bi keşa keş du uhaaş. ⁷ Leşaan baŋaan kak uko waŋ bawutna kawo baankşup nin buşaan blon ti baka. ⁸ Kş ŋaan aşale wo aando ji tşnk bayişul, ajunna biki katohul, adek Yetu *Krittu kafetş: awuş apel ŋaan anwoon aanfiyaar Krittu.

⁹ Woli ŋaaş anjal ppiitan katim kawo ti pntuk pi baaş bayoş, awo i kaka nşubal iŋeen paaj kapaf, kawo ŋaaş ambiin aliŋ ti bniimul ; ¹⁰ awo

kawo ñaaŋ ammeŋaniin ƚi pdo bnuura : akuŋ babakul bnuura, aŋijan bayaanŋ bnuura, aňow ihoŋ yi baňaaŋ banwoon biki Naŋibaŋi*, aŋenk bajuuk, ado iko inuura bti. 11 Kẽ baat bayoŋ banhumuŋ, wutan kapiitan baka ƚi pntuk pi baat bayoŋ ƚiki woli uŋal wi piinŋ udo baka kẽ balow *Krittu, bakak kaňal pniima. 12 Wal mēnŋ baji baduknaana ƚiki bagar hēnk uko wi ba-hoŋuŋ Krittu. 13 Kẽ hēnk, wi bawoon baanka uko udo, baji baňaaŋ na itoh, kapaf ƚuŋ pwaan uko udo puŋ bŋup bŋum na bkuutar, kaŋiiniyaan iko inwoon iinwo kado kaŋiiniyaan. 14 Ukaan keeri kẽ nhokan baat bayoŋ banhu-muŋ baaniimaa, babak bawo na itoh yi baka, baŋoorad nja bawutna kaŋup buŋaan ƚi nja. 15 Balon ƚi baka bado bi jot jot aŋaŋ *Fatana. 16 Ñaaŋ anfiyaaruŋ andoli anwoon na baat bayoŋ du katohul awo kaŋenk baka, aanwo kawut pntuk pi banfiyaaruŋ pawo i pdo kaŋenk baka. Hēnk di di pajaan pahil pŋenk banwoon baanka ñaaŋ.

Bantohi

17 Bantohi bankŋonun bnuura banfiyaaruŋ, ka-junna banjaan balemp ƚi pŋup uŋup wi Naŋibaŋi na banjaan bajukan wa, bataan na pyeenk baluk bweek. 18 Na manjoonan, upiitana ƚi *Ulibra wi Naŋibaŋi aji

: « *Iinwo kaneenan uwit unklempariin pfeer wal wi kakit kabanuŋ* »* akak aji : « *Nalemp awo kaluka ujēnk wi nul*». » 19 Wutan kadinan nin batapar nantohi ankŋonun banfiyaaruŋ bŋup bẽ mēnŋ baňaaŋ batēb kēme bawajanŋ babinun aŋup. 20 Woli ajubani, ŋiiniin na a ƚi kadun ki banfiyaaruŋ bti, bantohi bandukiin bahilna baten.

21 Dkooŋu ƚi kadun ki Naŋibaŋi na ki Yetu *Krittu na ki nwanjut nandataniin ido kaŋaŋ iko yi njakiin yi na uŋal unwoon uŋool, wutan kapaŋŋer ƚi iko bti yi ikdolun. 22 Wutan kataran nin ƚi ppaf ñaaŋ iñen kawula pŋih kaŋi ibi ineeŋ ƚi pjuban pi ñaaŋ alon. Wutan kaŋopan uleefu.

23 Ťaňaan pdo kadaan meel ŋaň, jaan kdaan ubiñu untiinku pa kayiñu kanjaan kaŋum pnooranu.

24 Pjuban pi baňaaŋ balon paji pabi winana winana ji babi bado kawayēŋ baka ; kẽ pi balon paŋe ji paŋo kajon kabaa winana. 25 Kẽ hēnk di di iko inuura yi baňaaŋ ba-jaan bado ijaan iwinana, ilon inwoon iinwinanaa iji ilun kawinana.

6

Pjukan ƚi uko wi balempar baňaaŋ

1 Baňaaŋ bti banwoon balempar baňaaŋ bawo kamēban biki baklemparuŋ kado kaŋiink baka bnuura.

* 5:10 Pñow ihoŋ yi bayaanŋ banfiyaaruŋ: Ƥfa du Itrayel pñow ihoŋ yi nayaanŋ paji padiiman kẽ ñaaŋ adēmana. ☆ 5:18 Pleŋan 25.4. ☆ 5:18 Luk 10.7.

Hënk baankdo nin uko ulonj uwuṭaan wi bañaan baktijanun katokna katim ki Naşibaṭi na pjukan pi nun. ² Kë banşaan alempar bañaan banfiyaarun *Krittu, bawutan kaşal kaji babeeh baka ṭiki bawo bayiṭ baka ṭi Krittu. Bawo kaṭëp ṭëp kado kalempar baka bnuura ṭiki bañaan biki Naşibaṭi aṇaluṇ biki baklemparun hënk.

Bajukan baṭilan

³ Iko mënṭ bti yi yi iwoon kado kajukan kabot kaṭu banfiyaarun pdo. Woli ñaan alonj ajukan iko ilonj impaṭi awo aankṭaş nṭup nnuura ni Yetu *Krittu Ajugun na pjukan pantaanun na pñogan bañaan du Naşibaṭi, ⁴ awo nahomp naweek, aamme me nin uko ulonj, atam bṭup, na pñomna uko wi nṭup njakuṇ. Ṭun duṇ mënṭ di di pñeebar iko, na pñom na bkuutar na pşalad bañaan buṭaan ijaan ipënna, ⁵ yul na blaṭar banwoonj baankba. Bañaan banwoonj ṭi blaṭar mënṭ batoka nşal, baankak ame manjoonan, wi başaluṇ aji plempar Naşibaṭi pawo uko ukaani itaka. ⁶ Na manjoonan plempar Naşibaṭi paji pawul ñaan iko inuura itum woli alin ṭi uko wi akaan. ⁷ We wi nṭijun wi nbukiin ba? Nin uko ulonj. Kë we wi nhiniin kayaanaan ba? Nin uko ulonj. ⁸ Kë hënk keeri di nwoon kakëşan woli nka uko ude na uwohara. ⁹ Kë banşaan aṇal pyok, baji bajot ṭi kaguuru, kawo ṭi bṭaaw, kaşë neej ṭi

iko ipën iṭop itum injaan ido ñaan atoka kakuṭ kaneem. ¹⁰ Na manjoonan pñal itaka pajaan paṭij iko iwuṭaan bti ; bañaan balonj bannaluṇ itaka badek Naşibaṭi kafëṭ aşë yewlën nleef ni baka na nnoor nantumuṇ maakan.

Pjukan pa Timote

¹¹ Kë iwi, inşaan awo i Naşibaṭi, lowan iko mënṭ bti, iwo kado kala pwo natool, pdo iko inklilun Naşibaṭi, pfiyaara, pñal bañaan, phil kamiir na pjoob bkow. ¹² Gutaan ugut unuura unwoonj pmëban pfiyaar pi nfiyaarun *Krittu aliint, işë iyeenk ubida wi mñṭo unkaan kë idu'anaa wi iṭupun aji ifiyaar Krittu kë bañaan batum bammaari. ¹³ Ṭi kadun ki Naşibaṭi anwulun bañaan na nko uhëfëṇṭ na ki Yetu *Krittu anṭupun manjoonan wal wi awoonj ṭi kadun ki *Pont Pilat dkooṭu ¹⁴ ido iko yi nṭuun pdo yi. Wutan kapënan nin uko ulonj da, uwut kaka nin bṭup te wal wi Ajugun Yetu Krittu aklun kapën kawinana. ¹⁵ Naşibaṭi akdolun Krittu awinana ṭi wal wi adatuṇ ; ul annuurandënuṇ bnuura, anwoonj naşih aloolan ṭañ, anwoonj Naşih *Andëmun Maakan. ¹⁶ Ul ṭañ awoonj aankkeṭ, afëṭ du bjeehi bi nin ñaan awoonj aanhil pban, ul i i nin ñaan awoonj aambaan kawina këme kahil pwin. Ul awoonj na mndëm na mnhina te mñṭo! Uwo hanj!

¹⁷ Hënkuṅ, jakan na bayok biki umundu wi, bawut kadeeṅ igaṅan, bawut kaṭu mnhaṭ mi baka ṭi pyok panjaan paba, baṭepēn ṭep baṭu ma ṭi Naṣibaṭi anjaan aṭen nja iko bti katuman ṅṣē wo bnuura. ¹⁸ Badoon kado bnuura, pyok pi baka pawoon pdo bnuura ; bawoon bañaan banjaan baṭen, banjaan banjal pfaaṣiir uko wi bakaan. ¹⁹ Woli bado haṅ, baji baṭonkrēn pyok pṭum pa faan kahilna kaluṅ kaka ubida wi manjoonan.

²⁰ Iwi Timote, hankan bnuura uko wi Naṣibaṭi awuliin. Lowan ṅṭup ṅanwoon ṅaanka udooni akuṭ awo ṅaanlil Naṣibaṭi, na blaṭar ṭi uko wi banjakuṅ aji uko wi baṭṭupun uwo kame aṣē ṭilan ṭilan. ²¹ Bañaan banfiyaaruṅ ṅṭilan mēnt baduk pṭaṣ bgah bi Yetu. Dñehan Naṣibaṭi awulan, an bti bnuura bi nul!

Uṭup utëbanṭën wi Pawulu apiitun Timote

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta katëbanṭën ki Pawulu apiitun Timote. Apiit ka wi awoon ukalabuṣ du Rom. Banohul bti baṭi wal mënṭ aduka. Luk ṭañ anwoon napiinṭan awoon aanduka. Pawulu awin kë uko ubaa, pkeṭ ṭañ padukiinṭ. Uko mënṭ ukaanṭ kë apiit Timote kaṭaṇa ṭiki ajeja kë awo ji abukul na manjoonan. Kakaarta ki Pawulu apiitun ki kawoon kabaañṣaani ki apiitun. Apiita ṭi kakaarta ki aji na a amëban ji a aliint ṭi pfiyaar. Akak ajaka ataman ṭi pṭup Uṭup Ulil Unuura wi Yetu Krittü woli badoo hajana. Aji na a alipara pjukan panwoon paanwo Uṭup Ulil Unuura. Pawulu akak aṭup ṭi ka aji ul ṭi uleeful agutan ugut unwoon unuura, kë awo kaya hënkunṭ du Ajugun Yetu Krittü. Aṭup aji ñaanṭ anfiyaaruṅ Krittü andoli awo kado ji a.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoonṭ:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Pawulu aṭanṭ Timote (1.3-18)
3. Hum di di ñaanṭ ajaanṭ awo nangoli nanuura i Krittü (2.1-26)
4. Hum di di bañaanṭ bajën bakluṅ kawo ṭi ṅnuur ṅbaañṣaani (3.1-9)

5. Pmëban kaliint ṭi pfiyaar (3.10-4.8)
6. Pṭanṭ pbaañṣaani na pwul mboṣ (4.9-22)

Pwul mboṣ

¹ Nji Pawulu, i Naṣibaṭi aṇaluṅ nwo nanjañan i Yetu *Krittü, aṭu'ën ndo kaṭup uko wi ubida unwoonunṭ ṭi Yetu Krittü wi ahoṅunṭ, ² dpiitiinṭ, iwi Timote abuk naan i nṅaluṅ. Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittü Ajugun bawulu bnuura na mñaga babot bajoobṭënu uhaaṣ.

Pawulu atëṅṭën Timote

³ Dbeeb maakan Naṣibaṭi i nji kadëmanunṭ jibi bateem naan babiinṭ adëmana na uṣal ujinṭ. Dji kaduka ṭi pñehana utejan na pnak, kaṣë leṣu. ⁴ Dleṣ mnkuul mi nu[☆], aji kaṅal maakan kawinu kahilna kaṭum na mnlilan. ⁵ Dkak aji kaleṣ pfiyaar pi nu panjoonanunṭ. Pfiyaar mënṭ pi pi bi Lowit ateemu ñaaṭ na Ënit naan babiinṭ awoonaan uteek, dfiyaar bnuura kë pawohaṅ ṭi iwi. ⁶ Ukaanṭ kë nji kaleṣanu, iṭij bnuura uṭen wi Naṣibaṭi awuliinṭ wi mpafinṭ iñen. ⁷ Na manjoonan Naṣibaṭi aanwul nja uhaaṣ wi blal, aṭëp ṭëp awul nja uhaaṣ wi mntëṅ, wi bñalad na wi pṭoorandër. ⁸ Wutan keeri kakowa pṭiiniyaan uko wi Ajugun, wutan kakowara nji nwoon nakalabuṣ pa ul ; hajan na nji pa *Uṭup Ulil Unuura, mnhina mi Naṣibaṭi manṣë

☆ 1:4 Natenan ṭi Ulemp 20.37.

mando kaţenku. ⁹ Naşibaţi abuuranuŋ nja abot adu nja ŋwo biki nul. Kë uko mënţ uşë wo uunwoona  i udo wi nja, uwoona  i m aga mi Naşibaţi aţepnuŋ  i Yetu *Krittu awul nja. Ado bi şala şal undiimaan ji abi ado kapaş umundu aji a aga nja, ¹⁰ mn aga mënţ en mamp en awinana h nkuŋ  i ubi wi Yetu Krittu nabuuran nja. Ul awatuŋ pkeţ abot aţ pna  i U up Ulil Unuura adiiman ubida wi mnto. ¹¹ Naşibaţi a u' en k  nwo nanja an anjaan a up kabot kajukan U up Ulil Unuura. ¹² Uko waŋ ukaan k  nji kahaj h nk, aş  wo m nkkowa  iki dme bnuura Yetu Krittu i nfiyaaruŋ abot ame k  ahina ka ijan bnuura uko wi ahankanaanuŋ te unuur uweek wi akluŋ kabi. ¹³ Doon ka aş bnuura ŋ up ŋnuura ŋi itiinknuŋ  i nji, m baan ŋa na pfiyaar na u al yi nyeenknuŋ  i Yetu Krittu. ¹⁴  ijaan bnuura uko unuura wi ahankaniin, wi *Uhaaş wi Naşibaţi unwoon  i nja uk tenkiin i ijan.

¹⁵ Jibi imeen, ba aan bti biki u aak wi Atiya bawutanaan, Figel na Hermogen bawo  i bukuŋ m n an.

¹⁶ D ehan Ajugun a aga biki katoh ki Onetifor  iki at   enaan ŋyaaş ŋtum abot awo aankowaa wi batuhnun. ¹⁷ Wi abanuŋ du Rom, a  p   p ataman  i pla' en te adoo awin en. ¹⁸ D ehan Ajugun a agi'a  i unuur ubaa şaani. Ime kak bnuura jibi a  nkuŋ

wi ŋwoon du Efet.

2

Mnhaj mi nalempar Krittu

¹ K  iwi abuk naan, tamaan ijejna mnt n mi nu  i bnuura bi Yetu *Krittu akwuliin. ² Itiink uko wi njukanuŋ  i kadun ki ba aan batum, kaan ijukan wa ba aan biki baha un, banhiluŋ kajukan wa kak bandukiin.

³ Hajan na nji ji nangoli nanuura i Yetu *Krittu. ⁴ Nin  aan alon anwoon  i pngoli aanji nooran uleef na iko yi ba aan banwoon baanwo bangoli woli a al kalempar bnuura naweekul. ⁵ K  h nk kak di di uwoon  i p i,  aan aanji yeenk katuum woli aant i jibi bajakuŋ. ⁶ K  h nk kak di di najaar anlempun bnuura ajaan aka na pyeenk kafah kateek ki uko wi akitun. ⁷ Şalan bnuura uko wi nji n upiin, Ajugun a  nku ika u al umeeni iko bti.

⁸ Leşan Yetu *Krittu ana iin  i pkeţ, amp nnun  i pntaali pi *Dayi  naşih ; *U up Ulil Unuura m n  wi wi nji ka upuŋ ba aan. ⁹ Wul ukaan k  nji kahaj adoo tanana ji nado bu aan. K  u up wi Naşibaţi uş  wo uuntananaa. ¹⁰ Ukaan k  nji kamiir iko bti pa ba aan bandataniin bahilna bayeenk mbuur mi Yetu Krittu akwuluŋ baka na mnd m te mnto. ¹¹ Ba aan bti bawo kate u up wi,  iki ujoonani :

Wi ŋke un na *Krittu, ŋluŋ kaka ubida na a.

12 Woli ñmëban aliint, ñlun kaših na a.

Woli ñpoka, ul kak alun kapok nja.

13 Woli ñdeka kafet, aji wohana nja kamëban nja, aanhil kalaŕ uleeful.

Pgut na bajukan baŕilan

14 Wutan kaŕaňan pdo kalešan baňaan iko yi, kaŕup ŕi kadun ki Naŕibaŕi kē bawo kawut pñom pwaan udooni ŕi uko wi ñŕup ñajakun, panjaan paneeman ŕaň banjaan batiink pa. 15 Tamaan inaŕ ŕi kadun ki Naŕibaŕi ji ñaan anlempun bnuura, nalemp anwoon aankowaa, ankjukanun bnuura uŕup wi manjoonan. 16 Kē ñŕup ñanwoon ñaanka udooni, ñanwoon ñaanlil Naŕibaŕi, lowan ña. Banwoon ŕi ña baji balowa low Naŕibaŕi pya. 17 Nŕup ñi baka ñaji ñatoka tok pya jibi ujad ujaan udēma dēm pya. Himene na Filet bawo ŕi bukuñ mēňan : 18 bapok manjoonan wi baŕupun aji Naŕibaŕi ado bi naŕan baňaan ŕi pket, apēnan hēnk baňaan balon ŕi pfiyaar pi bafiyaarun. 19 Kē uŕup wi Naŕibaŕi uŕē naŕ aliint ji plaak pi bajaan baniwna, kē bapiit ŕi plaak mēň aji : « Ajugun ame baňaan banwoon biki nul » akak aji : « Ñaan anjakun aji awo i Ajugun awo kadek kafet iko inwoon iinwo itool. »

20 ŕi katoh kaweeke uunji uka ŕaň iko ideeni na idaani yi uwuuru kēme yi untaam, uji uka yi babomanaani imul

na yi ufuuŕ ; ilon iji iwo yi bayaanŕ, ilon kawo pa iko yi ñnuur bti. 21 Woli ñaan apēn ŕi iko iŕop yi nŕiiniyaanun aji wo ji iko yi uwuuru kēme untaam. Ayiman pa Ajugun, aji lempara bnuura, ahinan pdo iko inuura bti.

22 Lowan unoh wi kpoŕ itaman ido kala pwo natool, pfiyaar, unal na pwo bnuura na baňaan. Doon iko mēň na baňaan banjaan badēman Ajugun na uhaaŕ ujinŕ. 23 Pēnan ŕi blaŕar banwaanun udooni, ime kē baji baŕij pñom. 24 Kē ñaan anŕaan awo nalempar Ajugun aŕē wo kalow pñom, awo kaŕēp ŕēp kaňal baňaan, kahil pjukan, kahil kamiir. 25 Awo kaŕiini na banklaŕulun na ñŕup ñnuura kahaŕ kē ulome Naŕibaŕi aŕen baka baŕelēŕ ñhaaŕ ñi baka, ado baka bame manjoonan. 26 Bakak wal mēň na ñŕal ñi baka kapēn ŕi bŕaaw bi *Untaayi Uweek umobun baka, kē bawo ŕi pdo uko wi unalun.

3

Ñnuur ñbaañŕaani

1 Dňal ime kē ŕi ñnuur ñbaañŕaani, ñwal ñtam ñalun kabi. 2 Baňaan balon balun kado kaŕal ikow yi baka ŕaň, kaňal itaka, kawo bahomp, kadēman ñleef ñi baka, kakar katim ki Naŕibaŕi, kapok ptiink bajug baka, kapok pleŕ baka, kabeeh iko yi Naŕibaŕi. 3 Balun kadēnēŕ ñhaaŕ, kawo baankňaga, kakuutar, kawo baankhil pŕoorandēr, kaňoonk,

kabot kapok uko unuura. ⁴ Bañaan mēnt baluŋ kado kaguurad, kamēnaŋ, kawo bahomp baweeek, kaŋal unoh kapel pŋal Naŋibaŋi. ⁵ Baji bawo ŋi bdiŋ ji bañaan banŋogun Naŋibaŋi kaŋe poka du meeŋ. Lowan bañaan mēnt. ⁶ Balon ŋi baka baji baneej du itoh kaguur baat banwiŋŋun nŋal, bantumuŋ ipekadu, kē iko itum yi nleef ŋi baka nŋaluŋ iktoŋ baka. ⁷ Baat mēntan baji bawo ŋi pjuk kaŋe wo baanji bahil nin pme manjoonan. ⁸ Jibi Yanet na Yambret* babiin alaŋ tfa Moyit, hēnk di di bañaan mēnt bakluŋ kalaŋ manjoonan. Bawo bañaan biki nŋal nŋaŋopun, bawo bañaan banwoon baanhil kafiyaar Yetu *Krittu. ⁹ Kē baŋe wo baanhil kaya kadun ŋi kaguuru, ŋiki bpēn bi baka baluŋ kawinana ŋi kadun ki bañaan bti jibi bi Yanet na Yambret babiin awinana.

Bnuura bi Ulibra wi Naŋibaŋi

¹⁰ Kē iwi, iwin bnuura pjukan pi naan, ame jibi nwoon, iko yi nŋaluŋ pdo, jibi nfiyaaruŋ *Krittu, iwin kē dmiir, dnal bañaan akuŋ amēban aliint. ¹¹ Ikak awin wi bañaan baknooranaanun, ahajanaan du Antiyoka, na Ikoniyoum na Littra*. Mnhaj mnhoŋ mi mi bawoon baan-hajanaan da? Kē Ajugun aŋe pēnanaan ŋi ma bti. ¹² Kē

ñaan andoli anŋaluŋ ptaŋ Yetu *Krittu, baluŋ kahajana. ¹³ Kē baŋaaruŋ awo bañaan baŋot na banjaan baŋilan, babi kaduka duka ŋi pdo buŋaan, kawo ŋi pguur bañaan kabot kaguur nleef ŋi baka.

¹⁴ Kē iwi, uko wi ijukuŋ abot adinan aji ujoonani mēbaan ŋi wa, wi imeen ŋaaruŋ anjukaniin wa. ¹⁵ Wi iwoon napoŋ te hēnkun ijuk ame *Ulibra wi Naŋibaŋi, wul uhiniin kawulu uŋal untuŋa unktjiin ibuur wi ifiyaaruŋ Yetu *Krittu. ¹⁶ Iko bti impiitun ŋi Ulibra wi Naŋibaŋi iwoona du a. In-uura pa pjukan nja uko unwoon manjoonan, kaŋan nja, kadiiman nja bgah wal wi ndoluŋ buŋaan, kajukan nja pwo batool. ¹⁷ Hēnk di di ŋaaruŋ anwoon i Naŋibaŋi akyeenkun ŋi uhaaŋul iko bti yi anumiin kadolna iko bti inwoon inuura.

4

Iko ilon kak yi Timote awoon i kado kado

¹ Yetu *Krittu aluŋ kawinana ji naŋih kawayeŋ bajeb na bankeŋun, aluŋ kabi kaŋih. Ukaaruŋ kē nji kakooŋu ŋi kadun ki Naŋibaŋi na ki Krittu mēnt; ² ŋupan bañaan uŋup wi Naŋibaŋi, baŋale pte wa kēme woli baannali ktamanaara taman. ŋiiniin na bandoluŋ buŋaan ibot inoman na banjubanuŋ, tēntēnan bañaan ŋi pdo bnuura, doon uko

* **3:8** Yanet na Yambret: Balon baŋal kē bañaan mēnt bawo bado dayaamu biki Ejiptu : Natenan ŋi Ppēn 7.11, 22 na 9.11. **3:11** Natenan ŋi Ulemp 13.14-52; na ŋi 14.1-20.

mënt na kamiir kaweeek pa pjukan baka. ³ Na manjoo-nan wal ubi wi bañaan ba-woon baankak atiink pjukan pnuura, bado kaşaş iko yi nleef ni baka njanalun, kawo na bajukan başum bankşupun baka uko wi banalun ptiink şań. ⁴ Baankak anjal ptiink manjooan, babaa şep şep katiink iko inwoon iinwo manjooan. ⁵ Iwi kē işē wo i kaşoorandēr şi iko bti yi ikdolun, jaan kmiir şi wal wi mnhaj, tamaan ido kaşup *Uşup Ulil Unuura, ido kado ulemp wi nu jibi uwoon kadolana bti.

⁶ Kē nji, bado bi tulēn jibi bajaan batul poot pi pgur, wal wi naan wi pkeş udo bi kaban ban. ⁷ Dgutan ugut unuura, dba pti, dmēban şi pfiyaar pi nfiyaarun Yetu *Krittu. ⁸ Uko unduki'aanun hēnkun uwoon pyeenk utepi wi űaan natool ajaan afuşa. Utepi mēnt, Ajugun, nawayēş natool aklun kawulēn wa şi unuur wi aklun kawayēş bañaan. Kē mēnt nji aloolan şań kayeenkun wa, bañaan bti banjalulun ayoonk ubi wi nul bayeenk wa.

Iko yi Pawulu anjalun bañaan bado

⁹ Faraan ibi du nji, ¹⁰ şiki Demat şi pñal iko yi umundu wi, adukēn aya Tetalonika, kē Kreşent aya Galatiya, Titut kē aya Dalmatiya. ¹¹ Luk şań adukiin na nji. Dolan Markut abi na iwi şiki dnumi'a maakan şi ulemp wi naan şi. ¹² Dyil Tişik du Efet. ¹³ Woli

ilun abi, ktijen bayeti bi naan bi ndukun du uko Karput du Trowat, na nlibra, işē iwut nin kaşilma ni babomanaanun injan. ¹⁴ Alektandēr naşak adolēn buşaan maakan ; Ajugun alun kaluka ulemp mēnt. ¹⁵ Lipariin iwi şi ulefu, şiki abi pok maakan uşup wi njjukanun.

¹⁶ Byaaş bteek bi bak-wayşaanun, nin alon aambi bi aşok na nji, badukēn bukal bti. Dñehan Naşibaşi awut kafēn baka uko mēnt! ¹⁷ Kē Ajugun aşē wo şi kafet naan awulēn mnhina mi pşup uşup wi nul bti, bañaan banwoon baanwo bayuday bti bahilna batiink wa. Kē hēnk di di abuuranaanun şi pkeş. ¹⁸ Ajugun alun kabuuranaan şi iko iwuşaan bti yi banalun pdolēn, kańooşēn bnuura du pşih pi nul du başi. Mndēm manwo şi a te mnto. Uwo han.

Pwul mboş pbaañşani

¹⁹ Wulaan bi *Pritiliya na Akila mboş, na biki katoh ki Onetifor.

²⁰ Erattut aduka du ubeeka wi Korint, kē nduk Trofim du ubeeka wi Milet şiki amaaki.

²¹ Tamaan ibi ji ujonş ubi udo kajun. Ewubulut awulu mboş, na Pudeent na Linut na Klodiya na banfiyaarun bti.

²² Dñehan Ajugun awo na iwi, dñehan awulan an bti bnuura bi nul!

Uṭup wi Pawulu apiitun Tit

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun Tit. Tit mēnt aanwo nayuday aṣe bi kak afiyaar Krittū aji gakandēr na Pawulu. Pawulu apiita kakaarta kē kaṭenka du Kret di abiin aduka, aji ado katen ulemp wi pntuk pi banfiyaarun Krittū panwoon da. Kakaarta ki kaṭiiniyaan iko iwajanṭ inknooranun Pawulu ṭi pntuk mēnt. Uteek uwo kē Pawulu aleṣan Tit jibi ṅaan i baṭuun ṭi kadun ki pntuk pi banfiyaarun awoon kawo. Apiit aṭup uko waṅ, ṭiki awin mnwo mnwuṭaan mi baṅaan baṭum ṭi biki Kret bawoonaanun. Utēbantēn uwoon kē akak aṭup Tit ajukan baṅaan biki da mnwo mi kawuun kandoli kawoon kawoonaan. Bantohi biinṭ na bantohi baaṭ (banwoon kak kajukan baaṭ banwoonun bampoṭi), baṭaṣa na bajuuk ṭi ulemp. Abaaṅṣaan aṭup Tit jibi ṅaan anfiyaarun Krittū awoon kawo. Awo kawo ṅaan anwoon aanji ṅal pla bṭup, kado pnoh na baṅaan kalow bkujar, pṅom, bpaṭṣēr ṭi pntuk pi banfiyaarun.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ na pñehan Naṣibaṭi (1.1-4)

2. Pṭaṅ banwoon ṭi kadun ki pntuk pi banfiyaarun (1.5-16)
3. Pṭaṅ banfiyaarun Krittū (2.1-3.11)
4. Pwul mboṣ pbaaṅṣaani (2.1-3.15)

Pwul mboṣ

¹ Nji Pawulu, nwoon nalempar Naṣibaṭi, dpiitiin iwi Tit, dwo kak *nanjañan i Yetu *Krittū kahilna kaṭup uṭup unṭaanun na pfiyaar pi biki Naṣibaṭi adaturun na kame kanjoonanun kanjaan kaṭij baṅaan baṅog Naṣibaṭi. ² Mnhaṭ mi ubida wi mnṭo manwoona ṭi iko mēnt. Ubida mēnt, Naṣibaṭi anwoon aanji ṭilan ahoṅun wa undiimaan wi apaṣun umundu. ³ ṭi wal wi adaturun, Naṣibaṭi nabuuran nja awul uṭup wi nul aji nṭup wa baṅaan. ⁴ Dpiitu, iwi abuk naan na manjoonan ṭi Yetu Krittū i ṅfiyaarun nja bti. Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittū ambuuranun nja bawulu bnuura babot bajoobṭēnu uhaaṣ.

Ulemp wi Tit du Kret

⁵ Kē nṣe duku du Kret ihilna ibaañeṣ ulemp undukiin, idat baṅaan bankwoon bantohi biki banfiyaarun ṭi ṅbeeka bti jibi njakiin ido. ⁶ Nantohi i banfiyaarun awo i kawo ṅaan i nin aloṅ awoon aanka uko uṭup ṭi a, awo kaniim ṅaaṭ aloolan kaliṅ ṭi a, babukul bawo kafiyaar Yetu *Krittū, baanwo kawo ṭi iko iwuṭaan abot awo kado kate.

⁷ Na manjoonan naweek i banfiyaarun awo namali i Naşibaţi ukaan k  awo i kawo  naan i nin alon awoon aanka uko u up  i a, aanwo kawo nahomp, k eme natar udeeb, nakuj, nanjal ugut, aanwo kawo naguрад  i uko wi itaka. ⁸ K  a e wo i ka ep  ep kawo  naan anjaan ayeenk ba naan bnuura, anjalun pdo bnuura, aka u al, awo natool, a a  Naşibaţi, abot a ijan uleeful. ⁹ Awo kam ban u up unjoonanun wi Naşibaţi jibi bajukanun wa kahilna kado ka an ba naan na pjukan pnuura, kabot kadiiman bankla un u up m n  k  baanfanji.

¹⁰ Na manjoonan, batum  i ba naan biki Kret baanji bate, atum b up abot aji baguрад. Bayuday banjakun aji ba naan bawo i kawala kat mp bawoonun han. ¹¹ Iwo i kado baka bad t itum! Baji batok n al ni itoh ip b wi bajaan bajukan baka iko inwoon iinwoo kado kajukan. ¹² Uka  iin  alon i Kret, najukan naweek, andoon aji : « Biki Kret bawo ba ilan baweek, banot ji nko ni u eeh, awo bap ra banfeerun. » ¹³ Uko wi a upun ujoonani, ukaan k  iwo ka oman na baka bnuura bahilna baliint  i pfiyaar, ¹⁴ bawut ka a  n up njanwoon njanwo manjoonan ni bayuday balon na iko yi ba naan bandekun manjoonan kaf  bajakun aji ba naan bawo i kado. ¹⁵ Iko b i iji iwo ijin   i kadun ki Naşibaţi

pa ba aan banwoon bajin , k  nin uko ulon u e wo uunji uwo ujint  pa ban opun banwoon baanjal pfiyaar. N al na n aa  ni baka n a opi. ¹⁶ Baji baji bameen Naşibaţi ka e diiman  i mnwo mi baka k  bapoka : bawo ba aan banjaan bado iko in opun maakan, banwoon baanji bate, banwoon baanhil pdo nin uko ulon unuura.

2

Hum di Tit awoon kado kajukan?

¹ K  iwi Tit, i e wo kajukan uko untaanun na pjukan pnuura. ²  iiniin na ba af iji na baka bawo ka ijan n leef ni baka, kawo ba aan bantiinkaniin, banka  n al, bawo kam ban kaliint  i pfiyaar Yetu,  i p al ba aan na  i kamiir. ³  iiniin kak na ba  baweek iji na baka, mnwo mi baka manwo kalil Naşibaţi, bawo kalow bkuutar, kawut pjotan poot kadun, ka e kado kajukan iko inwoon inuura. ⁴ Woli bado han, bajukan ba  banhojun p al bayin baka na babuk baka, ⁵ pwo na n al, pjint  n aa , pdo kalemp  i itoh yi baka, pjoob ikow, p iink bayin baka, ba aan bawutna kala  u up wi Naşibaţi. ⁶ K  h nk kak di di n alun i iini na ba a a iji na baka ba oorand r. ⁷ K  iwi  i uleefu i e wo kado kado bnuura  i iko b i batenna  i iwi. Doon kajukan na uha  ujint , pjukan pankndoon ba aan bado katiinku. ⁸ N up

ɲi nu ɲawo i kawo ɲtool, ɲi nin ɲaaɲ awoon aankhil plaɲ, banklaɲiɲ bahilna bakowa, bawo baankka nin uko uwuɲaan uɲup ɲi nja. ⁹ Jakan na balempar baɲaaɲ bado katiink biki baklemparuɲ ɲi iko bti, bado kalemp bnuura bawut kado kalaɲ baka. ¹⁰ Baanwo kado kakiiɲ baka, bawo kawo baɲaaɲ biki bafiyaaruɲ bnuura. Hɛnk, ɲi iko bti yi bakdolun pjukan pi Naɲibaɲi nabuuran nja paji panuura ɲi kɛɲ ki baɲaaɲ.

Pwinana pi bnuura bi Naɲibaɲi

¹¹ Naɲibaɲi adiiman nja bnuura bi nul, awul nja ba kahilna kabuuran baɲaaɲ bti. ¹² Bnuura mɛntɲ baji bajukan nja pwut iko inwoon iinlil Naɲibaɲi na iko iwuɲaan yi ɲleef nja ɲaɲaluɲ. Hɛnk ɲhilan pwo na uɲal, kawo baɲaaɲ batool, kado iko inliluɲ Naɲibaɲi ɲi mboɲ, ¹³ kayoonkna unuur wi mnlilan wi ɲhaɲun, wi Yetu *Krittu Naɲibaɲi naweek i nja, anjaan abuuran nja akbiɲ na mndɛm mi nul. ¹⁴ Awuluɲ uleeful kahilna kapɛnan nja ɲi buɲaan bti bi ɲjaan ɲdo, kajinɲan nja kado nja ɲwo baɲaaɲ biki nul, banjaan baɲal pdo iko inuura. ¹⁵ Kɛ hɛnk di di iwoon kado pdiim : kaɲup, kakooɲ, kaɲoman. Kdinan nin ɲaaɲ abeehu.

3

Hum di banfiyaaruɲ ba-woon kawo?

¹ Hɛnkuɲ leɲaan banfiyaaruɲ iji na baka bado katiink banwoon ɲi pɲih bti, bawut kapataɲa badoki babi naɲ naɲ ɲi pdo iko inuura bti. ² Jakan na baka bawut kakuut nin ɲaaɲ, batiinkar, bajoob ikow, bawo bnuura na baɲaaɲ bti. ³ Nja kak ɲbi wo ɲfa baɲaaɲ banwoon baanwo na ɲɲal, banwoon baanji bate, banneemuɲ, kɛ iko iɲop na iko iwuɲaan indoli yi ɲleef ɲi nja ɲaɲaluɲ kɛ iktɔɲ nja, ɲbi wo ɲi mnɲot na pɲeebar iko, ado iko yi baɲaaɲ baksoornuɲ nja, aɲoorad ɲi ptoof pi nja. ⁴ Kɛ wal wi Naɲibaɲi nabuuran nja adiimanuɲ nja bnuura bi nul na jibi aɲaluɲ baɲaaɲ, ⁵ abuuran nja. Mɛntɲ iko itool yi ɲɲaluɲ aji ɲdoo ikaan, mnɲaga mi nul ma. Aɲɛpna ɲi *uhaaɲ wi nul ajinɲan ɲhaaɲ ɲi nja, ado nja kɛ ɲwo baɲaaɲ bahalu. ⁶ Aɲɛpna ɲi Yetu *Krittu nabuuran nja awul nja uhaaɲ mɛntɲ akɛɲan. ⁷ Krittu awulun bnuura bi nul ado kɛ ɲwo baɲaaɲ batool ɲhilna ɲhaɲ kɛ ɲka ubida wi mnɲo.

⁸ Baɲaaɲ bti bawo kate uɲup wi ɲiki ujoonani, kɛ nɲal iɲup baɲaaɲ bnuura, banɲuun mnhaɲ mi baka ɲi Naɲibaɲi bahilna baɲu kabaɲ ɲi pdo kado iko inuura. Uko mɛntɲ uwoon uko unnuuriɲ pa baɲaaɲ abot aɲɛnk baka. ⁹ Kɛ iɲɛ wo kapɛn ɲi bɲup bɲum banwaanuɲ udooni, na pɲiiniyaan jibi mnɲini manyeenkiiruɲ, na pɲom na blaɲar ɲi uko wi *bgah bi Moyit. Iko mɛntɲ iwaan udooni abot

awo iinji iṭij nin uko ulon unuura. ¹⁰ Woli ñaaṅ alon aṭij bpulad ṭi ptoofan, ṭiiniin na a uyaaṣ uloolan ikak iṭiini na a utēbanṭēn. Woli aanṭañani, lowaana, ipēnana ṭi iko bṭi, ¹¹ ime kē awo ñaaṅ anwuṭuṅ uṣal, pekadu di ajaṅ ado dadiiman kē aduknaanaa.

Iko ibaañṣaani yi pdo

¹² Wal wi nji kayiluṅ Artemat kēme Tişik, iwo kataran kabi du nji du Nikopolit, dul di di njakuṅ aji dwo ṭi wal wi ujonṭ.

¹³ Tamaan iṭēnk bi Fenat name bgah na Apolot bahilna bayaanṭ, bawut kawaṅ nin uko ulon.

¹⁴ Bayiṭ nja ṭi *Krittu bawo kajuk ptaman maakan ṭi pdo iko inuura, nin ñaaṅ alon awutna kawaṅ uko wi anumiiṅ unuur undoli, hēnk baankwaanṅ udooni.

¹⁵ Bañaaṅ banwoonṅ na nji bṭi bawulu mboṣ. Wulan mboṣ banfiyaaruṅ bṭi abot aṅal nja.

Dñehan Naṣibaṭi awulan an bṭi bnuura bi nul.

Uṭup wi Pawulu apiitun Filemon

Uṭup ujuni

Ulbra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun Filemon nanohul. Niiṅ mēṅ awo i ubeeka wi Kolot, awo ṅaan ammeetaniin du ubeeka mēṅ. Abi tiink kē Pawulu akṭup Uṭup Ulil Unuura kē abi fiyaar fiyaar ṭi dko mēṅ akak aṭaṣ bgah bi Krittū. Abi ka ṭi bajuuk ṭi ulemp biki nul ṅiint alon i katim kawoon Onetim ambiin aṭi abuur. Wi ayaan aya ayit na Pawulu du dko di awoon du ukalabuṣ, kē aṭupa Uṭup Ulil Unuura unjaan uṭiiniyaan uko wi Yetu Krittū. Wi wi aṣaan afiyaar Krittū. Pawulu apiit Filemon kaji na a amiir Onetim. Kē Onetim ṭi uleeful aṅooṭun kakaarta ki Pawulu apiitun. ṭi bgah bi wal mēṅ, Filemon ahina lah kado Onetim uko wi aṅalun kēme kafinṅa. Pawulu akooṭa ṭi kakaarta ki aji na a awut kajej Onetim ji najuuk ṭi ulemp ambiin abuur. Ajaka ayeenka bnuura ṭiki hēṅkuṅ awo ṭi ploolan na Krittū.

Hēṅk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1-3)
2. Pawulu abeeb Naṣibaṭi ṭi uko wi Filemon (4-7)
3. Pawulu akooṭ Filemon ṭi uko wi Onetim abuurun (8-22)

4. Pwul mboṣ pbaañsaani (23-25)

¹ Nji Pawulu i ulemp wi Yetu *Krittū uṭuun kē nwo ukalabuṣ, na Timote ayiṅ nja ṅkpiitiin, iwi Filemon i ṅmaganun injaan klemp ulemp utēṅ wi nun. ² Npiit kak Apifiya ṅaaṭ ayiṅ nja na Arkip anjaan agutan na nja, na banfiyaarun Yetu Krittū bti aji bayitiir du katohu. ³ Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittū Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṭenan ṅhaaṣ.

⁴ Nyaaṣ bti ṅi njaan kañehan dji kaleṣu kaṣē beeb Naṣibaṭi i njaan kadēman ṭi uko wi nu. ⁵ Dtiink kē baktiiniyaan jibi ifiyaarun Ajugun Yetu na jibi inṅalun banwoon biki nul bti. ⁶ Dñehan Naṣibaṭi ado pfiyaar pi iṭokuṅ na nja pado kalemp, ihilna ime iko inuura bti yi ṅkaan ṭi ubida na *Krittū. ⁷ Iwi ayiṅ naan unṅal wi nu udo kē ṅlilan maakan, kē uhaaṣ naan ubot aṭooro, wi ijaan ktēṅṅen banwoon biki Naṣibaṭi.

⁸ *Krittū aṭenēn kē ṅhil pṭu'lu pdo uko wi ṅji kahepariṅ. ⁹ Kē nji Pawulu naṭaf i ulemp wi Krittū uṭuun kē nwo hēṅkuṅ nakalabuṣ kē ṅṣē ṅehanu ṅehan uko wi ṭi unṅal wi ṅkaan pa Krittū. ¹⁰ Dñehanu uko mēṅ pa ankakuṅ abuk naan ṭi Krittū wi nwoon ukalabuṣ, Onetim* i ṅji kaṭiiniyaanun hēṅk. ¹¹ Aambi kaaru udooni, kē hēṅkuṅ aṣē

* 1:10 Onetim : Dawoon annumaniin, ankaan udooni.

kaarun udooni maakan nja batëb bti.

¹² Dkakanu a, kë uşë wo wo ji uhaaş wi naan wi nji kawuliin. ¹³ Ddoo ɲal lah kaduka na a, awooru ɲi ado kaɲënkën, wi *Uɲup Ulil Unuura uɲuunj kë nwo ukalabuş. ¹⁴ Kë nşë ɲal kayoonk idinanaan uko mënt, uko unuura wuɲ uwutna kawo ji dkitu kit iñen. Dɲal upënnna ɲi uhaaş wi nu. ¹⁵ Ulome nawayşër na Onetim ɲwal ɲntiinku, aşë bi ahil akak du iwi naɲo te mnto. ¹⁶ Aankkak du iwi ji ñaan i bajaan bajuukntën ɲi ulemp ɲañ, apel hënkunj ñaan i bajaan bajuukntën ɲi ulemp, awo hënkunj ayiɲ nja i ɲmaganun. Dmagana maakan na manjoonan, kë iwi, iwo kamagana kapelën, ɲiki awo nalemparu abot awo ayiɲu ɲi Ajugun. ¹⁷ Jëm pfiyaar Yetu pado kë nwo ayiɲu, keeri imëbana ji nji ɲi uleef naan. ¹⁸ Woli adolu uko ulonj unde'iinj këme aɲeɲu uko ulonj, kɲupën, nji kalunj kaluku. ¹⁹ Nji Pawulu kapiitiinj na kañen naan, nji kalukiinj. Mënnjal pleşanu kë iwi idoo ɲeɲtën : nji dkaanj kë ika ubida ɲi Yetu *Krittü. ²⁰ Aa, iwi ayiɲ naan tenan ɲi Ajugun idolën uko wi nñehaniinj, tenan kak ɲi unjal wi Krittü iwalanaan uhaaş. ²¹ Dfiyaar bnuura wi nji kapiitiinj kë idinan uko wi nhepariinj. Ddoo me kë idoo do kapelan uko wi nhepariinj.

²² Kaan ido kabomanaan meet, dfiyaar kë pñehan pi

nakñehanunj Naşibaɲi paɲu bakakanaan hënkunj ɲi iñeen yi nan.

²³ Epafrat i ulemp wi Yetu *Krittü uɲuunj kë awo ukalabuş na nji, awulan mboş, ²⁴ ul na bi Markut Arittarkut, Demat na Luk banjaan balemp na nji. ²⁵ Dñehan Ajugun Yetu Krittü awulan bnuura bi nul ɲi ɲhaaş.

Uṭup wi bapiitun Bahebĕrĕ

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki bapiitun bayuday bankakun afiyaar Krittū. Ŋnaan ampiitun ka aammeetanaa, kĕ uko wi baṣaan ame bnuura uwo kĕ ampiitun ka ame bnuura Ŋlibra ŋi Naṣibaṭi, ṭiki ṭi ṇul ṇi ṇi ajaan atenna kadiimanaan baka manjoonan. Babi hajan ṭfa maakan banfiyaarun Krittū bateek kĕ badoo ji bamena. Uko mĕnṭ ukaan kĕ Ŋnaan ampiitun hĕnk apiit baka kaji na baka bamĕban baliint, bawut kapĕn ṭi pfiyaar pi bafiyaarun. Du unjon, Naṣibaṭi abi do bhoṅar na bayuday. Abi ji na baka woli Ŋnaan ajubani, bafiṅ ulimariya kaṭeṅan, Naṣibaṭi kaṣĕ miir Ŋnaan mĕnṭ pjuban pi nul. Kakaarta ki kaṭup kĕ bhoṅar bhalu bi Naṣibaṭi adolon na baṅnaan banfiyaarun Abukul bapel bteek. Uko wi Yetu Krittū adolon pa baṅnaan bajĕn upel wi ṅwanjut na Moyit na Aaron na Yotuwa badolon. Yetu awoon unkaneel umpoṭi wi Naṣibaṭi unṭeṅanun kapĕnanaan ipekadu yi baṅnaan bti. Ŋnaan ambuurun afiyaara aankak anuma pfiṅ ulimariya pa pekadu di nul. Naṣibaṭi amiira pekadu di nul.

Hĕnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Abuk Naṣibaṭi awo Ŋnaan naweek (1.1-3)

2. Yetu adĕm apel ṅwanjut (1.4-2.18)
3. Yetu adĕm apel Moyit na Yotuwa (3.1-4.13)
4. Yetu awoon naṭeṅan naweek (4.14-7.28)
5. Yetu abi na bhoṅar bampelon bteek (8.1-9.22)
6. Bṭeṅan bi Yetu bawo bloolan akuṭ awo bbaaṅṣaani (9.23-10.31)
7. Balon ṭi banfiyaarun biki ṭfa (11.1-40)
8. Nawulĕn ṅwo ji Yetu (12.1-13.17)
9. Pṅehan Naṣibaṭi (13.18-19)
10. Pwul mboṣ (13.20-25)

Uko wi Naṣibaṭi aṭĕpnun ṭi abukul aṭup

¹ Naṣibaṭi aṭĕpna ṭfa ṭi *baṭuparul ṅyaaṣ ṅṭum ado kĕ badoo iko itum aṭiiniyaan na bateem nja. ² Kĕ ṭi ṅwal ṅbaaṅṣaani ṅi ṅwoon ṅi aṣĕ ṭĕpna ṭi Abukul aṭiini na nja. Abukul mĕnṭ i i adaton ado kĕ aka iko bti, ṭi ul i i aṭĕpnun kak apaṣ baṭi na mboṣ. ³ Abukul awoon bjeehi banjaan badiiman mndĕm mi nul, ul ajaan adiiman uko wi awoon na manjoonan. Ul amĕbanun iko bti yi apaṣun na uṭup wi nul unwoon na mnhina. Ajinṭan baṅnaan ṭi ipekadu yi baka aṣĕ ya aṭo du kaṅen kadeenu ki Naṣibaṭi du baṭi.

Mndĕm mi abuk Naṣibaṭi mampelon mi ṅwanjut

⁴ Mndĕm mi Abuk Naṣibaṭi mampel maakan mi ṅwanjut, kĕ hĕnk di Naṣibaṭi awulun katim kampelon ki ṅa. ⁵ Na

manjoonan, Našibaŕi aambaan kajakaara na uwanjut ulonj:

« *Iwi iwoonj Abuk naan,
nŕa di dŕup aji dwo ŕaaŕ?* »[✧]

Kě aambaan kaŕiini ŕi uko wi ulonj ŕi ŕa kaji :

« *Nji dwo Aŕin, ul aŕě wo Abuk naan.* »[✧]

⁶ ŕi wal wi Našibaŕi abiin awo i pyil ŕi umundu Abukul, anwoonj bajeen, aji :

« *Nwanjut bŕi ŕawo kaděmana.* »[✧]

⁷ Kě ŕi uko wi ŕwanjut, upiitana ŕi *Ulibra wi Našibaŕi aji :

« *Našibaŕi ado ŕwanjut ŕi nul kě
ŕawo ji uyook
ado ŕa kě ŕawo ji bdooban-
klaŕŕiinj.* »

⁸ Kě Našibaŕi aŕě ŕiini na Abukul aji :

« *Iwi Našibaŕi, pŕihu pawo pi
mŕŕo,
pŕih pi nu pawo pŕool.*

⁹ *Injal uko unwoonj utool apok
buŕaan,
ukaanj kě nji Našibaŕi i nu
ndatu
awulu mnlilan mampelun
mi banwoonj na iwi bŕi.*
»[✧]

¹⁰ Akak aŕiini aji :

« *Iwi Ajugun, ipaŕunj mboŕ du
ujuni
aboman baŕi na iŕen yi nu.*

¹¹ *Iko měnŕ ilunj kaba,
ilunj kaměn ji imiŕa.*

Kě iwi iŕě duka.

¹² *Ilunj kaŕunj ya ji imiŕa,
ilunj kawohěŕ ya ji imiŕa,
kě iwi iŕě duka jibi iwoonj,
ŕnuur ŕi nu ŕaankba.* »[✧]

¹³ Našibaŕi aambaan kajakaara na uwanjut wi nul ulonj:

« *Biin iŕo ŕi kaŕen naan
kadeenu
te wal wi nji kaŕunj
baŕooradu ŕi ihoŕu uŕěeh.*
»[✧]

¹⁴ Nwanjut bŕi ŕawo wo ŕhaaŕ ŕanklemparunj Našibaŕi. Ayil yil ŕa ŕabi pŕěnk banwoonj i kabuur te mŕŕo.

2

Mbuur mnweek

¹ Ukaanj kě ŕwo biki kaměban bnuura uko wi ŕŕiinkunj, kaŕi ŕlunj ŕneem.

² Na manjoonan, uŕup wi Našibaŕi aŕěpnuj ŕi ŕwanjut aŕup bateem nja uyimani. Naan awoonj aandi pŕiink wa, kěme awo aanŕaŕ uko wi ujakunj, Našibaŕi akoba kakob kantaanunj na pjuban pi baka. ³ Kě hum di di ŕhilunj kabuur kakob měnŕ woli ŕěnji ŕŕiink uŕup wi mbuur mnweek wi Ajugun ŕi uleeful ajunnunj aŕup? Bantiinkunj wa badiiman nja kě ujoonani.

⁴ Našibaŕi akak afaŕan baka, wi adolonj iko iŕonjarěnaan na mlagre mntum abot ado kě *Uhaaŕ wi nul uwul baŕaan uŕěn wi wa jibi anjalunj.

Yetu ajaan aŕij mbuur

⁵ Na manjoonan Našibaŕi aando ŕwanjut ŕaŕih umundu wi akbiinj ppaŕ wi ŕkŕiiniyaanunj. ⁶ Kě hěnk di upiitaniinj ŕi *Ulibra wi nul aji :

[✧] 1:5 Kaŕaam 2.7. [✧] 1:5 2 Famiyel 7.14. [✧] 1:6 Pleŕan 32.43. [✧] 1:9 Kaŕaam 45.7-8. [✧] 1:12 Kaŕaam 102.26-28. [✧] 1:13 Kaŕaam 110.1.

« *N̄aaŋ awo in kē idoo šala?*

**Abuk ñiin̄ŋ awo in kē idoo ʒo ptena?*

⁷ *Iwalana ado kē ŋwanjut ŋapela ŋwal ŋntiinku, idola kē awo na mndēm mnweek,*

⁸ *ĩtu iko bti ʒi ihoʒul uʒeeh*✱.

Wi Našibaʒi aʒuun̄ iko bti ʒi ihoʒul uʒeeh, aanduk nin uko ulon̄. Kē ŋšē wo kakša ŋēndo bi win hēnkuŋ kē iko bti iwo ʒi ihoʒul uʒeeh. ⁹ Yetu i Našibaʒi awalanuŋ ado kē ŋwanjut ŋapela ŋwal ŋntiinku, ŋwina hēnkuŋ kē awo na mndēm mnweek ʒiki ahaj akeʒ. Bnuura bi Našibaʒi bakaan̄ kē akeʒ pa bañaan̄ bti.

¹⁰ Na manjoonan, Našibaʒi andoluŋ iko bti kē iwoo, abot aŋal uwo haŋ, abi ŋal pdo bañaan̄ batum bawo babukul, baʒok ʒi mndēm mi nul. Aʒēpna ʒi mnhaj mi Yetu ahajuŋ adola kē abaañēš ulempul ʒi mboš, aʒij baka mbuur. ¹¹ Kē Yetu, anjaan̄ ajin̄ʒan bañaan̄ ʒi kēš ki Našibaʒi na biki ajin̄ʒanuŋ bašē ʒok bukal bti Ašin baka. Ukaan̄ kē aankowa pdo kadu baka babak ašin, ¹² aʒiini ʒi *Ulibra wi Našibaʒi aji :

« *Dluŋ kaʒiiniyaan katimu ʒi ptoofpi bayiʒ naan dluŋ kadēmanu ʒi kadun ki bañaan̄ batum.* »✱

¹³ Akak aji :

« *N̄ji, dʒu mnhaʒ mi naan bti ʒi Našibaʒi.* »✱

Akak aji :

« *N̄ji wi na bañaan̄ biki Našibaʒi awulnuŋ.* »✱

¹⁴ Hēnk keeri, kē jibi bañaan̄ mēnt̄ bawoon̄ bañaan̄ bajēn, hēnk di Yetu akakuŋ ñaan̄ najēn ji baka, ahilna ʒi pkeʒ pi nul aba na *Untaayi Uweek unkaan̄ mnhina mi pkeʒ. ¹⁵ Bañaan̄ babi wo wo ubida wi baka bti ji bakalabuš, wi baktiin̄ pkeʒ. Abuuran baka wi akeʒuŋ. ¹⁶ Na manjoonan, mēnt̄ ŋwanjut ŋi ŋi aktēnkun̄, aʒēnk ʒēnk babak *Abraham. ¹⁷ Kē hēnk di awoon̄ kakak ñaan̄ najēn ji bayiʒul, kahilna kawo *naših i baʒejan̄ anjaan̄ añaaga abot aji do uko wi Našibaʒi ajakuŋ. Akeʒ keʒ Našibaʒi ahilna amiir ipekadu yi bañaan̄ biki nul. ¹⁸ Kē jibi ahajuŋ, kē bawuuka ajuban, hēnk di ahiniin̄ kaʒēnk biki bakwuukuŋ bajuban.

3

Yetu apel Moyit

¹ An bayiʒ naan nanwoon̄ bajin̄ʒ ʒi kēš ki Našibaʒi kē adatan, natenan keeri ʒi Yetu. Našibaʒi ayila kē awo *naših i baʒejan̄, uko mēnt̄ wi wi ŋfiyaaruŋ akuʒ aʒup. ² Ado iko bti yi Našibaʒi anʒu'uluŋ ulemp mēnt̄ ajakuluŋ ado jibi *Moyit adolan̄ iko bti yi Našibaʒi aʒu'uluŋ pdo ʒi katoh ki nul kanwoon̄ pntaali pi nul. ³ Anniwuŋ katoh adēm apel katoh, kē hēnk di Yetu aʒaŋuŋ na pyeenk mndēm mampeluŋ mi Moyit. ⁴ Katoh kandoli ñaan̄ ajaan̄ aniw

✱ 2:8 Kañaam 8.5-7. ✱ 2:12 Kañaam 22.23. ✱ 2:13 Itayi 8.17. ✱ 2:13 Itayi 8.18.

ka, Naşibaŋi aŋaan aji do iko bti. ⁵ Moyit awo nalempar Naşibaŋi, ado iko yi Naşibaŋi aŋu'ulun pdo ŋi katoŋ ki nul kanwoon pntaali pi nul, ajukan uko wi Naşibaŋi aklun kadiiman. ⁶ Kè Krittü aŋe wo abuk katoŋ i Naşibaŋi aŋuun ŋi kadun ki ka. Nja nŋaan awo katoŋ mēnt woli ŋmēban akuŋ ahaŋ ŋi a, alilan ŋi uko wi nŋaŋun.

Plipara ppok pŋaŋ uko wi Naşibaŋi ajakun

⁷ Ukaan kē, jibi *Uhaaŋ wi Naşibaŋi uŋupun:

« *Woli natiink nŋa pdiim pi nul,*

⁸ *nawutan kadēnētan nŋaaŋ,*

*jibi bateeman babiin ado, adeka kafet unuur wi bakdakulun du *pndiiŋ.* »

⁹ Naşibaŋi aŋiini aji :

« *Du pndiiŋ mēnt, bateeman bado na pten me nihil pdo uko wi njakun, adakēn,*

te bawin iko yi nji ndolun

¹⁰ *nŋsubal iŋeen nŋbaakēr.*

Ukaan kē nji ndeebaŋer pntaali mēnt aji :

“Nŋaaŋ nji baka nŋaji nŋaneeman baka unuur undoli,

baandi pŋaŋen.”

¹¹ *Uko waŋ ukaan kē mmehna, wi ndeebaŋun, aji :*

*“Baankneej nin du dko di nji mbomanun baka aji banoorfēnaan.” »**

¹² An bayit naan, naŋaafaraan alon ŋi an awo na uhaaŋ uwuŋaan, aŋaŋan pfiyaar adoo

low Naşibaŋi anjaan awul ubida. ¹³ Nabaa wo kaŋep ŋep katēŋtēndēr nŋuur bti nŋi naktiinkun pdiimul, pekadu dawutna kaguur nin alon ŋi an adēnētēn uhaaŋul. ¹⁴ Nwo ŋi ploolan na *Krittü na manjoonan woli nŋmēban te ubaaŋŋaani ŋi mnhaŋ mi nŋbiin awoonaan du ujuni. ¹⁵ Jibi nŋupanaŋ:

« *Woli natiink nŋa pdiim pi nul, nawutan kadēnētan nŋaaŋ, jibi bateeman babiin ado, adeka kafet unuur wi bakdakulun.* »*

¹⁶ Na manjoonan in abiin atiink pdiim pi Naşibaŋi aŋe deka kafet? Mēnt baŋaan bti bampēnnun utaak wi *Ejiptu kē *Moyit awo ŋi kadun ki baka i? ¹⁷ Kē bahon biki adeebaŋerun nŋsubal iŋeen nŋbaakēr ba? Mēnt bambiin ajuban akeŋ du pndiiŋ baka i? ¹⁸ Bahon biki amehniin aji baankneej du dko di abomanun baka babi banoorfēn ba? Mēnt bambiin apok ptiinka baka i? ¹⁹ Nwin bnuura kē baambi hil pneej du dko dnoorfēnaani di nul ŋiki bapok pfiyaar.

4

¹ Kahon mēnt ki Naşibaŋi abiin ahon aji bahil kalun kanej du dko di abomanun baka aji banoorfēnaan kahuma da pa nja. Nawulēn nŋdo kaŋi keeri alon ŋi an aduka kafet. ² Nŋiink *Uŋup Ulil Unuura jibi bambiin awo ŋfa du *pndiiŋ batiinkun wa.

Kē uṭup wi batiinkuṅ uṣē wo uunka udooni ṭi baka ṭiki wi batiinkuṅ wa baanfiyaari. ³ Kē nja ṅnfiyaaruṅ, ṅluṅ kaneej du dko di Naṣibaṭi abomanuṅ nja aji ṅnoorfēnaan di aṭiiniyaanuṅ ṭi *Ulibra wi nul wi ajakuṅ ṭi uko wi bateem nja :

« *Uko waṅ ukaaṅ kē mmehna, wi ndeebaṭuṅ, aji :*

“*Baankneej nin du dko di nji mbomanuṅ baka aji banoorfēnaan.*” »[☆]

Kē ulemp wi Naṣibaṭi adoluṅ ṭi ppaṣ umundu uṣē ba undiimaan. ⁴ Bapiit ṭi dko dloṅ di *Ulibra wi nul aji : « *Naṣibaṭi anoorfēn ṭi unuur uṭēnk paaj na uloṅ wi adoluṅ ulempul bti aba.* »[☆] ⁵ Dkak akakalēṣ uko wi Naṣibaṭi aṭupuṅ: « *Baankneej nin du dko di nji mbomanuṅ baka aji banoorfēnaan.* »[☆]

⁶ Bantiinkuṅ uteek *Uṭup Ulil Unuura mēnt, baanneej du dko mēnt ṭiki babi pok ptiink Naṣibaṭi. Kē bañaan baloṅ baṣē hılan te hēnkuṅ kaneej da. ⁷ Uko waṅ ukaaṅ kē Naṣibaṭi abi ṭo ajon, ado unuur uhalu undu'aniin « *nṭa* » wi aṭēpnuṅ ṭi mntum mi *Dayit, aṭup ṅṭup ṅi ndoon abi ṭupan aji :

« *Woli natiink nṭa pdiim pi nul, nawutan kadēnēṭan ṅhaaṣ.* »[☆]

⁸ Woli Yotuwa* ado lah bateem nja kē banoorfēn na manjoonan, Naṣibaṭi aankṭiiniyaan unuur uloṅ.

⁹ Pntaali pi Naṣibaṭi paduka keeri unuur uloṅ wi pnoorfēn ji wi nul. ¹⁰ Nnaan anneejuṅ du dko di Naṣibaṭi abomanuṅ pa pnoorfēn, aji noorfēn noorfēn ulemp wi adoluṅ jibi Naṣibaṭi anoorfēnuṅ ṭi ulemp wi adoluṅ. ¹¹ Nawulēn ṅtaman keeri ṅneej du dko di pnoorfēn mēnt, nin nnaan alon ṭi nja awutna kawo aanneej da, wi akpokuṅ ptiink Naṣibaṭi ji bateem nja.

¹² Na manjoonan, Uṭup wi Naṣibaṭi uwo ujeb, uka mn-hina, abot ajul apel kakej ki ṅde ṅtēb. Uko wi aṭupuṅ wuṅ uji ufal te kadoo ban du uhaaṣ na uṣal meet, kaneej te du dko di imoh iyitiiraanuṅ na du imoh meet ; uji uten iko yi nnaan najēn aṅaluṅ na yi aṣaluṅ du uhaaṣul. ¹³ Nin nnaan aanhil kamena Naṣibaṭi, iko bti iji ipēn kawinana ṭi kēṣ ki nul ; ul i ṅwoon kaṭup uko wi ṅdoon.

Krittu naṣih i baṭeṅan naweek i nja

¹⁴ Name kē ṅka *naṣih i baṭeṅan naweek anyaan te du baṭi : ul awoon Yetu, Abuk Naṣibaṭi. Ukaaṅ kē ṅwo kamēban kaliint ṭi uko wi ṅjakuṅ aji ṅfiyaari. ¹⁵ Naṣih i baṭeṅan naweek i ṅkaaṅ aji miir nja ṭi pbiišna pi nja ṭiki bawuuka ajuban ṭi iko bti jibi bawuukuṅ nja njuban kē aambaan kajubanaara. ¹⁶ Nawulēn keeri ṅñog na

☆ 4:3 Kañaam 95.11. ☆ 4:4 Ujuni 2.2.

☆ 4:5 Kañaam 95.11. ☆ 4:7 Kañaam

95.7-8. * 4:8 ṭi ugrek katim ki Yotuwa kanaam katiinkare na ki Yetu. Natenan ṭi Pleṣan 31.7; Yotuwa 21.44; 22.4; 23.1

mntëŋ Našibaŋi anwoon ajug
bnuura, ahilna añaga nja
ŋkuŋ njeenk bnuura, kahilna
kaŋënkana ŋi wal wi ŋknumiŋ.

5

1 *Naših i baŋejan andoli
aji datana ŋi ptoof pi bañaan,
ulemp wi nul uwo pdo kaŋoor
baka ŋi kadun ki Našibaŋi,
aji ŋen kabot kado iŋejan
pa ipekadu yi baka. 2 Ul
ŋi uleeful atum dko di abi-
inkniŋ, ukaan kē aji hinan
pmiir banwoon baammee
ašë neem. 3 Kē wi ajaan
abiišna ul ŋi uleeful, awo i
kado iŋejan, Našibaŋi ahilna
apēnan ipekadu yi nul na
yi bañaan bti. 4 Nin ñaan
aanhil kanaŋa kaji awo naših i
baŋejan, Našibaŋi ajaan adu'a
awo naših i baŋejan jibi abiŋ
adu *Aaron.

5 *Krittu kak aannaŋa naŋa
aji ul awo *naših i baŋejan :
ayeenkna pa du Našibaŋi an-
jakuluŋ ŋi *Ulibra wi nul :

« *Iwi iwoon Abuk naan,
naŋa di dŋup aji dwo ŋaaš* ». »

6 Hēnk di di ajakuŋ kak aji :
« *Iwo naŋejan te mnŋo ji
Melkitedek. » *

7 Wal wi *Krittu awoon
ñaan najēn ŋi mboš, añehan
akuŋ akoot na idiim iweek na
mnkuul Našibaŋi anhinanuŋ
kabuurana pkeŋ. Kē atiinka
ŋiki aji ŋaša bnuura. 8 Ajuk ŋi
iko bti yi ahajuŋ uko unwoon
pdo katiink Našibaŋi, te adoo
wo wo Abukul. 9 Abaañëš
ulemp wi nul ŋi mboš, ahil
hēnkuŋ kabuurana te mnŋo

bañaan bti banjaan batiinka.
10 Na manjoonan, Našibaŋi
adu'uluŋ kē awo *naših i
baŋejan ji Melkitedek.

Plipara ppēn ŋi pfiyaar

11 Nka iko itum yi pŋup
ŋi uko mēnt kē ikak atam
ppibanan ŋiki naanji natar ŋi
pyikrēn. 12 Nado bi wo wo lah
kawo bajukan undiimaan
ašë huma nnuma bajukanan
iko iteek ŋi uko wi Našibaŋi
: nahum nnuma mntow,
naando bi hilan pde pde
pantamuŋ. 13 Kē ñaan
anhumuŋ ŋi mntow, aanji
me uŋup unjaan ujukan uko
unwoon utool ŋi kēš ki Našibaŋi
: awo napoŋ nampoŋi. 14 Kē
pde pantamuŋ pašë wo pi
baweeek, baji baŋēpna ŋi iko
yi bawinuŋ kahilna kapaŋëš
bnuura na buŋaan.

6

1 Hēnk keeri, nawulēn ŋduk
pjukan pteek ŋi uko wi *Krittu,
ŋya du pjukan panwoon pi
banliintuŋ ŋi pfiyaar. Nēnkak
akak ŋi pjukan pteek mēnt,
panwoon pi pwut pdo iko
inkŋijuŋ pkeŋ, pi pfiyaar
Našibaŋi, 2 pi pjukan ŋi uko
wi batitmu*, pi ppaf iŋen, pi
pnaŋa ŋi pkeŋ na pi pwayëš
pbaañšaani. 3 Uko mēnt wi wi
ŋkdoluŋ, ulille Našibaŋi.

4 Na manjoonan, bambiŋ
ayeenk bjeehi bi Našibaŋi,
ayeenk uŋen unwoonuŋ du
baŋi, ayeenk *Uhaaš wi nul,
5 awin jibi uŋup wi nul unuuri,
awin mnhina mi pših pi

* 5:5 Kañaam 2.7. * 5:6 Kañaam 110.4. * 6:2 Batitmu : Ulome baŋiŋiyaan ŋi
bañow bi bayuday na batitmu bi Yowan na bi Krittu.

Naşibaŋi pankmbiin, ⁶ aşè duk bgah, ñaaŋ aanhil nin kado baka baŋelèş ɲbida ɲi baka, bakak bafiyaar : bawo wo ji bakak apan Abuk Naşibaŋi ŋi kruŋ, akowandèna ŋi kadun ki bañaan.

⁷ Na manjoonan, woli mboş mi uşubal ujaan uşubar wal undoli manbuk ɲdeey ɲannuuriin pa biki bajaaraduŋ ɲa, Naşibaŋi aji wul mboş mènŋ bnuura. ⁸ Kè manşale buk iyiw na umbiilu, manji manwaan udooni, kakak i pbi kafèpana, manji mambi baañşaan ŋi pter.

⁹ An banoh naan biki ɲjalun maakan, woli ɲdoo ŋiini haŋ na an, ɲme bnuura kè nawo ŋi bgah bnuura banjaan baŋij mbuur. ¹⁰ Naşibaŋi awo natool, aankŋilma ulemp wi nan na ujal wi naŋaluluŋ, adiiman wa, wi nabiin aŋenk bañaan biki nul abot aŋenkaara ŋenk baka te ɲa. ¹¹ Kè ɲşè ɲal andoli ŋi an aji mèban kaliint te ubaañşaani, uko wi nahaŋun uhilna udolana bti. ¹² Hènk, nawutan kaşabèr, naŋèpan ŋèp nawo ji bantamanun ŋi pfiyaar te adoo yeenk uko wi Naşibaŋi ahoŋun.

Uko wi Naşibaŋi ahoŋun

¹³ Wi Naşibaŋi akhoŋun Abraham, aanka ampeluli i ahilun kamehna ŋi kadunul, ukaan kè amehna ŋi bkowul ¹⁴ aji : « *Dmehna aji dwulu bnuura bweek maakan, ddo pntaali pankpènnun ŋi iwi patum.* »^{*} ¹⁵ Kè Abraham aŋo

amiir ayeenk uko wi Naşibaŋi ahoŋuluŋ. ¹⁶ Na manjoonan, bañaan bajèn baji bamehna ŋi ampelun baka, kè pmehna mènŋ paji padiiman kè uko wi ñaaŋ aŋupun ujoonani kaşè ba bŋup. ¹⁷ Hènk di Naşibaŋi, wi aŋaluŋ pdiiman banwoon i kayeenk iko yi ahoŋun kè uko wi ajakuŋ aji ado wa, amehnaa. ¹⁸ Naşibaŋi aanhil kaŋup uko unwoon uunjoonani, ukaan kè uko wi ahoŋun amehna uunhil kaŋelèş. Hènk, nja ɲnŋiin aya du Naşibaŋi ɲwo na mntèŋ mnweek kahilna kayeenk uko wi ɲhaŋun unkmmbiin. ¹⁹ Mnhaŋ mènŋ manwo uko unŋjanun ubida wi nja, manji mando nja ɲneej kaŋèp blaañ bweek bantaanun na *dko dyimanaan maakan, di Naşibaŋi awoon. ²⁰ Yetu aneej nja da uteek, ahilna pŋenk nja, akak naşih i baŋenjan te mnŋo ji *Melkitedek.

7

Melkitedek naşih i baŋenjan

¹ *Melkitedek mènŋ, abiin awo naşih i ubeeka wi Falem akuŋ awo naŋenjan i Naşibaŋi *Andèmun Maakan. Wi Abraham awoonun ugut wi afiŋnun başih balon, Melkitedek aya akita aňehan Naşibaŋi awula bnuura. ² Wal mènŋ Abraham awula kafah kaŋenk iñeen ŋi iko yi atehun du başih mènŋ. Katim ki Melkitedek kawoon « naşih natool »; akak awo naşih i Falem, uwoon « naşih i

mnjeeh. » ³ Ți *Ulibra wi Naşibați baanȚiiniyaan aşin, kē baanȚiiniyaan anin, baankak aȚiiniyaan bateem na unuur wi abukiin, na wi akeȚuŋ. Awo naȚeŋan te mnȚo ji Abuk Naşibați.*

⁴ Natenan jibi Melkitedek awo i ņaan naweek : *Abraham ateem nja adoo wula kafah kaȚeŋk iņeen ki iko yi atehnuŋ du ugut. ⁵ Kē *Bgah bi Moyit başē jakun kē biinȚ babuk *Lewi banwoon baȚeŋan, baņaan bawo kawul baka kafah kaȚeŋk iņeen ki uko wi bakaan, te bakaan mēŋan, bawo bayiȚ baka, bawo bukal bti biki pntaali pi Abraham. ⁶ Kē ul Melkitedek, anwoon aando wo wo i pntaali pi Lewi, aşē yeenkna Ți Abraham kafah kaȚeŋk iņeen ki iko yi atehnuŋ du ugut, aņehan Naşibați awul bnuura Abraham anwoon ņaan i Naşibați ahoŋuŋ. ⁷ Kē ņaan anjaan aņehan Naşibați awul bnuura, aşaan apel i bawuluŋ bnuura, baņaan bti bame uko mēŋ. ⁸ Babuk Lewi banjaan bayeenk kafah kaȚeŋk iņeen bawo baņaan bajen bankkeȚuŋ kē *Ulibra wi Naşibați uşē piit aji Melkitedek awohaara wo najeb. ⁹ Kē ņhinan kaji : wi babuk Lewi bajaan bayeenk kafah kaȚeŋk iņeen, Lewi alukaara luk kafah mēŋ wi Abraham alukuŋ Melkitedek. ¹⁰ Na manjoonan Lewi aando bi buka, aşē woha da Ți Abraham ateem wal wi

Melkitedek ayaan akita.

¹¹ Ți bgah bi Naşibați awuluŋ biki *Itrayel, biki pntaali pi *Lewi biki bawoon kajej bawo baȚeŋan biki Naşibați ; bawo baȚeŋan ji *Aaron. Kē pwo baȚeŋan pi baka paşē bi wo paankēşi ; woli pakēş lah, hum di di bakaan anuma naȚeŋan aloŋ kak ji *Melkitedek? ¹² Kē wi pjoş naȚeŋan pi nȚa papaȚuŋ na pi Țfa, bgah kak baȚelēşa. ¹³ NaȚeŋan nahalu i bakȚiiniyaanuŋ Ți awoon Ajugun. Ul awo i pntaali pmpați, kē Ți pntaali mēŋ, nin aloŋ aambaan kawoha naȚeŋan i Naşibați. ¹⁴ Baņaan bti bame kē Ajugun apēnna Ți pntaali pi *Yuda, kē *Moyit aşē wo aanȚiiniyaan pntaali mēŋ wi akȚiiniyaanuŋ uko wi baȚeŋan.

¹⁵ Kē uko uşē ujint hēnkun bnuura : naȚeŋan aloŋ abii, aşē wo ji *Melkitedek. ¹⁶ Aanyeenkna Ți bateem pwo naȚeŋan jibi upiitaniin Ți *Bgah bi Moyit, ayeenkna pa Ți mnhina mi nul mi awatnuŋ pkeȚ. ¹⁷ Na manjoonan, upiitana Ți *Ulibra wi Naşibați aji :

« *Iwo naȚeŋan te mnȚo ji Melkitedek**. »

¹⁸ Kē bgah bteek başē bi kak abiişna akuȚ awaan udooni Ți uko wi iȚeŋan, ukaan kē Naşibați apēnan ba. ¹⁹ Na manjoonan, *Bgah bi Moyit baando nin ņaan kē ajint Ți kēş ki Naşibați. Kē Naşibați

aşë wul nja mnhaṭ mannuur-naaniin, ṭi muṅ mēnt mi mi ṅkṭēpnun kañoga.

²⁰ Naşibaṭi amehnaa wi adatuṅ Yetu Ajugun aji awo naṭejan. Aamehnaa wi bandukiin bakakuṅ baṭejan.

²¹ Aa, Naşibaṭi amehnaa wi adoluṅ kē Yetu awo naṭejan aji :

« *Nji Ajugan, dmehnaa, mēnkkak ṭi uṭup wi naan :*

“Iwi, iwo naṭejan te mnṭo.” »*

²² Uko mēnt ukaaṅ kē Yetu awo ankndoluṅ nja ṅwo ṭi bhoṅar bannuurnaaniin.

²³ Uka uko ulonṅ kak : baṭejan bandukiin babi tum ṭiki pkeṭ paneenan baka bawo baṭejan te mnṭo. ²⁴ Kē Yetu aşë wo na ubida wi mnṭo ukaaṅ kē awo naṭejan te mnṭo. ²⁵ Uko waṅ ukaaṅ kē ahilan kabuuran te mnṭo banjaaṅ baṭēpna ṭi a kañog Naşibaṭi. Awo najeb te mnṭo awo ṭi pñehandēr baka Naşibaṭi.

²⁶ Yetu awoonṅ keeri *naşih i baṭejan i ṅnumiin. Ayimani, aanjuban nin, ajinṭ ṭi kēş ki Naşibaṭi, apēn ṭi bado buṭaan adeeṅana du baṭi duuṭ. ²⁷ Aannuma pdo kado iṭejan na ṅnuur ji başih biki baṭejan bandukiinṅ banjaaṅ bado ya kapēnanaan ipekadu yi baka na yi bañaanṅ bti. Awul uleeful kē uwo bṭejan bankēşun. ²⁸ *Bgah bi Moyit babi do bañaanṅ bajēn banjaanṅ babiişna kē bawo başih biki baṭejan. Kē kamehna

ki Naşibaṭi kambiinṅ ṭi kafet ki bgah kaşë do Abukul andoluṅ iko bti yi aṭu'uluṅ pdo kē awo naşih i baṭejan te mnṭo.

8

Bhoṅar bhalu

¹ Na manjoonan, uko unkaanunṅ udooni ṭi uko wi ṅkṭupunṅ uwoonṅ: ṅka *naşih i baṭejan anyaanṅ aṭo du baṭi du kañen kadeenu ki pṭij pi pşih pi Naşibaṭi. ² Aji ṭejan du dko dyimanaan, dawoonṅ *kaloona ki bayiti na manjoonan, ki iñen yi ñaanṅ najēn iwoonṅ iintari, Naşibaṭi Ajugun ataruṅ ka.

³ *Naşih i baṭejan andoli baṭoorana ṭooran ado kado uṭen na iṭejan ; ukaaṅ kē *Krittu kak awo kaka uko ulonṅ wi akṭenunṅ. ⁴ Woli awo lah ṭi mboş, aando wo wo naṭejan : balonṅ bawo da bankṅṭejanunṅ jibi *Bgah bi Moyit bajakuṅ. ⁵ Kē iṭejan yi baṭejan mēnt bajaanṅ bado işë ṭu kanaam na inkdolaniinṅ du baṭi, iwo wo ji ulimēntṅ wi ya. Na manjoonan, wi Moyit abiiṅ awo i pboman *kaloona ki bayiti, Naşibaṭi aji na a : « *Tenan, ido ka bti kanaam na uko wi ndiimaniinṅ du pnkunṅ pi Finayi.* »* ⁶ Krittu ul, Naşibaṭi aṭu'a ulemp undēmunṅ apel wi başih biki baṭejan bandukiinṅ, Naşibaṭi aṭēpna ṭi a ado bhoṅar bannuurnaaniinṅ, wi ahoṅunṅ iko innuurnaaniinṅ.

* 7:21 Kañaam 110.4. * 8:5 Ppēn 25.40. * 8:7 Bhoṅar bteek : Baṭiiniyaan ṭi bhoṅar bteek, bi badoluṅ du pnkunṅ pi Finayi. Natenan ṭi Pṭi 24.3-8.

7 Woli bhoŋar bteek*
 baanka lah dko di babiiŋni,
 Naŋibaŋi aanknuma pdo
 btëbantën. 8 Kë Naŋibaŋi aŋë
 ŋoman na pntaali pi nul aji :

« Nji Ajugan dji :
 ŋnuur ŋloŋ ŋabi ŋi nji kaluŋ kado
 bhoŋar bhalu,

bhoŋar bhalu na bañaan
 biki Itrayel na biki Yuda.

9 Bhoŋar mënŋ baankwo ji bi
 ndoluŋ na bateem baka
 unuur wi mpënanuŋ baka
 du utaak wi Ejiptu.

Baambi ŋjan bhoŋar bi naan,
 ukaanŋ kë nji kak nwutan
 baka.

10 Nji Ajugan dkak aŋiini aji :
 woli ŋnuur mënŋ ŋaŋëpi
 bhoŋar bi nji kaluŋ kado
 na pntaali pi *Itrayel bii
 bi :

dluŋ kapiit bgah bi naan ŋi uŋal
 wi baka

dluŋ kapiit ba ŋi ŋhaaŋ ŋi
 baka,

dluŋ kawo Naŋibaŋi i baka,
 kë bakluŋ kawo pntaali pi
 naan.

11 Wal mënŋ, nin aloŋ aankak
 anaŋa kaji ajukan ak-
 inŋul këme ayiŋul

kaji na a : "Meen Ajugun!"

Bañaanŋ bti baluŋ kame'en,
 du anwoonuŋ nampoŋi te
 du anwoonuŋ naweek.

12 Dluŋ kamiir baka pjuban pi
 baka,
 mënkak aleŋ nin ipekadu yi
 badoluŋ. »*

13 Wi Naŋibaŋi aŋiiniyaanuŋ
 bhoŋar bhalu, ado bjon kë
 bakak awaanŋ udooni. Kë uko
 unjonuŋ akak aŋaf, uji uban ŋi
 pba.

9

Idolade yi bhoŋar bteek

1 Bhoŋar bteek babi ka
 idolade ŋi pdo Naŋibaŋi bŋenjan
 abot awo na dko dyimanaan
 ŋi mboŋ. 2 Hënk, batan

kaloona kalonŋ kanwoonŋ na
 ŋmbanŋ ŋtëb. ŋi umbanŋ uteek
 wi kaloona mënŋ wi bajaanŋ
 badu *dko dyimanaan, uka
 da ŋkaniya na umeeŋa wi
 bapafuŋ ipoom yi baŋenuŋ
 Naŋibaŋi. 3 Kë du kafetŋ

ki blaañ uka da umbanŋ
 utëbantën wi bajaanŋ badu
 *dko dyimanaan maakan.

4 Wuŋ mënŋan uwo na *bliit bi
 mngur bi uwuuru, banjaanŋ
 batërna mnkulan, na umaala
 unwoonŋ bti wi uwuuru wi

baŋuunŋ pŋukar pi uwuuru
 panhaknuŋ pde pi *Yawe

Nawat Kabuka awuluŋ
 babuk *Itrayel du *pndiiŋ, pde
 mënŋ baji badu pa *Mana*.

Pmul pi *Aaron pandukiinŋ
 aŋeeñ hënkunŋ pawo da kak,
 na klaak kanfejuŋ apiitna

*Bgah bi Moyit. 5 Kë ŋi umaala
 mënŋ duuŋ baŋë ŋu iko infejuŋ
 innaamuŋ na ŋwanjuŋ ŋi

bajaanŋ bado kerubim ŋanjaanŋ
 ŋadiiman kë Naŋibaŋi awo da.
 Ibaaklu yi ŋa iji ido blifi ŋi

dko di bajaanŋ batulna pñaak
 ppënanan ipekadu. Mënŋ
 wal wi pŋiiniyaan iko mënŋ bti

kajinŋan bnuura wii wi.

6 Wi iko mënŋ bti ibomaniinŋ
 hënk, baŋenjan baji baneej un-
 uur undoli du umbanŋ uteek

wi kaloona kado ulemp wi
 baka. 7 Kë *naŋih i baŋenjan
 ŋaŋ ajaanŋ aneej ŋi utëbantën ;

* 8:12 Yeremiya 31.31-34. * 9:4 Natenan ŋi Ppën 16.13-15,31.

aji neej da uyaaş uloolan ʔań ʔi uşbal. Aji ʔij da pńaak pi ņko ņi bafinaruŋ Naşibaʔi aʔen pa ppĕnanaan ipekadu yi nul na yi bańaan ʔti. ⁸ *Uhaaş wi Naşibaʔi udiiman bnuura ʔuŋ uko mĕnt̄ kĕ bgah bneejni du *dko dyimanaan maakan baanji bahaabşa, woli dko dyimanaan danwoon ʔi mboş dawohaara wo da. ⁹ Uko mĕnt̄ ʔti uwo uhoń wi wal wi ņwoon wi nʔa. Uwoon kĕ uʔen na iʔenjan indolaniin iinhil kado uhaaş wi ņaan andolon ʔa ujint̄ ʔi kĕş ki Naşibaʔi. ¹⁰ Iwo idolade ʔań ʔi uko wi pde, pdaan, na bańow, yi Naşibaʔi aʔuun bańaan pdo te wal wi akdolon iko ʔti ikak ihalu.

Uko wi Krittu adolon kaburanaan nja

¹¹ Kĕ *Krittu aşĕ pĕn awinana ji *naşih i baʔenjan andolon iko inuura yi Naşibaʔi abomanuŋ nja kĕ iwinanaa ; aneej du kaloona kanwoonuŋ kaweeek, kanwoonuŋ kayimanaan. Kaloona mĕnt̄ kaambo-manaan ińen yi bańaan bajĕn, kaanwo ki umundu umpaşaniin wi. ¹² Abi neej neej byaaş bloolan du *dko dyimanaan, aantul da pńaak pi ņpi ņkaş na pi ņgit ņkaş: pńaak pi nul pi pi atulun abuuranaan nja te mnt̄o. ¹³ Na manjoonan, woli pńaak pi ņpi ņkaş na pi ņgit ņkaş na ufob umpĕnuŋ ʔi ņgit ņantĕruŋ yi bajaan bajeeş ʔi bańaan banʔopuŋ iji ijint̄an ņleef ņi

baka, ¹⁴ hum di di pńaak pi Krittu pawoon paankjint̄an ņhaaş ņi nja kapĕnan iko iwaan udooni injaan iʔij pkeʔ ņhilna ņdo kalempar Naşibaʔi anwoon najeb? Ul Krittu awo i mnt̄o ukaan kĕ bʔenjan bi adolon wi awolon uleeful Naşibaʔi kĕ balila.

Bhoŋar bhalu

¹⁵ Uko unkaan kĕ Naşibaʔi aʔĕpna ʔi *Krittu ankeʔuŋ alukna pjuban pi bańaan badolon, wi bawoon ʔi bhoŋar bteek, uwo kĕ bańaan biki Naşibaʔi adolon bahil kaduka te mnt̄o na iko inuura yi ahoŋuŋ baka. Hĕnk ado bhoŋar bhalu. ¹⁶ Woli baʔiiniyaan pduka na iko, uji wo kameĕʔana kĕ ņaan akeʔi. ¹⁷ Phiiŋ paji pataan wal wi pkeʔ pawoon, ņaan aanhil kahiiŋ ņaan anwoon najeb. ¹⁸ Hĕnk, bhoŋar bteek bajunna pńaak. ¹⁹ Wi *Moyit aʔupuŋ ʔi kadun ki bańaan ʔti iko ʔti yi bgah baʔuun baka pdo, wi wi ajejuŋ pńaak pi ņgit ņkaş na pi ņpi ņkaş na meel na ptal pjeenkala na kanah ki bko bi bajaan bado *hitop ki atoopuŋ ʔuŋ pńaak na meel alĕt̄ ʔi ulibra wi bgah na ʔi bańaan ʔti, ²⁰ aşĕ ji : « *Pi pawoon pńaak pankʔenanaanuŋ bhoŋar bi Naşibaʔi adolon na an aji namĕban ba.* » *²¹ Hĕnk kak di di alĕtuŋ pńaak ʔi kaloona na ʔi iko ʔti yi bajaan baʔenanaan Naşibaʔi. ²² ʔi bgah, pńaak pajaan pajint̄an iko ʔti ; woli paantuli, ipekadu iinji ipĕn.

23 Woli bawo i kajinṭan iko innaamuṅ yi baṭi, inwoon du baṭi iwo i keeri kajinṭan na iṭeṅan innuurnaaniṅ.

24 Na manjoonan, mēntṭi *dko dyimanaan dambo-manuṅ na iṭen yi baṅaan bajen, danṭuun kanaam di manjoonan, di di *Krittu aneejuṅ. Aneej neej du baṭi kahilna kanaṭ ṭi kadun ki Naṣibaṭi kayeṅan nja.

25 Aanneej neej pdo kawul uleef uṣubal undoli jibi *naṣih i baṭeṅan ajaan aneej du dko dyimanaan kaṣe wul pṅaak panwoon paanwo pi nul.

26 Woli ado lah haṅ, ahaj ṅyaaṣ ṅtum du upaṣa umundu te hēnkuṅ. Na manjoonan, ṭi ṅnuur ṅbaaṅṣaani ṅi ṅwoon ṅi apen kawinana uyaas uloolan kabaana na pekadu wi awuluṅ uleeful kē uwo bṭeṅan. 27 Baṅaan bajen baji bakeṭ uyaas uloolan, Naṣibaṭi kawayeṣ baka. 28 Kē hēnk kak di di Krittu awuluṅ uleeful byaaṣ bloolan, Naṣibaṭi apenanaan ipekadu yi baṅaan baṭum. Aluṅ kapen kawinana uyaas utēbantēn, aankbi bi ppēnan ipekadu yi baṅaan, abi bi pbuuran te mnṭo bankyoonkuṅ ubi wi nul.

10

Krittu aba na iṭeṅan ijon

1 *Bgah bi Moyit baanyuuj iko bti na manjoonan, bawo wo ṭaṅ ulimēnt wi iko inuura inklun kawulana faan. Bgah mēntṭi baji bahepar bado

kadoha do uṣubal undoli iṭeṅan innaamuṅ. Uko mēntṭi udiiman kē baanhil kajinṭan piṣ bankṅogun Naṣibaṭi.

2 Woli banjaan bado Naṣibaṭi iṭeṅan bakak lah ajinṭ mndani, baankak aṣal kē bawo na pekadu, baṭaṅan pdo kado iṭeṅan. 3 Babaa ṭep ṭep aji bado uṣubal undoli iṭeṅan, kē uko mēntṭi uji uleṣan baka ipekadu.

4 Na manjoonan pṅaak pi ṅgit ṅkaṣ na pi ṅpi ṅkaṣ paanhil nin kapēnan ipekadu.

5 Ukaan kē wal wi abiṅ awo i pbi ṭi umundu, *Krittu aji na Naṣibaṭi :

« *Iinṅal bafinaru ṅko*

kē iinṅal baṭenu iko ilon

aṣe wulēn uleef wi ṅaan najen ;

6 *ṅko ṅantēradiiṅ iinṅi klilandēr ṅa,*

iṭeṅan ppēnanaan ipekadu, iinṅi klilandēr ya

7 *Wal mēntṭi dji : “Iwi Naṣibaṭi, ṅji wi : dbi pdo uko wi iṅaluṅ,*

*jibi upūtaniṅ ṭi uko wi naan ṭi *Ulibra wi nu.”*

»*

8 Hēnk, *Krittu adunna aji ṭi : *ṅko ṅantēradiiṅ iinṅi klilandēr ṅa, iṭeṅan ppēnanaan ipekadu iinṅi klilandēr ya,* kē bgah baṣe ji kē baṅaan bawo i pdo iṭeṅan mēntṭi. 9 Akak aji : *ṅji wi : dbi pdo uko wi iṅaluṅ.* Hēnk aba na iṭeṅan ijon aṭij bi nul.

10 Ado keeri uko wi Naṣibaṭi aṅaluṅ, awul uleeful byaaṣ bloolan, kē hēnk di ṅjinṭuṅ ṭi keṣ ki Naṣibaṭi te mnṭo.

11 Naṭeṅan andoli aji naṭa na ṅnuur kalempar

Našibaŕi, aji do ńyaaš ńtım iŕejan, kĕ yuń mĕnŕan iŕĕ wo iinji ipĕnan nin pekadu di bańaan. ¹² Kĕ *Krittı aŕĕ do bŕejan bloodan banwoon bi mńto, wi wi aŕaan aya aŕo ŕi kańen kadeenu ki Našibaŕi. ¹³ Hĕnkuń aŕoo ayoonk Našibaŕi aŕu *baŕooradul ŕi ihoŕul uŕeeh*.[☆] ¹⁴ ŕi bŕejan bloodan ado kĕ bańaan biki aŕijuń Našibaŕi kĕ bawo bajinŕ ŕi kĕŕ ki Našibaŕi te mńto. ¹⁵ Uko mĕnŕ wi wi *Uhaaŕ wi Našibaŕi uyuujuń nja kĕ ujoonani wi ujakun aji :

¹⁶ « *Nji Ajugan đŕiini aji :*

woli ńnuur mĕnŕ ńaŕĕpi

bhońar bi nji kaluń kado

*na pńtaali pi *Itrayel bii*

bi :

dluń kapiit bgah bi naan ŕi ńhaaŕ ńi baka,

dluń kapiit ba ŕi uŕal wi baka,

¹⁷ *dluń kamiir baka ipekadu yi baka,*

mĕnkak aleŕ nin pjuban pi bajubanuń. »[☆]

¹⁸ Wi Našibaŕi ami-irun keeri ipekadu, ńaan aankak anuma pdo iŕejan kapĕnanaan ipekadu.

Nawulĕn ńńog Našibaŕi

¹⁹ An bayit naan, hĕnkuń keeri ńme bnuura kĕ pńaak pi Yetu pantuliin pado kĕ ńhil kaneej du *dko dyimanaan maakan, ²⁰ ahaabĕŕ nja bgah bnuura banjaan bawul ubida, banŕĕpuń blań bweek banwoon ŕi kadun ki dko dyimanaan maakan, banwoon uleef wi

nul. ²¹ ńkak aka *naŕih i baŕejan naweek i Našibaŕi aŕuun ŕi kadun ki katoh ki nul. ²² Nawulĕn keeri ńńog Našibaŕi na uhaaŕ ujinŕ, na pńyaar panjoonanun, na uhaaŕ, wi Yetu ajinŕanuń na pńaakul, na uleef wi bańowun na meel mńjinŕ apĕnan iko iŕop bti. ²³ Nawulĕn ńmĕban ńliint ŕi uko wi ńhaŕun akuŕ aŕup. Na manjoonan, ńme kĕ Našibaŕi aji do uko wi ahońun. ²⁴ Andoli ŕi nja adoon kaŕaaf atĕnŕul, ńhilna ńŕĕnŕĕndĕr ŕi bńalad na pdo iko inuura. ²⁵ Bańaan balon baŕaal pwo baankmaar byit bi banŕiyaaruń *Krittı, kĕ uko mĕnŕ uŕĕ wo uunuura ; ńbaa wo kaŕĕp ŕĕp kaŕĕnŕĕndĕr, wi nadoon ame kĕ unuur wi ubi wi Krittı uńogi.

²⁶ Na manjoonan, wi ńmeen uko unwoon manjoonan, woli ulil nja kĕ ńdinan aji ńduka ŕi pjuban, uunkak aka bŕejan banhilun ppĕnan ipekadu. ²⁷ Wal mĕnŕ, ńduka duka ayoonk na palĕnk pwayĕŕ pi Našibaŕi na bdoo bjeenkall bankluń kaŕĕr bampokuń pŕaŕa. ²⁸ Woli ńaan apok pŕaŕ *Bgah bi Moyit, kĕ bańaan batĕb kĕme bawajanŕ baŕup aji ajubani, baankńagi'a, baji bafińa[☆]. ²⁹ Naŕalan keeri uko unkdoluń anŕoorun Abuk Našibaŕi, anŕuun pńaak pi bhońar pi aŕĕpnuń awo najinŕ uko undaayanaan abot akar *Uhaaŕ wi Našibaŕi unwoon ukumpĕŕ wi bnuura. Nahi-

[☆] 10:13 Kańaam 110.1.

[☆] 10:17 Yeremiya 31.33-34.

[☆] 10:28 Pleŕan 19.15.

11

Pfiyaar pi bañaan biki tfa

nan kanuŋ jibi kakob ki uŋ mēntaŋ kakyibani. ³⁰ Na manjoonan ŋme anŋiiniŋ aji : « *Nji dluŋ kalukanan, nji dluŋ katuuman.* » Akak aji : « *Nji Ajugan dluŋ kawayēs pntaali pi naan.* »[☆] ³¹ Naŋibaŋi anwoon najeb amob le ŋaan, uŋ mēntaŋ aji wuŋtan maakan.

³² Naleŋaŋ uko undolanuŋ du ujuni wi nayeenuŋ bjeehi bi Naŋibaŋi. Tuŋ ŋwal mēntŋ nawin mnhaj mnweek aŋē mēban aliint. ³³ Babi karan ŋwal ŋloŋ ahajanan kē nawo bten bi bañaan, kē ŋwal ŋloŋ naŋok na banhajun haŋ. ³⁴ Nabi ŋaga biki bawatuŋ ukalabuŋ abot alilan ŋi uko wi batehuŋ bka bi nan, wi nameeŋ kē naka bka bannuurnaaniŋ banwoon baankba nin. ³⁵ Nawutan keeri kaŋaŋan phaŋ ŋiki mnhaŋ mēntŋ mankaan kē nakyeenk katum kawee. ³⁶ Nawo kataman kahilna kado kado uko wi Naŋibaŋi aŋaluŋ, hēnk nayeenk uko wi ahoŋuŋ. ³⁷ Na manjoonan upiitana ŋi *Ulibra wi Naŋibaŋi aji :

« *Uduka ŋwal ŋntiinku, ŋntiinku ntiinku, anwoon i pbi aŋē bi, aankjon.* »[☆]

³⁸ « *Nji Naŋibaŋi, dluŋ kawul ubida anwoon natool ŋi kēs ki naan ŋiki aŋiyaari. Kē woli aloŋ adekēn kafet, mēnkliandēra.* »[☆]

³⁹ Kē nja, ŋēnwō ŋi bankdekuluŋ kafet, kaneem ; ŋwo ŋi banŋiyaaruŋ awo ŋi bgah bi mbuur.

¹ Woli ŋfiyaar Naŋibaŋi, ŋji ŋme na manjoonan kē ŋluŋ kayeenk uko wi ŋhaŋuŋ, ŋme bnuura kē iko yi ŋwoon ŋēnwini, iwoo abot ajoonan. ² Pfiyaar pakaan kē bateem nja babi winana bnuura ŋi kēs ki Naŋibaŋi. ³ Kē pfiyaar pi nja pakaan kē ŋyikrēn kē Uŋup wi Naŋibaŋi upaŋuŋ umundu, hēnk di di iko yi ŋjaan ŋwin ipēnuŋ ŋi iko inwoon iinwinanaa.

⁴ ŋi pfiyaar pi nul, *Abel awul Naŋibaŋi bteŋan bannuuriŋ apel bi *Kayin. Pfiyaar mēntŋ pakaan kē awo natool ŋi kēs ki Naŋibaŋi, Naŋibaŋi ŋi uleeful adinan ayeenk uŋen wi nul ; kē pul pakaan kē bakŋiiniyaan uko wi nul wi adoon akeŋ[☆].

⁵ Pfiyaar pakaan kē *Henok aya du Naŋibaŋi bē aantēpna ŋi pkeŋ ; nin aloŋ aankak awina win, Naŋibaŋi adeenuluŋ aŋooŋ du a. Upiitana ŋi *Ulibra wi Naŋibaŋi aji Henok ado bi lilaara lil ji abi ado kadeeŋa. ⁶ Kē nin aloŋ aŋē wo aanhil kalil Naŋibaŋi bē aanŋiyaara. Na manjoonan, ŋaan ankŋogun Naŋibaŋi aji wo kaŋiyaar kē awoo abot aji tuum banjaan bala'a.[☆]

⁷ Pfiyaar pakaan kē *Nowe atiink uko wi Naŋibaŋi aŋupuluŋ unwoon uundo bi winana. Amēban bnuura uko wi Naŋibaŋi ajakuŋ, aboman upuur abuuranaan biki katohul

☆ 10:30 Pleŋaŋ 32.35-36. ☆ 10:37 Itayi 26.20. ☆ 10:38 Habakuk 2.3-4. ☆ 11:4 Natenan ŋi Ujuni 4.3-10. ☆ 11:6 Natenan ŋi Ujuni 5.24.

bti. Pfiyaar mēnt̄ pakaan̄ kē adiiman kē umundu uduknaanaa, aṭēpna ṭi pa, awo natool ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi*.

8 Pfiyaar pakaan̄ kē Abraham ado uko wi Naṣibaṭi ajakulun̄ wi adu'ulun̄ ayila, kē aya du utaak wi Naṣibaṭi ahoṅulun̄ bē aamme dko di akyaan̄. 9 Ṭi pfiyaar mēnt̄ aya awo ji nayaant̄ du utaak wi Naṣibaṭi ahoṅulun̄, afēt̄ ṭi iloona. Itaak na Yakob bado haṅ kak, wi Naṣibaṭi ahoṅun̄ baka utaak mēnt̄ ji a. 10 Abraham abi wo wo ṭi pyoonk kafēt̄ ṭi ubeeka wi Naṣibaṭi aṣalun̄ abot aniw, wi ṅniw ṅankēmun̄.*

11 Pfiyaar pakaan̄ kē Abraham ahil abuk wi adoṅ aṭaf maakan kē *Ṭaara aharul akak aṭañan kaṅowa, afiyaar na manjoonan kē Naṣibaṭi ado uko wi ahoṅun̄*. 12 Uko mēnt̄ ukaan̄ kē pntaali pweek papēnna ṭi ṅiint̄ aloolan, andoṅ abi ṭaf ṭaf aduka duka ayoonk pkeṭ. Pntaali mēnt̄ *patum ji ṅjah ṅi baṭi na pyiw panwoon̄ ṭi kaban̄ ki bdēk** pi nin ṅaan̄ alon̄ awoon̄ aanhil pfēn.

13 Bañaan̄ bakan̄ mēnt̄ bti bafiyaar adoo keṭ bē baanyeenk iko yi Naṣibaṭi ahoṅun̄, aṣē winaara ya du kalowan akut̄ alilandēr ya. Badinan̄ ṭi kadun̄ ki bañaan̄ aji bawo wo bayaan̄ ṭi mboṣ mi, baanwo biki umundu wi. 14 Na man-

joonan, bankṅiiniṅ haṅ badiiman bnuura kē bawo wo ṭi pla utaak. 15 Woli banuh nuh lah wi bawoonun̄, bahinan kakak da. 16 Kē baṣē bi ṅal utaak unnuurnaaniṅ, uwoon̄ utaak wi baṭi. Uko mēnt̄ ukaan̄ kē Naṣibaṭi aankowa pdo kadu'ana Naṣibaṭi i baka, aboman baka ubeeka.

17 Pfiyaar pakaan̄ kē *Abraham abomandēr pjej *Itaak abukul kafin̄ar Naṣibaṭi, wi Naṣibaṭi aṅalun̄ pten me afiyaara. Abukul aloolan ṭañ i akaan̄ i i ajejun̄ kaṭeṅan te Naṣibaṭi ado bi hoṅaara hoṅ, 18 ajaka aji : « *Ṭi Itaak i i pntaali pi ṅji nhoṅiṅ pakpēnnun̄.* »* 19 Abraham afiyaar kē Naṣibaṭi aka mnhina mi pnaṭan bañaan̄ ṭi pkeṭ ; uko mēnt̄ ukaan̄ kē Naṣibaṭi akakana abukul, kē uko mēnt̄ uwo wo ji Naṣibaṭi anaṭan Itaak ṭi pkeṭ.*

20 Ṭi pfiyaar, *Itaak añehan Naṣibaṭi awul *Yakob na *Eṭawu bnuura ṭi uko unwoon̄ i kalun̄ kabi.*

21 Ṭi pfiyaar, *Yakob wi añoganun̄ pkeṭ, añehan Naṣibaṭi awul bnuura andoli ṭi babak *Yotef aṣē mēban̄ ṭi pjuuṭi pi nul aṅup adēman Naṣibaṭi*.

22 Ṭi pfiyaar, *Yotef wi añoganun̄ pkeṭ aṭiiniyaan wal wi babak Iṭrayel baklun̄ kapēn ṭi *Ejiptu, aṭup babakul

* 11:7 Natenan ṭi Ujuni 6.13-22. * 11:10 Natenan ṭi Ujuni 12.1-5; 23.4; 35.12,27.

* 11:11 Natenan ṭi Ujuni 18.11-14; 21.2. * 11:12 Ujuni 22.17. * 11:18 Ujuni 21.12. * 11:19 Natenan ṭi Ujuni 22.1-10. * 11:20 Natenan ṭi Ujuni 27.27-29.

* 11:21 Natenan ṭi Ujuni 27.39-40. * 11:22 Natenan ṭi Ujuni 50.24-25; Ppēn 13.19.

hum di bakluṅ kado na imoh yi nul*.

²³ Ți pfiyaar bajug *Moyit bamena kli kwajanṅ wi abukiinṅ. Bawin kē napoṅ anuura aṣē pok pdo uko wi naṣih ajakuṅ bē baanlēnki.

²⁴ Pfiyaar pakaanṅ kē *Moyit abi pok pdu'ana abuk ñaaṅ abuk Farawuna naṣih wi abiiṅ akak naṭaṣa.

²⁵ Ahokan phaj na bañaanṅ biki Naṣibaṭi kē di pwo ṭi iko ilil yi pekadu inwoonṅ iinji ijon.*

²⁶ Afiyaar kē pwut bakowandēna ji *Krittu paka udooni apel pyok bti panwoonṅ ṭi *Ejiptu, aten alowan aṣal katuum kankluṅ kayeenkana.

²⁷ Pfiyaar pakaanṅ kē apēn du Ejiptu, awo aanṅo aten udeeb wi naṣih, amēban aliintṅ ji ñaan anwinuṅ Naṣibaṭi anwoonṅ aanhil kawinana. ²⁸ Pfiyaar pakaanṅ kē ado *Ufettu wi Mbuur alēt pñaak ṭi ilēman yi itoh uwanjuṭ wi pkeṭ uwutna kafinṅ bapoṅ bajeen biki bañaanṅ biki *Itrayel*.

²⁹ Pfiyaar pakaanṅ kē babak *Itrayel bamuur *bdēk bjeenkal awo wo ji bawo ṭi dko dkay ; kē wi bañaanṅ biki *Ejiptu bakdoonṅ na pmuur ba, bayooraa*.

³⁰ Pfiyaar pakaanṅ kē ṅniw ṅi Yeriko ṅajot wi babak *Itrayel bafuoyuṅ ṅa ṅnuur paaj na ulonṅ. ³¹ Pfiyaar pakaanṅ kē *Rahab naṭuunk ayeenk bnuura babak Itrayel bambiinṅ amena abi pten

ubeeka. Hēnk, aankeṭ na bandekuṅ Naṣibaṭi kafet*.

³² We wi nkaanṅ aṭup? Mēnkka bwal bṭiiniyaan bi Gedeyon na Barak na Tamton na Yefte na *Dayiṅ na *Famiyel na baṭupar Naṣibaṭi bandukiinṅ. ³³ Pfiyaar pi bukuṅ mēnṅan pakaanṅ kē bawat ṅtaak, aṣih bañaanṅ bnuura, abot ayeenk uko wi Naṣibaṭi ahonṅ baka. Pfiyaar pakaanṅ kē badēt mntum mi ṅnlihu, ³⁴ awo ṭi bdoo aṣē wo baanyiki, abuur pkeṭ pi kej. Babi maak aṣē kak ajeb ; babi tam ugut adookar na bangoli biki ṅtaak ṅyaanṅ. ³⁵ Ți pfiyaar, baatṅ balonṅ bawin kē banaṅan biki bakeṭandēnuṅ akakan baka.

Balonṅ bahajan baka te kē badoo keṭ kē bapok babuuran baka kahilna kanaṭa ṭi pkeṭ, kaka ubida unnuurnaaniinṅ. ³⁶ Balonṅ kak babenṅ baka akob baka na itintēl, balonṅ kē batan baka awat ukalabuṣ. ³⁷ Balonṅ batap baka mnlak afinṅ, balonṅ kē bamob baka afal ṭi ptoof, balonṅ kē bafinṅ baka na kej. Balonṅ baji bañaay na dko kawohara injan yi ṅkaneel, kēme yi ṅpi, awo bajuuk, kē baknooran baka ahajan baka. ³⁸ Bañaanṅ mēnṅ babi nuura ṅhaaṣ maakan adoo wo baanhil pfēt ṭi umundu wi. Babi ñaay na *pndiis na inkunṅ, awo ṭi injiir na ihēr.

³⁹ Pfiyaar pakaanṅ kē bukal bti bawinana bnuura ṭi kēṣ ki

* 11:25 Natenan ṭi Ppēn 2.11-15. * 11:28 Natenan ṭi Ppēn 12.1-23. * 11:29 Natenan ṭi Ppēn 14.21-31. * 11:31 Natenan ṭi Yotuwa 2.1-23.

Naşibaŋi te baando bi yeenk uko wi abiiŋ ahoŋ. ⁴⁰ Na manjooŋan, Naşibaŋi abi ŋu ŋu ŋi uşal pboman nja uko unnuurnaaniŋ bawutna kawo bajinŋ ŋi kęş ki Naşibaŋi kaduk nja.

12

Nawulĕn ŋjaban kęş ŋi Yetu

¹ Baŋaŋ banfiyaaruŋ biki mbaaŋ aŋiiniyaan ŋiiniyaan bawo ji pntuk pweek panfooyuŋ nja aten. Nawulĕn ŋwalan keeri iko inkdiŋanuŋ nja, na pekadu danjaan datam pjab ŋi nja, ŋtaman ŋdo kaŋi pŋi pi baŋuun nja. ² Nawulĕn ŋŋu kęş ŋi Yetu anhaabęşuŋ nja bgah ŋhilna ŋfiyaar, ul ajaŋ ado ŋliinta liint ŋi pfiyaar te mnto. Amiir adoo keŋ ŋi krut, bę aanto aten mnkow manwoon ŋi pkeŋ ptęnt puŋ męnt ŋiki abi win mnlilan manwoon i pbi, aşę ya hęnkun aŋo du kaŋen kadeenu ki Naşibaŋi.

³ Naşalana keeri, jibi amiiruŋ wi bado buŋaan bakhanulanuŋ, nawutna kanoor, ŋhaaşan ŋawo ŋaankwutan. ⁴ ŋi ugut wi nakgutun na pekadu, naando bi gutan te pkeŋ. ⁵ Naŋilma jibi Naşibaŋi atęntęnanan ji babukul i? Upiŋtana ŋi *Ulibra wi nul aji :

« *Abuk naan, wutan kabeeh
kakob ki Ajugun,
wutan kawutan woli
aŋoman na iwi.*

⁶ *Ajugun aji kakan ŋi bgah ŋaŋ
i ŋjalun,*

*kakob ŋaŋ i ajejun ji
abukul.* »*

⁷ Namiiran mnhaj mi najaŋ nahaj woli Naşibaŋi akakanan ŋi bgah ; aji do haŋ na babukul. Napoŋ ahoŋ i i aşin awoon aanji kakan ŋi bgah? ⁸ Woli Naşibaŋi aankakanan ŋi bgah ji babukul bti, naanwo keeri babukul na manjooŋan, nawo bapoŋ bampaŋi. ⁹ Naleşan başin nja biki mboş; baji babi kakan nja ŋi bgah kę ŋşę tiinkaara tiink baka. Hęnk di ŋwoon katiink maakan Aşin nja i baŋi kayeenkna ubida. ¹⁰ Başin nja babi ji bakakan nja ŋi bgah ŋwal ŋlon jibi başaluŋ, kę Naşibaŋi aşę ji kakan nja ŋi bgah ŋhilna ŋwo bnuura ŋbot ŋyiman ji a. ¹¹ Woli bakakan ŋaŋ ŋi bgah, aji jooŋan wal męnt aŋji lilan ; aşale ŋo aban ŋun, kakob męnt kaji kado awo natool ŋi kęş ki Naşibaŋi uhaaş uşę ujoobęŋ na a.

Plipara

¹² Nadeeŋan keeri iŋen imbeewun, naliintan ihoŋ inknaayun! ¹³ Napoşan ŋi ilĕl itool, ihoŋ inkjiinkun iwutna kajiink kak maakan, iŋep ŋep ijeb.

¹⁴ Natamaan nawo bnuura na baŋaŋ bti nakuŋ nado kado uko unwoon ujint ŋi kęş ki Naşibaŋi ; woli naanwo bajinŋ ŋi kęş ki Naşibaŋi naankwin Ajugun. ¹⁵ Naŋaafaraan alon ŋi an adek kafet bnuura bi Naşibaŋi ; naŋaafaraan alon awo ji bko

bwuṭaan banjaan badēm kašë kabuk mnko mntum manwuṭun. Ñaan mēnt ahil kaneeman batum maakan. ¹⁶ Nin alon awutan kawo ṭi pjuban pi piint, nin alon awutan kabeeh iko inyimanun ji *Eṭawu i pde ploolan pakaan kē awaap pweek pi nul. ¹⁷ Name kē wi abiiṅ aṭo aban ṭun, abi ṅal pyeenk ubeeb wi ašin ṭi pwo bajeen, kē bašë dooka. Ado na pwooni kadolna ašin apēnan uko mēnt ašë wo aanhili.*

Ubeeka wi baṭi wi mnto

¹⁸ Na manjoonan, naanṅog pnkun pi Finayi : naanṅog dko di bdoo bankṭerun, di utejan na bdēm, di ukēk, ¹⁹ naanṅog dko di balulun na di pdiim patiinkaniin. Wi babak *Iṭrayel batiinkun pdiim mēnt, baankak adi di nin ptiink pa. ²⁰ Uko wi pdiim mēnt pajakun na baka ulēnkan baka maakan, paji na baka : « Ñaan ankbanun pnkun batapa mnlaak kafin, awole ñaan kēme untaam. »* ²¹ Uko mēnt uyiban maakan kē Moyit adoo ji : « Dlēnk maakan adoo kat kat. »*

²² Kē našë ṅog pnkun pi *Tiyon, ubeeka wi Našibaṭi anwoon ukumpēš wi ubida, Yerutalem di baṭi di ṅwanjut ṅtum maakan ṅawoon, ²³ du dko di pntuk pi banfiyaarun panwoon ṭi ufettu pawoon, pi banwoon bajeen biki Našibaṭi, biki itim ipiitaniin du baṭi. Naṅog Našibaṭi

anjaan awayēš bañaan bajen bti na ṅhaaš ṅi bañaan biki Našibaṭi adolon kē ṅawo ṅjint piš. ²⁴ Naṅog Yetu i Našibaṭi aṭenanaanun bhoṅar bhalu na pñaakul pantuliin ; pñaak mēnt uko wi pakdiimanun ulil apel wi pi *Abel pakdiimanun*.

²⁵ Naṭaafaraan keeri kadek ankṭiiniin na an kafet. Na manjoonan, bateem nja bampokun ptiink ankṭanun baka ṭi mboš baambuor kakob. Kē nja ṅenkhil kabuur kakob woli ṅdek kafet ankṭiiniin na nja du baṭi. ²⁶ ṭi wal wi *Moyit, pdiim pi nul pabi šint šintan mboš, kē ašë hon nja hēnkun aji : « *Dkak alun kašint šintan byaaš blon kak, mēnt mboš ṭañ, dšint šintan kak baṭi* ». » ²⁷ Wi ajakun aji dkak alun kašint šintan byaaš blon, adiiman diiman kē iko impašaniin ilun kašintar katoka, uko unwoon uunkšintar ṭañ uhilna uduka. ²⁸ Hēnk, wi ṅkyeenkun uṭaak unwoon uunkšintar, nawulēn ṅbeeb Našibaṭi, ṅdēmana na pfiyaar na palēnk, uko mēnt ulila. ²⁹ Na manjoonan, Našibaṭi i nja awo bdoo banjaan batēr katok.

13

Iṭenjan inlilun Našibaṭi

¹ Natamaan naṅalad ji bañaan baṅtaarun. ² Nawutan kanohnaana pyeenk bayaant du itohan. Name bnuura kē balon bado haṅ, ayeenk

* 12:17 Natanan ṭi Ujuni 25.29-34; 27.30-40.

* 12:20 Ppēn 19.12-13.

* 12:21

Plešan 9.19. * 12:24 Natanan ṭi Ujuni 4.10.

* 12:26 Hagay 2.6.

ɲwanjut du itoh yi baka bē baammee. ³ Nalešan bakal-abuṣ, nawo ji nawo ukalabuṣ na baka nabot naleṣ bañaan biki bakhajanuṅ, nawo ji an biki bakhajanuṅ.

⁴ Bañaan bti bamēbaan bniim bnuura, ñiinṅ na ñaaṣ baji bamēbandēr andoli kalinṅ ṭi atēntṅ. Naṣibaṭi aluṅ kawayēṣ bañaan banwoonṅ ṭi ubida uṭop na pjuban pi piintṅ.

⁵ Ṭi mnwo mi nan naanwo kajotan itaka kadun, nalinan ṭi uko wi nakaanṅ. Naṣibaṭi ṭi uleeful aṭupuṅ aji :

« *Mēnkwatanu nin,
mēnkpoku nin.* »[☆]

⁶ Ukaanṅ kē ɲhinan kaṭup na mntēṅ kaji :

« *Ajugun awoonṅ anjaan
aṭēnkēn ;
mēnkdo kalēnk.*

*We wi ñaanṅ najēn ahilunṅ
kadolēn?* »[☆]

⁷ Nalešan banwoonṅ ṭi kadun ki nan banṭupanaṅ uṭup wi Naṣibaṭi. Naṣalan jibi babinṅ awo te adoo keṭ, naṣē nado ji baka.

⁸ Yetu *Krittu awo nṭa jibi awoonṅ takal, akuṭ awoha haṅ te mnṭo. ⁹ Nakwut pjukan pampaṭuṅ na *Uṭup Ulil Unuura pañooṭan du bdēm. Ñaanṅ awo katēṅna ṭi bnuura bi Naṣibaṭi, aanhil katēṅna ṭi idolade ṭi uko ude inwaanṅ udooni ṭi banjaanṅ baṭaṣ ya. ¹⁰ Nja, ɲka *bliit bi mngur, kē baṭeṅan banjaanṅ baṭeṅan du *Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi baanka na pde iko inwoonṅ du bliit mēntṅ. ¹¹ *Naṣih i

baṭeṅan aji ñooṭ pñaak pi ɲko ɲanfiṅuṅ du *dko dyimanaan maakan kapēnanaan pekadu di bañaanṅ, kē ɲko ɲi bafiṅuṅ ɲuṅ ɲaṣē ji ɲatērna du bdig bi dko di bañaanṅ bafēṭuṅ. ¹² Uko mēntṅ ukaanṅ kē Yetu akeṭna du bdig bi ubeeka kē pñaak pi nul pado bañaanṅ kē bawo bajinṅ ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi.

¹³ Nawulēn keeri ɲya du Yetu, du bdig bi dko di bañaanṅ bafēṭuṅ, ɲwo na mnkow mntēntṅ mi nul. ¹⁴ Ṭi mboṣ ṭi, ɲfētṅ ṭi ubeeka unwoonṅ uunkwo te mnṭo, kē ɲṣē la ubeeka unkmbiinṅ unkwonṅ wi mnṭo. ¹⁵ Ṭi katim ki Yetu nawulēn ɲwut kaṭaṅna pdo kado uṭen pa Naṣibaṭi, unwoonṅ iyeeh injaan idēmana ; iyeeh mēntṅ ipēna ṭi mntum mi nja ɲndinanuṅ kē awo Ajugun. ¹⁶ Nawutan kaṭilma pdo kado bnuura na pdo kaṭēnkar ; iṭeṅan itēntṅ yan ijaan ilil Naṣibaṭi.

¹⁷ Najaan nado uko wi banwoonṅ ṭi kadunan ba-jakuṅ, nado katiink baka. Baji babeelan bnuura, bukal bakluṅ kaṭup Naṣibaṭi jibi nawoori. Woli natiink baka, baluṅ kado ulemp wi baka na mnlilan. Kē woli naando haṅ, bado wa kaṣē kajooṭan, uṣē waanṅ udooni pa an.

¹⁸ Nañehandērun ; ɲfiyaar na manjoonan kē ɲēnwo na nin uko ulonṅ ṭi uhaaṣ. Nji ɲdoonaan pdo bnuura ṭi iko bti. ¹⁹ Dñehanan na uhaaṣ naan bti nañehandēraan nhl ntaran taran nkak du an.

[☆] 13:5 Yotuwa 1.5; Plešan 31.6,8. [☆] 13:6 Kañaam 118.6.

Pñehan

²⁰ Dñehan Naşibaŋi anjaan ajoobĕntĕn ŋhaaş, annaŋanun ŋi pkeŋ Ajugun Yetu nayafan naweek, wi aŋenanaanun bhoŋar bi mnŋo na pñaaikul pantuliin, ²¹ aŋĕnkan naka iko bti innuuriin nahilna pdo uko wi aŋaluŋ. Dñehan Naşibaŋi ado nja ŋlila wi ŋwoon ŋi ploolan na Yetu *Krittu. Nawulĕn ŋdĕmana te mnŋo! Uwo haŋ.

²² Bayiŋ naan ŋi *Krittu, dkooŋan namiir uŋup wi nŋupanaŋ wi kaŋanŋan ; na manjoonan, uŋamĕñi.

²³ Dŋal name kĕ bawutan Timote ayiŋ nja. Woli atar aban, kabi na a pwinan.

²⁴ Nawulaan mboş banwoon ŋi kadun ki nan bti na bañaan bti banwoon biki Naşibaŋi.

Bayiŋ nja biki Itali bawulan mboş.

²⁵ Dñehan Naşibaŋi awulan an bti bnuura.

Uṭup wi Yakob apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Yakob apiitun bañaan biki Naşibaṭi banniinkun mboş. Du unjon Yakob abi wo ñaan naweek ṭi banfiyaaruṅ Naşibaṭi banwoon du Yerutalem, Yetu awo naweekul. Bañaan biki apiitun kakaarta ki, balon ṭi baka baji baji bafiyaar Krittü, kë mnwo mi baka manşë wo maanwo mi bañaan banfiyaaruṅ. Uko mënṭ ukaan kë aji na baka pfiyaar pawo kagakandër na mnwo mnuura. Yakob abi win kë ṭi banfiyaaruṅ, bajuuk bawo ṭi mnhaj ṭiki bayok badeen iganan maakan. Uko mënṭ ukaan kë aji na bayok bawut kado kado ji bañaan biki umundu wi, bamëban bajuuk bnuura. Akak aji na baka balow pñom, bakak baji bamëban mntum. Bawo kado kado bnuura unuur undoli jibi Uṭup wi Naşibaṭi ujakun.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboş (1.1)
2. Pfiyaar na pwo na uşal unṭuṅa (1.2-18)
3. Ptiink Uṭup wi Naşibaṭi na pdo uko wi ujakun (1.19-27)
4. Pwut bpaṭşër (2.1-13)

5. Pfiyaar na pdo bnuura (2.14-26)
6. Uşal unṭuṅa na pṭup bnuura (3.1-18)
7. Pñal iko yi umundu paannuuraa (4.1-5.6)
8. Kamiir na pñehan Naşibaṭi (5.7-20)

Pwul mboş

¹ Nji Yakob nalempar Naşibaṭi na Ajugun Yetu Krittü, dwul an mboş, an pñtaali pi Naşibaṭi panwayşëruṅ ṭi umundu*.

Kamiir ṭi unoor

² An bayiṭ naan baṭaş Yetu, woli nawo ṭi unoor nalilaan ṭi ṅhaaş ṅi nan. ³ Ṭiki name kë pfiyaar pi nafiyaaruṅ Yetu aliintan ṭi wal wi unoor, paji paṭu ñaan kamiir. ⁴ Nawo kanaṭ kaliint ṭi kamiir mënṭ, kaşë kahil kawo bañaan bajint batool, banjaan balemp ulemp ujint piş, banwoon baanwaan nin uko ulon.

Pñehan na uhaaş wi pfiyaar

⁵ Woli alon ṭi an awaan uşal unṭuṅa, awo i kañehan wa Naşibaṭi, alun kawul a wa, ṭiki aji wul bañaan bti na byompan kë aanji fën. ⁶ Kë woli ñaan añehan, awo kafiyaar kawut kawo na ṅşal ṅṭëb, ṭiki ñaan anwoon na ṅşal ṅṭëb anaam umaron uweek, wi uyook ujaan udeen kalun luṅan. ⁷ Ñaan anwoon han awutan kaşal kë ayeenk uko ulon ṭi kañen ki Ajugun.

* **1:1** Kşini iñeen na ktëb kanwayşëruṅ ṭi umundu, bawoon babak Yakob abuk Itaak, bateem bayuday. Hënk di di bapiitun ṭi ugrek.

⁸ Anwoon na nşal nteb aanji tu kabaŧ ŧi uko wi akdolun, uyaaş ulon aji ya kadun, ulon akak ufeŧ.

Najuuk na nayok

⁹ Naŧaş Yetu anwoon najuuk awo katan ŧi uko wi Naşibaŧi akdeŋmanulun. ¹⁰ Ke nayok awo katan, ŧi uko wi Naşibaŧi akpoŧeŋanulun. ŧiki nayok aankjon, anaam kaŧeeñ ki bgof bi uŧeeh. ¹¹ Bnuur baji banaŧa katër, bgof kakay, kaŧeeñ kajot, kanuura ki ka kaneem. Ke hënk di di uwoon pa nayok : Aleew, kakeŧ ŧi mnwo mi nul mi nnuur bti. Nnaaŋ najën andoli awo ji pjaagal.

Naşibaŧi aanji wuuk nin nnaaŋ ado buŧaan

¹² Nnaaŋ anjaan naŧ kaliint ŧi unoor anuurandëni, ŧiki ayeenk katum ki ubida wi mnto wi Naşibaŧi ahoŋun banŋalulun, woli ayuuj mntën mi nul aba.

¹³ Woli nnaaŋ aŋal pdo buŧaan awutan kaji, Naşibaŧi akwuuknun pa ndo ba. Naşibaŧi aanhil pŋal pdo buŧaan ke aanji wuuk wuuk nin alon ado buŧaan. ¹⁴ Andoli aji do buŧaan ŧi uŋal wi nul uwuŧaan, wul ujaan uwuuka kaneejana. ¹⁵ Woli nŋwut uŋal uwuŧaan mënt ke udëmi, wul ujaan uŧij pekadu, woli pekadu dadëmi dul dajaan daŧij pkeŧ.

¹⁶ Bayiŧ naan biki mma-ganun nakwut baguuran ŧi uko wi. ¹⁷ Iko inuura bti yi baŧenun un na yi nŋeenkun iwoona baŧi, du Aşin nja

anŧakun unuun, pli na nŋah bti njanwoon du baŧi. Ul anwoon aamme pŧeŋşa këme kajeeh kabot kajëmşa. ¹⁸ Aŋal ul ŧi uleeful pwul un ubida ŧi uŧup wi manjoonan, nŋhilna nŋwo bateek ŧi iko yi aŧakun.

Ptiink uŧup wi Naşibaŧi kabot kaŧaş wa

¹⁹ An bayiŧ naan biki nŋalun maakan nawo i kame kë: nnaaŋ aji wo i katar ŧi ptiink atënŧul, kanoom ŧi ptiini, kanoom ŧi udeeb. ²⁰ Mënt ŧi udeeb di di nnaaŋ ahilanun kado uko untoolun ŧi keş ki Naşibaŧi. ²¹ Ukaan kë nawo i kapënan iko bti inŧopun ŧi an na inŋotun maakan, naşë nayeenk uŧup wi baŧuun ŧi nŋaaş nŋi nan ji baŋaan banwalanun ikow yi baka, ŧiki wul uhilanun pbuuran an.

²² Naklin ŧaŋ ŧi ptiink uŧup, nadolan uko wi ujakun. Woli naankŧaş uŧup, ikow yi nan yi yi nakguurun. ²³ Hënk di di uwoon, woli nnaaŋ atiink uŧup aşë wo aankdo uko wi ukŧiiniyaanun, unaam nŋiint anktenun kaara di nul ŧi kawini. ²⁴ Awin da jibi dawoon, wi atenuŋ da aba, atool aya aşë ŧilma jibi anaamun. ²⁵ Woli nnaaŋ ala pme bnuura bgah btool, banhılanun pbuuranun, aji mëban ba kaliintan, aanwo i kalin ŧi ptiink ba ŧaŋ kaşë kaŧilma ba. Awo i kado uko wi bajakun, aşë tum na mnlilan ŧi iko bti yi akdolun.

²⁶ Woli nnaaŋ aşal kë aŧaş Naşibaŧi bnuura, aşë wo

aanji mëban pndemënt pi nul, adaar bkow bi nul, ptaş Naşibați pi nul paanwo nin uko ulonj. ²⁷ N̄aan anktaşuñ Naşibați Aşin nja na manjoo-nan, aji wo najinț piş ți kēs ki nul. Hēnk di di ajaan awo : aji ya pwin bapoț banwaanuj bajug baka, aji ya pwin baaț bayoț banwoonj ți unoor, aji lipara iko iwuțaan iwutna kațopana.

2

Ppațşer pawo ppēn ți bgah

¹ Bayiț naan, nafiyaar ți Yetu Krittü Ajugun antumuñ na mndēm, ukaanj kē naanwoyi kapațşer ² Natenan : woli du dko di nayituj ñiinț alonj anwoonj na ineel yi uwuru aboț awohara bnuura aneej da, kē ñiinț alonj kak anwohariiñ iko intowiiñ aneej da, ³ woli namēban bnuura ñiinț anwohariiñ iko inuura, așe ji na a : “Țoon ți dko di, dawo dnuura” așe ji na nawaan, « iwi națan » kēme « iwi yaan ițo du kafetj. » ⁴ Pdo hañ, ți ptoof pi nan, pawo bpațşer. Naanwayeş wayeş na nşal njuțaan i?

⁵ Natiinkan an bayiț naan biki mmaganuj, mēntj Naşibați adatuñ banwoonj bajuuk ți kēs ki umundu i? Ado hañ, bahilna bayok ți pfiyaar babot bayeenk pşih pi Bați pi ahonuj banjalulunj. ⁶ Kē naşē ji națu najuuk mnkow ți ptoof pi bañaan. Mēntj bayok bajaan bahajanan, kamoban kañooț du nruha i? ⁷ Bukal kak

bajaan babenj katim kanuura ki Naşibați awulanañ.*

⁸ Aa, woli națaş na manjoo-nan bgah bi Pşih pi Naşibați jibi bawoonj ți Ulibra wi Uțup wi Naşibați : « Nalan atēntu jibi injaluj bkowu » wal mēntj, nado bnuura. ⁹ Bē woli napațşer nado pekadu, hēnk bgah bi Moyit bamob an țiki naantaş ba. ¹⁰ Hēnk di uwoonj, woli ñaanj ațaş bgah bti așe duk uko uloolan ți wi bajakuñ, aduknaana ți kadun ki bgah bti. ¹¹ Anjakuñ, « iinkpiinț na ahar ñaanj kēme ayin ñaanj, » ul akaanj aji : « linkfiñ ñaanj. » Kē woli iimpiinț na ahar ñaanj kēme ayin ñaanj, așe fiñ ñaanj, iințaş bgah. ¹² Nakeeri nado kațiini nabot nado kado ji bañaan biki Naşibați akluj kawayeş na bgah bi mbuur. ¹³ Hēnk di uwoonj, Naşibați aankwayeş na mñaga anwoonj aaññagaa, kē mñaga manşē pel pwayeş.

Pfiyaar na Udo

¹⁴ Bayiț naan, we uwoonj ñaanj abubara aji « Dfiyaar Naşibati » woli udo wi nul uundiiman pfiyaar mēntj? Pfiyaar pahilan kabuuran a wal mēntj i? ¹⁵ Natenan, woli alonj ți an ñiinț kēme ñaaț awaanj iko iwohara abot awaanj uko ude wi nnuur bti. ¹⁶ Kē alonj ți an așe ji na a : « Yaan na bnuura, yaan iwohara iko idiț, ide bnuura » așe wo naanwula uko ude kēme uwohara, we uwoonj da unuura?

* 2:7 N̄aanj aji yeenk katim ki Yetu Krittü ți batitmu.

17 Kë hënk di uwoon pa pfiyaar panwoon paan-gakandër na udo pakeṭi ṭiki pagaagi.† 18 Dme alon abi kaji : « Ñaaṅ alon aji fiyaar, alon kado. » Dteema kaji : « Diimanaan hum di ñaaṅ ahilanuṅ kaji afiyaari woli aanyuuj pfiyaar mënṭ ṭi udo wi nul. Dluṅ kadiimanu pfiyaar pi naan ṭi udo wi naan. » 19 Ifiyaar kë Naṣibaṭi awo aloolan ṭañ? Ido bnuura – ṅntaayi kak ṅafiyaar uko mënṭ, aji ṅalënk kakat kat. 20 Iinji kṣal Keeri! Wom iṅal pme kë pfiyaar pawaan udooni woli paanji pagakandër na udo?

21 Naleṣan, Abraham atemun mënṭ ṭi udo wi wi Naṣibaṭi ajaknuṅ awo natool i, wi aṅooṭuṅ abukul Itaak pa pfiṅar Naṣibaṭi? 22 Iwini, baanhil ppaṭeṣ pfiyaar na udo ṭiki udo uji uṭumalëṣ pfiyaar. 23 Kë hënk di di uko umpiitun ṭi Ulibra wi Uṭup wi Naṣibaṭi udolaniin, uji : « Abraham afiyaar Naṣibaṭi, ukaan kë Naṣibaṭi aji awo natool. » Kë aṣe yeenk katim ki « nanoh Naṣibaṭi. » 24 Nawin kë ñaaṅ aji wo natool ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi ṭi udo wi nul, mënṭ ṭi pfiyaar ṭañ pa.

25 Kë hënk di uwoon kak pa Rabab nawaap bduun, woli ayeenkuṅ bayili baitrayel ṭi katoh ki nul abot aṭënk baka kë babuur na bgah bmpaṭi, hënk ṭi udo wi nul wi wi

awoonuṅ natool ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi.*

26 Jibi uleef unwoon uunwo na uhëfëṅ uwoon puum, hënk di di pfiyaar panwoon paanji pagakandër na udo pakeṭuṅ.

3

Namëbaan indemënt yi nan

1 Bayiṭ naan nawutan kado na pwo an bti bajukan biki Uṭup wi Naṣibaṭi. Name kë nja ṅnkjukanuṅ, Naṣibaṭi aluṅ kawayëṣun pwayëṣ pantamuṅ apel pi bañaan bandukiin. 2 Name'un bti nji ṅdo ipekadu itum. Woli ñaaṅ alon aanji juban woli aṭiini awo ñaaṅ natool, anhilanuṅ pmëban uleeful. 3 Nji ṅtan uko umpooṭ ṭi mntum mi ṅmpëlënt pa ṅado uko wi ṅṅaluṅ, hënk, nji ṅṭon uleef wi ṅa bti. 4 Natenan kak ṅpuur bdëk ṅi iloona, woli ṅado wo ṅweek, kë ukëk uweek ukwuuk ṅa, kaṭon kampooṭ kajaan kaṅooṭ ṅa dko di naṭon aṅaluṅ. 5 Kë hënk di pndemënt pawoon, pawo uko umpooṭ ṭi uleef aṣe ji papiitar iko iweek. Natenan, kambetan kampooṭ kahilanuṅ uṭeeh uweek katër.

6 Pndemënt kak pawo bdoo, pul pawoon katoh ki buṭaan. Pndemënt pawo ṭi uleef, kë pul pajaan paṭopan wa bti. Paji patehan ubida bti na bdoo bampënnuṅ infernu. 7 Uunka ṅlimariya, woli ṅado wo ṅlimariya ṅjooṭ

† 2:17 Këme : Kë hënk di uwoon pa pfiyaar, panwoon paangakandër na udo, pakeṭ na manjoonan. * 2:21 Natenan ṭi Ujuni 22.1-19. * 2:25 Natenan ṭi Yotuwa 2.

ni uṭeeh, nkat, npula, nṭëb, ni ñaan awoonj aanhilan akakan kē ṅadoomi. ⁸ Bē pndemēt, nin alonj aanhil pkakan pa padoom. Pawo buṭaan, paanhil pṭooro, paṭum na bnunk bankfiṅaruṅ.

⁹ Pul pi njaan ṅdēmanaan Ajugun anwoonj Aṣin nja, kē pul kak pi njaan ṅñehandēraan bañaan buṭaan, biki Naṣibaṭi aṭakuṅ kē banaam a. ¹⁰ Pdēman na pñehan buṭaan iji ipēnna ṭi mntum mloolan. An, bayiṭ naan uunwo kawo haṅ! ¹¹ Ukumpēṣ uji upēnan meel mnjoob na mnhaay ṭi bhēr bloolan i? ¹² An bayiṭ naan, bjaak bahil kabuk mnleman i? Kēme blemani bahil kabuk mnjaak? Kē ukumpēṣ wi meel mnhaay uhilan pwul meel mnjoob i?

Uṣal untuṅa unwoonun Baṭi

¹³ Ahoṅ ṭi an awoonj na uṣal untuṅa abot atit? Ayuujan kē awo haṅ ṭi mnwo mi nul na udo wi nul, udo ungakandēruṅ na pdoom na uṣal untuṅa. ¹⁴ Bē woli uhaaṣ winan utum na bkujar bweek kē nawo na uṣal wi blaṭar, naanwoyi kahomp kaji nawo na uṣal untuṅa. Naanwoyi kaṭup uko unwoonj uunwo manjoonan. ¹⁵ Uṣal utēnt wuṅ uumpēnna baṭi, uwo wi mboṣ, wi bañaan, wi ṅntaayi. ¹⁶ Bkujar na uṣal wi blaṭar ṅaji ṅagakandēr na bpulad, na pdo iko iwuṭaan bti. ¹⁷ Ñaan anwoonj na uṣal untuṅa umpēnnuṅ baṭi aji dun kawo ñaan najinṭ piṣ, anjaan akakan bañaan ṭi

ploolan kawo najoobṭēraan, aanji tam bkow, aji tum na mñaga, kado iko inuura, aanji paṭṣēr, aanji lafrēn.

¹⁸ Bañaan banṅaluṅ mn-jeeh, baji baniinkan ma ṭi dko di bawoonj ji mbuk du ujaarna, kē ṅdeey ṅi bajaan bakit, ṅawo udo utool.

4

Pṅal umundu pawo ppok Naṣibaṭi

¹ Ṭuṅ di di ugut ujaan uwoona? Ṭuṅ di di pṅom pajaan papēnna ṭi an? Mēnt ṭi unṅal uwuṭaan unjaan ugutan ṭi uleefan meet wa i? ² Naji naṅal uko ulon, kaṣē wo naanji nahil pka wa, ukaan kē naji naṣal pfiṅ. Naji nañeebar uko wi ñaan kaṣē wo naanji naka wa, naṣē neej wal mēnt ṭi pṅom na ugut. Naanji naka uko wi naṅaluṅ ṭiki naanji nañehan wa Naṣibaṭi. ³ Kēme woli nañehan naanji nayeenk nin uko ulon ṭiki naji nañehan buṭaan, kala pṭok uko wi nañehanun ṭi unoh wi umundu. ⁴ An pntaali pandekuṅ Naṣibaṭi kafet ji ñaaṭ andaarun ayinul, naamme kē pṅal umundu pawo ppok Naṣibaṭi i? Anṅaluṅ pwo nanoh i umundu aji wo naṣoor Naṣibaṭi. ⁵ Kēme nanun kē Ulibra wi Uṭup wi Naṣibaṭi ububara ji : « Naṣibaṭi aji ṅal pa ul ṭañ uhaaṣ wi aṭuun ṭi un? » ⁶ Kē bnuura bi ajaan adiimanun badēmnun maakan. Ukaan kē Ulibra wi Uṭup wi Naṣibaṭi uji : « Naṣibaṭi

aji pok bankdëmanuŋ ikow yi baka, kaşë wul banwalanuŋ ikow yi baka bnuura bi nul^{*}. »

⁷ Naşaşan keeri Naşibaŋi naşë napok Untaayi Uweek, uŋi wal mënŋ kalow an. ⁸ Nañogan Naşibaŋi aşë ñogan. Nañowan iñen yi nan^{*} an bado pekadu ; nabot najinŋan ŋhaaş ŋi nan, an bañaanŋ biki ŋşal ŋtëb. ⁹ Naleşan kë nawo bajuuk, nawoon ji baka puum, nadoon kawooni, pji pi nan pakakan ŋwooni, mnlilan mi nan pjooŋan. ¹⁰ Napoŋëtënën ikow yi nan ŋi kadun ki Ajugun aşë naŋanan.

Iwo in adoo ten buŋaan bi atëñŋu?

¹¹ Bayiŋ naan, nawutan kakuut batëñŋan, ankuutuŋ atëñŋul këme aten buŋaan bi atëñŋul, aŋup buŋaan ŋi Bgah bi Naşibaŋi abot ayuuj ŋi udo wi nul mënŋ kë baannuura. Kë woli ido haŋ, iinji kŋaş ba, iwo nawayëş i ba.

¹² Naşibaŋi ŋaŋ ajaanŋ awul Bgah, kë ul kak ŋaŋ awoonŋ nawayëş. Ul ŋaŋ ahilanuŋ pbuuran këme ptok. Kë iwi, iwo in adoo ten buŋaan bi atëñŋu?

An bahomp nalipariin

¹³ Hënkuŋ, nalipariin an nanjaanŋ naji : « Nŋa këme faan ŋya ubeeka wanŋ, ŋhiil da, ŋdo da pjula kaka itaka itum. » ¹⁴ Kë naşë wo naamme uko wi ubida winan ukwoonŋ, name wi faan i? Nawo ji udu unjaanŋ uwinana kakur kaneem. ¹⁵ Kë wi wi nawoonŋ

kaji : « Woli Ajugun anjali, ŋluŋ kawo bajeb, kaşë do uko wi këme wundu. » ¹⁶ Naşë wo naanji nado haŋ, naji napiitar ŋi uko wi naŋaluŋ pdo. Bpiitar btëñŋ buŋ bawo bwuŋaan. ¹⁷ Naanŋ ammeenŋ keeri uko wi awoonŋ i pdo, aşë wo aando wa, ado pekadu.

5

An bayok, nadoon kawooni

¹ Hënkuŋ an bayok, nalipariin, nawoonin nado idiim ŋi pwuŋan pankyoontanŋ. ² Pyok pi nan papuŋi, kë ŋbob ŋade iko iwohara yi nan. ³ Uwuuru wi nan na untaam wi nan ŋadoharaa. Kë pdohara puŋ pakluŋ kaŋiini pa an. Paluŋ kade'an uleef ji bdoo. Umundu uba kë nakhanka hank^{*}. ⁴ Natenan, naanluk banklempuŋ du ŋŋeeh ŋi nan. Baŋëga aliir kë idiim yi baka iban du ibaŋ yi Ajugun i Mnhina. ⁵ Nawo ŋi umundu wi ŋi pyok na unoh, nade amag ji ŋlimariya pa unuur wi bakluŋ kafaal an. ⁶ Naji natool aduknaanaa abot aŋiŋa ; kë aanhilar aneenan uleeful.

Namiiran, Ajugun abi

⁷ Bayiŋ naan, natamaan keeri ŋi pyoonk ubi wi Ajugun. Natenan jibi najaar ajaanŋ ayoonk ŋdeey ŋnuura ŋankpënuŋ ŋi btëpi bi aŋuunŋ ŋi mboş. Aji miir wi uşubal uteek ujotuŋ kayoonk ubaañsaani

^{*} 4:6 Uhoñ 3.34.

^{*} 4:8 Nawutan pjuban.

^{*} 5:3 Natenan ŋi Maci 6.19-20.

kabaa kit*. ⁸ An kak natamaan ti pyoonk, natum na mntëj, tiki ubi wi Ajugun uñogi.

⁹ Bayit naan, nawutan katëga ti mnwo mi batëntan, woli naanjal Naşibaţi awayëşan. Natenan Nawayëş ado bi naţ naţ ti kadun ki plëman. ¹⁰ An bayit naan, *baţupar Naşibaţi bahaj na kamiir, natenan ti baka. ¹¹ Nawini nji nji bañaan bantamanuţ ti kamiir banurandëni. Natiink jibi Yob* atamani ti kamiir. Name kak uko wi Ajugun adoon pa a, tiki Ajugun atum na bnuura na mnñaga.

¹² Bayit naan, natiinkan bnuura: nalipariin kamehna ti baţi këme ti mboş këme ti uko ulon kak. Pdinan pi nan pawoon pdinan na manjoonan. Kë ppok pi nan pawoon ppok na manjoonan, nawutna kaduknaana ti pwayëş pi Naşibaţi.

Nañheaan Naşibaţi

¹³ Alon ti an awo ti mnhaj i? Añheaan Naşibaţi. Alon ti an awo na mnlilan i? Ayeehan mndëm mi Naşibaţi. ¹⁴ Alon ti an amaaki? Aduun bantohi biki pntuk pi banfiyaaruţ, bajatana ukëra ti bkow ti katim ki Ajugun başë bañhean Naşibaţi pa a. ¹⁵ Pñehan pangakandëruţ na pfiyaar paburan namaakal, Ajugun aşë naţana. Woli ado ipekadu Naşibaţi amiira ya. ¹⁶ Andoli keeri adoon kaţup ipekadu

yi nul batëntul, andoli adoon kañehandër batëntul Naşibaţi, hënk naşë najeb. Pñehan pi natool paji patum na uforta. ¹⁷ Natenan Eli naţup ti katim ki Naşibaţi i unjon, abi wo ñaan najën ji un. Aţu kabaţ ti pñehan Naşibaţi uşubal uwut kaşub. Kë udo nşubal nşwajanţ na kli paaj nin pjatap paanjot ti mboş. ¹⁸ Kë akak aluţ añhean Naşibaţi uşub, kë uşubal ujoti. Kë iko yi batepiinj iwul nşeey.

Nakakaan bampënuţ ti Bgah bi Naşibaţi

¹⁹ Bayit naan, woli alon ti an apën ti plël pi manjoonan, kë başë kakana ti pa, ²⁰ nameen kë ñaan ankpënanuţ ti plël pi buţaan nado ipekadu, abuurana pkeţ abot ado Naşibaţi amiira ipekadu itum.

* 5:7 Du uţaak wi Itrayel, uşubal uji ujot, bañaan katepi, udun kaţañan, kado kli kañeen kabaa kak kajot baba kit. ☆ 5:11 Natenan ti Yob.

Uṭup uteek wi Piyeer apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta kateek ki Piyeer apiitun kntuk ki banfiyaaruṅ kanwoon ṭi ṅbeeka kañeen ṅi utaak wi Atiya. Wi Yetu abiin awo ṭi umundu wi, Piyeer aji bi kakandër na a. Wi apënuṅ ṭi wa, Piyeer kaşë wo nanjañan i bayuday. Banfiyaaruṅ Krittu biki apiitun hënk babi hajan baka ṭiki bafiyaar Ajugun Yetu Krittu. Uko mënṭ ukaaṅ kē Piyeer apiit baka kaji na baka bamëban baliint ṭi pfiyaar, baanwo bateek biki bakhajanuṅ. Aji na baka Yetu i bafiyaaruṅ i i bajunnuṅ ahajan kē adoo keṭ. Uko mënṭ ukaaṅ kē woli bahajan baka bawo kamiir ji a. Akak aṭup baka jibi bawoon kawo ṭi ptoof pi bañaan bampokuṅ Naşibaṭi.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboş (1.1-2)
2. Mnhaṭ manliintun (1.3-12)
3. Ubida ujint (1.13-2.17)
4. Mnhaj mi Krittu awinuṅ (2.18-25)
5. Anfiyaaruṅ Krittu na mnhaj (3.1-4.19)
6. Hum di di baweek biki banfiyaaruṅ bawoon kawo (5.1-11)
7. Pwul mboş pbaañsaani (5.12-14)

¹ Nji Piyeer *nanjañan i Yetu *Krittu dpiitanan, an biki Naşibaṭi adatuṅ nanniinkun ṅtaak ṅi Pont, ṅi Galatiya na Kapadoşiya na Atiya na Bitiniya awo da bayaanṭ. ² Naşibaṭi Aşin nja ado bi datan dat jibi abiin aṅal wa undiimaan. *Uhaaş wi nul udolan kē nawo biki nul nahilna nado katiink Yetu Krittu, pñaak pi nul padolan nawo bajint ṭi kēş ki Naşibaṭi.

Dñehan Naşibaṭi awulan bnuura bantumun abot ajoobṭenan ṅhaaş bnuura.

Mnhaṭ mi mbuur

³ Nawulan ṅdëman Naşibaṭi Aşin Ajugun Yetu *Krittu andoluṅ ṭi mñaga mnweek mi nul kē ṅkak abuka wi anaṭanuṅ Yetu Krittu ṭi pkeṭ. Ukaaṅ kē ṅwo na mnhaṭ manwoon mnjeeb. ⁴ Nme kē ṅluṅ kayeenk iko inuura yi Naşibaṭi ahankuṅ bañaan biki nul. Iko mënṭ iinji itoka, iinji iṭop, iinji iba kanuura. Naşibaṭi ahankan ya du baṭi. ⁵ Wi nafiyaaruṅ, mnhina mi nul manyejan te unuur ubaañsaani, wi aklun kadiiiman kē abuuranan.

⁶ Hënk, natum na mnlilan, wi nadoon awo i kajooṭan ṅwal ṅntiinku wi nawoon ṭi unoor uweek. ⁷ Uwuuru undoon atoka udoo ji uṭëpna ṭi bdoo kakaana udooni, kē hënk kak di di pfiyaar pi nan pankaan preeş pweek maakan apel uwuuru pawoon kaṭëpna ṭi unoor kahilna kadiiiman udooni wi pa. Hënk, nalun kawo na pdëm na mndëm mnweek

wal wi Yetu *Krittu aklun kapën kawinana.

⁸ Naambaan kawina Yetu ašë ñala ; nafiyaara te naando bi wina te hënkun, ukaan kē nawo na mnilan mnweek maakan mi ñaan awoon aanhil p̄tup, ⁹ wi nakeenkun uko unkaan kē nafiyaari, unwoon mbuur mi ñhaaş ñi nan.

¹⁰ Du unjon *baṭupar Naşibaṭi bala aten bnuura kame jibi aklun kabuuran bañaan, bado bi ṭupa ṭup jibi akdiimananan bnuura bi nul. ¹¹ *Uhaaş wi Krittu ubi wo ṭi baka, udobi ṭupa ṭup mnhaj mi *Krittu akhajun na mndëm mankmbiin kawo mi nul ašë taman kame wal na hum di uko mēnt̄ ukdolaniin.

¹² Naşibaṭi adiiman baka kē uṭup wi bawoon ṭi p̄tup uunwo pa baka, uwo pa an. Banjaan bajukan *Uṭup Ulil Unuura baṭupan hënkun uṭup mēnt̄ na mnhina mi Uhaaş wi Naşibaṭi unwoonun baṭi. Kē ṅwanjuṭ ṭi ṅleef ṅi ṅa ṅaṅal maakan kame uṭup mēnt̄.

Ubida uyimanaan wi babuk Naşibaṭi

¹³ Nabomandëran keeri, nawo bten, naṭu mnhaṭ mi nan bti ṭi bnuura bi naklun kayeenk woli Yetu *Krittu apën awinana. ¹⁴ Nadoon kaṭaş Naşibaṭi jibi bapoṭ bawoon kado katiink bajug baka, nawut kakak du iko yi nabiin aṅal ṭfa wi nawoon ṭi kapaam. ¹⁵ Ṭi mnwo mi nan, nawoon bañaan banyimanun ṭi kēş ki Naşibaṭi andatanan,

jibi ul awoon nayimanaan. ¹⁶ Na manjoonan, Naşibaṭi aji ṭi *Ulibra wi nul : « *Nawoon bañaan banyimanun, ṭiki nji dyimani.* »*

¹⁷ Woli nañehan, naji nadu Naşibaṭi kaji Paapa, aji awayeş ñaan andoli ṭi uko wi adolon, bē aanji paṭşër. Ukaan kē nawo kadiiman ṭi mnwo mi nan ṭi ṅnuur ṅanduki'anan ṭi mboş, kē nadëmana bnuura. ¹⁸ Name bnuura kē mēnt̄ iko injaan itoka ji untaam kēme uwuuru ilukun abuuranaan ṭi mnwo mi nan mnwuṭaan mi nayeenkun du bateeman ; ¹⁹ p̄ñaak pi *Krittu pantamun preeş maakan pa, panwoon ji p̄ñaak pi unkaneel unwoon uunṭakēm nin dko dlon. ²⁰ Naşibaṭi ado bi dataara dat ji abi ado kapaş umundu, ašë dola kē apën awinana ṭi ṅwal ṅi, ṅanwoon ṅbaañsaani, kabuuranaan. ²¹ Naṭëpna ṭi Krittu afiyaar Naşibaṭi, annaṭanulun ṭi pket ašë wula mndëm ; hënk, nafiyaar Naşibaṭi abot ahaṭa.

²² Nakak ajinṭ wi nakṭaşun manjoonan, kaṅaladaan na manjoonan ji bañaan banṭaarun, naṅaladan maakan na ṅhaaş ṅjinṭ keeri. ²³ Na manjoonan, nakak abuka ašë wo naanbuknaana ṭi pbuk panjaan paket, nabuknaana ṭi pbuk panwoon paankket, ṭi uṭup wi Naşibaṭi unjaan uwul ubida akuṭ awo wi mnṭo. ²⁴ Hënk di di upiitaniin ṭi *Ulibra wi nul aji :

« *Ñaaŋ najën andoli awo ji
pjaagal
mndëm mi nul manwo ji
iṭeeñ,
pjaagal paji pakay, iṭeeñ kajot*
25 *kë uṭup wi Ajugun uşë ji
uwo te mnṭo.* »[☆]
Uṭup mënṭ uwoon *Uṭup Ulil
Unuura wi baṭupanaŋ.

2

1 Naṭaŋaan keeri buṭaan
bṭi, kaguuru na kalagare
na pñeebar iko yi ñaaŋ
na bkuutar. 2 Nawoon ji
bapoṭ bambaan abuka buka,
banjaan baŋala ṭañ mnwil
mi banin baka, hënk di di
nawoon kak kaŋal Uṭup wi
Naşibaṭi unwoon ji mntow
mnjiilu, kaṭepna ṭi wa kadëm
kaşë kayeenk mbuur. 3 Hënk
di di upiitaniin ṭi Ulibra wi
Naşibaṭi aji : *Nañem bnuura
bi Ajugun*[☆].

*Pdëman Naşibaṭi phalu ṭi
Katoh Kaweek ki nul kahalu*

4 Nañogan *Krittu anwoon
pnduba pjob pi bañaan
bapokun kë Naşibaṭi aşë ŋal
pa maakan abot adat pa.
5 Nawutan Naşibaṭi ajejan
nawo kak ji pnduba pan-
woon pjob pankniwnun ka-
toh ki *Uhaaş wi nul ukfëṭun,
nawo pntaali pi baṭeŋan
pyimanaan kadolna uṭen na
iṭeŋan inklilun Naşibaṭi jibi
Uhaaş wi nul uŋalun. Yetu
Krittu akdoon uṭen na iṭeŋan
mënṭ ilil Naşibaṭi. 6 Kë hënk di
Naşibaṭi aṭupun ṭi *Ulibra wi
nul aji :

« *Tenan! Dṭu pnduba ploŋ du*
Fiyon
pnduba pammëbanun ka-
toh pi Naşibaṭi aŋalun
maakan abot adat ;
kë banfiyaarun pnduba mënṭ
başë wo baankkowa nin.
»[☆]

7 Kë an nanfiyaarun,
mndëm manwo mi nan
keeri. Upiitana ṭi *Ulibra wi
Naşibaṭi ṭi uko wi banwoon
baanfiyaari aji :

« *Pnduba pi baniw bapokun*
pakakun pnduba pammëbanun
katoh. »[☆]

8 « *Pnduba mënṭ paji pado*
bañaan bahubta kabot
kajot. »[☆]

Baji bahubta ṭi pa wal wi ba-
jaan bapok pfiyaar uṭup wi
Naşibaṭi. Uko mënṭ kë uwo
uko wi Naşibaṭi adoon abi
jaka jak aji uwo.

9 Kë an, naşë wo pntaali
pandataniin, pntaali pi
baṭeŋan bankşihun, pntaali
pyimanaan, pntaali pan-
woon pi Naşibaṭi, nahilna
nado kaṭup iko iweek
iñonjarënaan yi ampënananaŋ
du bdëm aṭij moŋ bjeehi
bñonjarënaan bi nul adolun.
10 An nanwoon naanwo ṭfa
pntaali pi Naşibaṭi nawo
hënkun pntaali pi nul. Aambi
ñagi'an ṭfa aşë ñagi'an hënkun.[☆]

Mnwo mnuura ṭi ptoof pi
bañaan

11 An biki nŋalun maakan,
wi nawoon bayaant ṭi mboş
mi awo bañaan bankṭepun
ṭep, dkooṭan : nawutan

☆ 1:25 Itayi 40.6-8. ☆ 2:3 Kañaam 34.9. * 2:6 Fiyon: Dawo katim kalon ki
Yerutalem. ☆ 2:6 Itayi 28.16. ☆ 2:7 Kañaam 118.22. ☆ 2:8 Itayi 8.14. ☆ 2:10
Natenan ṭi Hotey 1.6,9; 2.1,23,25.

kado kaṣaṣ iko yi nleefan njanaluṅ, injaanṅ igutan na uhaaṣ. ¹² Nawoon na mnwo mnuura ṭi ptoof pi banwoonṅ baanfiyaar Naṣibaṭi. Hēnk, woli badoo taparan bṭup, bawin iko inuura yi najaanṅ nado, kaṣe kadēman Naṣibaṭi wal wi aklunṅ kabi.

Pdo katiink banwoonṅ ṭi pṣih

¹³ Nadoon katiink bañaanṅ bti banwoonṅ ṭi pṣih wi naṅaluṅ Ajugun. Nadoon katiink naṣih najeenkal ṭiki ul aṭoonṅ ṭi pṣih, ¹⁴ nadoon katiink bantunṅa biki ayilunṅ bakob banjaanṅ bado buṭaan, kaṣe kabeeb banjaanṅ bado bnuura. ¹⁵ Na manjoonan, Naṣibaṭi aji nṅal nado bnuura, hēnk naji nadēt mntum mi bañaanṅ banwoonṅ baanwo na nṣal. ¹⁶ Nawoon bañaanṅ bajeeh ṭi mnwo mi nan, mēntṅ bjeehi mēntṅ bakkaanṅ nado kado iko iwuṭaan; bawo kaṭepṅ ṭep kadolan nado kalempar Naṣibaṭi. ¹⁷ Nadēmaan bañaanṅ bti, naṅalan bayiṭan ṭi *Krittu, nawutan kañoom Naṣibaṭi, nadoon kadēman naṣih najeenkal.

Balemp banfiyaarunṅ Krittu

¹⁸ An balemp, nadoon katiink bnuura biki naklem-parunṅ, mēntṅ banwoonṅ banuura ajoob bkow ṭaṅ, nawo kado katiink kak bantamunṅ pwoonaan. ¹⁹ Woli namiir kakob ki bakkobananṅ ṭiki naṅal ptiink Naṣibaṭi, nado bnuura. ²⁰ Kē woli najubani, amiir kakob ki bakobananṅ, mindēm mnhoṅ manwoonṅ

da ba? Kē woli bahajanan te nado do bnuura kē naṣe miir, uji uwo bnuura ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi. ²¹ Ul adatananṅ pa nahaj; *Krittu ṭi uleeful ahaj haj nahilna nado katen ṭi a, nahilna nado kado ji a:

²² Aambaanṅ kajubanaara aambaanṅ kahaabana mntum kaguur n̄aanṅ*.

²³ Woli bakara, aanji lukan, woli bahajana, aanji bēgar, aji ṭepṅ ṭepṅ kawut anjaanṅ awayeṣ pwayeṣ ptool awayeṣa.

²⁴ Ul ṭi uleeful akunjiinṅ pekadu di nja ṭi kruṭ

nṅhilna nṅbuur ṭi ipekadu nṅṣe nṅwo baṭool;

ijēn yi nul ikaanṅ kē najebi.

²⁵ Nabi wo ji nṅkaneel nṅanneemunṅ aṣe kak hēnkunṅ du anwoonṅ nayafan na nayeṅ i nan.

3

Baat na bayin baka

¹ Kē an baatṅ banniimiinṅ, nadoon katiink bayinan. Hēnk, woli balonṅ ṭi baka baandi ptiink Uṭup wi Naṣibaṭi, bakak kafiyaar wi bakwinunṅ mnwo mi nan. Naando numa numa ptiini: ² baten ṭaṅ mnwo mnjinṅ mnuura mi nan ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi. ³ Kanuura ki nan kawutan kawo ki bdig - ki pṣiiran, ki pṭanara uwuuru, ki imiṣa inuura - ⁴ kaṭepanṅ ṭep kawo kammieniinṅ ki uhaaṣan, kanuura kanwoonṅ kaankba ki uhaaṣ unṭooriinṅ, kunṅ mēntan kalilunṅ maakan Naṣibaṭi. ⁵ Hēnk di baatṅ

bayimanaan biki tfa banţuur
mnhaf mi baka ti Naşibaţi
bajaan bañega. Babi ji batiink
bayin baka, ⁶ jibi *Faara
abiin atiink *Abraham ayinul
kadoo kadu'a ajugul. An,
nawo hênkuş babukul, woli
nado bnuura bê naanklênk
nin uko uloş.

⁷ An biinţ kak nawoon na
baharan bnuura, name kê
bañeeñeti. Namëbaan baka
bnuura, wi bawoon i kay-
eenk na an uşen wi ubida un-
woonuş du Naşibaţi. Hênk,
nin uko uloş uunkneenan
pñehan Naşibaţi.

Ţi uko wi uşal

⁸ Hênkuş drjal kabaañşaan
kajakan an bti nawo ti uşal
uloolan, naboofar, naşalad
ji banţaaruş, najoob bkow
naboţ nawalan ikowan.
⁹ Woli badolan buţaan, nawu-
tan kalukan ; woli bakaran,
nawutan kalukan. Naţëpan
ţëp nañehan Naşibaţi awul
baka bnuura ; ul aţu'anaş
pdo haş nahilna nayeenk
bnuura bi ahoşuş. ¹⁰ Hênk
di di upiitaniinş ti *Ulibra wi
nul, aji :

*Ñaaş anşaluş kaka ubida ulil
kawo na mnlilan,
awo kalowan buţaan ti mntum
kalowan kaguuru ti pn-
demënt ;*

¹¹ *alowan buţaan ado kado
bnuura,
adoon kala mnjeeh ata-
man ti ptaş ma.*

¹² *Ajugun aji Ţu kêş ti banwoon
baţool,
kawat kabaţ ti pñehan pi
baka*

*aşë ji pok banaan bado
buţaan.**

Mnhaf ti wal wi mnhaj

¹³ Woli naţu uhaaşan bti ti
pdo bnuura, in akdolanaş
keeri buţaan? ¹⁴ Woli badoo
hajananaş ti uko unwoonuş uţool,
naji nanuurandën. Nawutan
kaţi nin ñaaş, nabot nawut
kahaajala. ¹⁵ Nameen ti
ñhaaşan kê *Krittu ayiman
akuş awo Ajugan. Nabaan
nabi nabomandër bomandër
pyeşan ñleefan ti kadun ki
bankheparuş bti uko unkayi
kê nawo na mnhaf, naţup
baka unkayi. ¹⁶ Naţupan baka
wa na pjoob bkow na pdëman
Naşibaţi. Nawoon na uhaaş
ujinţ, bankţupuş buţaan ti
mnwo mi nan, wi naktaşuş
Krittu bnuura, bakownaana.
¹⁷ Uhokan ñaaş ahaj ti pdo
bnuura woli uwo uko unliluş
Naşibaţi, kê di ahaj ti pdo
buţaan.

Du pkeţ pi Yetu te du mndëm mi nul

¹⁸ Ipekadu yi bañaaş ikaaş
kê *Krittu ti uleeful ahaj
byaaş bloolan ; anwoonuş
naţool akeşar banwoonuş
baanwo baţool, kahilna
kañooşan du Naşibaţi. Bafişa
ti uleef kê *Uhaaş wi Naşibaţi
uşë naşanaş ti pkeţ. ¹⁹ Kê hênk
di di udoluluş kê aya aţup
na ñhaaş ñanwoonuş ukalabuş,
²⁰ ñul ñambiinş apok tfa ptiink
Naşibaţi, wi amiiruş ayoonk
ti wal wi *Nowe akbomanuş
upuur. Bañaaş bantiinku,
bañaaş bakreş şań, baţëpnuş
ti meel abuur pkeţ du upuur

mënt. ²¹ Uko mënt uwo ji batitmu bankbuurananan hênkuñ. Mënt ppënan iko iŕop ŕi uleef pakbuurananan, pŕaş Naŕibaŕi na uhaaş ujint panŕëpnuñ ŕi pnaŕa ŕi pkeŕ pi Yetu Krittü pakbuurananan. ²² Krittü apaya baŕi aya aŕo du kañen kadeenu ki Naŕibaŕi, apel bnuura ŕwanjuŕ na ŕntaayi, abot apel mnhina.

4

Ppën ŕi pekadu

¹ Hênk keeri, wi *Krittü ahajuñ ji ñaan najën, an kak nawoon na uŕal utënt wi nul ; ñaan anhajuñ ŕi uleef pa bnuura ji Krittü aankak aji wo ŕi mnhina mi pekadu. ² Hênkuñ, ŕi ŕnuur ŕanduki'anan ŕi mboŕ, nawutan kado kaŕaş iko yi ŕleefan ŕaŕaluñ, naŕëpan ŕëp naŕaş uko wi Naŕibaŕi aŕaluñ. ³ Na manjooanan, nabi jon ŕfa ŕi pdo uko wi bañaan banwoon baanfiyaar Naŕibaŕi baŕaluñ, wi nawoon ŕi pjuban pi piint, aŕal iko iŕop, awo bakuj, awo ŕi unoh uweek, aduka ŕi bakuji na pdëman ŕnton pi bgah baneenanuñ. ⁴ Kë hênkuñ banwoon baanfiyaar Naŕibaŕi baŕë ñonŕar ŕi uko wi nawoon naankak aŕiirad na baka iko iwuŕaan maakan yi bakdolun aŕë karan. ⁵ Kë baŕë luñ kahepna ŕi uko wi badolun ambiin anaŕ naŕ ayoonk pwayëŕ bajeb na bankeŕuñ. ⁶ Uko mënt ukaan kë badoo ŕup bankeŕuñ hênkuñ *Uŕup Ulil Unuura. Hênk, bayeenk ŕi uleef kakob

ki bajaan bakob bañaan bajën bti, kë *Uhaaş wi Naŕibaŕi uŕë do kë baka ubida unwoonun du a.

ŕi uko wi pjañan bnuura iko yi Naŕibaŕi aŕenuñ

⁷ Uba umundu uñogi ; nadoon kalipara, namëbaan ŕleef ŕi nan keeri, nahilna nañehan Naŕibaŕi. ⁸ Nawo duna kaŕalad na manjooanan ; uŕal uji udo ñaan kamiir atëntul ipekadu itum. ⁹ Nadoon kayeenkar du itoh yi nan, nawut kado kaŕur ŕuran. ¹⁰ Andoli adoon kalempar batëntul na uŕen wi ayeenknuñ du Naŕibaŕi, hênk, nawo bamali biki uŕen wi Naŕibaŕi, untumuñ. ¹¹ Woli ñaan ayeenk uŕen wi bŕup, adoon kaŕup ji Naŕupar Naŕibaŕi ; woli ayeenk uŕen wi pŕënk bañaan, adoon kaŕënk baka na mnhina mi Naŕibaŕi awululuñ. Hênk, Yetu *Krittü anwoon na mndëm na mnhina te mnto, akkaan bado kadëman Naŕibaŕi ŕi iko bti. Uwo han!

Uko wi plilan wi ŕfiyaaruñ Krittü

¹² An biki nŕaluñ, nawutan kañonŕar woli nawo ŕi mnhaj mnweek awo ji bañaan banwoon du bdo. Uko mënt uwo wo kahilna katen me nafiyaar Naŕibaŕi na manjooanan ; nawutan kaŕal kë uwo uko uñonŕënaan. ¹³ Naŕëpan ŕëp nawo ŕi mnlilan wi naŕokuñ ŕi mnhaj mi *Krittü ahajuñ, nahilna nalun nawo ŕi mnlilan mnweek maakan ŕi wal wi akdiimanuñ mndëm

mi nul. ¹⁴ Woli bakaran țiki națaş Krittü nanuurandëni, *Uhaaş wi Nașibați undëmuț maakan uwo țî an. ¹⁵ Woli ñaan țî ptoofan awo țî mnhaj, uwutan kawo mnhaj manwoon țiki afin ñaan, akiij, ado buțaan këme aneej țî uko unwoon uunktena. ¹⁶ Kë woli ahaj ahaj țiki awo naritton, awutan kakowa ; ațëpan țëp ado kadëman Nașibați țî uko wi bakdu'uluț haț*.

¹⁷ Wal ubani, wi pwayëș pakjunuț, kașë kajunna pntaali pi Nașibați. Kë woli ajunna nja, hum di di ukwoon țî ubaañșaani, wal wi akwayëșuț banjaan bapok ptiink *Uțup Ulil Unuura wi nul. ¹⁸ Hënk, upiitana țî *Ulibra wi nul aji :

« *Woli utam pa Nașibați abuuran ñaan națool, hum di di ukwoon pa baññoomuț Nașibați na bado buțaan?* »*

¹⁹ Hënk, banwoon țî phaj țiki Nașibați ațaluț uko mënt, bațuun mnhaț mi baka țî *Nawat Kabuka anjaan ado uko wi ahoțuț, babaan babi baduka duka țî pdo kado bnuura.

5

Pțoț batani bi Nașibați

¹ An bantohi biki banfiyaaruț, dñal kațiiini na an hënkun. Nji nwoon nantohi ji an, amaar mnhaj mi *Krittü awo kaluț kațok țî mndëm mi akdiimanuț, uko wi nji kañehananaț wii wi

: ² națoțan bnuura batani bi Nașibați ahankananaț ; nawutan kașal kë bațu'an tu utamu, nadoon kațoț ba na uhaaş ujint, jibi Nașibați ațaluț. Nawutan kado uko mënt kalaana pyok pwuțaan, nadoon wa țiki națal ñal na uhaaşan bti pdo bnuura. ³ Nawutan kado kala pbeeh bañaan biki bahankananaț, mnwo mi nan mandiiimaan baka jibi bawoon kawo. ⁴ Hënk, woli nayafan naweek aluț apën awinana, nayeenk katuum kandëmuț maakan, kanwoon kaankba nin.

⁵ Kë an bațașa, nadoon katiink bantohi. An bti najaan nawalan ikowan țî mnwo mi nan na batëntan. Upiitana țî *Ulibra wi Nașibați aji : « *Nașibați aji pok bankdëmanuț ikow yi baka, kașë wul banwalanuț ikow yi baka bnuura bi nul.* »*

⁶ Nawalaan keeri ikowan, nawoon țî blifi bi Nașibați anhiniin maakan, ahilna adeenã țî wal wi adatuț. ⁷ Națijan iko inknoorananaț bti nawalan țî kadunul, aji wuli'an.

⁸ Namëbaan ñleef ñi nan, nawo bten : *Untaayi Uweek unwoon ușooradan uñaay wu wuț awo ji uliihu unkluihuț ala uko ude. ⁹ Napokan wa, namëban țî pfiyaar pi nafiyaaruț ; name kë bayițan țî *Krittü banwoon țî umundu bti bahaj ji an.

¹⁰ Woli naluț ahaj ñwal ñloț, Nașibați anwoon ajuț

bnuura, anṭēpnun ṭi Yetu
 *Krittu adu'an du mndēm
 mi nul manwoon maankba,
 alun kabomanan bnuura,
 katēṭṭēnan, kawulan mn-
 hina kadolan nanaṭ naliint.
¹¹ Mnhina manwoon ṭi a te
 mnṭo! Uwo han!

Pwul mboş kabaañṣaan

¹² *Filaṭ ayiṭ naan ṭi
 *Krittu anjaan aṣaṣa bnuura
 aṭēnkun kē mpiiṭan ṇṭup
 ṇtamñaan ṇi. Dṇal katēṭṭēnan
 kabot kajakan namēban ṭi
 bnuura bi Naṣibaṭi, banwoon
 na manjoonan.

¹³ Bataṣar *Krittu banwoon
 ṭi *Babilon ṭi, biki Naṣibaṭi
 adatuṇ ji an, bawulan mboş ;
 *Markuṭ abuk naan awulan
 kak mboş. ¹⁴ Nawuladēn
 mboş, naboofar bboofar
 banyimanun.

An bti nanwoon biki
 *Krittu, dñehan Naṣibaṭi
 ajoobṭēnan ṇhaaṣ!

Uṭup utēbantēn wi Piyeer apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta katēbantēn ki Piyeer nanjañan apiitun. Aka ppiit ka banfiyaaruṅ banwoon ṭi ubeeka ulon. Nin alon aantup aji apiit ka biki apiitun ṭi kakaarta ki nul kateek, ṭiki nin ñaan aamme na manjoonan me ikaarta itēb ṭañ yi yi apiitun. Aṭup ṭañ aji ki kawoon kakaarta katēbantēn ki apiitun baka (natenan ṭi 2 Piyeer 3.1) Piyeer aṭup aji bañaan balon baya du banfiyaaruṅ Krittu ajukan baka iko ilon impaṭun na Uṭup Ulil Unuura wi abiin aṭup baka. Bawo ṭi pdo uko wi bañaluṅ aji Yetu aankak abi. Piyeer akak aṭup aji ubida wi ñaan anfiyaaruṅ Krittu uwo kalil Naṣibaṭi. Uko mēntṭ wi wi Yetu abiin ajukan bambiin awo na a wi awoon ṭi umundu wi. Kē uko mēntṭ wi wi bawoon kaṭu ṭi ṅsal.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Hum di anfiyaaruṅ Krittu awoon kawo? (1.3-11)
3. Namēbaan naliint ṭi uko wi bajukananan (1.12-21)
4. Banjaan bajukan uko unwoon uunjoonani (2.1-22)

5. Na manjoonan, Yetu aluṅ kabi kak (3.1-18)

Pwul mboṣ

¹ Nji Fimonṅ Piyeer nwoon nalempar Yetu *Krittu akuṭ awo *nanjañan i nul dpiitanan, an biki Yetu Krittu Naṣibaṭi, Nabuuran nja adolon ṭi pwo natool pi tul kē nafiyaar pfiyaar panliṅun na pi nun. ² Dñehan Naṣibaṭi awulan bnuura bantumun abot ajoobṭēnan ṅhaaṣ bnuura, wi name'ulun abot ame Yetu Ajugun.

Pwo naṭaṣar Yetu ṭi mnwo

³ ṭi mnhina mi nul, Naṣibaṭi aṭen nja iko bti yi ṅnumiin kakaana ubida kamēban kaliint ṭi a. Nyeenk iko mēntṭ bti wi ṅme'ulun, ul anṭēpnun ṭi mndēm na bnuura bi nul adu nja. ⁴ Hēnk, aṭen nja iko inuura iweek maakan jibi ajonun nhoṅ aji aluṅ kawul ya nja. Ado haṅ nahilna nabuur ptoka pi unal wi iko iwuṭaan injaan itok ñaan inwoon ṭi umundu wi ujaan uṭij, naṣē nanaam na a.

⁵ Ukaan kē nawo kadoon-aan kahoṭan ṭi pfiyaar pi nafiyaaruṅ mnwo mnuura, kahoṭan ṭi mnwo mnuura pme Naṣibaṭi, ⁶ kahoṭan ṭi pme Naṣibaṭi puṅ pmēban uleef, kahoṭan ṭi pmēban uleef kamiir, kahoṭan ṭuṅ kamiir mēntṭ pmēban ṭi Naṣibaṭi kaliint, ⁷ kahoṭan ṭi pmēban ṭi Naṣibaṭi kaliint puṅ bboofar, kahoṭan ṭi bboofar bñalad.

⁸ Iko inuura mēntṭ yaṅ, woli nawo na ya aṭuman, kē ibot

atuma tum pya, naji nawo bañaan banjaan badoonaan, kabot kaya kadun ti uko wi pme Yetu Krittu *Ajugun. ⁹ Kë ñaan anşaan awaan iko inuura mēnt, aji fēl kēş kadoo wo wo ji nakuul : aji ŧilma kë Naşibaŧi apēnana pekadu di abiiŋ ado ŧfa.

¹⁰ An bayit naan ti *Krittu, natamaan maakan keeri nado kado iko inkdiimanuŋ kë Naşibaŧi adu'anaŋ akuŧ adatan. Woli nado haŋ, naankjot nin. ¹¹ Hēnk di di Naşibaŧi akhaabēşanaŋ bnuura plēman pneeji du pşih panwoon paankba pi Ajugun, Nabuuranun nja Yetu Krittu.

Uko unkaan kë kakaarta ki kapiitanaa

¹² Name iko inuura yaŋ, kë nşē do kaleşanan ya wal undoli naşē namēban naliint ti manjoonan mi nawinuŋ nŧa. ¹³ Dşal aji wal bti wi nji kawoon ti umundu, unuura ndo kaleşanan, nawoona bten. ¹⁴ Dme kë wal wi pkeŧ wi naan uñogi, Yetu *Krittu Ajugun ti uleeful adolun kë mme uko mēnt. ¹⁵ Kë nşē doonaan kado woli dyaa, naduka kaleş unuur undoli iko mēnt bti.

Uko unkyuujuŋ kë uŧup ujoonani

¹⁶ Mēnt intintamēş itit yi npaşuŋ yi yi nbiin aŧupan wi ndolanaŋ kë name mnhina mi Yetu *Krittu Ajugun akuŧ ame ubi wi nul, nwin win

na kēş ki nun mndēm mi nul. ¹⁷ Naşibaŧi, Aşin nja *Andēmuy Maakan, awula pdēm na mndēm, wi aŧiiniin na a aji : « *Iwi iwoon Abuk naan, dñalu maakan, dma-ganu* ». ¹⁸ Un ti nleefun nŧiink pdiim pi nul panwoonun baŧi wi nwoon na a du pnkun pyimanaan. *

¹⁹ Hēnk, uko mēnt uliintan bnuura pfiyaar pi nun ti uko wi *baŧupar Naşibaŧi bajakuŋ. Nawo kaŧaş wa bnuura : uwo ji unkaniya unjaan ujeehan ti bdēm te wal wi unuur ujintuŋ kë unfay, ujah unjaan ujeehan na nfa upēn awinana ti nhaaşan. ²⁰ Nawo kame duna kë uko wi baŧupar Naşibaŧi baŧupuŋ unwoon ti *Ulibra wi nul uunwo uko wi ñaan najēn aşaluŋ ti uleeful aŧup. ²¹ Na manjoonan, nin uŧup wi Naŧupar Naşibaŧi uumbaŋ kapēnna ti uşal wi ñaan najēn, *Uhaaş wi Naşibaŧi ujaan uŧēpna ti bañaan bajēn kaŧiini ti katim ki nul.

2

Bajukan balagare

¹ Balagare banjaan baji bawo baŧupar Naşibaŧi babi wo ŧfa kak ti ptoof pi pntaali pi *Itrayel, kë hēnk di bajukan balagare bakaŋ aluŋ kawo ti ptoofan kado na pneejan ti nşalan pjukan panjaan paneeman ñaan kabot katoka, kadoo pok Ajug baka ambuuranuŋ baka. Wal mēnt başē ŧjar nleef ni baka ptoka

pantarun. ² Batum balun kaṭaş baka ṭi iko iṭop yi bajaan bado, balun kado bakar bgah bi manjoonan. ³ Ṭi pṇal itaka, bajukan balagare balun kadaaran na ṇṭup ṇlil ṇi bapaşun. Kē pwayeş pi baka paşē do bi dolana dolana undiimaan, kē pṭoka pi baka paankyoonk.

⁴ Na manjoonan, Naşibaṭi aammiir ṇwanjuṭ ṇambiin ajuban, aşē fēl ṇa du infeernu di ṇawoon atanana du bdēm ayoonk unuur wi pwayeş pi ṇa. ⁵ Aammiir kak bañaan biki unjon, wal wi adolun meel kē mangur iko na bañaan bṭi ṭi umundu bṭi untumun na banwoon baanji baṭaş Naşibaṭi, aşē buuran *Nowe anjaan aṭup uko wi bañaan bawoon kado kado kawoona batool ṭi kēş ki Naşibaṭi, aṭu na bañaan paaj na alon.* ⁶ Naşibaṭi aammiir kak ṇbeeka ṇi Fodom na Gomora* wi atērun ṇa kē ṇakak ufob kadiimaan banklun kapok pṭaşa uko unkyoonkun baka*. ⁷ Kē aşē buuran *Lot ambiin awo ṇaan natool aji ṭēga maakan ṭi iko iṭop yi bado buṭaan mēnt babin ṇado. ⁸ Ul anwoon natool, aşē wo ṭi ptoof pi baka aji win baka kabot katiink baka na ṇnuur, kē uşal uji ujooṭ na a.* ⁹ Iko yi idiiman kē Naşibaṭi ahil kabuuran ṭi mnhaj bañaan bamēbanun ṭi a aliint kaşē kaṭooran banwoon baanwo batool bado kayoonk

kakob ki baka ṭi unuur wi pwayeş, wi baduknaaniin. ¹⁰ Akob bnuura banjaan babi ṭu ṭu ṇşal ṭi pṭopan ṇleef ṇi baka ṭi pṭuban pi piint abot aṇoom Ajugun.

Bajukan balagare mēnt baṇoom bañaan akuṭ awo bahomp, baanji bakali pkar ṇwanjuṭ ṇandēmun. ¹¹ Natenan, ṇwanjuṭ, ṇandoon apel baka uforta na mnhina ṇaanji ṇaṭup ṭi kadun ki Ajugun uko uwuṭaan ṭi ṇwanjuṭ ṇandukiin. ¹² Kē bukal, bawo ji ṇlimariya ṇanwoon ṇaanwo na uşal, ṇabuka buka pa pmobana kafin. Baji bakar uko wi bawoon baammee kē baklun kafin baka ji ṇlimariya. ¹³ Hēnk, bayeenk baluk bi buṭaan di baka. Baji balilan ṭi pdo kado iko iṭop na pnak. Bawo baṭop akuṭ agēj, baji balilan maakan ṭi kalagare ki baka woli bade na an. ¹⁴ Baji babi ṭu ṭu ṇşal ṭi pṭuban pi piint, baanji banoor pṭuban, kado na pguur banwoon baanliinti, baji babi duka duka ṭi pṇeebar iko. Bafēpanaa! ¹⁵ Baduk bgah btool aneem, wi bawoon ṭi pdo ji *Balaam abuk Boşor, ambiin aṇal pde itaka yi bdoo. ¹⁶ Kē başē bi ṇoman na a ṭi buṭaan bi adolun: ubuuru unwoon uunhil bṭup uṭiini na a ji ṇaan najēn ado kē ṇyila ṇaṭañani, ul *Naṭupar Naşibaṭi mēnt.*

¹⁷ Bajukan baṭilan mēnt bawo ji ṇkumpēş ṇankayun,

* 2:5 Natenan ṭi Ujuni 6.1–9.17. * 2:6 Natenan ṭi Ujuni 19.24-35. * 2:6 Natenan ṭi Ujuni 19.1-19. * 2:8 Natenan ṭi Ujuni 19.1-19. * 2:16 Natenan ṭi Mnfen 22.4-35.

awo ji infelun yi ukëk udoonun ; bawo biki kaya du bdëm bantootun apel bi pti banwoon bi baka. ¹⁸ Na manjoonan, baji bahomp maakan kaŕup nŕup nnaaf kaguur na iko iŕop yi uleef unalun bambaan abuurna buurna du baŕaan baneemun. ¹⁹ Bahon baka pjeeh aŕe wo bukal ŕi nleef ŕi baka baŕaan banwoon ŕi mnhina mi iko iŕop inktokun baka ; ŕaan aji awo ŕi mnhina mi uko wi awutun kë ukŕonja.

²⁰ Na manjoonan, woli babuur ŕi iko iŕop yi umundu wi ŕi pme Yetu *Krittu Ajugun na Nabuuran nja, aŕe kak hënkun ahot ŕi ya kë ikŕon baka, baji bawo ŕi unoor umpelun uteek. ²¹ Uhokan lah bawut kame bgah banjaan baŕoot du uko unwoon utool, kë di pme ba kaŕe kaduk bgah byimanaan mënŕ bi babin adiiman baka. ²² Uko undolun baka uwo uhoñ umbiin aji : « Ubuŕ ude uko wi ugatun » na « Unkuma umbaan aŕowa ñowa ukak aŕuñ du mboŕ. »

3

Unuur wi Ajugun ulun kabi

¹ An biki njalun maakan, kakaarta ki kawoon katëbantën ki nji kapiitanan. ŕi yul itëb bti, dji kaleŕanan iko ilon kahilna kaneejan ŕi nŕalan mntit mannuuriin. ² Djal kaleŕanan iko yi *baŕupar Naŕibaŕi bayimanaan babin aŕup,

kaleŕanan kak uko wi banjaan biki nan bajakanan aji Ajugun anwoon kak Nabuuran nja aŕal ŕdo kado. ³ Uko wi nawoon kame duna uwo kë, ŕi nnuur nbaaŕŕaani baŕaan bambeŕ bambaan kabi duka ŕi bbeehar, aji baŕaŕ iko yi nleef ŕi baka njanalun, balun kabi. ⁴ Balun kado kaji : « Yetu aanhon aji alun kabi i? Awo ŕun ba? Wi bateem nja bakteŕun te nŕa, iko iwoha wo jibi ibiin awo wi umundu upaŕaniin. »

⁵ Wi bajakun han, baji badaar kaŕilma kë du ujuni, Naŕibaŕi aŕepna ŕi uŕup wi nul apaŕ baŕi ado kë mboŕ mampëna ŕi meel aŕe ŕo ŕi ptoof pi ma. ⁶ Kë na meel mënŕ mi mi abiin abaana na umundu ujon. ⁷ Uŕup mënŕ uŕun kë baŕi na mboŕ mi nŕa njanakanaa, ayoonk pya pŕerana ŕi unuur wi pwayeŕ pbaaŕŕaani na wi pŕoka pi banwoon baankŕaŕ Naŕibaŕi.

⁸ An bayiŕ naan biki njalun, uka uko ulon wi nawoon naanwo kaŕilma : ŕi këŕ ki Naŕibaŕi unuur uloolan uwo ji nŕubal iŕeen-week nŕaaŕ iŕeen (1000), kë nŕubal iŕeen-week nŕaaŕ iŕeen nŕawo ŕi a ji unuur uloolan*. ⁹ Ajugun aanji jonan pdo uko wi ahonun jibi baŕaan balon baŕalun. Aji miiran : aanji njal alon ŕi an aneem kaŕe njal an bti naŕaŕan pjuban, naŕelëŕ nhaaŕan na manjoonan. ¹⁰ Unuur wi Ajugun ulun kabi ji nakiiŕ ; unuur mënŕ baŕi bafoma

karoca roca, iko inwoon da iyik kayuuy wal mēnt, mboş na iko bti inwoon ʔi ma itoka kaba*.

¹¹ Kē wi iko bti iwoon i pbi katoka kaba, natenan hēnkuŋ mnwo mi nan! Nawo kawo banjintuŋ ʔi kēş ki Naşibaʔi kabot kamēban ʔi a kaliint, ¹² wi nakyoonkuŋ abot adoonaan unuur wi nul utarna ubi. Unuur mēnt, baʔi bayik bti kayuutşa, iko inwoon ʔi ba iyik ibot iyuuy. ¹³ Kē Naşibaʔi aşē hoŋ nja aji aluŋ kapaş baʔi bhalu na mboş mnhalu di iko bti ikwoon itool. Nwo ʔi pyoonk uko mēnt.

Pdo bañaan balipara

¹⁴ An biki nŋaluŋ maakan, wi nawoon ʔi pyoonk unuur mēnt, nadoonaan keeri nawo bajint piş ʔi kēş ki Naşibaʔi, bañaan banwoon ʔi mnjeeh. ¹⁵ Nameen kē kamiir ki Ajugun kahinan kadolan nabuur, jibi *Pawulu ayiŋ nja ʔi *Krittu i nŋaluŋ maakan apiitanaŋ na uşal untuŋa wi Naşibaʔi awululuŋ. ¹⁶ Hēnk di di apiituŋ ʔi ikaarta bti yi aʔiiniyaanuŋ uko mēnt ; nŋup nloŋ nŋanwoon ʔi ikaarta yi nul nŋatam pme, kē bañaan banwoon ʔi kapaam akuŋ awo baanliint ʔi pfiyaar baji bapiban ŋa buŋaan. Baji bado haŋ kak na nŋup ŋi Ulibra wi Naşibaʔi nŋandukiin kaşē toka. ¹⁷ Kē an biki nŋaluŋ, nawoon bten keeri wi nameen iko yaŋ, kaʔi nabi

naŋaş bado buŋaan naşē na-neem ji baka nawo naankak amēban kaliint. ¹⁸ Naŋēpan ʔep nataman nado kaya kadun ʔi pme Yetu Krittu anwoon Ajugun na Nabuuran nja, nataman nawo ʔi bnuura bi nul. Mndēm manwoon ʔi a te mnŋo! Uwo haŋ.

* **3:10** Iko bti inwoon ʔi ma itoka kaba : Balon bapiit aji baluŋ kawayēs mboş na iko bti inwoon.

Uṭup uteek wi Yowan apiiṭuṅ banfiyaaruṅ

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta kateek ki Yowan apiiṭuṅ. Yowan i abi piit ulibra ulon uteek wi aṭiiniyaanuṅ ubida wi Yetu ṭi mboṣ: uwoon Uṭup Ulil Unuura wi Yowan apiiṭuṅ. Akak apiit ikaarta itēb inṭaṣuṅ ṭi ki. Du unjon baṅaṅ balon babi ṭilan aji Yetu Krittū ambiinṅ abi ṭi umundu wi awo ṅaṅ najēn aanwo Abuk Naṣibaṭi. Baji baji kak kē ṅaṅ ahil kado uko wi aṅaluṅ, kē Naṣibaṭi aankdo baka uko ulon. Uko mēnt ukaṅ kē Yowan apiit banfiyaaruṅ aṭup baka in awoon Yetu. Aṭup baka aji ubida wi mnto uwo, akuṭ adiiman baka jibi ṅaṅ ahilun kaka wa : ṅaṅ anfiyaaruṅ Yetu andoli, aka ubida mēnt. Akak ahoṭalēs aji baṅaṅ bawo ṭi plooman na Naṣibaṭi na Yetu Abukul, baṅal Naṣibaṭi na banfiyaaruṅ bandukiinṅ. Aji woli bado haṅ bame kē baka ubida wi mnto.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Uṭup unjaṅ uwul ubida (1.1-4)
2. Nawulēn ṅpoṣ ṭi bjeehi (1.5-2.6)
3. Bgah bhalu (2.7-17)
4. Baṣoorad Krittū na babak Naṣibaṭi (2.18-3.10)

5. Bṅalad (3.11-4.21)

6. Ppok iko yi mboṣ (5.1-21)

Uṭup unkwulunṅ ubida

¹ Nṭiiniyaan ṭi nawo Uṭup unkwulunṅ ubida ;

awo du ujuni,

ṅṭiinka

awina na kēs ki nun,

abot atena bnuura,

akuṭ abana na iṅen yi nun.

² Anwoonṅ ubida apēn awinana, kē ṅkṭup uko wi ṅmaaruṅ. Nṭupan uko wi anwoonṅ ubida wi mnto

ambiiṅ awo du Naṣibaṭi Aṣin nja aṣē pēn awinana ṭi un.

³ Uko wi ṅwinuṅ akuṭ atiink, ṅṭupan wa an kak, nahilna nabi namēbandēr na un, ṅnaakiir nja bṭi ṭi pmēbandēr pi ṅmēbandēruṅ na Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu *Krittū Abukul.

⁴ Nṭpiit uko wi, un ṭi ṅleefun, mnlilan mi nun* manhilna mandēm maakan.

Ppoṣ ṭi bjeehi

⁵ Uṭup wi ṅṭiinknuṅ ṭi Yetu *Krittū aṣē ṭupan hēnkuṅ wi : Naṣibaṭi awo bjeehi, nin bdēm blonṅ baanwo ṭi a. ⁶ Woli ṅji ṅmēbandēr na Yetu aṣē poṣ ṭi bdēm, ṅwo baṭilan, ṅēnkdo uko unwoonṅ manjoonan. ⁷ Aṣē wo woli ṅpoṣ ṭi bjeehi jibi Naṣibaṭi ṭi uleeful awoonṅ ṭi bjeehi, ṅkeer awo baloolan nja bṭi, kē pṅaak pi Yetu Abukul pajinṭan nja ṭi pekadu bṭi.

⁸ Woli ṅji ṅēnwō na nin pekadu dlonṅ, ṅguur ṅleef ṅi nja, manjoonan maanwo ṭi nja. ⁹ Aṣē woli ṅdinan aji

* 1:4 Mnlilan mi nun : Balon bapiit aji mnlilan mi nan.

ɲwo na pekadu, ɲhinan kahaɗ Naşibaɗi, awo natool : aluɲ kamiir nja ipekadu, kabot kajinɗan nja ɗi buɗaan bti. ¹⁰ Woli ɲji ɲendo pekadu, ɲɗu Naşibaɗi ɲɗilan, kē uɗup wi nul ubot awo uunwo ɗi nja.

2

¹ An babuk naan, dɗiitan uko wi nahilna nawut kado kajuban. Aşē woli ɲaaɲ alon ajubani, ɲka ɲaaɲ ankyeɲanuɲ nja du Naşibaɗi Aşin nja : Yetu *Krittū natool a. ² Ul awuluɲ uleeful, awo bɗeɲan, Naşibaɗi ahilna amiir nja ipekadu ; aanliɲ liɲ ɗi yi nja ɗaɲ, ado haɲ ahilna amiir kak yi baɲaaɲ biki umundu bti.

Uko wi pdo

³ Uko unjaan uyuuɲ kē ɲme *Krittū uwo pdo kaɗaş uko wi ajakuɲ ɲdo. ⁴ Woli ɲaaɲ abubara aji ame'a aşē wo aanktiinka, awo naɗilan, manjoonan maanwo ɗi a. ⁵ Kē anşaaɲ amēban uko wi ajakuɲ, uɲal wi Naşibaɗi uji uwo ɗi a kaɗum. Hēnk di di ɲjaan ɲmeena kē ɲmēbandēr na Krittū. ⁶ ɲaaɲ anjakuɲ awo ɗi a, awo i kado kado jibi ajaan ado.

⁷ An banoh naan, mēnkpiitan piit uko uhalu wi nawoon kado, uko ujon wi nayeenuɲ du ujuni wa. Uko mēnt uwoon uɗup wi nadoon abi tiink. ⁸ Kē uko wi ɲji kapiitanan uşē woha uhalu ha. Manjoonan mi uko mēnt manwinana ɗi Krittū abot awinana ɗi an ; bdēm baya,

kē bjeehi bi manjoonan bado bi kajeehan jeehan.

⁹ ɲaaɲ anjakuɲ aji awo ɗi bjeehi aşē şoor ayiɗul ɗi Krittū, ahum ɗi bdēm. ¹⁰ ɲaaɲ anɲaluɲ ayiɗul awo ɗi bjeehi, hēnk, nin uko ulon uunkhil kadola ajuban. ¹¹ Kē ɲaaɲ anşaaɲ aşoor ayiɗul awo ɗi bdēm ; aji poş ɗi bdēm, aamme dko di akyaan ɗiki bdēm bawuna kēş.

¹² An babuk naan, dɗupan uko wi :
Yetu Krittū ado kē
Naşibaɗi amiiran
ipekadu

¹³ An başin bapoɗ, dɗupan uko wi :
name anwoonuɲ du
ujuni ;

kaɗupan, an baɗaşa :
nawat *Untaayi Uweek.

¹⁴ Dɗupan kak uko wi, an babuk naan :
name Naşibaɗi Aşin nja ;
kaɗupan kak, an başin bapoɗ :
name anwoonuɲ du
ujuni,

kaɗupan kak an baɗaşa :
nahinaa,
uɗup wi Naşibaɗi uwo ɗi an
kē nabot awat Untaayi
Uweek.

¹⁵ Nawutan kaɲal umundu kēme uko unwoon wi umundu. Woli ɲaaɲ aɲal umundu, uɲal wi Naşibaɗi Aşin nja uunji uwo ɗi a. ¹⁶ Iko bti inwoon yi umundu : iko yi uleef uɲaluɲ, iko yi ɲaaɲ awinuɲ aŋeebar na phaɗ ɗi bka bi tul kabot kapiitar ɗi ba, iinwoona du Naşibaɗi Aşin nja, iwoona ɗi umundu. ¹⁷ Kē umundu wi uşē ba na iko

yi bañaan bakñeebarun ; kē anşaan ado uko wi Naşibaţi anjalun aka ubida wi mn̄o.

Naşoorad Krittü

18 An babak naan, wal wi umundu ukbaan ubani. Natiink kē baji *Naşoorad Krittü awo i pbi, hēnkun kē başooradul batum başē do bi bi bi. Uko waŋ ukaan kē n̄yikrēn kē wal ubaañşaan ubani. 19 Bakan mēntan bapēna ŋi nja, aşē wo baanwo biki nja. Woli bawo lah biki nja, baŋo na nja. Kē başē ya, uko mēnt̄ uyuuŋ kē bukal bti baanwo biki nja.

20 Kē an, nayeenkna *Uhaaş wi Naşibaţi ŋi Yetu *Krittü, name bti manjoonan. 21 Woli dpiitan keeri, uunwo wo ji naamme manjoonan. Dpiitan ŋiki name ma abot ame kē nin n̄ŋilan n̄loŋ n̄aanji n̄apēna ŋi banwoon na manjoonan. 22 Kē in awoon naŋilan bē mēnt̄ anjakun aji Yetu aanwo Krittü? Un mēntan awoon Naşoorad Krittü! Apok Naşibaţi Aşin nja abot apok Abukul. 23 Ñaan ampokun Abuk Naşibaţi apok Aşin kak. Andinanun aji Abukul awoo, adinan kak kē Aşin awoo.

24 Kē an, uko wi natiinknun du ujuni namēbaan wa. Woli namēban uko wi natiinknun du ujuni, nawo an kak ŋi Naşibaţi Aşin nja na ŋi Abukul. 25 Kē uko wi Krittü ahonun, uwoon: ubida wi mn̄o.

26 Uko wi, wi wi n̄jalun lah kaŋupan ŋi bañaan bankdolun na pneemanan. 27 Kē an,

Uhaaş wi Naşibaţi wi nayeenknun ŋi Krittü uduka ŋi an, kē naannuma bajukanan. Uhaaş wi nul ukjukananan iko bti, uwo manjoonan, awo uunji uŋilan. Kē jibi ukjukananan, nadukiin namēban ŋi a.

28 An babak naan, hēnkun, nadukiin namēban ŋi Krittü, ahilna wal wi akpēnun kawinana, n̄hil kanaŋ kalint̄, kawo n̄enkkowa kanaŋ kalowa.

Babuk Naşibaţi na manjoonan

29 Name kē Naşibaţi awo natool, nayikrēnēn keeri kē ñaan ankdolun uko utool awoona du a.

3

1 Natenan jibi Naşibaţi Aşin nja anjalun nja. Anjal nja adoo dinan kē ndoo du'ana babakul. Nwo babakul na manjoonan. Bañaan biki umundu baamme Aşinun, ukaan kē baanhinan pme nja. 2 An banohnaan, nwo hēnkun babak Naşibaţi, kē uko wi n̄ēkbiin kawo uundo meešana. Kē n̄şē me uko wi : woli *Krittü alun apēn awinana, n̄kak kanaam na a, ŋiki n̄wina jibi awoon. 3 Ñaan anhaŋun uko waŋ ŋi Krittü, ajinŋan uleeful jibi ul ajinŋun.

4 Nado pekadu aji diiman kē apēn ŋi *bgah bi Naşibaţi, ŋiki pdo pekadu pawo ppēn ŋi bgah. 5 Kē naşē me kē Krittü abi bi pa ppēnan nja ipekadu, abot awo aanwo na pekadu. 6 Ñaan ammēbanulun aanwo

nado pekadu. Nado pekadu aanwina abot awo aamme'a.

⁷ An babuk naan, nakdinan nin ñaan aneemanan. Ñaan ankdolun uko utool awo natool jibi Krittu awoon natool. ⁸ Nado pekadu awo i *Untaayi Uweek, wul uwo udo pekadu du ujuni. Kë Abuk Naşibaţi aşe bi bi ptok iko yi Untaayi Uweek ukdolun. ⁹ Ñaan ambuknaaniin du Naşibaţi aanji duka şi pekadu ţiki ubida unwoonun du Naşibaţi uwo şi a ; aanhinan kajuban ţiki abuknaana du Naşibaţi. ¹⁰ Uko umpatşun babuk Naşibaţi na biki Untaayi Uweek wii wi : ñaan anwoon aanwo natool këme awo aanjal ayiţul şi Krittu aanwo i Naşibaţi.

Bñalad bi banfiyaarun Krittu

¹¹ Nwo kañalad, uko wan wi wi natiinkun du ujuni. ¹² Nënwo kado ji Kayin anwoon i *Untaayi Uweek, afin aţa'ul*. Kë we ukaan kë afin aţa'ul? Aji do buţaan kë aţa'ul aşe ji do iko inwoon itool. ¹³ An bayiţ naan, nawutan kañonjar woli bañaan biki umundu wi başooran. ¹⁴ Nja, nme kë npenna du pkeţ aya du ubida ; nme uko mënţ ţiki nñal bayiţ nja şi *Krittu. Ñaan anwoon aanjal ayiţul aduka şi pkeţ. ¹⁵ Ñaan anşoorun ayiţul şi Krittu awo nafin bañaan ; kë naşe me kë bafin bañaan baanji baka ubida wi mnŋo.

¹⁶ Nme uko unwoon unjal ţiki Krittu awul ubida wi nul pa nja. Ukaan kë nwo kawul ubida wi nja pa bayiţ nja şi Krittu. ¹⁷ Woli ñaan alon aka iko bti aşe win ayiţul anwoyi şi kanuma aşe pok pţenka, hum di di unjal wi Naşibaţi ukwoon şi a ba? ¹⁸ An babuk naan, nawutan kañalna şi nţup tañ, nadoon kaţenk, hënk nanal na manjoonan.

¹⁹ Woli nñalad han, wi wi nkmeeñ kë nwo biki manjoonan, nhaaş ni nja nabot njaţoor a şi kadun ki Naşibaţi. ²⁰ Kë woli nhaaş ni nja nado leşan nja buţaan bi ndolon, njeni nhaajala, nji nme kë Naşibaţi adëm apel nhaaş ni nja abot ame iko bti.

²¹ An banoh naan woli nhaaş ni nja njaţoor a, nñoom kañoga. ²² Awul nja iko yi nknëhanulun bti ţiki nmëban uko wi ajakun njo, kë uko wi nkdolon ubot alila. ²³ Uko wi ajakun njo uwo : nfiyaar Yetu Krittu Abukul nbot nñalad jibi ajakun na nja njo kado. ²⁴ Kë ñaan ankdolon uko wi Naşibaţi ajakun ado, aji mëbana, Naşibaţi kamëbana. Uhaaş wi nul wi awulun nja ujaan uyuuñ kë amëban nja.

4

Uhaaş wi Naşibaţi na wi Naguuru

¹ An banoh naan, nawutan kafiyaar bañaan banjaan babubara kaji bawo na *Uhaaş wi Naşibaţi, naţëpan ţëp naten bnuura nameena

* 3:12 Natenan şi Ujuni 4.3-10.

me uhaaş wi bawoonaanun uwoona du Naşibaţi. Bańaan batum bandaarun aji bawo *baţupar Naşibaţi baniink umundu. ² H enk di di nakyikr eanaanun Uhaaş wi Naşibaţi : ńaan andinanun aji Yetu *Krittu akak ńaan naj en, awo na Uhaaş wi Naşibaţi. ³ K e ńaan anşaan apok pdinan uko wi Yetu awoon, aanwo na Uhaaş wi Naşibaţi. Awo na wi naşoorad Krittu i natiinkun k e baji abi, ado bi bi bi, awo  i umundu.

⁴ An babak naan nanwoon biki Naşibaţi, nawat başoorad Krittu bukun,  iki anwoon  i an ad em apel anwoon i umundu. ⁵ Bukal bawo biki umundu ukaan k e u up wi baka uwo wi umundu, k e umundu ubot atiink baka. ⁶ Nja, k e nş e wo biki Naşibaţi ; ammeen Naşibaţi aji tiink nja ; k e anwoon aanwo i Naşibaţi aanji tiink nja. K e h enk di di njaan  meena Uhaaş wi Manjoonan na uhaaş wi kaguuru.

Uńal wi Naşibaţi

⁷ An banoh naan, nawul en ńalad ; uńal uwoona du Naşibaţi, k e ńaan anńalun at en ul abuknaana du Naşibaţi aku  ame'a. ⁸ ńaan anwoon aanńal at en ul, aambaan kameha Naşibaţi  iki Naşibaţi awo uńal. ⁹ Naşibaţi adiiman uńal wi akaan pa nja wi ayilun Abukul aloolan i akahan  i umundu ńhilna n  pna  i a ńka ubida. ¹⁰ Uńal na manjoonan uunwo pńal pi ńalun Naşibaţi, uwo pńal pi analun nja. Ayil Abukul

k e awo b enjan bankp enanun ipekadu yi nja. ¹¹ An banoh naan, wi Naşibaţi analun nja han, ńwo kanlad kak. ¹² Nin ńaan aambaan kawin Naşibaţi. K e woli ńaladi, Naşibaţi aji wo  i nja, uńalul ubot kawinana bnuura  i nja.

¹³ Naşibaţi awul nja *Uhaaş wi nul, ukaan k e ńji  me k e ńm ebana, k e abot am eban nja. ¹⁴ Naşibaţi ayil Abukul k e awo nabuuran umundu. ńwin uko wan, aş e  up wa bańaan. ¹⁵ ńaan andinanun aji Yetu awo Abuk Naşibaţi, Naşibaţi aji m ebana, ul kabot kam eban Naşibaţi. ¹⁶ K e nja,  me abot afiyaar k e Naşibaţi anal nja. Naşibaţi awo uńal. K e woli ńal bat en  nja, ńji ńm eban Naşibaţi, Naşibaţi abot kam eban nja.

¹⁷ Woli ńal bat en  nja na manjoonan ń enkdo ka aaf unuur wi pway ş  iki ubida wi nun  i umundu wi, unaam na wi *Krittu. ¹⁸ Anńalun na manjoonan aanji wo na pal enk, uńal unjoonanun uji udook pal enk. Na manjoonan, pal enk paji pagakand er na uşal wi kakob. K e anwoon na pal enk aanji ńal na manjoonan.

¹⁹ K e nja, nş e ńal  iki ul analun nja uteek. ²⁰ Woli ńaan aji anal Naşibaţi, aş e şoor ayi ul  i Krittu, awo nańilan,  iki woli ńaan aanńal at en ul i akwinun, aanhilan kanal Naşibaţi i awoon aanwini. ²¹ Uko wi Naşibaţi ajakun na nja ńdo kado wii wi : ńaan anńalun Naşibaţi akaan anal

ayiṭul ṭi Krittū.

5

1 Nāaṅ anfiyaaruṅ aji Yetu awoon *Krittū awo abuk Naṣibaṭi, kē nāaṅ anṅaluṅ aṣin nāaṅ aji ṅal abukul. 2 Nāaṅ aji me kē aṅal babak Naṣibaṭi woli aṅal Naṣibaṭi abot ado uko wi ajakuṅ. 3 Hēnk di uwoon, pṅal Naṣibaṭi pawo pdo uko wi ajakuṅ ṅdo kado. Kē uko wi ajakuṅ ṅdo kado ubot awo uuntam pdo. 4 Banwoon babak Naṣibaṭi baji bawat iko yi umundu. Kē uko wi ṅkdoon kawatna iko yi umundu uṣē wo pfiyaar pi nja. 5 Kē in aṣaan awo anjaan awat iko yi umundu bē mēnt anfiyaaruṅ aji Yetu awo Abuk Naṣibaṭi a?

Uko wi baṭupun ṭi Yetu Krittū

6 Yetu *Krittū abiin ṭi nja na meel mi batitmu bi nul na pṅaak pi pkeṭ pi nul*. Aambi bi ṭaṅ na meel, abi na meel na pṅaak, kē *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujaan uṭup uko mēnt, wul unwoon manjoonan.

7 Iko iwajantṅ ikyuujun kē uko wi Yetu ujoonani, iwoon: 8 Uhaaṣ wi Naṣibaṭi na meel na pṅaak, iyeenkiir yul iwajantṅ bti. 9 Jēm ṅji ṅdinan uko wi baṅaaṅ baṭupun i? Kē wi Naṣibaṭi aṭupun uṣaan adēmna apel wi baṅaaṅ baṭupun. Uko wi Naṣibaṭi aṭupun wii wi : aṭiiniyaan

Abukul. 10 Nāaṅ anfiyaaruṅ Abuk Naṣibaṭi amēban uṭup mēnt ṭi uhaaṣul. Nāaṅ anwoon aanfiyaar Naṣibaṭi aṭu'a naṭilan ṭiki aanfiyaar uko wi Naṣibaṭi aṭupun ṭi uko wi Abukul. 11 Kē uko wi Naṣibaṭi aṭupun wii wi : Awul nja ubida wi mnṭo kē ubida mēnt uṣē woona ṭi Abukul. 12 Anwoon na Abukul aka ubida mēnt, anwoon aanwo na Abukul aanka wa.

Ubida wi mnṭo

13 Dpiitan iko yi, an nanfiyaaruṅ Abuk Naṣibaṭi nahilna name kē naka ubida wi mnṭo. 14 Nṅaṭ kē woli ṅnaṭ ṭi kadun ki Naṣibaṭi aṅehana uko unlilulun, aṅen nja wa. 15 Kē woli ṅme kē Naṣibaṭi aji tiink uko wi ṅjaan ṅṅehana bti, ṅhinan kafiyaar na manjoonan kē ṅdo bi yeenk yeenk uko wi ṅṅehanulun.

16 Woli nāaṅ awin ayiṭul ṭi Krittū kē akjuban pjuban panwoon paanji paṭij pkeṭ, aṅehandērēna Naṣibaṭi awula ubida wi mnṭo. Uko mēnt uwo pa pjuban panwoon paanji paṭij pkeṭ ṭaṅ. Kē uṣē ka pjuban panjaan paṭij pkeṭ, mēnji naṅehandēr anjubanun pjuban mēnt. 17 Pjuban bti pawo pekadu, kē pekadu dlon daṣē wo daanji daṭij pkeṭ.

18 Nṅme kē baṅaaṅ banwoon babak Naṣibaṭi baanji

* 5:6 Na meel mi batitmu bi nul na pṅaak pi pkeṭ pi nul : Balon baṣal aji Yowan aṭiiniyaan ṭi iko inṭepun ṭi Yowan 19.34, di batowun kantaagan ki Yetu kē meel na pṅaak mampēni. † 5:8 Iwajantṅ: ṭi bayuday woli baṅaaṅ batēb kēme bawajantṅ bawo ṭi uṭup uloolan baji badinan kē uwo manjoonan.

baduka ti pekadu ; Abuk Naşibaţi aji yen baka, *Untaayi Uweek kalow baka. ¹⁹ Nme kë ηwo biki Naşibaţi, kë umundu bti uşë wo ti iñen yi Untaayi Uweek. ²⁰ Nkak ame kë Abuk Naşibaţi abi abot awul nja mnhina mi pyikrën anwoon Naşibaţi na manjoonan. Nmëbandër na anwoon Naşibaţi na manjoonan ti pmëbandër pi ηmëbandëruη na Yetu *Krittu Abukul. Ul awoon Naşibaţi na manjoonan, ul anwoon anjaan awul ubida wi mnço.

²¹ An babuk naan, nalowan ηntoη.

Uṭup utēbantēn wi Yowan apiitun banfiyaarun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta katēbantēn ki Yowan apiitun. Apiit ka « Ńaaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ. » Uka pwo banfiyaarun Krittū biki amenun itim hēnk ukaaṅ kē aṭu aji Ńaaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ. Aṭup baka ṭi kakaarta ki jibi banfiyaarun Krittū bawoon kaṅalad. Akak aṭup baka aji baliint ṭi pfiyaar babot balipara banjaan bajukan uṭup umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1-3)
2. Manjoonan, na bṅalad (4-6)
3. Bajukan baṭilan (7-11)
4. Pwul mboṣ pbaaṅṣaani (12-13)

1 Nji nantohi, dpiitū, iwi Ńaaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ iwi na babuku* an biki nṅaluṅ na manjoonan. Mēntṅ nji ṭaṅ dṅalanaṅ, baṅaaṅ bṭi bammeenṅ manjoonan baṅalan, 2 ṭiki manjoonan manwo ṭi nja akuṭ aduka ṭi nja te mnto. 3 Dṅehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu *Krittū Abuk Naṣibaṭi Aṣin nja bawul nja bnuura na mnjeeh, bamiir nja, ṅhilna ṅwo ṭi manjoonan ṅbot ṅṅalad.

Manjoonan na uṅal

4 Dṅilan maakan wi nwinun baloṅ ṭi babuku kē baji bado uko unwoon manjoonan jibi Naṣibaṭi Aṣin nja ajakuṅ ṅdo kado. 5 Kē hēnkuṅ, Ńaaṭu, uko wi nji kaṅehaniinṅ wii wi : nawulan ṅṅalad. Uko mēntṅ uunwo uko uhalu wi pdo wi nji kapiitiinṅ, uwo uko wi ṅyeenkuṅ du ujuni. 6 Pṅal pawo pdo uko wi Naṣibaṭi ajakuṅ. Kē uko wi Naṣibaṭi ajakuṅ ṅdo wi najukuṅ du ujuni, uwo nawo ṭi bṅalad.

7 Baṅaaṅ baṭilan baguuru batum babi aniink umundu, baandi pyikrēn kē Yetu *Krittū akak ṅaaṅ najēn. Ńaaṅ ankdoluṅ haṅ awo naguuru, *Naṣoorad Krittū. 8 Naṭaafaraan keeri, nawutna kawaanṅ uko wi ṅlempuṅ ṭi an, naṣē nayeenk bnuura katum kampēnnuṅ du Naṣibaṭi. 9 Ńaaṅ anwoon aammēban pjukan pi Krittū aṣē hoṭalēṣ da iko ilonṅ, aammēbandēr na Naṣibaṭi. Anktiinkuṅ pjukan mēntṅ amēbandēr na Naṣibaṭi Aṣin nja abot amēbandēr na Abukul. 10 Woli ṅaaṅ aloṅ abi du an aṭij pjukan ploṅ pampaṭi, nawutan kayeenka, nadoon napok pok pwula mboṣ. 11 Ńaaṅ ankwululuṅ mboṣ akak awo ṭi ploolan na aṅ mēntan ṭi iko iwuṭaan yi akdoluṅ.

Uṭup ubaaṅṣaani

* 1:1 Ńaaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ... na babukul : Baloṅ baji pntuk pi banfiyaarun pi pi Yowan akdu'unṅ ṭi Ńaaṭ i Naṣibaṭi adatuṅ, kē babukul bawo banfiyaarun.

¹² Dka iko itum ilonj kak yi nwoonj i kaɕupan, aɕe hokan pwo mēnkpiitan ya. Dɔjal pbi du an kaɕiini ɕiini na an, mnlilan mi nja manhilna manwo mnweek maakan.

¹³ Babuk Aɕa'u ñaaɕ i Naɕibaɕi adatuɔj† bawulu mboɕ.

† **1:13** Aɕa'u ñaaɕ i Naɕibaɕi adatuɔjNatenan ɕi uko wi bapiitun ɕi v1. Pntuk pi banfiyaaruɔj plonj pi pi akduuɔj aɕa'ul.

Uṭup uwajanṭën wi Yowan apiituj banfiyaaruṅ

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta kawajanṭën ki Yowan apiituj. Apiit ka ñiint alon anfiyaaruṅ Krittü i katim kawoon Gayut. Yowan abi yil tfa bañaan balon baya baṭup Uṭup Ulil Unuura du banfiyaaruṅ Krittü. Wi bayaan du ubeeka wi Gayut afëtuj, ñiint alon anwoon katim ki Diyotrefet apok bafët du katohul. Kë banfiyaaruṅ Krittü bandoon aṅal pyeenk baka kë apok adook baka ti pntuk pi banfiyaaruṅ. Uko mënṭ ukaan kë Yowan apiit Gayut kaji na a amëban aliint, ayeenk bnuura bankmbiin, pṭup Uṭup Ulil Unuura.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoonj:

1. Pwul mboş (1-4)
2. Anfiyaaruṅ Krittü aanwo kapok pṭënk atënṭul (5-12)
3. Pwul mboş pbaañsaani (13-15)

¹ Nji nantohi, dpiitü, iwi Gayut nanoh naan i nṅaluṅ na manjoonan.

² Iwi, nanoh naan, dñehan iko bti iya bnuura na iwi, iwo najoob uhaaş ubot uṭoora na iwi. ³ Bayiṭ nja balon ti Krittü babi aṭupën jibi imëbani manjoonan abot aji kṭaş ma, kë nlılan maakan ti uko mënṭ. ⁴ Nin uko ulon uunji udolën

nlılan kapel woli bajakën aji babuk naan baṭaş manjoonan.

⁵ Nanoh, iji kṭu uşal ti pṭënk banfiyaaruṅ, kadoo ṭënk baka, bukal biki iwoon iimmee. ⁶ Baṭup jibi injali baka ti kadun ki banfiyaaruṅ bti. Doon kaṭënk bañaan batënt bukuj babaanëş bayaaş bi baka jibi Naşibaṭi aṅaluṅ ; idole haṅ kdo bnuura. ⁷ Bapën kaya kaṭup uko wi *Krittü, awo baanyeenk nin uko ulon ti banwoon baanfiyaari. ⁸ Kë nşë wo biki kayeenk bañaan batënt bukuj mënṭ kahılna kaṭënk ti ulemp wi pdiiman manjoonan.

Diyotrefet na Demetriyut

⁹ Dbi piit pntuk pi banfiyaaruṅ pi nan, kë Diyotrefet anjaan aṅal pwo kadun aşë wo aanji ṅal nin ptiink uko wi nṅakuṅ. ¹⁰ Uko waṅ ukaan kë woli dbii, kayuujan bnuura iko yi ajaan ado. Aji wo ti pṭup iko iwuṭaan ti un. Ado beeh beeh apok pyeenk bayaanṭ banfiyaaruṅ, kë banṅaluṅ pyeenk baka aji neenan baka kadoo baka ti pntuk pi banfiyaaruṅ.

¹¹ Iwi nanoh naan, wutan kaligşën buṭaan, doon kado bnuura. Anjaan ado bnuura awo i Naşibaṭi, ankdolun buṭaan aamme Naşibaṭi.

¹² Kë Demetriyut ul, bañaan bti baṭup uko unuura wi nul, kë mnwo mi nul mankak ayuuj kë awo i manjoonan. Un kak nṭup bnuura bi nul, kë ikak ame kë uko wi nṅṭupun ujoonani.

¹³ Dka iko itum yi p̄tupu kak,
ašë wo mēn̄jal p̄piitu piit ya.

¹⁴ D̄jal pwinu win ʒi uleefu
n̄nuur ʒi, n̄šë n̄ʒiini bnuura.

¹⁵ Dñehan bnuura bawo ʒi
iwi! Banohu bawulu mboş.
Wulan banohun mboş b̄ti an-
doli ʒi katim ki nul.

Uṭup wi Yuda apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Yuda apiitun. Yetu awoon naweek baka ul na Yakob. Kakaarta ki kanaam na katēbantēn ki Piyeer apiitun. Yuda apiit kakaarta ki bañaan biki Naşibaṭi adatun. Aji na baka balipara bañaan banjaan bajukan uṭup umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura. Mnwo mi bakan mēntan manyuuj kē baanwo bañaan biki Yetu, ṭiki maanwo mnwo mnuura. Akak aṭup baka jibi Naşibaṭi ajaan ado na banjaan bado buṭaan.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboş (1-2)
2. Uba wi banjaan bajukan bañaan iko inwoon iinwo itool (3-16)
3. Banfiyaaruṅ bawo kaṅalad (20-23)
4. Mndēm manwoon ṭi Naşibaṭi! (24-25)

1 Nji Yuda aṭa Yakob*, nwoon nalempar Yetu *Krittu, dpiitanaṅ an biki Naşibaṭi Aşin nja adatun, aṅal baka, kē Yetu Krittu akyeṅ baka. ² Dñehan Naşibaṭi añaḡi'an, ajoobṭēnan nḡaaş

akuṭ aṅalan ; dñehan awulan iko mēnt atuman.

Bajukan balagare (2 Piyeer 2.1-17)

³ An biki nḡaluṅ maakan, dbi ṭu uşal maakan ṭi ppiitan ṭi uko wi mbuur mi nṭokuṅ. Kē nşē win hēnkun kē dwo i kapiitan katēṅṭēnan nado kagutan, uko wi Naşibaṭi aṭenuṅ byaaş blookan bañaan banwoon biki nul bafiyaar uhilna uduka te mnto. ⁴ Na manjoonan, bañaan balon baññoomun Naşibaṭi bamena aneej ṭi ptoofan. Baji baṭēlēş bnuura bi nul kaji badinan bañaan pdo kado iko iṭop, kabot kapok Yetu anwoon Ajugun aloolan. Upiitana undiimaan ṭi *Ulibra wi Naşibaṭi kē alun kakob baka.

⁵ Name iko mēnt bti, kē nşē nḡal kaleşanan jibi Ajugun abiin abuuran pntaali pi *Iṭrayel du *Ejiptu, aşē do kē bampokuṅ pfiyaar bakaṭi*.

⁶ Naleşan nwanjuṭ njanwoon nḡambi liṅ ṭi uko wi Naşibaṭi aṭuun nḡa pdo, nḡaduk dko di nḡafēṭun: aṭu nḡa du bdēm kē nḡakyoonk unuur uweek wi pwayēş atanana te mnto*.

⁷ Naleşan kak biki nḡbeeka nḡi Fodom na Gomora* na nḡbeeka nḡanñogun baka bambiin ado ji nwanjuṭ mēnt awo ṭi pdo iko iṭop, abot apiinṭ na biinṭ kēme baat batēnt baka*; hēnkun Naşibaṭi akob baka ado kē bawo du bdoon banwoon

* 1:1 Natenan ṭi Maci 13.55; Markuṭ 6.3. * 1:5 Natenan ṭi Ppēn 12.51. * 1:6

Natenan ṭi Ujuni 6.2. * 1:7 Natenan ṭi Ujuni 19.24-35. * 1:7 Apiinṭ na biinṭ kēme baat batēnt baka : Balon bapiit aji bapiinṭ na nwanjuṭ. * 1:7 Natenan ṭi Ujuni 19.1-25.

baankjēmša, bañaan bti kë bawo katen ti uko mēnt.*

⁸ Bañaan mēnt banwoon ti ptoofan hēnk di bakaan aji bado : baji bado iko injaan iṭopan nleef ni baka yi nṭaafi ni baka nṭawuluṅ baka, bañoom Ajugun, aji bakar nwanjut nṭandēmuṅ. ⁹*Mikayel uwanjut uweek, uundo kar *Untaayi Uweek wi ukṇomnuṅ puum pi *Moyit na wa - ajakaara na wa ṭaṅ: « Dwutu na Ajugun! »

¹⁰ Kë bañaan biki, bašë ji bakar uko wi bawoon baam-mee ; kame ki baka kawo ji ki nṭlimariya nṭanwoon nṭaanwo na uṣal ašë ji kaneeman baka. ¹¹ Bañaan mēnt bawuṭani! Baṭaṣ bgah bi *Kayin ; itaka iṭon baka kë baneem ji *Balaam ; bakeṭ ṭiki bapatata ji *Kore. ¹² Nalipariin bañaan mēnt: woli nayit ade, baji bado iko iṭop, baanji bakowa, baji baṣal nleef ni baka ṭaṅ. Bawo ji infēluṅ inwoon iinwo na meel yi uyook uñooṭuṅ. Bawo ji mnko manwoon maankbuk woli wal wi kakit ki ma udoo ban, mnko mi balēbuṅ, mankeṭuṅ aba. ¹³ Jibi nṭmaaron ni bdëk banṭuunkuṅ nṭajaan nṭajotan plēt kadun, hēnk di di bajaan bajotan kadun iko ikowandēnaan yi bajaan bado. Bawo ji nṭjah nṭanneemuṅ añaay, kë Naṣibaṭi afēl baka du bdēm bantootuṅ apel bi pti te mṭo.

¹⁴ *Henok, anwoon ateen nja napaajanṭēn ampēnnuṅ ti *Adam, ado bi ṭup undiimaan ti uko wi baka aji : « Natenan!

Ajugun aluṅ kabi na pntuni pi nṭwanjut nṭyimanaan ni nul, ¹⁵ kahilna kawayēš bañaan bti. Aṭup bampokuluṅ kë baduknaana ti iko iwuṭaan bti yi badoluluṅ wi bapokuṅ ptiinka na ti nṭup nṭam ni bado pekadu banwoon baankṭaša mēnt baṭupuṅ ti a. » ¹⁶ Bawo bañaan banjaan baṅur nṭuran, kaṭëga, kabi duka duka ti pla iko inliluṅ nleef ni baka ; bawo bahomp banjaan badaar bañaan na nṭup nṭil.

Natamaan

¹⁷ Kë an biki nṭaluṅ maakan, nalešan uko wi *banjañan biki Yetu *Krittu Ajugun babiin aṭupan aji ubi kawo. ¹⁸ Babi jakan aji : « Ṭi nṭnuur nṭbaañšaani, bañaan bambeṅ baluṅ kabi, baluṅ kado kaṭaṣ iko iwuṭaan yi nleef ni baka nṭaluṅ inwoon iinlil Naṣibaṭi. » ¹⁹ Bukal bajaan baṭij bpaṭšër ; iko yi bañaan bajēn baṅaluṅ ijaan iṭon baka, baanwo na *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi.

²⁰⁻²¹ Kë an biki nṭaluṅ maakan, namēbaan naliint ti uṅal wi Naṣibaṭi aṅalanṅ. Natamaan naliint ti pfiyaar pyimanaan maakan pi nafiyaaruṅ nado kaya kadun ti pa, nado kañehan na mn-hina mi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, nayoonek Yetu *Krittu Ajugun awulan mñaga mi nul mankwuluṅ ubida wi mṭo.

²² Nañagiin banwoon na nṭṣal nṭëb ; ²³ nabuuran balon wi naklowanuṅ baka bdo ; nañagiin bandukiin pñaga pannaakiiruṅ na palēnk,

nado naṭaafara pban imiṣa yi
baka ingëjuṅ na iko iwuṭaan
yi badoluṅ.

Pbeeb Naṣibaṭi

²⁴⁻²⁵ Nawulën ṅdëman
Naṣibaṭi anwoon aloolan
ṭaṅ, anṭëpnun ṭi Yetu *Krittu
Ajugun abuuran nja. Ul
ahiluṅ kayeṅan nawutna ka-
jot ṭi pekadu, kadolan nanaṭ
ṭi kadunul ul anwoon na
mndëm, nawo baṅaaṅ bajinṭ,
nawo na mnlilan mnweek.
Naṣibaṭi awo naweek, ajug
mndëm, mnhina na pṣih du
unjon, nṭa na faan te mnṭo!
Uwo haṅ!

Uko wi Naşibaţi ayuujuŋ Yowan

Uŋup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Yowan, nanjañan i Yetu Krittu apiitun. Aŋup aji iko yi apiitun bti ŋi kakaarta ki awin win ya na keş ki nul, akak atiink ya na ibaŋ yi nul. Aji Uhaaş wi Naşibaţi uneejuŋ ŋi a, ahilna ame iko menŋ bti. Babi mob Yowan ayaanaan du unjiw wi Patmot aduka da, du ubeeka wi Atiya. Ukaaŋ ke apiit kakaarta ki katenŋenaan banwoon ŋi kadun ki banfiyaaruŋ ŋiki du unjon babi hajan baka maakan. Uko menŋ ukaaŋ ke aji na baka bameban baliint te unuur ubaañsaani, bahaŋ ŋiki Yetu aji : « Bampokun buŋaan, dwul baka bade mbuk mi bko banjaan bawul bañaan ubida banwoon du uwoorta wi Naşibaţi.” » 2.7. Ke Yetu ŋi uleeful abi henkun kawat buŋaan. Uka iko yi aŋupun ŋi ulibra wi inkaan udooni : uteek uwo ke nhaaş ŋi buŋaan ŋawo ŋi plemp ŋi umundu wi, ke banfiyaaruŋ Krittu bakluŋ kahaj te badoo bafin balon ŋi baka. Utėbantėn uwo ke Yetu awoon Nabuuran bañaan, alun kawat bañaan bti bampokun Naşibaţi kaŋu na nhaaş ŋi buŋaan. Uwanjanŋen uwoon ke Naşibaţi ahank katum pa bañaan banfiyaaruŋ, biki bafinun pa katimul. Aŋup aji Fatana na nwanjut ŋi nul, na bañaan bti

banŋaşuluŋ, Yetu alun kawat baka kafel du bnjiir. Baŋi bhalu balun kabi, na mboş mnhalu na ubeeka uhalu. Naşibaţi na Ajugun Yetu balun kabi kafet da na bañaan bantiinkuluŋ.

1 Uko umpiitun ŋi ulibra wi, wi wi Naşibaţi awulun Yetu Krittu pa ayuuj balem-parul uko unkmbiin henkun uunkjon. Ayil uwanjut wi nul du Yowan nalemparul ke uyuuja uko menŋ. 2 Yowan ayuuj bnuura ke uko bti wi aŋupun uwo uŋup wi Naşibaţi na uko wi Yetu Krittu adi-imanuluŋ.

3 Naaŋ ankkakaleşun iko inklun kabi menŋ na bañaan banktiinkun ya abot aŋaş ya banuurandeni. Na manjoonan wal wi iko menŋ bti ikdolaniin uñogi.

Pwul mboş pi Yowan

4 Nji Yowan nji kapiitun banfiyaaruŋ banwoon ŋi ŋbeeka paaj na ulon ŋi Atiya.

Dñehan Naşibaţi awulan bnuura abot aŋooranan nhaaş, ul anwoon, anjonun nwoo, ankmbiin.

Dñehan kak nhaaş paaj na ulon ŋanwoon ŋi kadun ki pŋij pi pşih pi nul ŋawulan bnuura ŋabot ŋaŋooranan nhaaş.

5 Abot añehan Yetu Krittu, ammarun iko yi na manjoonan, aŋup ya, anwoon nateek annaŋin ŋi pkeŋ, abot awo naşih i başih biki mboş awulan bnuura abot aŋooranan nhaaş. Yetu Krittu anjal nja abot abuuran nja wi awulun ubida wi nul, Naşibaţi ahilna

amiir nja ipekadu. ⁶ Ado nja kë ηwo pntaali pi baŋenan banwoon baŋih aŋe lemp ti kadun ki Naŋibaŋi Aŋin. Mndem manwo ti a te uba umundu! Aŋih te mndani! Uwo haŋ!

⁷ Natenan, abi ti infelun. Kë baŋaan bti baklun kawina, bandoon aluŋana uleef balun kawina. Baŋaan biki umundu bti balun kado kaŋega. Aa! Uwo haŋ!

⁸ Ajugun Naŋibaŋi *Anhiniin iko bti anwoon, anjonun nwoo, ankmbiin aji : « Nji dwoon nateek abot awo nabaaŋŋaani. »

Mnwin mi Yowan

⁹ Nji Yowan ayitan, nji ntokun na an pŋih, ahaj akuŋ amiir ji an ti pdo kaŋaŋ Yetu, babi moben aŋoŋ du unjiw wi Patmot tiki djukan Uŋup wi Naŋibaŋi, uko wi Yetu. ¹⁰ Unuur ulon wi pdeman Ajugun, Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uneej ti nji, kë ntiink ti kafet naan pdiim plon pweek panwoon ji plul. ¹¹ Pdiim pajaken aji : « Uko wi ikwinun, piitan wa ti ulibra iya iwul banfiyaarun banwoon ti nbeeka paaj na ulon ni : Efet, Timirna, Pergam, Fiyatira, Fardet, Filadelfiya na Lawoditiya. »

¹² Wi ntiinkun pdiim menŋ, dkok aji dten ŋaan anktiiniin na nji aŋe win kfiiti paaj na plon kanŋakni uwuuru. ¹³ Ti ptoof pi kfiiti kun kë nŋe win uko unwoyi ji ŋaan. Awohara

kamiŋa kanyulun aban te du ihoŋ abot atan ka na katel ki uwuuru ti bjent. ¹⁴ Uwel wi ŋaan menŋ ufaat feh awo wo ji muuŋ, kë keŋ ki nul kawo ji bdoo banjeenu. ¹⁵ Ihoŋul ijeen ji ifeeru inŋun ti bdoo, kë pdiim pi nul padem ji ubulan. ¹⁶ Ameban njah paaj na ulon ti kaŋenul kadeenu, kë kakej kajul ki nde ntet kaŋe pen ti mntumul, kaara di nul kë daknuur ji udiin unuur.

¹⁷ Wi nwinulun, djot ti ihoŋul awo ji ŋaan akeŋun keŋ. Kë aŋe pafen kaŋenul kadeenu ajaken : « Wutan kalenk ; nji dwoon najuni akuŋ awo nabaaŋŋaani. ¹⁸ Dwo anwoon najeb ; dbi keŋ aŋe wo henkun najeb te mnto akuŋ awo na inigŋaani yi pkeŋ na yi mnkeŋ. ¹⁹ Piitan uko wi ikwinun: uko unwoon henkun na unklun kabi. ²⁰ Kë ti uko wi njah paaj na ulon ni iwinun ti kaŋen naan kadeenu na kfiiti paaj na plon ki uwuuru dpibanu wa : njah paaj na ulon nun nawoon nwanjut paaj na ulon ni banfiyaarun ti nbeeka paaj na ulon ; kë kfiiti paaj na plon kun kawo knuk paaj na plon ki banfiyaarun.

2

Uŋup wi bapiitun banfiyaarun biki Efet

¹ Ajaken aji : « Piitan banfiyaarun* biki Efet iji na baka : “Ammebanun njah paaj na ulon ti kaŋen kadeenu

* 2:1 Banfiyaarun biki Efet: Ti ugrek baji uwanjut wi banfiyaarun biki Efet.

abot apoş ti ptoof pi kfiiti paaj na plon ki uwuuru aŋiini aji : ² Dme uko wi najaan nado, ame unoor wi nan na kamiir ki nan. Dme kē naanji nadinan bañaan bawuŋaan bawo ti pntuk pi nan ; bañaan banjakun aji bawo banjañan aşē wo baanwo banjañan biki naan, naten baka ayikrēn kē bawo baŋilan. ³ Dme kak kē naji namiir ti mnhaj mi nakhajun pa nji bē naanwutani. ⁴ Kē nşē wo mēnlilan ti uko ulon uwuŋaan wi nwinun ti an. Uko mēnt uwo kē naankak aŋalēn jibi nabiin aŋalēn ŋfa. ⁵ Naleşan jibi nabiin awo ŋfa, natenan jibi nakaki kafet, naŋelşan ŋhaaşan nabot nado kado jibi najaan nado ŋfa. Woli naando hañ, kabi du an kapēnan pfiiiti pi nan ti dko di pawoon. ⁶ Kē naşē ka umban ulon wi nadoli bnuura : napok ji nji iko yi banikolayib bajaan bado†.

⁷ «“Bankaan ibaŋ batiinkan uko wi Uhaaş wi Naşibaŋi ujakun na banfiyaarun. Bampokun buŋaan, dwul baka bade mbuk mi bko banjaan bawul bañaan ubida banwoon du uwoorta wi Naşibaŋi.” »

Uşup wi bapiitun banfiyaarun biki Fimirna

⁸ Akak ajakēn : « Piitan banfiyaarun biki Fimirna iji na baka : “Anwoon nateek akuŋ awo nabaañşani,

ankeŋun akuŋ anaŋa ti pkeŋ aŋiini aji : ⁹ Dme unoor wi nan na bwaan bi nan - kē naşē wo bayok na manjoonan. Dme kak iko iwuŋaan yi bañaan baktaparanan. Baji bawo biki pntaali pi Naşibaŋi aşē wo baanwo baka, bawo biki *katoŋ kañehanaani ki *Fatana. ¹⁰ Naklēnk nin ti uko wi naklun kahaj. *Untaayi Uweek uwat balon ti an ukalabuş, kado na pdolan nadekēn feŋ. Kē hēnk di naklun kahaj ŋnuur iñeen. Namiiran uko mēnt woli badoo fiñan, nşē lun nwulan ubida uwo katum ki nan.

¹¹ «“Bankaan ibaŋ batiinkan uko wi Uhaaş wi Naşibaŋi ujakun na banfiyaarun. Bampokun buŋaan baankkeŋ utēbantēn‡.” »

Uşup wi bapiitun banfiyaarun biki Pergam

¹² Akak aji na nji : « Piitan banfiyaarun biki Pergam iji na baka : “Anwoon na kakej kajul ki ŋde ŋtēb aŋiini aji : ¹³ Dme dko di nafetun : *Fatana akşihun da. Namēbanaan bnuura, kē wi badoon afin ti ptoofan du dko di Tatana afetun Antipat anfiyaarun abot awo aanji ŋaŋna pŋiiniyaan uko wi naan, naanŋañan pfiyaarēn. ¹⁴ Kē nşē wo mēnlilan ti iko ilon inkdolaniin ti an : nawo ti na bañaan balon banjaan baŋaş uko wi Balaam ajaan ajukan. Ajukan Balak jibi

† 2:6 Banikolayit : Ulibra wi ŋañ utiiniyaanun bañaan mēnt banjaan bajukan ŋşup ŋanwoon ŋŋilan kē ŋşup ŋi babiin ajukan ŋaşē wo ŋaameetanaa.

‡ 2:11 Baankkeŋ utēbantēn : ŋi uba umundu baankkeŋ kabi kaba ba te mnŋo.

akdoli kadoo kaṭu bañaan biki Itrayel bado buṭaan wi bakdeen ṅntaam ṅi bafinjarun ṅntonṅ abot aṭopan ṅleef ṅi baka na pjuban pi piintṅ[☆].
 15 Nakak awo na bañaan balon ṅi an bankṭaşun pjukan pi banikolayit. 16 Naṭeṭşan ṅbida ṅi nan keeri! Woli naantēlēş ṅa, kabi du an hēnkunṅ, kagut na bañaan mēnṭan na kakej kanjaan kapēnna ṅi mntum mi naan.

17 «“Bankaan ibaṭ batiinkan uko wi Uhaaş wi Naşibaṭi ujakuṅ na banfiyaaruṅ. Bampokuṅ buṭaan, dlun kawul baka pde panwoonuṅ baṭi[☆], pi bañaan bawoon baambaan kawina, na plaak pfaatal pi bapiituṅ katim kalon kahalu ki nin ṅnaan alon awoon aamnee me bē mēnṭ anyeenkuṅ ka a.” »

Uṭup wi bapiituṅ banfiyaaruṅ biki Tiyatira

18 Akak aji na nji : « Piitan banfiyaaruṅ biki Tiyatira iji na baka : “Abuk Naşibaṭi anwoon na kēş kanwoon ji bdoo, kē ihoṭ ijeen ji ifeeru inṭuun ṅi bdoo aṭiini aji :
 19 Dme uko wi najaan nado : unal, pfiyaar, kamiir ki nan, na jibi najaan naṭēnk batēnṭan. Dme kē nataman apel wi nabaan ame'ēn me.
 20 Kē nşē wo mēnlilan ṅi uko ulon ṅi. Nawut ṅnaaṭ anwoon Jetabel kē awo ṅi ptoofan. Aji ul awo *Naṭupar Naşibaṭi aşē ji guur balempar naan kajukan baka pṭopan ṅleef

ṅi baka na pjuban pi piint kabotkade uyemaṭ wi ṅntaam ṅi bafinjarun ṅntonṅ. 21 Dṭena ṅnuur pa awugēş uşal kē aşē pok aduka ṅi pdo iko iṭop mēnṭ. 22 Dṭu'a mnhaj kadola apiintṅ ṅi kalişa ado kahaj maakan, ul na banjaan bajuban pjuban pi piintṅ na a. Dwut baka woli badi ṭaṅ aṭaṅan iko iwuṭaan yi ajaan aṭu baka pdo. 23 Dkak alun kafin babukul. Hēnk banfiyaaruṅ bti bame kē dme uko wi bañaan bajaan başal du ṅhaaş ṅi baka, kaşē katuum ṅnaan andoli ṅi uko wi adolonṅ.

24 «“Kē an biki Tiyatira nanwoon naantaş pjukan pi ṅnaaṭ mēnṭ, an nanwoon naamme iko yi bajaan badu iko immeniinṅ yi *Ṭatana, mēnkak aka nin uko ulon wi pṭupan. 25 Dji ṭaṅ namēban bnuura uko wi najukuṅ te ukakēn.

26 «“Bampokuṅ buṭaan abot ado uko wi nji ṅjalun te unuur ubaaṅşaani, dlun kaṭu baka ṅi kadun ki ṅtaak. 27-28 Mnhina mi Paapa awulunṅ mi mi nji kawulunṅ baka, balunṅ kado kaşih ṅtaak mēnṭ na kmēni kakob bañaan bawuṭaan jibi ṅnaan ajaan afom iṭukar. Dkak awul baka unfay, ujah unjaan ujeehan na nfa[☆].

29 «“Bankaan ibaṭ, batiinkan uko wi Uhaaş wi Naşibaṭi ujakuṅ na banfiyaaruṅ.” »

3

☆ 2:14 Natenan ṅi Mnfen 25.1-2. ☆ 2:17 Natenan ṅi Ppen 16.32-34. ☆ 2:27-28 Natenan ṅi Kañaam 2.8-9.

Uṭup wi bapitun banfyaarun biki Fardet

¹ Akak aji na nji : « Piitan banfyaarun biki Fardet iji na baka : “Awoon na nḥaaṣ paaj na ulon nḥi Naṣibaṭi abot amēban njah paaj na ulon aṭiini aji : Dme uko wi najaan nado ; baṅaan baṣal aji nawo bajeb kē naṣē wo bakeṭ.

² Nawoon bten, nataman nawutna kakeṭ bti ; dwin kē uko wi nadolon uunwinana bnuura ṭi kadun ki Naṣibaṭi.

³ Naleṣan jibi nayeenki ṭfa Uṭup wi Naṣibaṭi, namēbaan wa, nakuṭ nawugēṣ nṣal. Woli naanwo bten, kabi du an ji nakiiḡ, bē naankme wal mēnt.

⁴ Kē balon ṭi an du Fardet baṣē wo banwoon baanṭopan imiṣa yi baka ; balun kagakandēr na nji kawoh imiṣa ifaatal ṭiki bataan na pwoh ya. ⁵ Bampokun buṭaan bakwohun keeri imiṣa ifaatal, nin mēnkpēnan itim yi baka ṭi ulibra wi bapitun itim yi baṅaan bankaṅ ubida wi manjoonan. Woli dlun awo du kadun ki Paapa na nwanjut nḥi nul, kaṭup kaji baṅaan mēnt bawo biki naan.

⁶ «“Bankaan ibaṭ batiinkan uko wi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujakun na banfyaarun.” »

Uṭup wi bapitun banfyaarun biki Filadelfiya

⁷ Ajakēn kak : « Piitan banfyaarun biki Filadelfiya iji na baka : “Anwoon nayimanaan, anwoon Manjoonan, awo na kaniḡṣaani ki *Dayiṭ naṣih, anjaan ahaabēs bē nin ṅaan aanji dēt, anjaan

adēt bē nin ṅaan aanji haabēs aṭiini aji : ⁸ Dme uko wi najaan nado. Dṭu ṭi kadunan plēman panwoon bhaab, pi nin ṅaan awoon aanhil pdēt. Naanhinan maakan aṣē mēbana uko wi njakun, naampokēn. ⁹ Natenan uko wi nji kalun kado baṅaan biki *katoh kaṅehanaani ki *Tatana. Baji baji bawo biki pntaali pi Naṣibaṭi aṣē wo baanwo biki pa, bawo baṭilan. Dluṅ kado baka babi banṭup ṭi kadunan baṣē bame kē nji dnalan. ¹⁰ Kē an naṣē mēban uṭup naan, amiir, ukaṅ kē nḥi kanaṭ ṭi uko wi nan nawutna kahaj mnhaj mi Naṣibaṭi akṭuun baṅaan biki umundu bti katenna jibi bawo i na manjoonan.

¹¹ «“Dbi hēnkun, namēbaan bnuura uko wi nayeenkun, nin ṅaan alon awutna kayeenk katuum ki nan. ¹² Bampokun buṭaan, ddo baka banaṭ ji pṭap du *Katoh ki Naṣibaṭi i naan. Nin baankak apēn da. Dpiit ṭi baka katim ki Naṣibaṭi i naan na katim ki ubeeka wi Naṣibaṭi i naan. Ubeeka mēnt uwoon Yerutalem dhalu dankwalnaniin baṭi du Naṣibaṭi i naan. Dpiit ṭi baka kak katim naan kahalū.

¹³ «“Ankaan ibaṭ atiinkan uko wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujakun na banfyaarun.” »

Uṭup wi bapitun tun banfyaarun biki Lawoditiya

¹⁴ Akak aji na nji : « Piitan banfyaarun biki Lawoditiya iji na baka : “ṅaan

i bajaan badu uwo han, anjaan aɕup na manjoonan uko wi Našibaɕi, anwoon nateek, anšihun iko bti impašaniin aɕiini aji : ¹⁵ Dme uko wi najaan nado uwaan udooni. Dɕal nado uko unkaan udooni. ¹⁶ Kē jibi uko wi najaan nado uwaanun udooni, dban ɕi ppokan.

¹⁷ «Naji naji nawo bayok, naanwaan nin uko ulon ašē wo naamme kē nawo banwuɕanun, bajuuk, bawaan, banwoon bakuul abot awo byiɕu. ¹⁸ Hēnk, natiinkan uko wi nji kajakanan: nanugan wuuru wi naan wi mbo-manun bnuura maakan, wal mēnt nawo bayok na manjoonan. Nanugan kak imiɕa ifaatal nawohara, nawutna kawo byiɕu kakowa, nabot nanug bko bi kēɕ nahilna nado kawin bnuura. ¹⁹ Kē nji, baɕaan biki nji nɕaluɕ dji kaɕoman na baka kakuɕ kakob baka. Natamaan keeri, nawugēɕ nɕal. ²⁰ Natenan, dwo ɕi plēman akob. Nāan antiinkun pdiim naan ahaabēɕaan plēman, kaneej du katohul, ɕde kaɕah. ²¹ Nji dpok buɕaan, aɕo na Paapa ɕi pɕij pi pɕih. Bampokun buɕaan, dɕen baka babi baɕo na nji ɕi pɕij pi pɕih. ²² Ankaan ibaɕ atiinkan uko wi Uhaaɕ wi Našibaɕi ujakun na banfiyaarun.» »

4

Pɕij pi pɕih pi Našibaɕi

¹ Wi uko wan uɕepun, dkak aten, awin plēman panwoon

bhaab du baɕi ašē tiink pdiim pambiin aɕiini na nji, pambiin awo ji plul kē pajakēn : « Payiin ibi ɕi, nšē diimanu uko unklun kaɕep. »

² ɕi dko mēnt, kē *Uhaaɕ wi Našibaɕi ušē neej ɕi nji. Pɕij pi pɕih plon pawo du baɕi, kē alon aɕo ɕi pa. ³ Dwin uko ujeenkā na uniilu kē uknuur ɕi a. Kaɕaanān ki ubopal kalon kankwoj wojun kafooy pɕij pi pɕih. ⁴ Bantohi iñeen ɕtēb na babaakēr banwohariin imiɕa ifaatal feh, afuɕta ɕtepi nji pɕih nji uwuuru baɕo ɕi iɕij yi pɕih afooy pɕij pteek pun. ⁵ Iliik liik na idiim na imparantant ipēn ɕi pɕij. Kfiiti paaj na plon kayik ɕi kadun ki pa, kul kawoon ɕhaaɕ paaj na ulon nji Našibaɕi. ⁶ Uko ulon uwo ɕi kadun ki pɕij, awo ji bdēk banwoon ji kawini kanknuurun.

Nko ɕbaakēr ɕawo ɕi ptoof pi pɕij abot afooy pa ; awo na kēɕ ɕi kadun na kafet. ⁷ Uko uteek unaam na uliihu, kē utēbantēn uwo ji uwit ukaɕ umpoɕi, uwajantēn kē uwo na kaara dannaamun na di ɕaan, kē ubaakantēn unaam ji ukat uweek unkyiɕun. ⁸ Nko ɕbaakēr ɕun ɕawo undoli na ibaaklu paaj inwoon na kēɕ ɕi ya meet na ɕi iban. Naji ɕabi kahuuran huuran unuur bti na utejan bti kaji :

« Iyimani, iyimani, iyimani, iwi Našibaɕi *Anhiniin iko bti, anjonun nwoo, anwoon, ankmbiin. »

⁹ Hēnk, uyaɕ undoli wi ɕko ɕbaakēr ɕun ɕajaan ɕayeeh kadēman, kabeeb Našibaɕi anɕoon ɕi pɕij pi pɕih, anwoon

te mnto, ¹⁰ bantohi iñeen ntëb na babaakër bukuñ bajot ti ihoṭ yi anṭoon ti pṭij, adëman anwoon te mnto. Baji bafël ntëpi ni pṣih ti kadun ki pṭij kaṣë ji :

¹¹ « Ajugun, Naṣibaṭi i nun bañaan bawo biki kadëmanu kabot kabeebu mnhina bti manwoona du iwi, ṭiki iwi ipaṣun iko bti, iñaluñ ppaṣ ya, kë iwo yii yi. »

5

Anwoon unkaneel wi bṭeñan

¹ Dkak awin ti kañen kadeenu ki anṭoon ti pṭij pi pṣih ulibra umpiitaniinṭi ti meet na ti bdig, kë adët wa aṣë jatan nyaaṣ paaj na ulon kameel ki pbeela kakuuṭna wa. ² Kë nṣë win uwanjuṭ unwoon na mnhina mnweek kë uhuuran maakan aji : « In ataajuñ na ppënan uko undëtnuñ ulibra kahaabëṣ wa? » ³ Kë nin alon du baṭi na ti mboṣ na ti mboṣ uṭeeh aanhil phaabëṣ wa kaleyiir. ⁴ Wi wi nṣaan awooni maakan ṭiki baanwin win nin ñaan antaanji na phaabëṣ wa. ⁵ Alon ti bantohi kë aṣë ji na nji : « Kwooni! Tenan, uliihu wi pntaali pi Yuda[☆], ampënnuñ ti *Dayiṭ, awat baṣooradul ; ul ahiluñ ppënan uko wi badëtnuñ ulibra nyaaṣ paaj na ulon kahaabëṣ wa.

⁶ Wal mënṭ kë nṣë win ti ptoof pi pṭij pi pṣih na pi nko

nbaakër na pi bantohi, anwoon unkaneel wi bafaaluñ. Awo na itiim paaj na plon ti bkow akuṭ awo na këṣ paaj na plon. Këṣ mënṭ kawoon nṣaaṣ paaj na ulon ni Naṣibaṭi, ni ayiluñ ti umundu bti. ⁷ Anwoon unkaneel abi ayeenk ulibra ti kañen kadeenu ki anṭoon ti pṭij pi pṣih. ⁸ Wi ayeenkun wa, nko nbaakër nuñ na bantohi iñeen ntëb na babaakër babi aṅup ti kadun ki anwoon unkaneel adëmana. Andoli amëban bntuni na ikoopaa yi uwuuru intumi mnkulan manwoon pñehan pi bañaan biki Naṣibaṭi. ⁹ Bayeesh kayeesh kahaluu aji :

« Itaan na pyeenk ulibra kapënan iko indëtnuñ wa ṭiki ibi faalana, na pñaak pi nu ikakan du Naṣibaṭi

bañaan biki kṣini bti, nṭup bti, kntaali bti na nṭaak bti.

¹⁰ Ido baka kë bawo pntaali pi baṭeñan banwoon baṣih

aṣë lemp ti kadun ki Naṣibaṭi, bankṣihuñ ti mboṣ. »

¹¹ Wal mënṭ dwin abot atiink idiim yi nwanjuṭ ntum njanfooyun pṭij pi pṣih na nko nuñ na bantohi. Natum ptum pañ awo kntuni na kntuni ktum maakan, ¹² aṣë yeesh na idiim iweek maakan aji :

« Bañaan bawo biki kadëman, kabot kabeeb anwoon unkaneel unfaalaniinṭi ṭiki awo mnhina abot awo pyok, awo uṣal untuñ, abot awo uforta. »

☆ 5:5 Natenan ti Ujuni 49.9.

13 Dkak atiink iko impaşaniin bti inwoon du baŕi, ŕi mboş, ŕi mboş uŕeeh, na ŕi bdëk, iko bti inwoon ŕi ya kë ikji :

« Iwi inŕoon ŕi pŕij pi pşih na iwi inwoon unkaneel, ŕjbeeban adëmanan ŕiki nawo mndëm na mnhina te mnŕo. »

14 Kë ŕko ŕbaakër ŕun ŕaşë ji : « Uwo haŕj » kë bantohi başë ŕup ŕi kadun ki baka adëman baka.

6

Ppënan iko inkuuŕnun ulibra

¹ Hënk, kë nwin, wi anwoon unkaneel apënanun uko uteek unkuuŕnun ulibra, kë nşë tiink ulon ŕi ŕko ŕbaakër ŕun kë ukŕiini na pdiim pweek panwoon ji kamarantant aji : « Biini. » ² Kë nten aşë win umpëlënt ufaatal kë ukbi. Andapiin wa awo na kaŕjaanan ki işuuri, kë bafuuŕana utepi wi pşih. Kë aya awo nayoh du ugut, kaya kado kayoha yoh.

³ Wi apënanun utëbantën, dtiink uko utëbantën ŕi ŕbaakër ŕun kë uhuuran aji : « Biini. » ⁴ Kë umpëlënt ulon ukak apën, awo ujeenk. Andapiin wa bawula mnhina mi pŕij ugut ŕi mboş, baŕaan bado kafinjar. Bawula kakej kawee.

⁵ Wi apënanun uwajantën, dtiink uko uwajantën ŕi ŕbaakër ŕun kë uhuuran aji : « Biini. » Kë nten aşë win umpëlënt ujënal. Andapiin wa awo na uko upeeşaraani ŕi kaŕen. ⁶ Kë nşë tiink uko

ji pdiim plon pampënnun ŕi ptoof pi ŕko ŕbaakër ŕun aji : « Unkil wi maaj pa baluk bi unuur, ŕkil ŕwajant ŕi udut pa baluk bi unuur. Kë ukëra na ubiŕu, nawutan preeş jibi pawoon. »

⁷ Wi apënanun ubaakantën, dtiink uko ubaakantën kë uhuuran aji : « Biini. » ⁸ Kë nşë win umpëlënt unwoon ji ujaagal unlewun. Andapiin wa katimul kawo pkeŕ kë i bajaan bado mnkeŕ aşë ŕaşa. Bayeenk mnhina mi pfin na keŕ, na ubon, mmaak, na ŕko ŕi uŕeeh baŕaan biki kafah kalon ŕi ibaakër yi umundu.

⁹ Wi ahaabëşun uŕneentën, dwin ŕi *bliit bi mngur uŕeeh ŕhaaş ŕi baŕaan biki bafaalun ŕiki babi fiyaar Naşibaŕi akuŕ aŕup uko wi nul. ¹⁰ Bahuuran na pdiim pweek aji : « Ajugun Nayimanaan, anwoon na manjoonan, iyoonk lum kawayşaanun na baŕaan biki umundu ŕi pŕaakun pi batulun, kakob baka? »

¹¹ Wal mënt kë başë wul baka andoli kamişa kafaatal aşë ji na baka bayoonk ntiinku kak te bayit baka banklemparun Yetu banwoon i pbi kafinjana jibi bukal bafinaniin bakeŕ.

¹² Hënk, kë nwin, wi ahaabëşun upaajantën, kë mboş manşë şinŕar maakan, kë unuur ujën awo ji ihil, kë pli bti pajeenk jud awo ji pŕaak. ¹³ Njah ŕajot ŕi mboş awo ji mnko manwoon maandobi jeenk mi ukëk uwatun, ¹⁴ kë baŕi bakak awo ji kambantan ki banujun, kë

inkun na njiw bti ipën du dko di iwoonj. ¹⁵ Wal mënṭ kē baṣih biki mboṣ, bañaan baweeek, baṣih biki bangoli, bayok, bañaan bantiinkaniin, balemp bti na baweeek biki baka bti baṣe ya amena du ihër yi inkun na du mnlaak manwoonj da. ¹⁶ Bawo ṭi pji na inkun na mnlaak : « Najotnun, namenun ṅlow kēs ki anṭoonj ṭi pṭij pi pṣih, nakuṭ nalowanun udeeb wi anwoonj unkaneel. ¹⁷ Unuur uweek wi udeeb wi baka ubii, in aknaṭun? »

7

Uko unkyuujun kē bañaan bawo biki Naṣibaṭi

¹ Wi iko yaṅ iṭepun, dwin ṅwanjut ṅbaakër kē ṅawo ṭi imbanj ibaakër yi umundu, ṅamëban ṅyook ṅbaakër, uyook uwutna kayook ṭi mboṣ kēme ṭi bdëk kēme ṭi bko blonj. ² Dkak awin uwanjut ulonj kē ukwoona umayar unuur apaya, uwo na uko wi ukdoonj kaṭu ñaanj kayuujna kē awo i Naṣibaṭi anwoonj. Udo pdiim pweek aji na ṅwanjut ṅbaakër ṅambiinj ayeenk mn-hina mi pṭok mboṣ na bdëk : ³ « Nawutan katok mboṣ na bdëk na mnko : nayoonkan duna ṅṭu ṭi ijuk yi biki Naṣibaṭi uko unkyuujun kē bawo biki nul. »

⁴ Hënk, kē baṭup hum di bañaan biki baṭuunj uko mënṭ bawoonj, bawo : iñeen-week na iñeen ṅbaakër na babaakër ṅyaaṣ iñeen-week iñeen (144

000) bampënni ṭi kntaali bti ki babuk Iṭrayel.

⁵ Biki pntaali pi Yuda biki baṭuunj uko unkyuujun kē bawo biki Naṣibaṭi bawo iñeen-week iñeen ṅyaaṣ iñeen na ṅṭëb (12 000).

Biki pntaali pi Ruben bawo iñeen-week iñeen ṅyaaṣ iñeen na ṅṭëb (12 000).

Biki pntaali pi Gad bawo iñeen-week iñeen ṅyaaṣ iñeen na ṅṭëb (12 000).

⁶ ṭi pntaali pi Aṭer bawo iñeen-week iñeen ṅyaaṣ iñeen na ṅṭëb (12 000).

Biki pntaali pi Neftali bawo iñeen-week iñeen ṅyaaṣ iñeen na ṅṭëb (12 000).

Biki pntaali pi Manate bawo iñeen-week iñeen ṅyaaṣ iñeen na ṅṭëb (12 000).

⁷ Biki pntaali pi Timeyonj bawo iñeen-week iñeen ṅyaaṣ iñeen na ṅṭëb (12 000).

Biki pntaali pi Lewi bawo iñeen-week iñeen ṅyaaṣ iñeen na ṅṭëb (12 000).

Biki pntaali pi Itakaar bawo iñeen-week iñeen ṅyaaṣ iñeen na ṅṭëb (12 000).

⁸ Biki pntaali pi Tabulon bawo iñeen-week iñeen ṅyaaṣ iñeen na ṅṭëb (12 000).

Biki pntaali pi Yotef bawo iñeen-week iñeen ṅyaaṣ iñeen na ṅṭëb (12 000).

Biki pntaali pi Benyamin bawo iñeen-week iñeen ṅyaaṣ iñeen na ṅṭëb (12 000).

Bañaanj batum maakan biki ṅṭaak bti

⁹ Wi uko waṅ uṭepun, kē nṣë win pntuk pi bañaan pweek maakan, pi nin ñaan

awoon aanhil pñen. Bawoona ntaak bti, na kşini bti, na kntaali bti na nşup bti anaş ti kadun ki pşij pi pşih na ki anwoon unkaneel wi bşenjan. Bañaan mēnt bawohara imişa ifaatal, awo na ijaak ti iñen.

¹⁰ Bahuuran maakan aji :

« Naşibaţi i nun anwoon ti pşij pi pşih

na anwoon unkaneel babuuranun nja. »

¹¹ Kē nwanjut bti nşaş fooy pşij pi pşih na bantohi na nko nbaakēr nun anşup afēţ kaara ti mboş adēman Naşibaţi, ¹² naji : « Uwo hañ! Naşibaţi i nun, nbeebu adēmanu ŷiki iwo na uşal unşunja na mndēm na mnhina te mnto.

Uwo hañ! »

¹³ Alon ti bantohi bukuş anaşa aşē heparaan aji : « Bañaan banwohariin imişa ifaatal yi, bawo bahon ba? Bawoona şun ba? »

¹⁴ Kē nteem aji : « Naweeek, iwi imeen. »

Kē aşē ji na nji : « Bawo bañaan banwoonun du mn-haj mnweek ; banaj imişa yi baka ti pñaak pi anwoon unkaneel akakan ya ifaatal.

¹⁵ Uko waş ukaan kē banaş ti kadun ki pşij pi pşih pi Naşibaţi, adēmana pnak na utejan du dko dyimanaan di nul, kē anşoon ti pa alun kayenjan baka. ¹⁶ Ubon uunkak ade baka, udaan uunkak aşij baka, bnuur baankak atēr baka, kēme uyook uyik ulon. ¹⁷ Anwoon unkaneel, anwoon ti ptoof pi pşij pi pşih aklun kawo

nayafan i baka kaşē kañoot baka du nkumpēs ni meel manjaan manwul ubida. Naşibaţi alun kawent mnkuul bti manwoon ti kēş ki baka. »

8

Ppēnan uko uşenk paaj na ulon unkuuşnun ulibra

¹ Wi anwoon unkaneel wi bşenjan apēnanun uko unkuuşnun ulibra uşenk paaj na ulon, kē başi başē yomp bti ado uko ji ptoof pi uwoori.

² Kē nşē win nwanjut paaj na ulon njanjaan nanaş ti kadun ki Naşibaţi, kē nşayeenk klul paaj na plon.

³ Uwanjut ulon kak unwoon na pşukar pi uwuuru panjaan patērna mnkulan ubi anaş kañoğ *bliit bi mngur. Uyeenk mnkulan mntum katēr ma du bliit bi mngur banwoon ti kadun ki pşij pi pşih pi Naşibaţi, manhilna mampaya na pñehan pi biki Naşibaţi bti. ⁴ Kē udu wi mnkulan mankyikuş uşē pēna ti pşukar panwoon ti kañen ki uwanjut wun apaya du Naşibaţi na pñehan pi biki nul. ⁵ Wi wi uwanjut uşaan ajej pşukar atuman pa bdoo banwoonun du bliit bi mngur aşē fēl pa ti mboş. Wal mēnt kē imparantant na idiim itiinkanaa, kē iliik liik iklañşa, mboş bti kē manşintari.

Klul paaj na plon

⁶ Kē nwanjut paaj na ulon njanwoon na klul nun nşaş bo-mandēr pa plul.

⁷ Uteek ululi, kē mpoj na bdoo inaakiirun na pñaak işē

jot ti mboş ; kafah kalon ti ifah iwajant yi mboş kē kayiki, kē kalon ki mnko kayik na ujaagal bti.

⁸ Utēbantēn ululi, kē uşē wo wo ji pnkun pweek pankyikun pajotnuş bdēk ; kē kafah kalon ti ifah iwajant yi bdēk kakak pñaaak.

⁹ Kafah kalon ti iwajant ki ņko ņanwoon ti bdēk bweek kakeŭi, kē kafah kalon ti iwajant ki iŭeem na ņlantu katokaa.

¹⁰ Uwanjut uwajantēn ululi, kē du baŭi, ujah uweek uşē jot ayik ji bdoo bweek. Ujot ti kafah kalon ti iwajant yi idēk na ņkumpēş. ¹¹ Katim ki wa kawo unhaayun, kē kafah kalon ti iwajant yi meel kahaayi, ukaan kē bañaan batum bakeŭi.

¹² Uwanjut ubaakanŭen ululi, kē kalon ti ifah iwajant yi bnuur na ki pli na ki ņjah işē koba, hēnk, kafah kalon ti iwajant yi ņa ijēmşaa : unuur uwaan kafah kalon ki bjeehi bi wa, kē utejan ukak awaan bi wa.

¹³ Wal mēnt dten ten, aşē tiink ukat uweek unkyiŭun du kalowan du baŭi ahuuran maakan aji : « Pwuŭan, pwuŭan, pwuŭan ti bañaan biki mboş wal wi ņwanjut ņwajant ņandukiin plul ņaklulun. »

9

Plul pñeenantēn

¹ Uwanjut uñeenantēn ululi, kē nşē win ujah kē upēna baŭi ajot ti mboş. Ujah mēnt uyeenk kaniigşaani ki bnjiir bweek, ² aya ahaabēş ba, kē

udu uşē pēn ti ba awo ji udu wi bdoo bweek. Udu ufēlan bnuur na dko bti. ³ Kē ņguul ņaşē pēna ti udu mēnt anink mboş ; ņayeenk phina pan-naami na pi ņtifar ņi mboş.

⁴ Baneenan ņa pban ujaagal na mnko, ņawut kaban nin uko ulon unjaan umay ti mboş. Bañaan banwoon baanwo na uko unkyuujun kē bawo biki Naşibaŭi ti ijuk ŭaŭi biki ņawoon i katap. ⁵ Kē başē neenan ņa ņafiŭ baka, baji ņahajan hajan baka kli kañeen. Mnhaj mi ņajaan ņaŭu manwo ji mi ņaan ajaan ahaj woli utifar utapa. ⁶ ŭun ņnuur mēnt bañaan bado kala pkeŭ paşē paŭi ; banal pkeŭ paşē papok baka.

⁷ ņguul mēnt ņawo ji ņmpēlēt ņi babomanun pa ugut. ņawo na uko ulon unnaamun na ņtepi ņi pşih ņi uwuuru. Ikaara yi ņa iwo ji yi bañaan. ⁸ Uwel wi ņguul mēnt uwo ji uwel wi baaŭ, kē iñiŭ yi ņa iwo ji yi uliihu. ⁹ ņawo na uko ulon unnaamun ji kamişa kanŭak ki bangoli. Woli itiink ņa kē ņakyiŭ, ibaaklu yi ņa iji do ji ņkaarun ņi ņmpēlēt ņakpulun ņŭum ņankŭiirun dko di ugut.

¹⁰ ņawo na itant innaami na yi ņtifar, awo na itapi. ŭi itant yun di di mnhina mi phajan bañaan kli kañeen manwoon. ¹¹ Naşih i ņa awoon uwanjut wi bnjiir bweek ; katim ki wa ŭi uhebēre kawo Abadon, kē ŭi ugrek kawo Apolijon, uwoon natok.

¹² Kaŭaafa kateek kaŭepi, kē itēb işē duka inkbiyi.

Plul ppaajantjën

13 Uwanjut upaajantjën ululi, kë nşë tiink pdiim kë papëenna ti imbanj ibaakër yi *bliit bi mngur bi uwuru banwoonj ti kadun ki Naşibaţi. 14 Pdiim mëntj paji na uwanjut unwoonj na plul : « Wutaan nwanjut nbaakër ntananiinj du bdëk bi Ēfrat. » 15 Kë bawutan nwanjut nbaakër njuj, nannaşun abi kayoonk yoonk uwoori, unuur na pli na uşubal wi njakfişunj kafah kalonj ti iwajantj yi bañaan biki mboş. 16 Nawo na bangoli bandapiinj njmpëlënt ; başupën hum di di bangoli mëntj bawoonj; bawo iñeen-week ntëb nyaaş iñeen-week iñeen nyaaş iñeen-week iñeen (200 000 000).

17 Kë nwin njmpëlënt na bandapiinj nja : bawohara imişa intak yi bangoli, iwo ijeenkall jud ji bdoo, awo iniilu awoj woj abot awo kak ileel ji pdëpalën panjaan patërad. Ikow yi njmpëlënt iwo ji bi uliihu, njapënan ti mntum mi nja bdoo, udu na pdëpalën panjaan patërad. 18 İtaafa iwajantj yun, inkpënuj ti mntum mi nja ifiñ kafah kalonj ti iwajantj yi bañaan biki mboş. 19 Mnhina mi njmpëlënt njun manwo ti mntum na itant yi nja. Itant yi nja inaam na npula, iwo na ikow, kë na ikow yun mëntjan yi yi njajaan njadolna buşaan. 20 Kë bandukiinj ti bañaan, banwoonj baanketj ti kaşaafa kantjepunj kunj, baandug umeli añaan pdo buşaan di bajaanj babi kado,

awo ti pdëman njntaayi na njntonj nj başakunj na uwuuru na nj başakunj na untaam na nj ifeeru na nj mlaak na nj imul, njul njanwoonj njanhil pwin, ptiink këme kapoş. 21 Baankak adug umeli añaan pfiñ bañaan, pkaalam, pjuban pi piinj na kakij.

10

Uwanjut unwoonj na ulibra umpoţi

1 Dwin uwanjut ulonj kak unwoonj na mnhina kë uwalnaana baţi. Uwohara kanfëluj, kañaanan ki ubopal kafooy bkow bi wa, kaara di wa dawo ji bnuur, kë ihoş yi wa iwo wo ji itap yi bdoo. 2 Umëban ulibra umpoţi unwoonj bhaab ti kañen. Utap kahoş kadeenu ti bdëk, atap kamayu du mboş, 3 aşë huuran na pdiim pweek panwoonj ji pi uliihu. Wi uhuuranun, kë imparantant paaj na kalonj işë dug. 4 Wi imparantant idugun, dya ppiit uko wi ijakun, aşë tiink pdiim panwoonun baţi, kë pajakën : « Kpiit uko wi imparantant paaj na kalonj ijakun, nin alonj awutna kame wa. »

5 Kë uwanjut wi mbiinj awin kë unatj ti bdëk na ti mboş uşë deen kañen kadeenu baţi, 6 aşë mehna ti katim ki ankwoonj te mnto, ti katim ki ampaşunj baţi na iko inwoonj ti ba, ti katim ki ampaşunj mboş na iko inwoonj ti ma, ti katim ki ampaşunj bdëk na iko inwoonj ti ba, aji : «

Wal ubani, kē pyoonk pabaa!
 7 Kē ʔi ɲnuur ɲi baktiinkun
 uwanjut uʔenk paaj na ulon
 ululi, wi wi iko immeniin
 yi Naʕibaʕi ikdolaniin jibi
 abiin aʕup *baʕuparul banjaan
 balempara. »

8 Kē pdiim pi mbiin atiinkna
 du baʕi pakak aʕiini na ɲi
 ajakēn : « Yaan ijej ulibra
 umpoʕi unwoon bhaab un-
 woon ʔi kañen ki uwanjut un-
 tapun kahoʕ kalon du bdēk
 atap kundu du mboʕ. » 9 Kē
 nya du uwanjut aji na wa
 uwulēn ulibra. Kē uʕē ji na ɲi
 : « Yeenkan, deen wa ; ulil ʔi
 mntumu ji mnob, kaʕē katēru
 du kayin. » 10 Djej ulibra ʔi
 kañen ki uwanjut, ade wa. ʔi
 mntum naan uwo wo ji mnob
 kē wi ndeen wa aba, kē kayin
 naan kaʕē yik. 11 Wal mēnt kē
 baʕē jakēn : « Iwo kaʕup kak
 uko wi Naʕibaʕi ajakun ʔi uko
 wi kntaali ktum, ɲtaak ɲtum,
 ɲʕup ɲtum na baʕih biki baka.
 »

11

Bamaar batēb

1 Wi wi nʕaan ayeenk pmul
 pannaamun na pi baniw
 bajaan baniibna. Kē Naʕibaʕi
 aʕē ji na ɲi : « Naʕiin iya
 iniib *Katoh Kaweeek ki naan
 na bliit mi mnguur, ibot
 ifēn bañaan bambiin ʔi ka
 adēmanaan. 2 Wutan kaniib
 blay bi bdig bi Katoh ki
 naan. Wutan ba hēnk, ʔiki
 ddukar ba banwoon baanwo
 bayuday, balun kapoʕ poʕan
 ubeeka uyimanaan kli iñeen
 ɲbaakēr na ktēb (42) katok wa.
 3 Dluŋ kayil bamaar batēb

biki naan bado kaʕuparaan,
 bawoh ɲʕaaku ɲnuur iñeen-
 week ɲyaas iñeen na ɲtēb na
 ɲnuur iñeen paaj (1260) mēnt.
 »

4 Bukal bawoon mnko
 mntēb mi mnoliwera na
 kfiiti ktēb kannatun ʔi kadun
 ki Ajug mboʕ. 5 Woli ñaan
 alon aŋal pba na baka, bdo
 bapēnna ʔi mntum mi baka
 katok baʕoorad baka. Aa, woli
 ñaan aŋal pfiŋ baka, hēnk di
 akkeʕun. 6 Bawo na mnhina
 mi ptuh baʕi, nin uʕubal
 uunkjot ʔi wal wi bakwoon
 ʔi pʕupar Naʕibaʕi. Bawo kak
 na mnhina mi pkakan meel
 pñaa na mi pʕu iʕaafa itum ʔi
 mboʕ, wal wi banjanaan.

7 Kē wal wi bakbaan pʕup
 uko wi Naʕibaʕi aʕuun baka
 pʕup, uko ulon unkmpeñun
 du bnjiir bweek upēn kagut
 na baka, kakob baka kabot
 kafin baka. 8 Muum mi
 baka manduka ʔi bayiti bi
 ubeeka uweek wi bapañun
 Ajugun, unwoon ji Fodom
 kēme Ejiptu. 9 Bañaan biki
 kntaali bti, kʕini bti, ɲʕup bti
 na ɲtaak bti babi pten muum
 mi baka. Mawo ʔi bayiti
 bi ubeeka ɲnuur ɲwajanʕ na
 ptoof pi unuur, bapok bamoy
 ma. 10 Bañaan banfēʕun mboʕ
 batan ʔi uko mēnt kawo ʔi
 mnlilan kabot kaʕenar iko, ʔiki
 baʕupar Naʕibaʕi batēb bukun
 babi hajan baka maakan.

11 Kē wal wi ɲnuur ɲwajanʕ
 na ptoof pi unuur ɲakʕepun,
 uhēfēnt unwoonun du
 Naʕibaʕi uneej ʔi bankeʕun
 bukun, baʕē banaʕa. Wal
 mēnt palēnk pweek paneej

bambiin pten baka. ¹² Batëb bukuḡ başë tiink pdiim pweek pampënnuḡ baṡi paji na baka : « Napayiin ṡi. » Başë bapaya baṡi ṡi kanfëluḡ ṡi kadun ki başoorad baka.

¹³ Wal mënṡan wuḡ, mboş manşinṡar maakan, kafah kalon ṡi iñeen yi ubeeka kaşë jot ; bañaan iñeen-week ḡyaaş iñeen paaj na ulon (7000) baket ṡi kaṡaafa mënṡ. Bandukiin balënk maakan aşë dëman Naşibaṡi anwoon baṡi.

¹⁴ Kaṡaafa katëbantën kaṡëpi, kawajantën kabi hënkunḡ.

Plul pṡënk paaj na plon

¹⁵ Wi iko yan iṡëpuḡ, uwanjuṡ uṡënk paaj na ulon ululi, kë idiim iweek işë tiinkana du baṡi aji : « Pşih pi mboş pawo hënkunḡ pi Ajugun na *Krittu i adatuḡ ; aşih te mnṡo. »

¹⁶ Kë bantohi iñeen ḡṡëb na babaakër banṡoon ṡi iṡij yi pşih ṡi kadun ki Naşibaṡi, başë fëṡ këş ṡi mboş adëmana, ¹⁷ baji baji :

« Nḡbeebu, iwi Ajugun Naşibaṡi
*Anhiniin iko bṡi,
inwoon, abot ajon nwoo,
ijej mnhina mnweek mi nu
abëkanaan pşih pi nu.

¹⁸ Bañaan biki ḡṡaak badee-
baṡi,

kë udeeb wi nu uşaan abi.
Wal wi pwayëş banketuḡ
ubani,
wal wi ptuum baṡuparu
banjaan balemparu,
na bañaan biki nu bṡi,
banjaan batiinku,
bampoṡi na baweeck,

kë wal wi pṡok banktokun
umundu ubani. »

¹⁹ Wal mënṡ, kë *dko dyimanaan di Naşibaṡi danwoon du baṡi daşë haabşa, kë *umaala uyimanaan wi bhoḡar uşë pën awinana da. Wi wi iliik liik işaan awinana, kë imparantant itiinkanaa, mboş kë manşinṡari, kë uşubal uweek wi mpoj mmag uşë jot.

12

Ñaaṡ na unjumpul

¹ Wi iko yan iṡëpuḡ, uko uñonjarënaan maakan uwinana du baṡi : ñaaṡ anwohariin unuur kë uwo kamişa abot atap ihoṡ ṡi pli, aşë wo na ḡjah iñeen na ḡṡëb ṡi bkow kë ḡawo utepi wi pşih.

² Ñaaṡ mënṡ awo na kayin aşë do idiim ṡiki wal wi nul wi kabuk ubani, kë akhaj. ³ Uko ulon ukak awinana du baṡi : uwo ji unjumpul uweek unjeenkunḡ ji bdoo. Uwo na ḡkow paaj na blon na itiim iñeen. Bkow bandoli bawo na utepi wi pşih. ⁴ Uḡi uwet na ptant pi wa kafah kalon ṡi iwajantḡ yi ḡjah ḡi baṡi kawat ṡi mboş. Uya naṡ ṡi kadun ki ñaaṡ ankdoon na kabuk, kahilna kade napoṡ wal wi akbukiinḡ. ⁵ Kë ñaaṡ aşë buk napoṡ ñiinṡ. Ul akbiinḡ kaşih ḡṡaak bṡi na btintël bi pfeeru. Napoṡ unḡ ajejanaa, aya wo du Naşibaṡi, na du pṡij pi pşih pi nul. ⁶ Kë ñaaṡ aşë ṡi aya du *pndiiş du dko di Naşibaṡi abomanulunḡ. Awo da bado kade de'ana ḡnuur iñeen-week iñeen na ḡṡëb na ḡnuur iñeen paaj (1260).

⁷ Ugut uweek uwo du baṭi : *Mikayel uwanjut uweek na ṅwanjut ṅi nul ṅaneej ugut na unjumpul, kē wul na ṅwanjut ṅi wa, ṅakak anaṭa wa na Mikayel. ⁸ Kē ṅaṣṣe yoh ṅi unjumpul kē ṅaankak aka dko du baṭi. ⁹ Bawat unjumpul uweek, upula ujon wi bajaṅ bado Tatana Kēme Untaayi Uweek, unjaṅ uguur umundu bti. Bawat wa ṭi mboṣ wul na ṅwanjut ṅi wa.

¹⁰ Kē nṣe tiink pdiim pweek du baṭi kē pakji :

« Wal wi mbuur ubani,
wal wi mnhina na pṣih pi
Naṣibaṭi i nun,
wal wi *Krittu i adatuṅ
akdoon kaṣih!

ṅaan anjaṅ atapar bayiṅ nja
ṭi Krittu

ṅaan anjaṅ aya du
Naṣibaṭi i nun katapar
baka

unuur bti na utejan bti
awatana du mboṣ.

¹¹ Kē biki ataparun baṣe koba
na pṅaak pi anwoon un-
kaneel wi bṭejan,
na uṭup wi Krittu wi
baktupun ;

baṅal ubida kadoo kado kaṭi
pkeṭ.

¹² Ukaan, iwi baṭi, na
banfetuṅ ṭi iwi,
nalilaan.

Kē an mboṣ na bdēk nawoon
na pwuṭan,

ṭiki *Untaayi Uweek
uwala ṭi an.

Uwala ṭi an na udeeb uweek
ṭiki ume kē uduki'a wa
ṅwal ṅntiinku. »

¹³ Kē wi unjumpul uwinun
kē ujut ṭi mboṣ, aṣe naṭa pla
ṅaaṭ ambukun napoṭ ṅiint.

¹⁴ Kē ṅaaṭ aṣe yeenk ibaaklu
yi ukat uweek ahilna ayiṭ,
aya du pndiiṣ alow upula, du
dko di babomanulun pa kado
kade de'ana ṅsubal ṅwajanṭ na
kli paaj.

¹⁵ Kē upula uṣe
pēnan ṭi mntum mi wa meel
kē manwo ji bdēk ṭi kafet ki
ṅaaṭ meel manhilna manya
na a.

¹⁶ Kē mboṣ manṣe bi
aṭenk ṅaaṭ, manhaabṣaa, ay-
oor bdēk bampēnun ṭi mn-
tum mi unjumpul.

¹⁷ Kē
udeeb wi udeebaṭeruṅ ṅaaṭ
udo kē unaṭa ugut na babukul
bandukiin, banjaṅ baṭaṣ bti
bgah bi Naṣibaṭi abot amēban
manjoonan mi Yetu ayuujun.

¹⁸ Kē unjumpul uya naṭ
kakab bdēk*.

13

*Ulimariya umpēnnun du
bdēk*

¹ Dwin wal mēnt ulimariya
ulon unkaan itiim iṅeen na
ṅkow paaj na bloṅ kē upēn
du bdēk. Ptiim pandoli pawo
na utepi wi pṣih kē katim
kankkarun Naṣibaṭi kē kapiit
ṭi bkow bandoli.

² Ulimariya
wi nwinun unaam na uwuṭ,
ihoṭ yi wa iwo iweek abot
ajab maakan, iṅiiri yi wa iwo
ikujēṅṅaan, uwo na mntum mi
uliihu. Unjumpul uwul wa
mnhina mnweek mi wa na
pṣih pi wa.

³ Bkow bloṅ bi
wa bafalanaa kē baṅaan bti
badoo nun kē ukeṭi, kē uṣe
jeb. Wal mēnt kē baṅaan

* 12:18 Unjumpul uya naṭ kakab bdēk : ṭi ṅlibra ṅloṅ ṅjon bapiit aji : kē nṣe ya
anaṭ du kakab bdēk.

biki mboş bti başë maş uko wuñ ataş ulimariya. ⁴ Bañup adëman unjumpul ŋiki uwul ulimariya mnhina. Badëman kak ulimariya aji: « In awoon ji ulimariya wi? In ahilun kagut na wa? »

⁵ Uyeenk mnhina mi phil bñup, ašë ŋup ŋñup ŋjooŋ ŋi Naşibaŋi abot akara. Uyeenk pşih pi kli iñeen ŋbaakër na ktëb. ⁶ Uhaabëş mntum akar Naşibaŋi, katimul, katohul na banfëñun du baŋi. ⁷ Naşibaŋi awut wa kë ugut na banwoon biki nul adoo kob baka. Uyeenk pşih aşih kşini bti, kn-taali bti, bañaañ biki ŋñup bti na ŋtaak bti. ⁸ Banfëñun mboş bti balun kadëman wa, biki itim iwoon iinwo ŋi ulibra wi ubida wi anwoon unkaneel unfaalaniin pa bñeñan ji mboş mambi mando kapaşana.

⁹ Ankaan ibatñ atiinkan. ¹⁰ Anwoon i pya ukalabuş, aya wa. Anwoon i pkeş na kakej, bafina na ka. Wal mënŋ uwo pa biki Naşibaŋi wal wi kamiir na pfiyaar.

Ulimariya umpënnun ŋi mboş

¹¹ Wal mënŋ dwın kë ulimariya ulon kak kë upën ŋi mboş. Uwo na ktiim ktëb ji ki unkaneel ašë ji uñiini ji unjumpul. ¹² Uji udo mnhina bti mi ulimariya uteek ŋi kadun ki wa. Uñu bañaañ banfëñun mboş pñup kadëman ulimariya uteek, umbiin afaalana ašë jeb. ¹³ Udo iko iñonarënaan maakan adoo ji upënan du baŋi bdoo, kado ba bawala

ŋi mboş ŋi kadun ki bañaañ. ¹⁴ Uguur bañaañ biki mboş na iko iñonarënaan yi uhilun pdo ŋi kadun ki ulimariya uteek. Uji na bañaañ biki mboş bado ptu pannaamun na ulimariya umbiin afaalana ašë naña. ¹⁵ Uyeenk mnhina mi pwul ptu uhefëñŋ kë padoo hil bñup abot ado kë bafin bañaañ bti bampokun pñup kadëman pa. ¹⁶ Ulimariya uñu kë bañaañ bti, bapoñ na baweek, bayok na bawaan, balemp na baweek biki baka kë baya piitana ŋi kañen kadeenu këme ŋi pjuk uko wi wa. ¹⁷ Ñaañ anwoon aanwo na uko wi, unwoon katim ki wa këme mnfën mi katim ki wa, aankhil pnug këme pwaap.

¹⁸ Uko wi, uwo wi ñaañ awo na uşal unñuña. Antitun ate-nan bnuura ame uko unwoyi ŋi mnfën mi ulimariya : uwo mnfën mi ñaañ najën, uwo iñeen-week paaj na iñeen paaj na paaj (666).

14

Anwoon unkaneel wi bñeñan na bañaañ biki nul

¹ Dten kak ašë win anwoon unkaneel wi bñeñan kë anañ du pnkun pi *Fiyon awo na bañaañ biki nul iñeen-week na iñeen ŋbaakër na babaakër ŋyaaş iñeen-week iñeen (144 000) biki bapiitun ŋi ijuk yi baka katim ki nul na ki Aşin. ² Dtiink pdiim plon kë pakpëna baŋi, pawo ji ubulan uweek, ji kamparantant kaweeek. Kë pdiim pi ntiinkun

pawo ji kayeeh ki bankkobun intuni bakyeehun. ³ Bayeeh kayeeh kahalū ti kadun ki p̄t̄ij pi p̄shih na ki ŋko ŋbaak̄er na ki bantohi. Nin ñaaŋ alon aanhil pjuk kayeeh m̄ent̄ b̄e m̄ent̄ bañaaŋ iñeen-week na iñeen ŋbaak̄er na babaak̄er ŋyaaş iñeen-week iñeen (144 000), bambuurun ti mboş. ⁴ Baan̄topan ŋleef ŋi baka na baat̄, baambaan kabanaara ñaaŋ. Baji bataş anwoon unkaneel dko bti di akyaan. Babuuran baka ti bañaaŋ bahilna bawo bateek biki Naşibaŋi na biki anwoon unkaneel. ⁵ Nin ŋtilan ŋaambaan kap̄enaara ti mntum mi baka, baanwo na nin buŋaan dlon.

Uŋup wi ŋwanjut ŋwajanŋ

⁶ Wi uko wan̄ uŋepun, dwin uwanjut ulon̄ k̄e uwo du kalowan du baŋi. Uwo na Uŋup Ulil Unuura unkt̄oon̄ te mnt̄o wi uwoon̄ kaŋup bañaaŋ banwoon̄ ti mboş: uŋup wa ŋtaak bti, kşini bti na ŋŋup bti na kntaali bti. ⁷ Uji na pdiim pweek : « Nadoon kaŋi Naşibaŋi, nado kad̄emana, ŋiki unuur wi akwaȳeşun ubani. Nad̄emaan ampaşun̄ baŋi na mboş, id̄ek na ŋkump̄eş ŋi meel. ⁸ Uwanjut ut̄ebant̄en up̄en ti kafet̄ ki uteek aş̄e ji : «*Babilon, ubeeka uweek ujoti, ujoti ; wul undaanun̄ poot pi wa ŋtaak bti, k̄e pdaan poot pun̄ pawoon̄ p̄topan uleef na pekadu di piint̄ ji wa. »

⁹ Uwanjut uwajanŋen up̄en ti kafet̄ ki ŋteek aş̄e ji na pdiim pweek : « Woli alon̄

ad̄eman ulimariya na ptu pi wa, bapiitle uko wi wa ti pjuk pi nul k̄eme ti kañen ki nul, ¹⁰ adaan kak poot pi udeeb wi Naşibaŋi. Poot m̄ent̄ paankj̄em wal wi pakjeeşaniin̄ du pnkalame pi udeeb wi nul. An̄ m̄ent̄an ahaj maakan ti bdoo na ti pd̄epal̄en panjaan̄ pat̄erad ti kadun ki ŋwanjut ŋyimanaan na ti kadun ki anwoon unkaneel wi b̄tejan. ¹¹ Udu wi mn̄haj mi baka udo kap̄ena p̄en te mnt̄o. Bukal band̄emanun̄ ulimariya na ptu pi wa, bampiitaniin̄ katim ki wa, baankka pnoorf̄en na pnak k̄eme na utejan. ¹² Wal wi, uwo wal wi bañaaŋ biki Naşibaŋi bamm̄ebanun̄ bgah bi nul abot afiyaar Yetu bawoon̄ biki kataman. »

¹³ K̄e nş̄e tiink pdiim plon̄ du baŋi k̄e paji : « Piitan : banu-urand̄eni, bankket̄un̄ h̄enkun̄ aş̄e fiyaar Ajugun. »

Wal m̄ent̄ k̄e *Uhaaş wi Naşibaŋi uş̄e ji : « Aa, banoorf̄en ti ulemp wi baka, udo wi baka utaş baka. »

Kakit ti mboş

¹⁴ Dten kak aş̄e win kanf̄elun̄ kafaatal, uko ji ñaaŋ uŋoon̄ ti ka awo na ut̄epi wi p̄shih wi uwuuru ti bkow, aş̄e wo na kakaawi kajul ti kañen. ¹⁵ Uwanjut ulon̄ up̄enna du Katoh Kaweek ki Naşibaŋi aş̄e do pdiim pweek aji na an̄toon̄ ti kanf̄elun̄: « Jejan kakaawi ki nu ido kakit. Wal wi kakit ubani, mboş manjiji. » ¹⁶ Wal m̄ent̄ k̄e an̄toon̄ du kanf̄elun̄ aş̄e ŋu kakaawi ti mboş, k̄e kakit kadolana ti mboş bti.

17 Uwanjut ulon upenna du Katoh Kaweek ki Naşibaţi kanwoon du baţi, uwo wul kak na kakaawi kajul ti kañen. 18 Uwanjut ulon kak upenna ti *bliit bi mngur, uwo na mnhina mi bdo. Udo pdiim pweek aji na unwoon na kakaawi kajul : « Tuun kakaawi ki nu imar mnko mndolni ubiñu ti uwoorta wi mboş, mnko mi wa manjeenki. » 19 Kë uwanjut wun uţu kakaawi ti mboş amar uwoorta wi mboş. Uţu mnko mi umarun ti kako kaweek ki udeeb wi Naşibaţi kapooña ma. 20 Bañooţ mnko mun du bdig bi ubeeka apooñ, kë pñaak pampennun ti kako kapooñni paniink dko danliun na nkilometër iñeen-week njwajanţ (300) abot aya aliñ na ijaaş yi umpelënt unnaatun.

15

Nwanjut paaj na ulon na mnhaj mbaañsaani

1 Dwin du baţi uko ulon kak uweek wi ñaan ajaan amagan maakan, uwo : njwanjut paaj na ulon njamëbanun iţaafa paaj na kalon. Iţaafa mënt iwoon ibaañsaani, yul iktuun udeeb wi Naşibaţi uwinana bti. 2 Dwin kak uko ji bdëk banwoon ji kawini bannaakiiri na bdo. Bampokun ulimariya na ptu pi wa, na mnfen mi katim ki wa, banaţ ti ba duuţ amëban intuni yi Naşibaţi awulun baka. Bakob intuni mënt 3 aşë yeeh kayeek ki bi *Moyit nalempar Naşibaţi na

anwoon unkaneel wi bţenjan, aji :

« Iwi Ajugun Naşibaţi *Anhiniñ iko bti ;

udo wi nu udëmi abot awo uñonjarënaan,

iwi naşih i ntaak.

Bgah bi nu bawo btool abot awo bi manjoonan

4 Iwi Ajugun, in awoon aankdo kaţi'u?

In awoon aankdo kadëman katimu?

Iwi tañ iyimanun.

Ntaak bti njabi kanup kadëmanu

ţiki bañaan bawin kë iko yi ikdolun iwo itool. »

5 Dwin kak du baţi, *dko dyimanaan di *kaloona kanjaan kadiiman kë Naşibaţi awo da kë dahaabëşaa.

6 Kë njwanjut paaj na ulon njamëbanun iţaafa paaj na kalon kë njapenna ti dko dyimanaan, njawohara imişa ifaatal feh inkyikun, aşë tan ti ilank itël yi uwuuru. 7 Ulon ti njko njbaakër uwul njwanjut paaj na ulon nun knkalame paaj na plon ki uwuuru kantumi udeeb wi Naşibaţi, ankwoon te mnto. 8 Kë mndëm mi Naşibaţi na mnhina mi nul manşë do kë dko dyimanaan datum na udu. Kë nin alon aanhil pneej ti da bë iţaafa paaj na kalon yi njwanjut paaj na ulon iindolanaa.

16

Knkalame paaj na plon ki udeeb wi Naşibaţi

1 Dtiink pdiim pweek pampennun du *dko dyimanaan kë paji na njwanjut

paaj na ulonj: « Nayaan najeeş knkalame paaj na plonj kanwoonj na udeeb wi Naşibaţi  i mboş. » ² Uteek uya jeeş pnkalame pi wa  i mboş, k  njad njanjaan njade abot a ek n njap n  i banwoonj na uko unjaan udiiman k  bawo biki ulimariya, banjaan bad man ptu pi wa.

³ Ut bant n uya jeeş pnkalame pi wa  i bd k bweek, k  bakak ji p aak pi  naan anke un, k  njko bti njanwoonj  i bd k njake i.

⁴ Uwajant n uya jej pnkalame pi wa ajeeş  i id k impo i na  i njkump ş nj meel, k  meel mi iko yunj bti mankak p aak. ⁵ D iink wal m ntj uwanjut wi meel k  uji :

« Iwi nayimanaan, ibiinj awo abot awo, iwo natool, iyuuj k  pway ş pi nu pawo p ool.

⁶ Jibi bukal batulunj p aak pi *ba uparu na bandukiinj banwoonj biki nu, h nk di ikaanj awul baka p aak badaan : uko m ntj ulinj baka. »

⁷ K  n ş  tiink *bliit bi mngur k  baji :

« Aa, iwi Ajugun Naşibaţi *Anhiniinj iko bti pway ş pi nu bti pawo manjoonan abot awo p ool. »

⁸ Uwanjut ubaakant n ujeeş pnkalame pi wa  i unuur, k  uyeenk mnhina mi p ter ba aanj na bdoo bi wa. ⁹ H nk k  bnuur byik maakan bat r baka, k  bawoha wo  i

pkar Naşibaţi ankaanj mnhina mi p tu baka i aafa yun, apok p t l ş mnwo mi baka kado kad mana.

¹⁰ U neent n ujeeş pnkalame pi wa  i p ij pi p ih pi ulimariya k  p ih pi wa pawo  i bd m bweek. Ba aanj bahaj maakan adoo dum indem nt yi baka. ¹¹ Mnhaj na njad nj baka njatu k  bakkar Naşibaţi anwoonj du ba i, apok p t l ş mnwo mi baka.

¹² Uwanjut upaajant n ujeeş pnkalame pi wa  i bd k bweek bi  frat, k  bakayi, ba ih bamp nnunj umayar unuur bahilna ba  p. ¹³ Wal m ntan k  n ş  win njntaayi njwu aan njwajant  njannaamunj ji njbopal k  njap n  i mntum mi unjumpul, mi ulimariya na mi ulimariya unwoonj u upar wa. ¹⁴ Na manjoonan njawo njntaayi ; njaji njado iko i onjar naan, njaya du ba ih biki mboş bti kahilna kayitr n baka pa ugut wi unuur uweek wi Naşibaţi Anhiniinj iko bti.

¹⁵ Ajugun aji : « Natenan, dbi ji nakijj! Anuurand ni anwoonj bten awo na imi a yi nul, anwoonj aankp n byi u kaduk bduun  i kadun ki ba aanj. »

¹⁶ Njntaayi njun njado k  ba ih bayit du dko di bajaanj bado  i uheb r  Amagedon.

¹⁷ Uwanjut ut nk paaj na ulonj ujeeş pnkalame pi wa na dko, k  pdiim pweek pa   p nna  i p ij pi p ih panwoonj du dko dyimanaan aji : « Uko m ntj udolanaa. » ¹⁸ Wal m ntj k  iliik liik i   p n

kë idiim na imparantant itinkanaa. Mboş manşın̄tar maakan jibi manwoon maambaan kaşın̄tëraara wi ñaañ awoonun ʒi ma. ¹⁹ Pşın̄tar pun pado kë ubeeka uweek upaʒëşari akak ifah iwajant, kë n̄beeka n̄i n̄taak bti n̄ajoti. Naşibaʒi aantılma *Babilon ubeeka uweek : adaanan wa pnkalame pi udeeb wi nul unkfatuñ. ²⁰ Njiw bti n̄awunanaa kë inkun iweek ibaa, iinkak awinana. ²¹ Uşubal wi mpoj mndiʒ maakan ujut ʒi bañaan ; kë kaşaafa kun kë kado kë bakkar Naşibaʒi ʒiki katam maakan.

17

Ñaaʒ naʒuunk

¹ Kë ulon ʒi n̄wanjut paaj na ulon n̄amëbanun knkalame paaj na plon ki uwuuru ubi ʒi n̄ji aʒiini na n̄ji aji : « Biini, dyuuju kakob ki ñaaʒ naʒuunk naweek anwoon du kakab idëk iweek akkobiin. ² Başih biki n̄taak n̄i mboş bawinar na a, kë bañaan banfëʒun mboş bakuj poot pi nul panwoon ubida uʒop. »

³ Wal mënʒ kë uwanjut wun uşë neej ʒi uşal wi naan añaooʒën du *pndiis, kë nwin ñaaʒ alon anʒoon ʒi ulimariya ujeenkak, itim inkkarun Naşibaʒi ipiitana ʒi uleef wi wa bti. Uwo na n̄kow paaj na blon na itim iñeen. ⁴ Ñaaʒ awohara imişa inuura maakan ijeenkak. Aʒu iko itum itam preeş yi uwuuru, iwij wijaan na mnko mnuura maakan. Amëban ʒi

kañen pnkalame pi uwuuru pantumun na buʒaan bi bʒopar bi pʒuunk pi nul. ⁵ Bapiit ʒi pʒuk pi nul katim kalon, kë uko wi kawoon uşë wo uumeetanaa. Uko umpiitaniin wii wi : « Babilon ubeeka uweek, anin pʒuunk na pʒop na buʒaan bi umundu. »

⁶ Dwin ñaaʒ mënʒ kë akuj pñaak pi banwoon biki Naşibaʒi, pi banjaan baʒup uko wi Yetu. Wi nwinulun aşë ñon̄ar maakan. ⁷ Kë uwanjut uşë ji na n̄ji : « we ukaan kë iñon̄ar hën̄k ba? Dʒupu uko wi ñaaʒ ummeniin na wi ulimariya wi n̄kow paaj na blon na itim iñeen wi aʒoonun. ⁸ Ulimariya wi iwinun ubi wo aşë wo uunkak awo, kë uşë wo i kapën du bnjiir kaya katoka te mñto. Kë bañaan biki mboş biki itim iwoon iimpiitana ʒi ulibra wi ubida wi umundu upaşaniin bañon̄ar wal wi bakwinun ulimariya umbiin awo, awo uunwo hën̄kun, kaşë kabi kawo kak.

⁹ « Ñaañ awo kawo ʒi uko wi na mntit na uşal unʒa : n̄kow paaj na blon n̄un n̄awo knkun paaj na plon ki ñaaʒ aʒoon, n̄awo kak başih paaj na alon. ¹⁰ Kañeen ʒi baka bado bi wala ʒi pşih, napaajantën akşihun hën̄kun, naʒënk paaj na alon aandobi bi, kë wal wi akbiin aankʒo kajon. ¹¹ Kë ulimariya umbiin awo, aşë wo uunkak awo hën̄kun uwo wul ʒi uleef wi wa naşih naʒënk bakren. Uwo alon ʒi başih baʒënk paaj na alon, utoka te mñto.

12 « Itiim iñeen yi iwinun iwo baših banwoon baando bi yeenk pših. Kë bašë yeenk bukal na ulimariya kaših uwoori uloolan ɕań. 13 Bukal bti bawo na ušal uloolan : pwul mnhina mi baka na pših pi baka ulimariya. 14 Balun kagut na anwoon unkaneel wi bɕenjan ašë kob baka, ɕiki awo naweek i baweek, naših i baših. Bandu'aniin, bandataniin, banfiyaarulun, banaakiir na a, kakob bam-biin pgutan na a. »

15 Uwanjut uji na nji kak : « Meel mi iwinun, mi naɕuunk aɕoon manwo kntaali, knɕuk, nɕaak, na nɕup. 16 Ulimariya na itiim iñeen ki iwinun nhalun kašoor naɕuunk, katok tokana bti kabot kaduka byiɕu, kade uyemaɕ wi nul kabot katëra. 17 Na manjoonan, Našibaɕi aɕuun ɕi nɕaaɕ nji baših bukun uko wi aɕalun bado kë bawo na ušal uloolan wi pdo wa : balun kawul pših pi baka ulimariya kë udoo do uko bti wi Našibaɕi aɕupun. 18 Kë ñaaɕ i iwinun, awoon ubeeka uweek unjaan uših ɕi baših biki mboɕ. »

18

Pjot pi Babilon

1 Wi uko waɕ uɕëpun, dwin uwanjut ulon kë uwalnaana baɕi. Uwo na mnhina mn-week, kë bjeehi bi wa bašë jeehan mboɕ. 2 Udo pdiim pweek aji :

« *Babilon ubeeka uweek ujoti!
Ujoti! Ujoti!

Ukak ufëɕ wi nɕntaayi,
dko di nɕntaayi bti nɕawoon
na di nɕkat nɕɕop nɕwuɕaan
bti.

3 Nɕtaak nji mboɕ bti nɕadaan
poot pi da,
kë pdaan poot pun pašë
wo pɕopan uleef na
pekadu di piinɕ.

Baših biki mboɕ bti bawinar
na da,
kë bawaap biki mboɕ
bayokna ɕi pɕal iko
yi umundu pi bañaan
biki da. »

4 Wal mënɕ dkak atiink
pdiim plon panwoonun baɕi,
paji : « An pntaali pi naan,
napënan ɕi ubeeka wun,
nawutna kanaakiir ɕi pɕuban
pi baka, iɕaafa inkmbiin
ɕi baka iwutna kajotnan. 5 Buɕaan di baka dajunkan
adoo ban baɕi, Našibaɕi aleɕ
iko inwoon iinwo itool bti
yi badolun. 6 Nadoon biki
Babilon uko wi badolun,
nadoon nado do baka nɕyaaɕ
nɕtëb iko yi badolun, naɕuun
ɕi pnkalame pi bajaan baɕu
poot, panhaayun apel pi
baka nɕyaaɕ nɕtëb. 7 Naɕuun da
mnhaj na pwuɕan panlinun
na mndëm na pyok pi dabiin
aka, daji ɕi ušal wi da : “Dɕo ji
naših ñaaɕ, mënkwonayot nin,
mënkwon puum nin unuur
ulon.” 8 Uko waɕ ukaan kë ɕi
unuur uloolan ɕań, Našibaɕi
Ajugun anwoon na mnhina
akkob da na iɕaafa inwoon i
pjotna da : pkeɕ, muum, ubon
na uyik. »

*Nwooni nji bawooniirun Ba-
bilon*

⁹ Pdiim pakak aji : « Wal wi baših biki mboš bambiin awo ti pjuban pi piint na Babilon abot awo na da ti pjal iko inuura maakan yi da bakwinun udu wi uyik wi da, bawooni kabot kaṭëga. ¹⁰ Balun kanaṭ kalow kaṭi mnhaj mun kašë kaji :

“Pwuṭan oy! Pwuṭan oy!
 Ṭi iwi, *Babilon, ubeeka uweek,
 ubeeka unwoon na mn-hina,
 ikobana ti uwoori uloolan ṭaň!”

¹¹ « Bawaap biki mboš bawooni abot aṭëga ji bawo na puum, ṭiki nin alon aankak anug iko yi bajijun abi bwaap. ¹² Iko mënṭ iwo uwuuru na unṭaam, mnko mwij wijan mantamun preeš na mnko mnuura, itenda inuura, ijeenkal, idaan iwoj wojaan na ilon kak ; mmul mnuura mantamun preeš na iko yi bafejun na mmul mënṭ, iko yi babomanaanun iñiin yi nlon, yi ifeeru inuura, këme mmlaak, ¹³ ukëra ulil pṭëkën utum umpaṭun kalilare na itoh ilil pṭëkëñ na mnkulan, ubiñu na ukëra, pson na uloort, ngit na nkaneel, nmpëlënt na nkaarun n nmpëlënt nakpulun ; badoo ji bawaap bañaan bajën.

¹⁴ « Balun kaji kak na Babilon : “Iko bti yi uhaašu unjalun iinkak awin ya, ilowu! Iko inwoon yi mndëm mi nu na inuura maakan, iinkak awin ya nin.” ¹⁵ Bawaap bambiin ayokna ti ubeeka mënṭ banaṭ kalow kaṭi mnhaj

mi ubeeka mamob baka. Bado kawooni, kaṭëga ti ubeeka mënṭ ¹⁶ kaji :

“Pwuṭan oy! Pwuṭan oy!
 Ubeeka uweek
 unwohariin itenda inuura itam preeš,
 ijeenkal, iwoj wojan,
 unṭuun uwuuru na mnko mnuura mntam preeš,
¹⁷ ti uwoori uloolan ṭaň kë pyok mënṭ bti pašë ṭoka.”

« Kë bajug nlanu na banjaan baṭon na bañaan bti banjaan balemp ti bdëk bašë naṭ alow. ¹⁸ Wi bawinun udu wi uyik ašë ji : “Ubeeka unlini na wi ubi woha i?” ¹⁹ Baṭu mboš ti ikow yi baka ašë njajar awooni ji banwoon na puum aji :

“Pwuṭan oy! Pwuṭan oy!
 Ubeeka uweek
 wi bankaand nlanu ti bdëk bti
 bayoknun ti pyok pi wa,
 ti uwoori uloolan ṭaň kë ušë ṭoka!

²⁰ Baṭi, banjaan na baṭupar Našibaṭi na an biki nul bti
 nalilaan ti pjot pi wa,
 Našibaṭi akob wa ti uko wi udolanañ.” »

²¹ Wal mënṭ, kë uwanjut unwoon na mnhina mnweek ušë jej plaak pweek maakan afël du bdëk ašë ji :

« Na mnhina mntënṭ mi,
 mi mi Babilon ubeeka uweek ukfëlanin,
 baankak awin wa nin.
²² Nin iyeeh yi banjaan bakob intuni na bayeeh iinkak atiinkana.
 Nin bateen na balul baankak atiinkana.

Nin p̄naat pi baṭak paankak
atiinkana ;
nin phuunṭ paankak
atiinkana ṭi bt̄k.

23 Nin unkaniya uunkak ateh
;
nin baankak atiink p̄diim
pi naniim na pi nani-
ima.

Bawaap biki nu babiin awo
bañaan baweek biki
mboṣ.

Dayaamu di nu danee-
man ṛṭaak bti.

24 P̄naak pi baṭupar Naṣibaṭi,
banwoon biki nul,
bañaan bti banfiñaniin ṭi
mboṣ, pawo ṭi iñen yi
nu. »

19

Iyeeh yi mnlilan du baṭi

1 Wi iko yaṅ iṭepun, d̄tiink
uko ulon unwoon ji p̄ntuk
pweek pi bañaan du baṭi k̄e
paji :

« Haleluya

Naṣibaṭi i nun adēm abot awo
na mn̄hina,
ul ambuuranon nja,

2 pwayēs pi nul pawo man-
joonan abot awo p̄tool.

Akob naṭuunk naweek am-
biin aṭopan mboṣ na
p̄tuunk pi nul,

alukan ṭi a p̄naak pi balempar
Naṣibaṭi. »

3 K̄e bakak ahuuran aji :

« Haleluya!

Udu unkp̄ennun ṭi ubeeka wi
*Babilon uunkba. »

4 K̄e bantohi iñeen ṛṭeb na
babaak̄er na ṛko ṛbaak̄er baṣē
ṛp̄ adēman Naṣibaṭi anṭoon ṭi
p̄ṭij pi p̄ṣih. Bahuuran aji :

« Uwo haṅ, Aleluya! »

5 Wal m̄ent̄, k̄e p̄diim plon
paṣē p̄enna du p̄ṭij pi
p̄ṣih aji :

« An balemparul bti,
an nanjalulun apel iko
bti,
baweek na bampoṭi,
nadēmaan Naṣibaṭi i nja. »

6 K̄e nṣē tiink uko unwoon
ji p̄diim pi p̄ntuk pweek,
panwoon ji ubulan uweek,
awo ji imparantant iweek k̄e
pakhuran aji :

« Haleluya!

Ajugun Naṣibaṭi *Anhiniin
iko bti aṣih.

7 Nawulan ṛwo ṭi mnlilan na
m̄ntaṅ

ṛbot ṛdēmana,
ṭiki bniim bi anwoon unka-
neel wi bṭeṅan babani,
k̄e aharul añēga bnuura.

8 Bawula patenda p̄nuura
pfaatal, p̄jint̄ piṣ,
panknuuron, aji awoh. »

Patenda pfaatal pun pa-
woon iko itool yi banwoon
biki Naṣibaṭi badolon.

9 K̄e uwanjut uṣē jak̄en :
« Piitan uko wi : “Banuu-
randēni biki baduun p̄maar
bniim bi anwoon unkaneel
wi bṭeṅan.” » Ukak aji na nji :
« Uṭup wi uwo uṭup wi Naṣibaṭi
ṭi uleeful. »

10 Wal m̄ent̄ k̄e nṣē jot ṭi ihoṭ
yi wa kadēman wa. K̄e uṣē
ji na nji : « Ṭaafaraan kado
uko wi! Dji kalempar Naṣibaṭi
ji iwi na bayiṭu bammēbanun
uṭup wi Yetu. Naṣibaṭi i i
iwoon kadēman! Uṭup wi
Yetu wi wi Naṣibaṭi aṭuun ṭi
baṭuparul.

Andapiin ump̄el̄ent̄ ufaatal

11 Wal mēnt, kē nşē win baṭi kē bawo bhaab, kē umpēlēt ulon ufaatal uşē wo da. Andapiin wa katimul kawo « Ammēbanun Naşibaṭi na manjoonan. » Awo natool ṭi pwayēş pi nul abot aji gut pa iko inwoon itool. 12 Kēş ki nul kawo ji bdoo banjeenuṭ, kē abot awo na nṭepi nji pşih nṭum ṭi bkow. Apiitana katim kalon ṭi uleef ki nin alon bē mēnt ul ameen ka. 13 Awohara bayeti banwoon na pñaak. Katimul kawo « Uṭup wi Naşibaṭi. » 14 Bangoli biki baṭi bawo ṭi kafetul aṭaşa, adapa nmpēlēt nfaatal akuṭ awohara imişa yi itenda ifaatal inuura ijint piş. 15 Kakej kajul kapēn ṭi mntumul ki akkobni nṭaak. Ul aklun kaşih baka na btam. Alun kayuuj udeeb unkfatuṭ wi Naşibaṭi *Anhiniin iko bti wi aklun kaṭu bañaan ṭi kako kawee k ki bajaan bapooña mbuk mndolni ubiñu, kapooñ baka. 16 Apiitana ṭi bayeti bi nul na pnkantul katim ki : « Naşih i başih na Nawee k i bawee k. »

17 Kē nşē win uwanjut ulon kē uwo ṭi unuur, uhu-uran maakan aṭiini na nkat nankyitun du kalowan du baṭi aji : « Nabiini, nabiin nayit pa ufettu uweek wi Naşibaṭi, 18 nahilna nade uyemaṭ wi başih, wi bangoli na bawee k biki baka, wi nmpēlēt na bandapiin na, wi bañaan bti, balemp na bawee k biki baka, bampoṭi na bawee k! »

19 Wal mēnt kē nşē win ulimariya na başih biki mboş

na bangoli biki baka kē bayitiir kabi kagutan na andapiin umpēlēt ufaatal na bangoli biki nul. 20 Kē ulimariya uşē mobana, wul na naṭupar wa, undolon iko iñonarēnaan ṭi kadun ki wa, aguur banyeenkun uko wi ulimariya abot anup adēman ptu pi wa. Nul nṭēb bti nfaēlana njob du katant ki bdoo kanwoon na pdēpalēn panjaan patērad. 21 Bandukiin bafinana na kakej kampēnnun ṭi mntum mi andapiin umpēlēt, nkat nade muum mi baka adoo yok.

20

Pşih pi nşubal iñeen-week nyaaş iñeen

1 Dwin wal mēnt, uwanjut kē uwalnaana baṭi, awo na kaniigşaa ni ki bnjiir bweek abot amēban mnkorentu mn-week. 2 Uya mob unjumpul, upula wi ṭfa, wul uwoon Untaayi Uweek, *Fatana aşē tan wa pa nşubal iñeen-week nyaaş iñeen (1000). 3 Afēl wa du bnjiir bweek anigan ba abot aṭu uko ulon atuhna ba, uhilna uwo uunkak aguur nṭaak te wal wi nşubal iñeen-week nyaaş iñeen (1000) naktēpun. Woli nṭāṭepi babaa wutan wa nwal nntiinku ṭañ.

4 Dkak awin itij yi pşih, bambiin aṭo ṭi ya bayeenk mnhina mi pwayēş. Dwin kak nṭaaş nji bañaan biki babin afaal ṭiki baṭup Uṭup wi Naşibaṭi na uko wi Yetu, banwoon baanup adēman

ulimariya na ptu pi wa, awo baampiitan katim ki wa ti pjuk keme ti kañen. Banaña ti pkeṭ aših na *Krittu nṣubal iñeen-week nyaaš iñeen (1000). ⁵ Pnaña pteek ti pkeṭ pu puñ. Kē bankeṭun bandukiin, baannaña ti pkeṭ te wal wi nṣubal iñeen week nyaaš iñeen ṇaṭepuñ. ⁶ Bannañiin uteek ti pkeṭ banuurandēni! Bawo biki Našibaṭi, pkeṭ ptēbantēn paankhilan nin uko ulon ti baka. Bawo baṭeṇan biki Našibaṭi na Krittu kabot kaših na a nṣubal iñeen-week nyaaš iñeen.

Pjot pi Fatana

⁷ Wal wi nṣubal iñeen-week nyaaš iñeen (1000) ṇaṭepuñ bawutan *Fatana apēn du ukalabuṣ, ⁸ ašē aya du ṇtaak ṇi umundu bti ṇi bajaṇ badu Gog na Magog, aguur bañaan. Ado baka babi bayit pa ugut. Baṭum ji pyiw pi bdēk. ⁹ Baniink mboṣ bti, kakool ubeeka wi Našibaṭi aṇaluñ, di banwoon biki nul bawoon. Kē bdoo bloñ bašē pēnna baṭi abi atēr baka. ¹⁰ Wal mēnt, kē *Untaayi Uweek, unguuruñ baka, ušē fēlana du katant ki bdoo banwoon na pdēpalēn panjaṇ patērad aṭēnk da ulimariya na naṭupar wa. Bahaj maakan pnak na utejan te mṇo.

Pwayēs pi bankeṭun

¹¹ Dwin wal mēnt pṭij pi pših pfaatal pweek na anṭoon ti pa. Mboṣ na baṭi ṇaṭii, kē nin ṇaan aankak awin ṇa. ¹² Kē nšē win bankeṭun, baweeek na bampoṭi, kē banaṭ ti kadun

ki pṭij pi pših, kē anṭoon ti pṭij pi pših ašē haabēṣ ṇibra. Ahaabēṣ ulibra ulon kak, unwoon ulibra wi ubida. Awayēs bankeṭun, andoli ti uko wi adoñ jibi upiitaniin ti ulibra.

¹³ Wal mēnt, kē bdēk bašē kakan muum manwoon ti ba, kē pkeṭ na mnkeṭ ṇakakan muum mi ṇahankuñ kē awayēs andoli ti uko wi adoluñ. ¹⁴ Kē pkeṭ na mnkeṭ ṇašē fēlana du katant ki bdoo ; katant ki bdoo mēnt bawoon pkeṭ ptēbantēn. ¹⁵ Anwoon i katim kawoon kaampiitana ti ulibra wi ubida bafēla du bdēk mēnt.

21

Baṭi bhalu na mboṣ mnhalu

¹ Wal mēnt dwin baṭi bhalu na mboṣ mnhalu ; baṭi bteek na mboṣ mnteeek ṇaankak awo, bdēk kak baankak awo. ² Kē nšē win ubeeka uyimanaan, Yerutalem dhalu, kē dakpēnna baṭi du Našibaṭi awo ji ṇaaṭ naniima ambomanderuñ pa ayinul. ³ Dtiink wal mēnt pdiim pweek pampēnuñ du pṭij pi pših aji : « Katoh ki Našibaṭi akfēṭun na bañaan kii ki. Awo da na baka, bawo pntaali pi nul, ul ti ulee-ful ašē wo Našibaṭi i baka. ⁴ Awent mnkuul mi baka bti ; pkeṭ, mṇṭēg, ṇwooni, na mn-haj maankak awo, iko ijon iinkak awo. »

⁵ Kē anṭoon du pṭij pi pših ašē ji : « Natenan, dkakan iko bti kē iwo ihalu. » Ajakēn

kak : « Piitan η̄tup η̄i ; η̄awo manjoonan abot adolana. »

⁶ Akak ajakēn : « Udolanaa, nji dwoon Nateek na Nabaañšaani, dwoon Ujuni na Ubaañsaan. Ñaan i udaan utijun, d̄tena adaan du η̄kumpēs η̄i meel manjaan manwul ubida, nin aankluk uko ulon. ⁷ Ampokun buṭaan ayeenk uko mēnt̄. Nji dwo Naşibaṭi i nul, ul aṣē wo abuk naan. ⁸ Kē balal, bandeknuṅ kafeṭ, bado iko iwuṭaan maakan, bafiṅ bañaan, bado iko iṭop, bado dayaamu, banjaan badēman η̄nton̄ na baṭilan bti, kafah ki baka kawo baya du katant ki bdoo banwoon na pdēpalēn panjaan patērad ; uko mēnt̄ uwoon pkeṭ ptēbant̄en. »

Yerutalem dhalu

⁹ Wal mēnt̄, ulon ṭi η̄wanjut paaj na ulon η̄amēbanun knkalame kantumun na iṭaafa paaj na kalon ibaañšaani, ubi aṭini na nji aji : « Biini, dyuuju ñaaṭ anknimiin, ahar anwoon unkaneel wi bṭenjan. » ¹⁰ Uneej ṭi uṣal wi naan aya na nji du pnkun pweek pkujēnt̄aan duuṭ aṣē yuujēn ubeeka uyimanaan, Yerutalem, dampēnnun baṭi, du Naşibaṭi. ¹¹ Danuur na bjeehi bi Naşibaṭi. Uko unwoon ji unobna ujaagal na ujeenkak unuura uwoj woṭ ṭi da bti awo ji kawini. ¹² N̄niw η̄kēm abot akujēnt̄ η̄afooyun wa. Uwo na klēman iñeen na ktēb. Uwanjut uwo ṭi plēman pandolon, kē babot apiit ṭi pa katim kalon, itim mēnt̄ iwo yi

kntaali iñeen na ktēb ki babuk *Iṭrayel. ¹³ Klēman kwajanṭ kawo du umayar unuur, kwajanṭ du btamşanka, kwajanṭ du btammaṅu, kwajanṭ du kayoba. ¹⁴ Baniw ubeeka ṭi klaak khaan iñeen na ktēb, ṭi klaak mēnt̄ bapiit itim iñeen na itēb yi banjaan biki anwoon unkaneel wi bṭenjan.

¹⁵ Uwanjut unṭiiniin na nji umēban ṭi kañen pko pniibi, pawo pi uwuuru, pawo pniibni ubeeka, klēman, na uniw unfooyun ubeeka. ¹⁶ Iban ibaakēr yi ubeeka ilin lin, kamban kalon kaandēm apel katēnt̄. Uniib wa kē uwo η̄kilometēr iñeen week nyaaṣ iñeen η̄tēb na η̄baakēr (2400). ¹⁷ Uniib uniw wi ubeeka kē uwo η̄metēr iñeen paaj (60). Uwanjut uji uniib jibi bañaan bajaan baniib. ¹⁸ Uniw mēnt̄ uwo na uko ulon unwoon na unobna wi ujaagal, na ujeenkak. Ubeeka uwo wi uwuuru ujint̄ piṣ unjaan uwoj woṭ ji kawini. ¹⁹ Klaak kweek ki bapafnun ubeeka aniw kawo na iko inuura maakan iwoj wojaan itum. Pteek pawo na iko yi unobna wi ujaagal, na ijeenkak, baji bado ya Jaṭpi ; ptēbant̄en pawo na iko iniilu baji bado pa Faṭira ; pwajanṭēn pawo na iko inwoon na inobna itum, baji bado ya Kaltedoniya ; pbaakanṭēn pawo na iko iniilu na yi unobna wi ujaagal baji bado ya Emaralda ; ²⁰ pñeenanṭēn pawo na iko ijeenkak ji pñaaṭ baji bado ya Fardonika ; ppaajanṭēn pawo na iko ijeenkak jud baji bado

ya Fardiwu ; p̄t̄enk paaj na ploŋ pawo na iko inwoon na unobna wi ujaagal, baji bado pa Kritolit ; k̄e p̄t̄enk bakren pawo na iko ijeenktaan, baji bado pa Berilu ; k̄e p̄t̄enk kañeen kalon pawo na iko ileel baji bado ya Topat ; p̄t̄enk iñeen pawo na iko ileel na yi unobna wi ujaagal baji bado ya Kritoprat ; p̄t̄enk iñeen na ploŋ pawo na iko inwoon na unobna wi uko ujeenkak unnaakiirun na uleel, baji bado ya Yakint ; k̄e p̄t̄enk iñeen na kt̄eb pawo na iko inwoŋ na unobna wi uko ijeenkak unnaakiirun na uniilu, baji bado ya Ametut. ²¹ K̄e kl̄eman iñeen na kt̄eb kuŋ kawo ji mnko, pl̄eman pandoli pawo ji pbuk pi mnko ; k̄e bayiti bi ubeeka baş̄e wo uwuuru ujint̄ piş̄ anuur ji kawini.

²² M̄enwin nin *dko dyimanaan di Naşibaŋi : Ajugun Naşibaŋi *Anhiniin̄ iko bti, na anwoon unkaneel bawoon dko dyimanaan. ²³ Ubeeka unuma bnuur k̄eme pli kajeehanaan wa, ŋiki bjeehi bi Naşibaŋi bajeehan wa, k̄e anwoon unkaneel awo unkaniya. ²⁴ N̄taak ŋaluŋ kado kapoşna ŋi bjeehi bi wa, başih biki mboş baş̄e babi baŋij wa pyok pi baka. ²⁵ Nin il̄eman yi wa iinkd̄et unuur ulon ŋiki utejan uunkak awo. ²⁶ Baŋij wa mnd̄em na pyok pi n̄taak. ²⁷ Nin uko ulon untopun uunkneej ŋi wa, nin ñaan nado buŋaan, nin naŋilan aankneej da : bampiitaniin̄ itim ŋi ulibra wi ubida wi

anwoon unkaneel wi b̄tejan tañ bakneejun ŋi wa.

22

¹ Wal m̄ent̄ uwanjut uyuuj̄en kabuul ki meel manjaan manwul ubida, manjint̄ piş̄ ji kawini ; meel mi ka mamp̄enna ŋi p̄t̄ij pi p̄şih pi Naşibaŋi na pi anwoon unkaneel wi b̄tejan. ² ŋi p̄toof pi itant it̄eb yi kabuul yun inwoon ŋi p̄toof pi ubeeka, uka bko banjaan bawul ubida, baji babak nyaaş̄ iñeen na n̄t̄eb ŋi uşubal, pli pandolon baji babak. Itoh yi ba iwo ijebanaani bañaan biki mboş bti. ³ Nin Naşibaŋi aankak af̄ep ñaan. P̄t̄ij pi p̄şih pi nul na anwoon unkaneel pawo ŋi ubeeka meet̄, balemparul bado kad̄emana ; ⁴ bawin kaara di nul, katim ki nul kabot kawo ŋi ijuk yi baka. ⁵ Utejan uunkak awo, nin ñaan aankak anuma unkaniya k̄eme bjeehi bi unuur, ŋiki Naşibaŋi Ajugun aŋu ŋi baka bti bjeehi bi nul, baş̄e başih te m̄n̄to. »

Ubi wi Yetu

⁶ Uwanjut ukak ajak̄en : « N̄ŋup ŋi ŋawo manjoonan abot adolana ; Ajugun, Naşibaŋi anjaan aŋu baŋuparul n̄şal, ayil uwanjut wi nul, uyuuj̄ balem-parul uko unkm̄biin̄ h̄enkuŋ.

⁷ Yetu aji : « Natenan, dbi h̄enkuŋ! Anuurand̄eni, ankm̄ebanun̄ n̄ŋup ŋi Naşibaŋi n̄ank̄t̄upun̄ uko unkm̄biin̄ ŋi ulibra wi. »

⁸ Nji Yowan dtiinkun̄ abot awin iko yi. K̄e wi n̄tiinkun̄ abot awin iko yun, djot ŋi

ihot yi uwanjut unyuujnun iko mēnt kadēman wa,⁹ kē ušē ji na nji : « Ƨaafaraan kado uko wi! Dji kalempar Našibaṭi ji iwi na baṭupar Našibaṭi bti na bañaan bti bankmēbanun ṅṭup ṅi ulibra wi. Našibaṭi i iwoon kadēman. »

¹⁰ Ujakēn kak : « Khank ṅṭup ṅi Našibaṭi ṅi ulibra wi kamen ṅa bañaan. Wal wi iko yi akṭupun ikdolaniin uṅogi. ¹¹ Nado iko inwoon iinwo itool amēbaan ṭi iko inwoon iinwo itool yi akdolun, anwoon ṭi ubida uṭop amēbaan ṭi wa. Kē anṣaan awo natool adoon kado uko unwoon utool, anwoon najinṭ piṣ adoon kajinṭanaara jinṭēn uleef. »

¹² Yetu aji : « Natenan, dbi hēnkun! Dwo na baluk bi andoli, ddo kaluk andoli uko wi adolun. ¹³ Dwo Nateek na Nabaañṣaani, Najuni na Nabaañṣaani, Ujuni na Ubaañṣaani.

¹⁴ « Banajun imiṣa yi baka banuurandēni, hēnk bahil kaneejna ṭi ilēman yi ubeeka, kabot kade ṭi mnko mi bko banjaan bawul ubida. ¹⁵ An ṅbuṣ: bakaalam, bañaan banwoon ṭi ubida uṭop, bafin

bañaan, badēman ṅnton, na bañaan bti banṅalun ṅṭilan abot aji baṭilan, napēnan bdig.

¹⁶ « Nji Yetu, dyil uwanjut wi naan uṭupan uko wi. Uwo pa banfiyaarun bti. Dwo i pntaali pi *Dayiṭ, awo unfay, ujah unjaan ujeehan na nfa.

» ¹⁷ Uhaaṣ wi Našibaṭi na naniima ṅaji : « Biini! »

Anktiinkun ajakan : « Biini!

» ṅnaan i udaan uṭijun, abiini ; annumiin, abiin ayeenk ṭi meel manjaan manwul ubida, bē aankluk nin uko ulon.

¹⁸ Nji Yowan, dṭup wa, manjoonan ma, ṅnaan anktiinkun ṅṭup ṅi Našibaṭi ṅi ulibra aṣē hoṭalēṣ da uko ulon, Našibaṭi aṭu'a iṭaafa yi baṭiiniyaanun ṭi ulibra wi. ¹⁹ Kē woli apēnan uko ulon ṭi ṅṭup ṅi Našibaṭi ṅi ulibra wi, Našibaṭi kapēnan kafah ki nul ṭi bko banjaan bawul ubida na ṭi ubeeka uyi-manaan ṅi baṭiiniyaanun ṭi ulibra wi. »

²⁰ Anṭupun uko wan aji : « Aa, dbi hēnkun! »

Uwoon han! Iwi Yetu Ajugun, biini!

²¹ Dñehan Yetu Ajugun awulun nja bti bnuura bi nul.